BJØRNSTJERNE BJØRNSONS FORTÆLLINGER

JUBILÆUMSUDGAVE

Fortællingerne og Digteren
af
Moltke Moe

Gyldendalske Boghandel
Nordisk Forlag
Kristiania 1907 København
Trykt i Centraltrykkeriet, Kristiania

Förord till den digitala utgåvan

Under arbete...

DENNE UDGAVE ER LAGT UNDER PRESSEN DEN TIENDE AUGUST 1907 TIL BJØRNSTJERNE BJØRNSONS 50 AARS DIGTERJUBILÆUM OG FORLADER PRESSEN DEN OTTENDE DECEMBER 1907, SAMME DAG SOM HAN FYLDER 75 AAR JA, VI ELSKER dette landet, som det stiger frem furet, vejrbidt over vandet med de tusen hjem, — elsker, elsker det og tænker paa vor far og mor og den saganat, som sænker drømme paa vor jord.Dette landet Harald bjerged med sin kjæmperad, dette landet Haakon værged, medens Øjvind kvad; Olav paa det land har malet korset med sit blod, fra dets høje Sverre taled' Roma midt imod.

Bønder sine økser brynte, der en hær drog frem; Tordenskjold langs kysten lynte, saa den lystes hjem. Kvinder selv stod op og strede, som de vare mænd; andre kunde bare græde; men det kom igjen!

Vistnok var vi ikke mange; men vi strak dog til, da vi prøvdes nogle gange, og det stod paa spil; ti vi heller landet brændte, end det kom til fald; husker bare, hvad som hændte ned paa Fredrikshald!

Haarde tider har vi døjet, blev tilsist forstødt; men i værste nød blaaøjet frihed blev os født. Det gav faderkraft at bære hungersnød og krig, det gav døden selv sin ære — og det gav forlig.

Fienden sit vaaben kasted, op visiret for, vi med undren mod ham hasted; ti han var vor bror. Drevne frem paa stand af skammen gik vi søderpaa; nu vi staar tre brødre sammen og skal saadan staa!

Norske mand i hus og hytte, tak din store gud! landet vilde han beskytte, skjønt det mørkt saa ud. Alt, hvad fædrene har kjæmpet, mødrene har grædt, har den Herre stille læmpet, saa vi vandt vor ret.

Ja, vi elsker dette landet, som det stiger frem furet, vejrbidt over vandet med de tusen hjem. Og som fædres kamp har hævet det af nød til sejr, ogsaa vi, naar det blir krævet, for dets fred slaar lejr. Fra et obskurt trykkeri i Kristiania utgik for femti år siden i disse dage et litet bind på 141 små oktavsider. Boken så fattigslig nok ut. Papiret var løst og grågult; trykken skinte igjennem. Tilmed hadde boktrykkeren brukt sine dårligste typer — — kanhænde „fordi der til det Væsentlige i Boken ikke skulde bruges Typer“, som en litterær samtidig uttrykker sig: *mellem* linjerne lå jo mere end der stod *i* dem.

Men både det som stod og det som ikke stod, dirret av tilbaketrængt livsfylde, det var som den spæde ramme vilde sprænges. Den 1ste september 1857 har sat tidsskjel i vor litteratur. Fra *Synnøve Solbakkens* tynde, gule blade slår Norges moderne digtning ut.

Verket ligger på vandskillet mellem to tider.

Synnøve Solbakken la slutstenen på vor nationale romantiks bygning, likesom den la grundstenen under den mægtige dóm som Bjørnsons og Ibsens livsverk har reist. Den hænger på én gang sammen med 40-årenes bondedyrkelse og med 50—60-årenes tvil og vågnende realisme. „Skriver De om bønderne — er det andet end drik og smuds og skidne unger?“ spurte en norsk politiker Bjørnstjerne Bjørnson i Synnøve-tiden.

Den norske litteratur nærmest før Bjørnson var stort set en skildring av landets natur og folkeliv. En opdagelsernes litteratur: Asbjørnsen og Moes norske folkeeventyr, sagnene, den

gamle balladeskat, som netop var fundet i Telemarken, Lindemans folketoner, Ivar Aasens banebrytende studier over Norges bygdemål, Eilert Sundts første socialstatistiske undersøkelser, Asbjørnsens, Østgaards, Meltzers folkelivsbilleder. Disse mænd utforsket vort land. Det var selve stoffet, de national-etnografiske opdagelser, som lå dem sterkest på hjerte. De stod med den ene fot i kunsten, med den anden i videnskaben.

Bjørnstjerne Bjørnson stod med begge føtter på digtningens grund. Helt fra først av.

Synnøve Solbakken og dens søskende kaldes almindelig "bondefortællinger". Og de er det. Bare at man ikke i navnet lægger noget bibegrep av etnografi eller kuriositet. De fleste bondenoveller pleier at se bondens liv ovenfra, med kulturmenneskets syn. Bjørnson har set sine bønder ut fra deres *eget* milieu. Synnøve og Torbjørn, Sæmund og Ingrid er efter grunddragene i sit væsen egte norske bønder - og på samme tid og i samme grad almenmenneskelige karakterer. Bondens verden frembyder ofte fastere og mere tætbyggede karakterer end det komplicerte by- og kulturliv. Folkelivet var ikke for Bjørnson som for forgjængerne væsentlig et stof til videnskabelig erkjendelse; det var ene og alene den naturlige ramme om digterisk menneskeskildring. Den norske bonde var for ham det norske folk. Og bondelivet bød karaktertegningen den fordel som følger av det relativ usammensatte, av gjennemsigtige, elementære forhold, av klare, sikre omrids.

Menneskefremstillingen er det første store nye ved Synnøve Solbakken.

Den norske folkefantasi hadde vistnok - ikke mindst i eventyrene - skapt en lysende række av nationale idealskikkelser og deres motbilleder, typiske legemliggjørelser av folkelynnets mest fremtrædende egenskaper. Men folkets tradition

og digtning stanser altid ved typer; den individualiserer ikke, lægger ikke kjød på benet og hudens årenet over lemmerne. Også folkelivsskildrernes bønder, Asbjørnsens og Østgaards, har alene et let individuelt anstrøk. De er til for stoffets skyld - for sagnenes eller folkelivets -, ikke for sin egen. Hvor mange ypperlige tilnærmelser til karakterskildring, Asbjørnsen end med sin skarpe virkelighedssans kan gi, - hans personer blir aldrig mere end øjebliksbilleder, færdige menneskeprodukter, hvis utvikling vi ikke får se.

Synnøve og Arne gav vor litteratur de første fulde menneskeskikkelser fra nyere tid; - ikke engang i Amtmandens Døtre er utformningen av individualiteterne gjennemført. Bjørnsons lille bondesamfund med sit enkle, snevre livspræg har et helt galleri av levende mennesker, børn og voksne, mænd og kvinder, - alle med kjød og blod, kraftig individualiserte, grepet ut av livet; vi både hører og ser dem. Med få, raske slag meisler

digteren figurerne ut i sterke omrids. Ingen moderne sjæleanalyse, bare de synlige utslag av sindsrørelserne, "handlingens stumme sprog". Det var sagaens sterke kunst som her levde op igjen. Det var også i sagaens skole at Bjørnson hadde lært denne antydende, indirekte karakterisering, som så tæt dækket den norske bondes knappe, lukkede væsen med de sterke, tilbaketrængte følelser. Bjørnson så i et glimt væsensslegtskapet mellem fortid og nutid: ætten var den samme.

Men det var ikke bare menneskeskildringen i Synnøve Solbakken som var ny. Også formen var det - om end ikke i samme grad; både den indre form, foredragets sjæl, og den ytre, stil og sprogtone. Alt er knapt, sammentrængt, indirekte; fantasien sættes i svingning, læseren blir meddigtende. I dette punkt knytter Synnøve på én gang til sagaforedraget og til det norske eventyrforedrag, begge - utslag av den samme nedarvede for-

tællekunst, som er skutt op av et oprindelig anlæg hos folkestammen. De sterke, enkle linjer - det kraftige episk-dramatiske præg - evnen til at gi en hel situation i nogen få djerve drag - den spænstige kraft med sin dragning mot det sterke, brede, fantasifulde - og (med al indre bevægethet) den uforstyrrelige objektivitet: alt er det samme som i saga og eventyr; kun blandingen skifter. Og hos Bjørnson kommer så "den lyriske inderlighet" til, med glimt i glimt av skjær ynde. Til denne indre form svarer stilen ganske. Den er fri for litterære forsteninger, konveniens og abstrakter; smaker ikke av blæk og bøker; den går rakt på, med de nærmeste og jevneste ord; er anskuelig, malende og fuld av billeder, i utpræget grad mundtlig; tempoet raskere end i nogen norsk skjønlitterær bok tidligere. En av de første anmeldere her hjemme karakteriserer Synnøve Solbakken ved at sige, at vor litteratur hadde havt godt skrevne bøker før, men ingen godt fortalt.

Den samme sterke puls som i Synnøve banker i alt Bjørnstjerne Bjørnson har gjort. Han har en vidde og en vælde som er enestående i vor historie, selv Henrik Wergeland kommer til kort. Fra Synnøve, Arne, Sigurd Slembe til Tjelde, Sang og Dag; fra barnevisens vidunderlige enkelthet til oratoriets mægtige svulmen; lyrik, epik, drama; oldtid og nutid - oldtiden i lys av det levende folkelynne, nutiden målt mot fædrenes sterke, sluttede karakterer.....En dryssende rigdom. Av alle former; på alle områder.

Bjørnson spiller altid for fuldt orgel; det klinger som av et orkester. For hver ny opgave samler han sig intenst på ny. Med hele sin sjæl er han i det han netop sysler med; det fylder ham til randen; render over. I liv som i digt. Det

flommer med taler, indlæg, breve, digtninger om alle mulige spørsmål, politiske, økonomiske, religiøse, nationale: om målsak og fredssak, om retskrivning og udødelighet, om pangermanisme og engifte, om Sundalsbanen og Thorvald Slettens justissak - om alt under himlen, og endda litt til. "Fanden til uvær det står av den gutten stødt," heter det med humoristisk selverkjendelse i Arne.

En agitator som Bjørnstjerne Bjørnson har vort land ikke set før. Bare hans konsonantsterke navn klinger som en kamplur. Han er "landsens hest" - som han i en anden forstand kalder sig-; hoverne kraftige og bringen bred som en smiebelg. Alt vedkommer ham, alt tar han sig av, alt rækker han. Pisker som en haglbyge; stryker næste sekund vort kind som den luneste sommergust. Det "vældige livsens pust" i ham gir ham ikke ro. "Han levde mere end han sang" - men i alt han levde, sang han. Hvad han rører ved, blir til poesi. Med samme ret som om Henrik Wergeland kan det siges om ham, at "hans tale og handling har været digte som det store folk forstår".

Bjørnson er livets målsmand. Livsinstinktet og livsinteresserne er det alt beherskende hos ham. Altid vil han noget, altid har han livsærend, altid kjæmper han mot det som truer livet - mot det livsfiendtlige og mot det overlevede, som ikke længer har livets ret. Hans væsen er positivt og byggende, med utpræget forkjærlighet for de elementære grundværdier. Han er vårens, det spirendes, begyndelsernes skald. Hverken i digtning eller i liv har han det med "linjepuds"; han gjør ikke i nips. Og hans sprog ruller aldrig på gummiringer. Men for et veir der står av det!

I Bjørnstjerne Bjørnson er hele motsætningsrigdommen i det norske folkelynne rundet sammen: det hensynsløst uvørne og det barnegode, det hårde og det bløte, det djærve og det

milde, alvor og humor, det seige tak i virkeligheten og titfærds-trangen med dens eventyrlængsler. Bjørnson

måtte sige: "Jeg vil bo i Norge; jeg vil pryle og pryles i Norge; jeg vil synge og dø i Norge - vær viss på det!" Folketypen har legemliggjort sig i ham; han eier dens lys og han eier dens skygge. Han er ett med sit folk, og står som en høvding mellem det. Alle har vi tat stilling til hans merke; snart med ham, snart mot ham, snart med ham igjen ... Og hver Nordmands tanke er døpt i de strømme som sprang fra hans digtervæld, helt siden Synnøves og Arnes dage.

Hans "lysende hær

i tankesus fylder vort hus. Som i en stor bølges fjernt avstemte brus seire, seire de feire."

MOLTKE MOE. ORDFORKLARING.

å jøje; ak ve.

åklæde; sengetæppe.

åme; orm, larve.

åre; arne.

abe sig ind på en; vælte sig ind på en med hån og spot.

aftensno; kold aftenvind.

agerrikse; agersnarre, vagtelkonge (en vandhøne).

agn; lokkemad.

alt i ét; i et væk.

andpusten; stakåndet, forpustet.

andøve; holde robåden stille mod vind og strøm.

arme sig ud; udmatte sig ved gråd og klage.

apal; abild.

at å bag; bagover, på ryggen.

atåt; oven i kjøbet.

atlege; ager udlagt til eng, hvileland.

båre; bølge.

barkviste; gran- og fyrrekviste.

bejte; græsgang.

belægge; fortøje.

bent; lige.

bergknat; bjergknold, bjergpynt.

bestyr; hverv, forretning.

bikje; hund.

bil; en tid lang.

bite; tværbjælke under taget.

bjældeljom; bjældelyd.

blaffe; vifte.

blak; blegagtig.

blistre; fløite med munden.

bråne; smelte.

bråt; brat, pludselig.

brot; larm.

brudeslåt; brudemarsch.

brætte; vride op.

budeje; malkepige.

buhavn; græsgang for kvæget.

buhund; hyrdehund.

buskap; kvægbesætning.

bust; børste, stivt hår.

byks; spring.

bækre; bræge.

bære sig; klage sig, jamre.

bøling; kreaturbesætning.

børse; bøsse, gevær.

dilte; slentre, slingre.

drag; træk.

draug; gjenfærd.

drye; trække ud, forhale.

dryg; drøj.

dubbe; nikke (i søvne).

dure; buldre.dus; døs.

dætte; falde, dumpe.

efterhvert; efterhånden.

efugl; ederfugl.

eg hev 'inki; jeg har ikke.

ende; lige.

ens ærend; ene og alene.

fagerliden; den fagre li, fjeldskråning.

faks; manke.

fant; landstryger, spøgefugl.

fark; landstryger.

fatteslig; arm, ussel.

fele; violin.

fillegamp; krikke.

filler; pjalter.

finnepæsk; kofte af skind.

fiskehjæld; stillads til at tørre fisken på.

fjøre; strandbred.

fjøs; kvægstald.

flakse; flagre.

flatre; flagre.

fliremikkel; grinebider.

fli sig; pynte sig.

fonn; sneskred.

forveke; gjøre svag.

fremstupes; næsegrus.

fræse; hvæse.

fuglevær; rugeplads.

furu; fyr.

furukongel; fyrrekogle.

fæld; låddent skindtæppe,

føderådsfolk; aftægtsfolk.

gamme; jordhytte, finnestue.

gamp; hest.

gap; uvorn person.

gar; gård.

gardin hev' brunnit; gården er brændt.

gild; prægtig, stadselig.

gjete; omtale.

gjæte; vogte kreaturer i udmarken.

gjætsle; kvægets vogtning.

glane; stirre, glo.

glæfs; rævesaks.

gløg; skarpsynet, agtsom.

gløtte; kige.

gnål; skrig.

gnældrende; skarp, skrigende.

godlag; godt lune.

godslig; godhjertet, venlig.

gov; damp, skumsprøjt.

grej; simpel, klar.

greje; hestesæle, gjord.

grejer; redskaber, tilbehør.

grind; gjærdeled.

grov; damp, røg.

grue; ildsted, arne.

grætten; vranten.

hå; eftergræs.

håkjærring; havkalv (en haj).

håv; fangekurv (med langt skaft)

hammer; brat fjeldvæg.

haug; høj.

haug; hob.

hauke; råbe med skingrende stemme.

heja (hej); fjældhede, nøgen fjældmark.

hejmin, du ejgr; hjemmet, du ejer.

helle (bagstehelle); jærnplade (til brødbagning).

hodetullen; tummelumsk.

holke; glathed (af is).

høån; høslet.

høstål; høbunke.

høve; passe.

høvelig; passelig, bekvem.

ikorn; egern.

ildhus; hus til at koge i.

indrede; udstyre.indsig; indryk.

issvul; is på marken.

jøje mig; ak, ve.

jærnstaur; jærnstang.

kårfolk; aftægtsfolk.

kakke; banke.

kans; lejlighed.

kave afsted; arbejde sig frem.

kjende på tæften; få færten af.

kjæftause; ordgyder, skjændegjæst.

kjær; buskads, krat.

kjørl; kar, bøtte.

klipe; knibe.

klomset; lammet, stivnet af skræk.

klop; træbro.

klore; kradse.

klunger; hybentorn.

klæg; hesteflue.

knæg; vrinsken.

kongle; edderkop.

kop; bøtte, kar.

kot; aflukke.

kovne; kvæles, puste af varme.

krabbe; kravle.

krak; liden stol uden ryg.

kringmælt; hurtigtalende.

krul; krøl.

krustøj; stentøj, porcellæn.

kræke; krybe, kravle.

kræmte; rømme sig.

krøge sig sammen i en tul; krumme sig sammen i en bylt.

kvikne; få liv, komme i bevægelse.

kyrkjuvegir; kirkeveje.

låk; ond, slem.

låta; lyde.

låve; lade, lo.

lage sig; føje sig, bedre sig.

latterskrike; øgenavn for en vis fugl.

lej; ubehagelig, kjedelig.

lejka; lege, spille.

lel; alligevel.

lem; loftsrum.

li; fjældskråning.

lide på; rykke fremad (om tiden).

linerie; vipstjert.

lik; kjøn, dygtig.

live på; komme til større sparsomhed.

livøre; aftægt.

ljome; lyde (stærkt, brusende).

ljota; måtte.

lug; hårtop.

lye; lytte.

lyslet; lysladen.

lægge på sprang; skynde sig afsled.

lægge tilvegs med; tage fat på.

løbe i floke; komme i urede.

løp; madæske.

løskar; daglejer.

løve; samle løv (til kreaturerne).

måseunge; mågeunge.

mej; mede, det underste træ i en slæde.

mo; sandslette.

monne; gaa fremad.

myr; mose.

myrlændt; moradsig.

myse; valle.

møne; mønning.

nab; knage.

nabbe; bjergpynt.

naut; høved, nød. navngjetin; navnkundig.

nidhauke; huje i et væk.

nidstirre; stirre i et væk.

niste; rejsekost.

nistekop; madkar.

non; midaften.

nyste; garnnøgle.næst; maske.

nøddehams; nøddehase.

nøst; bådskur.

olm; uvan.

opstyr; urolig bevægelse.

opøst; ophidset.

orekjær; ellebuskads.

orre; årfugl, urfugl.

ort; 80 Øre.

ottest; blive urolig, længes.

på dette lejte; på denne tid.

på lag; omtrent.

på skakke; på skrå.

på stel; fra samlingen.

pank; bylt.

perm; bind på en bog.

pilte; trippe.

pulk; finneslæde.

putre; boble.

rådsdreng; avlskarl.

rag; hår (grovt, stridt).

råk; gangsti for kreaturerne.

rangle; lakke afsted.

rape; glide ud.

rar; underlig.

raute; brøle.

regle; historie.

regnhat; regnskjærm.

rejseplag; rejseklæde.

rid; kort stund.

ringe (mælkeringe); mælkekar.

risper; fortællinger.

rogn; rønnetræ.

rotna; rådne.

rundjule; gjennembanke.

rusle; lakke afsted.

ryte; huje.

ræmje; hvine.

rømmegrød; flødegrød.

rønne; prøve, erfare.

rønne på; kræve anstrængelse.

røs; stenbunke.

røskat; lækat.

sårt; bittert, smerteligt.

såte; lille høstak.

sau; får.

selje; en slags pil.

sigd; segl (kort le).

sige; segne.

sige; gå langsomt.

sile; si mælk.

single; klirre.

sint; vred.

skar; skår, kløft.

skavl; snedrive.

skigard; gjærde af kløvet ved.

slåp; doven karl.

slåt; musikstykke, dansemelodi.

slåtån; høslæt.

slig slag; ligemeget.

slire; skede.

skåk; skaglestang.

skatidlig; uhyre tidlig.

skaut; kvindeligt hovedtøj (af linned).

ski; stykke brænde.

skiller dig; vedkommer dig.

skine; bisse.

skindbal; skindbold.

skiple; bringe af lave, forstyrre.

skot; stavnrum (især ved bagstavnen).

skrangle; klinge, skralde.

skrukke; rynke, fure.

skræppe; ransel.

skræppehandler; bissekræmmer.

skvætte; fare sammen (i skræk).

skym; halvmørk.

skyve; skyde bort.

skøjerfant; skjælm.

smætte; smutte.

snaut; knapt.sno; koldt lufttræk.

snyg; hurtig.

snælle; vindsel, garnrulle.

sokne; drægge, lede med kroge efter en druknet.

sommerbær; som skal kalve om sommeren.

sommerlop; frø.

sope; feje.

sovne; sove ind.

spagne; sagtne.

spar; sparsom.

spik; splint, lysestikke.

spir; kommers.

spurlag; efterspørgsel.

spændebiten; sparke mod bjælken.

ståk; støj, ophævelser.

stabbe; huggeblok.

stabbur; madbod.

stak; Skjørt.

steg; skridt.

stel; indretning, skik.

stelle; sysle.

stenhelle; stenflise.

stenrøjs; stenbunke.

stotre; hakke, stamme.

stub; stump.

stup; dyb, svælg.

stupe; styrte overende.

stupe haukråke; slå kolbøtte.

stummende mørk; bælgmørk.

sturte; styrte, dø.

stuslig; kjedsom.

stø; landingsplads.

stø; sikker, paalidelig.

stø; støtte.

stø; stadig.

støl; sæterplads.

støp; bæger.

stør; pæl.

surl; mumlen.

sut; bekymring.

sva; nøgen klippe.

sygling; skrantning, sygt skud.

symja; svømme.

sælebod; velsignelse.

tagende; færdig.

tagg; tiggede.

tale uvet; tale vildt.

tandgar; tandgjærde.

tilje; bræt, planke.

tillågs; tilpas, efter ønske.

titre; skjælve.

tjor; tøjr.

tjærn; liden indsjø.

tjørnblom; åkande.

trå; uvillig, vanskelig.

trausthed; fasthed, sikkerhed.

trev; galeri, pulpitur.

trinse; trille, rulle.

trive; gribe i hast.

tro når; når mon.

trost; drossel.

trævt; brat.

trøjsomhed; morskab.

tul; tossehoved.

tul; pakke, bylt.

tullet; tosset.

tulle sig væk; forvilde sig.

tultøj; tossede mennesker, særlinge.

tun; gård, gårdsplads.

tungvindt; tung, langsom.

tvært; brat.

tyrispik; splint af harpiksholdigt træ.

tøje; trække frem, forlænge.

tøv; vrøvl.

ugagn; unytte, fortræd.

ule; hyle.

undaf; bort.

ur; stenbakke, fjældskråning fuld af stene.usams; usamdrægtig.

ustø; ustadig.

uvyrde; ligegyldig, skjødesløs person.

våge; vædde.

vårån; pløjetid.

vesle; lille.

vet; forstand.

vildklunger; vildhybenrose.

vindkegle; vifte, der drejer sig for vinden (fugleskræmsel).

virke; materialier.

vitug; forstandig,

vold; græsslette.

vor; liden stenbrygge ved landingspladsen.

votter; vanter,

vyrde; agte på.

vælte; dynge.

yr; kåd.

yste; lave ost.

ægle sig ind; vælte sig ind.

æsle; tiltænke.

ørsk; forvirret. ARNE.

FØRSTE KAPITEL.

Der var et dybt stup nede mellem to fjæld; igjennem det stup drog en vandrig elv tungt hen over sten og ur. Højt var der op på begge sider og brat, hvorfor den ene side stod bar; men tæt indunder og så nær elven, at den vår og høst lagde væde henover, stod en frisk skog i klynge, så op og foran sig og kunde hverken komme hid eller did.

"End om vi klædte fjældet?" sagde eneren en dag til den udenlandske eg, som den stod nærmere end alle de andre. Egen så ned for at komme efter, hvem det var, som talte; dernæst så den op igjen og taug. Elven arbejdede så tungt, at den gik hvid; nordenvinden havde lagt ind gjennem stupet og skreg i kløfterne; det bare fjæld hang

tungt udover og frøs; -- "end om vi klædte fjældet?" sagde eneren til furuen på den andre siden. "Skulde det være nogen, måtte det vel bli vi," sagde furuen; den tog sig i skjægget og saa bortover til birken; "hvad mener du?" -- men birken gløttet varsomt op imod fjældet; så tungt lå det ud over hende, at hun syntes ikke at kunne drage pusten engang; "lad os klæde det i guds navn," sagde birken, og ikke flere end disse tre var, så tog de på sig at klæde fjældet. Eneren gik først.

Da de kom et stykke på vej, mødte de lynget. Eneren vilde ligesom gå det forbi. "Nej, tag lynget med," sagde furuen. Og lynget i vej. Snart begyndte det at rape for eneren; "bid i mig," sagde lynget. Eneren så gjorde, og hvor der var bare en liden rift, der stak lynget en finger ind, og hvor det førsthavde fåt en finger, fik eneren hele hånden. De krabbede og krøb, furuen tungt efter, birken med. "Det er sælebod i det," sagde birken.

Men fjældet begyndte at tænke over, hvad det vel kunde være for noget småtteri, som for og klorede op over det. Og da det havde tænkt paa dette et par hundrede år, sendte den en liden bæk nedover for at se efter. Det var endda i vårflommen, og bækken smat så længe, til den traf paa lynget. "Kjære, kjære lyng, kan du ikke slippe mig frem; jeg er så liden," sagde bækken. Lynget havde meget travelt, lettede bare på sig og arbejdede videre. Bækken indunder og frem. "Kjære, kjære ener, kan du ikke slippe mig frem; jeg er så liden." Eneren så hvast på den; men når lynget havde sluppet den frem, kunde vel altid også den. Bækken opunder og frem, og kom nu did, hvor furuen stod og pustede i bakken. "Kjære, kjære furu, kan du ikke slippe mig frem; jeg er saa liden, jeg," sa' bækken, kyssede furuen på foden og gjorde sig så inderlig lækker. Furuen blev skamfuld ved det og slap den frem. Men birken lettede på sig, før bækken spurte. "Hi, hi, hi," sa' bækken og voksede. "Ha, ha, ha," sa' bækken og voksede. "Ho, ho, ho," sa' bækken og kastede lynget og eneren og furuen og birken fremstupes og på ryg op og ned i de store bakker. Fjældet sad i mange hundre år og tænkte på, om det ikke havde draget på smilen den dag.

Det var tydeligt nok: Fjældet vilde ikke bli klædt. Lynget ærgret sig, saa det blev grønt igjen, og da tog det afsted. "Frisk mod!" sa' lynget.

Eneren havde rejst sig paa hug for at se på lynget; og så længe sad den på hug, til den sad opret. Den klødde sig i håret, satte ivej og bed så fast, at den syntes, fjældet maatte kjende det. "Vil ikke du ha mig, så vil jeg ha dig." Furuen krøget lidt paa tæerne for at kjende, om de var hele, lettede så på den ene foden, som var hel, så på den andre, som også var hel, så på dem begge to. Den undersøgte først, hvor den havde gåt, dernæst, hvor den havde ligget, og endelig, hvor den skulde gå. Tog den så på at rusle ivej og lod, som den aldrig havde faldt. Birken havde sølet sig så stygt til, rejste sig nu og pyntede sig. Og nu bar det afsted, fortere end fort, opover og til siderne, i solskin og i regnvejr. "Hvad er det også for noget," sa' fjældet, naar sommersolen stod på, det glitrede i duggen, fuglene sang, skovmusen peb, haren hoppede, og røskatten gjemte sig og skreg.Så var dagen kommen, at lynget fik det ene øje op over fjældkanten. "Å nej, å nej, å nej!" sa' lynget, -- og væk var det. "Kjære, hvad er det, lynget ser," sagde eneren, og kom så vidt, at den fik kige op. "Å nej, å nej!" skreg den og var væk. "Hvad er det som gaar av eneren idag?" sagde furuen og tog lange skridt i solheden. Snart kunde den løfte sig på tæerne og gløtte op. "Å nej!" Grene og pigger blev stående ende tilvejrs af forundring. Den kavede afsted, kom op, og væk var den. "Hvad er det, alle de andre ser og ikke jeg," sa' birken, lettede skjørterne vel op og trippede efter. Der fik den hele hodet op med en gang. "Å-å! - står her ikke en stor skog både af furu og lyng og ener og birk oppe på marken og venter os," sa' birken, og bladene skalv i solskinnet, så duggen trillede. "Ja, slig er det at nå frem," sagde eneren.

ANDET KAPITEL.

Oppe på Kampen var det, at Arne blev født. Hans mor hed Margit og var eneste barn på pladsen Kampen. I sit attende år blev hun engang siddende for længe efter ved en dans; følget hendes var gåt fra hende, og da tænkte Margit, at veien hjemover blev lige lang for hende, enten hun ventede den dansen over eller ej. Og således hændte det sig, at Margit blev siddende der, til spillemanden, Nils Skrædder kaldet, med ét lagde felen, som han pleiede, når drikken tog ham, lod andre tralle, trev den vakreste jente, flyttede foden så sikkert som takten i en vise og hentede med støvlehælen hatten af den højeste han så, - "Ho!" sa' han. -

Da Margit gik hjem den kvæld, spillede månen så forunderlig vakkert på sneen. Kommen op på svalen, hvor hun skulde ligge, måtte hun endnu engang se ud. Hun tog af sig livstykket, men blev staaende med det i hånden. Da følte hun, at hun frøs, drog til i hast, klædte sig af og puttede sig langt ind under fælden. Den nat drømte Margit om en stor, rød ko, som var kommen borti ageren. Hun skulde jage den derifra, men alt det hun strævede, kunde hun ikke komme af pletten; koen stod rolig og åd, til den blev så rund og mæt, og alt imellem så den bort paa hende med store, tunge øine.

Næste gang der var dans i bygden, var Margit der. Hun Så var dagen kommen, at lynget fik det ene øje op over fjældkanten. "Å nej, å nej, å nej!" sa' lynget, -- og væk var det. "Kjære, hvad er det, lynget ser," sagde eneren, og kom så vidt, at den fik kige op. "Å nej, å nej!" skreg den og var væk. "Hvad er det som gaar av eneren idag?" sagde furuen og tog lange skridt i solheden. Snart kunde den løfte sig på tæerne og gløtte op. "Å nej!" Grene og pigger blev stående ende tilvejrs af forundring. Den kavede afsted, kom op, og væk var den. "Hvad er det, alle de andre ser og ikke jeg," sa' birken, lettede skjørterne vel op og trippede efter. Der fik den hele hodet op med en gang. "Å-å! - står her ikke en stor skog både af furu og lyng og ener og birk oppe på marken og venter os," sa' birken, og bladene skalv i solskinnet, så duggen trillede. "Ja, slig er det at nå frem," sagde eneren.

ANDET KAPITEL.

Oppe på Kampen var det, at Arne blev født. Hans mor hed Margit og var eneste barn på pladsen Kampen. I sit attende år blev hun engang siddende for længe efter ved en dans; følget hendes var gåt fra hende, og da tænkte Margit, at veien hjemover blev lige lang for hende, enten hun ventede den dansen over eller ej. Og således hændte det sig, at Margit blev siddende der, til spillemanden, Nils Skrædder kaldet, med ét lagde felen, som han pleiede, når drikken tog ham, lod andre tralle, trev den vakreste jente, flyttede foden så sikkert som takten i en vise og hentede med støvlehælen hatten af den højeste han så, - "Ho!" sa' han. -

Da Margit gik hjem den kvæld, spillede månen så forunderlig vakkert på sneen. Kommen op på svalen, hvor hun skulde ligge, måtte hun endnu engang se ud. Hun tog af sig livstykket, men blev staaende med det i hånden. Da følte hun, at hun frøs, drog til i hast, klædte sig af og puttede sig langt ind under fælden. Den nat drømte Margit om en stor, rød ko, som var kommen borti ageren. Hun skulde jage den derifra, men alt det hun strævede, kunde hun ikke komme af pletten; koen stod rolig og åd, til den blev så rund og mæt, og alt imellem så den bort paa hende med store, tunge øine.

Næste gang der var dans i bygden, var Margit der. Hunvilde lidet med at danse den kvæld; hun blev siddende og høre på spillet, og synes det hende rart, at ikke ogsaa andre havde bedre hug til det. Men da det led på, rejste spillemanden sig op og vilde danse. Han gik lige bort til Margit Kampen med én gang. Hun vidste næsten ikke af det; men hun dansede med Nils Skrædder!

Snart blev det varmere i veiret, og man dansede ikke mere. Den vår tog Margit sig slig af et lidet lam, som var blevet sygt for dem, at moderen næsten syntes, det var formeget. "Det er da bare et lam," sagde moderen. "Ja, men det er sygt," sagde Margit.

Det var længe siden, hun havde været i kirke; hun undte moderen bedre at gå, sagde hun, og nogen maatte være hjemme. En søndag ud på sommeren, det var så vakkert i veiret, at høet gjerne kunde stå det døgn over, sagde moderen, at nu turde de vist gaa begge to. Margit kunde ikke svare stort til det og klædte sig på; men da de var komne så langt, at de kunde høre kirkeklokkerne, skar hun i at gråte. Moderen blev ligbleg; de gik videre, moderen foran, hun efter, hørte prækenen, sang salmerne til den sidste, hørte bønnen med og lod det ringe ud, før de gik. Men da de atter var komne hjem i stuen, tog moderen hende mellem begge sine hænder og sagde: "Gjem ingen ting bort for mig, barnet mit!"

Der kom atter en vinter; da dansede ikke Margit. Men Nils Skrædder spillede, drak mere end før og svang altid tilslut den vakreste jenten i laget. Den gang fortaltes der for et vist ord, at han kunde få, hvilken han vilde af bygdens gildeste gårdmandsjenter; somme lagde til, at Eli Bøen selv havde friet for sin datter Birgit, der var syg af kjærlighed til ham.

Men netop på den tid var det, at der blev båret et barn over dåben for husmandsjenten på Kampen; det fik navnet Arne, men Nils Skrædder lagdes ud som far.

Samme dags kvæld var Nils i et stort bryllup; der drak han sig fuld. Han vilde ikke spille, men dansede bestandig og tålte neppe nogen anden på gulv. Men da han kom bort til Birgit Bøen og bød hende op, vægrede hun sig. Han lo kort, vendte sig på hælen og trev fat i den første og beste. Hun holdt imod. Han så ned; det var en liden sort en, som havde siddet og nidstirret på ham og var nu ganske bleg. Han bøjede sig let over hende og hviskede: "Danser du ikke med mig, Karen?" Hun svarede ikke. Han spurte en gang til. Da svarede hun hviskende, som han spurte: "Den dansen kundegå længre end jeg vilde." - Han drog sig langsomt tilbage, men kommen midt paa gulvet gjorde han et kast og dansede nu hallingen alene. Der var ingen anden som dansede; de stod tause og så på.

Siden gik han bort på laven, og der lagde han sig ned og gråt.

Margit sad hjemme med den lille gutten. Hun hørte om Nils, der han for fra dans til dans, så på gutten og gråt, så atter paa ham og var glad. Det første, hun lærte gutten, var at sige papa; men det turde hun ikke, når moderen eller bestemoren, som hun herefter hed, kunde sidde i nærheden. Følgen deraf var, at det blev bestemoren, som gutten kaldte papa. Det kostede Margit meget at lære ham af med det, og bidrog dette igjen til, at hun drog op et tidligt nemme i ham. Han var ikke meget stor, da han vidste, at Nils Skrædder var hans far, - og kommen i den alder, at det eventyrlige smagte, fik han også vide, hvad slags kar Nils Skrædder var. Bestemoren havde strængt forbudt endog at nævne ham; hendes meste idræt var det at få pladsen Kampen lagt ud til gård, så datteren og hendes gut kunde være omsorgløse. Hun brugte gårdejerens fattigdom, fik pladsen kjøbt, afbetalte hvert år og forestod arbejdet som en mand; ti hun havde været enke i fjorten år. Kampen var stor og blev udvidet, så den alt nu fødte 4 kjør, seksten sauer og ejede halvten i en hest.

Nils Skrædder for imidlertid på bygden; fortjenesten var taget af for ham, dels fordi han havde mindre hug til at skjøtte den, dels også, fordi han ikke var ligt som før. Han slog sig da mere på felespillet, og dette gav oftere drik, dermed slagsmål og onde dage. Det var dem, som havde hørt ham klage sig.

Arne kunde være såpas som seks år, da han en vinterdag regjerede i sengen, hvis åklæde han havde oppe til sejl og sad og styrede med en slev. Bestemoren sad inde og spandt, havde sine egne tanker og nikkede stundom, som skulde det stå fast, det, hun tænkte. Da vidste gutten, han var upåagtet, og nu sang han, som han havde lært den, visen om Nils skrædder, rå og vild som den var:

Dersom du ikke kom til igår, har du hørt gjeti han Nils Skrædder, så staut han går. Dersom du ikke kom til her ene dagen, har du hørt gjeti, hvor han lagde Knut Storedragen.Det var oppå låvetaget hans Ola Per Kviste: "Næste gang jeg skal hive dig, må du ha med dig lidt niste."

Hans Bugge var så navngjetin en mand, at det spøgte efter'n både land og strand.

"Sig fort, Nils Skrædder, hvor du ligge vil, så skal jeg spytte på flekken og lægge hodet dit til." -

"Å, kom mig først så nær, at jeg kan kjende dig på tæften; - tror nu ikke, du slår nogen mand omkring med kjæften."

Det første taget var bare så som så. Begge de karene vilde ha det med at stå.

Det andre taget glap for han Bugge-Hans. "Blir du trøt nu, Buggingen; det er en Stræng dans."

Det tredje taget for Hans fremstupes, så blodet sprat. "Det var svært, som du spytter, kar!" - "Å jøje, hvor jeg dat!" -

Længre sang gutten ikke; der var to vers til, som nok moderen ikke havde lært ham:

Har du set et træ lægge skygge på nyfalden sne? Har du set han Nils, når han monne mod jenten le?

Har du set han Nils sætte foden frem i dansen? Er du jente, så gå! - det er forsent, når du har tabt sansen.

Disse to vers kunde bestemoren og kom dem bedre ihu nu, da de ikke blev sungne. Hun sagde intet til gutten,

men til moderen sagde hun: "Lær gutten godt om din egen skam; glem ikke de to sidste vers!" -

Nils Skrædder havde drikken slåt ned, så han ikke længer var den samme som før. Det var dem, der mente, at snart var han tagende.

Da hændte det sig, at to amerikanere gjæstede bygden og hørte om, at der i nærheden var bryllup, som de straks vilde se for at komme efter skikkene. Der spillede Nils. De gav en daler hver i spillepenge og bad om hallingen. Ingen vilde byde sig til at danse den, så meget han også blev bedt. Nogen og hver bad Nils selv at danse: "han var dog den bedste." Han vægrede sig, desto stærkere blev opfordringen, tilsidst enstemmig, og dette var, hvad han vilde. Han gav felen til en

anden, tog trøje og hue af, trådte ind i kredsen og smilede. Nu fulgte den gamle opmerksomhed ham, og det gav ham også den gamle kraft. Folk trængte så nær sammen som muligt, de bagerste krøb på borde og bænke, nogle jenter stod højt over de andre, og den fremste af dem, - høj med lyse, bruntvekslende hår, men blå øjne dybt under en stærk pande, en langtrukken mund, der ofte smilede og da lidt til den ene side, - var Birgit Bøen. Nils så hende, idet han kastede øjet op efter biten. Det spillede op, der indtrådte dyb stilhed, og han gav sig ivej. Han slængte sig henad gulvet, gik efter den ene side, halvt på skakke, i takt med felen, diltede, kastede benene nu og da i kors under sig, sprat op igjen, tog stilling som til kast og gik på skakke som før. Felen førtes af en dygtig hånd. Slatten tog mere og mere brand, Nils kom mere bagover med hodet, og med ét lå støvlehælen til biten, så støvet dryssede ned over dem. Man lo og skreg omkring ham, jenterne stod, som kunde de ikke drage pusten. Slatten hujede ind imellem dem, æggede pårny med værre og værre ryk. Han stod heller ikke imod, lagde legemet forover, småsprang i takt, rettede sig som til kast, narrede, slentrede som før, og da han så ud, som han slet ikke tænkte på sprang, dundrede støvlehælen mod biten, og om igjen, så rundkast forover, bagover, og stod han hver gang lige rank på foden. Han vilde ikke mere. Felen gjorde nogle kåde rend ud fra slatten, arbejdede sig ned i en dyb tone, hvor den sitrede af, og kom bort i et enkelt langt strøg på bassen. Gruppen spredtes, en stærk samtale, hvori rop og skrig, afløste stilheden. Nils stod opefter væggen; da kom amerikanerne med sin tolk bort til ham og gav ham hver fem daler. Atter stilhed.

Amerikanerne talte lidt med tolken; derpå spurte denne, om han vilde drage med som deres tjener; han skulde få, hvad han vilde. "Hvorhen?" spurte Nils; folk trykkede sig så tæt ind på dem som muligt. "Ud i verden," blev der svaret. "Når?" spurte Nils, så sig om med lysende ansigt, traf Birgit Bøens og slap det ikke siden. - "Om en uge, når de kommer tilbage," blev der svaret. - "Det kunde hænde, jeg var færdig," svarede Nils, vejende sine to femdalere. - Han havde støttet den ene arm på en hosstående mands skulder, og den skalv, så manden vilde sætte ham i bænk.

"Det er vist ingenting," svarede Nils, gjorde nogle svigtende skridt bortover gulvet, derpå nogle faste, vendte sig og bad om en springdans.Alle jenter havde stillet sig frem. Han så sig også om, længe og langtsomt, gik så bent over til en mørk stak, og det var Birgit Bøen, Han rakte hånden frem, og hun gav begge sine; da lo han, veg tilbage, tog en ved hendes side og dansede overgiven afsted. Blodet for Birgit op i hals og åsyn. En høj mand med et blidt ansigt stod lige bag hende; han tog hende ved hånden og dansede afsted - efter Nils. Denne så det, og kanske det var af vanvare, at han dansede så hårdt imod dem, at manden og Birgit væltede overende med stort fald. Latter og skrål rejste sig rundt omkring. Birgit kom sig endelig op, gik afsides og gråt meget.

Manden med det blide ansigt rejste sig langsommere, gik lige bort til Nils, som endnu dansede. "Du får stoppe lidt," sagde manden. Nils hørte ikke, og da tog manden ham ved armen, Nils sled sig fra ham og så på ham. "Jeg kjender dig ikke," sagde han med smil. "Nej, men nu skal du få kjende mig," sagde manden med det blide ansigt og lagde til ham lige over det ene øje. Nils, der ikke ventede sligt, stupte med tungt, svært fald lige over den skarpkantede gruesten, vilde straks rejse sig, men kunde ikke; hans ryg var brudt.

På Kampen var foregåt en forandring. Bestemoren havde skrantet på det sidste, og straks hun begyndte dermed, fik hun travlere end ellers med at samle penger til den endelige udløsning af gården. "Så har du og gutten, hvad I trænger. Og slipper du nogen ind at ødelægge det for eder, så vender jeg mig, der jeg ligger." Ud på høsten havde hun også havt den glæde at kunne rusle op til den forrige hovedgård med den sidste rest af skylden, og glad var

hun, da hun sad på bænken igjen og kunde sige: "Nu er det gjort." Men i samme stund fik hun også sin helsot; hun vilde straks tilsengs og rejste sig ikke mere. Datteren gravede hende ned, hvor plads var ledig på kirkegården, og en vakker hovedstav fik hun, hvorpå hendes navn og alder stod samt et salmevers af Kingo. Fjorten dage efter den dag, hun fik jorden, var hendes sorte søndagskjole gjort om til klæder for gutten, og da han stod i dem, blev han så alvorlig, som om bestemoren var kommen igjen. Af sig selv gik han bort til den storstilede spændebog, som bestemoren havde læst og sunget af hver søndag; han åbnede den og indeni lå hendes briller. Dem havde aldrig gutten fåt lov at røre i hendes levende live; nu tog han dem ræd op, satte dem på næsen og så igjennem dem ned i bogen. Alt blev tåge. Det var dog underligt, tænkte gutten: i dem var det, bedstemor kunde

læse guds ord. Han holdt dem højt mod lyset for at se, hvad fejlede, og - der lå brillerne på gulvet!

Han blev meget ræd, og da døren i det samme åbnedes, var det ham, som bestemoren skulde komme ind; men det var moderen og bag hende seks mand, der med megen trampen og støj førte en bæreseng mellem sig, som de satte midt på gulvet. Døren stod længe åben efter dem, så det blev koldt i stuen.

I sengen lå en mand med mørkt hår og blegt ansigt; moderen gik omkring og gråt; "læg ham varlig bort på sengen," bad hun og hjalp selv til. Men alt som mændene flyttede sig med ham, skreg det i noget under deres fødder. "Å, det er bare bestemors briller," tænkte gutten; men han sagde det ikke.

TREDJE KAPITEL.

Det var just om høsten, som før meldt. Otte dage efter at Nils Skrædder var båret ind til Margit Kampen, kom der bud fra amerikanerne, at han måtte holde sig færdig. Han lå netop og vred sig i svære smertetag, og idet han bed tænderne sammen, skreg han: "Lad dem rejse til helvede!" Margit blev stående, som havde hun ikke fåt svar. Han mærkede det, og en stund efter gjentog han langsomt og mat: "Lad dem - rejse!"

Ud på vinteren kom han sig så vidt, at han kunde sidde oppe, skjønt hans helse var brudt ned for al hans levetid. Første gang han sad ordentlig oppe, tog han felen frem, stemte, men kom i slig rørelse, at han måtte tilsengs igjen. Han var meget fåmælt, men god at omgåes, og da det led længre, læste han med gutten og begyndte at ta arbejde hjemme i huset. Ud kom han ikke, og med dem, som så til ham, talte han ikke. I førstningen bar Margit tidender til ham fra bygden; bagefter var han mørk; så holdt hun op.

Ud på våren sad han og Margit længer end sædvanlig og samtalede efter kvældsmaden. Gutten blev da jaget tilsengs. Et stykke hen på våren blev der lyst for dem i kirken, og siden blev de gifte i al stilhed.

Han arbejdede med på marken og ordnede alt forstandig og med rolighed. Margit sagde til gutten: "Der er både nytte læse guds ord. Han holdt dem højt mod lyset for at se, hvad fejlede, og - der lå brillerne på gulvet!

Han blev meget ræd, og da døren i det samme åbnedes, var det ham, som bestemoren skulde komme ind; men det var moderen og bag hende seks mand, der med megen trampen og støj førte en bæreseng mellem sig, som de satte midt på gulvet. Døren stod længe åben efter dem, så det blev koldt i stuen.

I sengen lå en mand med mørkt hår og blegt ansigt; moderen gik omkring og gråt; "læg ham varlig bort på sengen," bad hun og hjalp selv til. Men alt som mændene flyttede sig med ham, skreg det i noget under deres fødder. "Å, det er bare bestemors briller," tænkte gutten; men han sagde det ikke.

TREDJE KAPITEL.

Det var just om høsten, som før meldt. Otte dage efter at Nils Skrædder var båret ind til Margit Kampen, kom der bud fra amerikanerne, at han måtte holde sig færdig. Han lå netop og vred sig i svære smertetag, og idet han bed tænderne sammen, skreg han: "Lad dem rejse til helvede!" Margit blev stående, som havde hun ikke fåt svar. Han mærkede det, og en stund efter gjentog han langsomt og mat: "Lad dem - rejse!"

Ud på vinteren kom han sig så vidt, at han kunde sidde oppe, skjønt hans helse var brudt ned for al hans levetid. Første gang han sad ordentlig oppe, tog han felen frem, stemte, men kom i slig rørelse, at han måtte tilsengs

igjen. Han var meget fåmælt, men god at omgåes, og da det led længre, læste han med gutten og begyndte at ta arbejde hjemme i huset. Ud kom han ikke, og med dem, som så til ham, talte han ikke. I førstningen bar Margit tidender til ham fra bygden; bagefter var han mørk; så holdt hun op.

Ud på våren sad han og Margit længer end sædvanlig og samtalede efter kvældsmaden. Gutten blev da jaget tilsengs. Et stykke hen på våren blev der lyst for dem i kirken, og siden blev de gifte i al stilhed.

Han arbejdede med på marken og ordnede alt forstandig og med rolighed. Margit sagde til gutten: "Der er både nytteog glæde i ham. Nu må du være lydig og snil, at du kan gjøre dit beste for ham."

Margit havde altid holdt sig lidt førlig midt i sin sorg; hun var rødlig i ansigtet og havde ret store øjne, som så end større ud derved, at der lå en ring om dem. Hun havde tykke læber, rundladent ansigt og så frisk og stærk ud, skjønt hun ikke havde store kræfter. I denne tid så hun bedre ud end nogensinde og sang bestandig, som herides vis var, når hun arbejdede.

Så var det en søndag eftermiddag, far og søn gik ud for at se, hvorledes det artede sig det år på marken. Arne for rundt om faderen og skjød med pil og bue; Nils havde selv laget dem for gutten. Således bar det opover lige mod vejen, som førte fra kirken og præstegården ned i den såkaldte bredebygd. Nils satte sig på en sten ved vejkanten og faldt i tanker, gutten skjød hen ad vejen og sprang efter pilen; det var i retning mod kirken. "Ikke for langt bort," sagde faderen. Som gutten best for der, stansede han, som han lyttede. "Far, jeg hører det spille." Denne lyttede med; de hørte felespil, somme tider lagde rop og vild støj sig over, men durende opunder gik bestandig vognrammel og hovslag; det var et brudefølge, som vendte hjem fra kirke. "Kom hid, gut!" ropte faderen, og Arne hørte på tonen, at han måtte springe. Faderen havde skyndsomt rejst sig og gjemte sig bag et stort træ. Gutten efter; - "ikke hid, men did!" Gutten bag et orekjær. - Allerede bøjede vognrækken om birkeskogen, de kom i rasende trav, hestene var hvide af skum, fulde folk skreg og hujede; far og søn talte vogn for vogn; der var i alt fjorten. I den første sad to spillemænd, og brudeslåtten klang gjennem tørvejret; en gut stod bagpå o>g kjørte. Efter kom en kronebrud, der sad høj og skinnende i solen; hun smilede, og munden drog sig til den ene side; hos hende sad en blåklædt mand med et blidt ansigt. Følget kom efter, mændene sad i kvindernes fang, bagpå sad smågutter, fulde folk kjørte, seks paa én hest, kjøgemesteren kom i siste vogn og holdt et brændevinsanker i fanget. De drog forbi med rop og sang, for fremstupes ned ad bakken; felespillet, skriget, vognramlen stod op efter dem i tågen, luftdraget bar et enkelt skrig op, snart bare dump dur, og så intet. Nils stod endnu ubevægelig; det raslede bag ham, han vendte sig; det var gutten, som krøb frem.

"Hvem var det, far?" Men gutten skvat lidt; ti faderen var styg i ansigtet. Arne stod stille og ventede svar; siden stodhan, fordi han intet fik. Langt om længe blev han utålmodig og vovede igjen: "Skal vi gå?" Nils så endnu som efter brudefølget, tog sig nu sammen og gik; Arne efter. Han lagde en pil på buen, skjød af og løb. "Træd ikke ned engen," sagde Nils kort. Gutten lod pilen ligge og kom igjen. En stund efter havde han glemt det, og medens faderen engang stod stille, lagde han sig ned og stupte haukråke. "Læg ikke ned engen, siger jeg;" han blev taget og løftet efter den ene arm, som vilde den af led. Siden gik han noget stille bagefter.

I døren ventede Margit dem; hun kom netop fra fjøset, hvor hun nok havde havt strængt arbejde; ti hendes hår var pjusket, linnedet urent, og klæderne ligeså; men hun stod i døren og smilede: "Et par af kjørene har slidt sig og gjort ugang; nu er de atter bundne." - "Du måtte dog fli dig lidt på en søndag," sagde Nils, idet han gik forbi ind i stuen. "Ja, nu er det råd til at fli sig, når arbejdet er endt," sagde Margit og gik efter. Hun begyndte straks og sang, mens hun stellede sig. Nu sang Margit godt; men somme tider var hun lidt tyk i mælet. "Hold op med det gnål," sagde Nils; han havde kastet sig bagover i sengen. Margit holdt op. Da kom gutten stormende ind: "Her er kommen en stor, sort hund tilgårds, styg i synet -!" - "Hold mund, gut!" sagde Nils i sengen og tog den ene fod ud for at trampe med den; "fanden til uvejr, der står af den gutten støt," mumlede han hen efter og drog foden op igjen. Moderen truede til gutten. "Du ser da vel, at far ikke er i godlaget," mente hun. "Vil du ikke ha lidt stærk kaffe med sirup i?" sagde hun; hun vilde gjøre ham god igjen. Dette var en drik, som bestemoren havde likt og de andre med hende. Nils likte den slet ikke, men havde dog drukket den, fordi de andre gjorde det. "Vil du ikke ha lidt stærk kaffe med sirup i?" gjentog Margit; ti han havde ikke svaret første gang. Nils rejste sig på begge albuer

og skreg: "Tror du, jeg vil tylle i mig det søleri?" - Margit blev rent forundret, tog gutten med sig og gik.

De havde adskilligt at stelle med ude og kom ikke ind før med kvældsmaden. Da var Nils borte. Arne blev sendt ud på marken for at rope ham ind, men fandt ham ingensteds. De ventede, til maden næsten blev kold, spiste så, og endnu var ikke Nils kommen. Margit blev urolig, sendte gutten tilsengs og satte sig for at vente. Lidt efter midnat kom Nils. "Kjære, hvor har du været?" spurgte hun. "Det skiller digikke," svarede han og satte sig langsomt paa bænken. Han var fuld.

Siden var Nils ofte på bygden, og bestandig kom han fuld hjem. "Jeg holder det ikke ud her hjemme med dig," sagde han engang, han kom. Hun søgte blidt at forsvare sig, og da trampede han i gulvet og bad hende tie; var han fuld, saa var det hendes skyld; var han slem, var det ogsaa hendes; var han krøbling og et ulykkeligt menneske for alle sine levedage, saa var det også hendes skyld og den helvedes guttens, som hun ejede. "Hvorfor gik du bestandig og hang efter mig?" sagde han og gråt. "Hvad ondt havde jeg gjort, at du ikke kunde la' mig i fred?" "Men gud frelse og bevare mig," sagde Margit, "var det mig, som gik efter dig?" "Ja, det var det!" rejste han sig og skreg, og gjennem gråd fortfor han: "Du har nu tilsist fåt det, som du vil ha det. Jeg slæber mig nu omkring her fra træ til træ, jeg gaar hver dag og ser på min egen grav. Men jeg kunde ha levet i herlighed med bygdens gildeste gårdjente, jeg kunde ha rejst så langt, solen gar, - havde ikke du og den fordømte gutten din lagt eder i vejen for mig." Hun søgte atter at forsvare sig; "det var da i alle fald ikke guttens skyld." "Tier du ikke, så slaar jeg dig!" og han slog hende.

Når han den næste dag havde sovet rusen ud, var han skamfuld og især meget snil mod gutten. Men snart var han fuld igjen, og da slog han hende; tilsist slog han moderen næsten hver gang, han var fuld; gutten gråt og bar sig; da slog han også ham. Somme tider angrede han det så stærkt, at han måtte ud. I denne tid fik han atter hug på dansen, spillede som før og tog gutten med for at bære kassen. Der så gutten meget. Moderen gråt, fordi han skulde være med, men turde ikke sige det til faderen. "Hold dig til gud og lær ikke noget stygt," bad hun og kjælede for ham. Men på dansene var det meget morsomt, og her hjemme hos moderen var det ikke morsomt. Han vendte sig mere og mere fra hende og til faderen, Hun så det og taug. Fra dansene kunde han mange viser, og dem sang han siden for faderen; det morede denne, og det var stundom, gutten kunde få ham til at le. Men dette smigrede gutten så, at han siden tog i for at lære så mange viser som muligt; snart mærkede han sig, hvad slags det var, faderen likte best, og hvad for noget i dem han lo ved. Hvor der nu ikke var sådant i viserne, lagde gutten det ind af sig selv, så godt han kunde, og dette gav ham en tidlig øvelse i at sætteord sammen efter musik. Det var gjerne spotteviser og leje ting, sagte om folk, som var komme til magt og velstand, fadeken likte best, og gutten sang.

Moderen vilde endelig ha ham med sig i fjøset om kvældene; mangehånde påskud fandt han for at undgå det; men når de nyttede intet, og han måtte did, da talte hun vakkert til ham om gud og det gode og endte gjærne med under stærk gråd at ta ham ind til sig, bede ham, tigge ham om ikke at bli noget slet menneske.

Moderen læste med ham, og gutten var lærenem over al måde. Faderen var såre stolt heraf og fortalte ham, særlig når han var fuld, at han havde hans hode.

Ved dansene plejede snart faderen, når drikken vandt på ham, at opfordre Arne til at synge fer folket. Han gjorde det under latter og støj, vise efter vise; bifaldet glædede sønnen næsten mere end faderen, og der var tilsist ingen ende på de viser, han kunde synge. Bekymrede mødre, som hørte det, gik selv til moderen og talte om det på grund af, at visernes indhold ikke var, som det burde. Moderen tog fat i gutten og forbød ham ved gud og alt godt at synge slige viser, og nu forekom det gutten, at alt det, som han havde trøjsomhed af, det var moderen imod. Han fortalte til faderen for første gang, hvad moderen havde sagt. Da fik hun lide meget ondt derfor, engang faderen var fuld; han taug med alting til da. Men så gik det også op for gutten, hvad han havde gjort, og han bad i sin sjæl gud og hende om forladelse, da han ikke kunde komme sig til at gjøre det åbenlyst. Moderen var lige venlig imod ham, og det skar ham i hjærtet.

Engang glemte han det dog. Han havde det ved sig, at han kunde abe efter alt folk; navnlig kunde han tale og synge efter dem. Moderen kom ind en kvæld, gutten underholdt faderen hermed, og faderen fandt på, da hun var

gåt igjen, at han også skulde synge efter moderen. Han vægrede sig i førstningen; men faderen, som lå borti sengen og lo, så han rystede, vilde endelig, at han også skulde synge efter moderen, Hun er borte, tænkte gutten, og kan ikke høre det, og han sang efter hende slig, som hun somme tider sang, når hun var hæs og grådfuld. Faderen lo, så det næsten spøgede om gutten, og han taug af sig selv. Da kom moderen ind fra kjøkkenet, så langt og tungt på gutten, gik borti hylden efter en ringe og bar den ud.

Han blev brændende hed over det hele legeme; hun havdehørt altsammen. Han sprang ned fra bordet, hvor han havde siddet, gik ud, kastede sig på marken og vilde ligesom grave sig ned. Han havde ingen ro, rejste sig og vilde længre bort. Han gik forbi låven, og bag den sad moderen og sydde på en ny fin skjorte, netop til ham. Hun pleiede ellers at synge en salme over arbejdet, når hun sad slig; men nu sang hun ikke. Hun gråt heller ikke, hun bare sad og sydde. Men da kunde ikke Arne holde det længer ud; han kastede sig ned i græsset lige foran hende, så op på hende og gråt, så det hulkede i ham. Moderen slap arbejdet og tog hans hode mellem sine hænder. "Stakkars Arne," sagde hun og lagde sit ned til. Han forsøgte ikke på at sige et ord, men gråt, som han ikke havde gjort før. "Vidste nok, du var god i grunden," sagde moderen og strøg ham ned ad håret. "Mor, du skal ikke sige nej til det, jeg beder om," var det første, han kunde sige. - "Det ved du, jeg ikke gjør," svarede hun. Han forsøgte at stanse gråten, og så fremstammede han med hodet i hendes fang: "Mor, - syng noget for mig!" - "Kjære, jeg kan jo ikke," sagde hun sagte. - "Mor, syng noget for mig," bad gutten, "eller jeg tror aldrig, jeg er god til at se på dig mere." Hun strøg på hans hår, men taug. "Mor syng, syng, hører du! Syng!" tiggede han, "eller jeg går så langt bort, at jeg aldrig mere kommer hjem igjen." Og medens han nu, fjorten i sit femtende år som han var, lå der med hodet i moderens fang, satte hun sig til at synge over ham:

Herre, tag i din stærke hånd barnet, som leger ved stranden. Send du din værdige Hellig Ånd, at det kan lege selvanden. Vandet er dybt, og bunden glat, herre, får han først i armen fat, drukner det ikke, men lever, til du det nåderig hæver.

Moderen sidder i tunge savn, ved ikke, hvor det farer, ganger for døren, råber dets navn, hører slet ikke, det svarer, tænker som så, hvor end det er, han og du er det altid nær; Jesus, dets lille broder, følger det hjem til moder.

Hun sang flere vers; Arne lå stille; der faldt velsignet fred på ham, og under denne følte han, at han blev verderkvægende træt. Det siste, han tydelig hørte, var om Jesus; det flyttede med ham ind i meget lys, og her var det, som om tolv, tretten sang; men moderens stemme hørte han over dem alle. Vakrere mål havde han aldrig hørt, han bad om at faa synge så. Det tyktes ham, at kunde han synge rigtig sagte, så fandt han det, og nu sang han sagte, op igjen og sagte, og endnu mere sagte, og det begyndte næsten at bli livsaligt, da han glad herover straks tog i med stærk stemme, og borte var det. Han vågnede, så og hørte sig omkring, men fornam intet uden den evige, stærke fossedur og her tillige den lille elvebæk, som gik tæt om låven med sagte og bestandig støj. Moderen var borte; hun havde lagt under hans hode den halvfærdige skjorte og sin trøje.

FJERDE KAPITEL. Da nu den tid var kommen, at kreaturerne skulde gjætes i skogen, vilde han gjæte. Faderen satte sig derimod; han havde jo aldrig gjætet før og var nu i det femtende år. Men så godt talte han for sig, at det blev, som han vilde, og hele den vår, sommer og høst var han blot hjemme og sov; ellers i skogen med sig selv den udslagne dag.

Did op til sig selv tog han sine bøger med. Han læste og skar bogstaver i barken; han gik og tænkte, længtes og sang; men når han om kvælden kom hjem, var faderen ofte fuld, slog hans mor, forbandede hende og bygden og talte om, at han engang kunde ha rejst langt bort. Da kom der også rejselængsel i gutten. Det var ilde her, og bøgerne bar ud, og somme tider var det, ligesom også luften bar ud og over de høje fjælde.

Så var det, at han midsommers mødte Kristian, kaptejnens ældste søn, som fulgte tjenestegutten tilskogs efter hestene for at få ride hjem. Han var et par år ældre end Arne, let og lystig, ustadig i al sin tanke, men midt ind imellem stærk i sine forsæt. Han talte hurtig og afbrudt, gjærne om to ting på en gang, red heste uden sadel, skjød fugle i luften, fiskede med flue og forekom Arne at være målet for alt liv. Han

Hun sang flere vers; Arne lå stille; der faldt velsignet fred på ham, og under denne følte han, at han blev verderkvægende træt. Det siste, han tydelig hørte, var om Jesus; det flyttede med ham ind i meget lys, og her var det, som om tolv, tretten sang; men moderens stemme hørte han over dem alle. Vakrere mål havde han aldrig hørt, han bad om at faa synge så. Det tyktes ham, at kunde han synge rigtig sagte, så fandt han det, og nu sang han sagte, op igjen og sagte, og endnu mere sagte, og det begyndte næsten at bli livsaligt, da han glad herover straks tog i med stærk stemme, og borte var det. Han vågnede, så og hørte sig omkring, men fornam intet uden den evige, stærke fossedur og her tillige den lille elvebæk, som gik tæt om låven med sagte og bestandig støj. Moderen var borte; hun havde lagt under hans hode den halvfærdige skjorte og sin trøje.

FJERDE KAPITEL. Da nu den tid var kommen, at kreaturerne skulde gjætes i skogen, vilde han gjæte. Faderen satte sig derimod; han havde jo aldrig gjætet før og var nu i det femtende år. Men så godt talte han for sig, at det blev, som han vilde, og hele den vår, sommer og høst var han blot hjemme og sov; ellers i skogen med sig selv den udslagne dag.

Did op til sig selv tog han sine bøger med. Han læste og skar bogstaver i barken; han gik og tænkte, længtes og sang; men når han om kvælden kom hjem, var faderen ofte fuld, slog hans mor, forbandede hende og bygden og talte om, at han engang kunde ha rejst langt bort. Da kom der også rejselængsel i gutten. Det var ilde her, og bøgerne bar ud, og somme tider var det, ligesom også luften bar ud og over de høje fjælde.

Så var det, at han midsommers mødte Kristian, kaptejnens ældste søn, som fulgte tjenestegutten tilskogs efter hestene for at få ride hjem. Han var et par år ældre end Arne, let og lystig, ustadig i al sin tanke, men midt ind imellem stærk i sine forsæt. Han talte hurtig og afbrudt, gjærne om to ting på en gang, red heste uden sadel, skjød fugle i luften, fiskede med flue og forekom Arne at være målet for alt liv. Han

havde også hug til at reise og fortalte Arne om fremmede land, så det strålede omkring dem, mærkede Arnes lyst til læsning, og nu bar han op til ham de bøger, han selv havde læst; efter hvert som Arne læste ud, fik han nye; han sad selv der om søndagen og lærte ham at komme tilrette med geografi og landkart, og hele den sommer og høst læste Arne, så han blev bleg og mager.

Om vinteren fik han lov til at læse hjemme, da han dels skulde gå til konfirmationen næste år, dels altid vidste at omgåes faderen. Han begyndte med at gå på skole; men der syntes det ham best, når han fik lukke øjnene og tænke sig til bøgerne hjemme; heller ikke var nogen bondegut længre hans kammerat.

Faderens mishandling af moderen tiltog med årene, ligesom hans drik og legemssmerter. Og når Arne desuagtet måtte sidde og fornøje ham for at skaffe moderen fred den stund, og da ofte sige ting, han nu foragtede i sit hjærte, tog han had til faderen. Dette bar han dybt hos sig så vel som sin kjærlighed til moderen. Mødte han Kristian, gik talen fort om de store rejser og bøgerne; selv for ham taug han om, hvorledes det stod til hjemme. Men mangen gang, når han kom fra de vidtfarende samtaler, gik hjemover alene og tænkte på, hvad han nu maaske fik at møde, gråt han og bad gud mellem sine stjerner at sørge for, han snart måtte få lov at rejse.

Om sommeren blev Kristian og han konfirmerede. Straks efter satte hin igjennem sin plan. Faderen måtte lade ham slippe afsted for at bli sjømand; han forærede Arne sine bøger, lovede at skrive ham flittig til - og rejste.

Nu stod Arne alene.

I denne tid fik han atter lyst til at skrive viser. Han lappede ikke længer på gamle, han lagede nye og lagde i dem, hvad som gjorde ham mest ondt.

Men sindet blev ham for tungt, og sorgen sprængte viserne for ham. Han lå nu i lange, søvnløse nætter og gjorde det til vished hos sig selv, at han ikke længer kunde holde det ud, men vilde rejse langt bort, søge Kristian - og ikke sige et ord derom til nogen. Han tænkte på moderen, og hvad der skulde bli af hende, og han kunde næsten ikke se hende i ansigtet

Da sad han en kvæld langt ud over og læste. Når det blev ham for tungt, var det bøgerne, han tog til, og mærkede ikke, at de øgede giften. Faderen var i bryllup, men ventedes hjem den kvæld; moderen var træt og ræd ham,

havde derfor lagt

sig. Arne for op ved et tungt fald i gangen og skramlen af noget hårdt, som slog mod døren. Det var faderen, som kom hjem.

Arne fik døren op og så på ham. "Er det dig, kloge gutten! kom og hjælp far din op!" Han blev løftet og støttet indover mod bænken. Arne tog felekassen, bar ind efter og lukkede døren. "Ja, se på mig, du kloge gutten; jeg ser ikke vakker ud nu; det er ikke længer Nils Skrædder. Det siger

- jeg dig, at du - aldrig skal drikke brændevin; det er - djævelen, verden og vort eget kjød-------, han står de hoffærdige imod, de ydmyge giver han nåde.-------Å jøje, jøje mig!

- Hvor langt det ret er kommet med mig!" Han sad en stund stille, så sang han gråtende:

"Herre, du milde frelsermand, hjælp du mig, hvis jeg hjælpes kan; jeg ligger vel dybt i syndens skarn, men er dog dit eget forløste barn!

Herre, jeg er ikke værd, at du skal gange ind under mit tag; men sig ikkun et ord -." Han kastede sig forover, gjemte ansigtet i sine hænder og gråt som i krampe. Længe lå han slig, og da nævnte han ordlydende af bibelen, som han vel havde lært det for over tyve år siden: "Men hun kom og tilbad ham og sagde: Herre, hjælp mig! - Men han svarede og sagde: Det er ikke smukt at tage børnenes brød og kaste det for de små hunde. - Men hun sagde: Jo, herre, de små hunde æde dog af de smuler, som falde af deres herres bord."

Han taug, men gråt nu mere opløst og stille.

Moderen var vågnet for længe siden, men havde ikke turdet se op; nu, da han gråt som en forløst, satte hun sig på albuerne og så op.

Men neppe blev Nils hende var, før han skreg bortover til hende: "Ser du op, du også, - du vilde vel se, hvorledes du har flidd mig til. Ja, slig ser jeg nu ud, akkurat

slig!"-------Han rejste sig op, og hun gjemte sig under fælden.

"Nej, gjem dig ikke, jeg finder dig nok," sagde han, idet han strakte den højre hånd famlende frem for sig med udstrakt pegefinger. - "Kril, kril!" sagde han, idet han drog fælden af og stak pegefingeren på hendes hals.

"Far!" sagde Arne."Nej, hvor skrumpen og mager, du ret er blevet. Her er ikke langt ind. Kril, kril!" Moderen tog krampagtig om hans hånd med begge sine, kunde ikke slide sig løs og krøgede sig sammen i en tul.

"Far!" sagde Arne.

"Så der kom liv i dig nu. Hvor hun vrider sig, det spektakel! Kril, kril!"

"Far!" sagde Arne. Stuen begyndte at gå op og ned.

"Kril, siger jeg!" - Hun slap hans hænder og overgav sig.

"Far!" ropte Arne. Han sprang bort i krogen, hvor der stod en øks. -

"Er det bare på trodsighed, at du ikke skriger. Skulde ellers ta dig i vare for det; jeg har fåt slig forskrækkelig lyst. Kril, kril!"

"Far!" skreg Arne og tog efter øksen, men blev stående som fastnaglet; ti i det samme rejste faderen sig, gav et skjærende skrig, tog sig for brystet, faldt om; "Jesus Kristus!" sagde han og lå ganske stille.

Arne vidste ikke grant, hvor han stod, eller hvad han stod over; han ventede ligesom, at stuen skulde sprænges, og stærkt lys falde ind etsteds. Moderen tog på at drage pusten trangt, som væltede hun af sig noget tungt. Hun rejste sig endelig halvt op og så da faderen ligge udstrakt på gulvet, sønnen stå ved siden af med en øks.

"Vor Herre, den forbarmende, hvad har du gjort?" - skreg hun og for op af sengen, kastede stakken om sig og kom frem. Da var det, som fik han løse mælet. "Han faldt om af sig selv," sagde han sagte. - "Arne, Arne, jeg tror dig ikke," ropte moderen med stor, straffende røst; "nu være Jesus med dig!" og hun kastede sig over liget med

megen jammer, Men gutten kom ud af duset, faldt også på sine knæ: "Så sandt jeg venter nåde fra gud, han faldt om, der han stod."

-------"Så har vorherre selv været her," sagde hun stille, satte sig på hug og stirrede.

Nils lå ganske som før, stiv, med åbne øjne og mund. Hænderne havde nærmet sig, som vilde de sammen, men havde ikke været istand dertil, "Tag i far din, du, som er stærk, og hjælp mig, at han kan ligge i sengen." Og de tog i ham og lagde ham; hun lukkede hans øjne og mund, strakte ham og foldede hans hænder.

De stod da begge og så på ham. Alt, de havde levet til da, var ikke så langt og rummede ikke så meget som denne stund. Havde djævelen selv været her, så havde vorherre også; mødet havde været kort. Alt foregående var nu afgjort.

Det var lidt over midnat, og de skulde være der med den døde, til dagen kom. Arne gik hen og gjorde stor ild på gruen, moderen satte sig ved. Og som hun nu sad der, randt det hende ihu, hvor mangen ond dag hun havde havt med Nils, og da takkede hun gud i en brændende, højlydt bøn for, hvad han havde gjort. "Men jeg har ret havt nogle gode dage også," sagde hun og gråt, som angrede hun, hvad hun nys havde takket for, og det endte med, at hun tog den største skyld på sig selv, som havde handlet mod guds bud af kjærlighed til den døde, været ulydig mod sin mor og derfor fåt straffen netop af denne sin syndefulde kjærlighed.

Arne satte sig lige over for hende. Moderen så did bort til sengen: - "Arne, du må huske, det er for din skyld, jeg har tålt altsammen," og hun gråt trængende om et kjært ord for at få støtte mod sin selvanklage og trøst i al kommende tid. Gutten skalv og kunde ikke svare. "Du må aldrig forlade mig," hulkede hun. - Da sprang det op for ham, hvad hun i al denne jammerens tid havde været, og hvor grænseløs forladt hun vilde sidde, om han til løn for hendes store troskab nu forlod hende. "Aldrig, aldrig!" hviskede han, vilde bort til hende, men var ikke god til. De blev siddende i stærk, sammenflydende gråd. Hun bad højt, nu for den døde, nu for sig og gutten, og de gråt, og hun bad igjen, og de gråt. Da sagde hun: "Arne, du har sligt et vakkert mål, du må sætte dig bort og synge for far din."

Og det var, som han straks fik hjælp dertil. Han rejste sig og gik efter salmebogen, tændte sig en spik, og med spiken i den ene hånd og salmebogen i den andre, satte han sig bort ved hovedgjærdet og sang med klar røst salme 127 af Kingo:

"Vreden din afvend, herre gud, af nåde, riset dit blodigt, som os over måde plager så ræddelig af en vredes brynde, fordi vi synde."

FEMTE KAPITEL.

Arne blev fåmelt og folkesky; han gjætede og lagede viser. Han blev nitten, i sit tyvende år, og endnu gik han og gjætede. Han lånte sig bøger hos præsten og læste; men dette var det eneste, han ellers tog sig for.

Præsten budsendte ham om at ta skolemestertjeneste: "ti bygden burde drage nytte af hans evner og kundskaber." Arne svarede intet dertil; men dagen efter gjorde han denne vise, mens han drev saueflokken foran sig:

"Killebukken, lammet mit! Skjønt det ofte går tungt og stridt op efter slette fjælde, - følg du vakkert din bjælde!

Killebukken, lammet mit! Pas så dygtig på skindet dit; mor vil ha det i fælden, som hun syr sig om kvælden.

Killebukken, lammet mit! Læg så dygtig på kjødet dit! ved du det ikke, tuppen, at mor vil ha det i suppen?"

En dag i sit tyvende år blev han af vanvare vidne til en samtale moderen og den forrige gårdmandskone imellem; de var uenige om den hest, de havde sammen. "Jeg får vente og høre, hvad Arne siger," mente moderen. "Den dovningen," svarer hun; "han vil vel, hesten skal gå og drive skogen rundt, som han selv gjør." Nu taug moderen, skjønt hun før havde talt godt for sig.

Arne blev ildrød. At moderen fik hånsord for hans skyld, var ikke før faldt ham ind, og hun havde kanske fåt mange. Hvorfor havde hun ikke sagt ham det?

Han tænkte sig vel om, og nu kom det ham i tanker, at moderen næsten aldrig talte til ham. Men han heller aldrig til hende; hvem talte han overhovedet med?

Mangen søndag, han sad stille hjemme, havde han lyst til at læse prækener for sin mor, hvis øjne ikke så godt; hun havde grædt formeget i sine dage. Men han kom sig ikke til.

Mangen gang havde han villet byde sig til at læse højt af sine egne bøger, når det var stilt i huset, og det syntes ham, hun måtte finde det langsomt. Men han kom sig ikke til.

"Det kan være slig slag. Jeg skal slutte med at gjæte og flytte ned til mor." Han gik nogle dage og lod det bli fast; buskapen drev han vide om i skogen og digtede på en vise:

"I bygden er der uro, i skogen er der ro; her panter ingen lensmand, der panter de nu to. Her slås de ej om kirken, som alle de gjør der; men kanske og det kommer af, her ingen kirke er.

Hvor roligt d'er i skogen; bare høgen lidet grand må pusle borti spurven for at se, om'n er istand, og ørnen kværke livet af en stakkars dyresjæl: der var jo ellers fare for, den kjeded sig ihjel.

Det ene træet hugger de, det andet rådner ned; rødræven rev det hvide lam, som sol hun gik til fred. Men ulven risped ræven, og de måtte gjøre lag; for Arne han skjød ulven, førend endnu det blev dag'.

Så meget kan jo hændes, sa'n, i skog som og i dal; det bliver blot at passe, at du ikke ser dig gal. Jeg så en gut i søvne, jeg - han havde hugd sin far; ved ikke, hvor, men tænker mig, i helvede det var."

Han kom hjem og sagde moderen, at hun kunde sende bud på bygden efter en gjætergut; selv vilde han ta sig af gården. Så blev det; men moderen var altid om ham med advarsel, at han ikke skulde fortage sig på arbejdet. Hun lagede også så god mad til ham i denne tid, at han ofte blev skamfuld ved det; men han sagde intet.

Han bar på en vise, hvis omkvæd var: "Over de høje fjælde," Han kunde aldrig få den færdig, og det kom mest af, at han vilde ha omkvædet i anden hver linje; siden opgav han dette.

Men flere af de viser, han lagede, kom ud blandt folk, hvor de var vel likte; det var dem, som gjærne vilde tale med ham, især da de også mindedes ham fra gutten af. Men Arne var ræd alle, han ikke kjendte, og tænkte ondt om dem, mest fordi han trodde, at de tænkte ondt om ham.Ved siden af ham på alt markarbejde gik en middelaldrende mand, Oplands-Knut kaldet, og han havde for vis undertiden at synge; men det var altid den samme vise. Da dette var gåt så et par måneder, syntes Arne, han måtte spørge ham, om han ikke kunde flere. "Nej," svarede manden. Så gik der nogle dage hen, og atter en gang, manden sang sin vise, spurte Arne: "Hvorledes hændte det, at du lærte denne ene?" - "Å, det kom sig således," sagde manden.

Lige fra ham gik Arne ind; men der sad moderen og gråt, hvad han ikke havde set, siden faderen var død. Han lod som lagde han ikke mærke dertil, og gik mod døren igjen; men han følte moderen se tungt efter sig og måtte stanse. - "Hvad gråter du for, mor?" - en stund var hans ord den eneste lyd i stuen, og derfor spurte de sig selv op igjen så ofte, at han følte, de ikke var sagt mildt nok. Han spurte engang til: "Hvad gråter du for, mor?"

"Å, jeg ved ikke så rigtig;" men nu gråt hun mere. Han stod længe, måtte da sige så modig, han kunde: "Der er noget, du gråter for." Atter blev det stilt. Han følte sig meget skyldig, skjønt hun intet havde sagt, han intet vidste. "Det kom således på mig," sagde moderen. En stund efter føjede hun til: "Jeg er jo i grunden så lykkelig," og så gråt hun.

Men Arne skyndte sig ud, og det drog nedover mod Kampe-stupet. Han satte sig til at se i det, og medens han sad så, gråt også han. "Vidste jeg endda, hvad jeg gråter for," sagde Arne.

Men ovenfor ham ved nybruddet sad Oplands-Knut og sang sin vise:

"Ingerid Sletten af Sillegjord havde hverken sølv eller guld, men en liden hue af farvet uld, som hun havde fåt ud af mor.

En liden hue af farvet uld, havde hverken stas eller for, men fattigt minde om far og mor, der skinned langt mer

end guld.

Hun gjemte huen i tyve år, måtte ikke slide den ud! Så bærer jeg den så glad som brud, når jeg for alteret går.

Hun gjemte huen i tredive år, måtte ikke skjæmme den ud! Så bærer jeg den så glad som brud, når jeg for vorherre står.

Hun gjemte huen i firti år, huskede endnu på sin mor: "Vesle min hue, for vist jeg tror, vi aldrig for alteret står."

Hun ganger for kisten at tage den, hjærtet var så stort derved; hun leder frem til dens gamle sted, da var der ikke tråden igjen."

Arne sad, som det havde spillet langt borte i lien. Han gik op til Knut. "Har du mor?" spurte han. "Nej." - "Har du far?" - "Å nej, ikke far." - "Er det længe siden de døde?"

- "Å ja, det er længe siden."

"Du har vel ikke mange, som holder af dig?" - "Å nej, ikke mange." - "Har du nogen her?" - "Nej, ikke her." - "Men borti hjembygden?" - "Å nej, ikke der heller." -

"Har du slet ingen, som holder af dig?"

"Å nej, jeg har ikke det."

Men Arne gik fra ham og holdt således af mor sin, at hjærtet sprængte på, og han følte som en lysning over sig. Du himmelske gud, tænkte han, du har givet mig hende, og så usigelig megen kjærlighed ved hende, og jeg lægger den hen,

- og engang jeg vil ta den, så er hun kanske ikke mere! Han vilde til hende, om ikke for andet, så bare for at se hende. Men på vejen faldt det med ét på ham: "Kanske du, fordi du ikke skjønner på hende, meget snart skal ha den straf at miste hende!" - Han blev stående, hvor han stod. "Almægtige gud, hvad skulde der så bli af mig?"

Det var ham, som hændte der netop en ulykke hjemme; han lagde på sprang op mod huset, den kolde sved stod ham på panden, og benene tog næsten ikke jorden. Han rev op svaldøren; men indenfor var der straks, som der lå ro i luften. Han tog sagte op stuedøren. Moderen havde lagt sig, månen faldt lige på hendes ansigt; hun lå og sov som et barn.

SJETTE KAPITEL.

Nogle dage efter blev mor og søn, som i senere tid havde levet mere sammen, enige om at ta i bryllup til slægtninge i en af nabogårdene. Moderen havde ikke været i lag, siden hun var jente.

De to kjendte lidet folk der anderledes end af navn, og Arne syntes især, det var underligt, da de så på ham, hvor han gik.

Der var sagt et ord efter ham i svalen engang; han var ikke viss paa det; men han trodde det var sagt, og hver blodsdråbe kom en og anden gang op i ham, når han tænkte derpaa.

Manden, som havde sagt det, gik han nu uafladelig og passede på, tilsist tog han sæde hos ham. Men da han kom til bordet, syntes han, at talen fik en anden gang.

"Nej, nu skal jeg fortælle en regle, jeg, som viser, at intet graves så dybt ned i natten, det jo finder sin dag," sagde manden, og Arne syntes, han så til ham. Det var en stygt udseende mand med tynde, røde hår om en stor, rund pande. Opunder lå et par ganske små øjne og en liden klumpnæse; men munden var meget stor, med udover brættede læber, der holdt sig hvidagtige. Når han lo, så man begge gummer. Hans hænder lå på bordet: de var meget svære og grove, men håndledet var spinkelt. Han så hvast og talte fort, men med meget arbeide; folk kaldte ham "Kjæftauren", og Arne vidste, at Nils Skrædder i gamle dage havde faret stygt med ham.

"Ja, der er megen synd til i denne verden; den sidder os nærmere, end vi tror-------. Men det er lige meget; nu skal I høre om en styg gjærning. De, som er gamle, mindes Alf, Skræppe-Alf. "Kommer nok igjen!" sa' Alf; det ord er

efter ham; for når han havde endt handelen, - og han kunde handle, den kar! - hivde'n skræppen på ryg; "kommer nok igjen!" sa' Alf. Fanden til kar, staut kar, kjæk kar, Alf, Skræppe-Alf! -

Nej, så var det ham og Storslåpen. Storslåpen - ja, I kjendte Storslåpen? - stor var han, og slåpen var han med. Han forså sig på en knitrende sort hest, som Skræppe-Alf for og ekserte med, så den sprat som en sommerlop. Og førend Storslåpen selv viste af det, var han kommen til at gi femti daler for gampen! Storslåpen op i en kariol, så lang han var, for at kjøre konge med femtidalerhesten; men nu kunde han slå og bande, så gården stod i et gov, - hesten løb ligefuldt på alle de døre og vægge, som fandt's; for den var stærblind!

Siden lå disse to og slogs om denne hesten ud over al bygd, rigtig ligesom to bikjer. Storslåpen vilde ha pengene sine igjen; men se til, om han fik to danske skilling. Skræppe-Alf pryglede ham, så bustene føg. "Kommer nok igjen," sagde Alf. - Fanden til kar, staut kar, kjæk kar, Alf, Skræppe-Alf!

Nej, så var det på nogle år da, at han slet ikke kom igjen.

Det kunde være en ti år frem, så blev der lyst efter ham på kirkebakken; for der var tilfaldt ham en overhændig arv. Storslåpen stod hos. "Det vidste jeg nok," sagde han, "at det var penge, som lyste efter Skræppe-Alf, og ikke folk." -

Nu talte de frem og tilbage om Alf; og så meget blev snakket, at de fik sammenlagt, han havde været sidst på denne side af Røren, men ikke på hin. Ja, I mindes vejen oven Røren, gammelvejen?

Men Storslåpen var på nogen tid kommen til stor magt og herlighed både med gård og greier. Desuden havde han lagt sig på gudfrygtigheden, og det vidste alle, at han ikke blev gudfrygtig for ingen ting, han, - mere end andre folk. De begyndte at snakke om disse ting.

Det var i den tid, at vejen over Røren skulde omlægges; gammelkarerne havde det med at ville bent frem, og derfor bar det lige over Røren; men vi vil ha det fladt, og derfor kommer vejen nu ned ved elven. Der blev en minering og husering, så en tænkte, Røren vilde ned. Alslags vejstyring for der, men amtmanden oftest; ti han har dobbelt friskyds. Og som de nu en dag lå og grov ned i urene der, skulde en ta en sten, men fik en hånd, der stak ud af røsen, og så stærk var den hånden, at han, som fik den, tumlede tilbage med den. Men han, som fik den, var Storslåpen. - Lensmanden drev der; han blev hentet, og benene af en hel kar fremgravne. Doktor blev også hentet! han satte det altsammen så kunstig sammen, at der nu bare manglede kjød. Men folk skjød på at det benskranglet kunde netop være på størrelse som Skræppe-Alf. "Kommer nok igjen," sa' Alf.

Nogen og hver syntes det underligt, at en død hånd kunde slå en kar som Storslåpen helt omkring, endda den slet ikke slog. Lensmanden gik lige ind på ham med det, - forstår sig, så ingen hørte det. Men da bandte Storslåpen, så det gik sort om lensmanden. "Ja, ja;" sagde lensmanden, "er det ikke dig, så er du vel sagtens kar for at ligge sammen med det benskranglet inat, du?" - "Jeg er nok det, jeg," svarede Storslåpen. Og nu bandt doktoren det sammen i lederne og lagde

det hen i den ene seng i barakken. I den andre skulde Storslåpen lægge sig; men lensmanden lagde sig i sin kappe tæt op til væggen. - Da det blev mørkt, og Storslåpen skulde ind til sengekammeraten sin, var det netop, ligesom døren gik igjen af sig selv, og han stod i mørke. Men Storslåpen tog på at synge salmer; for han havde en stor røst. "Hvorfor synger du salmer?" spurte lensmanden udenfor væggen. "Uvist, om han har havt klokker," svarede Storslåpen. Siden tog han på at bede, det stærkeste han kunde. "Hvorfor beder du? spurte lensmanden udenfor væggen. "Han har vist været en stor synder," svarede Storslåpen. Så blev der langt om længe stilt, og det var næsten, som lensmanden skulde sovne. Da skreg det derinde, så hytten skalv: "Kommer nok igjen!"- Et helvedes brot og bulder rejste sig; "kom med de femti dalerne mine;" brølede Storslåpen, og så skreg det, og brød det; lensmanden op med døren, folk til med stænger og brande, og da lå Storslåpen midt på gulvet og havde benskranglet over sig -."

Der var såre stilt om bordet. Endelig siger en, som skulde tænde sin kridtpibe: "Han blev jo gal efter den dag." "Han blev så."

Arne følte, de så på harn, og derfor kunde han ikke få øjnene op. "Siger, som jeg har sagt," tog den første i, "intet graves så langt ned i natten, at det ikke finder sin dag." - "Nej, nu skal jeg fortælle om en søn, som slog sin egen far," sagde en lys, svær mand med rundladent ansigt. Arne kjendte ikke pladsen, han sad på.

Det var en slåskjæmpe af en stor slægt borti Hardanger; han brød ned meget folk. Faderen og han var usams om livøret, og således bar det til, at den mand ikke havde fred i hus eller bygd.

Han blev selv mere ond derved, og faderen satte efter ham. "Jeg tar ikke dom af nogen," sagde sønnen. "Af mig skal du ta den, så længe jeg lever," svarede faderen. - "Tier du ikke stille, så slår jeg dig!" sagde sønnen og rejste sig - "Ja, trøst dig til, om du tør, og det skal aldrig gaa dig godt i verden," svarede faderen han rejste sig også. - "Mener du?" - og sønnen satte ind på ham og brød ham ned. Men Faderen tog ikke imod, lagde armene over kors og lod ham fare med sig, som han vilde.

Sønnen slog ham, tog ham og drog ham mod døren: "Jeg vil ha husfred!" - Men da de kom til døren, lettede faderen på sig. "Ikke længre end til døren," sagde han, "for så langt drog jeg far min." Sønnen ænsede det ikke, men drog hodet over tærskelen. "Ikke længre end til døren, siger jeg!" dengamle rejste sig, kastede sønnen for sine fødder og revsede ham som et barn.

«Dette var stygt,» sagde flere. «Hug dog ikke til far sin!» syntes Arne, at en sagde; men han var ikke viss derpå.

«Nu skal jeg fortælle eder noget,» sagde Arne, han rejste sig ligbleg og vidste ikke, hvad han vilde sige. Han så bare ordene drive som store sneflokker; «jeg tar ind i som på træf!» og han begyndte.

«Et trold mødte på en vej en gut, som gik og gråt. «Hvem er du mest ræd,»sagde troldet, «nten dig selv eller andre?» Men gutten gråt, fordi han om natten havde drømt, at han havde måttet dræbe den slemme far sin, og derfor svarede han: «Jeg er mest ræd mig selv.» - «Så vær i fred for dig selv, og gråt aldrig mere; ti herefter skal du bare ligge i krig med andre.» Og troldet gik sin vej. Men den første, gutten mødte, lo ad ham, og derfor måtte gutten le ad ham. Den anden, han mødte, slog ham; gutten måtte forsvare sig og slog ham igjen. Den tredje, han mødte, vilde dræbe ham, og derfor måtte gutten dræbe ham. Men alt folk snakkede ondt om ham, og derfor vidste han ikke andet end ondt at tale om alt folk. De stængte for ham sine skabe og døre, så han måtte stjæle sig til det, han skulde ha; han måtte stjæle sig til sin nattero. Siden han nu ikke fik gjøre noget godt, måtte han gjøre bare ondt. Da sagde bygden: «Den gutten må vi gjøre det af med; han er så ond,x og en vakker dag tog de og skaffede ham afvejen. Men gutten vidste slet ikke, han havde gjort noget ondt, og derfor kom han efter døden drivende lige ind til vorherre. Der sad på en bænk den far, han slet ikke havde dræbt, og lige mod ham på en anden bænk sad alle de, som havde nødt ham til at gjøre ondt. «Hvad for en bænk er du ræd?» spurte vorherre, og gutten pegede på den lange. «Sæt dig da hos far din,» sagde vorherre, og gutten vilde så gjøre. Da stupte faderen ned af bænken med et stort hug i nakken. På hans plads kom der et billede af gutten selv, men med angrende ansigt og ligblege miner; endnu et med drukkent ansigt og hængende krop; endnu et med vanvittigt ansigt, revne klæder og forfærdelig latter. «Slig kunde det også ha gåt dig,» sagde vorherre. - «Ja, monstro det?» sa' gutten, han tog fat i vorherres kjortel. Da faldt begge bænkene ned af himmelen, og gutten stod igjen hos vorherre og lo. «Husk på dette, når du vågner,» sagde vorherre, - og gutten vågnede i samme stund. Men den gutten, som således har drømt, er jeg, og de, som

frister ham ved at tro ham ond, er I. Mig selv er jeg ikke længer ræd; men jeg er ræd eder. Hids ikke det onde ind på mig; for det er uvist om jeg kan få fat i Vorherres kjortel.» Han for ud, og mændene så på hverandre.

SYVENDE KAPITEL.

Det var dagen efter på låven i samme gård, Arne havde drukket sig fuld for første gang i sit liv, var blevet syg af det og havde ligget på låven snart hele døgnet. Nu sad han overende, støttende sig på sine albuer og førte samsnak med sig selv:

«-------Alting, jeg ser på, blir til fejghed. At jeg som gutten ikke løb min vej, var fejghed; at jeg hørte far over mor, var fejghed; at jeg sang ham de stygge viser, var fejghed. Jeg gav mig til at gjæte; det var af fejghed; - at læse - å ja, også af fejghed: jeg vilde gjemme mig væk for mig selv. Som voksne gutten hjalp jeg endda ikke mor

mod far - fejghed; at jeg ikke den natten - hu! - fejghed! jeg havde kanske ventet til hun var dræbt;-------jeg kunde ikke holde det ud hjemme bagefter - fejghed; jeg rejste heller ikke min vej - fejghed; jeg gjorde ingenting, jeg gjætede - fejghed. Jeg havde nok lovet mor at bli; men jeg havde altid været fejg nok til at bryde løftet, hvis jeg ikke havde været ræd for at komme blandt folk. Ti jeg er ræd folk, mest fordi jeg tror, de ser, hvor styg jeg er. Men fordi jeg er ræd dem, snakker jeg ondt om dem - fordømt fejghed! Jeg gjør viser af fejghed. Jeg tør ikke tænke bent frem i mine egne ting, bøjer derfor ind i andres, - og det er at digte! Jeg skulde ha sat mig til at gråte, så haugene blev til vand, skulde jeg; men så siger jeg: «Hys, hys!» og lægger mig til at vugge. Og selv mine viser er fejge; for var de modige, så blev de bedre. Jeg er ræd stærke tanker, ræd alt stærkt; kommer jeg op i det, er det raseri, og raseri er fejghed. Jeg er klogere, dygtigere, mere kyndig, end jeg ser ud til; jeg er bedre, end jeg snakker; men af fejghed tør jeg ikke være så, som jeg er. Tvi, brændevin drak jeg af fejghed, vilde døve smerten! - Tvi! gjorde ondt, drak alligevel, drak alligevel; drak min fars hjærteblod, og endda drak jeg! Min fejghed er nemlig uden al

frister ham ved at tro ham ond, er I. Mig selv er jeg ikke længer ræd; men jeg er ræd eder. Hids ikke det onde ind på mig; for det er uvist om jeg kan få fat i Vorherres kjortel.» Han for ud, og mændene så på hverandre.

SYVENDE KAPITEL.

Det var dagen efter på låven i samme gård, Arne havde drukket sig fuld for første gang i sit liv, var blevet syg af det og havde ligget på låven snart hele døgnet. Nu sad han overende, støttende sig på sine albuer og førte samsnak med sig selv:

«-------Alting, jeg ser på, blir til fejghed. At jeg som gutten ikke løb min vej, var fejghed; at jeg hørte far over mor, var fejghed; at jeg sang ham de stygge viser, var fejghed. Jeg gav mig til at gjæte; det var af fejghed; - at læse - å ja, også af fejghed: jeg vilde gjemme mig væk for mig selv. Som voksne gutten hjalp jeg endda ikke mor
mod far - fejghed; at jeg ikke den natten - hu! - fejghed! jeg havde kanske ventet til hun var dræbt;-------jeg kunde ikke holde det ud hjemme bagefter - fejghed; jeg rejste heller ikke min vej - fejghed; jeg gjorde ingenting, jeg gjætede - fejghed. Jeg havde nok lovet mor at bli; men jeg havde altid været fejg nok til at bryde løftet, hvis jeg ikke havde været ræd for at komme blandt folk. Ti jeg er ræd folk, mest fordi jeg tror, de ser, hvor styg jeg er. Men fordi jeg er ræd dem, snakker jeg ondt om dem - fordømt fejghed! Jeg gjør viser af fejghed. Jeg tør ikke tænke bent frem i mine egne ting, bøjer derfor ind i andres, - og det er at digte! Jeg skulde ha sat mig til at gråte, så haugene blev til vand, skulde jeg; men så siger jeg: «Hys, hys!» og lægger mig til at vugge. Og selv mine viser er fejge; for var de modige, så blev de bedre. Jeg er ræd stærke tanker, ræd alt stærkt; kommer jeg op i det, er det raseri, og raseri er fejghed. Jeg er klogere, dygtigere, mere kyndig, end jeg ser ud til; jeg er bedre, end jeg snakker; men af fejghed tør jeg ikke være så, som jeg er. Tvi, brændevin drak jeg af fejghed, vilde døve smerten! - Tvi! gjorde ondt, drak alligevel, drak alligevel; drak min fars hjærteblod, og endda drak jeg! Min fejghed er nemlig uden al

ende; men det fejgeste af alt er dog, at jeg kan sidde og sige mig alt dette selv.

. . . Dræbe mig? Pyt sa'n! Dertil er jeg for fejg. Og så tror jeg på gud, - ja, jeg tror på gud. Jeg vil gjærne til ham; men fejgheden holder mig fra ham. Stor flytning, og derfor kvier sig et fejgt menneske. Men om jeg prøvede, sådan som jeg formår? Almægtige! Om jeg prøvede? Måtte kurere mig, som mit mælkeliv tålte det; ti der er ikke ben i mig længer, ej heller brusk, bare noget flydende, skvalp. - Om jeg prøvede - med gode, milde bøger, - ræd de stærke -; med vakre eventyr, sagn, alt det, som mildt er, - og så en præken hver søndag og en bøn hver kvæld. Og ordentligt arbejde, at religionen fik ager, kan ikke så i dovenskab. Om jeg prøvede; kjære, milde min barnegud, om jeg prøvede!»

Men en åbnede låvedøren, for ind over gulvet, ligbleg i ansigtet, skjønt sveden trillede ned ad det, og det var moderen. På den andre dagen ledte hun efter sin søn. Hun ropte hans navn, men stansede ikke for at lytte, bare ropte og for omkring, til han svarede borti høstålet, hvor han lå. Da gav hun et højt skrig, hoppede i stålet lettere end en gut og lå over ham: -

- «Arne, Arne, er du her! Så fandt jeg dig dog; jeg har ledt siden igår; jeg har ledt i hele nat! Stakkars, stakkars Arne! Jeg så, de havde gjort dig ondt! jeg vilde så gjærne ha talt til dig og trøstet dig; men jeg tør jo aldrig tale til dig!------- Arne, jeg så du drak! O, gud, den almægtige! Lad mig aldrig oftere se det!» - Det var længe, før hun kunde sige mere. «Jesus bevare dig, mit barn, jeg så, du drak! - Med et var du kommen væk for mig, drukken og sønderslåt af sorg som du var, og jeg løb omkring i alle huse; jeg var langt ude i marken; jeg fandt dig ikke; jeg ledte i hvert kjær; jeg spurte alle folk; jeg var her også; men du svarede mig ikke - Arne, Arne! Jeg gik langs med elven; men det synes ikke nogetsteds dybt nok -» hun knugede sig ind til ham.

«Da kom det så godt til brystet mit: Du måtte jo være gåt hjem, og vejen gjorde jeg vist på et kvarter; jeg åbnede og søgte i hvert rum, og så huskede jeg først, at jeg selv havde nøglen; du kunde jo ikke være sluppen ind. - Arne! i nat har jeg ledt langs vejen på begge kanter; jeg turde jo ikke gå til Kampestupet! - Jeg ved ikke, hvordan jeg er kommen hid; der er ingen, som har hjulpet mig; men vorherre gav mig ind at du skulde være her!»

Han søgte at stille hende ned igjen. "Arne, du drikker vel ikke oftere brændevin!" - "Nej, du kan være tryg." - "De var vist onde med dig? Var de onde med dig?" - "Å nej, det var mig, som var fejg;" han lagde tyngde i ordet. -" Forstår ret ikke, at de kan være onde med dig. Men hvad var det, de gjorde dig? Aldrig vil du sige noget. Og hun begyndte at gråte igjen. - "Du siger jo heller aldrig mig noget," sagde Arne blidt. - "Største skylden er dog din, Arne; jeg er kommen så i vane med at tie, jeg, fra far din af, at du skulde ha hjulpet mig lidt på vej! - Herre gud, det er da bare vi to; og vi har lidt så meget sammen." - "Lad os se til, om det ikke vil gå

bedre," hviskede gutten.----------------"Næste søndag vil jeg

læse prækenen for dig." - "Gud velsigne dig for det!"

"Du, Arne!" - "Ja." - "Jeg har noget, jeg skulde sige dig." - "Sig det, mor." - "Jeg bærer stor synd for dig; jeg har gjort noget galt." - "Du, mor?" og dette rørte ham så, at hans ejegode, uendelig tålmodige mor vilde anklage sig selv for at ha synd mod ham, som aldrig gjorde hende noget rigtig godt, at han tog om hende, klappede hende og brast i gråt. - »Ja> je§ har; og dog var jeg ikke god til andet." - "Å, du har aldrig gjort noget galt mod mig." - "Jo, jeg har; - gud ved det: det var bare, fordi jeg holdt så meget af dig. Men du skal forlade mig det, hører du?" - "Ja, jeg skal forlade dig det." - "Og så skal jeg sige dig det en anden gang; - men du skal forlade mig det!" - "Ja, ja, mor!" - "Ser du, det er vel derfor, det har været så tungt at tale til dig; jeg har båret synd for dig." - "Herre gud, tal ikke så, mor!" - "Nu er jeg glad, jeg har fåt sagt så meget." - "Vi skal tale mere sammen, vi to, mor!" - "Ja, det skal vi, - og så læser du jo prækenen for mig?" - «J[a, det gjør jeg." - "Stakkars Arne! Gud velsigne dig!" - "Jeg tror, det er best, vi går hjem.,, - »Ja> vi går hjem." - "Du ser dig så om, mor." - ‚Ja, far din har ligget på denne laven og grædt." - "Far?" spurte Arne og blev bleg. - "Stakkars Nils! Det var den dagen, du blev båret over dåben.-------

Du ser dig så om, Arne."

 OTTENDE KAPITEL.

Fra den dag, Arne af hjærtet prøvede at leve tættere ind til sin mor, fik han et andet forhold til alt folk. Han så mere på dem med moderens milde øjne. Men han havde ofte ondt ved at bli sit forsæt tro; for det, han dybest tænkte, forstod ikke altid moderen, - og her er en vise fra den tid:

"Det var slig en vakker solskinsdag,

jeg kunde ikke være inde;

jeg rangled tiiskogs, la' mig at å bag

og vugged, hvad kom i minde;

men der krøb myre, og der stak myg,

og hvepsen var styg og klæggen snyg."

"Kjære, vil du ikke være ude i godvejret da?" -sa' mor, hun sad og sang i svalen.

"Det var slig en vakker solskinsdag,

jeg kunde ikke være inde;

jeg gik på en eng, la' mig at å bag

og sang, hvad som faldt i sinde;

da kom der orme, tre alen lang',

at sole sig lidt, - og jeg la' på sprang."

"I sligt velsignet vejr kan vi gå barfod," - sa' mor; hun drog sokkerne af sig.

"Det var slig en vakker solskinsdag,

jeg kunde ikke være inde;

jeg gik i en båd, la" mig at å bag

og lod den for strømmen rinde.

Men solen stak, så min næse sprak;

d'er måde med alt, og på land jeg trak."

"Nu er det vel dage til at få høet tørt i," - sa' mor; - hun slog i det med en rive.

"Det var slig en vakker solskinsdag,

jeg kunde ikke være inde;

jeg kløv i et træ, det var andet slag!

Der kunde jeg svalning finde.

Så dat en træ-åme ned på min hals;

jeg hopped' og skreg, det var fanden til vals!"ARNE ^^^^

"Ja, skiner ikke koen idag, så skiner hun aldrig," så' mor,

- hun glante op til lien.

"Det var slig en vakker solskinsdag,

jeg kunde ikke være inde;

så la' jeg på fossen i store slag;

der var nu vel fred at finde!

Mens solen hun sken, så druknede jeg, -

har du skrevet visen, så er det ikke mig."

"Bare tre slige solskinsdage, og alting er i hus," så' mor,

- hun gik og rede sengen min.

Alligevel blev samlivet med moderen hver dag til større og større husvalelse. Det, hun ikke forstod, fik lige godt et forhold til ham som det, hun forstod. Ti derved, at hun ikke forstod, tænkte han det oftere om igjen, og hun blev bare kjærere for ham ved, at han til alle sider fandt hendes grænser. Ja, hun blev ham uendelig kjær!

Arne havde som barn ikke brydd sig om eventyr. Nu som voksent menneske længtes han til eventyrene, og disse drog folkesagn og kjæmpeviser efter sig. Hans sind tog en underlig længsel; han gik meget alene, og mange steder der omkring, som han før ikke havde set på, syntes ham så vakre. Den tid, han sammen med sine

jævnaldrende gik til konfirmation, havde de ofte leget ved et stort vand nedenfor præstegården, Svartesjøen kaldet, fordi det lå dybt og sort. Det vand begyndte han nu at tænke på, og en kvæld drog han did op.

Han satte sig bag et kjær tæt under præstegården; denne lå i en meget brat bakke, som længre oppe blev til højt fjæld; ligeså var det på den anden bred, og derfor bar det store slagskygge ud over vandet på begge sider: men langs efter det i midten var en stribe fagert sølvvand. Alt lå i ro; solen holdt på at gå ned; der skranglede lidt bjældeljom over fra den modsatte bred; men ellers var det stille. Arne så ikke lige over for sig, men først indover i bunden af vandet, fordi solen sprængte noget bristende rødt udover der, lidt før den sank. Fjældene havde derinde bøjet sig til side, så der var en lang, lavt liggende dal imellem, og mod denne slog vandet op. Men det så ud, som om fjældene randt langsomt ned mod hinanden for at ta den mellemliggende dal ind som i en gynge. Gård i gård lå ind over dalen; røgen slog op og kom væk; markerne stod grønne og dampede; både lagde til, ladede med hø. Han så meget folk gå af og til, men kunde ingen støj høre. Øjet

32 &3drog sig derfra og bort over stranden, hvor bare vorherres mørke skog drev op. Inde i skogen og langs vandet havde mennesket draget sig vej ligesom med en finger; ti en bugtende støvstribe slog sig alt jævnt igjennem. Denne fulgte han med øjet lige til bent overfor der, hvor han sad; da sluttede skogen; fjældet gav lidt mere rum, og straks lå der gård i gård. Det var endnu større huse end de inde i bunden, rød-malede, med højere vinduer, som brændte i solen. Der stod stort sollys på bakkerne; det mindste barn, som legede der, viste sig så tydelig; tindrende hvidt sand lå tørt ved vandet, og på dette hoppede unger sammen med nogle hunde. Men med en gang var det hele solforladt og tungt, husene mørkerøde, engen sortgrøn, sandet gråhvidt, børnene små klumper; en tågestump var steget op over fjældet og havde taget solen. Han gjemte øjet nede i vandet; men der fandt han igjen altsammen. Markerne lå og vuggede, skogen trådte taus hen til, husene stod og så ned, dørene var åbne, og børn gik ud og ind. Eventyr og barnlige ting kom farende til som små fiske efter agn, skar væk, kom igjen, legede omkring, men nappede ikke.

- "Lad os sætte os her, til mor din kommer efter; præstefruen blir vel også engang færdig." - Arne skræmtes op; der havde sat sig nogen lige bag ham. "Men jeg kunde ret få være igjen bare denne ene natten," sagde en bønlig stemme igjennem gråd; den måtte tilhøre en ikke ganske voksen jente. "Gråt nu ikke mere; det er stygt at gråte, fordi du skal hjem til mor din." Det var en blid stemme, der gik langsomt og tilhørte en mand. "Det er ikke derfor, jeg grater." - "Hvorfor er det, du grater da?" - "Fordi jeg ikke længer skal være sammen med Mathilde."

Så hed præstens eneste datter, og mindedes Arne, at en bondejente var opdraget sammen med hende. "Det kunde ligevel ikke vare evig dette." - "Ja, men en dag til da, kjære!" og hun stortudede. - "Best er det, du føres hjem nu; - kanske det alt er for sent." - "For sent? hvorfor det? Har du hørt sligt?" - "Du er bonde født, og bonde skal du bli; vi har ikke råd til at holde nogen stasjomfru." - Jeg kunde da endelig være bonde, fordi jeg blev der." - "Det forstår du dig ikke på." - "Jeg har bestandig båret bondeklæder." - "Det er ikke dem, som gjør det." - "Jeg har både spundet, vævet og kogt." - "Det er ikke det heller." - "Jeg kan tale ligesom du og mor." - "Ikke det heller." - "Ja, så ved jeg

4 - Bjørnson: Fortællinger.ret ikke, hvad det er," sagde jenten og lo. - "Det vil vise sig; - ellers er jeg ræd for, at tankerne dine alt nu er blevne for mange." - "Tanker, tanker! det siger du bestandig; jeg har ingen tanker, jeg," hun gråt igjen. - "Å; du er en vindkegle, er du!" - "Det så' aldrig præsten." - "Nej, men nu siger jeg det." - "Vindkegle? Har du hørt sligt? Jeg vil ikke være nogen vindkegle, jeg." - "Hvad vil du være, du da?" - "Hvad jeg vil være? Har du hørt sligt? Ingenting vil jeg være." - "Nu ja, så vær ingenting." - Nu lo jenten. En stund efter sagde hun alvorlig: "Det er stygt af dig, du kalder mig ingenting." - "Herre gud, når du selv vil være det!" - "Nej, jeg vil ikke være ingenting." - "Godt, så vær alting." - Jenten lo. En stund efter med sørgmodig stemme: "Slig gjorde aldrig præsten nar af mig." - "Nej, han gjør dig bare til nar." - "Præsten? Så snil har du aldrig været med mig som præsten." - "Det vilde nu også være for galt." - "Sur melk kan aldrig bli sød." - "Jo, naar den koges til myse." - Her skratlo jenten. "Der kommer mor din." Så blev hun alvorlig igjen.

"Sligt langtsnakkende kvindfolk som den præstefruen har jeg aldrig i mine levedage truffet på," skar en skarp, kringmælt røst ind. "Skynd dig riu, Baard, rejs dig og sæt båden ud! Vi kommer ikke hjem inat. - Fruen vilde, jeg

skulde passe, at Eli gik tør på benene. Jagu får du passe det selv! Hver morgen gå tur for blegsottens skyld! Blegsot mig her og blegsot mig der! - Rejs dig nu, Baard, og sæt båden ud; jeg, som skal sætte dejg i kvæld!" - "Kisten er endnu ikke kommen," sagde han og blev liggende. "Men kisten skal heller ikke komme; den skal stå til første prækendag. Hører du, Eli, løft på dig; tag panken din og kom! Rejs dig nu, Baard!" - Hun afsted og jenten efter. "Kom nu; men så kom nu!" lød det nedenifra. "Har du set efter nøglen i båden?" spurte Baard og blev liggende. "Ja, den står i," - og Arne hørte hende netop kakke den i med et øsekar. "Men så rejs dig nu, Baard! Vi skal da ikke bli liggende her inat?" - "Jeg venter på kisten." - "Men, kjære, velsigne dig; jeg har jo sagt, den skal stå efter til første prækendag." - "Der kommer den," sagde Baard. Og de hørte ramlen af en vogn. "Men jeg har jo sagt, den skulde stå efter til første prækensøndag." - "Jeg har sagt, den skulde være med," - Konen uden videre op og til vognen, bar panken, løp og andre småting ned i båden. Så rejste Baard sig, gik op og tog kisten alene.

Men bag efter vognen kom en jente farende i stråhat og med flagrende hår; det var præstefrøkenen. "Eli, Eli!a ropte hun på lang vej. "Mathilde, Mathilde!" svaredes der, og op og mod hende. De mødtes oppå bakken, de tog om hinanden og gråt. Da tog Mathilde op noget, hun havde sat ned i græsset; det var et fuglebur. "Du skal ha NarriEas, det skal du, Mor vil det også. Du skal endelig ha Narrifas ... jo du skal! - og så skal du tænke på mig - og meget ofte ro ... ro ... ro over til mig; - og de gråt begge meget. - "Eli! kom nu, Eli! Stå ikke der!" lød nedenifra. - "Men jeg, jeg vil være med," sagde Mathilde; "jeg vil være med over og sove hos dig inat!" - "Ja, ja, ja!" - og med armene om hinandens hals drog de nedover mod støen. En stund efter så Arne båden ude på vandet, Eli stod højt i bagstavnen med fugleburet og vinkede, Mathilde sad igjen på voren og gråt.

Hun blev siddende der, så længe båden var på vandet; der var kort over til de røde huse, som før meldt, og Arne blev også siddende. Han fulgte båden ligesom hun. Den kom snart over i det sorte, og han ventede, til den lagde mod land; da så han dem i vandet; i dette fulgte han dem med op mod husene, just til det vakreste af dem alle. Han så moderen gå ind først, så faderen med kisten, og sist datteren, så vidt han kunde skjelne dem på størrelsen. En stund efter kom datteren ud igjen og satte sig foran burdøren, ventelig for at se over nu, i det samme solen lagde sin siste stråle. Men præstefrøkenen var alt gåt, og det var blot han, som nu sad og så hende i vandet. "Montro hun ser mig?"-------

Han rejste sig og gik; solen var nede, men himmelen lys og blåklar, sådan som sommernatten har den. Dampen af vand og land drog sig op over fjældene på begge sider; men toppene stod fri og så over til hverandre. Han kom højere op; vandet blev mere sort og nedsænket og ligesom mere tæt. Dalen derinde i bunden blev kortere og drog sig mere mod vandet; fjældene stod nærmere for øjet og gik mere i en klump; ti sollyset adskiller. Himmelen selv kom længre ned, og alt blev venligt og fortroligt. NIENDE KAPITEL.

Kjærlighed og kvinder begyndte at spille for hans tanker; kjæmpeviserne og de gamle historier viste det frem i et trylle-spejl ligesom jenten i vandet. Han stirrede bestandig deri, og efter hin kvæld fik han lyst til at synge derom; ti det var ligesom kommet ham nærmere. Men tanken gled bort og kom igjen med en vise, han selv ikke kjendte til; det var, som nogen havde laget den for ham:

"Hun Venevil hopped' på letten fod

sin kjærest' imod. Han sang, så det hørtes over kirketag:

"God dag! god dag!" Og alle de småfugle sang lystig med i lag:

"Til sanktehans

er der latter og dans; men siden ved jeg lidet, om hun fletter sin krans!"

Hun fletted' ham en af de blomster blå:

- "Mine øjne små!" Han tog den, han kasted' og tog den igjen:

"Farvel, min ven!" og jubled', mens han sprængte over agerrenen hen:

"Til sanktehans o. s. v."

Hun fletted' ham en: "Hvis du ej forsmår,

af mit gule hår?" Hun fletted7 hun bød ham i ypperlig stund

sin røde mund. Han tog den, og han fik den, og han rødmede som hun.

Hun fletted' en hvid i et liljebånd:

"Min højre hånd." Hun fletted' en blodrød i kjærlighed:

"Min venstre med." Han tog imod dem begge to, men vendte sig derved.

Hun fletted' af blomster fra hver en kant:

"Alle dem, jeg fandt!" Hun sanked', hun fletted' og gråt dertil:

"Tag dem, du vil!" Han tiede og tog dem blot, men flygtede så vild.

36 4^?Hun fletted' en stor uden farvesans:

"Min brudekrans!" Hun fletted', så fingrene bleve blå:

"Sæt du den på!" Men da hun skulde vende sig, hun ingensteds ham så.

Hun fletted' modig foruden stans

på sin brudekrans. Men nu var det langt over sanktehans,

ingen blomster fandt's. Hun fletted' af de blomster, som slet ikke fandt's!

"Til sanktehans

er der latter og dans; men siden ved jeg lidet, om hun fletter sin krans."

Det var vemoden i hans sjæl, som gjorde det første kjær-lighedsbillede, som gled hen over hans sjæl, så mørkt. En dobbelt længsel: efter at holde af nogen og efter at bli noget stort, flød sammen og blev til én. I den tid arbejdede han atter med visen "over de høje fjælde," forandrede og sang og tænkte stille ved sig selv: "Det bærer nok ud alligevel; jeg synger så længe, til jeg får mod." Han glemte ikke moderen i disse sine udfærdstanker; han trøstede sig nemlig med, at han, straks han fik fast fod i det fremmede, vilde hente hende og da byde hende kår, som han aldrig kunde tænke på at skaffe sig eller hende i hjemmet. Men midt i disse store længsler legede noget stille, kvikt, fint, det skjød bort og kom igjen, nappede og flygtede, og drømmer, som han var bleven, var han bedre i de uvilkårlige tankers vold, end han selv vidste.

Der var en munter mand i den bygd, som hed Ejnar Aasen; han havde tyve år gammel brukket sit ben; siden gik han med stav; men hvor han kom hinkende på den stav, var der altid lystighed på færde. Manden var rig; en stor nøddeskog lå på hans ejendom, og det var vist, at en af de vakreste solskinsdage i høsttiden var en flok muntre jenter samlet hos ham for at plukke nødder. Da var der stor beværtning om dagen og dans om kvælden. De fleste af disse jenter havde han stat fadder til; for han stod fadder til den halve bygd; alle barn kaldte ham gudfar, og efter dem både gamle og unge. -

Gudfar og Arne var vel kjendte, og gudfar likte ham for hans visers skyld. Nu bad han ham være med i nøddelaget.Arne blev rød og vægrede sig; han var ikke vant til at være sammen med kvindfolk, sagde han. "Så skal du vænne dig til det," svarede gudfar.

Arne kunde i nætter ikke få sove for dette; frygt og længsel stred i ham: men hvordan det end gik: han kom med og var så godt som den eneste ungkarl blandt alle disse kvindfolk. Han kunde ikke nægte, at han følte sig skuffet; det var ikke dem, han havde sunget om, ej heller dem, han havde frygtet for at træffe sammen med. De holdt et leven, han i sine dage ikke havde set magen til, og det første, som undrede ham, var, at de kunde le over ingen verdens ting; og dersom tre lo, så lo de fem, bare fordi de tre lo. Allesammen bar de sig ad, som levede de ihob hver dag; og det var dog dem, som ikke havde truffet sammen før idag. Dersom de nådde den gren, de hoppede

efter, lo de derad, og dersom de ikke nådde, lo de også derad. De slogs om krogen til at hægte fast med; de, som fik den, lo, og de, som ikke fik den, lo også. Gudfar hinkede efter med staven og gjorde dem al den fortræd, han var god til. De, han nådde, lo, fordi han nådde dem, og de, han ikke nådde, lo, fordi han ikke nådde dem. Men allesammen lo de ad Arne, fordi han var alvorlig, og da han så måtte le, lo de, fordi han endelig lo.

De satte sig tilsist op på en stor haug, gudfar i midten og alle jenter omkring. De så vidt omkring sig; solen stak; men de ænsede det ikke, kastede nøddehamser og skal på hverandre, men gav gudfar kjærner. Gudfar hyssede på dem og slog om sig med staven, så langt han nådde; ti nu vilde han, de skulde fortælle og helst noget trøjsomt. Men at få dem til at fortælle historier syntes vanskeligere end at stanse en løs vogn i en bakke. Gudfar begyndte; der var mange, som ikke vilde høre; for hans historier kjendte de før; men tilsist hørte de dog allesammen. Og før de vidste af det, sad de midt oppe i det og fortalte, det bedste de kunde. Nu undrede det Arne meget, at lige så støjende de før havde været, lige så alvorlige var deres historier. De gik mest om kjærlighed,

"Men du, Aase, har en god en; det ved jeg fra ifjor," sagde gudfar og vendte sig mod en førlig jente med godt, rundladent ansigt; hun sad og flettede håret på en yngre søster, som lå med hodet i hendes fang. "Den tør være kjendt af flere," svarede hun. "Kom med den alligevel," bad de. "Jeg skal ikke være længe at nøde," svare hun og fortalte og sang, mens hun flettede:

38"Dét var en voksen gut, som gjætede, og han drev gjærne buskapen op efter en bred elv. Når han kom højere op, var der en hammer, som gik så vidt udover, at han kunde rope over til den andre siden. For der over på den andre siden gjætede en jente, som han hele dagen kunde se, men ikke komme hen til.

"Hvat hejtir du, jenta i saudaflokkin, som blæs' på horn og bind' på sokkin?"

Han spurte mange dage op igjen, og endelig en dag fik han svar:

"Navnit mit syrn' som and på ejt vatn; ro y vir, du gut undir bukskinds-hattin!"

Men deraf blev gutten lige klog og tænkte ikke videre at vyrde hende. Hermed gik det ikke så let; ti han kunde drive buskapen, hvor hen han vilde, det bar dog bestandig tilbage til hammeren. Da blev gutten ræd og ropte:

"Hvat hejtir då far din, og hejmin, du ejgr? Eg hev' inki set deg på kyrkjuvegir."

Gutten trodde nemlig halvt om halvt, det var en hulder.

"Far min er druknad, og gardin hev' brunnit, og vegin til kyrkja eg aldri hev' funnit."

Heraf blev også gutten lige klog. Om dagen var han på hammeren; om natten drømte han, at hun dansede om ham og slog ham med en stor kohale, hver gang han vilde ta efter hende. Han fik snart ikke sove; arbejde kunde han heller ikke, og det blev elendigt med gutten.

"Og er du ej huldr, so lyt du meg spara; men er du ej jenta, so skund deg at svara."

Men det svarede ikke, og da blev det vist, at det var en hulder. Han opgav gjætingen, men lige galt var det; for hvor han stod, og hvad han gjorde, så tænkte han på den fagre huldren, som blæste på horn.

Så, en dag han stod og huggede ved, kommer en jente gjennem gården, der livagtig så ud som huldren. Men da hun kom nærmere, var det ikke hende. Han tænkte meget over dette; da kommer jenten tilbage, og langt borte var det huldren, og han løb lige imod hende. Men straks han kom hende nær, var det ikke hende.

5^ 39Siden kunde gutten være ved kirke, på dans, i andre samlag, eller hvor han vilde, - jenten var der også; når han var fra hende, syntes hun huldren; nær hos var det en anden; han spurte hende så, om det var hende eller ikke hende; men hun lo ham ud. Lige så godt: springe i det, som krybe i det, tænkte gutten, og så giftede han sig med jenten.

Da dette vel var gjort, likte gutten ikke længer jenten. Borte fra hende længtes han til hende; men hos hende længtes han til en, han ikke så. Derfor blev gutten ond mod konen sin; hun bar det og taug.

Men en dag, da han ledte efter hestene, kom han op på hammeren, og gutten satte sig ned og ropte:

"Du lejkar i hugin som maaneskins-kvældin; du brænn' langt ifraa meg som sankthans-eldin!"

Gutten syntes, det gjorde godt at sidde der, og^siden gik han did så ofte, det var galt hjemme. Konen gråt, når han var gåt.

Men en dag, han sad der, sad også huldren lyslevende på den andre siden og blæste på horn!

"Aa - nej, er du komi; hvar fagrt dat lætr! Aa, blaas litit mejra, eg sit' her og grætr."

Da svarerde hun:

"Eg blæsr deg draumarni burt utur hugin; fyr' hejma aa akrin da rotnar nu rugin."

Men da blev gutten ræd og gik hjem igjen. Det var dog ikke længe, før han blev så kjed konen, at han måtte drage tiiskogs, satte sig på hammeren. Da sang det mod ham:

"Eg drøymdi, du kom hit; - hej, skund deg og tag meg; nej, inki dit y vir; - eg stend lika bag deg."

Gutten for op og så sig om, og da smat en grøn stak bort mellem buskene. Han efter. Nu blev det et jag gjennem al skog. Så rap på foden, som den huldren var, kunde intet menneske være; han kastede stål over hende gang efter gang; hun løb lige godt. Men snart begyndte hun at blive træt; det så gutten på fodlaget; men han så også på al hendes skabning, at det var huldren selv og ingen anden. "Nu skal du sagtens bli min," tænkte gutten og kastede sig med én gang så hårdt

ind på hende, at både han og huldren trillede lange bakker nedover, før det tog stans. Da lo huldren, så gutten synes det sang i bjærgene; han tog hende på fang, og såofager var hun, netop, som han tænkte, konen skulde være. "Å - nej, hvem er du, som er så fager?" spurte gutten, han klappede hende, og hun var så varm i kinderne. "Men, herre gud, jeg er jo konen din," sagde hun. -"

Jenterne lo og gjorde nar af gutten. Men gudfar spurte Arne, om han havde hørt vel efter.

- "Nej, nu skal jeg fortælle noget," sagde en liden en med et lidet, rundt ansigt, som havde sådan liden næse.

"Der var en liden gut, som vilde så gjerne fri til en liden jente; voksne var de begge to; men de var så små afsig. Og den gutten kunde slet ikke komme sig til at fri. Han holdt sig hen til hende i kirken, men da blev det altid prat om vejret; han gik bort til hende på dansene, og han dansede hende mest ihjel; men snakke fik han ikke. "Du får lære at skrive, så slipper du det," sagde han til sig selv, - og gutten til at skrive; han trodde aldrig, det kunde bli vakkert nok, og derfor skrev han et helt år, før han turde tænke på brevet. Nu var det at få leveret det, så ingen så det, og der bagom kirken traf det slig til, at de stod alene. Jeg har et brev til dig," sagde gutten. "Men jeg kan ikke læse skrift," svarede jenten.

Og så stod gutten der.

Men han tog tjeneste hos jentens far og var ikke fra hende, så lang dagen var. Engang var han så nær ved at få snakke: han havde alt fåt munden op; men så fløi der en stor flue ind i den. - "Bare ingen kommer og tar hende fra mig," tænkte gutten. Men der var ingen, som kom og tog hende fra ham; for hun var så liden.

Men så kom der en alligevel; for han var også liden. Gutten merkede nok, hvad han vilde, og da de gik op på svalen sammen, satte gutten sig ved nøgelhullet. Nu fridde han, som indenfor var; "jøje, min tosk, som ikke har skyndt mig!" tænkte gutten. Han, som indenfor var, kyssede jenten midt på munden. - "Det smagte vist godt," tænkte gutten. Men han, som indenfor var, satte jenten på fang. "Slig verden som vi lever i!" sagde gutten og gråt: Dette hørte jenten og gik til døren: "Hvad er det, du vil mig, stygge gutten, at jeg aldrig kan være i fred for dig?" - Jeg? - jeg vil bare bede om at få være brudesvenden din." - "Nej, det skal brødrene mine være," svarede jenten og smeldte døren i. -

41- Så stod gutten der."

Jenterne lo meget af den historie og kastede mange hamser bagefter.

Gudfar vilde, at Eli Bøen skulde fortælle. Hvad var da det! Jo, hun skulde fortælle, hvad hun havde fortalt ham bortpå bakken, sist han var hos dem, den gang hun gav ham de nye strømpebåndene. Det var la^nge, før Eli vilde til, for hun lo så svært; men så fortalte hun:

"En jente og en gut gik sammen på en vej. "Nej, se den trosten, som følger os," sagde jenten. - "Det er mig, som den følger," sagde gutten. - "Kan lige så godt være mig," svarede jenten. - "Det er snart at se," mente gutten; "nu går du den nedre vejen, og jeg den øvre, og vi mødes deroppe." De så gjorde. - "Fulgte den så ikke mig?" spurte gutten, da de mødtes. "Nej, den fulgte mig," svarede jenten. - "Så må der være to." De gik sammen igjen et stykke; men da var der blot en; gutten mente, den fløj på hans side; men jenten mente, den fløj på hendes. "Jeg bryder mig fa'n om den trosten," sagde gutten. "Ja, jeg også," svarede jenten. Men straks de havde sagt dette, kom også trosten væk. "Det var på din side," sagde gutten. "Nej, du skal ha tak; jeg så

tydelig det var på din.-------Men der! - der er han kommen

igjen!" ropte jenten. "Ja, det: er på min!" ropte gutten. Men nu blev jenten sint. "Nej, om jeg vilde gå med dig længer, så gid jeg måtte få alle plager!" og hun gik sin egen vej. - Da kom trosten væk for gutten, og det blev så stusligt, at han gav sig til at rope. Hun svarede. "Er trosten hos dig?" ropte gutten. "Nej, men er den hos dig?" - «Ak nej; du får komme hid igjen, så kanske den følger med." Og jenten kom igjen; de tog hinanden ved hånden og gik sammen. "Kvit, kvit, kvit, kvit!" sagide det på jentens side. "Kvit, kvit, kvit, kvit!" sagde det på guttens. "Kvit, kvit, kvit, kvit, kvit, kvit, kvit, kvit!" sagde det til alle sider, og da de skulde se til, var der hundre tusen millioner troster rundt oom dem. "Nej, hvor rart?" sagde jenten og så op på gutten. "Å, gud velsigne dig!" sagde gutten og klappede jenten."

Den historie syntes alle jenterne var så vakker.

Så mente gudfar, de skulde fortælle, hvad de havde drømt inat, og så skulde han dømme om, hvem der havde drømt vakrest. Nej, fortælle, hvad de havde drømt! Nej, og der blev latter og tisk uden ende. Men så begyndte den ene efter den anden at mene, hun havde havt sådan vakker drøm den nat;

42men atter andre, at så vakker som den, de havde havt, kunde den i alle fald ikke være. Og tilsidst fik de alle lyst til at fortælle sine drømme. Men det måtte ikke være højt; det måtte være bare til en, og det måtte slet ikke være til gudfar. Arne sad så stille der borte på haugen, og så blev det ham, de turde fortælle dem til.

Arne satte sig bort under en hassel, og så kom hun til ham, hun, som først havde fortalt. Hun betænkte sig længe, men fortalte så:

"Jeg drømte, jeg stod ved et stort vand. Da så jeg en gå på vandet, og det var en, som jeg ikke vil nævne. Han steg op i en stor tjørnblom og sad og sang. Men jeg gik ud på et af de store blade, som tjørnblommen har, og som ligger og svømmer; på det vilde jeg ro over til ham. Men straks jeg var kommen på bladet, så begyndte det at synke med mig, så jeg blev meget ræd og gråt. Da kom han roende til i tjørnblommen -, løftede mig op i til sig, og vi rodde over alt vand.

- Var ikke det en vakker drøm?"

Den lille, som havde fortalt den lille historie, kom: "Jeg drømte, jeg havde fanget en liden fugl, og jeg var så glad, og vilde slet ikke slippe den, før jeg var kommen hjem i stuen. Men der turde jeg ikke slippe den, for da kunde far og mor bede mig lukke den ud igjen. Så gik jeg op på loftet med den; men der gik katten og lurede, og så kunde jeg ikke ikke slippe den der heller. Så vidste jeg ikke mine arme råd, men gik op på laven; gud, der var så mange sprækker, og den kunde rejse sin vej! Nej, så gik jeg ned på gården igjen, og der syntes jeg en stod, som jeg ikke vil nævne. Han stod og legede med en stor, stor hund. "Jeg vil heller lege rned den fuglen din," sagde han og kom mig så nær. Men jeg syntes, jeg lagde på sprang, og både,han og den store hund efter, og jeg sprang gården rundt; men så lukkede mor op svaldøren,- trev mig ind og kastede døren til. Men udenfor stod gutten og lo, med ansigtet på ruden. "Se, her er fuglen!" sagde han

- og tænk, så havde han fuglen! - Var ikke det en rar drøm?" -

Så kom hun, som havde fortalt om alle de trostene. Eli havde de kaldt hende. Det var den Eli, han havde set hin kvæld i båden og i vandet. Hun var den samme, og dog ikke den samme, så voksen og vakker, som hun sad der med det fine ansigt og den smækre skabning. Hun lo så meget, og derfor var det længe, før hun kom sig til; men så fortalte hun:"Jeg havde glædet mig så svært til at komme i nøddeskogen idag, og derfor drømte jeg inat om, at jeg sad her på bakken. Solen skinnede, og jeg havde hele fanget fuldt af nødder. Men så var der kommet et lidet ikorn med op imellem nødderne, og det sad på hug i fanget og spiste dem op allesammen. - Var ikke det en rar drøm?"

Og endnu flere drømme blev ham fortalt; men så skulde han sige, hvilken var vakrest. Han måtte få god betænkningstid, og imidlertid drog gudfar med hele flokken ned mod gården, og Arne skulde komme efter. De hoppede ned over bakken, ordnede sig i række, da de var kommen ned på sletten, og sang hjemover mod huset.

Han sad der igjen og hørte på sangen; solen faldt lige på flokken; det lyste i deres hvide skjorteærmer; snart tog den ene den anden om livet; de dansede bortover engen, og gudfar efter med stokken, fordi de trådte ned håen. Arne tænkte ikke mere på drømmene; han så snart ikke mere efter jenterne; tankerne lagde sig ud over dalen som de fine soltråde, og han sad igjen der på bakken og spandt. Før han vidste af det, sad han i et tæt væv af tungsind; han længtede ud, og aldrig i verden som nu. Han tog fast løfte af sig selv, at straks han kom hjem, vilde han tale til moderen, det fik gå, som det vilde!

Hans tanker blev stærkere og drev ind i visen: "Over de høje fjælde." Så snare havde aldrig ordene været, ej heller havde de føjet sig så sikkert i lag; de var næsten som jenter, der sad rundt på en haug. Han havde et stykke papir hos sig, og han skrev ned over sit knæ, og da han havde skrevet visen færdig, rejste han sig som forløst, vilde ikke til folk, men tog skogvejen hjemover, skjønt han vidste, at da måtte han ta natten med. Første gang, han på veien satte sig ned at hvile, vilde han ta visen op igjen og synge den for sig selv ud over al bygd; men da havde han glemt den igjen, der han havde gjort den. -

- En af jenterne søgte efter ham på haugen, fandt ikke ham, men visen.

TIENDE KAPITEL.

At tale til moderen var ikke så let gjort som tænkt. Han hentydede til Kristian og de breve, som aldrig kom; men moderen gik fra ham, og det var hele dage efter, at han trodde,

44 "Jeg havde glædet mig så svært til at komme i nøddeskogen idag, og derfor drømte jeg inat om, at jeg sad her på bakken. Solen skinnede, og jeg havde hele fanget fuldt af nødder. Men så var der kommet et lidet ikorn med op imellem nødderne, og det sad på hug i fanget og spiste dem op allesammen. - Var ikke det en rar drøm?"

Og endnu flere drømme blev ham fortalt; men så skulde han sige, hvilken var vakrest. Han måtte få god betænkningstid, og imidlertid drog gudfar med hele flokken ned mod gården, og Arne skulde komme efter. De hoppede ned over bakken, ordnede sig i række, da de var kommen ned på sletten, og sang hjemover mod huset.

Han sad der igjen og hørte på sangen; solen faldt lige på flokken; det lyste i deres hvide skjorteærmer; snart tog den ene den anden om livet; de dansede bortover engen, og gudfar efter med stokken, fordi de trådte ned håen. Arne tænkte ikke mere på drømmene; han så snart ikke mere efter jenterne; tankerne lagde sig ud over dalen som de fine soltråde, og han sad igjen der på bakken og spandt. Før han vidste af det, sad han i et tæt væv af tungsind; han længtede ud, og aldrig i verden som nu. Han tog fast løfte af sig selv, at straks han kom hjem, vilde han tale til moderen, det fik gå, som det vilde!

Hans tanker blev stærkere og drev ind i visen: "Over de høje fjælde." Så snare havde aldrig ordene været, ej heller havde de føjet sig så sikkert i lag; de var næsten som jenter, der sad rundt på en haug. Han havde et stykke papir hos sig, og han skrev ned over sit knæ, og da han havde skrevet visen færdig, rejste han sig som forløst, vilde ikke til folk, men tog skogvejen hjemover, skjønt han vidste, at da måtte han ta natten med. Første gang, han på veien satte sig ned at hvile, vilde han ta visen op igjen og synge den for sig selv ud over al bygd; men da havde han glemt den igjen, der han havde gjort den. -

- En af jenterne søgte efter ham på haugen, fandt ikke ham, men visen.

TIENDE KAPITEL.

At tale til moderen var ikke så let gjort som tænkt. Han hentydede til Kristian og de breve, som aldrig kom; men moderen gik fra ham, og det var hele dage efter, at han trodde,

hun var rød i øjnene. Han havde også et andet mærke på, hvordan det stod til, og det var, at hun lagede usædvanlig god mad.

Han skulde op i skogen og ta vedfang en dag; vejen gik igjennem skogen, og netop der, hvor han skulde hugge, plejede de at gå og plukke tyttebær i høsttiden. Arne havde sat øksen fra sig for at ta trøjen af sig og skulde just begynde, da to jenter kom gående med bærspand. Han plejede gjærne gjemme sig heller end træffe jenter, og det gjorde han nu også.

"Å nej, å nej! for alle de bær! Eli, Eli!" - "Ja, kjære, jeg ser dem!" - "Men så gå ikke længer! her er mange spand!"

- "Jeg synes, det ruslede borti et kjær!" - "Au! er du gal!" og jenterne for sammen med hænderne om hinandens liv. De stod længe så stille, at de neppe drog pusten. "Det er vist ingenting; lad os plukke!" - "Ja, jeg tror vist, vi plukker."

- Og så plukkede de. - "Det var snilt af dig, Eli, at du kom over til præstegården idag. - Har du så ingenting at

fortælle mig?" - "Jeg har været hos gudfar."-------"Ja, du

har fortalt mig det; - men har du ikke noget om ham, som du ved?" - "Å jo!" - "A, å! Eli er det sandt? skynd dig, fortæl!" - "Han har været der igjen!" - "Å snak?" - "Jo, vist; både far og mor lod, som de ikke så det, men jeg gik op på loftet og gjemte mig." -- "Mer, mer! Kom han så efter?"

- "Jeg tror, far havde sagt ham, hvor jeg var; han er nu altid så lej." - "Og så kom han? Sæt dig, sæt dig her, hos mig! - Nu: Så kom han?" - "Ja, men han så' ikke stort, for han var så bly." - "Hvert ord! hører du! hvert ord!" - "Er du ræd mig?" sa'n. "Hvorfor skulde jeg være ræd?" sagde jeg. "Du ved, hvad det er, jeg vil dig," sa'n og satte sig på kisten ved siden af mig." - "Ved siden af dig!" - "Og så tog han mig om livet." - "Om livet, er du gal!" - Jeg vilde da gjærne bli løs igjen, men han vilde ikke slippe mig. "Kjære Eli," sa'n -," hun lo, og den anden lo også.

- "Nu? nu?" - "Vil du være konen min?" - "Ha, ha, ha!"

- "Ha, ha, ha." - Og så begge to: "Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha! -"

Endelig måtte også latteren ta en ende, og ovenpå blev der længe stilt; så spurte den første, men sagte: "Du, - var det ikke lejt, han tog dig om livet?" -

Enten svarede den anden ikke på dette, eller også var det så sagte, at det ikke kunde høres; kanske det også bare var med et smil. Om en stund spurte den første: "Så' ikke far

din eller mor din noget siden?" - "Far gik op og så på mig, men jeg gjemte mig bestandig væk; for han lo, når han så mig." - "Men mor din?" - "Nej, hun så' ingenting; men hun var ikke så hård som ellers." - "Ja, du gav ham vel afslag?" - "Naturligvis." - Da blev atter lang stilhed.

- "Du?" - "Ja -?" - "Tror du, der kommer nogen sådan til mig?" - "Ja, naturligvis!" - "Er du gal! - A - i! - Du, Eli! - End dersom han tog mig om livet?" - Hun gjemte hodet.

Der blev megen latter, siden hvisken og tisken.

Jenterne gik snart; de havde hverken'set Avne, øksen eller trøjen, og glad var han.

Nogle dage efter satte han Oplands-Knut til husmand under Kampen. "Du skal ikke længer være ensom," sagde Arne.

Arne selv tog sig noget fast for. Han havde tidlig lært at skjære med håndsag; ti han havde bygget meget på husene hjemme. Nu vilde han øve denne dont; ti han kjendte, det gjorde godt at ha en bestemt forretning; det gjorde også godt at komme ud blandt folk, og så forandret var han efterhånden blevet, at han kunde længes dertil, når han havde været en stund for sig selv. Det bar slig til, han den vinter var på præstegården et bil, og der var begge jenterne ofte sammen. Arne tænkte på, når han så dem, hvem det vel var, som nu fridde til Eli Bøen.

Det traf slig til, at han på en kjøretur måtte styre for præstefrøkenen og Eli; han havde gode øren, men kunde dog aldrig høre, hvad de talte om; somme tider talte Mathilde til ham; da lo Eli og gjemte hodet. Således spurte Mathilde, om det var sandt, at han kunde gjøre vers. "Nej," sagde han hurtig; da lo de begge, snakkede og lo. Siden var han ikke god på dem og lod, som han ikke så dem.

Engang sad han i borgestuen, mens folk dansede der; Mathilde og Eli kom begge did bort for at se på. De trættede om noget borti krogen, hvori de stod; Eli vilde ikke, men Mathilde vilde, og hun vandt. Så kom de begge to bort til ham, nejede og spurte, om han kunde danse. Han svarede nej, og så vendte de sig begge, lo og løb. Det var da også en bestandig latter, tænkte Arne og blev alvorlig. Men præsten havde en liden plejesøn på ti-tolv år, som Arne holdt meget af; af den gut lærte Arne at danse, når ingen så på.

Eli havde en liden bror på alder som præstens plejesøn. Disse to var legekammerater, og Arne gjorde kjælke, ski, sna-

46 4^2rer til dem, og med dem talte han meget om deres søstre, især om Eli. En dag bragte Elis bror bud, at han skulde ikke gå så slusket på håret. "Hvem har sagt det?" - "Eli sagde det; men jeg skulde ikke sige, at hun havde sagt det." - Nogle dage efter sendte han det bud, at Eli måtte le lidt mindre. Gutten kom igjen med det bud, at Arne endelig måtte le lidt mere.

Engang vilde gutten ha noget, han havde skrevet. Arne lod ham få det og tænkte ikke videre over den ting. En stund efter vilde gutten glæde Arne med den tidende, at begge jenterne likte hans skrift så svært. "Har de da set den?" - "Ja, det var for dem, jeg bad om den." - Arne bad gutterne bringe ham noget, som deres søstre havde skrevet; de så gjorde; Arne rettede skrivefejl deri med en tømmerblyant; han bad gutterne lægge det så, at det var let at finde. Siden fandt han papiret igjen i sin trøjelomme; men nedenunder stod skrevet: "Rettet af en kry fa,nt."

Dagen efter sluttede Arne sit arbejde på præstegården og rejste hjem. Så mild, som han var den vinter, havde moderen ikke set ham siden hin sørgelige tid kort efter faderens død. Han læste prækenen for hende, fulgte hende til kirke og var meget god mod hende. Men hun vidste godt, at det altsammen mest var for at få hendes samtykke til at rejse fra hende, når våren kom. Så fik han bud fra Bøen en dag, om han ikke vilde komme did og skjære med håndsag.

Arne blev ganske ræd og svarede ja, som om han ikke tænkte over det. Straks budet var gåt, sagde moderen: "Du kan nok bli forundret! Fra Bøen?" - "Er det da så underligt?" spurte Arne, men så ikke på hende. "Fra Bøen!" ropte moderen en gang til. - "Nu, hvorfor ikke lige så godt derfra som fra en anden gård?" han så lidt op. - "Fra Bøen og Birgit Bøen! - Baard, som slog far din fordærvet, og det for Birgits skyld!" - "Hvad siger du?" ropte nu også gutten. "Var det Bård Bøen?" -

Søn og mor stod og så på hinanden. Et helt liv drog frem imellem dem, og det var et øjeblik, hvori de så den sorte tråd, som al vej havde spundet sig igjennem. De gav sig senere til at tale om hine faderens stordage, da gamle Eli Bøen selv fridde til ham for datteren Birgit og fik kurven; de gik altsammen igjennem, lige til der Nils stupte, og begge fandt ud, at Bårds skyld havde været den mindste. Men det var alligevel ham, som havde slåt faderen fordærvet, ham var det.

<&& 47- "Er jeg endnu ikke færdig med far?" tænkte så Arne og besluttede i samme stund at gå.

Da Arne kom gående med håndsagen på skulderen over isen og op imod Bøen, syntes det ham en fager gård.

Huset så bestandig ud, som det var nymalet; han frøs lidt, og det var kanske derfor, det syntes ham så lunt. Han gik ikke bent ind; gik ovenom, hvor fjøset lå; der stod en flok hårtykke gjeder i sneen og gnagede bark af nogle barkviste; en buhund for frem og tilbage på låvekloppen og gjødde, som om fanden kom tilgårds, men straks Arne stod, logrede den og lod sig klappe. Kjøkkendøren på den øvre side af huset gik ofte op, og Arne så hver gang did ned; men det var enten budejen, som kom med kjørler, eller kokken, som slog noget ud til gje-derne. Inde på laven tærskede de med tætte slag, og til venstre foran vedskjulet stod en gut og huggede ved; bag ham var mange vedlag opstablede. - Arne satte håndsagen fra sig og gik ind i kjøkkenet; der var hvidt sand på gulvet jog småhakket ener strød over; ned fra væggene skinnede kobberkjedler, og krustøj stod i række. De kogte til middag; han bad om at få tale med Baard. "Gå ind i stuen!" sagde en og pegede blot; han gik; der var ikke klinke i døren, men håndtag af messing; derinde var lyst og malet, taget med mange roser, skabene røde med ejerens navn på i sort, sengestedet lige så, men med blå striber på kanterne. Borte ved ovnen sad en bredskuldret mand med et blidt ansigt og langt, gult hår, han lagde bånd på nogle bøtter; henne ved det lange bord sad en kone med skaut på hodet, tætsluttende klæder, høj og slank; hun delte ?n hob korn i to hobe. Foruden disse var der ikke flere i stuen.

"God dag og signe arbejdet!" sagde Arne og strøg huen af. Begge så op; manden smilede og spurte, hvem det var. "Han, som skal skjære med håndsag." - Manden smilede mere og sagde, idet han ludede med hovedet og atter begyndte sit arbejde: "Nå, Arne Kampen." - "Arne Kampen?" ropte konen og nidstirrede. Manden så kort op, smilede igjen: "Søn af Nils Skrædder;" han gav sig atter til at arbejde.

En stund efter havde konen rejst sig, var gåt bort til hylden, havde vendt sig, var gåt bort til skabet, havde atter vendt sig, og idet hun sist lå og grov nede i bordskuffen, spurte hun uden at se op: "Skal han arbejde her?" - "Ja, det skal han," sagde manden, også uden at se op. "Det er nok ingen, som byder dig sidde ind på heller;" han vendte sig mod Arne.

48 -©^?Denne gik til forsædet; konen gik ud, manden arbejdede; Arne spurte derfor, om også han kunde begynde. "Vi kan først spise til middag."

Konen kom ikke mere ind; men næste gang kjøkkendøren gik op, var det Eli, som kom. Hun lod først, som hun ikke så ham; da han rejste sig for at gå til hende, stansede hun og vendte sig halvt om for at gi ham hånden; men hun så ikke på ham. De vekslede et par ord; faderen arbejdede. - Hun havde flettet hår, gik i trangærmet livkjole, var smækker og rank, rund om håndledet og liden i hånden. Hun dækkede bordet; arbejdsfolket spiste i den anden stue, men Arne med husbondsfolkene i denne; det traf sig nemlig så den dag, at de spiste særskilt; ti ellers spiste alle ved samme bord i det store, lyse kjøkken. - "Kommer ikke mor?" spurte manden. - "Nej, hun er på loftet og vejer uld." - "Har du bedt hende?" - "Ja, men hun siger, hun vil intet ha." - Der var en stund taushed. "Det er jo koldt på loftet." - "Hun vilde ikke, jeg skulde lægge i."

Efter middagen arbejdede Arne; om kvælden var han atter inde blandt dem. Da sad konen også der. Kvindfolkene sydde; manden stellede med nogle småting; Arne hjalp ham; der var timelang taushed; ti Eli, som ellers syntes at føre ordet, taug også nu. Arne tænkte med forfærdelse, at så var det vel også ofte hjemme hos ham; men det var, som han følte det først nu. Eli pustede engang langt ud, som havde hun holdt ud længe nok, og så gav hun sig til at le. Da lo også faderen, og Arne syntes også, det var latterligt, og tog i med. Fra nu af talte de adskilligt; tilsist blev det især ham og Eli; faderen lagde ord ind. Men engang Arne havde talt længe, kom han til at se op; da mødte han moderen, Birgit; hun havde sænket arbejdet og sad og nidstirrede på ham. Nu tog hun arbejdet fat, men ved det første ord, han sagde, så hun op.

Det blev sengetid, og hver gik til sit. Arne vilde mærke sig den drøm, han havde havt første nat på et nyt sted; men der var ingen mening i den. Han havde hele dagen lidet eller intet talt med husbonden; men om natten var det kun om ham, han drømte. Det sidste var, at Baard sad og spillede kort med Nils Skrædder. Denne var såre vred og bleg i ansigtet; men Baard smilede og drog kortene over til sig.

Arne var der flere dage, hvori så godt som intet blev talt, men meget arbejdet. Ikke alene de i dagligstuen taug, men tjenerne, husmændene, selv kvindfolkene. Der var en gammel

hund på gården, som gjødde, hver gang der kom fremmedfolk; men aldrig kunde gårdfolket høre hunden gjø, før en sagde: "Hys!" og da gik den knurrende hen og lagde sig igjen. Hjemme på Kampen var der en stor fløi på huset, som vendte sig i vinden; her var der en endnu større fløj, som Arne måtte lægge mærke til, fordi den ikke vendte sig. Når nu vinden var strid, arbejdede fløjen for at komme løs, og så længe så Arne på dette, til han måtte op på taget og løse fløjen. Den var ikke fastfrossen som han tænkte; men en pinde var stukket ned, for at fløjen skulde stå; den tog Arne ud og kastede ned; pinden traf Baard, som kom gående. Han så op. "Hvad gjør du der?" - "Jeg løser fløjen." - "Gjør ikke det; den skriger, når den går." - Arne sad påskræfs over mønen: "Det er da bedre, end at den tier stille." Baard så op på Arne, og Arne ned på Baard; da smilede Eiaard: "Den, som må skrige, hvis han skal tale, gjør da vel bedre i at tie, ved jeg."

Nu kan det være så, at et ord går igjen, længe efter det er sagt, og det helst, når det er i det siste. Disse ord fulgte Arne, der han i kulden krøb ned af taget, og de var endnu med ham, da han om kvælden gik ind i stuen. Der stod Eli i aftenskumringen ved et vindu og så ud over isen, som lå blank i månen. Han gik til det andet vindu og så udover som hun. Inde var det lunt og stille, ude var det koldt; en skarp aftensno strøg gjennem dalen og ruskede så vidt i træerne, at skyggerne,, som de kastede i måneskinnet, ikke lå stille, men famlede og krøb omkring på sneen. Borte på præstegården skar et lys hidover, åbnede og lukkede sig, tog mange kanter og farver, sådan som det altid syntes, når man stirrer for længe derpå. Fjældet stod over, mørkt, med eventyr i bunden, men månelys på de øvre sneflader. Himlen havde stjærner oppe og lidt flatrende nordlys borte i det ene hjørne, men det vilde ikke udover. Et stykke fra vinduet, nede mod vandet, stod trær, og deres skygger listede over til hverandre; men den store ask stod alene og skrev på sneen.

Det var stilt; kun engang imellem var der noget, som skreg og ulede med lang klagende lyd. "Hvad er det?" spurte Arne. - "Det er fløjen," sagde Eli, og siden føjede hun sagte til som for sig selv: "Den må være sluppen løs." Men Arne havde været som den, der havde villet tale og ikke kunnet. Nu sagde han: "Husker du det eventyr om trostene, som sang?" - "Ja." - "Det er også sandt; det var jo du, som fortalte det. -------Det var et vakkert eventyr." - Hun sagde med så blid

50 fi£3stemme, at det var ligesom første gang, han hørte den: "Jeg syntes ofte, det er noget som synger, når det er ganske stilt."

- "Det er det gode i os selv, det." Hun så bort på ham, som var der noget formeget i det svar; de taug også begge bagefter. Så spurte hun, mens hun malede med en finger på ruden: "Har du nylig gjort nogen vise?" Her blev han rød; men det så ikke hun. Derfor spurte hun igjen: "Hvorledes bærer du dig ad, når du lager viser?" - "Vilde du gjærne vide det?" - "Å ja." - "Jeg passer på de tanker, som andre gjærne lader gå," svarede han undvigende. - Hun taug længe; ti hun prøvede nok med en eller anden vise, - om hun havde havt de tanker og ladet dem gå. - "Det var underligt," sagde hun som for sig selv og gav sig til at male på ruden igjen.

- "Jeg lagede en vise, første gang jeg havde set dig." - "Hvor var det?" - "Borte ved præstegården, den kvæld du drog derifra; - jeg så dig i vandet." - Hun lo, stod lidt stille: "Lad mig høre den visen." - Arne havde aldrig før gjort noget sådant; men nu gav han sig til at synge visen for hende:

"Hun Venevil hopped' på letten fod sin kjærest' imod," o. s. v,

Eli stod meget opmærksom; hun stod længe, efter den var færdig. Endelig brød hun ud: "Nej, hvor jeg synes synd i hende!" - "Det er, ligesom jeg ikke selv har gjort den," sagde han: ti han var bleven skamfuld over at ha sagt den frem. Han forstod heller ikke, hvorledes han var faldt på det. Han blev stående og se efter visen. Da sagde hun: "Men det skal da vel ikke gå mig så?" - "Nej, nej, nej; -jeg tænkte egentlig på mig selv." - "Skal det gå dig så da?" - "Jeg ved ikke; - men jeg følte så den gang; - ja, jeg skjønner

det ikke nu; men jeg har engang været så tung i sindet."-------

"Det var underligt;" hun malede på ruden igjen.-------

Næste gang, da Arne var kommen ind for at spise middag, gik han bort til vinduet. Ude var gråt og tykt; inde var varmt og godt; men på ruden stod skrevet med en finger: "Arne, Arne, Arne" og bestandig "Arne"; det var ved det vindu, Eli havde stat forrige kvæld.

Men dagen efter kom Eli ikke ned; hun var dårlig. Men hun var i det hele ikke frisk i denne tid; hun sagde det selv, og det var også godt at se.

ELLEVTE KAPITEL.

En dag efter kom Arne ind og fortalte, hvad han netop havde fåt høre i gården, at præstens datter, Mathilde, i det øjeblik rejste til byen, som hun selv tænkte, for nogle dage, men, som det var bestemt, for at være der et år eller to. Eli vidste intet derom før nu, det blev sagt, faldt om og var borte.

Arne havde aldrig set sligt før og blev meget ræd; han løb efter tjenestejenterne, disse efter forældrene, og disse afsted; her blev en støj over al gård; buhunden gjøtfde på låvekloppen. Da Arne senere kom ind igjen, stod mo3éren på knæ foran sengen; faderen holdt den syges hode. Tjenestejenterne løb, en efter vand, en anden efter dråber, som stod i et skab, en tredje løste trøjen op ved halsen. "Å, gud trøste og bedre dig!" sagde moderen; "det var galt alligevel, at vi intet havde sagt; det var du Baard, som vilde det; å, gud trøste og bedre dig!" Baard svarede intet. "Jeg sagde det nok, jeg; men ingenting skal bli, som jeg vil; å, gud trøste og bedre dig. Altid er du så ful med hende, du Baard; du ved ikke, hvordan hun har det, du; du ved ikke, hvad det er at holde af nogen, du!" Baard svarede intet. "Hun har det ikke som andre, hun, de kan bære sorgen; men den kaster hende overende, stakkar, så spinkel hun er. Og især nu, hun slet ikke er frisk. Vågn op igjen, du, barnet mit, så skal vi være gode med dig! Vågn op igjen, du, Eli min egen, og gjør os ikke slig sorg!" Da sagde Baard: "Enten tier du for meget, du, eller snakker du for meget;" han så bort på Arne, som vilde han ikke, at denne skulde høre sligt, men gå sin vej. Da jenterne blev inde, blev imidlertid også Arne, skjønt han gik over mod vinduet. Nu kom den syge sig så vidt, at hun kunde se sig om og kjende folk; men i det samme kom også hukommelsen tilbage; hun skreg. "Mathilde!" fik krampegråd og hulkede, så det var ondt at være i stuen. Da søgte moderen at trøste hende; faderen stillede sig således, at han kunde sees; men den syge skjød til dem; "væk!" ropte hun; "jeg holder ikke af eder, væk!" - "Jesus Kristus, holder du ikke af dine forældre?" sagde moderen. - "Nej! I er hårde mod mig og tar fra mig den eneste glæde, jeg har!" - "Eli, Eli! sig ikke så stærke ord," bad moderen vakkert. - "Jo, mor!" skreg hun, "nu må jeg sige det! Jo, mor! I vil gifte mig med den stygge mand, og jeg vil ikke. I stænger mig inde her, hvor jeg ikke er glad oftere, end hver gang jeg skal ud! Og I tar Mathilde fra mig,

den eneste, jeg holder af og stunder til i verden! O, gud, hvad skal det bli af mig, når Mathilde ikke længer er her, - især nu, jeg har så meget, så meget, jeg ikke kan råde med, når jeg ikke får tale med nogen!" - "Men du var jo sjældnere hos hende nu," sagde Haard. - "Hvad gjorde det, når jeg havde hende borte i vinduet!" svarede den syge og gråt så barnlig, at det var Arne, som han aldrig havde hørt gråd før. - "Du kunde jo ikke se hende der," sagde Baard. - "Jeg så jo gården," svarede hun, og moderen lagde iltert til: "Du skjønner ikke sligt, du." Så sagde ikke Baard mere. "Nu kan jeg aldrig komme til vinduet mere!" sagde Eli. "Jeg gik did om morgenen, når jeg stod op; om kvælden sad jeg der i måneskinnet, og jeg gik did, når jeg ingen havde at gå til. Mathilde, Mathilde!" Hun vred sig i sengen og fik krampegråden pány. Baard satte sig bort på en krak og så på hende.

Men det gik ikke så snart over med Eli, som de kanske havde tænkt. Mod kvælden så de først, at det blev til langvarig sygdom, den hun vistnok i længre tid havde samlet op, og Arne kaldtes ind for at være med og bære hende op i det rum, som var hendes eget. Hun sansede ikke, var meget bleg og lå stille; moderen satte sig hos hende; faderen stod nede ved sengen og så; siden gik han ned til sit arbeide. Arne gjorde det samme; men den kvæld bad han for hende, idet han lagde sig, bad, at hun, så ung og vakker som hun var, måtte få det godt i verden, og at ingen måtte stænge glæden ude fra hende!

Dagen efter sad faderen og moderen sammen og taltes ved, da Arne kom ind; moderen havde grædt. Arne spurte,

hvorledes det stod til; begge ventede, at den anden skulde svare, og derfor var det længe, før han fik svar; men endelig sagde faderen: "Det står dårligt til." - Senere fik Arne høre, at Eli havde været fra sig den hele nat, eller, som faderen sagde talt uvet. Nu lå hun i en stærk sot, kjendte ingen, vilde ikke ta mad til sig, og forældrene sad just og rådslog, om de skulde kalde doktor til. Da de senere gik op og var hos den syge, og Arne sad igjen, var det ham, som om deroppe var livet og døden, begge to; men han sad udenfor.

Om nogle dage var hun dog bedre. Engang faderen sad vagt, fik hun det indfald at ville ha Narrifas, den fugl, som Mathilde vilde givet hende, stående foran sengen. Da svarede Baard, hvad sandt var, at i al den hurlumhej havde folk glemt fuglen, så den var sturtet. Moderen kom i det samme, Baard fortalte dette, og hun skreg ende over sig i døren: "Å, jøjemig, for et uvyrde du er, du Baard, at du fortæller den syge jentungen sligt! Se, der daner hun bort igjen for os; gud forlade dig din synd!" Hver gang den syge vågnede, skreg hun på fuglen, mente, det gik aldrig Mathilde godt, siden den var død, vilde til hende og faldt i vanmagt påny. Baard stod der og så på dette, indtil det blev alt for galt; da vilde han hjælpe også; men moderen skjød ham til side og mente, hun skulde passe den syge alene. Da så Baard på dem begge to en lang stund, satte derpå sin hue til rette med begge hænder, vendte sig og gik.

Præsten og præstefruen kom over senere hen; ti sygdommen tog hende med ny magt og blev så slem, at de ikke vidste, om det stod til liv eller død.

Både præsten og præstefruen talte Baard tilrette og mente, han var for hård mod barnet; de fik høre om hint med fuglen, og præsten sagde ham da rent ud, at sligt var råt; han vilde selv ta barnet over til sig, sagde han, så snart hun blev så vidt, at hun kunde føres; præstefruen vilde tilsist ikke engang se ham, hun gråt og sad hos den syge, fik doktoren fat, tog selv hans forskrifter og kom derover flere gange hver dag for at pleje hende derefter. Baard gik ude på gården fra det ene sted til det andet, men helst således, at han var for sig selv, stod ofte stille lange stunder, satte så sin hue tilrette med begge hænder og tog sig noget for.

Moderen talte ikke til ham mere. De så neppe på hinanden. Han kom op til den syge et par gange på dagen; da tog han skoene af sig nedenfor trappen, lagde huen udenfor døren og åbnede varlig. Straks han kom ind, vendte Birgit sig, som havde hun ikke set ham, satte sig som før på hug med hodet i sin hånd, så bort for sig på den syge. Denne lå stille og bleg uden at vide af noget omkring sig. Baard stod en stund nede ved sengefoden, så på dem begge to og sagde intet. Engang den syge rørte sig, som vilde hun vågne, listede han sig straks væk så sagte, som han var kommen.

Ofte tænkte Arne på, at nu var der sagt ord mand og kone imellem samt forældre og barn imellem, som længe var båret sammen og sent vilde glemmes. Han længtes bort derifra, skjønt han nok gjærne vilde vide først, hvorledes det gik med Eli. Men dette kunde han altid faa vide, tænkte han, gik derfor til Baard og sagde, at han nok vilde hjem; det arbejde, hvortil han var kommen, var færdigt. Baard sad ude på stabben, da Arne kom til ham og sagde dette. Han sad på

hug og grov i sneen med en pinde; Arne kjendte pinden; ti det var den samme, som havde holdt fløjen fast. Baard så ikke op; han sagde: "Det er vel ikke godt at være her nu;

- men det er, ligesom jeg ikke vil, du skal rejse." Og så sagde ikke Baard mere, ej heller Arne; han stod lidt, gik så bort og tog sig noget for, som var det afgjort, at han skulde være.

Senere, da Arne blev indkaldt for at spise, sad Baard endnu på stabben. Da gik Arne bort til ham og spurte, hvorledes det idag stod til med Eli. "Det er nok rent galt idag," sagde Baard; "jeg ser, moderen grater." Det var, som nogen bød Arne sætte sig ned, og han satte sig bent over for ham på enden af et omvæltet træ. "Jeg har tænkt tit på far din i disse dagene," sagde Baard så uventet, at Arne intet kunde svare. "Du ved vel, hvad som har været os imellem?" - "Jeg ved det." - "Å ja; du ved bare det halve, som venteligt kan være, og lægger stor last på mig." A^ne svarede om en stund: "Du har vel opgjort den ting med din gud, du, lige så vist som nu far min har det." - "Å ja; det kan være, som man tar det til, det," svarede Baard. "Da jeg fandt denne pinden igjen, blev det mig så

underligt, at du skulde komme hid og løse fløjen. Lige så godt først som sist, tænkte jeg." Han havde fåt huen af sig og sad og så ind i den.

Arne forstod endnu ikke, at hermed mente han, at nu vilde han tale med ham om hans far. Ja, han forstod det endnu ikke, da han begyndte på det, så lidet lignede dette Baard. Men hvad der var gåt forud i hans sind, mærkede han, efterhånden som fortællingen skred frem, og havde han før havt agtelse for denne tungvindte, men grundbrave mand, så blev den ikke mindre efter dette.

"Jeg kunde vel være såpas som en fjorten år," sagde Baard, idet han, ligesom af og til under hele sin fortælling, stansede, sagde atter nogle ord, men stansede bestandig så, at fortællingen fik et stærkt præg af at bli vejet i hvert ord. "Jeg kunde være såpas som en fjorten år, da jeg lærte at kjende far din, som var på samme alder. - Han var meget vild og tålte ingen over sig. Og det var dette, han aldrig kunde glemme mig, at jeg stod nummer én til konfirmationen, og han stod nummer to. - Ofte bød han sig til at ville tages med mig, men det blev aldrig til noget; ventelig var ingen af os tryg på sig selv.

- Men underligt er det, at han slogs hver dag, og ingen ulykke opkom deraf; den ene gangen, jeg skulde til, gik det sågalt, som det kunde gå; - men det forstår sig: Jeg havde

også ventet længe.-------

Nils fløj efter alle jenter, og de efter ham. Der var bare en, jeg vilde ha, men den tog han fra mig på hver dans, ved ved hvert bryllup, i hvert samlag; det var hende, jeg nu er

gift med.------------Jeg havde ofte hug, der jeg sad, til at prøve

styrke med ham for den sags skyld; men jeg var ræd, at jeg skulde tabe, og vidste, at da tabte jeg hende med det samme.

- Når alle de andre var gåt, tog jeg de løfter, han havde taget, spændte den bite, han havde spændt; men næste gang han fløj med jenten bort ifra mig, vovede jeg mig dog ikke i kast med ham, - skjønt det hændte dog engang, han stod og fjasede med hende lige for ansigtet mit, at jeg tog en velvoksen kar og lagde over biten som for moro. Han blev også bleg den gang.-------

Dersom han endda havde været god mod hende; men han sveg hende, og det var om igjen kvæld efter kvæld. Jeg tror næsten, hun holdt mere af ham for hver gang. - Så var det, at det siste hændte. Jeg tøenkte, at nu måtte det briste eller bære. Vorherre vilde heller ikke, han skulde gå længre den gang, og derfor faldt han lidt tyngre, end jeg undte ham det. -------Jeg har aldrig set ham siden."

De sad en lang stund tause; endelig fortsatte Baard:

>Jeg bød mig frem igjen. Hun svarede hverken ja eller nej, og så tænkte jeg, det kunde bli bedre siden. Vi giftede os, brylluppet stod nede i dalen hos en faster, som hun arvtog; vi begyndte med meget, og det har siden vokset. Vore gårde lå ved siden af hinanden, og nu blev de slåt sammen, som min tanke havde været fra gutten af. - Men meget andet blev ikke, som min tanke havde været." - Han sad længe stille; Arne trodde en stund, han gråt; det var ikke så. Men han var endnu blidere i stemmen end sædvanlig, da han blev ved.

"Hun var stille i førstningen og meget sorgfuld. Jeg havde intet at sige til trøst, og derfor taug jeg. Siden fik hun det stundimellem med dette styrendes væsen, som du kanske har set; det var altid et slags ombytte, og derfor taug jeg også da.

- Men en rigtig glad dag har jeg ikke havt, siden jeg blev gift, og nu har jeg været det i en tyve år.-------"

Her brød han pinden i to stykker; siden sad han en stund og så på disse stykker.

"-------Da Eli vokste til, tænkte jeg, hun havde mere glæde

56 ^?af at være blandt fremmedfolk end her. Det er sjælden, jeg har villet noget, jeg; det meste har også været galt, - så blev dette med. Moderen sad og længtes efter barnet, skjønt bare vågen lå imellem, og tilsist skjønte

jeg, at det heller ikke bar rigtig i vej derover i præstegaarden, for det præstegårdsfolket er da rigtig noget godsligt tultøj; men jeg skjønte det for sent. Hun holder nok nu hverken af far eller mor."

Huen havde han taget af igjen; nu lå det lange hår nedover øjnene; han strøg det til side og satte huen på med begge hænder, som vilde han gå; men idet han for at rejse sig havde vendt sig mod huset, stoppede han og føjede til, idet han så til loftsvinduet:

Jeg trodde, det var best, Mathilde og hun ikke tog farvel, jeg; men så var det galt. Jeg så' hende, at den vesle fuglen var død, for det var jo min skyld, og så syntes det mig best at tilstå det; men så var det også galt. Og sådan er det med alting. Jeg har altid tænkt at gjøre det til det beste, jeg, men så er det blevet til det værste, og nu er det kommet saa vidt, at de taler ondt om mig, både kone og datter, og jeg går her alene."

En jente ropte op til dem, at nu blev maden kold. Baard rejste sig. "Jeg hører hestene knægge," sagde han; "det er vel nogen, som har glemt dem;" han gik bort til stalden for at gi dem hø.

TOLVTE KAPITEL.

Eli var såre mat efter sygdommen; moderen sad over hende nat og dag og var aldrig nede; faderen var da oppe sin sædvanlige tur på hosesokkerne og med huen lagt efter udenfor døren. Arne var endnu på gården; han og faderen sad sammen om kvælden; han var kommen til at holde så af Baard. Baard var en vellært, dybtænkt mand, men var ligesom lidt ræd det, han vidste. Når nu Arne hjalp ham til rette og fortalte ham, hvad han ikke før vidste, var Baard meget taknemmelig.

Eli kunde snart sidde oppe stundimellem, og efter hvert som det nu gik fremad, fik hun flere indfald; således var det en kvæld, at Arne sad i stuen nedenunder, hvor Eli lå, og af at være blandt fremmedfolk end her. Det er sjælden, jeg har villet noget, jeg; det meste har også været galt, - så blev dette med. Moderen sad og længtes efter barnet, skjønt bare vågen lå imellem, og tilsist skjønte jeg, at det heller ikke bar rigtig i vej derover i præstegaarden, for det præstegårdsfolket er da rigtig noget godsligt tultøj; men jeg skjønte det for sent. Hun holder nok nu hverken af far eller mor."

Huen havde han taget af igjen; nu lå det lange hår nedover øjnene; han strøg det til side og satte huen på med begge hænder, som vilde han gå; men idet han for at rejse sig havde vendt sig mod huset, stoppede han og føjede til, idet han så til loftsvinduet:

Jeg trodde, det var best, Mathilde og hun ikke tog farvel, jeg; men så var det galt. Jeg så' hende, at den vesle fuglen var død, for det var jo min skyld, og så syntes det mig best at tilstå det; men så var det også galt. Og sådan er det med alting. Jeg har altid tænkt at gjøre det til det beste, jeg, men så er det blevet til det værste, og nu er det kommet saa vidt, at de taler ondt om mig, både kone og datter, og jeg går her alene."

En jente ropte op til dem, at nu blev maden kold. Baard rejste sig. "Jeg hører hestene knægge," sagde han; "det er vel nogen, som har glemt dem;" han gik bort til stalden for at gi dem hø.

TOLVTE KAPITEL.

Eli var såre mat efter sygdommen; moderen sad over hende nat og dag og var aldrig nede; faderen var da oppe sin sædvanlige tur på hosesokkerne og med huen lagt efter udenfor døren. Arne var endnu på gården; han og faderen sad sammen om kvælden; han var kommen til at holde så af Baard. Baard var en vellært, dybtænkt mand, men var ligesom lidt ræd det, han vidste. Når nu Arne hjalp ham til rette og fortalte ham, hvad han ikke før vidste, var Baard meget taknemmelig.

Eli kunde snart sidde oppe stundimellem, og efter hvert som det nu gik fremad, fik hun flere indfald; således var det en kvæld, at Arne sad i stuen nedenunder, hvor Eli lå, ogsang viser med høj røst: da kom moderen ned og bad fra Eli, om han ikke vilde komme didop og synge, så kunde hun få høre ordene. Arne havde nok siddet og sunget for Eli, der han sad; ti da moderen nu sagde dette, blev han rød og rejste sig, som vilde han nægte, hvad han havde gjort, skjønt ingen havde sagt det. Han tog sig snart og sagde undvigende, at det var så lidet, han kunde synge. Men moderen mente, det lod ikke så, når han sad alene.

Arne gav efter og gik. Han havde ikke set Eli, siden den dag da han hjalp til at bære hende op; han følte, at hun nu måtte være meget forandret, og det gjorde ham ligesom lidt ræd. Men da han sagte åbnede døren og trådte ind, var det stummende mørkt i værelset, og han så ingen. Han stansede ved døren. "Hvem er det?" spurgte Eli klart og sagte. "Det er Arne Kampen," svarede han varsomt, for at ordene skulde falde blødt. - "Det var snilt, du kom." - "Hvorledes står det til med dig, Eli?" - "Tak, nu er det bedre."

"Du får sætte dig ned, Arne," sagde hun en stund efter, og Arne følte sig fremover til en stol, som stod ved sengefoden. "Det var så godt at høre dig synge, du må synge lidt for mig heroppe." - "Bare jeg kunde noget, som passede her." - Der blev stille en stund; da sagde hun: "Syng en salme!" og det gjorde han, det var noget af en konfirmations-salme. Da han sluttede, hørte han, at hun gråt, og derfor turde han ikke synge mere; rnen om lidt sagde hun: "Syngen sådan en til," og han sang en til, nemlig den, som almindeligst bruges på kirkegulvet. "Hvor mange ting har jeg tænkt på, mens jeg har ligget her," sagde Eli. Han vidste intet at svare og hørte hende gråte stille derinde i mørket. Et ur kakkede borte på væggen, drog op til slag og slog så. Eli drog langsomt pusten et par gange, som vilde hun lette brystet, og så sagde hun: "En ved så lidet, kjender hverken far eller mor. - Jeg har ikke været god mod dem, - jeg, og derfor er det så underligt nu at høre den konfirmationssalmen."

Når man taler i mørket, blir man altid mere sandfærdig, end når man ser hverandres ansigt; man siger også da mere.

"Det var godt at høre de ord," svarede Arne; han tænkte på, hvad hun havde sagt, den gang hun blev syg. Det forstod også hun, og derfor sagde hun: "Var nu ikke dette hændt mig, så gud ved, hvor længe jeg havde gåt, før jeg havde fundet mor." - "Hun har talt med dig nu?" - "Hver dag; hun har

58 ^2?ikke andet gjort." - "Da fik du nok meget at høre." - "Du kan så sige."

"Hun talte nok om min far." - "Ja."-------"Tænker på

ham endnu?" - "Hun tænker på ham." - "Han var ikke god mod hende." - "Stakkars mor!" - "Han var dog værst mod sig selv."

Den ene tænkte, hvad han ikke vilde sige den anden. Eli var den, som først bandt ord imellem dem: "Du skal være lig din far." - "De siger så," svarede han undvigende; hun lagde ikke mærke til tonen, og derfor kom hun igjen om en stund: "Kunde også han lage viser?" - "Nei."

"Syng en vise for mig,-------en, som du selv har laget."

Men Arne havde ikke for skik at tilstå, det var egne viser, han sang. Jeg har ingen," sagde han. "Du har nok, og du synger dem nok også, når jeg beder om det." - Hvad han aldrig havde gjort for andre, det gjorde han nu for hende. Han sang nemlig følgende vise:

Træet stod færdigt med blad og med knop. "Skal jeg ta dem?" så' frosten og pustede op.

"Nej, kjære, lad dem stå,

til blomster sidder på!" - bad træet og skalv ifra rod og til top.

Træet fik blomster, så fuglene sang.

"Skal jeg ta dem?" så' vinden og vifted' og svang.

"Nej, kjære, lad dem stå,

til bærret sidder på!" bad træet, i vinden det dirrende hang.

Og træet fik bær under soløjets glød.

"Skal jeg ta dem?" så' jenten, så ung og så rød.

"Ja, kjære, du kan ta

så mange, du vil ha!" så' træet, og grenen det bugnende bød.

Den visen tog næsten vejret fra hende. Han sad også bagefter, som havde han sunget mere, end han vilde sige.

Mørket ligger tungt over dem, som sidder sammen deri og ikke vil tale; de er aldrig nærmere hinanden end da. Han hørte, bare hun vendte sig, bare hun drog hånden over åklædet, bare hun engang pustede lidt stærkere end ellers. -

"Arne, - kunde du ikke lære mig at lage viser?" - "Har du aldrig prøvet?" - "Jo, nu i de siste dagene; men jeg får

ingen til." - "Hvad har du da villet ha i dem?" - "Noget om mor, som holdt så af far din." - "Det er et tungt emne." - >Jeg har også grædt over det." - "Du skal ikke søge emner; de kommer." - "Hvorledes kommer de?" - "Som andet kjært: når du mindst venter." - De taug begge. "Det undrer mig, at du, Arne, længes bort, som bærer så meget vakkert hos dig." - "Ved du, at jeg længes?" - Hun svarede ikke herpå, hun lå stille som i tanker. "Arne, du må ikke rejse bort!" sagde hun, og det kom varmt til ham. - "Somme tider har jeg også mindre lyst." - "Din mor må holde meget af dig. Jeg må få se din mor!" - "Kom bort på Kampen, engang du blir frisk." Og nu tænkte han hende med en gang sidde i den lyse stue på Kampen og se på fjældene; brystet begyndte at gå i ham, blodet for ham til hodet. "Her er varmt herinde," sagde han og rejste sig.

Hun hørte det; "kjære, vil du gå?" sagde hun, og han satte sig.

- - "Du må komme oftere hid til os; - mor holder så

meget af dig." - Jeg har også selv lyst;-------men jeg

må dog ha ærend." - Eli taug lidt, som tænkte hun sig om. »Jeg tror," sagde hun, "at mor har noget, hun vil bede dig om."--------

Han hørte hende rejse sig i sengen. Ingen lyd var i kammeret eller nedenunder uden klokken, som kakkede på væggen. Da brød hun ud:

"Gud give, det var sommer!"

"At det var sommer!" og det drog op for hans tanke med fugtigt løv og bjældeklang, hauking fra fjældene, sang fra dalene, Sortevandet lå der og skinnede i solen, gårdene vuggede deri. Eli kom ud og satte sig ligesom hin kvæld. "Var det sommer," sagde hun, "og jeg sad på bakken, tror jeg vist, at jeg nu kunde synge en vise!"

Han lo og spurte: "Hvad skulde den da gå om?" - "Om noget som var let, om - ja, jeg ved ikke selv-------."

"Sig det, Eli!" han rejste sig i glæden, men tænkte sig om og sad.

"Jeg vil ikke sige dig det for alt i verden!" - hun lo. - "Jeg sang for dig, da du bad." - "Det er sandt; men nej, nej!" - "Eli, tror du, jeg gjør nar af det lille verset, du har digtet?" - "Nej, det tror jeg ikke, Arne; men det er ikke noget, jeg selv har gjort." - "Er det da af en anden?" - "Ja, det kom således farende." - "Så kan du jo sige mig

det." - "Nej, nej, .det er ikke noget sådant heller, Arne; bed mig ikke mere." Hun gjemte vist hodet i sengen; ti det siste kom næsten bort. "Eli, nu er du ikke snil mod mig, sådan som jeg har været mod dig!" han rejste sig. "Arne, det er forskjel - du forstår mig ikke - men det var - jeg ved ikke selv - en anden gang - bliv ikke sint på mig, Arne! gå ikke fra mig!" hun begyndte at gråte.

"Eli, hvad fattes dig?" han lyttede. "Er du syg?" han trodde det ikke selv. Hun gråt endnu; han syntes, han måtte gå frem eller tilbage. "Eli!" - "Ja"; de hviskede begge. "Tag mig i hånden!" Hun svarede ikke; han lyttede, skarpt, kort, - følte sig frem over åklædet og fik en varm, liden hånd, som lå bar.

Da gik det i trapperne, og de slap hinanden. Det var moderen, som kom med lys. "I sidder nok for længe i mørket," sagde hun og satte stagen på bordet. Men hverken Eli eller han tålte lyset; hun vendte sig mod puden, han holdt for øjnene. "Å ja; det gjør lidt ondt i førstningen," sagde moderen; "men det plejer at gå over."

Arne ledte nede på guivet efter den hue, han ikke havde med, og så gik han.

Dagen efter hørte han, at Eli vilde komme ned lidt efter middag. Han samlede sit værktøj og sagde farvel. Da hun kom ned, var han gåt.

TRETTENDE KAPITEL.

Sent kommer våren ind imellem fjeldene. Posten, som drog efter kongevejen om vinteren, og det tre gange i ugen, går allerede i april blot en gang, og beboerne føler da, at udenfor dem er sneen kastet, isen brudt, dampskibene i fart og plogen sat i jorden. Her ligger endnu sneen tre alen høj, fæet rauter på båsen, og fuglene kommer, men gjemmer sig og fryser. Den enkelte rejsende fortæller, at han har sat vogn efter sig nedi dalen, og han har blomster med og viser frem; disse har han plukket ved vejkanten. Da ottest folket, går omkring og tales ved, ser mod solen og udover, hvor meget den orker for hver dag. De strør aske på sneen og tænker på dem, som nu plukker blomster.

61 ^^^^^ARNE

det." - "Nej, nej, .det er ikke noget sådant heller, Arne; bed mig ikke mere." Hun gjemte vist hodet i sengen; ti det siste kom næsten bort. "Eli, nu er du ikke snil mod mig, sådan som jeg har været mod dig!" han rejste sig. "Arne, det er forskjel - du forstår mig ikke - men det var - jeg ved ikke selv - en anden gang - bliv ikke sint på mig, Arne! gå ikke fra mig!" hun begyndte at gråte.

"Eli, hvad fattes dig?" han lyttede. "Er du syg?" han trodde det ikke selv. Hun gråt endnu; han syntes, han måtte gå frem eller tilbage. "Eli!" - "Ja"; de hviskede begge. "Tag mig i hånden!" Hun svarede ikke; han lyttede, skarpt, kort, - følte sig frem over åklædet og fik en varm, liden hånd, som lå bar.

Da gik det i trapperne, og de slap hinanden. Det var moderen, som kom med lys. "I sidder nok for længe i mørket," sagde hun og satte stagen på bordet. Men hverken Eli eller han tålte lyset; hun vendte sig mod puden, han holdt for øjnene. "Å ja; det gjør lidt ondt i førstningen," sagde moderen; "men det plejer at gå over."

Arne ledte nede på guivet efter den hue, han ikke havde med, og så gik han.

Dagen efter hørte han, at Eli vilde komme ned lidt efter middag. Han samlede sit værktøj og sagde farvel. Da hun kom ned, var han gåt.

TRETTENDE KAPITEL.

Sent kommer våren ind imellem fjeldene. Posten, som drog efter kongevejen om vinteren, og det tre gange i ugen, går allerede i april blot en gang, og beboerne føler da, at udenfor dem er sneen kastet, isen brudt, dampskibene i fart og plogen sat i jorden. Her ligger endnu sneen tre alen høj, fæet rauter på båsen, og fuglene kommer, men gjemmer sig og fryser. Den enkelte rejsende fortæller, at han har sat vogn efter sig nedi dalen, og han har blomster med og viser frem; disse har han plukket ved vejkanten. Da ottest folket, går omkring og tales ved, ser mod solen og udover, hvor meget den orker for hver dag. De strør aske på sneen og tænker på dem, som nu plukker blomster.

61I en sådan tid var det, at gamle Margit Kampen kom gående op over præstegården og bad om at få tale med far. Og hun blev bedt op på kontoret, hvor præsten, en spinkel, lyshåret mand, blid, med store øjne og briller over, tog godt mod hende, kjendte hende og bad hende sidde ned. "Er det nu noget om Arne igjen?" spurte han, som havde de oftere talt om dette emne. "Ja, gud bedre os,a sagde Margit; "det er jo aldrig andet end godt, jeg har at sige om ham, og dog er det så tungt;" hun så meget sorgfuld ud. "Er nu igjen denne længsel kommen?" spurte præsten. "Værre end nogensinde," sagde moderen. "Jeg tror aldrig, han blir hos mig, til våren kommer hidop." - "Han har dog lovet aldrig at rejse fra dig." - "Vist nok; men herre gud, han får selv råde; når sindet står udefter, så må han vel gå. Hvad skal der vel så bli af mig?" -

"Jeg tror dog i det længste, at han ikke forlader dig," sagde præsten. "Nej vist; men når han nu ikke trives hjemme? Skal jeg da ha det på min samvittighed, at jeg er i vejen: det er somme tider, jeg tænker, jeg selv burde

bede ham reise."

"Hvoraf ved du, at han nu længes stærkere end før?" - "Å, - af mange ting. Siden midtvinters har han ikke arbejdet ude i bygden en eneste dag. Derimod har han gjort tre by-rejser og været længe borte på hver. Han taler næsten aldrig, mens han arbejder, det gjorde han dog ofte før. Han kan sidde lange stunder alene oppe i det lille loftsvindu og se ud over fjældene på den side, Kampestupet er; han kan sidde der den hele søndag eftermiddag, og ofte, når det er månelyst, sidder han der langt ud i natten." - "Læser han aldrig for dig?" - "Hver søndag både læser og synger han for mig, det forstår sig, men det er ligesom lidt i skyndingen, undtagen en og anden gang, han næsten gjør for meget af det." - "Taler han da aldrig med dig?" - Ofte er det så længe imellem, at jeg må gråte for mig selv. Da ser han nok dette og begynder, men det er om de lette ting, aldrig om de tyngre." Præsten gik op og ned, da stansede han og spurte: "Hvorfor siger så du ikke noget til ham?" - Det var længe, før hun svarede noget herpå; hun sukkede flere gange, hun så ned og til siderne, hun foldede det tørklæde, hun bar: "Jeg er kommen hid idag for at tale med han far om noget, som ligger mig tungt på hjærtet." - "Tal du frit, det vil lette dig selv!" - "Jeg ved, det vil lette; ti jeg har nu slæbt på det alene i mange år, og

62 ^?det blir tyngre for hvert." - "Hvad er det, kjære kone?" - Der var en stund ophold, så sagde hun: , J eg bærer stor synd for min søn," hun begyndte at gråte. Præsten gik tæt ind til hende: "Tilstå mig den, så skal vi sammen bede gud, at den må bli dig tilgivet."

Margit hulkede og tørrede sig, men begyndte igjen at gråte, idet hun skulde tale, og således op igjen flere gange. Præsten trøstede hende og sagde, at det vist ikke kunde være noget så brødefuldt, hun var vist for Stræng mod sig selv o. s. v. Men Margit gråt og kom sig ikke til at begynde, før præsten havde sat sig ned ved siden af hende og snakket vel for hende. Da kom det lidt efter lidt frem: "Gutten har havt det ondt som barn, og da fik han rejsehugen. Så traf han Kristian, han, som nu er bleven storrig derover, hvor de graver guld; Kristian gav Arne så mange bøger, at han ikke længer blev som vi; de sad sammen i lange nætter, og da Kristian rejste, vilde gutten efter. Men på den tid faldt faderen overende, og gutten lovede aldrig at forlade mig. Men jeg var som en høne, der havde fåt et andeæg op under sig; da ungen havde fåt luft, vilde den ud på det store vand, og jeg gik igjen og skreg. Nådde han ikke selv, så nådde hans viser, så jeg trodde hver morgen, at hans seng stod tom.

Da var det, at der kom et overhændig langvejs brev til ham; og det måtte være fra Kristian. Gud han tilgive mig, at jeg tog og gjemte det! Jeg trodde, det havde blevet derved, men endnu et kom der, og havde jeg gjemt det første, så måtte jeg gjemme det andet. Men var det ikke, som de skulde brænde hul på kisten, der de lå; for tænke til den kanten måtte jeg, fra det jeg slog øjnene op, til jeg lagde dem i. Og du skulde aldrig ha set noget så galt, for der kom et tredje til! Jeg stod med det i hånden et kvarter; jeg bar det på brystet i tre dage og vejede med mig selv, om jeg skulde gi ham det eller lægge det hen til de andre; men kanske det havde magt til at lokke gutten ifra mig, og jeg kunde ikke for det, men jeg lagde det hen til de andre. Nu gik jeg i angst hver dag både for dem, som var i kisten, og for at der skulde komme noget nyt. Hvert menneske, som drog tilgårds, var jeg ræd; sad vi begge inde, og det tog i døren, så skalv jeg; ti det kunde jo være brev, og da fik han det. Når han var i bygden, gik jeg hjemme og tænkte, at nu får han kanske brev derude, og i det står om dem, som er komne før! Når han vendte hjem, så jeg på ansigtet langt borte, og herre gud, hvor

63glad jeg var, når han smilede, for da havde han intet fåt! Han var blevet så vakker også nu, ligesom far sin, men mere lyslet og blid. Og så havde han sligt et mål til at synge med; - når han sad ude i døren i kvældsolen, sang han op imod åsen og lyttede efter svar, da kjendte jeg på mig, at miste ham kunde jeg aldrig! - Bare jeg så ham, eller jeg vidste, han var der etsteds omkring, og han var nogenlunde glad at se til, og han bare kunde gi mig et ord engang imellem, så ønskede jeg mig ikke mere her på jorden, og jeg vilde ikke, at nogen tåre skulde være ugrædt. -

Men netop som det syntes, han bedre trivedes og likte sig bedre blandt folk, kom der bud fra poståbneriet, at nu var det fjerde brev kommet, og i det var der to hundrede daler! - Jeg tænkte, jeg havde seget ned, der jeg stod: Hvad skulde jeg nu gjøre? Brevet kunde jeg vel altid få afvejen, men pengene? Jeg fik ikke sove i flere nætter for disse penger; jeg havde dem en stund på loftet, en stund i kjælderen bagom en tønde, og engang var jeg så

overgi't, at jeg lagde dem i vinduet, så han kunde finde dem! Da jeg hørte, han kom, tog jeg dem igjen. Men tilsist fandt jeg dog ud måden: jeg gav ham pengene og sagde, de havde stat ude, fra den tid mor levede. Han lagde dem i jorden, som jeg selv havde tænkt, og der kom de ikke væk. Men så skulde det hænde sig, at netop den høsten sad han en kvæld og undrede sig over, at Kristian havde glemt ham for bestandig!

Nu slog såret op igjen, og pengene brændte; synd var det, og til ingen nytte havde synden været!

Den mor, som bærer synd for sit barn, er den ulykkeligste

mor af alle;-------og dog gjorde jeg det bare af kjærlighed.

-------Så skal jeg vel straffes derefter med at miste det kjære-

ste. For siden midtvinters har han fåt igjen den tonen, som han synger, når han længes; den har han sunget fra gutten af, og jeg hører den aldrig, uden at jeg blir bleg. Da kan jeg gjøre, hvad det skal være, og her skal du se," - hun tog et lidet papir op af sin barm, viklede det ud og gav præsten, "her er noget, han skriver på imellemstunder; det går vist på den tonen. Jeg tog det med, for jeg kan ikke se så fin skrift; se, om der ikke står noget om rejsen. -"

Der var bare et vers på dette papir. Til det andet vers stod der en halv og en hel linje hist og her, som var det en vise, han havde glemt og nu erindrede frem igjen, vers for vers/ Men det første verset lød:

64 £^>Undrer mig på, hvad jeg får at se

over de høje fjelde? Øjet møder nok bare sne; rundt omkring står det grønne træ,

vilde så gjærne over; - tro, når det rejsen vover? -

"Står der om rejsen?" spurgte Margit, hun hang ved præstens øjne. "Ja, det er om rejsen," svarede han og lod papiret synke. "Vidste jeg det ikke! O gud, jeg kjendte jo tonen!" Hun så på præsten med foldede hænder, bange, spændt, mens tåre på tåre trillede ned over kindet.

Men her vidste præsten lige så lidt råd som hun. "Gutten må være alene om dette," sagde han. "Livet forandrer sig ikke for hans skyld, men det kommer an på, om han selv engang kan se mere i det. Nu vil han nok ligesom rejse ud efter det." - "Men kjære, det er da ligesom med kjærringen, det," sagde Margit. - "Med kjærringen?" spurte præsten. - "Ja, hun, som rejste ud efter sollys til sig, i stedet for at hugge vindu på væggen sin." - Præsten blev forundret over hendes skarpsind; men det var ikke første gang, når hun kom på dette emne; for Margit havde jo ikke tænkt på andet i syv-otte år. "Tror du, han rejser? Hvad skal jeg gjøre? Og pengene? Og brevene?" Det trængte ind på hende alt på en gang. "Ja, med brevene er det ikke rigtigt. At du har forholdt ham, hvad hans er, det kan du vanskelig forsvare. Men værre er det imidlertid, at du har sat en medkristen i dårligt lys for din søn, skjønt han ikke har fortjent det, og værst er det, at det er en, han havde så kjær, og som holdt inderlig af ham igjen. Men vi skal bede gud tilgive dig; vi skal begge bede ham." Margit sænkede sit hode; hun sad endnu med foldede hænder: "Hvor jeg skulde bede ham om forladelse, bare jeg først vidste, han vilde bli!" - Hun tog nok fejl af vorherre og Arne. Præsten lod, som han ikke lagde mærke til dette. "Agter du at tilstå ham det nu straks?" spurgte han. Hun så dybt ned og sagde sagte: "Turde jeg vente lidt endnu, så vilde jeg nok gjærne." Men præsten smilede, uden at hun så det; han spurte: "Tror du ikke, at din synd blir større, jo længer du dvæler med tilståelsen?" - Hun arbejdede på tørklædet med begge hænder, lagde det sammen i en ganske liden firkant og forsøgte på at få det i en endnu mindre; men det vilde ikke gå: "Tilstår jeg dette med brevene, så er jeg ræd, han rejser."

65- "Du tør ikke stole på vorherre da?" - "Jo, det forstår sig," sagde hun hastig; da føjede hun sagte til: "Men dersom han nu rejste fra mig alligevel?" - "Du er altså mere ræd for, at han skal rejse, end for selv at bli ved i en synd?" Margit havde fåt tørklædet ud igjen; hun førte det nu til øjnene, for hun begyndte at gråte. Men præsten sad en stund og betragtede hende; da sagde han videre: "Hvorfor fortalte du nu mig alt dette, når det ikke var din

hensigt, at det skulde føre til noget?" Han ventede længe; men hun svarede ikke. "Trodde du måske, din synd skulde bli mindre, når du fik den fortalt?" - "Jeg trodde det," sagde hun sagte og med hodet endnu dybere mod brystet. Præsten smilede og rejste sig- »Ja-Ja> mm kjære Margit, du må handle slig, at du kan få glæde på dine gamle dage." - "Måtte jeg bare beholde den, jeg har!" sagde hun, og præsten trodde, hun turde ikke tænke nogen større lykke end at leve i sin bestandige angst. Han smilede, mens han stoppede sin pibe: "Dersom her endda var en liden jente, som kunde få tag i ham; da skulde du se, han blev!" - Hun så rask op og fulgte præsten med øjnene, indtil denne stansede foran hende: "Eli Bøen -? Hvad?" Hun blev rød og så ned igjen; men hun svarede ikke. Præsten, som stod stille og ventede, sagde endelig, men denne gang ganske sagte: "Dersom vi kunde lage det så, at de kom oftere sammen her på præstegården?" - Hun kigede op på præsten for at få vide, om dette også var fuldt alvor. Men hun turde ikke rigtig tro ham. Præsten begyndte at gå igjen, men stansede derpå: "Hør nu, Margit! Når det kommer til stykket, så var det kanske dit ærend hid idag, dette?" - Hun så dybt ned, hun puttede et par fingre ind i det sammenlagte tørklæde og kom ud igjen med en snip: 4 "Å ja, gud bedre mig så vist: det var nok dette, jeg vilde." - Præsten slog ud i en latter og gned sine hænder: "Kanske det var dette, du vilde, sist du var her også?" - Hun drog snippen længre frem, hun tøjede og tøjede: "Siden du nu siger det, så var det nok dette, ja." - "Ha, ha, ha, ha! Ja, du Margit!

du Margit l-------Vi skal se, hvad vi kan giøre; ti, sandt at

sige, har min hustru og datter for længe siden havt samme tanker, som du." - "Er det muligt?" hun så op, så glad og så skamfuld på en gang, at præsten ret havde sin glæde af hendes åbne, vakre ansigt, hvori barnet var reddet frem gjennem al sorg og frygt. "Ja-ja, Margit, du, som har slig kjærlighed, får vel for kjærlighedens skyld tilgives både af din gud

66 ^^*^i>lt-'

og af din søn for, hvad du har forbrudt. Du er vel også alt straffet i den stadige, store angst, hvori du har levet; vi skal nu se, om gud vil gjøre snar ende på den, for vil han det, så hjælper han os lidt nu." Hun drog et langt suk, og atter et og atter et, da rejste hun sig, takkede og nejede og gik og nejede igjen i døren. Men hun var ikke vel udenfor den, før hun skiftede. Hun så op mod himmelen med et kort, men af tak strålende blik og skyndte sig ned ad trappen, og hun skyndte sig mere og mere, jo længere hun kom bort fra folk, og så let som hun gik ned mod Kampen den dagen, havde hun ikke gåt vejen på mange, mange år. Da hun kom så langt, at hun kunde se røgen vælte tyk og munter op af pipen, velsignede hun huset, hele gården og præsten og Arne - og erindrede så, at de skulde have røgekjød til middag, som var hendes bedste mad.

FJORTENDE KAPITEL.

Kampen var en vakker gård. Den lå midt på den slette, som havde Kampestupet som grænse nedenfor og bygdevejen ovenfor; på vejens øvre side stod tæt skog, lidt længere oppe højnede åsen, og bag denne stod blå fjælde med sne på. Ligeså var der på den andre side af Kampestupet en bred fjæld-række, der først gik rundt hele Sortevandet der borte på den side, Bøen lå, blev høiere hen imod Kampen, men bøjede i det samme til side for det brede dalføre, som kaldtes Nedrebygden, og som begyndte her nedenfor; ti Kampen var den sidste gård i Øvrebygden.

Op imod vejen vendte våningshusets hoveddør; fra den og op til vejen var der vel et par tusen skridt; en sti førte did med tætte birketrær på begge sider. På begge sider af oprydningen lå skog; gårdens ager og eng kunde øges lige så langt, som de selv vilde; det var et i de fleste henseender fortrinligt brug. En liden have lå foran huset. Arne stellede med den, således som bøgerne bød ham gjøre det; til venstre for huset lå fjøsbygningerne og de andre udhuse; de var for det meste opførte fra nyt af og byggede i en firkant mod våningshuset. Dette selv var rødmalet med hvide vinduskarmer og døre, havde to stokværk, var torvtækket, småbuske grodde på taget;

£±& 67 ^*^i>lt-'

og af din søn for, hvad du har forbrudt. Du er vel også alt straffet i den stadige, store angst, hvori du har levet; vi skal nu se, om gud vil gjøre snar ende på den, for vil han det, så hjælper han os lidt nu." Hun drog et langt suk,

og atter et og atter et, da rejste hun sig, takkede og nejede og gik og nejede igjen i døren. Men hun var ikke vel udenfor den, før hun skiftede. Hun så op mod himmelen med et kort, men af tak strålende blik og skyndte sig ned ad trappen, og hun skyndte sig mere og mere, jo længere hun kom bort fra folk, og så let som hun gik ned mod Kampen den dagen, havde hun ikke gåt vejen på mange, mange år. Da hun kom så langt, at hun kunde se røgen vælte tyk og munter op af pipen, velsignede hun huset, hele gården og præsten og Arne - og erindrede så, at de skulde have røgekjød til middag, som var hendes bedste mad.

FJORTENDE KAPITEL.

Kampen var en vakker gård. Den lå midt på den slette, som havde Kampestupet som grænse nedenfor og bygdevejen ovenfor; på vejens øvre side stod tæt skog, lidt længere oppe højnede åsen, og bag denne stod blå fjælde med sne på. Ligeså var der på den andre side af Kampestupet en bred fjæld-række, der først gik rundt hele Sortevandet der borte på den side, Bøen lå, blev høiere hen imod Kampen, men bøjede i det samme til side for det brede dalføre, som kaldtes Nedrebygden, og som begyndte her nedenfor; ti Kampen var den sidste gård i Øvrebygden.

Op imod vejen vendte våningshusets hoveddør; fra den og op til vejen var der vel et par tusen skridt; en sti førte did med tætte birketrær på begge sider. På begge sider af oprydningen lå skog; gårdens ager og eng kunde øges lige så langt, som de selv vilde; det var et i de fleste henseender fortrinligt brug. En liden have lå foran huset. Arne stellede med den, således som bøgerne bød ham gjøre det; til venstre for huset lå fjøsbygningerne og de andre udhuse; de var for det meste opførte fra nyt af og byggede i en firkant mod våningshuset. Dette selv var rødmalet med hvide vinduskarmer og døre, havde to stokværk, var torvtækket, småbuske grodde på taget;

den ene mønen bar fløjstang, på den dreiede en jernhane sig med høj stjært.

Våren var kommet til fjældbygderne; det var en søndags-morgen, lidt tungt i vejret, men rolig, uden kulde; tågen lå lige ned på skogen, men Margit mente, den lettede op ad dagen. Arne havde læst prækenen for sin mor og sunget salmer, som havde gjort ham godt; nu stod han i fuld puds for at gå op mod præstegården. Han åbnede døren, frisk løvlugt slog imod ham, haven stod dugget og bøjet i morgentågen, men fra Kampe-stupet brusede det med stærke, stødvise døn, så det skalv for øre og øje.

Arne gik opover. Jo længere han kom fra fossen, desto mere tabte dønet i rædsel, men lagde sig nu som en dyb orgeltone over alt landskab.

"Vorherre være med ham, der han går!" sagde moderen, hun åbnede vinduet og så efter ham, indtil buskene tog ham. Tågen lettede mere og mere, solen skar igjennem, der blev liv udover markerne og i haven; der grodde nu alt Arnes arbejde med frisk vækst, bar duft og glæde op til moderen. Våren er vakker for den, som længe har havt vinter.

Arne havde intet bestemt ærend op til præstegården, men han vilde dog høre derhen om aviserne, som han holdt sammen med præsten. Nylig havde han set navnene på flere nordmænd, som havde slåt sig godt op med guldgravning i Amerika, og blandt dem stod Kristian. Nu havde Arne hørt som rygte, at Kristian var ventende hjem. Herom kunde han vel også faa besked oppe i præstegården, - og var det således, at Kristian alt nu var kommen til byen, vilde Arne til ham i tiden mellem vår- og slåtånnen. Dette gik i hans sind, lige til han kom så langt frem, han kunde se Sortevandet og Bøen på den andre siden vandet. Tågen lettede også da, solen legede sig på volden, fjældet stod med lys top, men havde tågen liggende i fanget, skogen mørknede vandet til højre side, men der foran husene . var det lidt fladere, og det hvide sand glitrede i solen. Med en gang var hans tanker i den rødmalede bygning med de hvide døre og vinduskarmer, hvorefter han havde malet sin egen. Han erindrede ikke de første tunge dage, han havde havt der; han erindrede blot den sommer, de begge så, han og Eli, der oppe foran hendes sygeseng. Siden havde han ikke været der, siden vilde han ikke gå did, ikke for alt i verden. Bare hans tanker rørte ved det, blev han rød og skamfuld, og dog skede det op igjen hver eneste dag og mange gange på

dagen, og var der noget, som kunde jage ham ud af bygden, så var det netop dette!

Fort gik han, som vilde han gå langt ifra det; men jo længere han gik, desto mere lige overfor kom han Bøen, og desto mere så han også på den. Tågen var ganske borte, himmelen klar fra den ene fjældramme til den andre, fuglene svømmede og ropte over til hverandre i den solglade luft, markerne svarede med millioner af blomster, ingen Kampefos truede glæden i knæ som til underkastelse af højtid; men livsglad, overgiven tumlede, sang, blinkede, jublede den opad uden ende!

Arne havde gåt sig blussende hed; han kastede sig i græsset lige under en bakke, så over til Bøen, væltede sig for ikke at se did længer. Da hørte han en sang over sig, ren, som han aldrig havde hørt sang før; den flød ud over engen mellem fuglesnakket, og inden han rigtig kunde kjende tonen igjen, kjendte han også ordene; ti tonen var den, han holdt mest af, og ordene var dem, han havde båret på, fra han var gut, - og glemt samme dag, han fik dem frem! Han sprang op, som vilde han fange dem, men stansede og lyttede; her kom første vers, her kom andet, her kom tredje, fjerde rindende nedover til ham af hans egen glemte vise -:

Undrer mig på, hvad jeg får at se

over de høje fjælde? Øjet møder nok bare sne; rundt omkring står det grønne træ,

vilde så gjærne over; -

tro, når det rejsen vover?

Ørnen løfter med stærke slag

over de høje fjælde, - ror i den unge, kraftfulde dag, mætter sit mod i det vilde jag,

sænker sig, hvor den lyster,

ser mod de fremmede kyster.

Løvtunge apal, som intet vil

over de høje fjælde, - sprætter, når somren stunder til, venter, til næste gang den vil,

alle dens fugle gynger,

ved ikke, hvad de synger!

£^ 69Den, som har længtet i tyve år

over de høje fjælde, - den, som ved, at han ikke når, kjender sig mindre år for år, -

hører, hvad fuglen synger,

som du så trøstig gynger.

Sladrende fugl, hvad vil du her

over de høje fjælde? Rede vist fandt du bedre der, videre syn og højere trær.

Vilde du bare bringe

længsel, men ingen vinge?

Skal jeg da aldrig, aldrig nå

over de høje fjælde? Skal denne mur mine tanker slå, sådan med sne-is og rædsel stå,

stængende der til det siste, -

blive min dødningekiste ?

Ud vil jeg! Ud! - Å, så langt, langt, langt over de høje fjælde:

Her er så knugende, tærende trangt,

og mit mod er så ungt og rankt. Lad det få stigningen friste, - ikke mod murkanten briste!

Engang, jeg ved, vil det række frem

over de høje fjælde. Kanske du alt har din dør på klem? - Herre, min gud! godt er dit hjem.

Lad det dog endnu stænges,

og jeg få lov at længes! -

Arne stod, til det siste vers, det siste ord var sunget hen; atter hørte han fuglene skjæmte og le, men han vidste ikke, om han selv turde røre sig. Vide, hvem det var, måtte han dog; han løftede foden og gik så vart, at han ikke hørte græsset knase. En liden sommerfugl satte sig i en blomst lige foran foden på ham, måtte op igjen, fløj atter bare et lidet stykke, måtte op igjen, fløi atter et et lidet stykke, måtte op igjen og så videre frem hele bakken, som han krøb op. Men der stod en tæt busk, han vilde ikke længere

frem; ti nu kunde han se, en fugl fløj op ifra busken, skreg skræmt og skar bortover bakkehældingen; da så hun op, hun, som sad der; han dukkede sig ned, dybt, holdt ånden igjen, hjærtet klappede, han hørte hvert slag, lyttede, turde ikke røre ved et blad; ti det var jo hende, det var Eli! - Længe, længe efter så han op et lidet gran, vilde gjærne drage sig et skridt nærmere; men fuglen kunde ha rede under busken, og det turde han ikke træde på. Han så da frem mellem bladene, efter som de fløj til side eller stak sig sammen. Solen faldt lige på hejide, hun sad i en sort livkjole uden ærmer, havde en halmhat på hodet, som tilhørte en gut; den sad løst og vilde falde til den ene side. I fanget havde hun en bog liggende, men ovenpå den en hel del markblomster; hendes højre hånd famlede ind imellem dem som i tanker, den venstre var lænet på knæet, og i den lå hendes hode. Hun så ud efter, der hvor fuglen var fløjet, og det var uvist, om hun havde grædt.

Noget vakrere havde Arne i sine levedage hverken set eller drømt; solen lagde også alt sit guld på hende og pletten, og sangen drev om hende, skjønt den længst var sunget, så han tænkte, drog ånde, ja hjærtet slog i takten af den.

Hun tog bogen og åbnede den, men lukkede den snart og sad som før, mens hun gav sig til at nynne. Det var "Træet stod færdig med blad og med knop" - han kunde høre det, skjønt hun ikke erindrede godt hverken ordene eller tonen og tog ofte fejl. Det vers, hun kunde best, var det siste, derfor tog hun det ofte op igjen; men hun sang det således:

Og træet fik bær, de var modne og rød'.

"Jeg må få dem!" bad jenten, hun var nu så sød.

"Ja, alle disse små

dem kan du gjærne få!" så' træet - trala-la-la-la, sød! -

Og så med en gang sprang hun op, rystede alle blomsterne omkring, haukede, så tonen trinsede gjennem luften og nådde

gjærne lige over til Bøen. Og så sprang hun!-------Skulde han

rope? Nej! - Der hoppede hun alle bakker ned, syngende, trallende; der faldt hatten af, der tog hun den op igjen, der stod hun midt i det højeste græsset. - "Skal jeg rope? Hun ser sig om!" - Han ned. Længe var det, før han turde gløtte frem, og først løftede han bare hodet, så hende ikke; - stod på knæ, så hende ikke; - - helt op, - nej, hun var borte! - --

Han vilde ikke mere til præstegården. Han vilde ingenting! - Siden sad han, hvor hun havde siddet, sad der endnu, da solen gik til middag. Sjøen trillede ikke med en eneste båre, fra gårdene begyndte røgen at titre i vejret, agerrikserne holdt op, den ene efter den andre, småfuglene spøgte vel, men drog sig mod skogen, duggen var borte, så græsset stod alvorligt, ingen vind var der, så bladene hang stille, solen stod om en time i middag. Han

vidste ikke, hvordan det gik til, at han sad der og stellede med et lidet digt; en blød tone kom og bød sig frem til det, og med brystet underligt fyldt af alt, som var mildt, gik og kom tonen så længe, til den havde med et helt billede.

Han sang det stilt, som han havde gjort det.

l skogen smågutten gik dagen lang.

gik dagen lang; Der havde han hørt slig en underlig sang,

underlig sang.

Gutten en fløjte af selje skar,

af selje skar, og prøved', om tonen derinde var,

derinde var.

Tonen den hvisked' og nævnte sig,

og nævnte sig; men best som han lytted', den løb sin vej,

den løb sin vej.

Tit, når han sov, den til ham smøg,

den til ham smøg, og over hans pande med elskov strøg,

med elskov strøg.

Vilde den fange og vågned' brat,

og vågned' brat; men tonen hang fast i den blege nat,

den blege nat.

"Herre, min gud, tag mig derind,

tag mig derind; ti tonen har fået mit hele sind,

mit hele sind!"

72Herren han svared': "Den er din ven,

den er din ven, skjønt aldrig en time du ejer den,

du ejer den.

Alle de andre dog lidt forslår,

dog lidt forslår mod denne, du søger, men aldrig når,

- aldrig når!"

FEMTENDE KAPITEL.

- Det var en søndagskvæld ud på sommeren; præsten var kommen igjen fra kirken, og Margit havde siddet hos ham nu, til klokken blev henimod syv. Da tog hun farvel og skyndte sig ned ad trapperne og ud på gården, for der havde hun netop fåt øje på Eli Bøen, som længe havde leget med præstens søn og sin egen broder.

"God kvæld!" sagde Margit, hun blev stående, "og signe laget!" - "God kvæld!" sagde Eli, hun var blussende rød og vilde holde op, skjønt gutterne trængte ind på hende; men hun bad for sig og fik lov til at slippe for ikvæld. - "Jeg synes mest, jeg skulde kjende dig og," sagde Margit. - "Det kan nok gjærne være, det," sagde den anden. - "Det skulde da vel aldrig være Eli Bøen?" - Jo, det var nok så. - "Å nej, da! - Så du er Eli Bøen! Ja, nu ser jeg det, du ligner på mor din." Elis brunrøde hår var revet ud, så det hang løst og langt nedover; hun var så hed og rød i ansigtet som et bær, barmen fløj op og ned, hun kunde ikke snakke, og lo over, at hun var så forkavet. - "Å ja, det

hører ungdommen til, det," - Margit så sig glad i hende. "Du skulde vel ikke kjende mig, du?" Eli havde nok villet spørge, men kom sig ikke til, fordi den anden var ældre; nu sagde hun, at hun mindedes ikke at ha set hende før.-------"Å nej, det er så lidet

venteligt; gammelt folk kommer sjælden frem. - Sønnen min kanske du kjender lidt til, han Arne Kampen; jeg er mor hans, jeg," hun skottede til Eli, som også blev meget forandret. - Jeg tror næsten, han har arbejdet engang der borte på Bøen?" - Jo, han havde nok så. - "Det er et vakkert vejr ikvæld;

73 Herren han svared': "Den er din ven,

den er din ven, skjønt aldrig en time du ejer den,

du ejer den.

Alle de andre dog lidt forslår,

dog lidt forslår mod denne, du søger, men aldrig når,

- aldrig når!"

FEMTENDE KAPITEL.

- Det var en søndagskvæld ud på sommeren; præsten var kommen igjen fra kirken, og Margit havde siddet hos ham nu, til klokken blev henimod syv. Da tog hun farvel og skyndte sig ned ad trapperne og ud på gården, for der havde hun netop fåt øje på Eli Bøen, som længe havde leget med præstens søn og sin egen broder.

"God kvæld!" sagde Margit, hun blev stående, "og signe laget!" - "God kvæld!" sagde Eli, hun var blussende rød og vilde holde op, skjønt gutterne trængte ind på hende; men hun bad for sig og fik lov til at slippe for ikvæld. - "Jeg synes mest, jeg skulde kjende dig og," sagde Margit. - "Det kan nok gjærne være, det," sagde den anden. - "Det skulde da vel aldrig være Eli Bøen?" - Jo, det var nok så. - "Å nej, da! - Så du er Eli Bøen! Ja, nu ser jeg det, du ligner på mor din." Elis brunrøde hår var revet ud, så det hang løst og langt nedover; hun var så hed og rød i ansigtet som et bær, barmen fløj op og ned, hun kunde ikke snakke, og lo over, at hun var så forkavet. - "Å ja, det hører ungdommen til, det," - Margit så sig glad i hende. "Du skulde vel ikke kjende mig, du?" Eli havde nok villet spørge, men kom sig ikke til, fordi den anden var ældre; nu sagde hun, at hun mindedes ikke at ha set hende før.-------"Å nej, det er så lidet

venteligt; gammelt folk kommer sjælden frem. - Sønnen min kanske du kjender lidt til, han Arne Kampen; jeg er mor hans, jeg," hun skottede til Eli, som også blev meget forandret. - Jeg tror næsten, han har arbejdet engang der borte på Bøen?" - Jo, han havde nok så. - "Det er et vakkert vejr ikvæld;

73.

vi kastede høet, vi, ud på dagen, og tog det ind, før jeg gik; det er rigtig et velsignet vejr." - "Det blir vist et godt høår i år," mente Eli. - "Ja, du kan så sige; - på Bøen er det vel vakkert?" - "De er færdige dej nu." - "Forstår sig, ja; stor hjælp, driftige folk, - Skal du hjem ikvæld?" - Nej, hun skulde ikke det. - De talte sammen om et og andet og blev efterhånden så vidt kjendte, at Margit turde vove at spørge, om hun vilde gå med et stykke. "Kunde du ikke slå følge med mig bortover nogle steg," sagde hun; "jeg træffer så sjælden nogen at snakke med, jeg, og for dig kan det vel være slig slag?" - Eli undskyldte sig med, at hun havde ingen trøje. - "Å ja, det er også skamfuldt af mig at bede om sligt, første gangen jeg ser et menneske; men gammelt folk må en bære over med." - Eli sagde, hun kunde gjærne følge også; nu vilde hun bare ind efter trøjen.

Det var en tætsluttende trøje; når den var hægtet til, s det ud, som hun bar livkjole; men nu hægtede hun blot de to nederste hægter, hun var så varm. Det fine lintøj havde en liden, udover faldende krave og blev holdt fast i halsen af en sølvknap i skikkelse af en fugl med udslagne vinger. En sådan havde Nils Skrædder båret, den første gang Margit Kampen dansede med ham. - "En vakker knap," sagde hun og så på den. - "Jeg har fåt den af rnor," sagde Eli. - "Du har vel det, ja," hun hjalp hende tilrette.

Nu gik de bort over vejen. Høet var slåt og lå i såter, Margit tog borti såterne, lugtede på det og fandt, det var

godt hø. Hun spurte efter buskapen her på gården, fik derved spørge om den på Bøen og fortalte så, hvor stor den var, som de havde på Kampen. "Gården er gåt dygtig frem i desenere år, og den kan bli så stor, en selv vil. Den føder tolv mælke-kjør nu, og den kunde føde flere; men han har så mange bøger, han læser i og steller efter; derfor vil han ha dem født på slig stor-vis." Eli sagde ingenting til alt dette, som venteligt var; men Margit spurte hende, hvor gammel hun var. Hun var nitten år. "Har du taget nogen hånd med i husstellet? Du ser så fin ud, det har vel ikke været stort." - Å jo, hun havde hjulpet adskilligt til, især i den sidste tid. - "Ja, det er godt at være vant til noget af hvert; når en selv får stort hus, kan meget trænges. Men det forstår sig, den, som finder god hjælp foran sig, står det jo ikke på." - Eli vilde nok gjærne vende om igjen, for nu var de forlængst forbi præstegårds-jordet. "Det er længe endnu, til solen går ned; - du var

74 .©^snil, om du vilde prate lidt længere med mig," - og Eli gik med.

Nu begyndte Margit at tale om Arne. "Jeg ved ikke, om du kjender stort til ham. Han kan lære dig noget af hvert, han; gud bevare os, hvor meget han har læst!" Eli tilstod, at hun vidste, han havde læst meget. "Å ja, det er endnu det mindste ved ham, det; nej, slig som han har været mod mor sin alle sine dage, det er mere, det! Skal det være sandt, som de siger for et gammelt ord, at den, som er god mod sin mor, er god mod sin kone, da får den, han vælger, just ikke stort at klage over. - Hvad er det, du der ser efter, barn?" - Jeg mistede bare en liden kvist, som jeg gik og bar." - De blev begge stille og gik uden at se til hinanden. "Han er så underlig af sig," sagde atter moderen; "han er blevet så forskræmt som barn, og derfor er han blevet vant til at tænke alting for sig selv, og det slags folk kommer sig ikke rigtig til.«

- Nu vilde Eli endelig vende, men Margit mente, det var bare et stykke igjen til Kampen, og da måtte hun se Kampen, siden hun var der. Men Eli mente, det blev forsent for idag. "Det er altid dem, som følger dig hjem," sagde Margit. "Nej, nej," svarede Eli raskt og vilde gå. "Ja, han Arne er ikke hjemme," sagde Margit, "så ham blir det ikke; men der er vel altid andre," og Eli havde nu mindre mod det; hun vilde gjærne se Kampen også; "bare det ikke blir for sent." - "Ja, står vi længe og snakker om det, kan det nok bli for sent,"

- og de gik. "Du har vel læst meget du, som er opdraget hos præsten?" Ja, hun havde det. "Det vil komme godt til nytte," mente Margit, "når du får en, som kan mindre," Nej, det mente Eli, hun ikke vilde ha. "Å nej; det er kanske heller ikke det beste; men her i bygden er folket så lidet lært." - Eli spurte, hvad det var, som røg der borte i skogen. "Det er af en ny husmandsplads, det, som er lagt under Kampen. Der bor en mand, som heder Oplands-Knut. Han gik alene her, og så gav Arne ham pladsen til at rydde. Han forstår, hvad det er at gå alene, Arne, stakkar." - Om en stund kom de så højt op, at de kunde se gården. Solen stod dem lige i ansigtet, de skyggede for ansigtet og så ned over. Midt på pletten lå gården, rødmalet, med hvide vinduskarmer; rundt omkring var engen slåt, noget hø lå i såter, agrene stod grønne og svære midt i den blege eng; borte ved fjøset var stor travlhed: kjør, sauer, gjeder kom netop hjem, klokkerne kimede, hundene gjødde, budejen ropte; men over det hele med forfærdelig larm

?^£L 75gik fosseduren, der stod og af Kampejuvet. Jo længere Eli så, desto mere hørte hun bare denne tonen, og den blev hende tilsisst så forfærdelig, at hun fik hjærteklap; det brusede og susede igjennem hendes hode, til hun blev ganske vild, og ovenpå, så mild og varm, at hun uden at mærke det gik vart med små skridt, så Margit bad hende gå lidt fortere. Hun skræmtes op; "jeg har aldrig hørt sligt som den fossen før," sagde hun; "jeg blir næsten ræd." - "Det vænner du dig snart til,» sagde moderen; "tilsidst vil du savne den." - "Kjære, tror du det?" spurte Eli. - Ja, det skal du nok se," sagde Margit; hun smilede.

"Kom, nu skal vi først se på buskapen," sagde hun, idet hun bøiede ned fra vejen; "disse trær har Nils sat her på begge sider. - Han vilde gjærne ha det vakkert, Nils; - det vil Arne også; der skal du se den haven, han har lagt." - "Å nej, å nej!" ropte Eli, hun sprang fort hen til gjærdet. Hun havde oftere set Kampen, men aldrig så nær, og derfor slet ikke haven. - "Siden skal vi se på den," sagde Margit. - Eli så flygtig gjennem ruderne med det samme, hun gik forbi huset; der var ingen inde.

Begge stillede sig op på låvekloppen og så på kjørene, idet de gik rautende forbi og ind i fjøset. Margit nævnte dem ved navn op for Eli, fortalte, hvor meget hver enkelt melkede, hvem der var sommerbær, hvem ikke.

Sauerne blev talte og ind-slupne; de var af et stort fremmed slag; Arne havde fåt fat i to lam syd på. "Han lægger sig efter alt sligt, endda en ikke skulde tro det om ham." - De gik nu ind i laven og så på høet, som var indkjørt, og Eli måtte lugte på det, - "for sligt hø findes ikke alle steder." Hun viste gjennem låvelugen ud på agrene og sagde, hvad hver enkelt bar, og hvor meget der var sået af hvert slag. - De gik ud og til huset; men Eli, som ikke havde svaret noget til alt det andet, bad nu, de gik forbi haven, om hun ikke måtte få gå i den. Og da hun havde fåt det, bad hun siden, om hun måtte få plukke en blomst eller to. Der var en liden bænk henne i det ene hjørne: den satte hun sig på, bare som for at prøve den; thi hun rejste sig straks.

"Vi må skyndte os nu, skal det ikke bli for sent," sagde Margit, hun stod i døren. Og nu gik de ind. Margit spurte, om hun ikke skulde traktere hende med noget den første gangen, hun stod der; men Eli blev rød og sagde kort nej. Hun så sig nu om, hvor huri stod; her vendte vinduerne op

til vejen, og her opholdt de sig om dagen; stuen var ikke stor, men hyggelig med ur og kakkelovn. Her hang Nils's fele, gammel og mørk, men med nye strænge. Her hang et par geværer, som hørte Arne til, engelsk fiskestang og andre rare ting, som moderen tog ned og viste; Eli så på det og rørte ved det. Stuen var uden maling, for det likte ikke Arne; ej heller var der maling i den stuen, som vendte ud mod Kampestupet med det friske fjæld bent over og de blå i baggrunden; denne stue, der var en tilbygning, ligesom hele denne halve side af huset, var større og smukkere; men i de to mindre stuer på fløjen var maling, for der skulde moderen leve når hun blev gammel, - og han fik kone i huset. De gik i kjøkkenet, på stabburet, i ildhusene; Eli sagde ikke et eneste ord, ja hun så endog på alle ting ligesom på afstand; kun når Margit rakte noget frem mod hende, rørte hun ved det, men selv da ganske let. Margit, som snakkede den hele vej, førte hende nu ind i gangen igjen; de skulde op og se på loftet.

Det var også vel indrettede værelser, svarende til dem dernede; men de var nye og ikke tagne i brug på ét nær, som vendte ud mod Kampestupet. I disse værelser hang og stod alt slags indbo, som ikke brugtes i den daglige husholdning. Her hang en hel del opsyede skindfælder samt andre sengeklæder; moderen tog i dem, løftede dem, Eli måtte nu og da gjøre det samme; det syntes imidlertid, som hun nu havde fåt lidt mere mod, eller også lagde hun mere glæde i disse ting; ti til enkelte af dem gik hun tilbage, spurte og morede sig mere og mere. Da sagde moderen: "Nu skal vi tilsidst gå ind på Arnes eget rum;" de gik ind i det værelse, som vendte mod Kampestupet. Den forfærdelige fossedur slog atter imod dem; ti vinduet stod åbent. Her var det højere, her kunde de se strålesprøjten af fossen stå op imellem fjældene, men ikke fossen selv, uden der længre oppe, hvor et klippestykke var faldt ud, netop som den kom med al sin magt til sidste sprang ned i juvet. Frisk torv lå over klippestykkets øvre flade, et par furu-kongler havde gravet sig ned i det og grodde op igjen med rødder i stenrifterne. Vinden havde rusket og revet i trærne, fossen vasket dem, så der ikke fandtes kvist fire alen fra roden, i knæ var de bøjede, og grenene krogede, men stod gjorde de og skar højt op mellem fjældvæggene. Dette var det første, Eli så fra vinduet, dernæst de drivende hvide snefjælde op over de grønne. Hun drog øjet tilbage: over markerne var der fred

og frugtbarhed, og nu endelig så hun sig om i rummet, hvor hun stod; fossen havde før forbudt det.

Hvor var her inde stilt og fint mod derude! Hun så intet enkelt, fordi det ene høvede i det andre, og det meste var nyt for hende; ti Arne havd lagt sin elsk på dette rum, også tarveligt det var, var det kunstforstandigt, næsten hvert gran, som var der. Det var, som kom hans vers syngende, mens hun stod og så, eller som han smilte fra hver ting. Det første, hun enkeltvis fæstede sig ved, var en bred, fint udskåren, stor boghylde. Det var så mange bøger, at hun ikke trodde, præsten havde flere. Et vakkert skab var det næste. Der havde han mange rare ting, sagde moderen; der havde han også sine penger, lagde hun hviskende til. To gange havde de arvet, sagde hun siden; de skulde også arve en gang til, hvis alting gik, som det burde. "Men penger er ikke det beste i verden; han kan få det, som bedre er." - Der var mange småting i rummet, som var trøjsomme at se på, og Eli så på dem allesammen, så glad som et barn. Margit klappede hende på skulderen: "Jeg har ikke set dig før idag, men jeg holder alt så meget af dig, barnet mit," sagde hun og så hende godmodig ind i øjnene. Før Eli fik tid til at bli lidt

skamfuld, trak Margit i hende og sagde ganske sagte: "Der ser du et lidet, rødmalet

skrin; - der kan du tro er noget, som er rart."------Eli så

til det, det var et lidet, firkantet skrin, som hun fik svær lyst til at eje. "Han vil ikke, jeg skal vide, hvad som er i det skrin," hviskede moderen, "og han gjemmer nøglen bort hver gang"; hun gik bort til nogle klæder, som hang på væggen, tog ned en fløjls brystdug, ledte i urlommen, og der lå nøglen. "Kom nu, skal du se," hun hviskede; Eli syntes slet ikke, det var rigtigt, hvad moderen nu gjorde; men kvinder er kvinder, - og begge to gik ganske sagte hen og stillede sig på knæ foran skrinet. Med det samme moderen åbnede låget, slog der en vellugt op i mod dem, så Eli slog hænderne sammen, før hun endnu havde set nogen ting. Øverst lå et tørklæde bredt udover, det tog moderen tilside; "her skal du se!" hviskede hun, og hun tog op et fint, sort silketørklæde, et sådant, som ikke mandfolkene bærer. "Det er akkurat som til en jente," sagde moderen. Her er et til," sagde hun; Eli tog i det, hun kunde ikke bare sig, men moderen måtte endog prøve det på hende, skjønt Eli ikke vilde, og bøjede hodet. Moderen lagde det omhyggelig sammen igjen. "Her skal du se," sagde hun så, hun tog op nogle vakre silkebånd; "alt sammen er som til

en jente." Eli var ildende rød, men ikke et kny; barmen bølgede, øjnene var sky; aldeles urørlig for resten. "Her er endnu mere!" Moderen tog op et vakkert sort kjoletøj; - "det er vel fint," sagde hun og holdt det mod dagslyset. Eli skalv lidt på hånden, da moderen bad hende tage i det, hun følte blodet for hende til hodet, hun vilde gjærne vende sig bort; men det gik ikke an. "Han har kjøbt noget på hver byrejse," sagde moderen. Eli kunde nu neppe mere; øjnene løb om i skrinet fra den ene ting til den andre og tilbage til kjoletøjet; hun så igrunden intet mere. Men moderen blev ved, og den siste ting, hun tog op, lå i papir; de viklede det ene af efter det andet; dette lokkede atter, Eli blev meget spændt; det var et par små sko. De havde nok aldrig set magen, nogen af dem; moderen trodde ikke, de kunde arbejdes, Eli sagde ikke et ord; men da hun måtte ta i skoene, stod alle hendes fem fingre på dem, hun blev så skamfuld, at hun var ved at gråte; hun vilde helst gå; men hun turde ikke tale, hun turde heller ikke få moderen til at se op. Denne var aldeles optagen af sit. "Ser det ikke akkurat ud, som han lidt efter lidt har kjøbt til en, han ikke turde gi det til?" sagde hun og lagde det altsammen aldeles sådan, som det havde ligget; hun måtte ha øvelse i det. "Nu skal vi se, hvad som er i læddiken!" Sagte åbnede hun den, som skulde de rigtig få se noget vakkert. Der lå en spænde, bred som til et livbånd; det var det første, hun viste Eli, dernæst viste hun hende et par sammenbundne ringer af guld, og hun så en salmebog i fløjl med sølvspænder, men da så hun heller ikke mere, for hun havde set indprikket på salmebogens

sølv med fin skrift: "Eli Baardsdatter Bøen."-------Moderen

vilde hun skulde se, fik ikke svar, men så tåre på tåre trille ned på silketøjet og drage sig udover. Da lagde moderen ned søljen, som hun holdt, lukkede læddiken til, vendte sig og tog Eli ind til sig. Da gråt datteren inde ved hende, og moderen gråt over hende, uden at nogen af dem sagde noget mere.

En stund efter gik Eli ude i haven for sig selv; moderen gik i kjøkkenet, hun skulde lage et eller andet godt, for nu kom Arne straks. Siden gik hun ud og så til Eli i haven; hun sad på hug der og skrev i sandet. Hun strøg over, da Margit kom, så op og smilede; hun havde grædt. - "Ingenting at gråte for, barnet mit," sagde Margit og klappede hende. - De så noget sort mellem buskene oppe på vejen. Eli sneg sig ind,

moderen efter. Her var stor opdækning med rømmegrød, spege-kjød, kringler; men Eli så ikke på det, hun satte sig på en stol borte i klokkekrogen, op til væggen og skalv, bare hun hørte en kat røre sig. Moderen stod ved bordet. Faste skridt lød på stenhellerne, et kort, let skridt i gangen, døren stille op, og Arne trådte ind. Det første, han så, var Eli i klokkekroken; han slap døren og blev stående. Dette gjorde Eli endnu mere forlegen; hun rejste sig, angrede det straks og vendte sig mod væggen. - "Er du her?" sagde Arne sagte, han blev blussende rød, da han spurte. - Hun tog en hånd op og holdt for sig, som når solen falder for stærkt i øjnene. "Hvorledes -?" han fuldførte ikke, men han gjorde et skridt eller to imod hende; da sænkede hun hånden igjen, vendte sig mod ham,

men bøjede hodet og brast i gråt. - "Gud velsigne dig, Eli!" sagde han og tog omkring hende; hun lagde sig op til ham. Han hviskede noget nedover til hende, hun svarede ikke, men tog ham om halsen med begge sine hænder.

Længe stod de således, ikke en lyd hørtes uden fossen, som gav den evige mindelse. Da gråt der nogen borte ved bordet, Arne så op, det var moderen; han havde ikke set hende før. "Nu er jeg sikker på, at du ikke rejser fra mig, Arne," sagde hun, kom gående over gulvet hen til ham; hun gråt meget, men det gjorde godt, sagde hun.

Da de i den lyse sommernat gik hjem, kunde de ikke tale stort i sin nyfødte herlighed. De lod selve naturen føre tale imellem dem, så stille, lys og stor, som den fulgte. Men det var på hjemvejen fra denne første sommernatstur, det var imod den rindende sol, at han endnu gik og grundlagde en sang, som han vel ikke da havde ro til at bygge, men som senere, da han havde fåt den færdig, en stund blev hans dagvise. Den lød således:

Jeg tænkte, jeg blev noget rigtig stort; jeg tænkte, det kom, når jeg først kom bort. Jeg selv og alt om mig glemtes, - til udfærd tankerne stemtes.

Da så mig en jente i øjet op,

og små blev de vide veje:

Nu føler jeg det som livets top

med hende al fred at eje.

80 £&

Jeg tænke, jeg blev noget rigtig stort;

jeg tænkte, det kom, når jeg først kom bort;

til åndernes store stævne

højt stunded min unge evne.

Hun lærte mig, hun, før hun så' et ord:

Det største, som gud kan give,

er ikke at kaldes berømt og stor,

men mennesket ret at blive.

Jeg tænkte, jeg blev noget rigtig stort; jeg tænkte det kom, når jeg først kom bort. Jeg kjendte det koldt i hjemmet, jeg kjendte mig mistænkt, fremmed.

Da hende jeg så, jeg kjærlighed så

i næsten hvert blik mig mødte;

det var bare mig, de ventede på, -

og livet på nyt sig fødte!

Der kom siden mangen en sommernatstur og mangen en vise derefter. En af dem må optegnes:

Jeg ved ej, hvorledes det alt er kommet, det har ikke stormet, det har ikke flommet, en legende, blinkende bæk i mig selv har bøjet sig ind i den brede elv, som ganger stor, så stor mod havet.

Der noget må være i selve livet, som kalder på den, hvem trang et givet, en dragende magt, et kjærligt bryst, som sorg og skyhed og udfærdslyst kan favne med fred i brudegave.

Kan livet mig sende et bud, uskyldigt, som det, nu kaldte, jeg føler fyldigt: en ordnende gud har været her før, hans levende love det hele gjør, - stilt bæres jeg mod det evige gode.

Men kanske ingen udtrykte hans taknemmelighed som den følgende:

Den magt, som gav mig min lille sang, har gjort, at livsgangens sorg og glæde

har faldt livsalig som sol og væde på sjælens bølgende forårstrang,

så hvad end hændte,

det brød ej ned, -

med sang det vendte

mod kjærlighed.

Den magt, som gav rnig min lille sang, den gav mig frændskab med alt, som længes, og derfor kunde jeg aldrig stænges og kort kun stanses af selvsygt hang;

jeg måtte fremad,

om end det sved, -

og fandt så hjemad

til kjærlighed.

Den magt, som gav rnig min lille sang, må mig gi magt til at nå de andre, så jeg fra vejen, jeg får at vandre, kan glæde nogle en enkelt gang.

Ti større gammen

jeg ikke ved,

end synge sammen

i kjærlighed.

SEKSTENDE KAPITEL.

Det var ud på høsten, folk holdt på at kjøre ind i hus. Det var en klar dag, det havde regnet om natten og morgenen, derfor var luften mild som om sommeren. Det var en lørdag, men desuagtet stævnede mange både over Sortevandet hen mod kirkesiden, mandfolkene sad i skjorteærmer og rodde, kvindfolkene sad foran og i skoten med lyse tørklæder over hodet. Men endnu flere både stævnede over mod Bøen for derfra senere at ro ud i stort følge; ti idag gjorde Baard Bøen bryllup for sin datter Eli og Arne Nilsson Kampen.

Alle døre stod åbne, folk gik ud og ind, børn med kagestykker i hænderne stod rædde for sine nye klæder ude på gården og så fremmede på hverandre; en gammel kone sad oppe på stabburtrappen for sig selv; det var Margit Kampen.

82 ^3 har faldt livsalig som sol og væde på sjælens bølgende forårstrang,

så hvad end hændte,

det brød ej ned, -

med sang det vendte

mod kjærlighed.

Den magt, som gav rnig min lille sang, den gav mig frændskab med alt, som længes, og derfor kunde jeg aldrig stænges og kort kun stanses af selvsygt hang;

jeg måtte fremad,

om end det sved, -

og fandt så hjemad

til kjærlighed.

Den magt, som gav rnig min lille sang, må mig gi magt til at nå de andre, så jeg fra vejen, jeg får at vandre, kan glæde nogle en enkelt gang.

Ti større gammen

jeg ikke ved,

end synge sammen

i kjærlighed.

SEKSTENDE KAPITEL.

Det var ud på høsten, folk holdt på at kjøre ind i hus. Det var en klar dag, det havde regnet om natten og morgenen, derfor var luften mild som om sommeren. Det var en lørdag, men desuagtet stævnede mange både over Sortevandet hen mod kirkesiden, mandfolkene sad i skjorteærmer og rodde, kvindfolkene sad foran og i skoten med lyse tørklæder over hodet. Men endnu flere både stævnede over mod Bøen for derfra senere at ro ud i stort følge; ti idag gjorde Baard Bøen bryllup for sin datter Eli og Arne Nilsson Kampen.

Alle døre stod åbne, folk gik ud og ind, børn med kagestykker i hænderne stod rædde for sine nye klæder ude på gården og så fremmede på hverandre; en gammel kone sad oppe på stabburtrappen for sig selv; det var Margit Kampen.

82 ^3Hun bar en stor sølvring med flere småringer fæstede til den øvre sølvplade; den så hun på engang imellem; hun havde fåt den af Nils, den dag hun stod brud med ham, og havde aldrig båret den siden.

Omkring i de to-tre stuer gik kjøgemesteren og de to unge brudesvende, præstens søn og Elis bror, og skjænkede folk, efter hvert som de kom til det store bryllup. Oppe på Elis værelse sad bruden, præstefruen og Mathilde, der var kommen fra byen ens ærend for at pynte hende som brud; ti dette havde de lovet hinanden, fra de var små. - Arne i klædesklær, rund, tætsluttende trøje og med en krave, som Eli havde syd, stod nede i en af stuerne ved det vindu, Eli havde skrevet "Arnea på. Det var åbent, han stod ved karmen og så ud over det stille vand til præstegårdssiden mod kirken.

Ude i gangen mødtes to, som kom hver fra sin gjerning, den ene fra støen, hvor han havde været med at ordne kirkebådene; han havde en sort klædes rundtøje, men blå vadmels-bukser, som farvede, så han var blå på hænderne; den hvide krave klædte hans lyse ansigt og lyse, lange hår; den høje pande var stille, om munden lå et smil. Det var Baard; han mødte en i gangen, som netop kom fra kjøkkenet. Hun var pyntet til kirkefærd, høj og rank, kom sikkert gjennem døren og havde lidt fart; da hun mødte Baard, stansede hun, medens munden drog op til den ene side. Det var Birgit, konen. Begge havde de noget at sige, men det udtryktes kun derved, at de begge stod stille. Baard var mere forlegen end hun, han smilede mere og mere, men netop hans store forlegenhed hjalp ham ud af det, idet han nemlig uden videre begyndte at gå op igjennem trappen; "kanske du vil følge efter," sagde han. Og hun gik efter. Heroppe på loftet var de ganske alene; men Baard lukkede dog døren i efter dem og gav sig meget god tid. Da han endelig vendte sig, stod Birgit ved vinduet og så udover; det var for ikke at se indover. Baard tog frem en liden flaske af brystet og et lidet sølvstøp. Han vilde skjænke konen sin. Men hun vilde ikke ta derimod, skjønt han forsikrede, det var vin, som var sendt did fra præstegården. Så drak han den selv, men bød hende et par gange, mens han drak. Han korkede flasken til, gjemte den igjen i brystlommen tillige med sølvstøpet og satte sig ned på en kiste. Det gjorde ham åbenbart ondt, at konen ikke vilde, drikke med ham.

Et par gange drog han pusten langt. Birgit støttede for

S^& 83sig med den ene hånd borti vinduskarmen. Baard havde noget at sige; men nu var det blevet endnu tyngre. "Birgit," sagde han, "du tænker vel på den samme idag, du, som jeg." - Da hørte han hende, for hun gik fra den ene side af vindus-karmen til den andre, og hun lænede sig atter til sin arm.

"Å - ja, du skjønner, hvem jeg mener.--------Han skilte os

to, han;------------jeg tænkte, det skulde række bort til brylluppet; men det har rukket længre." Han hørte hende drage pusten, han så hende atter ændre stilling, men han så ikke hendes åsyn. Selv strævede han, der han sad, så han måtte tørre sig med trøjeærmet. Efter en lang kamp tog han atter i: "Idag er en søn af ham, vellært og vakker, tagen ind til

os, og ham har vi givet vor eneste datter.------------Hvad

synes du nu, Birgit, om vi to idag også holdt vort bryllup?" - Stemmen dirrede, og han rømmede sig. Birgit, som havde rørt på sig, lagde atter hodet ned på sin arm, men hun sagde intet. Baard ventede længe, men han fik intet svar, - og mere havde han heller ikke selv at sige. Han så op og blev meget bleg; ti hun vendte ikke engang hodet. Da rejste han sig. I det samme bankede det sagte på døren og spurte ind med blid stemme: "Kommer du nu, mor?" - det var Eli. Der var noget ved røsten, som gjorde, at Baard uvilkårlig blev stående og uvilkårlig måtte se bort på Birgit. Birgit løftede også hodet; hun så mod døren, mødte Baards blege ansigt. "Kommer du nu, mor?" spurgtes en gang til der udenfor. Ja nu kommer jeg!" sagde Birgit med brusten stemme, idet hun gik helt og fast over gulvet til Baard, gav sin hånd til ham og brast i den heftigste gråd. De to hænder klemte til; de var udslidte begge to nu, men de holdt så fast, som om de havde ledt efter hinanden i tyve år. De holdt sammen endnu, da de gik mod døren, og da en stund efter brudefølget drog nedover mod støen, og Arne gav sin hånd til Eli for at gå foran, og Baard så på dette, da tog han mod al skik og brug konen ved hånden og gik storsmilende efter, men bag dem kom Margit Kampen alene, som hun var vant til. Baard var rent overgiven den dagen: han sad og talte med skyds-folkene. En af disse, der sad og så på fjældene bag dem, sagde, det var dog forunderligt, at selv sligt brat fjæld kunde bli klædt. "Det må til, hvad enten det vil eller ej", sagde Baard, han så ud over hele følget, til han stansede ved brudefolket og konen; "sligt skulde ingen ha sagt for en tyve år siden," sagde han.

FØRSTE KAPITEL.

I en stor dal kan der være et til alle sider fritliggende, højt sted, som solen bærer stråler på, fra det den går op til den falder. Og de, som bor tættere under fjældene og sjældnere får sol, kalder da hint sted en solbakke. Den, hvorom her skal fortælles, bodde på en sådan, hvoraf gården havde sit navn. Der lagde sneen sig sist om høsten, der brånede det også først om våren.

Gårdens ejere var haugianere og kaldtes læsere, fordi de havde det travlere med at læse i bibelen end andre folk. Manden hed Guttorm og konen Karen; de fik en gut, som døde for dem, og i tre år kom de ikke på den østre side af kirken. Efter dette tidsforløb fik de en jente, som de kaldte op efter gutten; han havde hedt Syvert, og hun blev døbt Synnøv, da de ikke fandt noget nærmere. Men moderen kaldte hende Synnøve, fordi hun, så længe barnet var lidet, havde for vis at lægge "min" til, og det da syntes hende at falde lettere. Hvordan det var og ikke var: den tid jenten blev større, kaldte alle hende Synnøve efter moderen, og de fleste sagde, at i mandeminde var ikke så fager en jente vokset der i bygden som Synnøve Solbakken. Hun var ikke gammel, før de hver prækensøndag tog hende med i kirke, skjønt Synnøve i førstningen ikke vidste bedre, end at præsten stod og skjændte på Slave-Bent, som hun så sidde lige nedenfor prækestolen. Dog vilde faderen, hun skulde være med - "for at få vanen," sagde han; og moderen vilde det samme, "da ingen vidste,

hvorledes hun imidlertid blev passet hjemme. * Var der på gården noget lam, kid eller nogen liden gris, som vantrivdes, eller en ko, noget ondt kom over, blev det altid givet Synnøve til ejendom, og moderen syntes videv at fra den stund kom det sig; faderen trodde ikke rigtig, det kom deraf, men "det var i alle fald det samme, hvem af dem ejede fæet, når det blot trivdes."

På den andre side af dalen og tæt under det høje fjæld lå en gård, som hed Granliden, så kaldet, fordi den lå midt i en stor granskog, den eneste i vid omkreds. Ejerens oldefar havde været blandt dem, som lå i Holsten og ventede russen, og fra denne færd bar han mange fremmede og forunderlige frøsorter med hjem i tornistret. Dem plantede han rundt sine huse; men i tidens længde var en efter en gåt ud; kun nogle gran-kongler, som sært nok var komne

iblandt, havde sat stærk skog og skyggede nu husene til alle sider. Holstensfareren havde hedt Thorbjørn efter sin bestefar, hans ældste søn Sæmund efter faderen, og således havde på den gård ejerne skiftevis hedt Thorbjørn og Sæmund - op i umindelige tider. Men det ord gik, at i Granliden havde blot anden hver mand lykken med sig, og det var ikke ham, som hed Thorbjørn. Da den nuværende ejer, Sæmund, fik den første søn, tænkte han mangehånde derved, men turde dog vanskelig bryde slægtens skik og kaldte kam derfor Thorbjørn. Grundede han da over, om ikke gutten kunde opdrages slig, at han kom forbi den skjæbnesten/ snakket havde lagt i hans vej. Han var ikke rigtig viss på det, men han syntes mærke stridigt sind hos gutten; "det skal plukkes ud," sagde han til moderen, og så snart Thorbjørn var blevet tre år, satte faderen sig stundom hen med et ris i hånden, tvang ham så til at bære alle ved-trær tilbage på sin plads, ta op igjen den kop, han havde kastet, klappe katten, som han havde klepet. Men rjioderen gik gjærne ud, når det sind kom over faderen.

Sæmund undredes ved, at alt som gutten blev støkre, var der mere at rette hos ham, og det uagtet han steqse blev strængere medfaren. Han holdt ham tidlig til bogeri og lod ham gå med på marken for at kunne ha et øje mød ham. Moderen havde stort hus og småbarn; hun kunde ikke mere end klappe og formane sønnen, hver morgen hun klædte ham på, og tale sagte med faderen, når helligdagene samlede dem. Men Thorbjørn tænkte, når han fik hug, fordi a-b sagde ab og ikke ba, og fordi han ikke havde lov at gi liden Ingrid ris,

som faderen gav ham: - det er dog underligt, at jeg skal ha det så slemt, og alle småsøskene mine skal ha det så godt.

Da han var mest omkring faderen, og han ikke turde tale synderligt til ham, blev han ordknap, skjønt ikke fåtænkt. Engang undslap det ham dog, mens de drog på det våde hø: "Hvorfor er alt høet tørt og inde derover på Solbakken, og her er det vådt?" - "Fordi de har oftere sol end vi.u - Det var første gang, han lagde mærke til, at den solglans der borte, han tidt havde siddet og glædet sig ved, stod han selv udenfor, Siden den dag faldt hans øjne oftere på Solbakken end før. "Sid ikke der og gab," sagde faderen og gav ham et puf; "herover må vi slide, det vi kan, både liden og stor, skal vi få noget i hus."

Sæmund skiftede tjenestegut, da Thorbjørn kunde være omkring de syv, otte. Aslak hed den nye, og han var nok allerede vidtrejst, skjønt han blot var unggutten endda. Den kvæld, han kom, var Thorbjørn gåt tilsengs, men den næste dag, han sad og læste, slog en døren op med et sådant spark, som han aldrig havde hørt før, og det var Aslak, der kom drivende med et stort fang ved, - slængte det med fart ned på gulvet, så skierne føg til alle sider. Selv hoppede han højt i vejret for at trampe sneen af sig, og for hvert hop ropte han: "Det er koldt, så' troldbruden, hun sad i is til bæltet!" Faderen var ikke inde, - men moderen sopte sneen sammen og bar den stiltiende ud. "Hvad glaner du efter?" sagde Aslak til Thorbjørn. - "Ikke efter noget," svarede denne, ti han var ræd.

- "Har du set den hanen, som du har bag i bogen der?" - "Ja." - "Han har fuldt af høns omkring sig, når bogen er lukket i; - har du set det?" - "Nej." - "Så se efter!" - Gutten gjorde så. - "Du er en tosk!" sagde Aslak til ham.

- Men fra den stund havde ingen den magt over ham som Aslak.

"Du kan ingenting," sagde Aslak en dag til Thorbjørn, - denne piltede som sædvanlig efter ham for at gi agt. "Jo, jeg kan til den fjerde part." - "Pyt! Nej, du har ikke engang hørt om troldet, der dansede så længe med jenten, til solen randt, og det revnede som en kalv, der har spist surmælk!" I sine levedage havde Thorbjørn ikke hørt så megen kundskab på én gang. "Hvor var det?" spurgte han. - "Hvor? - Ja det, - jo, det var borte på Solbakken der!" Thorbjørn stirrede. "Har du hørt om ham, som solgte sig til fanden for et par gamle støvler?" Thorbjørn glemte at svare, så for-

undret var han. "Du tænker vel på, hvor det var - he?

-------Det var også borte på Solbakken der, rigtig lige ned i

den bæk, du ser!-----------Vorherre bevar' os! Det står

dårlig til med din kristendomskundskab," sagde han videre. "Du har vel ikke engang hørt gjete hende Kari Træstak?" Nej, han havde ingenting hørt. Og mens Aslak nu arbejdede fort, fortalte han endnu fortere, - og det var om Kari Træstak, om kværnen, der malte salt på havsens bund, om fanden med træsko på, troldet, som fik skjægget fast i en træstamme, de syv grønne jomfruer, som nappede hårene af Skyttepers lægge, mens han sov og umulig kunde vågne, og altsammen foregik borte på Solbakken. "Hvad i guds navn går der af gutten?" sagde moderen den næste dag. "Han har nu stat på knæ der borte på bænken og set udover til Solbakken, fra det blev lyst." - "Ja, idag har han det travelt," sagde faderen, som lå og hvilte sig den lange søndag. "Å, folk siger, at han har fæstet Synnøve Solbakken," sagde Aslak; "men folk siger også så meget," lagde han til. Thorbjørn forstod det ikke rigtig, men blev dog ildrød over det hele ansigt. Da Aslak gjorde opmærksom herpå, krøb han ned af bænken, tog sin katekismus og satte sig hen at læse. "Ja, trøst dig med guds ord, du," sagde Aslak; "du får hende så ikke alligevel."

Da det led så langt frem i ugen, at han tænkte, de havde glemt det, spurgte han moderen ganske sagte (ti han var undselig ved det); "Du, - hvem er Synnøve Solbakken?" - "Det er en liden jente, som engang skal eje Solbakken." - "Har hun ingen træstak da?" Moderen så forundret på ham; "hvad er det, du siger?" sagde hun. Han følte, det måtte være noget dumt, og taug. "En har aldrig set vakrere barn, end hun er," lagde moderen til, "og det har hun fåt i løn af vorherre, fordi hun bestandig er snil og bra og flittig til at læse." Nu vidste han det med.

En dag, Sæmund havde været i marken sammen med Aslak, sagde han om kvælden til Thorbjørn: "Du skal ikke oftere være sammen med tjenestegutten." Men Thorbjørn agtede ikke videre på det. Så lød det en stund efter: "Dersom du findes oftere sammen med ham, går det dig ikke godt!" Da sneg Thorbjørn sig efter ham, når faderen ikke så det. Denne kom over dem, der de sad og talte sammen; da fik Thorbjørn prygl og blev jaget ind. Men siden passede Thorbjørn Aslak op, når faderen ikke var hjemme.

En søndag, faderen var i kirke, gjorde nok Thorbjørn ugagn

88o Y NI M n v r

c!^^

hjemme. Aslak og han kastede snebold på hverandre. "Nej, nej, du kvæler mig," bad Thorbjørn; "lad os kaste sammen på noget andet." Aslak var straks færdig, og så kastede de først efter den spinkle gran borte ved buret, så efter burdøren og endelig efter vinduet, - ikke dette selv, sagde Aslak, men listen omkring det. Thorbjørn traf imidlertid ruden og blev bleg. "Pyt, hvem får vide det? Kast bedre!" Han så gjorde, men traf nok en. "Nu vil jeg ikke mere." I det samme kom hans ældste søster, liden Ingrid, ud. "Kast efter hende, du!" Thorbjørn var straks rede, jenten gråt, og moderen kom ud. Hun bad ham holde inde. "Kast, kast!" hviskede Aslak. Thorbjørn var hed og ophidset; han gjorde så. "Jeg mener, du går fra vettet, jeg," sagde moderen og rendte imod ham. Han foran, hun efter - gården rundt; Aslak lo, og moderen truede. Men der fik hun ham fat oppe i en snedrive og gav sig i færd med rigtig at dænge ham. "Jeg slår igjen, jeg, det bruger de her." - Moderen holdt forundret inde og så på ham. "Det har en anden lært dig," sagde hun så, tog ham stiltiende ved hånden og førte ham ind. Hun sagde ikke et ord mere til ham, men stellede godt for hans småsøsken og talte med dem om, at nu kom far snart hjem fra kirken. Da begyndte det at bli dygtig hedt i stuen. Aslak bad om lov til at besøge en slægtning; det fik han straks; men Thorbjørn blev meget mindre, da Aslak var gåt. Han havde frygtelig ondt i maven og var så klam i hænderne, *at han svedede bogen, når han tog i den. Bare mor ikke vilde sige noget til far, når han kom hjem; men at bede derom fik han ikke over sig. Alt, han så på, skiftede udseende, og stueuret sagde: Bank, bank - bank, bank! Han måtte op i vinduet og se på Solbakken. Den alene lå tilsned, stille og perlede i solen, som bestandig; huset stod og lo ud af alle ruder, og der var visselig ikke en eneste itu; røgen for forfærdelig glad op af piben, så han kunde forstå, at de også der kogte for kirkefolket. Der gik bestemt Synnøve og så ud efter far sin og skulde slet ikke ha hug, når han kom hjem. Han vidste ikke, hvad han skulde ta sig for, og blev på en gang så kjærlig mod sine søstre, at det var ingen ende på det. Ingrid var han så god mod, at han gav hende en blank knap, som han havde fåt af Aslak. Hun tog ham om halsen, og han tog hende om halsen: "Kjære, vesle Ingrid min, er du sint

på mig?" - "Nej, vesle Thorbjørn! Du kan gjerne kaste så meget sne på mig, som du vil." Men der trampede en sneen af sig i svalen! Det var

ganske rigtig faderen; han syntes mild og god, og det var endnu værre, "Nu?" sagde han og så sig omkring, - og det var forunderligt, at ikke stueuret ramlede ned. Moderen satte maden frem. "Hvordan står det til her?" spurgte faderen, idet han satte sig og tog skeen op; Thorbjørn så på moderen, så tårerne kom ham i øjnene. "Å - jo," sagde hun rent utrolig langsomt, og hun vilde sige endnu mere, det så han nok. "Jeg gav Aslak lov til at gå ud," sagde hun. - Det var nu den gang, tænkte Thorbjørn, - han tog på at lege med Ingrid, som om han ikke tænkte på nogen verdens ting. Så længe havde faderen aldrig spist, og Thorbjørn gav sig tilsist ifærd med at tælle hver bid; men da han kom til den fjerde, vilde han se, hvor meget han kunde tælle op mellem den fjerde og femte, og således gik det istykker for ham. Endelig rejste faderen sig og gik ud. Ruderne, ruderne, klirrede det for ørene på ham, og han så efter, om de var hele, de, som var i stuen. Jo, de var hele allesammen. Men nu gik også moderen ud. Thorbjørn tog liden Ingrid i fang og sagde så blidt, at hun forundret måtte stirre på ham: "Vi to skal lege gulddronning i enge, vi!" Det vilde hun da gjærne. Og så sang han, mens benene skalv under ham:

Vesle blomme, enge-blomme, » hør nu lidt på mig! Og vil du være kjæresten min, så skal du få en kåbe fin af fløjl og guld, af perler fuld. Ditteli, dutteli, deja - og solen skinner på heja!

Så svarede hun:

Gulddronning,

perledronning,

hør nu lidt på mig!

Jeg vil ej være kjæresten din,

jeg vil ej have kåben fin

af fløjl og guld,

af perler fuld.

Ditteli, dutteli, deja -

og solen skinner på heja!

Men som nu denne leg var best i gang, kom faderen ind og satte øjet vist på ham. Han trykkede Ingrid tættere i fang og faldt slet ikke af stolen. Faderen vendte sig bort, sagde ingenting; en halv time gik, han havde endnu intet sagt, - og Thorbjørn vilde næsten begynde at være glad, men turde ikke. Han vidste ikke, hvad han skulde tro, da faderen selv hjalp til at klæde ham af; han begyndte så småt at skjælve igjen. Da klappede faderen ham på hodet og strøg hans kind; det havde han ikke gjort, så langt tilbage gutten kunde huske, og derfor blev han så varm om hjærtet og over den hele krop, at frygten randt af ham som is for solstik. Han vidste ikke, hvorledes han kom i seng, og da han hverken kunde gi sig til at synge eller rope, lagde han hænderne stille over kors, bad fadervor seks gange fremlængs og baglængs, ganske sagte, - og følte, idet han sovnede ind, at der var dog ingen på guds grønne jord, han holdt slig af som af far sin.

Den næste dag vågnede han i en forfærdelig angst, fordi han ikke kunde skrige; ti han skulde nu alligevel ha prygl. Da han slog øjnene op, mærkede han til stor lettelse, at han bare havde drømt det, men mærkede også snart, at en anden netop skulde ha prygl, og det var Aslak. Sæmund gik op og ned ad gulvet, og Thorbjørn kjendte nok den gang. Den noget lille, men undersætsige mand så en og anden gang under de buskede bryn således hen til Aslak, at denne nok følte, hvad der lå i luften; Aslak selv sad oppe på bunden af en stor tønde, ned ad hvilken hans ben dinglede eller krogede opover. Han havde som sædvanlig hænderne i lommen og huen på

hodet trykket let ned, så at det tykke, mørke hår stak i dusker frem under skyggen. Den lidt skjæve mund var endnu skjæ-vere, det hele hode holdt han lidt på skakke og så til Sæmund fra siden af under halvt tillukkede øjenlåg. "Ja, gutten din er gal nok," sagde han; "men værre er det, at hesten din er troldskræmt." Sæmund stansede; "du er en gap!" sagde han, så det drønede i stuen, og Aslak lukkede øjenlågene endnu tættere til. Sæmund gik på ny; Aslak sad en stund stille. "Jogu' er den troldskræmt, jo!" og skottede efter ham for at se, hvad virkning det havde. "Nej, men den er skogræd er den," sagde Sæmund fremdeles gående; "du har fældet træ over den i marken, din uvorne slusk, og derfor kan ingen længer få den til at gå rolig der." Aslak hørte en stund på dette. "Jaja! tro det, du, troen kjæmmer ingen. Men jeg tviler på, den gjør hesten din god igjen," lagde han til og skubbede

sig i det samme længre ind på tønden og dækkede for ansigtet med den ene hånd. Sæmund kom ganske rigtig hen til ham og sagde sagte, men uhyggelig nok: "Du er en ond -" "Sæmund!" lød det borte fra åren; det var Ingebjørg, konen, som tyssede på ham, ligesom hun sad og tyssede på den mindste, der var bange og vilde skrige. Barnet havde tiet før, og nu taug også Sæmund; men han stak dog sin for en så undersætsig mand meget lille næve lige op under næsen på Aslak og holdt den der en stund, idet han ludede sig frem og brændte ham med øjnene i ansigtet. Derpå gik han som før og så hen til ham en og anden gang i hast. Aslak var meget bleg, men lo dog med det halve ansigt over til Thorbjørn, idet han holdt den side ganske stram, som vendte mod Sæmund. "Vorherre give os et godt tålmod!" sagde han om lidt, men bøjede i det samme albuen op som for at afbøde et slag. Sæmund stansede tvært og skreg med al sin stemme, idet han satte foden i gulvet, så Aslak gav sig: "Nævn ikke ham, - du!" - Ingebjørg rejste sig med spædbarnet og tog ham mildt i armen. Han så ikke til hende, men lod dog i det samme armen falde. Hun satte sig, han gik atter op og ned; men ingen sagde noget. Da dette varede en stund, måtte Aslak til på ny. "Ja, han har vel meget at bestille på Granliden, - han!" "Sæmund! Sæmund! hviskede Ingebjørg; men før det nådde frem, var Sæmund alt raset hen til Aslak, som satte foden for. Den blev brudt ned, karen grebet i den og trøjekraven, løftet og således sat imod den lukkede dør, at fæl-dingen gik ud, han ud igjennem den på hodet. Konen, Thorbjørn, alle børnene skreg og bad for ham, og hele huset stod i en jammer. Men Sæmund ud efter ham, huskede ikke på at lukke døren ordentlig op, men spændte resterne til side, tog ham anden gang, bar ham ud af svalen, ud på gården, løftede ham højt og kastede ham med al magt ned igjen. Og da han mærkede, at der var for megen sne til, at han kunde slå sig tilgagns, satte han knæet på hans bryst og for ham lige op i ansigtet, løftede ham tredje gang, bar ham til et mere snefrit sted som en ulv, der drager en sønderreven hund, slap ham atter, værre end før, knægik ham, - og ingen kunde vide, hvorledes dette havde endt, dersom ikke Ingebjørg var styrtet imellem med spædbarnet på armen; "gjør os ikke ulykkelige!" skreg hun.

En stund efter sad Ingebjørg i stuen, Thorbjørn klædte sig, faderen gik atter op og ned, drak nu og da lidt vand, men

hånden dirrede slig, at vandet fløj over kroppen og klaskede i gulvet. Aslak kom ikke ind, og Ingebjørg gjorde om lidt mine til at gå ud. "Bliv inde," sagde han, som var det ikke til hende, han talte, og hun blev inde. En stund efter gik han dog selv. Han kom ikke ind igjen. Thorbjørn tog sin bog og læste uafladelig uden at se op, skjønt han ikke samlede en sætning.

Et stykke længre frem på formiddagen var huset i sin gamle orden, skjønt alle havde en følelse over sig som efter et fremmed besøg. Thorbjørn vovede at gå ud, og den første, han mødte udenfor døren, var Aslak, som havde læsset alt sit tøj på en kjælke; men kjælken var Thorbjørns. Thorbjørn stirrede på ham; ti han så styg ud. Blodet var klæbet fast til ansigtet og smurt vidt udover, han hostede og tog sig ofte for brystet. Han så en stund stiltiende på Thorbjørn, og så brød han stærkt frem: "Jeg liker ikke de øjnene dine, gut!" Dermed skrævede han over kjælken, satte sig og agede nedover. "Du får se til, hvor du finder kjælken!" sagde han og lo, idet han endnu en gang vendte sig og rakte tungen af ham. Da rejste Aslak.

Men i den uge, som fulgte, kom lensmanden did; faderen var stundom borte, moderen gråt, og hun var også et

par gange borte. "Hvad er det, mor?" - "Å, Aslak har forvoldt det altsammen."

Så en dag greb de liden Ingrid i, at hun sad og sang:

O, du livsalige verden! Nu er jeg lej af din færden: Jenten stikker foden frem, gutten går fra sine fem, madmor blander vand i mad, madfar ligger lang og lad; katten er den klogeste i huset: han stjæler rømmen af kruset.

Der blev vel et spurlag efter, hvor hun havde lært den visestump. Jo, det var af Thorbjørn. Denne blev meget ræd og sagde, han havde lært den af Aslak. Det sagdes ham da, at dersom han selv sang eller lærte hende flere slige viser, fik han hug. Lidt efter kom liden Ingrid til at bande. Thorbjørn blev atter kaldt til, og Sæmund mente, det var best, han fik lidt af riset med det samme; men han gråt og lovede så fagert for sig, at han slap for denne gang.

Den næste prækensøndag sagde faderen til ham: "Idag skal du slippe at gjøre ugagn hjemme; du skal følge med mig til kirke.

ANDET KAPITEL.

Kirken står i bondens tanke på et højt sted og for sig selv, fredlyst, med graves højtid omkring, messens livlighed inde. Den er det eneste hus i dalen, hvorpå han har anvendt pragt, og dens spir rækker derfor også lidt længre, end det synes at række. Dens klokker hilser langvejs hans gang did den rene søndags-morgen, og han løfter altid på huen til dem, som han vilde sige dem et tak for sist! Det er et forbund imellem han og dem, som ingen kjender. Tidlig stod han vel i den åbne dør og lyttede til dem, mens kirkefølget drog i stille tog forbi nede på vejen; far lagede sig til, men han selv var for liden. Han forbandt da mangen forestilling med denne tunge, stærke lyd, der regjerede mellem fjældene en time eller to og Ijomede fra det ene til det andet; men én var uadskillig fra dem: rene, ny klæder, skinnende kvinder, pudsede hester med blankt sæletøj.

Og når de så en søndag ringer over hans egen lykke, der han selv i splinterny, men for store klæder går stø ved sin fars side og skal første gang derhen, ja, da er der jubel i dem! Da kan de vel slå alle døre op for, hvad han vil få se! Og på tilbagevejen, når de larmer henover hodet, endnu tungt og vuggende på sange, messer, prækenord, der jager og jages af, hvad øjet på samme tid har optaget: altertavlen, dragter, personer, - da hvælver de også en gang for alle tag over dette samlede indtryk og vier ind i den mindre kirke, han derefter bærer i sit indre.

Lidt ældre må han gjæte tilfjælds; men når han den vakre, dugfulde søndagsmorgen sidder på stenen med kreaturerne nedenfor sig og hører kirkeklokerne over deres bjælder, da blir han tungsindig. Ti der klinger i dem noget lyst, let, lokkende dernede fra, tanke om kjendinger ved kirken, glæde, når man er der, endnu større, når man har været der, god mad hjemme, far, mor, søsken, leg på volden den glade søndags-kvæld, og det lille hjærte gjør opstand i brystet. Men det

Den næste prækensøndag sagde faderen til ham: "Idag skal du slippe at gjøre ugagn hjemme; du skal følge med mig til kirke.

ANDET KAPITEL.

Kirken står i bondens tanke på et højt sted og for sig selv, fredlyst, med graves højtid omkring, messens livlighed inde. Den er det eneste hus i dalen, hvorpå han har anvendt pragt, og dens spir rækker derfor også lidt længre, end det synes at række. Dens klokker hilser langvejs hans gang did den rene søndags-morgen, og han løfter altid på huen til dem, som han vilde sige dem et tak for sist! Det er et forbund imellem han og dem, som ingen kjender. Tidlig stod han vel i den åbne dør og lyttede til dem, mens kirkefølget drog i stille tog forbi nede på vejen; far lagede sig til, men han selv var for liden. Han forbandt da mangen forestilling med denne tunge, stærke lyd, der regjerede mellem fjældene en time eller to og Ijomede fra det ene til det andet; men én var uadskillig fra dem: rene, ny klæder, skinnende kvinder, pudsede hester med blankt sæletøj.

Og når de så en søndag ringer over hans egen lykke, der han selv i splinterny, men for store klæder går stø ved

sin fars side og skal første gang derhen, ja, da er der jubel i dem! Da kan de vel slå alle døre op for, hvad han vil få se! Og på tilbagevejen, når de larmer henover hodet, endnu tungt og vuggende på sange, messer, prækenord, der jager og jages af, hvad øjet på samme tid har optaget: altertavlen, dragter, personer, - da hvælver de også en gang for alle tag over dette samlede indtryk og vier ind i den mindre kirke, han derefter bærer i sit indre.

Lidt ældre må han gjæte tilfjælds; men når han den vakre, dugfulde søndagsmorgen sidder på stenen med kreaturerne nedenfor sig og hører kirkeklokerne over deres bjælder, da blir han tungsindig. Ti der klinger i dem noget lyst, let, lokkende dernede fra, tanke om kjendinger ved kirken, glæde, når man er der, endnu større, når man har været der, god mad hjemme, far, mor, søsken, leg på volden den glade søndags-kvæld, og det lille hjærte gjør opstand i brystet. Men det

ender dog altid med, at det var kirkeklokkerne, som lød; han husker sig om, og finder tilsist en halv salmestub, han kan; den synger han med foldede hænder og et langt øje ned i dalen, siger så en liden bøn ovenpå, springer op, er glad og støder i luren, så det skralder i fjældene.

Her i de stille fjælddale har endnu kirken sin særskilte tale til enhver alder, sit eget syn for ethvert øje; meget kan ha bygget imellem, men aldrig noget over. Den står voksen og færdig for konfirmanden, - med oprakt finger, halvt truende, halvt vinkende, for ynglingen, som har gjort sit valg, - bredskuldret og stærk over mandens sorg, - rummelig og mild over oldingen, som er træt. Midt under gudstjenesten indledes og døbes de små børn, og det er bekjendt nok, at under denne handling er andagten størst.

Man kan derfor ikke tegne norske bønder, fordærvede eller ufordærvede, uden et eller andet sted at støde sammen med kirken. Det vil synes en ensformighed; men det er måske ikke den værste. Dette være sagt en gang for alle og ikke netop for det kirkebesøgs skyld, som her kommer.

Thorbjørn var glad til turen og synet, og fik forunderlig mange farver i øjnene udenfor kirken, følte den stilhedens tyngde, som lå over alle og alt indenfor, da messen endnu ikke var begyndt; og skjønt han selv ikke huskede at bøje hodet, da bønnen blev læst, var det dog som bøjet ved synet af flere hundre bøjede hoder. Sangen gik, og alle sang på en gang omkring ham, så det blev ham næsten forfærdeligt. Så hen-sunken sad han, han skvat op som af en drøm, da deres stol sagte blev åbnet for en, som trådte ind. Efter endt sang tog faderen hin mand i hånden og spurte: "Står det godt til på Solbakken?"

Thorbjørn fik øjnene op; men hvorledes han så eller ikke så, var der liden forbindelse mellem denne mand og noget slags troldom. Det var en mild, lyslet mand med store, blå øjne, høj pande og høj i sædet; han smilte, når en talte til ham, og sagde ja til altsammen, Sæmund sagde, men var ellers fåtalende. - "Der kan du få hende Synnøve at se," sagde faderen, idet han ludede sig ned til Thorbjørn, tog ham på knæ og pegte over i den lige overfor værende kvindfolkestol. Der stod en liden pige på knæ oppe bå bænken og så ud over rækværket; hun var endnu lysere end hin mand, så lys, at han aldrig havde set magen. Hun havde røde flaggerbånd i huen, hvidgule hår indunder og lo nu over til ham, så han en lang

stund ikke kunde se på andet end hendes hvide tænder. Hun holdt en skinnende salmebog i den ene hånd og et sammenlagt rødgult silketørklæde i den andre og morede sig nu med at slå lommetørklædet på salmebogen. Jo mere han stirrede, des mere lo hun, og han vilde også stå på bænken ligesom hun. Så nikkede hun. Han så en stund alvorlig på hende; så nikked han. Hun lo og nikkede en gang til; han nikkede atter, og en gang til, og endnu en gang. Hun lo, men nikkede ikke mere, - før om lidt, da han atter havde glemt det, så nikkede hun.

"Jeg vil også se!a hørte han bag sig - og følte i det samme en drage ham efter benene ned på gulvet, så han var nær ved at falde; det var en firskåren liden en, som nu arbejdede sig tappert op i hans sted; han havde også lyst, men stridt hår og en but næse. Aslak havde nok lært Thorbjørn, hvorledes de slemme gutter, han mødte i kirke og skole skulde tages; Thorbjørn kneb derfor gutten bag, så han vilde til at skrige, men holdt inde og kravlede i dettes sted meget fort ned igjen af bænken og tog Thorbjørn i begge øren. Denne greb fat i hans lug og satte ham

ind under sig; hin skreg endnu ikke, men bed Thorbjørn i låret; Thorbjørn trak det tilbage og satte hans ansigt lige lukt i gulvet. Da blev han selv taget i trøjekraven, og løftet op som en halmsæk, - det var faderen, som satte ham i fang. "Var det ikke i kirken, fik du prygl," hviskede han ham ind i øret og trykkede hans hånd, så det sved lige ned i foden. Han huskede på Synnøve og så over; hun stod der endnu, men så stirrende og fortabt, at han begyndte at ane, hvad han havde gjort, at det måtte være noget rigtig galt. Så snart hun mærkede, at han så på hende, krøb hun ned af bænken og var ikke mere at se.

Der kom klokker, der kom præst frem: han hørte og så vel på dem; der kom atter klokker og atter præst, - men endnu sad han der på fadereris fang og tænkte: skal hun ikke snart se op igjen? Hin kar, som havde trukket ham ned af bænken, sad på en skammel længre inde i stolen, og hver gang han vilde rejse sig, fik han et puf i ryggen af en gammel en, som sad og dubbede, men vågnede regelmæssig hver gang hin gjorde mine til at rejse sig. "Skal hun ikke snart se op igjen," tænkte Thorbjørn, og hvert rødt bånd, som han så røre sig rundt omkring, mindede om dem, hun havde, og hvert til-staset billede i den gamle kirke var enten netop så stort eller lidt mindre end hun. Jo, der stak hun hodet op; men straks

hun fik se ham, trak hun det alvorlig ned igjen. - Klokkeren kom frem og præsten endnu en gang, der blev ringet, og man rejste sig. Faderen talte atter sagte med den lyse mand, de gik sammen over til kvindfolkestolen, hvor man også havde rejst sig. Den første, som kom ud derfra, var en lys kone, som smilte ligesom manden, men dog mindre; hun var ganske liden og bleg og holdt Synnøve ved hånden. Thorbjørn gik lige mod denne; men hun trak sig hurtig undaf ham, rundtom moderens kjole. "Lad mig være!" sagde hun. "Han der har nok ikke før været i kirke," sagde den lyse kone og lagde hånden på ham. "Nej, derfor slås han også den første gang, han er der," sagde Sæmund. - Thorbjørn så skamfuld op på hende og derfra på Synnøve, der synes ham endnu alvorligere. De gik alle ud, - de ældre i samtale, men Thorbjørn efter Synnøve, som trak sig tættere til moderen, hver gang han kom hende nær. Den anden gut så han ikke mere. Ude på kirkevolden stansede de og begyndte en længere samtale. Thorbjørn hørte flere gange "Aslak" nævne, og da han var bange for, at der også kunde tales lidt om ham selv med det samme, trak han sig tilbage. "Du skal ikke høre dette!" sagde moderen til Synnøve; "gå en smule bort, vennen min; gå bort, siger jeg!" Synnøve drog sig nølende tilbage. Thorbjørn gik da nærmere hen til hende og så på hende, og hun så på ham, og sådan stod de en lang stund blot og så på hverandre. Endelig sagde hun: "Fy!" - "Hvorfor siger du fy?" spurte han. - "Fy!" sagde hun endnu en gang. "Fy, skamme dig!" lagde hun til. - "Hvad har jeg da gjort?" - "Du har slåst i kirken, og mens præsten stod og messede, - fy!" - "Ja, men det er længe siden." Dette slog hende, og hun sagde om lidt: "Er det dig, som heder Thorbjørn Granliden?" - "Ja, og er det

dig, som heder Synnøve Solbakken?" - "Ja.-------Jeg har

bestandig hørt, at du var sådan en snil gut." - "Nej, det er ikke sandt; for jeg er den slemmeste af alle os hjemme," sagde

Thorbjørn. - "Nu har jeg aldrig hørt-------" sagde Synnøve

og slog de små hænder sammen; "mor, mor! han siger -" "Ti stille og gå bort!" mødte hende fra den kant, - og hun stansede, vendte derpå langsomt og baglængs tilbage, med de store, blå øjne hæftede på moderen. "Jeg har bestandig hørt, at du var så snil," sagde Thorbjørn. - "Ja, det er somme

tider, når jeg har læst, det," svarede hun.------"Er det sandt,

der er så overlag fuldt med nisser og trold og andet ondt der borte på eders kanter?" spurte han, satte hånden i siden, den

ene fod frem og støttede sig på den andre, - netop som han havde set Aslak gjøre det. - "Mor, mor! ved du, hvad han

siger? han siger------." "Lad mig være, hører du! Og kom

ikke hid, før jeg kalder på dig! Hun måtte atter langsomt og baglængs tilbage, idet hun puttede en snip af tørklædet ind i munden, bed fast og trak i det. "Er det slet ikke sandt, at hver nat så spiller det i haugene der borte?" - "Nej!" - "Har du aldrig set trold da?" - "Nej!" "Men i Jesu navn

-------" - "Fy, det skal du ikke sige!" - "Å pyt; det er ikke

farligt!" sagde han og spyttede mellem tænderne for at vise hende, hvor langt han kunde spytte. - "Jo, jo," sagde hun; "for så kommer du i helvede!" - "Tror du det?" spurte han betydelig mygere; ti han havde blot tænkt sig, at han kunde få hug for det, og nu stod faderen så langt borte. - "Hvem på lag er den stærkeste der over på eders side?" spurte han og satte huen lidt mere på den ene kant. - "Nej, det ved jeg ikke." - "Ja, på vor side er det far; han er så stærk, at han prygler Aslak; og du kan tro, Aslak er stærk." - "Ja så." - "Han har en gang taget og løftet en hest." - "En hest!" - "Det er så sandt, så sandt, - for han har selv fortalt det." Da tvilede jo heller ikke hun,. "Hvem er Aslak?" spurte hun.

- "Det er vel en slem en, kan du tro. Han far pryglte ham slig, at her i verden er nu aldrig mand blevet pryglt slig før."

- "Slås I der borte hos eder?" - "Ja somme tider, så------

Gjør I det ikke over hos eder?" - "Nej, aldrig." - "Hvad gjør I der da?" - "Å, mor steller med maden, binder og syr; det gjør Kari også, men ikke så godt som mor, for Kari er så lad. Men Randi passer kjørene, far og gutterne er i marken eller også hjemme." Dette fandt han var en tilfredsstillende forklaring. "Men hver aften læser vi, og synger vi," fortsatte hun, "og det gjør vi om søndagen også." - "Allesammen?"

- »Ja." - "Det må være langsomt-------" -"Langsomt?

Mor, han sig -" men så huskede hun, da derhen skulde hun ikke. - "Du kan tro, jeg ejer mange sauer," sagde hun. - "Gjør du det?" - "Ja, tre går med lam i vinter, og den ene tror jeg bestemt får to." - "Så du har sauer, du?" - "Ja, jeg har også kjør og griser. Har du ingen?" - "Nej." - "Kom bort til mig, skal du få et lam. Så skal du nok se, at du får flere af det." - "Det vilde være urimelig trøjsomt." De stod lidt; "kunde ikke også Ingrid få et lam?" spurte han. - "Hvem er Ingrid?" - "Ingrid, vesle Ingrid?" - Nej, hende kjendte hun ikke. "Er hun mindre end du?" - "Ja vist er

hun mindre end jeg, - såpas som du!" - "Å nej! hende må du ta med, hører du!" Jo, det skulde han da. "Men," sagde hun, "da du får et lam, kan hun få en gris." Det fandt også han var langt klogere, og nu fortalte de lidt om fælles kjen-dinger, hvoraf de rigtignok ikke havde mange. Forældrene var færdige, og de måtte gå hjem.

Om natten drømte han om Solbakken, og syntes han at se bare hvide lam der borte og en liden lys jente med røde bånd gå midt imellem dem. Ingrid og han talte hver eneste dag om at komme derover. De havde så mange lam og smågriser at passe, at de vidste ikke, hvorledes de skulde vende sig imellem dem. Imidlertid undrede de sig meget over, at de ikke kunde gå did straks. "Fordi om den vesle jentungen har bedt eder?" spurte moderen; "har du hørt sligt før?" - "Ja, ja, vent nu til næste prækensøndag," mente Thorbjørn, "så skal I se."

Den kom. "Du skal være så slem til at skryde og lyve og bande," sagde Synnøve da til ham, "at du ikke får lov til at komme, før du har lagt det af." - "Hvem har sagt det?" spurgte Thorbjørn forundret. - "Mor."

Ingrid var spændt på hjemkomsten, og han fortalte hende og moderen, hvordan det var gåt. "Der kan du se!" sagde moderen. Ingrid sagde ingenting. Men herefter passede både hun og moderen på ham, hver gang han bandte eller skrød. Ingrid og han kom imidlertid op at slås om, hvor vidt "hunden fare i mig!" kunde være at bande eller ej. Ingrid fik prygl, og siden brugte han "hunden fare i mig!" hele dagen. Men om kvælden hørte faderen det. "Jo, han skal fare i dig!" sagde han og drev til ham, så han tumlede hen. Thorbjørn var mest skamfuld for Ingrid; men hun gik om en liden stund bort til ham og klappede ham.

Da et par måneder led frem, kom de begge over på Solbakken; Synnøve var siden hos dem, de atter der, og således under hele opvæksten. Thorbjørn og Synnøve kaplæste; de gik i samme skole, og han blev tilsist flinkere, så flink, at præsten tog sig af ham. Men Ingrid gik det dårlig med, og hende* hjalp de begge. Hun og Synnøve blev så uadskillelige, at folk kaldte dem "ryperne," fordi de altid fløj sammen, og begge var meget lyse.

Det hændte sig, ret som det var, at Synnøve slog sig vred på Thorbjørn, fordi han var vel vild af sig og ragede i klammeri både hist og her. Ingrid gik da altid imellem, og de var

atter gødvenner som før. Men fik Synnøves mor høre om slagsmål, kom han ikke på Solbakken den uge og knap nok den næste. Sæmund turde ingen fortælle om sligt; "han farer for hårdt med gutten," sagde konen hans og pålagde alle taushed.

Som de nu vokste til, blev de alle tre fagre at se til, skjønt hver på sin måde. Synnøve blev høj og slank, fik gule hår, et fint, skinnende ansigt med stille, blå øjne. Når hun talte, smilte hun, og folk sagde tidlig, at det var velsignet at gå ind under det smil. Ingrid var mindre, men førere, havde endnu lysere hår, men et ganske lidet ansigt, der var blødt og rundt. Thorbjørn blev af middelhøjde, men såre velvoksen, fik mørkt hår, dunkelblå øjne, skarpt ansigt og stærke lemmer. Han plejede gjærne selv fortælle, når han blev vred, at han kunde læse og skrive ligeså godt som skolemesteren og frygtede ellers ingen mand i dalen - uden far sin, tænkte han; men det lagde han ikke til.

Thorbjørn vilde tidlig konfirmeres; men deraf blev der intet; "så længe du ikke er konfirmeret, er du bare gutten, og jeg kan bedre råde med dig!" sagde far hans. Sådan bar det da til, at han, Synnøve og Ingrid gik til præsten på samme tid. Synnøve havde også ventet længe; hun var 15, i det 16de år. "En kan aldrig nok, når en skal aflægge sit gudsløfte," havde moderen altid sagt, og faderen, Guttorm Solbakken, havde sagt ja dertil. Så var det ikke rart, at et par friere begyndte at vise sig, den ene en bedre mands søn og den anden en rig nabo. "Det er dog for galt! Hun er endnu ikke konfirmeret!" - "Ja, så får vi konfirmere hende da," sagde faderen. Men herom vidste Synnøve selv intet.

På præstegården syntes kvindfolkene af præstens familje så godt om Synnøve, at de tog hende ind for at tale med hende. Ingrid og Thorbjørn stod igjen ude blandt de andre, og da en gut sagde til ham: "Så du slåp ikke ind med? De tar hende bestemt fra dig!" så kostede dette hin gut et blåt øje. Fra nu af blev det en skik blandt de andre gutter at ærte ham med Synnøve, og det viste sig også, at intet kunde sætte ham i større vrede. I en skog op under præstegården blev der tilsist og efter aftale et stort slagsmål, der havde dette til grund; det vokste slig op, at Thorbjørn fik at gjøre med en hel flok på en gang. Kvindfolkene var gåt i forvejen, så der var ingen til at skille dem ad, og det blev derfor værre og værre. Tabe vilde han ikke, der kom flere ind på ham, og nu forsvarede

han sig, på hvad måde han best kunde, hvorfor der uddeltes slag, som siden selv fortalte, hvad der var foregåt. Årsagen kom med det samme op, og der blev stærk tale om dette i bygden.

Næste prækensøndag vilde Thorbjørn ikke gå til kirke; næste dag, de skulde være hos præsten, lagde han sig syg, Ingrid gik derfor alene. Han spurte hende ved hjemkomsten, hvad Synnøve havde sagt. "Ingenting."

Da han så gik med igjen, syntes han, at alle folk så på ham, og at konfirmanderne fniste. Men Synnøve kom senere end de andre og var meget inde hos præstens den dag. Han frygtede skjænd af præsten, men mærkede snart, at de to eneste i bygden, som ikke kjendte noget til slagsmålet, var hans egen far og præsten. Det kunde endda gå an; men hvorledes han atter kunde komme i tale med Synnøve, vidste han ikke; ti det var første gang, han ikke rigtig vilde bede Ingrid gå imellem. Efter endt overhøring var Synnøve atter inde hos præstens; han ventede, så længe der endnu var andre på gården; men tilsist måtte også han gå. Ingrid var gåt blandt de første.

Næste dag var Synnøve kommen før alle de andre og gik i haven med en af frøkenerne og en ung herre. Frøkenen tog op blomster og gav Synnøve, herren hjalp til, og Thorbjørn stod blandt de andre udenfor og så på. De

forklarede hende højt nok, så alle hørte det, hvorledes disse blomster skulde sættes, og Synnøve lovede selv at gjøre det, for at det netop kunde bli, som de havde sagt. "Det kan du ikke gjøre alene," sagde hin fremmede mand, og dette tænkte Thorbjørn på. - Da Synnøve kom ud til de andre, viste disse hende endnu større agt end sædvanlig; men Synnøve gik hen til Ingrid, hilste blidt på hende og bad hende følge med ned på volden. Der satte de sig; ti det var længe, siden de havde talt rigtig sammen. Thorbjørn stod igjen blandt de andre og så på Synnøves fine udenlandske blomster.

Denne dag gik Synnøve på samme tid som alle. "Jeg skal kanske bære de blomster for dig," sagde Thorbjørn. "Det kan du gjærne," svarede hun blidt, men uden at se på ham, tog Ingrid ved hånden og gik foran. Op under Solbakken stansede hun og sagde Ingrid farvel. "Jeg skal nok selv bære dem det stykke, som er igjen," sagde hun og tog kurven, som Thorbjørn havde sat ned. Den hele vej havde han tænkt på at tilbyde ,sig at plante blomsterne for hende, men nu kom han sig ikke

til; ti hun vendte sig så bråt. Men siden tænkte han ikke på andet end dette, at han dog skulde ha hjulpet hende med de blomster. "Hvad taler I to om?" spurgte han Ingrid. "Om ingenting."

Da de andre vel havde lagt sig, tog han sagte på sig igjen og gik ud. Det var en vakker kvæld, lun og stille, himlen havde et svagt overdrag af blågrå skyer, hist og her iturevet, så det var, som om nogen fik skue ud af det dunkle blå som af et øje. Ingen var at se omkring husene eller længere borte; men i græsset til alle sider skvatrede græshopperne, en agerrikse malte til højre og svartes af en til venstre, hvorpå der begyndte en sang i græsset fra sted til sted, så det var ham, der gik, som havde han et stort følge, skjønt han ikke så en eneste. Skogen trak sig blå, siden dunkel og dunklere op imod uren og syntes et stort tågehav. Men derinde fra hørte han orren spille og slå til lyd, en enkelt katugle skrige og fossen kvæde sine gamle, hårde rim stærkere end nogensinde, - nu, da alt havde sat sig ned for at høre på ham. Thorbjørn så over mod Solbakken og gik afsted. Han bøjede af fra de vanlige veje, kom rask derover og stod snart i den lille have, som Synnøve ejede, og som lå lige under det ene lofts-vindu, netop det, indenfor hvilket hun sov. Han lyttede og spejdede, men alt var stille. Da så han sig om i haven efter arbeidsredskaber og fandt ganske rigtig både spade og greb. Der var begyndt på opspadnirig af en seng; blot en liden snip var blevet færdig, men i den var allerede to blomster sat, formodentlig for at se, hvorledes det tog sig ud. "Hun er blevet træt, stakkar, og gåt fra det," tænkte han; "her må en mand til," tænkte han videre og gav sig ifærd med det, følte slet ingen lyst til søvn, ja syntes endog, at han aldrig havde gjort så let et arbeide. Han huskede, hvorledes de skulde sættes, huskede ogsaa præstegårdshaven og passede nu det ene i det andet. Natten gik med, men han mærkede det ikke, han hvilte neppe og fik hele sengen opspadet, blomsterne sat, en og anden omplantet for at få det endnu smukkere, og alt i ét skottede han op til loftsvinduet, om dog nogen skulde mærke ham. Men hverken der eller andensteds var der nogen, ej heller hørte han så meget som en hund gjø, før hanen tog på at gale, vakte skogens fugle, som da en efter en satte sig op for at synge "god morgen." Mens han stod der og klappede jorden til omkring, huskede han på eventyrene, som Aslak havde fortalt, og hvorledes han engang trodde, der vokste trold og nisser over

på Solbakken. Han så op til loftsvinduet og smilte til, hvad Synnøve nu i morgenstunden vilde tænke. Det var blevet dygtig lyst, fuglene holdt allerede et forfærdeligt spektakel, hvorfor han hævede sig over rækværket og skyndte sig hjem. Så skulde da ingen kunne sige, det var ham, som havde været over og plantet blomster i Synnøve Solbakkens have.

TREDJE KAPITEL.

Snart blev mangehånde fortalt i bygden; men ingen vidste noget med sikkerhed. Aldrig blev Thorbjørn tiere set på Solbakken, efter at de begge var konfirmerede, og det var dette, folk mindst kunde forstå. Ingrid kom ofte over; Synnøve og hun gik da gjærne en tur i skogen;o- "bliv ikke for længe bortea, ropte moderen efter dem. "Å nej!a svarede Synnøve - og kom ikke hjem før i kvældingen. De to friere meldte sig på ny. "Hun får selv være

om det," sagde moderen, faderen mente det samme. Men da Synnøve blev taget afsides og spurgt, fik de afslag. Der meldte sig også flere, men ingen hørte om, at de bar lykken med sig hjern fra Solbakken. Engang hun og moderen stod og skurede nogle meikeringer, spurte moderen, hvem hun egentlig tænkte på. Det kom så hastig over Synnøve, at hun blev rød. "Har du givet nogen noget løfte?" spurgte hin igjen og så sikkert på hende. "Nej," svarede Synnøve rask. Da blev der ikke tale mere om den ting.

Da hun var det beste gifte, folk vidste af at sige, så var det lange øjne, som fulgte hende, der hun gik ved kirken, det eneste sted, hun var til at se foruden i hjemmet; hun fandtes nemlig ikke ved nogen dans eller anden lystighed, såsom forældrene var haugianere. Thorbjørn sad lige over for hende i kirkestolen, men de taltes aldrig ved, så vidt folk kunde mærke. Så meget tyktes hver og en alligevel at vide, at der måtte være noget imellem dem, og da de ikke omgikkes hinanden på samme vis som andet ungt kjærestefolk i dalen, begyndte man at sige mangt og meget. Thorbjørn blev ligesom ikke videre likt. Han følte det nok selv; ti han lagde vel hårdt frem, hvor flere var sammen, således ved danse og i bryllup; og hændte det da, at han en og anden gang gik sig bent frem i et slagsmål. Her-

på Solbakken. Han så op til loftsvinduet og smilte til, hvad Synnøve nu i morgenstunden vilde tænke. Det var blevet dygtig lyst, fuglene holdt allerede et forfærdeligt spektakel, hvorfor han hævede sig over rækværket og skyndte sig hjem. Så skulde da ingen kunne sige, det var ham, som havde været over og plantet blomster i Synnøve Solbakkens have.

TREDJE KAPITEL.

Snart blev mangehånde fortalt i bygden; men ingen vidste noget med sikkerhed. Aldrig blev Thorbjørn tiere set på Solbakken, efter at de begge var konfirmerede, og det var dette, folk mindst kunde forstå. Ingrid kom ofte over; Synnøve og hun gik da gjærne en tur i skogen;o- "bliv ikke for længe bortea, ropte moderen efter dem. "Å nej!a svarede Synnøve - og kom ikke hjem før i kvældingen. De to friere meldte sig på ny. "Hun får selv være

om det," sagde moderen, faderen mente det samme. Men da Synnøve blev taget afsides og spurgt, fik de afslag. Der meldte sig også flere, men ingen hørte om, at de bar lykken med sig hjern fra Solbakken. Engang hun og moderen stod og skurede nogle meikeringer, spurte moderen, hvem hun egentlig tænkte på. Det kom så hastig over Synnøve, at hun blev rød. "Har du givet nogen noget løfte?" spurgte hin igjen og så sikkert på hende. "Nej," svarede Synnøve rask. Da blev der ikke tale mere om den ting.

Da hun var det beste gifte, folk vidste af at sige, så var det lange øjne, som fulgte hende, der hun gik ved kirken, det eneste sted, hun var til at se foruden i hjemmet; hun fandtes nemlig ikke ved nogen dans eller anden lystighed, såsom forældrene var haugianere. Thorbjørn sad lige over for hende i kirkestolen, men de taltes aldrig ved, så vidt folk kunde mærke. Så meget tyktes hver og en alligevel at vide, at der måtte være noget imellem dem, og da de ikke omgikkes hinanden på samme vis som andet ungt kjærestefolk i dalen, begyndte man at sige mangt og meget. Thorbjørn blev ligesom ikke videre likt. Han følte det nok selv; ti han lagde vel hårdt frem, hvor flere var sammen, således ved danse og i bryllup; og hændte det da, at han en og anden gang gik sig bent frem i et slagsmål. Her-

^& 103med sagtnede det dog, efterhvert som flere lærte, hvor stærk han var; Thorbjørn vænnede sig derfor tidlig til ikke at tåle, at nogen stod vel meget i vejen for ham. - "Nu er du kommen på din egen hånd," sagde Sæmund, far hans; "husk dog endnu på, at min kanske er stærkere end din!"

Høst og vinter gik, våren kom, og endnu vidste folk intet bestemt. Der for så mange rygter rundt om de afslag, Synnøve havde uddelt, at hun halvvejs blev gående som for sig selv. Men Ingrid fulgte hende; de to skulde drage til sæters sammen i år, da Solbakkefolket havde kjøbt part i Granlidsæteren. Man hørte Thorbjørn synge oppe i lierne; ti han lagede et og andet til for dem.

En vakker dag, da det alt lakkede mod kvælden, og han var færdig, satte han sig hen og tænkte på et og andet. Det var nok mest, hvad der taltes om i bygden, han tænkte på; han lagde sig på ryggen hen i det røde og brune

lyng, og med hænderne opunder hodet gav han sig til at stirre op i himlen, som den gik der blå og skinnende bag de tætte trækroner. Det grønne løv og bar flød ud over den i en skjæl-vende strøm, og de mørke grene, som skar igjennem, gjorde sælsomme, vilde tegninger deri. Men himlen selv var kun til at se, når et blad blaffede til side; længer borte, mellem de kroner, som ikke nådde hverandre, brød den frem som en bred elv i lunefulde svingninger og løb henover. Dette stemmede hans sind, og han begyndte at tænke på det, han så.-------

-------Birken lo atter med tusen øjne op til granen, furuen

stod der med taus foragt og stirrede med sine pigger til alle sider; ti efterhvert som luften blev mere kjælen, kviknede flere og flere syglinger til, rendte i vejret og stak det friske løv op i næsen på furuen. "Montro, hvor I var i vinter?" spurte furuen, viftede sig og svedte harpiks i den utålelige hede. "Det er næsten for galt! - så langt mod nord - fuj!"

Men så var der en gammel, gråskallet furu, som så op over alle de andre, kunde endda bøje en fingerrig gren næsten lodr-ret ned og ta en dristig løn i dens øverste hårtot, så den skalv lige ned i knæerne. Denne favntykke furu havde menneskene kvistet altid længer og længer opover, til den engang, træt og kjed af det, med et skjød sådan tilvejrs, at den spinkle gran ved siden blev ræd og spurte den, om den også huskede vinterstormene. "Om jeg husker dem?" sagde furuen og daskede den ved hjælp af nordenvinden således om ørene, at den ikke

104 .Q*?var langt ifra at tabe sin holdning, og det var ilde nok. Den storlemmede, mørkladne furu havde nu sat en så vældig fod i jorden, at tæerne stak op en 6 alen ifra den og var endda tykkere end omkring det tykkeste af seljen, hvad denne med undseelse en kvæld hviskede til humlen, som forelsket spandt sig opover den. Den skjæggede furu var sig sin vælde bevidst og mælte til menneskene, idet den højt over deres evner jagede gren på gren ud i den vilde luft: "Kvist mig, om I kan!"

"Nej, de kan ikke kviste dig!" sagde ørnen, nedlod sig nådig, lagde sine vinger sammen med anstand og pudsede noget usselt fåreblod af sine fjær. - Jeg mener, jeg beder dronningen sætte sig her, jeg; - hun har nogle æg, hun skal kaste," tilføjede den sagtere og så ned på sine skallede ben; ti den var skamfuld over, at der kom flyvende en del milde erindringer fra hine tidligste vårdage, hvori man blir halvtosset over den første solvarme. Snart hævede den igjen hodet og stirrede under de fjærskyggede bryn op i de sorte urer, om dronningen ikke skulde sejle der etsteds, ægtung og lidende. Afsted satte den, og furuen kunde snart se parret oppe imod den klare, blå luft, hvor de sejlede i lige linje med den højeste fjældtop og afhandlede sine huslige anliggender. Det var ikke frit, at den var lidt urolig; ti så gild den end følte sig, var det dog endnu gildere at få et ørnepar at vugge. De kom begge ned, og lige til den! De talte ikke til hverandre, men gav sig ifærd med at hente kvist. Furuen videde sig, om muligt, endnu mere ud, - der var da heller ingen, som kunde hindre den deri.

Men mellem den øvrige skog blev der vel en travel snak, da de så, hvad ære der var overgåt storfuruen. Der var således en liden, tækkelig birk, som stod og spejlede sig over en dam og trodde, at den havde ret til at vente lidt elskov af en gråhvid linerie, der havde for vis at sove middag i den. Den havde duftet linerlen lige op i næbbet, klæbet småkryb fast til bladene sine, så de var lette nok at fange; ja tilsist havde den i heden bygget og bøjet sammen et tæt, lidet grenhus, tækket med friske blade, så linerlen virkelig var på vej til at indrette sig der for sommeren. Nu derimod: ørnen havde sat sig fast i storfuruen, og væk måtte den. Det var vel en sorg! Den sang en trillende afskedssang, men ganske sagte, for at ørnen ikke skulde mærke det.

Bedre gik det ikke nogle småspurve borti et orekjær. De

havde ført et så syndigt leven der, at en trost tæt ved, oppe i en ask, aldrig fik sovne i rette tid, blev stundom lynende sint og gjorde mund. En alvorlig hakkespæt i nabotræet havde let, så den nær havde drattet af pinden. Men der så de ørnen i storfuruen! og trosten og småspurven og hakkespætten og alt, som flyve kunde, måtte afsted over hals og hode, over og under grenene. Trosten bandte, der han fløj, på, at han ikke oftere skulde leje slig, at han fik spurvene til gjenboer.

Så stod skogen der omkring forladt og eftertænksom midt i det muntre solskin. Den skulde ha al sin glæde af storfuruen, men det var en tynd glæde. Skogen bøjede sig bange, hver gang nordenvinden gik, storfuruen slog luften med sine vældige grene, og ørnen fløj i ring om den, rolig og sindig, som om det blot var en krybende kastevind, der bar nogen ussel virak op til den fra skogen. Men den hele furufamilje var glad! Ikke én huskede, at den selv intet rede fik at vugge det år. "Væk!" sagde de, "vi er af slægten!"

------------"Hvad ligger du og tænker på?" spurte Ingrid,

- hun trådte smilende frem mellem nogle buske, som hun holdt bøjet tilside. Thorbjørn rejste sig; "å, så mangt kan lege i ens hu," sagde han og så trodsig hen over træerne. "Ellers snakker de for meget i bygden på denne tid," lagde han til, idet han børstede noget støv af sig. - "Hvorfor bryder du dig også bestandig om, hvad folk siger?" - "Å, jeg ved ikke rigtig; - men - endnu har aldrig folk sagt noget, som ikke har været i mit sind, om det også ikke har været i min handling.»

- "Det var stygt sagt." - "Det var det også," sagde han; om lidt føjede han til: "Men det er sandt." Hun satte sig på grønsværet, han stod og så ned for sig. "Jeg kan let bli slig, som de vil ha mig; de skulde la' mig være, som jeg er." - "Så er det din skyld tilsist alligevel." - "Kan gjærne være, men de andre har del i en. - Jeg siger: jeg vil ha fred!" ropte han næsten og så op mod ørnen. "Men Thorbjørn!" hviskede Ingrid. Han vendte sig imod hende og lo. "Hys, hys," sagde han; "som sagt: mangt kan lege i ens hu. - Har du talt med Synnøve idag?" - "Ja; hun er alt draget til sæteren." - "Idag?" - "Ja." - "Med Solbakkebølingen?" - "Ja." - "Tralala!"

Å, solen ser ned på træet sit,

Triumlire!

"Står du der, du skinnende guldet mit?"

Triumlit, triumlat. -SOLBAKKEN

Fuglen vågned og skvat: "Hvad er påfærde? - "

"Imorgen løser vi bølingen," sagde Ingrid; hun vilde vende tanken til en anden kant. - "Jeg skal være med at drive!" sagde Thorbjørn. - "Nej, far vil selv være med," sagde hun,

- "Ja så," sagde han og taug. - "Han spurte efter dig idag," sagde hun. - "Gjorde han det?" sagde Thorbjørn, skar en kvist af med sin tollekniv og begyndte at flække den. --"Du skulde tale oftere med far, end du gjør," sagde hun blidt; "han holder meget af dig," lagde hun til. - "Det kan gjærne være," sagde han. - "Han taler ofte om dig, når du er ude."

- "Desto sjældnere, når jeg er inde." - "Det er din skyld."

- "Det kan gjærne være." - "Slig skal du ikke tale, Thorbjørn; du ved selv, hvad der er imellem eder." - "Hvad er det da?" - "Skal jeg fortælle det?" - "Det kommer vel på et ud, Ingrid; du ved, hvad jeg ved." - Ja vist; du farer for meget på din egen hånd; det ved du, han ikke liker." - "Nej, han vilde nok holde i armen." - "Ja,* helst, når du slog." -

- "Skal da folk få lov til at gjøre og sige, hvad de vil?" - "Nej, men du kan også gå lidt af vejen; det har han selv gjort og er blevet en agtet mand ved det." - "Han er kanske blevet mindre plaget." - Ingrid taug lidt, så fortsatte hun efter at ha set sig om: "Det nytter vel ikke at komme ind på dette igjen; men alligevel - hvor du ved, at uvenner ventes, bør du være borte." - "Nej, netop der vil jeg være! Jeg heder ikke Thorbjørn Granliden for ingenting." Han havde flækket barken af kvisten; nu skar han den midt over. Ingrid sad og så på ham og spurte noget langt: "Skal du til Nordhaug på søndag?"

- "Ja." Efter at ha tiet en stund uden at se på ham, sagde hun igjen: "Ved du, at Knud Nordhaug er kommen hjem til søsterens bryllup?" - "Ja." - Nu så hun på ham: [-"Thorbjørn,-] {+"Thor- bjørn,+} Thorbjørn!" - "Skal han ha mere lov nu end før til at gå imellem mig og andre?" - "Han går ikke imellem; ikke mere, end andre vil." - "Ingen kan vide, hvad andre vil." - "Det ved du godt." - "Selv siger hun i alle fald ingenting."

- "Å, hvor du kan snakke!" sagde Ingrid, så uvillig på ham, rejste sig og så bag for sig. Han kastede sine kviststumper, satte kniven i sliren og vendte sig mod hende: "Hør, - jeg er stundimellem kjed af dette. Folk skjænder æren både af mig og hende, fordi intet går åbenlyst til. Og på den anden kant,

- jeg kommer jo ikke engang over på Solbakken, - fordi

forældrene ikke kan like mig, siger hun. Jeg får ikke besøge hende, således som andre gutter besøger sine jenter, fordi hun nu er af de hellige, - må vide!" - "Thorbjørn!" sagde Ingrid Og blev lidt urolig, men han fortfor: "Far vil intet ord lægge ind; "fortjener jeg hende, får jeg hende," siger han. Snak, bare snak på den ene side, - og intet vederlag for snakket på den andre - ja, jeg ved ikke engang, om hun virkelig - " Ingrid for til og lagde hånden over hans mund, idet hun så sig tilbage. Der blev buskene atter bøjet tilside, og en høj, slank en trådte blussende frem; det var Synnøve.

"God kvæld!" sagde hun. Ingrid så på Thorbjørn, som hun vilde sige: der kan du se! - Thorbjørn så på Ingrid, som han vilde sige: det skulde du ikke ha gjort. Ingen så på Synnøve. "Jeg får vel lov at sætte mig lidt; jeg har gåt så meget idag." Og hun satte sig; Thorbjørn vendte på hodet som for at se, om det var tørt, der hun satte sig. Ingrid havde ladet øjnene løbe nedover til Granliden, og nu ropte hun med et: "Å nej, å nej! Fagerlin har slidt sig og går midt i nyageren. Det stygge dyr! Kjelleros også? Nej, nu bærer det over sig; det er fornø'n, vi snart kommer på sæteren!" - og så lagde hun nedover henad lierne uden at sige farvel engang. Synnøve rejste sig straks. "Går du?" spurte Thorbjørn. "Ja," sagde hun; men hun stod.

"Du tør gjærne vente lidt," ytrede han uden at se på hende. - "En anden gang," blev der sagte svaret. - "Det kan bli længe til." - Hun så op; han så nu også på hende; men det var en stund, før de sagde noget. "Sæt dig igjen," sagde han lidt forlegen. "Nej," svarede hun og blev stående. Han følte trodsen stige op; men da gjorde hun noget, han ikke havde ventet; hun gik et skridt frem, bøjede sig lige mod ham, så ham op i øjet og sagde med et smil: "Er du vred på mig?" Og da han skulde se til, så gråt hun. "Nej," sagde han, luerød i ansigtet.

Han rakte hånden frem; men da øjnene var fulde afvand, mærkede hun det ikke, og han drog den tilbage. Så sagde han endelig: "Du har altså hørt det?" - "Ja," sagde hun, så op og lo; men der var nu flere tårer i øjnene end før; han vidste ikke, hvad han skulde gjøre og sige; det faldt ham derfor af munden: "Jeg har kanske været for slem." Det var meget mildt sagt; hun så ned og vendte sig halvt bort: "Du skal ikke dømme om det, du ikke kjender." Dette var sagt med halvkvalt røst, og han blev helt ilde derved- han følte

sig som en gutunge og sagde derfor også, da han ikke kunde finde noget andet: "Jeg beder dig om forladelse." Men da brast hun ud i virkelig gråd. Det kunde han ikke tåle-, men gik hen og tog hende om livet og ludede sig nedover hende: "Holder du også rigtig af mig, Synnøve?" - "Ja," hulkede hun. - "Men du er ikke lykkelig ved det?"- Hun svarede ikke. "Men du er ikke lykkelig ved det?" gjentog han. Hun gråt nu mere end nogensinde og vilde drage sig undaf. "Synnøve!" sagde han og tog fastere om hende. Hun lagde sig op til ham og gråt meget.

"Kom, vi skal tale lidt sammen," sagde han, og han hjalp hende at sætte sig i lynget; selv satte han sig ved siden. Hun tørrede sine øjne og forsøgte på at smile; men det vilde ikke gå. Han holdt en af hendes hænder og så hende ind i ansigtet. "Kjære, hvorfor kan jeg ikke komme over på Solbakken?"

- Hun taug. "Har du aldrig bedt herom?" - Hun taug. "Hvorfor har du ikke det?" spurte han og drog hendes hånd

nærmere til sig.-------- "Jeg tør ikke," sagde hun ganske

sagte.

Han blev mørk, trak den ene fod lidt til sig og lænede

albuen til knæet, idet han lagde sit hode i hånden.-------"På

denne måde kommer jeg vel aldrig derover," sagde han endelig. I stedet for svar begyndte hun at rykke lynget op.

"Å ja

- jeg kan ha gjort mange ting, - som - ikke var, som de

burde.-------En måtte dog bære lidt over med mig.-------

Jeg er ikke ond (han stansede en stund), jeg er også ung endnu

- lidt over 20 år - jeg;"-------han kunde ikke fuldføre

straks. - "Men den, som holdt rigtig af mig," sagde han igjen,

- - "måtte dog," og her stansede han rent. Da hørte han ved siden af sig dæmpet: "Du skal ikke tale slig; - - du

ved ikke, hvor meget en-------jeg tør ikke engang sige Ingrid

det - (og så igjen i stærk gråd) - jeg-------lider-------så

meget!" Han slog armen om hende og trak hende tæt til sig. "Tal til dine forældre," hviskede han, "og du skal se, alting blir godt." - "Det blir, som du vil," hviskede hun. - "Som jeg?" Da vendte Synnøve sig og bøjede sin arm om hans hals. "Holdt du såpas af mig, som jeg af dig!" sagde hun meget inderlig og med et forsøg til smil. - "Og det gjør jeg ikke?" sagde han blidt og sagte. - "Nej, nej; du tar intet råd af mig; du ved, hvad der fører os sammen, men du gjør det ikke. Hvorfor gjør du det ikke?" - Og da hun var kommen i vej med at tale, så sagde hun i samme fart: "Herre

gud, vidste du, hvor jeg har ventet på den dag, jeg skulde få se dig over på Solbakken. Men altid skal en høre om noget der ikke er, som det burde være, - og det skal være forældrene selv, som bærer det ind til en." - Da tændtes ligesom et lys for ham; han så hende nu tydelig gå der på Solbakken og vente på en liden fredelig stund, hvori hun kunde føre ham blidt frem for forældrene; men han gav hende aldrig en sådan stund.

"Dette skulde du ha sagt mig før, Synnøve!" - "Og det har jeg ikke gjort?" - "Nej, ikke således." - Hun tænkte lidt over dette; så sagde hun, idet hun lagde sin forklædesnip i små folder: "Så var det vel, fordi - jeg ikke turde rigtig." Men dette, at hun havde frygt for ham, rørte ham slig, at han for første gang i sit liv gav hende et kys.

Hun blev så forundret ved det, at gråden stansede med én gang, og øjnene blev usikre, idet hun forsøgte at smile, så ned, endelig op på ham og smilte nu virkelig. De talte ikke mere,

- dog fandt de hinandens hænder igjen; men ingen af dem turde trykke til. Så drog hun sig sagte tilbage, gav sig ifærd med at tørre sine øjne og sit ansigt, klappe sit hår ned, da det var kommet lidt i urede. Han sad der og tænkte i sit stille sind, mens han så på hende: er hun mere blyg end de andre bygdens jenter og vil omgås på en anden måde, så skal en ikke sige noget dertil.

Han fulgte hende op til sæteren, som ikke lå langt undaf. Han vilde gjærne gå hånd i hånd; men der var kommet noget over ham, som gjorde, at han knapt turde røre ved hende og syntes, at det var forunderligt, han havde lov til at gå ved siden af hende. - Da de skiltes, sagde han derfor også: "Det skal vare en stund, til du atter spørger noget galt fra mig."

Hjemme holdt far hans på at bære korn på kværnen fra stabburet af; ti bygdens folk rundt omkring malte på Granlid-kværnen, når vandet i deres egne bække var gåt op; Granlid-elven var aldrig tør. Her var mange sække at bære, somme ret store og somme overmåde store. Kvindfolkene stod tæt derved og vriede klæder, som var i vask. Thorbjørn gik bort til faderen og tog fat i en sæk. "Jeg skal kanske hjælpe dig?"

- "Å, jeg gjør det nok selv," sagde Sæmund, lettede rask en sæk på ryg og drog afsted imod kværnen. "Her er mange af dem," sagde Thorbjørn, tog fat i to store, satte ryg imod og greb over skuldrene med en hånd i hver, idet han støede mod

til siderne med sine albuer. Midtvejs mødte han Sæmund, som gik tilbage efter flere; faderen så hastig på ham, men sagde intet. Da Thorbjørn i sin tur gik tilbage mod buret, mødte'han Sæmund med to endnu større sække. Denne gang tog Thorbjørn en liden en og gik med den; da Sæmund mødte ham, så han på ham, og længere end forrige gang. Så skede det, at de siden kom til at staa ved buret på én gang. - "Her er kommet bud fra Nordhaug," sagde Sæmund; "de vil ha dig

med til bryllups på søndag."-------Ingrid så bønlig hen til

ham fra sit arbejde, moderen ligeså. - "Ja så," svarede Thorbjørn tørt, men tog denne gang de to største sække han kunde finde. "Går du?" spurte Sæmund mørk. - "Nej."

FJERDE KAPITEL.

Granlidsæteren lå vakkert til, bygden kunde oversees derfra, Solbakken først og fremst med sin mangefarvede skog omkring og dernæst de andre gårde, som de lå der i en ring af skog, så den grønne vold med husene i midten så ud som en funden fredsplet, der med magt var taget fra den vilde mark. Det var 14 gårde, som kunde tælles fra Granlidsæteren; af Granlidgår-dens huse så de blot tagene, og det endda blot fra den yderste pynt på sætervolden. Alligevel blev jenterne ofte siddende og se efter røgen, som steg op af piberne der. "Nu koger mor til middag," sagde Ingrid; "idag skal de ha salt kjød og flæsk." "Hør, der roper de paa mandfolkene," sagde Synnøve; "mon tro, hvor de arbejder idag?" og deres øjne fulgte røgen, som skyndte sig fort og vilter op i den fine, solglade luft, men snart spagnede, betænkte sig, - flød så i et bredt tog ud over skogen, altid tyndere, tilsist som et viftende flor og snart neppe synlig. Mangen tanke steg dem da i sind og lagde sig ud over bygden. Den dag mødtes de ved Nordhaug. Det var et par dage efter brylluppet; men da dette skulde stå en seks dage, nådde der endnu, ret som det var, skud og enkelte rop af de allerkraftigste op til dem. - "De har det muntert der," sagde Ingrid. - Jeg skal ikke misunde dem det," sagde Synnøve og tog sin binding. - "Det skulde dog være trøjsomt at være med," sagde Ingrid, der sad på hug og så bortover mod gården, hvor folk gik frem og tilbage mellem husene, - nogle hen ad

til siderne med sine albuer. Midtvejs mødte han Sæmund, som gik tilbage efter flere; faderen så hastig på ham, men sagde intet. Da Thorbjørn i sin tur gik tilbage mod buret, mødte'han Sæmund med to endnu større sække. Denne gang tog Thorbjørn en liden en og gik med den; da Sæmund mødte ham, så han på ham, og længere end forrige gang. Så skede det, at de siden kom til at staa ved buret på én gang. - "Her er kommet bud fra Nordhaug," sagde Sæmund; "de vil ha dig

med til bryllups på søndag."-------Ingrid så bønlig hen til

ham fra sit arbejde, moderen ligeså. - "Ja så," svarede Thorbjørn tørt, men tog denne gang de to største sække han kunde finde. "Går du?" spurte Sæmund mørk. - "Nej."

FJERDE KAPITEL.

Granlidsæteren lå vakkert til, bygden kunde oversees derfra, Solbakken først og fremst med sin mangefarvede skog omkring og dernæst de andre gårde, som de lå der i en ring af skog, så den grønne vold med husene i midten så ud som en funden fredsplet, der med magt var taget fra den vilde mark. Det var 14 gårde, som kunde tælles fra Granlidsæteren; af Granlidgår-dens huse så de blot tagene, og det endda blot fra den yderste pynt på sætervolden. Alligevel blev jenterne ofte siddende og se efter røgen, som steg op af piberne der. "Nu koger mor til middag," sagde Ingrid; "idag skal de ha salt kjød og flæsk." "Hør, der roper de paa mandfolkene," sagde Synnøve; "mon tro, hvor de arbejder idag?" og deres øjne fulgte røgen, som skyndte sig fort og vilter op i den fine, solglade luft, men snart spagnede, betænkte sig, - flød så i et bredt tog ud over skogen, altid tyndere, tilsist som et viftende flor og snart neppe synlig. Mangen tanke steg dem da i sind og lagde sig ud over bygden. Den dag mødtes de ved Nordhaug. Det var et par dage efter brylluppet; men da dette skulde stå en seks dage, nådde der endnu, ret som det var, skud og enkelte rop af de allerkraftigste op til dem. - "De har det muntert der," sagde Ingrid. - Jeg skal ikke misunde dem det," sagde Synnøve og tog sin binding. - "Det skulde dog være trøjsomt at

være med," sagde Ingrid, der sad på hug og så bortover mod gården, hvor folk gik frem og tilbage mellem husene, - nogle hen ad

&& Hlstabburet til, hvor vel borde med mad stod opdækkede, andre parvis længere fra dem og i fortrolig samtale. - "Jeg ved ikke ret, hvad en længes efter der borte," sagde Synnøve.

- "Jeg ved det knap selv," sagde Ingrid, der sad som før; "det er vel dansen," føjede hun så til. Synnøve svarede ikke noget derpå. "Har du aldrig danset?" spurte Ingrid. - "Nej."

- "Tror du da, det er synd at danse?" - Jeg ved ikke rigtig." Ingrid talte ikke mere om det straks; ti hun mindedes, at haugianerne strængt forbød dans, og forældrenes forhold til Synnøve i det stykke vilde hun ikke videre prøve. Men hvordan nu tankerne faldt, så sagde hun om en stund: "Bedre danser end Thorbjørn har jeg aldrig set." - Synnøve ventede lidt, før hun sagde: "Ja, han skal danse godt." - "Du skulde set ham danse," udbrød Ingrid og vendte sig mod hende. Men rask svarede Synnøve: "Nej, det vil jeg ikke."

Ingrid studsede lidt ved det, Synnøve hældede sig ned over sin binding og talte sine næster op. Med en gang lod hun bindingen falde i fanget, så ende ud for sig og sagde: "Så inderlig glad, som jeg er idag, har jeg dog ikke været paa længe."

- "Hvorfor?" spurte Ingrid. - "Å, fordi han ikke danser på Nordhaug idag!" Ingrid sad i sine egne tanker. "Ja, der skal være jenter, som længes efter ham," sagde hun. Synnøve åbnede munden, som vilde hun tale, men taug, trak en stikke ud og byttede. "Thorbjørn Isenges nok selv også; det skal jeg være sikker på," sagde Ingrid, men mærkede først bagefter, hvad hun havde sagt, og så på Synnøve, der sad blussende rød og bandt. Nu kunde Ingrid med stor fart se bagover på den hele samtale, slog hænderne sammen, flyttede sig på knæ i lynget, så at hun kom foran hende, - og gav hun sig til at se Synnøve lige ind i øjenene; men Synnøve bandt. Da lo Ingrid og sagde: "Nu har du mangen herrens god dag gåt og gjemt noget for mig igjen." - "Hvad siger du?" spurte Synnøve og kastede et usikkert blik på hende. - "Du er ikke sint, fordi Thorbjørn danser," sagde Ingrid som før. Den anden svarede ikke; Ingrids ansigt var bare et eneste smil, og så tog hun Synnøve om halsen, og hviskede hende ind i øret: "Men du er sint, fordi han danser med andre end dig!"

"Hvor du snakker!" sagde Synnøve, sled sig løs og rejste sig. Ingrid rejste sig også og gik efter hende. "Det er synd, du ikke kan danse, Synnøve!" sagde hun og lo; -rigtig stor synd! Kom nu, så skal jeg ligeså godt lære dig straks!" Hun

tog Synnøve om livet. "Hvad vil du?" spurte denne. - "Lære dig danse, for at du ikke skal ha slig sorg i verden, som at han danser med andre end dig!". Nu måtte også Synnøve le eller lade, som hun lo. "Der kan snart nogen se os," sagde hun. "Gud signe dig for det svaret, så dumt som det var," sagde Ingrid og gav sig allerede til at tralle og flytte Synnøve efter takten. - "Nej, nej! Det går ikke an!" - "Du har jo ikke været så glad på mangen god dag, sagde du nylig; kom nu!" - "Kunde det bare gå an!" - "Prøv, så skal du nok se, det går!" - "Du er så vilter, du Ingrid!"*- "Han sagde så, katten til spurven, også, da spurven ikke^vilde stå stille, så katten kunde få ta ham; kom nu!" - "Jeg har da i grunden lyst også, men -" - "Nu er jeg Thorbjørn, og du er den unge konen hans, som ikke vil, han skal danse med andre end dig." - "Men -" Ingrid trallede; - "men" - holdt Synnøve endnu på; men hun dansede allerede! Det var en springdans, og Ingrid gik foran med store skridt og mandhaftige armesving, Synnøve efter med små skridt og nedslagne øjne, - og Ingrid sang:

Og ræven lå under birkerod :,: bortved lynget. :,:

Og haren hopped på lette fod :,: over lynget. :,:

Det er vel noget til solskinsdag!

Det glitrer for, og det glitrer bag :,: over lynget. :,:

Og ræven lo under birkerod :,: bortved lynget. :,:

Og haren hopped i vilde mod :,: over lynget. :,:

Jeg er så glad over alle ting!

Hu - hej, gjør du slige svære spring :,: over lynget? :,:

Og ræven vented bag birkerod :,: bortved lynget. :,:

Og haren tumled ham midt imod :,: over lynget. :,:

Men, gud forbarme sig, er du der!------

- Å, kjære, hvor tør du danse her :,: over lynget? :,:

"Nu, gik det ikke an?" spurte Ingrid, da de andpustne stansede.

Synnøve lo og sagde, hun havde mer lyst til at valse. Ja, derfor var ingenting i vejen, mente Ingrid, og de lagede sig alt til, idet Ingrid viste hende, hvorledes hun skulde sætte fødderne; "ti valsen er vanskelig, den." - "Å, det går nok, når vi bare kommer i takten," sagde Synnøve, og Ingrid vilde da, de skulde prøve. Så gjorde de, Ingrid sang, og Synnøve sang med, i begyndelsen blot nynnende, siden stærkt. Men da stansede Ingrid, slap hende og slog sine hænder sammen af bare forundring; "du kan jo valse!" udbrød hun.

"Hys, lad os ikke tale mere om det," sagde Synnøve og tog atter fat i Ingrid for at fortsætte. - "Men hvor har du lært -" - "Tral, tral!" - og hun svang hende. Da tog Ingrid ret fat af hjærtens lyst, og hun sang:

"Se, solen danser på Haukelidfjæld;

dans, du kjæresten min; ti snart er det kvæld!

Se, elven hopper mod blanken hav;

hop, du viltreste gut; der venter din grav!

Se, birken svajer for vindens kast;

svaj, du frejdige mø! - Hvad var det, som brast?

Se,-------"

"Det er slige underlige viser, du synger," sagde Synnøve og stansede dansen. - "Jeg ved ikke, hvad jeg synger, jeg; Thorbjørn har sunget dem." - "Det er af Slave-Bents viser," sagde Synnøve; jeg kjender dem." - "Er det af dem?" spurte Ingrid og blev lidt ræd. Hun så ud for sig og sagde ikke noget; pludselig blev hun opmærksom på en nede på vejen. "Du, - der kjører nogen ned fra Granliden og tager bort over bygdevejen!" - Synnøve så også derhen. - "Er det ham?" spurte hun. - "Ja, det er Thorbjørn; han skal til byen."-------

-------Det var Thorbjørn, og han kjørte til byen. Den lå

langt væk, han havde stort læs og kjørte derfor i mag bort over den støvede vej. Denne lå slig til, at den kunde sees fra sæteren, og da han nu hørte det hauke deroppe ifra, skjønte han, hvem det var, steg op på læsset og haukede igjen, så det Ijomede mellem fjældene. Da. spillede det på lur ned til ham, han sad og lyttede, og da det stansede, rejste han sig atter og haukede. Således gik det bortover, og han var glad tilmode. Han så på Solbakken og syntes, den aldrig havde havt så

megen sol som nu. Men mens han sad der og så efter den, glemte han rent hesten, så den gik, som den vilde. Da skvat han op ved, at den gjorde et svært byks til siden, så den ene skåk knak, og hesten afsted i vilt trav ud over Nordhaugmar-kerne; ti det var over dem, vejen gik. Han rejste sig i vognen og holdt igjen; det blev en kamp mellem ham og hesten; den vilde ud over en skrænt, og han holdt. Han fik den så vidt, at den stejlede, og da

hoppede han af og havde, før hesten atter satte sig i fart, fåt tag om et træ, - og nu "måtte hesten stå. Læsset var tildels kastet, den ene skåk itu, og hesten stod og skalv. Han gik frem til den, tog den om bidslet og talte den blidt til; han vendte den straks for at være sikker for skrænten, om den lagde afsted på ny; stå stille kunde den ikke, så skræmt som den var, og han måtte i halvt sprang følge den længer og længer fremad, lige op til vejen igjen. Han for da forbi sine egne sager, som de lå der kastet overende, kopperne itu, og indholdet tildels fordærvet. Hidindtil havde han været optaget af faren, nu begyndte han at skjønne følgerne af dette og blev harm; det stod for ham, at det ingen byrejse blev af, og jo flere betragtninger han gjorde, des harmere blev han. Kommen op til vejen, skvat hesten en gang til, forsøgte så at gjøre et kast for at slite sig løs, - og da brød harmen ud. Mens han med venstre hånd holdt bidslet, gav han den med den højre hen ad lænderne af sin store rejsesvøbe slag i slag, så den blev rasende og satte forhovene på hans bryst. Men han holdt den fra sig og slog den nu værre end før, af al sin magt, og brugte tykenden af svøben. "Jeg skal lære dig, du trodsige tamp!" og han slog. Hesten vrinskede og skreg, han slog. "Hej, her skal du kjende næve, som er stærk!" og han slog. Hesten fnyste, så skummet valt ham ned over hans hånd; men han slog: "Det skal være første og sidste gang, din krøbling! der! endnu et! så! hej, din fillegamp, du skal prøve mandetugt!" og han slog. Under dette havde de vendt sig, hesten gjorde ikke længer modstand, rystede og bævede under hvert slag og bøjede sig vrinskende, når den så svøben nærme sig i luften. Da blev Thorbjørn ligesom lidt skamfuld; han holdt inde. I det samme blev han var en mand, der sad på grøftekanten, støttet på albuen, og lo ad ham. Han vidste ikke, hvorledes det gik til; det blev næsten sort for øjet, og med hesten ved hånden ruste han mod ham med hævet svøbe. "Jeg skal gi dig noget at le ad!" Slaget faldt, men traf kun halvt, da manden med et rop væltede sig ned i grøften. Her blev han stå-

ende på alle fire, men vendte på hodet, skjelede til Thorbjørn og trak munden skjævt op til latter;, men latteren selv hørte han ikke. Thorbjørn studsede; ti dette havde han set før. Jo, det var Aslak.

Thorbjørn vidste ikke hvorfor, men det løb ham koldt ned over ryggen. "Det er vel dig, som har skræmt hesten begge gange," sagde han. - "Jeg lå bare og sov, jeg," svarede Aslak og løftede lidt på sig; "og så vakte du mig, da du skabte dig gal på hesten din." - "Det var dig, som gjorde den gal; alle dyr er rædde dig," og han klappede hesten, der var så svedt, at det dryppede af den. - "Den er nu vel endelig ræddere dig end mig; slig har jeg aldrig faret med nogen hest," sagde Aslak, - han stod nu på knæ i grøften. "Vær ikke for stærk i munden!" sagde Thorbjørn og truede med svøben. Da reiste Aslak sig og kravlede op. "End jeg da! Jeg stærk i

munden? Nej!-------Hvor skal du hen, som farer så fort?"

sagde han med blid stemme, idet han nærmede sig, men slingrede til begge sider; ti han var fuld. - "Jeg slipper nok for at komme længer i dag," sagde Thorbjørn, som sprættede hesten fra. - "Det var rigtig lejt, det," sagde Aslak og nærmede sig endnu mere, idet han tog til huen. "Gud bevare mig," sagde han, "slig en stor, vakker kar du er blevet, siden sist jeg så dig;" han havde begge næver i lommen og stod så godt, han kunde, og betragtede Thorbjørn, der ikke kunde få hesten løs fra resterne af vognen. Thorbjørn trængte hjælp; men han kunde ikke få det over sig at bede hin om den; ti Aslak så styg ud; hans klæder var tilrakkede af grøften, hans hår hang filtret ned under en blank hat, der var dygtig gammel, og ansigtet, skjønt tildels det velbekjendte, var nu bestandig fortrukket til et smil, og øjnene endnu mere igjenlukte, så han måtte holde hodet lidt bagover og munden lidt gabende, når han så på en. Alle drag var blevne matte, og den hele form var stivnet; ti Aslak drak. Thorbjørn havde tit nok set ham før, hvilket Aslak lod, som han ikke vidste. Som skræppehandler havde han faret bygden rundt og var gjerne der, hvor der var lystighed, da han havde mange viser at synge, fortalte godt og fik brændevin til vederlag. Således havde han nu været i brylluppet på Nordhaug, men havde, som Thorbjørn siden fik vide, fundet det bedst at holde sig en stund borte, da han efter gammel vis havde fåt folk op at slås, og det truede med at gå ud over ham selv. - "Lige så godt binde den fast til vognen som sprætte den fra," sagde han; du må så alligevel

op til Nordhaug for at få dig istand igjen." Thorbjørn havde nok tænkt sig det samme, men havde ikke rigtig villet

tænke det. "Det er stort bryllup der," sagde han. - "Derfor også stor hjælp," svarede Aslak. Thorbjørn stod lidt tvilrådig; men uden hjælp kunde han hverken komme frem eller tilbage, og så var det bedst at gå op i gården. Han bandt hesten fast så længe og gik. Aslak kom efter; Thorbjørn så tilbage på ham; "så får jeg godt følge til bryllupsgården igjen," sagde Aslak og lo; Thorbjørn svarede ham ikke, men gik fort. Aslak kom efter syngende:

Der drager to bønder til bryllupshus o. s. v.,

en gammel, velkjendt vise. "Du går fort, du," sagde han om en stund; du kommer nok frem alligevel," lagde han til. Thorbjørn svarede ham ikke. Gjenlyd af dans og spil mødte dem, ansigter gav sig til at se ud på dem gjennem de åbne vinduer i den store to etages bygning. Grupper samlede sig i gården. Han så, at de talte sig imellem om, hvem det kunde være, tillige, at han snart var kjendt, og at de lidt efter lidt fik øje på hesten dernede og kopperne, som lå ud over jordet. Dansen hørte op, den hele sværm væltede ud i gården, netop som de to kom op. "Hid kommer bryllupsfolk mod sin vilje!" ropte Aslak, da han endelig nærmede sig kredsen, bag Thorbjørn. - Man hilste Thorbjørn og slog kreds om ham.

"Gud signe laget, godt øl på bordet, vakre kvindfolk på gulvet og gode spillemænd på krakken!" sagde Aslak og skjød sig i det samme midt ind iblandt dem. Nogle lo, andre forblev alvorlige; en sagde: "Skræppe-Aslak er altid ved godt mod." Thorbjørn traf straks kjendt folk, som han måtte fortælle om sin hændelse; de tillod ham ikke selv at gå ned efter hesten og tøjet, men bad andre gå. Brudgommen, en ung mand og fordums skolekammerat, bød ham ind at smage på bryllups-brygget, og nu drog det til stuen. Nogle vilde fortsætte dansen, især kvindfolkene, andre vilde ha en liden drikkestund og få Aslak til at fortælle, siden han nu alligevel var kommen tilgårds igjen. "Men du tør være lidt varere end sist," lagde en til. Thorbjørn spurte, hvor alt folket var. "Å," svaredes der, "her gik nylig lidt uroligt til; nu er enkelte gåt til hvile, andre sidder borte på laven og spiller kort; men nogle sidder også der, hvor Knut Nordhaug er." Han spurte ikke efter, hvor Knut Nordhaug var.

Brudgommens far, en gammel mand, der sad og røgte af

en kridtpibe og drak øl til, sagde nu: "Kom så med en regle, du Aslak; det kan være gildt nok at høre for en gangs skyld,"

"Er der flere, som beder mig?" spurte Aslak, som havde sat sig på en krak et stykke fra bordet, omkring hvilket de andre sad. "Ja vist," sagde brudgommen og gav ham et glas brændevin; "nu beder jeg dig." - "Er det mange, som beder på den måde?" sagde Aslak. - "Det tør hænde," sagde en ung kone borte på sidebænken og bød et støp med vin frem. Det var bruden, en kvinde på tyve år, lyslet, men mager, med store øjne og et stramt træk om munden. - "Jeg liker godt det, som du fortæller," lagde hun til. Brudgommen så på hende, og hans far på ham. "Ja, Nordhaugfolket har altid likt mine regler," sagde Aslak. "Ære være dem!" ropte han og tømte et glas, som blev rakt ham af en brudesvend. "Kom så med noget," ropte flere. "Om Sigrid Fantekjærring," ropte en. "Nej, den er styg!" sagde andre, især kvindfolk. "Om Lierslaget!" bad Svend Tambur. "Nej, heller noget trøjsomt!" sagde da en rank gut, som stod i skjorteænrnene og lænede sig op ad væggen, mens hans højre hånd, som hang slapt ned, for vel ofte bort i håret på nogle unge jenter, som sad der; de skjændte; men flyttede sig ikke.

"Nu fortæller jeg det, jeg vil, jeg," sagde Aslak. "Fa'en heller! mumlede en ældre mand, som lå over sengen og røgte; hans ene ben hang ned, med det andet lå han og sparkede til en fin trøje som hang over sengestolpen. - "Lad være trøjen min!" ropte hin gut, som stod op efter væggen. - "Lad være døtrene mine," svarede han, som lå. Nu flyttede jenterne sig. - >J°> Je8 fortæller, hvad jeg vil!" ropte Aslak; "brændevin i krop skyder modet op!" sagde han og slog de flade hænder sammen med et klask. - "Fortæl, hvad vi vil; gjentog manden bort i sengen; "ti brændevinet er vort." - "Hvad skal det sige?" spurte Aslak med ret åbne øjne. - "Å, den grisen vi gjøder, slagter vi også," sagde manden, idet han dinglede med benet. Aslak lukkede øjnene igjen, men blev siddende i samme stilling med hodet; så faldt det ned på hans bryst, og han sagde ikke noget.

Flere talte til ham; men han hørte det ikke. "Brændevinet tar ham," sagde hin i sengen. Da så han op, tog atter smilet på sig; "jo, nu skal I høre en lystig stub," sagde han. "Gud bevare mig, hvor lystig!" sagde han om en stund

og lo med åben mund, men uden at de hørte latteren. - "Han er rigtig i godlaget sit idag!" sagde brudgommens far. - "Ja, det var

råd til det!" sagde Aslak; - "en dram på rejsen da!" sagde han og strakte hånden frem. Den kom, han drak den langsomt ud, holdt hodet lidt bagover med den sidste dråbe i munden, svælgte den så og sagde, vendt til ham i sengen: - "For jeg er nu grisen eders, jeg!" og lo som forrige gang. Han spændte sine to hænder om knæet og løftede således foden op og ned, idet han selv med det samme ruggede frem og tilbage, - og så begyndte han: "Jo, der var en jente, som bodde bort i en dal. Hvad dalen hed, kan være det samme; hvad hun hed, også. Men jenten var vakker, det syntes gårdmanden på - hys! - og det var hos ham, hun tjente. Hun fik god løn, fik hun, og hun fik mere, end hun skulde ha; hun fik et barn. Folk sagde, det var med ham; men det sagde ikke han; ti han var gift, og det sagde heller ikke hun; ti hun var stolt, det stakkars trold. Så blev det nok en løgn over den dåb, og det var en skarv til gut, hun havde født, så det var slig slag, om han blev døbt i en løgn. Men hun fik en plads under gården, og det likte ikke konen der, som ventelig var. Kom jenten did op, spyttede hun efter hende; men kom den vesle gutten hendes for at lege med gårdgutterne, bad hun dem jage den horungen; han var ikke bedre værd, sagde hun.

Hun tagg manden både nat og dag om at jage den fante-jenten på bygden. Manden holdt igjen, så længe han rigtig var mand; men så slog han sig på drikken, og da fik kjærringen taget. Siden blev det dårligt for skarvejenten; det gik tilbage for hvert år, og det stod slig til, at hun skulde sulte ihjæl der med den vesle gutten sin, og han vilde ikke fra moderen, han.

Det var nu det ene året, det andet med, og det var otte af dem; men endnu var ikke jenten kommen af pladsen, skjønt

nu skulde hun væk. - - Og så kom hun væk!-------Men

forinden stod gården i lys og vakker lue, og manden brændte; ti han var fuld, - kjærringen reddede sig med ungerne, og hun sagde, det var den skarvejenten nede på pladsen som

havde gjort det. Det kunde gjærne hænde, det.-------Og det

kunde også gjærne være anderledes.-------Det var en underlig

gut, hun havde. I otte år havde han set moderen slide ilt og vidste vel, hvor skylden var; ti moderen sagde det ofte, når han spurte, hvorfor hun bestandig gråt. Det gjorde hun også, dagen før hun skulde rejse, og derfor var han borte om natten. - - Men hun kom i tugthuset på livstid, for hun sagde selv til skriveren, hun havde gjort den vakre luen deroppe på

gården. - Gutten drog på bygden og fik alle folks hjælp, fordi han havde slig en slem mor. - Så drog han fra den bygd og langt frem til en anden, hvor han ikke fik stor hjælp, for der var nok ingen, som vidste, hvilken slem mor han havde. Jeg tror ikke, han sagde det selv. - Sist jeg hørte fra ham, var han fuld, og de siger, han har lagt sig på drikken i den senere tid; om det er sandt, skal være usagt; men det er sandt, at jeg ved ikke, hvad bedre han skulde gjøre. Det er en låk, ond kar, kan I tro; han liker ikke folk, endnu mindre, at de er gode mod hverandre, og allermindst, at de er gode mod ham selv. Og han vilde gjærne, at andre skulde være slig, som han er selv, - skjønt det siger han blot, når han er fuld. Og da grater han også, grater, så det hagler, - over ingen verdens ting; ti hvad var det også, han skulde gråte over? Han har ikke stjålet en skilling fra nogen eller gjort noget af det gale, som mange andre gjør, så han sagte' ingenting har at gråte over. Og alligevel så grater han, og grater, så det hagler. Og skulde I se ham gråte, så tro aldrig på det, for det er bare, når han er fuld, og da er han ikke ænsendes." - Her faldt Aslak baglængs ned af krakken i stærk gråd, som dog snart gik over; ti han sovnede. - "Nu er svinet fuldt," sagde han i sengen; "da ligger han altid og flæber sig i søvn." - "Dette var stygt," sagde kvindfolkene og rejste sig for at komme bort. "Jeg har aldrig hørt ham fortælle andet slags historier, når han selv fik råde," sagde nu en gammel mand, som rejste sig borte ved døren. "Gud ved, hvorfor folk vil høre på ham," lagde han til og så hen til

bruden.

FEMTE KAPITEL.

Nogle gik ud, andre søgte at få spillemanden ind igjen, at dansen kunde begynde; men spillemanden var sovnet i en krog af gangen, og enkelte bad for ham, at han måtte få ligge i fred. "Siden Lars, kammeraten hans, blev slåt fordærvet her, har Ole måttet holde ud i over et døgn." - Man var kommen tilgårds med Thorbjørns hest og grejer; en anden vogn blev spændt for, da han trods alles anmodning vilde ta afsted igjen. Brudgommen var det især, som søgte at holde ham tilbage; "her er kanske ikke så stor glæde for mig, som det synes,"

gården. - Gutten drog på bygden og fik alle folks hjælp, fordi han havde slig en slem mor. - Så drog han fra den bygd og langt frem til en anden, hvor han ikke fik stor hjælp, for der var nok ingen, som vidste, hvilken slem mor han havde. Jeg tror ikke, han sagde det selv. - Sist jeg hørte fra ham, var han fuld, og de siger, han har lagt sig på drikken i den senere tid; om det er sandt, skal være usagt; men det er sandt, at jeg ved ikke, hvad bedre han skulde gjøre. Det er en låk, ond kar, kan I tro; han liker ikke folk, endnu mindre, at de er gode mod hverandre, og allermindst, at de er gode mod ham selv. Og han vilde gjærne, at andre skulde være slig, som han er selv, - skjønt det siger han blot, når han er fuld. Og da grater han også, grater, så det hagler, - over ingen verdens ting; ti hvad var det også, han skulde gråte over? Han har ikke stjålet en skilling fra nogen eller gjort noget af det gale, som mange andre gjør, så han sagte' ingenting har at gråte over. Og alligevel så grater han, og grater, så det hagler. Og skulde I se ham gråte, så tro aldrig på det, for det er bare, når han er fuld, og da er han ikke ænsendes." - Her faldt Aslak baglængs ned af krakken i stærk gråd, som dog snart gik over; ti han sovnede. - "Nu er svinet fuldt," sagde han i sengen; "da ligger han altid og flæber sig i søvn." - "Dette var stygt," sagde kvindfolkene og rejste sig for at komme bort. "Jeg har aldrig hørt ham fortælle andet slags historier, når han selv fik råde," sagde nu en gammel mand, som rejste sig borte ved døren. "Gud ved, hvorfor folk vil høre på ham," lagde han til og så hen til bruden.

FEMTE KAPITEL.

Nogle gik ud, andre søgte at få spillemanden ind igjen, at dansen kunde begynde; men spillemanden var sovnet i en krog af gangen, og enkelte bad for ham, at han måtte få ligge i fred. "Siden Lars, kammeraten hans, blev slåt fordærvet her, har Ole måttet holde ud i over et døgn." - Man var kommen tilgårds med Thorbjørns hest og grejer; en anden vogn blev spændt for, da han trods alles anmodning vilde ta afsted igjen. Brudgommen var det især, som søgte at holde ham tilbage; "her er kanske ikke så stor glæde for mig, som det synes,"

sagde han, og Thorbjørn tog en tanke af det; men han foresatte sig dog at rejse, før kvælden kom. Da de så, han var urokkelig, spredte de sig i gården; der var mange folk, men megen stilhed, og det hele havde lidet syn af et bryllup. Thorbjørn skulde ha sig en ny sælepind og gik hen at finde en; i gården var intet høveligt emne, og han gik lidt udenfor, kom så til et vedskjul, som han gik ind i, langsomt og sagte, da brudgommens ord fulgte med ham. Han fandt der, hvad han vilde, men fremdeles, uden at vide af det, satte han sig ned op til den væg, med kniv og pinde i hånden. Da hørte han det stønnede i nærheden af sig; det var på den anden side af den tynde væg, derinde, hvor vognskjulet var, og Thorbjørn lyede. "Er det - også dig?" hørte han sagt med langt mellemrum og af et mandfolk, der talte med besvær. Da hørte han en gråte, men det var ingen mand. - "Hvorfor kom du også hid?" blev der spurt, og det måtte være af den, der gråt; ti det var tårevådt. - "Hm, - i hvis bryllup skulde jeg spille, når det ikke var i dit?" sagde den første. Det er vel Lars, spillemanden, som ligger der, tænkte Thorbjørn. Lars var en staut, vakker kar, hvis gamle mor bodde til leje i en husmandsplads under gården. Men den anden måtte være bruden! - "Hvorfor har du heller aldrig talt!" sagde hun dæmpet, men langt, som var hun meget bevæget. "Jeg tænkte ikke, det var nødvendigt mellem os to," svaredes der kort. Da var det stilt en stund, så sagde hun atter: "Du vidste dog, han gik her." - "Jeg trodde dig stærkere." - Han hørte nu intet andet end gråd; endelig brød hun atter ud: "Hvorfor talte du ikke?"

"Det nyttede vel Gamle-Birthes søn lidet at tale til datteren på Nordhaug," blev der svaret efter et ophold, hvori han havde draget vejret tungt og ofte stønnet. Der blev ventet på svar; - "vi har dog set på hinanden i mange år," sagdes der.

- "Du var så stolt; en turde ikke rigtig tale til dig."-------

"Det var dog ingenting i verden, jeg heller vilde. -Jeg ventede hver dag; - hvor vi mødtes; - jeg syntes næsten, jeg bød mig frem. Så tænkte jeg, du forsmådde mig." - Det blev atter ganske stilt. Thorbjørn hørte intet svar, ingen gråd; han hørte heller ikke den syge drage vejret.

Thorbjørn tænkte på brudgommen, som han trodde at kjende for en bra mand, og han blev ilde tilmode på hans vegne. Da sagde også hun: "Jeg er ræd for, han får liden glæde af mig, han, som -" - "Det er en bra mand," sagde den syge og

begyndte på ny at gi sig lidt, da det nok gjorde ondt for brystet. Det var, som dette også gjorde hende ondt; ti hun sagde: "Det er nok tungt for dig nu, -- men - vi var vel aldrig komne til at tale med hinanden, vi, var ikke dette kommet imellem. Den gang du slog til Knud, forstod jeg dig først."

- "Jeg kunde ikke bære det længer," sagde han, - og så en stund efter: "Knud er ond." - "Han er ikke god," sagde søsteren.

De taug en stund, så sagde han: "Jeg undrer mig på, om jeg nogen tid blir god igjen. Å ja, det kan nu også være det samme." - "Har du det ondt, har jeg det værre," og herpå fulgte stærk gråd. "Går du?" spurte så han. - "Ja," blev der svaret, og derpå: "Å jøje, jøje mig, hvad liv dette skal bli!" - "Gråt ikke så," sagde han; "vorherre gjør nok snart ende på det for mig, og da skal du se, det også blir bedre for dig." - "Jesus, Jesus, at du ikke talte!" ropte hun med tilbageholdt stemme, og som om hun vred sine hænder; Thorbjørn trodde, hun gik i det samme eller ikke var i stand til at tale på længe; ti han hørte en stund intet og gik.

Den første, den beste, Thorbjørn traf i gården, spurte han: "Hvad kom der imellem Lars Spillemand og Knud Nordhaug?"

- "Ha? Mellem dem? Jo, - " sagde Per Husmand og trak ansigtet sammen, som vilde han gjemme noget i folderne; "du kan nok spørge om det, for det var lidet nok; han Knud spurte bare Lars, om felen hans gav god klang i dette bryllup." I det samme gik bruden forbi dem; hun havde ansigtet bortvendt, men da hun hørte Lars nævne, vendte hun det og vidste dem et par store og røde øjne, der så usikkert; men ellers varansigtet meget koldt, så koldt, at Thorbjørn ikke kjendte hendes ord igjen i det. . Begyndte han da at skjønne mere.

Længre frem i gården stod hesten og ventede; han satte sin pinde fast og så sig om efter brudgommen for at ta afsked. Han havde ikke lyst til at søge ham, så næsten helst, at han ikke kom, og satte sig derfor op. Da begyndte det at støje og rope fra venstre side af gården, der borte, hvor laven lå. Det var et helt følge, som drog ud fra laven; en stor mand, som gik foran, ropte: "Hvor er han? - Har han gjemt sig? - Hvor er han?" - "Der, der!" sagde nogle. - "Lad ham ikke komme did," sagde andre; "det blir bare ulykke af det." - "Er det Knud?" spurgte Thorbjørn en liden gut, som stod ved siden af vognen hans. "Ja, han er fuld, og da vil han altid slås." - Thorbjørn sad alt på læsset og slog nu på hesten. -

"Nej, stans, kammerat!" hørte han bag sig; han holdt hesten tilbage, men da denne gik alligevel, lod han den gå. "Ho, er du ræd, Thorbjørn Granliden?" skreg det nærmere ham. Nu holdt han fastere igjen, men så ikke tilbage.

"Stig af og kom i godt lag!" ropte en. Thorbjørn vendte hodet. "Tak, jeg skal hjem," sagde han. Nu underhandlede de lidt, og imidlertid var den hele flok kommen hen til vognen; Knud gik foran hesten, klappede den først, tog den dernæst ved hodet for at se på den. Knud var ret høj, havde lyst, men stridt hår og en but næse, munden var stor og tung, øjnene mælkeblå, men dristige. Han havde liden lighed med søsteren, kun var der noget

om munden, som var ligt, og havde den samme slags ret opstående pande, men mindre, ligesom alle hendes fine træk var grove hos ham. "Hvad vil du ha for gampen din?" spurte Knud. - "Jeg vil ikke sælge den," sagde Thorbjørn. - "Du tror kanske, jeg ikke kan betale den?" sagde Knud. - "Jeg ved ikke, hvad du kan." - "Så? du tviler om det? Det skulde du ellers vogte dig for," sagde Knud. Hin gut, som før stod op efter væggen derinde i stuen og rørte ved jenternes hår, sagde nu til en nabo: "Knud tør ikke rigtig denne gang."

Dette hørte Knud. "Tør jeg ikke? Hvem siger det? Tør jeg ikke?" skreg han. Flere og flere kom til. "Af vejen, se hesten!" ropte Thorbjørn og slog på, han vilde rejse. - "Siger du af vejen til mig?" spurgte Knud. - "Jeg talte til hesten; jeg må frem," sagde Thorbjørn, men veg heller ikke selv til side. - "Hvad, kjører du lige på mig?" spurte Knud. - "Så gå bort!" og hesten løftede hodet i vejret, ellers havde den sat det lige mod Knuds bryst. Da tog Knud den ved bidslet, og hesten, som huskede taget fra vejen, begyndte at skjælve. Men dette rørte Thorbjørn, der angrede, hvad han selv havde gjort mod hesten; nu gik det ud over Knud; ti han rejste sig med svøben i hånden og drog til Knud over hodet. "Slår du?" skreg Knud og kom nærmere; Thorbjørn hoppede af læsset. "Du er en ond kar," sagde han ligbleg' og leverede tømmen til hin gut fra stuen af, da han kom og bød sig frem. Men den gamle mand, som havde rejst sig borte ved døren, da Aslak var færdig med sin fortælling, gik nu bort til Thorbjørn og rykkede ham i armen. "Sæmund Granliden er for bra en mand til, at sønnen hans skal drages med slige slåskjæmper'" sagde han. Det stilnede i Thorbjørn, men Knud ropte: "Jeg slåskjæmpe? Det er han lige så godt

som jeg, og min far er lige så god som hans. - Kom an! - Det er dårligt, at bygdefolket ikke ved, hvem af os to egentlig er ved bedst magt," lagde han til og tog halstørklædet af sig.

- "Vi prøver det tidsnok," sagde Thorbjørn. Da sagde den mand, som før havde ligget i sengen: "De er som to katte; de må først snakke mod i sig, begge to." Thorbjørn hørte det, men svarede intet. En og anden af flokken lo, andre sagde, det var stygt med alle de slagsmål i dette bryllup, samt at de abede sig ind på en fremmed mand, som vilde drage fredelig afsted. Thorbjørn så sig om efter hesten; det var hans agt at fare. Men hin gut havde vendt den og kjørt den forsvarlig langt bort; gutten selv stod nu lige bag dem. - "Hvad ser du dig om efter?" spurte Knud; "hun Synnøve er langt borte nu."

- "Hvad rager hun dig?" - "Nej, slige skinhellige kvindfolk rager ikke mig," sagde Knud; "men kanske hun modstjæler dig." Dette var for meget for Thorbjørn; de mærkede, at han så sig om for at prøve pladsen. Nu lagde atter nogle ældre sig imellem og mente, at Knud havde gjort ugagn nok i dette lag. - "Mig skal han intet gjøre!" sagde Thorbjørn, og da hine hørte dette, taug de. Andre sagde: "Lad dem drages, så blir de godvenner; disse har længe nok set ondt over til hverandre."

- "Ja," sagde en, "de vil begge to være den bedste her i bygden; lad os nu se!" - "Har I andre set noget ligt til ham Thorbjørn Granliden," mente Knud; "jeg syntes, han nylig var her på gården." - "Ja, her er han," sagde Thorbjørn, og i det samme fik Knud et slag over det højre øre, så han tumlede hen i nogle mænd, som stod der. Nu blev der ganske stilt. Knud rejste sig og for frem uden at sige et ord; Thorbjørn tog imod ham. Der blev nu en lang nævekamp, da begge vilde hinanden ind på livet; men begge var vel vant og holdt hinanden væk. Thorbjørns slag faldt nokså ofte, og nogle sagde, de faldt nokså tungt. - "Der har Knud fundet sin mand," sagde hin, som havde taget hesten; "giv plads!" Kvindfolkene flygtede; kun en stod højt på en trap for bedre at se; det var bruden. Thorbjørn fik et glimt af hende og stansede lidt; da så han en kniv i Knuds hånd, huskede hendes ord, at Knud ikke var god, og med et velrettet slag traf han Knuds arm over håndledet, så kniven faldt, og armen dovnede. "Au, hvor du slog," sagde Knud. - "Synes du?" spurte hin og brød nu ind på ham. Knud havde ondt for at bruge blot én arm, han blev løftet og båret, men det bar imod, før han blev lagt. Han blev flere gange lagt slig mod jorden, at enhver

anden vel havde svigtet, men dette var en god ryg; Thorbjørn flyttede med ham, folk veg, men han kom efter

rned ham, og således bar det rundt den hele gård, indtil de kom op under trappen, hvor han hivde ham endnu engang i vejret og truede ham ned, så knæerne gav efter, og Knud langs over stenhellen, så det sang i ham. Han blev liggende stilt, gav et dybt støn fra sig og lod øjnene synke i; Thorbjørn rettede sig og så op; hans øjne faldt lige på bruden, der stod ubevægelig og så på. "Tag noget og læg op under hodet på ham," sagde hun, vendte sig om og gik ind.

To gamle koner gik forbi; den ene sagde til den anden: "Herre gud! der ligger en igjen; hvem er nu dette?" En mand svarede: "Han Knud Nordhaug." Da sagde den anden kone: "Så kanske der liver på med slagsmålene herefterdags. De måtte da også ha andet at bruge sine kræfter til." - "Der så' du et sandt ord, Randi," mente hin; "vorherre hjælpe dem så langt frem, at de kan se forbi hverandre og hen til noget mere."

Dette faldt Thorbjørn underlig på sindet; han havde ikke sagt et ord, men stod der endnu og så på dem, som stellede med Knud; - flere talte til ham, men han svarede ikke. Han vendte sig fra dem og faldt i tanker. Synnøve kom frem i dem, og han blev meget skamfuld. Han tænkte på, hvad forklaring han skulde gi, og han tænkte på, det var ham nok ikke så let at slutte, som han engang trodde. I det samme hørte han bag sig: "Vogt dig, Thorbjørn!" men før han fik vende sig, var han grebet ved skuldrene bagfra, blev bøjet ned og følte ikke noget mere uden en stikkende smerte, hvis sted han ikke rigtig kjendte. Han hørte stemmer omkring sig, fornam, at de kjørte, trodde selv stundom, at han kjørte, men vidste det ikke bestemt.

Dette varede meget længe, det blev koldt, snart igjen varmt, og da så let for ham, så let, at han syntes at svæve, - og nu forstod han det: han båres af trætoppene, fra den ene til den anden, så han kom op i lien, højere op, - på sæteren, endnu højere op, - lige på det højeste fjæld; der bøjede Synnøve sig ned over ham og gråt og sagde, at han skulde ha talt. Hun gråt meget og mente, at han dog selv havde set, hvorledes Knud Nordhoug gik i vejen for ham, bestandig i vejen for ham, og så måtte hun jo ta Knud. Og så klappede hun ham mildt ned ad den ene siden, så det blev varmt der, og gråt, så skjorten på det sted blev våd. Men Aslak sad på hug

oppe på en stor, spids sten og tændte trætopperne rundt omkring sig, så det braste og brændte, og kvisterne føg om ham; selv lo han med vidt gab og sagde: Det er ikke mig, det er mor min, som gjør det! og Sæmund, faderen, stod til den ene side og kastede kornsække højt op, så skyerne trak dem til sig, bredte kornet udover som en tåge, - og dette syntes ham underligt, at kornet kunde skyde sig ud over al himmel. Da han så nedover på Sæmund selv, blev denne så liden, så liden, at han tilsist næsten ikke kom op over jorden, men endda kastede han sækkene højere og højere og sagde: "Gjør mig

det efter, du!"-------Langt borti skyerne stod kirken, og den

lyse kone på Solbakken stod oppi tårnet og viftede med et rødgult lommetørklæde i den ene hånd og en salmebog i den anden og sagde: "Hid kommer du ikke, før du har lagt af at slås og bande," - og da han skulde se til, så var det ikke kirken, men Solbakken, og solen stod slig på alle hundre ruder, at han fik ondt i øjnene og måtte lukke dem hårdt i.

-------"Varlig, varlig, Sæmund!" hørte han og vågnede som

af en slummer ved, at han blev båret, og da han så sig om, var han kommen ind i stuen på Granliden; en stor ild brændte på gruen, moderen stod ved siden af ham og gråt; faderen tog just op under ham, - han vilde bære ham ind i et sidekammer. Da slap faderen ham sagte ned igjen; "der er endnu liv i ham!" sagde han med dirrende stemme og vendte sig mod moderen. Denne udbrød: "Vorherre hjælpe mig; han ser op! Thorbjørn, Thorbjørn! velsignede gut, hvad har de gjort med dig!" og hun ludede sig ned over ham og strøg hans kind, mens hendes tårer faldt varme på hans ansigt. Sæmund var oppi øjet med det ene ærme, flyttede så moderen blidt tilside: "Lad mig ligeså godt ta ham straks," sagde han. Og han tog vel op under hans skulder med den ene hånd, lidt nedenfor ryggen med den anden -: "Hold på hodet, du mor, om han ikke skulde ha kraft til at bære det." Hun gik foran og holdt på hodet, Sæmund søgte at komme i skridt med hende, og snart lå Thorbjørn på sengen i det andet kammer.

Efter at de nu havde bredt over ham og lagt ham vel tilrette, spurte Sæmund, om gutten var kommen af gårde. "Der ser du ham!" sagde moderen og pegede ud. Sæmund åbnede vinduet og ropte: "Er du fremme om en time,, skal du få din årsløn to gange; - det er det samme, om du sprænger hesten."

Han gik atter bort til sengen, Thorbjørn så på ham med

store, klare øjne, faderen måtte se på dem, og da begyndte hans at fugtes. "Jeg vidste, det vilde ende slig," sagde han sagte, vendte sig og gik ud. Moderen sad på en krak inde ved sønnens fødder og gråt, men hun talte ikke. Thorbjørn vilde tale, men han følte, det faldt sig tungt, derfor taug han. Men han så på moderen uafbrudt, og moderen havde aldrig set slig glans i hans øjne, heller aldrig havde de været så fagre, hvilket syntes hende et slemt forbud. "Gud herren han hjælpe dig!" brast det endelig ud; "Jeg ved, Sæmund vælter overende den dag, du går." Thorbjørn så på hende med ubevægeligt øje og ansigt. Blikket for lige igjennem hende, og hun begyndte at bede sit fadervor for ham; ti hun tænkte, han kun havde lidt igjen. Mens hun da sad der, randt det hende i sind, hvor kjær han fremfor nogen havde været dem alle, og nu var ingen af søskende hans hjemme. Fik hun da bud op til sæteren efter Ingrid og en yngre bror, kom så igjen og satte sig der som før. Han så endnu på hende, og blikket var hende en salmesang, der førte hendes tanker mildelig ind i de bedre ting, og gamle Ingebjørg blev andagtsfuld, tog bibelen frem og sagde: "Nu vil jeg læse højt for dig, at du kan ha det godt." Da hun ingen briller havde ved hånden slog hun op et sted, som hun omtrent kunde udenad, fra hun var pige, og det var af Johannes evangelium. Hun var ikke viss på, at han hørte hende; ti han var ubevægelig som før, stirrede blot på hende; men hun læste dog, om ikke for ham, så for sig selv.

Ingrid kom snart hjem for at bytte med hende; men da sov Thorbjørn. Ingrid gråt uden ende; hun havde begyndt med det, før hun gik fra sæteren; ti hun tænkte på Synnøve, som intet fik vide. - Nu kom doktoren og undersøgte ham. Han havde fåt et knivstik i siden, var også ellers blevet slåt, men doktoren sagde intet, og der var ingen, som spurte ham. Sæmund fulgte ham ind i sygestuen, stod der og så uafbrudt på doktorens ansigt, gik, da han gik, hjalp ham op i kariolen og tog til huen, da doktoren sagde, han kom igjen dagen efter. Så vendte han sig mod konen, som havde fulgt med: "Når den mand ikke taler, er det farligt"; hans mund bævrede, han slog den ene fod omkring den anden og gik bortover marken.

Ingen vidste, hvor han blev af; ti han kom ikke hjem den kvæld, heller ikke om natten, men først den næste morgen, og da synes han så mørk, at ingen turde spørge ham om noget. Selv sagde han: "Nu?" - "Han har sovet," svarede Ingrid; "men han er så magtesløs, at han ikke kan løfte en hånd."

Faderen vilde ind for at se til ham, men vendte, da han kom til døren.

Doktoren var der, ligesom dagen efter og flere dage i følge; Thorbjørn kunde tale, men fik ikke lov til at røre sig. Ingrid sad som oftest hos ham, også moderen og hans mindre bror; men han spurte dem ikke om noget, og de ikke ham. Faderen var aldrig inde. Dette så de, at den syge lagde mærke til; hver gang døren gik op, blev han opmærksom, og de trodde, det måtte være, fordi han ventede faderen. Tilsidst spurte Ingrid ham, om han ikke gjærne vilde se flere af dem. "Å, de vil ikke se mig," svarede han. Dette blev sagt Sæmund, som ingenting svarede straks; men den dag var han borte, da doktoren kom. Så snart doktoren kom et stykke på landevejen, traf han Sæmund, der sad på vejkanten og ventede ham. Efter at ha hilset på ham spurte Sæmund om sin søn. "Han er ilde medfaren," var det korte svar. - "Står han sig?" spurte Sæmund og rettede på hestens sadeljord. - "Tak, den sidder nokså godt," sagde doktoren. - "Den var ikke stram nok," svarede Sæmund. Der opstod nu en liden stilhed, hvori doktoren så på ham; men Sæmund arbejdede ivrig med grejet og så ikke op. "Du spurte, om han stod sig; jeg tror nok det," sagde doktoren langsomt. Sæmund så raskt op. "Er det til liv?" spurte han. - "Det har det været i flere dage," svarede doktoren. Da piplede der nogle tårer frem i øjnene på Sæmund; han søgte at ta dem væk, men de kom igjen. "Det er også en skam, slig jeg holder af den gutten," hikkede han; "men ser du, doktor: stautere kar har der ikke været i præ-stegjældet!" Doktoren blev rørt: "Hvorfor har du ikke før villet vide noget?"

- "jeg har ikke været god til at høre det," svarede Sæmund og havde endnu et stræv med gråden, som han ikke kunde true ned, - "og så var det de kvindfolk," fortsatte han; "de så hver gang efter, om jeg spurte, og da kunde jeg det ikke." Doktoren gav ham tid at komme sig, og da så Sæmund fast på ham. "Får han helsen sin igjen?" spurte han pludselig. - "På en vis; ellers kan sligt endnu ikke siges med sikkerhed." Da blev Sæmund rolig og eftertænksom. "På en vis," mumlede han. Han stod og så ned, doktoren vilde ikke forstyrre ham, fordi der var noget ved den mand, som forbød det. Pludselig løftede Sæmund hodet i vejret; "tak for underretningen," sagde han, rakte hånden frem og gik tilbage.

På samme tid sad Ingrid hos den syge. "Er du god til at

høre på, så skal jeg fortælle dig noget om far," sagde hun. - "Fortæl," sagde han. - "Jo; den første kvælden doktoren havde været her, kom far væk, og ingen vidste, hvor han var. Men da havde han været over i bryllupsgården, og der var alt folk blevet ilde ved, da han kom. Han havde sat sig ned blandt dem og drukket, og brudgommen har fortalt, at han trodde, han kom halvt på en kant. Da først begyndte han at spørge efter slagsmålet og fik nøjagtig besked om, hvorledes det var gået til; Knud kom til; far vilde, han skulde fortælle, og gik ud påfgården, til stedet, hvor I havde dragedes. Alt folk fulgte. Knud, fortalte da om, hvorledes du havde faret med ham, efter at du havde lamslåt hans hånd; men da Knud ikke vilde fortælle mere, rejste far sig og spurte, om det var.således, det siden gik til, - og i det samme tog han Knud over bringen, lettede ham og lagde ham ned på den stenhelle, som endnu bar blod efter dig. Han holdt ham ned med sin venstre hånd og trak sin kniv op med den højre; Knud skiftede farve, og alle gjæster taug. Da var der folk, som så far gråte, men han gjorde ikke Knud noget. Knud selv rørte sig ikke. Far rejste så Knud op igjen, men lagde ham en stund atter ned; "det er tungt at slippe dig," sagde han og stod og stirrede på ham, mens han holdt ham.

To gamle koner gik forbi, og af dem sagde den ene: "Husk nu vel på børnene dine, du Sæmund Granliden!" De fortæller, at far straks slap Knud, og at han en stund efter var borte af gården; men Knud drog sig husimellem væk fra bryllupet og kom ikke did mere."

Neppe var Ingrid færdig med denne fortælling, før døren åbnedes, en så ind, og det var faderen. Hun gik straks ud, og Sæmund kom ind. Hvad de to talte om, fik ingen vide; moderen, som stod op efter døren for at lye, trodde dog engang at ha fanget, at de talte om, hvor vidt han kunde få helsen sin igjen eller ej. Men hun var ikke viss på det, vilde heller ikke gå ind, så længe Sæmund var der. Da Sæmund kom ud, var han meget blid og lidt rød i øjnene. "Vi beholder ham nok," sagde han i forbigående til Ingebjørg; "men vorherre ved, om han mere får helsen sin igjen." Ingebjørg begyndte at gråte og fulgte manden ud; på staburstrappen satte de sig ved siden af hverandre, og mangt blev nu talt mellem de to.

Men da Ingrid sagte kom ind igjen til Thorbjørn, lå han med en liden seddel i den ene hånd og sagde roligt og langsomt: "Den får du levere Synnøve, næste gang du træffer

hende." Da Ingrid havde læst, hvad der stod på den, vendte hun sig om og gråt; ti på seddelen stod:

"Til velagtede pige Synnøve Guttormsdatter Solbakken!

Når du haver læst disse linjer, får det at være forbi mellem os to. Ti jeg er ikke den, som du skal have. Vorherre være med os begge to.

Thorbjørn Sæmundsen Granliden."

SJETTE KAPITEL.

Synnøve havde fåt vide det om dagen, efter at Thorbjørn havde været i bryllupet. Hans yngre bror var kommen did op til sæteren med budsending om det; men Ingrid havde fåt i ham ude i svalen netop som han gik. og hun

havde givet ham, hvad han skulde bære frem. Synnøve vidste derfor ikke mere, end at Thorbjørn havde kjørt læsset overende, og at han derfor var taget op til Nordhoug efter hjælp; at Knud og han var kommen ihop, og Thorbjørn kommen lidt til skade; han lå, men det var ikke farligt. Dette var en slig tidende, at Synnøve blev mere harm end bedrøvet. Og jo mere hun tænkte på dette, des mere modfalden blev hun. Hvor meget han lovede, så skulde han dog bære sig slig ad, at forældrene fik noget at sige på ham. Men de skulde nu ikke fra hverandre alligevel, tænkte Synnøve.

Der gik ikke mange bud op til sæteren, og derfor drygdes det, før Synnøve fik anden tidende. Uvisheden lagde sig tungt på sindet, og Ingrid kom ikke op igjen, så der måtte være noget på færde. Hun var ikke god til at synge kreaturerne hjem om kvælden, som hun før havde gjort, og hun sov ikke godt om natten, da hun savnede Ingrid. Dette gjorde, at hun var træt om dagen, og derved blev ikke sindet lettere. Hun gik og stellede, skurede ringer og kopper, ystede ost og lagde mælk op, men det var neppe med glæde, og Thorbjørns yngre bror samt den anden gut, som havde gjætslen sammen med ham, syntes nu at få vished for, at der måtte være noget imellem hende og Thorbjørn, hvad der gav dem emne til mangen samtale oppi marken.

hende." Da Ingrid havde læst, hvad der stod på den, vendte hun sig om og gråt; ti på seddelen stod:

"Til velagtede pige Synnøve Guttormsdatter Solbakken!

Når du haver læst disse linjer, får det at være forbi mellem os to. Ti jeg er ikke den, som du skal have. Vorherre være med os begge to.

Thorbjørn Sæmundsen Granliden."

SJETTE KAPITEL.

Synnøve havde fåt vide det om dagen, efter at Thorbjørn havde været i brylluppet. Hans yngre bror var kommen did op til sæteren med budsending om det; men Ingrid havde fåt i ham ude i svalen netop som han gik. og hun havde givet ham, hvad han skulde bære frem. Synnøve vidste derfor ikke mere, end at Thorbjørn havde kjørt læsset overende, og at han derfor var taget op til Nordhoug efter hjælp; at Knud og han var kommen ihop, og Thorbjørn kommen lidt til skade; han lå, men det var ikke farligt. Dette var en slig tidende, at Synnøve blev mere harm end bedrøvet. Og jo mere hun tænkte på dette, des mere modfalden blev hun. Hvor meget han lovede, så skulde han dog bære sig slig ad, at forældrene fik noget at sige på ham. Men de skulde nu ikke fra hverandre alligevel, tænkte Synnøve.

Der gik ikke mange bud op til sæteren, og derfor drygdes det, før Synnøve fik anden tidende. Uvisheden lagde sig tungt på sindet, og Ingrid kom ikke op igjen, så der måtte være noget på færde. Hun var ikke god til at synge kreaturerne hjem om kvælden, som hun før havde gjort, og hun sov ikke godt om natten, da hun savnede Ingrid. Dette gjorde, at hun var træt om dagen, og derved blev ikke sindet lettere. Hun gik og stellede, skurede ringer og kopper, ystede ost og lagde mælk op, men det var neppe med glæde, og Thorbjørns yngre bror samt den anden gut, som havde gjætslen sammen med ham, syntes nu at få vished for, at der måtte være noget imellem hende og Thorbjørn, hvad der gav dem emne til mangen samtale oppi marken.

Om eftermiddagen på den ottende dag, efter at Ingrid var hentet hjem, syntes det at ligge tyngre over hende end nogensinde. Nu var så lang tid runden, og endnu ingen tidende. Hun forlod sit arbejde for at sætte sig og se udover bygden, da dette syntes hende et slags selskab, og hun nu ikke vilde være alene. Som hun sad der, blev hun træt, lagde hodet ned over sin arm og faldt straks i søvn; men solen stak, og det blev en urolig søvn. Hun var over på Solbakken, oppe på det loft, hvor hendes ting stod, og hvor hun pleiede at sove; blomsterne fra haven bar slig fager duft op, skjønt ikke den hun var vant til, men en anden, næsten som af lyng. Hvoraf kommer vel det? tænkte hun og bøjede hodet ud over det åbne vindu. Jo, så stod Thorbjørn nede i haven og plantede Jyng. "Men, kjære dig, hvorfor gjør du dette?" spurte hun. "Å, de blomster vil ikke vokse," sagde han og gik og stellede nede

i haven. Da gjorde det hende ondt for blomsterne, og hun bad ham endelig at bære dem op til hende igjen. "Ja, det kan jeg gjærne gjøre," sagde han, og så samlede han dem op og kom med dem; men det var nok ikke på loftet, hun sad, for han kunde gå lige ind til hende. Da kom moderen i det samme. "I Jesu navn! Skal den stygge Granlidgut komme ind til dig?" sagde moderen, sprang til og stillede sig midt i vejen for ham. Men han vilde ind alligevel, og nu begyndte de to at brydes. "Mor, mor, han vil bare ind igjen med blomsterne mine," bad Synnøve og gråt. "Ja, det hjælper ikke," sagde moderen og brød på. Og Synnøve var så ræd, så ræd, for hun vidste ikke, hvem hun vilde ha til at vinde; men tabe skulde ingen af dem. "Tag i vare blomsterne mine!" ropte hun, men de brød nu på værre end før, og de vakre blomster strøddes ud overalt. Moderen trådte på dem, og han også; Synnøve gråt. Men da Thorbjørn havde sluppet blomsterne, blev han så styg, så styg, håret vokste på ham, ansigtet også, øjnene så ondt, og lange klør satte han i moderen. "Vogt dig, mor! Ser du ikke, det er en anden, - vogt dig!" skreg hun og vilde hen at hjælpe moderen, men kom ikke af flækken. Da ropte nogen på hende, og det ropte en gang til. Men straks for Thorbjørn væk, moderen også; det ropte en gang til. "Ja!" sagde Synnøve og vågnede.

"Synnøve!" ropte det. "Ja," svarede hun og så op. "Hvor er du?" spurtes der. Det er mor, som roper, tænkte Synnøve, rejste sig og gik ind over mod sætervolden, hvor moderen stod med en løp i den ene hånd, skyggede for sig med den anden og så ud imod hende.

"Her ligger du og sover på den slette marken!" sagde moderen. "Jeg blev så søvnig," svarede Synnøve, "at jeg lagde mig nedpå en liden rid, og så vidste jeg ikke ordet af, før jeg var indsovnet." - "Sligt må du vogte dig for, barnet mit. -

- Her er noget til dig i løpen; jeg bagte igår, da far skal på langrejse." Men Synnøve følte på sig, at moderen ikke kom derfor, og hun tænkte, at hun havde ikke drømt om hende for ingenting. Karen, så hed moderen, var, som før sagt, liden og spinkel af vækst, havde lyst hår og blå øjne, som gik snare i hodet. Hun smilte lidt, når hun talte, men det var blot, når hun talte med fremmedfolk. Hendes ansigt var nu blevet meget skarpt, hun var rask i sine bevægelser og havde altid travelt.

- Synnøve takkede hende for gaverne, tog op låget og så efter hvad det var. - "Å ja, gjør det en anden gang," sagde moderen; "jeg lagde mærke til, at kopperne dine ikke var vasket endnu; det må du passe på at gjøre, barnet mit, før du tar hvile." - "Ja, det var også bare idag." - "Kom nu, så får jeg hjælpe dig, siden jeg alligevel er her," sagde moderen og skjørtede sig op. "Du må vænne dig til orden, enten du går under øjnene mine eller ej." Hun gik foran til mælkesvalen, og Synnøve langsomt efter. Der tog de ud og vaskede op; moderen så efter deres stel og fandt det ikke ilde, gav idelig anvisning og hjalp til at feje rent, og således gik en time eller to med. Hun havde under arbejdet fortalt hende om, hvad de drev med hjemme, og om, hvor travelt hun havde det nu, før hun fik faderen ivej. Så spurte hun efter, om Synnøve huskede at læse guds ord, før hun lagde sig om kvælden; "for det må ikke glemmes," mente hun, "ellers går arbejdet dårlig den næste dag."

Så snart de nu var færdige, gik de ud på volden og satte sig der for at vente kjørene. Og som de nu vel havde sat sig, spurte moderen efter Ingrid, nemlig, om hun ikke snart kom til støls igjen. Synnøve vidste ikke mere derom end moderen. "Ja, slig kan folk fare," sagde moderen, og Synnøve forstod nok, at det ikke var Ingrid, hun mente; hun vilde gjærne ha bøjet det væk, men hun havde ikke mod til det. "Den, som aldrig har vorherre i hjærtet, han findes somme tider, når han mindst venter det," sagde moderen. Synnøve sagde ikke et ord. "Nej, det har jeg altid sagt: den gut blir der ingenting af. - End at fare slig, fy!" - De sad begge på hug der og så nedover; men de så ikke på hverandre. "Har du hørt, hvorledes det står til med ham?" spurte moderen og så kort

hen på hende. - "Nej," svarede Synnøve. - "Det skal være dårligt med ham," sagde moderen. Synnøve begyndte at blive trang for brystet. "Er det da farligt?" spurte hun. - "Å, det var nu knivstikket i siden; - ja, han fik nu slemme slag også." Synnøve følte, hun blev blussende rød; straks vendte hun sig mere bort, for at moderen ikke skulde få

se hende. "Ja, det har vel ikke noget videre på sig at sige?" spurte hun så rolig, som hun var god til; men moderen havde lagt mærke til, at hendes bryst gik stærkt, og derfor svarede hun: "Å nej, ikke det heller." Da begyndte Synnøve at ane, her måtte være noget mere galt på færde. "Han ligger?" spurte hun. - "Ja, kors, han ligger. - Det er synd for forældrene, slige bra folk de er. Godt opdragen er han også, så vorherre har ingenting at kræve dem for." Synnøve blev nu så beklemt, at hun ikke vidste sine råd; da fortsatte moderen: "Nu viser det sig nok at være bra, at ingen er bunden til ham. Vorherre han lager da også alt til det bedste." Synnøve følte en svimmelhed, som skulde hun ned over berget.

"Nej, jeg har altid sagt til ham far, jeg: Gud bevare os, har jeg sagt, vi har nu bare denne ene datteren, og hende får vi sørge for. Han er nu ligesom lidt blød af sig, han, så bra han ellers er; men så er det godt med det, at han .tar råd, der han finder det, og det er i guds ord." Men bare nu Synnøve kom til at tænke på far sin, hvor mild han altid var, så fik hun det endnu værre med at kue gråden ned, og denne gang nyttede ingen modstand; hun begyndte at gråte. - "Grater du?" spurte moderen og så hen til hende uden at få se hende.

»Ja, jeg tænker på ham, far, og så-------," og det brød nu løs

tilgagns. - "Men, kjære dig da, barnet mit, hvad går det af

dig?" - "A, jeg ved ikke rigtig......det kom slig over

mig......kanske det går ham ilde på denne rejsen," hulkede

Synnøve. - "Hvor du kan snakke!" - sagde moderen; - "det skulde ikke gå ham godt? - Til byen efter slette landevejen?" - "Ja, husk nu på,......hvorledes det gik ... den

anden," hulkede Synnøve. - "Ja han! - men far din farer da ikke frem som en gap, skulde jeg tro. Han kommer nok skadesløs hjem igjen, såfremt vorherre ellers holder sin hånd over ham."

Moderen begyndte at ta en tanke af denne gråd, som ikke vilde holde op igjen. Ret som hun sad der, sagde hun: "Der er mange ting i verden, som kan være tunge nok, men da får pn trøste sig med, at de kunde h^ været endnu tyngre." -

"Ja, det er en dårlig trøst/' sagde nu Synnøve og gråt sårt. Moderen havde ikke rigtig hjerte til at svare hende, hvad hun tænkte; så sagde hun blot: "Vorherre selv bestemmer mange ting for os på en synlig måde; det har han vel gjort her med," og så rejste hun sig, ti kjørene begyndte at raute oppi åsen, klokkerne klang, gutterne hankede, og det drog langsomt nedover, da kjørene vare mætte og rolige. Hun stod og så til, bad så Synnøve være med op og ta mod dem. Synnøve rejste sig nu også og kom efter; men det gik langsomt.

Karen Solbakken fik nu travelt med at hilse på sin buskap. Der kom den ene ko efter den anden, og de kjendte hende og rautede; hun klappede dem, og blev glad igjen ved at se, hvor godt de havde taget sig allesammen. "Å ja," sagde hun; "vorherre er den nær, som holder sig nær til ham." Hun hjalp nu Synnøve med at sætte dem ind; ti det gik sent med Synnøve den dag. Moderen sagde ingenting dertil; hun hjalp hende også med at mælke, skjønt hun derved blev længer deroppe, end hun havde foresat sig. Da de nu også havde silet, lagede moderen sig til at ta nedover igjen, og Synnøve vilde følge hende på vej. "Å nej," sagde moderen; "du er kanske træt og vil være i fred," og så tog hun da den tomme løp til sig, gav hende hånden og sagde, idet hun så sikkert på hende: "Jeg kommer snart op igjen for at se, hvorledes du har det. -------Hold du dig til os og tænk ikke på andre!"

Neppe var moderen kommen af syne, før hun tænkte på, hvorledes hun skulde få snarest bud ned til Granliden. Hun kaldte på Thorbjørns bror; hun vilde sende ham nedover; men da han kom, fandt hun det var lejt at betro sig til ham, sagde derfor: "Det var ingenting." Hun tænkte da på at gå selv. Vished måtte hun ha, og det var synd af Ingrid, som ikke sendte hende bud. Natten var ganske lys, og gården låjkke så langt nede, at hun nok kunde gå den vej, når sligt ~drog derned. Mens hun sad og tænkte på dette, lagde hun sammen i tankerne alt det, moderen havde sagt, og gråden begyndte på ny; men da var hun heller ikke sen, tog på sig et tørklæde og gik en krogvej, for at gutterne ikke skulde mærke det.

Jo længer hun kom frem, jo mere skyndte hun på, og tilsist hoppede hun ned ad gangstien, så småstenene løsnede, rullede nedover og gjorde skrøk. Skjønt hun vidste, at det var bare stenene, som rullede, forekom det hende dog, at der var nogen i nærheden, og hun måtte stanse og lye efter. Så var det ingenting, og hun hoppede afsted fortere end før; da hændte

det sig, at hun med et stærkt hop kom ned på en større sten, som stak frem i vejen med den ene ende, men nu løsnede, for afsted og forbi hende. Den gjorde svær støj, det knagede i buskene, og hun var ræd, men blev det endnu mere, da hun livagtig syntes, det var nogen, som rejste sig og rørte sjg længre nede på vejen. Først tænkte hun, det kunde være et udyr, hun stansede med tilbageholdt ånde: hin nede på vejen stod også stille. "Ho-i!" sagde det. Det var moderen. Det første, Synnøve gjorde, var at springe hen og gjemme sig. Hun sad en god stund for at vente og se, om moderen havde kjendt hende igjen og kom tilbage; men det gjorde hun ikke. Så ventede hun endnu længer, for at moderen kunde komme godt af veien. Når hun nu tog afsted igjen gik hun stille, og snart nærmede hun sig husene.

Hun blev noget beklemt igjen, da hun så dem, og det tiltog, jo nærmere hun kom. Alt var stille der, arbejdsredskaberne stod lænet op mod væggen, ved lå hugget og stablet op, og øksen bed fast i stabben. Hun gik forbi og hen til døren; der stansede hun endnu engang, så omkring sig og lyede; men intet rørte sig. Og som hun stod der og var i uvished, om hun turde gå op på loftet til Ingrid eller ej, kom hun til at tænke, at det måtte vel være i en slig nat for nogle år siden, at Thorbjørn havde været over og plantet blomsterne hendes. Hurtig tog hun skoene af sig og listede op ad trappen.

Ingrid blev meget ræd, da hun vågnede og så, det var Synnøve, der havde vakt hende. - "Hvorledes har han det?" hviskede Synnøve. Nu mindedes Ingrid altsammen og vilde ta på sig for at undgå at svare straks. Men Synnøve satte sig på sengekanten, bad hende ligge og gjentog sit spørsmål.

"Nu er det bedre," sagde Ingrid hviskende; "jeg kommer snart op til dig." - "Kjære Ingrid, gjem ingenting for mig, du kan intet galt sige mig, som jeg ikke har tænkt mig værre." Ingrid søgte endnu at være skånsom, men den andens frygt drev på, og der blev ingen tid til omveje. Hviskende faldt spørsmålene, hviskende svarene; den dybe stilhed rundt omkring gjorde både spørsmål og svar endnu alvorligere, så at der blev en slig højtidelig stund, hvori man vover at se den værste sandhed lige i øjet. Men dette syntes de begge at få ud, at Thorbjørns skyld var liden denne gang, og at intet ondt fra hans side skjød sig imellem ham og deres medfølelse for ham. Da gråt begge frit ud, men stille, - og Synnøve gråt mest, hun sad ganske sammensunken på sengekanten, Ingrid søgte

at friske hende ved at minde om, hvor mangen glæde de* tre ret havde havt sammen; men da gik det her som så ofte, at hver liden erindring fra de dage, hvorover solskinnet leger, nu i sorgen smelter op til tårer.

"Har han spurt efter mig?" hviskede Synnøve. - "Han har næsten ikke talt." Ingrid huskede seddelen, og "den begyndte at trykke hende. - "Er han da ikke god til at tale?" - Jeg ved ikke, hvorledes han har det; - han tænker vel des mere." - "Læser han?" - "Mor har læst for ham; nu må hun gjøre det hver dag." - "Hvad siger han så?" - "Nej, han siger næsten ingenting, hører du. Han ligger blot der og ser." - "Det er i den malede stue, han ligger?" - Ja." - "Og vender hodet mod vinduet?" - "Ja." De taug begge en stund. Så sagde Ingrid: "Den lille sankthans-legen, du engang gav ham, hænger der i vinduet og vender sig."

"Ja, det er det samme," sagde Synnøve pludselig og stærkt, "aldrig i verden skal nogen få mig til at slippe ham, enten det nu går så eller så!" Ingrid blev meget beklemt. "Doktoren vecj ikke, om han får helsen sin igjen," hviskede hun.

Nu hævede Synnøve hovedet med tilbageholdt gråd, så på hende uden at sige et ord, lod det så igjen falde og blev siddende i tanker; de sidste tårer randt sagte ned over kinderne, men ingen ny kom efter, hun foldede hænderne, men rørte sig ellers ikke: det var som hun sad og tog en stor beslutning. Rejste hun sig da med et smil, ludede sig ned over Ingrid og gav hende en varm, lang kys. "Er han helsesløs, så skal jeg pleje ham. Nu taler jeg

til mine forældre!"

Dette rørte Ingrid meget; men før hun kom til at sige noget, følte hun sin hånd greben: "Farvel, Ingrid! Nu vil jeg gå opover alene." - Og hun vendte sig meget hurtig.

"Det var seddelen," hviskede Ingrid efter hende. - "Seddelen?" spurte Synnøve; Ingrid var allerede oppe, ledte den frem og gik hen til hende med den; men idet hun med den venstre hånd puttede den ind på hendes barm, slog hun den højre omkring hendes hals og gav hende nu kyssen igjen, mens Synnøve følte hendes tårer falde varme og store på sit ansigt. Så skjød Ingrid hende sagte ud af døren og lukkede den i; for hun havde ikke mod til at se resten.

Synnøve gik sagte ned ad trappen på sine hosesokker; men da tankerne var hende for mange, kom hun uforvarende til at gjøre støj, blev ræd, hoppede ud af gangen, greb skoene og ilede med dem i hånden forbi husene, over markerne og lige

bort til grinden; der stansede hun og trak dem på, begyndte at gå opover og skyndte sig, fordi blodet var kommet i fart. Hun gik og småsang, og skyndte altid mere og mere på, så hun tilsidst blev træt og måtte sætte sig. Så huskede hun seddelen-----------

Da buhunden gjorde støj den næste morgen, gutterne vågnede, og kjørene skulde mælkes og slippes, var Synnøve endnu ikke kommen.

Som gutterne stod og undrede sig på, hvor hun kunde være, og fandt ud, at hun ikke havde ligget hele natten, - kom Synnøve. Hun var meget bleg og stille. Uden at sige et ord gav hun sig til at lage mad for gutterne, lagde niste ned og hjalp siden med at mælke.

Tågen trykkede endnu de lavt liggende aser, lynget glitrede af dug hen over den brunrøde hej, det var lidt koldt, og når hunden gjødde, svarede det rundt omkring. Buskapen blev sluppen; den rautede mod den friske luft, og ko på ko tog afsted ud over raket: men der fremme sad alt hunden, tog mod dem og mødte dem, til alle var sluppet, hvorpå også han slap dem frem; klokkelyden dirrede hen ad åsen, hunden gjødde, så det skar igjennem, gutterne prøvede, hvem som kunde hauke stærkest. Fra al denne larm gik Synnøve bort og ned på det sted på stølen, hvor Ingrid og hun plejede at sidde. Hun gråt ikke, sad stille og stirrede og mærkede af og til hin iltre støj, som nu fjærnede sig og flød bedre sammen, jo længre bort den kom. Under dette begyndte hun at smånynne, derpå at synge lidt højere og så med klar, høj stemme følgende sang. Hun havde laget den om efter en anden, som hun havde kunnet, fra hun var barn.

Nu tak for alt, ifra vi var små og legte sammen i skog og lage'. Jeg tænkte, legen den skulde gå op i de grånende dage.

Jeg tænkte, legen den skulde gå ud fra de løvede, lyse birke did frem, hvor Solbakkehuse stå, og til den rødmalte kirke.

Jeg sad og vented så mangen kvæld og så did bort under granehejen; men skygge gjorde det mørke fjæld, og du, du fandt ikke vejen,

Jeg sad og vented og tænkte tit: Når dagen lider, han vejen vover. Og lyset sluktes og brændte lidt, og dagen kom og gik over.

Det stakkars øjet er blevet vant, det kan så sent med at vende synet; det kjender slet ingen anden kant og brænder sårt under brynet.

De nævner sted, hvor jeg trøst kan få: det er i kirken bag Fagerliden; men bed mig ikke om did at gå! - Han sidder lige ved siden.

- Men godt, så ved jeg dog, hvem det var, som lagde gårdene mod hverandre og vej for synet i skogen skar og gav det lov til at vandre.

Men godt, så ved jeg dog, hvem det var, som satte stole til kirkebordet og gjorde, at de går par om par fremover lige mod koret.

SYVENDE KAPITEL.

God tid efter sad Guttorm Solbakken og Karen sammen borti den store, lyse stue på Solbakken og læste for hverandre af nogle ny bøger, som de havde fåt fra byen. De havde været i kirke om formiddagen; ti det var søndag, - så havde de gåt lidt sammen ud over jordet for at se, hvorledes ageren stod, og for at overveje, hvad der skulde lægges igjen eller haves oppe til næste år. De havde ruslet fra den ene atlege og ager til den anden, og det syntes dem, at gården var gåt godt frem i deres tid; "gud ved, hvorledes den vil skjøtte sig, når vi er borte," havde Karen sagt. Da var det, Guttorm havde bedt hende følge med ind, at de kunde læse i de ny bøger; "ti en gjør best i at holde sig fra slige tanker."

Men nu var bogen prøvet, og Karen mente, at de gamle var bedre: "Folk skriver bare op igjen af dem." - "Der kan

Jeg sad og vented og tænkte tit: Når dagen lider, han vejen vover. Og lyset sluktes og brændte lidt, og dagen kom og gik over.

Det stakkars øjet er blevet vant, det kan så sent med at vende synet; det kjender slet ingen anden kant og brænder sårt under brynet.

De nævner sted, hvor jeg trøst kan få: det er i kirken bag Fagerliden; men bed mig ikke om did at gå! - Han sidder lige ved siden.

- Men godt, så ved jeg dog, hvem det var, som lagde gårdene mod hverandre og vej for synet i skogen skar og gav det lov til at vandre.

Men godt, så ved jeg dog, hvem det var, som satte stole til kirkebordet og gjorde, at de går par om par fremover lige mod koret.

SYVENDE KAPITEL.

God tid efter sad Guttorm Solbakken og Karen sammen borti den store, lyse stue på Solbakken og læste for hverandre af nogle ny bøger, som de havde fåt fra byen. De havde været i kirke om formiddagen; ti det var søndag, - så havde de gåt lidt sammen ud over jordet for at se, hvorledes ageren stod, og for at overveje, hvad der skulde lægges igjen eller haves oppe til næste år. De havde ruslet fra den ene atlege og ager til den anden, og det syntes dem, at gården var gåt godt frem i deres tid; "gud ved, hvorledes den vil skjøtte sig, når vi er borte," havde Karen sagt. Da var det, Guttorm havde bedt hende følge med ind, at de kunde læse i de ny bøger; "ti en gjør best i at holde sig fra slige tanker."

Men nu var bogen prøvet, og Karen mente, at de gamle var bedre: "Folk skriver bare op igjen af dem." - "Der kan

138 Q3være noget i det; Sæmund sagde idag til mig i kirken, at børnene er også bare forældrene op igjen." - "Ja, du og Sæmund har nok talt om meget idag." - "Sæmund er en forstandig mand." - "Men holder sig lidet til sin herre og frelser,

er jeg bange for." - Herpå svarede ikke Guttorm.-------

"Hvor blev det nu af Synnøve?" spurgte moderen. - "Hun er oppe på loftet," svarede han. - "Du sad der jo selv med hende før, hvorledes var hun tilsinds?" - "Å -" - "Du skulde ikke ha ladet hende sidde der alene." - "Der kom nogen." Konen taug lidt. - "Hvem var vel det?" - "Ingrid Granliden."

"Jeg tænkte, hun var på sæteren endnu." - "Hun var hjemme idag, for at moderen kunde komme i kirke." - "Ja, vi så da også hende der en dag." - "Hun har meget at stå i." - "Det har andre med; en kommer alligevel did, han længes til." Guttorm svarede ikke herpå. Om en stund sagde Karen: "De var der hele Granlidfolket idag foruden Ingrid." - "Ja, det var vel for at følge Thorbjørn første gang." - "Han så dårlig ud." - "Ikke bedre at vente; jeg

undrede mig over, at han var såpas." - "Ja, han har fåt lide for sin galskab." Guttorm så lidt ned for sig: "Han er nu bare ungdommen endnu." - "Der er ingen god grund der; en kan aldrig være tryg på ham."

Guttorm, som sad med albuerne på bordet og drejede en bog rundt i hånden, åbnede nu denne, og idet han begyndte ligesom at læse sagte i den, lod han de ord falde: "Han skal være ganske sikker på at få igjen sin fulde helse." Moderen tog nu også en: "Det var rigtig bra for en så vakker gut," sagde hun; "vorherre lære ham at bruge den bedre." De læste begge to; så sagde Guttorm, idet han bladede om: "Han så ikke bort til hende i hele dag." - "Nej, jeg mærkede mig også, at han sad stille i stolen, til hun var gåt." En stund efter sagde Guttorm: "Du tror, han glemmer hende?" - "Det var i alle fald det bedste."

Guttorm læste ligefrem, konen bladede. "Jeg synes ikke videre om, at Ingrid blir siddende her," sagde hun. - "Synnøve har neppe nogen anden at tale med." - "Hun har os." - Nu så faderen bort på hende: "Vi må ikke være for strænge." Konen taug; om en stund sagde hun: "Jeg har heller aldrig forbudt hende det." Faderen lagde bogen sammen, rejste sig og så udover ifra vinduet. "Der går Ingrid," sagde han. Neppe havde moderen hørt dette, før hun gik hurtig ud. Faderen stod

endnu længe i vinduet, vendte sig da og gik op og ned; konen kom ind igjen, hun stansede. Jo, det var, som jeg tænkte," sagde hun; "Synnøve sidder oppe og grater, men roder ned i sin kiste, når jeg kommer," og så fortsatte hun, idet hun rystede med hodet: "Nej, det er ikke godt, at Ingrid går her"; - hun gav sig til at stelle rned kvældsmaden, gik ofte ud og ind. Engang, mens hun var ude, kom Synnøve, lidt rødgrædt og stille; hun gled let forbi faderen, som hun så op i ansigtet, og hen til bordet, hvor hun satte sig og tog en bog. En stund efter lagde hun den sammen, gik hen og spurte moderen, om hun skulde hjælpe hende. "Ja, gjør du det!" sagde denne; "arbejde er godt for alting."

Det blev hendes tur at dække bordet; det stod borte ved' vinduet. Faderen, som hidtil havde gåt op og ned, gik nu derhen og så ud. "Jeg tror, den kommer sig, den bygageren, regnet slog," sagde han; hun stillede sig ved siden af ham og så til. Han vendte sig, konen var inde, og så strøg han bare den ene hånd ned ad Synnøves baghode, hvorpå han atter gav sig til at gå.

De spiste, men meget stille; moderen læste bønnen den dag både før og efter bordet, og da de havde rejst sig, vilde hun, de skulde læse og synge, hvad de også gjorde. "Guds ord gir fred; det er dog den største velsignelse i huset." Moderen så i det samme hen til Synnøve, som havde slåt øjnene ned. "Nu skal jeg fortælle en historie," sagde moderen; "det er sandt, hvert ord, og ikke ilde for den, som vil tænke derover." -------

Og så fortalte hun: "Der var i min opvækst en jente på Haug, som var datterdatter til en gammel, boglærd lensmand. Han tog hende tidlig til sig for at ha glæde af hende på sine gamle dage, lærte hende da naturligvis guds ord og god skik. Hun var snar til at fatte og glad i kundskab, så hun, inden lang tid løb, var fremme, hvor vi stod tilbage; hun skrev og regnede og kunde sine skolebøger og 25 kapitler i bibelen, da hun var 15 år; jeg husker det, som det var igår. Hun holdt mere af at læse end af at danse, så hun sjælden fandtes der, hvor laget gik, men tiere i bestefarens loftværelse, hvor hans mange bøger stod. Det bar slig til, at hver gang vi kom sammen med hende, stod hun, som hun var andensteds, og vi sagde til hverandre: Var vi blot så kloge som Karen Hougen. Hun skulde arve gamlingen, og mange gode karer bød sig til at dele halvt med hende; afslag fik cle altø. På den tid vendtQSOLBAKKEN

præstesønnen hjem fra sin præstelære; det var ikke gåt godt med ham, såsom han mere havde havt sind for vildskab og de onde ting end for de gode; nu drak han. "Vogt dig for ham!" sagde den gamle lensmanden: "jeg har været meget sammen med de fornemme, og det er min erfaring, at de er mindre værd ^ vor lid, end bonden." Karen hørte bestandig hans røst over de andres, - og da hun senere traf til at møde præstesønnen, gik hun afsides; ti han stod efter hende. Siden kunde hun ingensteds gå, uden hun mødte ham. "Væk," sagde hun, "det nytter dig lidet!" Men han fulgte, og således bar det til, at hun dog tilsist måtte stanse og høre. Han var fager nok, men da han sagde, han ikke kunde leve hende foruden, skræmtes hun væk. Han gik og drev om husene der, men hun kom

ikke ud; han stod udenfor hendes vindu om natten, men hun kom ikke frem; han sagde, han vilde gjøre ende på sig, men Karen vidste, hvad hun vidste. Tog han så på at drikke igjen. - "Vogt dig; det er djævelens list altsammen," sagde den gamle lensmanden. Så stod karen en dag lige på hendes værelse; ingen vidste, hvorledes han var kommen did. "Nu vil jeg dræbe dig," sagde han. - "Ja, trøst dig til det!" sagde hun. Men så gråt han og sagde, at det stod i hendes magt at gjøre ham til et skikkeligt menneske. "Kunde du endda et halvt år holde dig fra at drikke," sagde hun. Og så holdt han sig et halvt år fra at drikke. "Tror du mig nu?" spurte han. "Ikke før du et halvt år holder dig fra al slags lag og lystighed." Det gjorde han. "Tror du mig nu?" spurte han. "Ikke før du rejser hen og ender din præstelære." Han gjorde også dette, og året efter var han tilbage som fuldlært præst. "Tror du mig nu?" spurte han og havde endda kappe og krave på. "Nu vil jeg nogle gange høre dig forkynde guds ord," sagde Karen. Og det gjorde han purt og rent, som det sig en præstemand sømmer; han talte om sin egen dårlighed, og hvor let det var at sejre, når en først kunde begynde, og hvor godt guds ord var, når en først fandt det. Gik han så igjen til Karen. "Ja, nu tror jeg, du lever efter, hvad du selv ved," sagde Karen; "og nu vil jeg fortælle dig, at jeg i tre år har været trolovet med Anders Haugen, mit søskenbarn; du

skal lyse for os på næste søndag."-------

Her sluttede moderen. Synnøve havde ingen opmærksomhed vist i begyndelsen, siden mere og mere, nu hang hun i hvert ord. "Er der ikke mere?" spurte hun meget ræd. "Nej," svarede moderen. Faderen så på moderen, da gled hendes

SgX 141blik usikkert til siden, og hun fortsatte efter en liden betænkning, idet hun drog fingeren efter bordpladen: "Kanske det også kunde være noget mere; - - men det er det samme." - "Er det mere?" spurte Synnøve og vendte sig mod faderen, som syntes at vide det. "Å - ja; men det er, som mor siger, det kan være det samme." - "Hvorledes gik det ham?" spurte Synnøve. - "Ja, det var netop det," sagde faderen og så hen til moderen. Denne havde lænet sig bagover mod væggen og så på dem begge. "Blev han ulykkelig?" spurte Synnøve sagte. - "Vi får slutte, hvor der skal være slut," sagde moderen og rejste sig. Faderen gjorde ligeså, Synnøve senere.

OTTENDE KAPITEL.

Nogle uger efter, tidlig om morgenen, lagede hele Solbakkefolket sig til kirkefærd; der skulde være konfirmation, som indtraf lidt tidligere det år end sædvanlig, og ved slig lejlighed blev husene stængte; ti alle skulde afsted. De vilde ikke kjøre, da vejret var klart, om også lidt koldt og vinterhårdt i morgenstunden; dagen tegnede til at bli vakker. Vejen bøjede omkring bygden og forbi Granliden, strøg så bortover til højre, og en god fjerdingvej frem lå da kirken. Kornet var på de fleste steder skåret og sat på stør, kjørene for det meste taget ned fra fjældene og gik bundne, markerne var enten grønne for anden gang eller på magrere jorder gråhvide; rundtom stod den mangefarvede skog, birken alt syg, aspen ganske gulbleg, rognen med tørre skrumpeblade, men med frugt. Det havde regnet stærkt i nogle dage, småkrattet, som mudrede op langs vejen og ellers stod og nyste i vejsandet, var nu renvasket og friskt. Men fjældsiderne begyndte at lude tyngre over egnen, efter hvert som den hærjende høst klædte dem af og gjorde dem alvorlige, hvorimod fjældbækkene, der blot stundimellem havde vist liv i sommeren, tullede hovne og sprættende nedover med stor støj. Granlidfossen gik en tyngre og støere gang, navnlig da den kom ned i Granlid-uren, hvor fjældet med en gang ikke vilde være med længer, men trak sig indad. Den tog spændtag i stenen og satte hujende afsted, så det skalv i fjældet. Vasket blev det for sit forræderi; ti fossen satte en

142 &£?blik usikkert til siden, og hun fortsatte efter en liden betænkning, idet hun drog fingeren efter bordpladen: "Kanske det også kunde være noget mere; - - men det er det samme." - "Er det mere?" spurte Synnøve og vendte sig mod faderen, som syntes at vide det. "Å - ja; men det er, som mor siger, det kan være det samme." - "Hvorledes gik det ham?" spurte Synnøve. - "Ja, det var netop det," sagde faderen og så hen til moderen. Denne havde lænet sig bagover mod væggen og så på dem begge. "Blev han ulykkelig?" spurte Synnøve sagte. - "Vi får slutte, hvor der skal være slut," sagde moderen og rejste sig. Faderen gjorde ligeså, Synnøve senere.

OTTENDE KAPITEL.

Nogle uger efter, tidlig om morgenen, lagede hele Solbakkefolket sig til kirkefærd; der skulde være konfirmation, som indtraf lidt tidligere det år end sædvanlig, og ved slig lejlighed blev husene stængte; ti alle skulde afsted. De vilde ikke kjøre, da vejret var klart, om også lidt koldt og vinterhårdt i morgenstunden; dagen tegnede til at bli vakker. Vejen bøjede omkring bygden og forbi Granliden, strøg så bortover til højre, og en god fjerdingvej frem lå da kirken. Kornet var på de fleste steder skåret og sat på stør, kjørene for det meste taget ned fra fjældene og gik bundne, markerne var enten grønne for anden gang eller på magrere jorder gråhvide; rundtom stod den mangefarvede skog, birken alt syg, aspen ganske gulbleg, rognen med tørre skrumpeblade, men med frugt. Det havde regnet stærkt i nogle dage, småkrattet, som mudrede op langs vejen og ellers stod og nyste i vejsandet, var nu renvasket og friskt. Men fjældsiderne begyndte at lude tyngre over egnen, efter hvert som den hærjende høst klædte dem af og gjorde dem alvorlige, hvorimod fjældbækkene, der blot stundimellem havde vist liv i sommeren, tullede hovne og sprættende nedover med stor støj. Granlidfossen gik en tyngre og støere gang, navnlig da den kom ned i Granlid-uren, hvor fjældet med en gang ikke vilde være med længer, men trak sig indad. Den tog spændtag i stenen og satte hujende afsted, så det skalv i fjældet. Vasket blev det for sit forræderi; ti fossen satte en

tirrende strålesprøjt lige op i dets ansigt. Noget nysgjærrigt orekrat, som nærmede sig stupet, havde nær rapet ned i flommen, således stod det og hikkede i vandbadet; ti fossen var ikke spar den dag.

Thorbjørn, begge hans forældre, begge hans søsken og øvrige husfolk drog netop forbi og så på dette. Han var nu frisk igjen og havde alt som før taget sine kraftige tag i faderens arbejde. De to gik nu bestandig sammen, således også her. "Der tror jeg næsten, det er Solbakkefolket, vi har lige bag os,a sagde faderen. Thorbjørn så ikke tilbage; men moderen sagde: "Ja, det er det også;------men jeg ser ikke------

jo, der langt bag." Enten fordi Granlidfolket herefter gik fortere, eller fordi Solbakkefolket sagtnede på sig, blev der større og større afstand mellem dem, tilsist så man neppe hverandre. Det lod til at bli folksomt ved kirken; den lange bygdevej var sort af folk, gående, kjørende og ridende: hestene var vælige nu i høsttiden og lidet vante til at være sammen med flere, hvorfor der var en knæg og en uro over dem, som gjorde farten farefuld, men meget livlig.

Jo nærmere de kom kirken, des større støj stod der af hestene, idet hver, som kom, skreg op til dem, som alt stod bundne, og disse sled i tjoret, trampede om på bagbenene og hvinene nedover mod de nykomne. Alle bygdens hunde, som ugen lang havde siddet og hørt på hverandre og småskjændtes og ægget hverandre, mødtes nu her ved kirken og røg lige ihob i det voldsomste slagsmål, parvis og i stærke klumper, ud over al mark. Folket stod stille langs kirkemuren og husene, førte en hviskende samtale og så blot til hverandre fra siden af. Vejen, som førte forbi muren, var ikke bred, husene lå tæt til på den andre siden, og nu stod kvindfolkene gjærne langs med muren, mandfolkene midt imod dem langs husene. Først senere vovede de at gå over til hverandre, og om kjendt folk så hverandre på afstand, lod de, som de ikke kjendtes, før denne tid kom; - det kunde da være, at de stod så lige i vejen for hverandre, når den ene part kom, at de ikke kunde undgå hilsningen; men da skede den med halvt bortvendt ansigt og knappe ord, hvorpå de gjærne drog sig til hver sin kant. Da Granlidfolket nådde frem, blev der næsten mere stille end før; Sæmund havde ikke mange at hilse, hvorfor det gik ret fort frem over rækken; kvindfolkene derimod hægtede sig straks fast og blev stående blandt de forreste. Dette gjorde, at mandfolkene, da de skulde til at gå ind i kirken,

måtte fremover igjen efter kvindfolkene; i det samme kom tre vogne i række, voldsommere end nogen foregående, og stansede end ikke farten, idet de bøjede ind imellem folkene. Sæmund og Thorbjørn, som nær var bleven overkjørt, så op på samme tid; i den første vogn sad Knud Nordhaug og en gammel mand, i den anden hans søster og hendes husbond, i.den tredje føderådsfolket. Far og søn så på hverandre; Sæmund forandrede ikke

et drag, Thorbjørn var meget bleg; de lod begge blikket slippe og glide lige ud; der mødte de Solbakkefolket, som netop havde stanset lige over for dem for at hilse på Ingebjørg og Ingrid Granliden. Vognene var komne imellem, samtalen var stivnet, øjnene hang endnu ved de bortfarende, og det var en tid, før de kunde ta dem til sig igjen. Som de da nogen og hver begyndte at komme sig efter overraskelsen og lod øjet streife for at søge en overgang, mødte de Thorbjørn og Sæmund, der stod og stirrede. Guttorm Solbakken bøjede bort, men konen så straks efter Thorbjørns øjne; Synnøve, som nok havde fåt disse, vendte sig mod Ingrid Granliden og tog hende i hånden som for at hilse på hende, skjønt hun havde gjort det en gang før. Men alle følte de på én gang, at deres tjenestefolk og kjendinger, alle som en, iagttog dem, og nu gik Sæmund selv bent over og tog med bortvendt ansigt Guttorm i hånden: "Tak for sist!a - "Selv tak for sist!" Ligeså konen: "Tak for sist!" - "Selv tak for sist!" men heller ikke hun så op. Thorbjørn gik efter og gjorde som faderen; denne kom nu til Synnøve, som var den første, han så på. Hun så også op på ham og glemte at sige: "Tak for sist." Thorbjørn kom i det samme; han sagde intet, hun intet, de tog hverandre i hånden, men løst, ingen fik øjnene op, ingen kunde flytte en fod væk. - "Det blir bestemt et velsignet vejr idag," sagde Karen Solbakken og lod blikket med hast gå fra den ene til den anden. Sæmund var den, som svarede: "Å, ja; den vind driver skylagene væk." - "Godt for kornet, som står og trænger tørke," sagde Ingebjørg Granliden og begyndte at børste af Sæmund bag på trøjen, ventelig fordi hun trodde, han var støvet. - "Vorherre har givet os et godt år; men det kan være uvist, om altsammen vil i hus," sagde Karen Solbakken igjen og så hen til de to, som endnu ikke havde flyttet sig siden sist. "Det kommer an på folkemagten," sagde Sæmund og vendte sig mod hende, så at hun ikke godt kunde se did, hun vilde. "Jeg har tit tænkt, at et par gårde kunde lægge sin magt ihob; da gik det vist bedre."

- "Det kan være slig, de vil bruge tørken på én gang," sagde Karen Solbakken og tog et skridt til siden. - "Ja vist," sagde Ingebjørg og stillede sig tæt ved manden, således at Karen heller ikke nu fik se did, hun vilde; "men somme steder er der tidligere modent end på andre; Solbakken er ofte over fjortendagene foran os." - "Ja, da kunde vi jo godt hjælpes," sagde Guttorm langsomt og trådte et skridt nærmere. Karen så til ham i hast. - "Ellers er der mange omstændigheder, som kan komme i vejen," føjede han til. - "Det er der," sagde Karen og flyttede ét skridt til den ene side, ét skridt til den anden og nok ét, men så atter tilbage. - "Å - ja; der er ofte meget i vejen for en," sagde Sæmund; det var ikke frit, at munden trak op til et smil. - "Vel er der så," sagde Guttorm; men konen skjød ind: "Menneskemagten rækker ikke langt; guds er den største, skulde jeg tro, og det kommer an på ham." - "Han skulde da vel ikke ha synderlig imod, at vi hjalp hverandre med indhøstningen på Granliden og Solbakken?" - "Nej," mente Guttorm; "det kan han da ikke ha imod," og han så alvorlig hen til konen. Denne vendte samtalen. - "Her er mange folk ved kirken idag," sagde hun; "det gjør godt at se dem søge guds hus." Ingen syntes at ville svare; da sagde Guttorm: "Jeg tror nok, det monner med gudsfrygten; der er flere ved kirken nu end i min ungdom." - "Å ja; - folket øges," sagde Sæmund. - "Der er vel dem iblandt, kanske største parten med, som blot driver hidover af vane," sagde Karen Solbakken. - "Kanske de yngre," mente Ingebjørg. - "De yngre vil gjærne træffe hverandre," sagde Sæmund.-------"Har I hørt, at præsten vil

søge sig væk?" sagde Karen og vendte samtalen anden gang.

- "Det var slemt," sagde Ingebjørg; "han har både døbt og konfirmeret alle børnene mine." - "Du vilde vel også, han skulde gifte dem først?" sagde Sæmund og tyggede væk på en flis, som han havde fundet sig. - "Jeg undrer mig på, om det ikke snart skulde være kirketid," sagde Karen og så hen til indgangen. - "Ja, det er nok hedt herude idag," sagde Sæmund som før. - "Kom nu, Synnøve, så skal vi gå ind."

- Synnøve for sammen og vendte sig; ti hun havde nok talt med Thorbjørn. "Vil du ikke vente, til klokken ringer?" sagde Ingrid Granliden og skottede hen til Synnøve; "så går vi allesammen," lagde Ingebjørg til. Synnøve vidste ikke, hvad hun skulde svare. Sæmund så bagover til hende. "Venter du, så ringer det snart - for dig," sagde han. Synnøve blev

meget rød, moderen så hvast op til ham. Men han smilte til hende. "Det blir nu, som vorherre vil; var det ikke så, du sal nys?" Og han ruslede i forvejen bort over mod kirken, de andre efter.

Ved kirkedøren var der trængsel, og da de skulde se til, var den ikke oppe. Netop som de gik nærmere for at spørge om årsagen, blev den åbnet, og folk gik ind; men nogle gik også tilbage, hvorved de kommende blev adskilte. Op til væggen stod to i samtale, deri ene høj og svær, med lyst, men stridt hår, but næse, og det var Knud Nordhaug, som, da han så Granlidfolket komme, stansede talen, blev lidt underlig, men stod alligevel. Sæmund skulde nu gå lige forbi ham og lånte ham et par øjne i det samme, men Knud slog heller ikke sine ned, skjønt de ikke så sikkert. Nu kom Synnøve, og straks hun så uventet fik Knud at se, blev hun ligbleg. Da slog Knud øjet ned, løftede sig op fra væggen for at gå. Han havde kun gjort et par skridt, da så han fire ansigter rettet på sig, det var Guttorms, konens, Ingrids og Thorbjørns. Ret som han var ør, gik han lige på dem, så han uden selv at vide det snart stod ansigt til ansigt med Thorbjørn selv; det lod, som han vilde drage sig til siden straks; men flere folk var komne til, og det kunde ikke gjøres så let. Dette hændte lige på stenhellen, som ligger udenfor Fagerlidkirken; oppe på tærskelen til våbenhuset var Synnøve stanset og Sæmund længre inde; de kunde, da de stod højere, tydelig sees af alle udenfor og se dem. Synnøve havde glemt alt og stod og stirrede på Thorbjørn; Sæmund ligeså, konen, Solbakkeparret, Ingrid. Thorbjørn følte det og stod som naglet fast; men Knud tænkte, at han her måtte gjøre nogei, og så rakte han den ene hånd et lidet stykke frem, men sagde ingenting. Thorbjørn rakte også sin lidt frem, men ikke således, at de kunde nå hverandre. "Tak for -" begyndte Knud, men huskede straks, at det ikke var nogen rigtig hilsen her, og gik et skridt tilbage. Thorbjørn så op, og øjet traf Synnøve, der var hvid som sne. Med et langt skridt frem og et kraftigt tag i Knuds hånd sagde han, så de nærmeste kunde høre det: "Tak for sist, Knud; vi kan - ha havt godt af det begge to."

Knud gav en lyd fra sig omtrent som et hik, og det var, som han to eller tre gange forsøgte at tale; men det blev ikke noget af. Thorbjørn havde ikke mere at sige, ventede, - så ikke op, men bare ventede. Der faldt imidlertid ikke et ord, og som nu Thorbjørn stod der og drejede salmebogen i hån-

den, kom han til at slippe den ned. Straks bøjede Knud sig, tog den og rakte ham den. "Tak!" sagde Thorbjørn, som selv havde bøjet sig; han så op, men da Knud atter så ned, tænkte Thorbjørn: det er best, jeg går. Og så gik han.

De andre gik også, og da Thorbjørn havde sat sig ned og en stund efter vilde se over til kvindfolkestolen, mødte han Ingebjørgs ansigt, som smilte moderlig mod ham, og Karen Solbakkens, der bestemt havde ventet på, at han skulde se didover; ti straks han gjorde dette, nikkede hun tre gange til ham, og da han studsede derved, nikkede hun tre gange til, endnu mildere end før. - Sæmund, faderen, hviskede ham ind i øret: "Det tænkte jeg." De havde hørt indgangsbønnen, sunget en salme, og konfirmanderne stillede sig alt op, før han næste gang hviskede til ham: "Men Knud kan lidet med at være god; lad det bestandig være langt ifra Granliden til Nordhaug."

Konfirmationen tog sin begyndelse, idet præsten kom frem, og børnene istemte konfirmationssalmen efter Kingo. At høre dem synge alle på en gang og alene, fortrøstningsfuldt og klingende, plejer gjærne røre folk og helst den, som ikke er kommen længre bort, end at han husker sin egen dag. Når en dyb stilhed følger på, og præsten, den samme nu i over tyve år, den samme, som gjærne har havt en eller anden liden god stund, hvori han har talt til det bedre for hver enkelt af dem, - når han nu folder hænderne over brystet og tar i, er der gjærne megen bevægelse. Men børnene begynder at gråte, når præsten taler om forældrene og vil, at de skal bede til vorherre for sine børn. Thorbjørn, som nylig havde ligget for døden, endnu nyligere havde trod, at han blev et helseløst menneske, gråt meget, men især, da børnene aflagde løftet, og allesammen var så sikre på at holde det. Han så ikke en eneste gang over til kvindfolkestolen; men efter endt tjeneste gik han hen til Ingrid, søsteren, og hviskede noget til hende, hvorpå han skyndsomt trængte sig frem og ud, og somme vilde vide, at han var tagen op over lien og tiiskogs i stedet for hen ad landevejen; men de var ikke viss på det. Sæmund ledte efter ham, -

opgav det dog, da han så, at Ingrid også var borte. Han ledte siden efter Solbakkefolket, disse for rundt over al gården og spurte efter Synnøve, som ingen havde set ligt til. De drog da hjemover, hver for sig, og uden sine barn.

Men langt fremme i vejen var både Synnøve og Ingrid. "Jeg angrer næsten, jeg tog med," sagde den første. - "Det

er ikke længer farligt nu, når far ved om det," sagde den anden. - "Men han er dog ikke min far," sagde Synnøve. "Hvem ved?" svarede Ingrid, - og så sagde de ikke mere om den ting. - "Det var nok her, vi skulde bie," mente Ingrid, da vejen havde gjort en stor krog på sig, og de stod i en tæt skog. - "Han har en lang omvej," sagde Synnøve. - "Alt kommen!" faldt Thorbjørn ind, - han rejste sig op bag en stor sten.

Han havde færdig i hodet alt det, han vilde sige, og det var ikke lidet. Men idag skulde det ikke gå tråt, for far hans vidste om det og vilde det, hvad han syntes at være viss på efter det, som havde hændt ved kirken. Slig som han også selv havde længtes den hele sommer, skulde han nok nu bli dygtigere til at tale med hende, end han før havde været. "Det er best, vi går skogvejen," sagde han; "den fører snarere frem." Jenterne sagde ingenting, men fulgte. Thorbjørn tænkte at tale til Synnøve, men først vilde han vente, til de kom den bakken opover, siden, til de var over den myren; men da de vel var over, tænkte han, det var best at begynde, når han var kommen ind i den skogen der længre fremme. Ingrid, som vel syntes, det gik noget langsomt med dem, begyndte at sagtne gangen og gled mere og mere tilbage, til hun næsten ikke var synlig; Synnøve lod, som hun ikke mærkede det, men begyndte at plukke et og andet bær, som stod fremme i vejkanten.

Det var da underligt, jeg ikke skulde få målet for mig, tænkte Thorbjørn, og så sagde han: "Det blev alligevel vakkert vejr idag." - "Det blev det," svarede Synnøve. Og så bar det et stykke fremover igjen; hun plukkede bær, og han gik der. - "Det var snilt, du vilde følge," sagde han; men derpå svarede hun ikke. - "Det har vieret en lang sommer," sagde han; men herpå svarede hun heller ikke. - Nej, så længe vi går, tænkte Thorbjørn, kommer vi aldrig til at snakkes ved; "jeg tror, vi gjør best i at vente lidt på Ingrid," sagde han." - "Ja, lad os det," sagde Synnøve og stod; her var intet bær at bøje sig ned efter, det havde Thorbjørn nok set; men Synnøve havde fåt fat i et stort strå, og nu stod hun og stak bærrene ind på strået.

"Idag faldt mig stærkt på minde den tid, vi gik sammen til konfirmation," sagde han. - "Jeg måtte også komme det ihu'" svarede hun. - "Der er mange ting hændt siden den gang," - og da hun intet sagde, fortsatte han: "men de fleste

således, som vi ikke havde ventet." Synnøve stak sine bær meget flittig ind på strået og holdt hodet bøjet under dette; han flyttede lidt for at se hende i ansigtet; men som om hun mærkede dette fik hun laget det slig, at hun måtte vende sig på ny. Da blev han næsten ræd, han ingenting skulde få frem. "Synnøve, du har vel altid lidt at sige, du også?" Da så hun op og lo. "Hvad skal jeg sige?" spurte hun. Han fik alt sit mod igjen og vilde ta hende om livet, men just som han kom nær til hende, turde han ikke rigtig, men spurte blot ganske spagfærdig: "Ingrid har vel talt med dig?" - "Ja," svarede hun. - "Så ved du også noget," sagde han. Hun taug. "Så ved du også noget," gjentog han og kom anden gang nærmere. - "Du ved vel* også noget," svarede hun, - ansigtet kunde han ikke se. - "Ja," sagde han og vilde få fat i en af hendes hænder; men hun var flittigere end nogen tid før. "Det er så lejt med det," sagde han, "at du magtstjæler mig." - Han kunde ikke mærke, om hun smilte til det, og derfor vidste han ikke, hvad han skulde føje til. "Kort og godt da," sagde han så med én gang ret stærkt, skjønt stemmen var ikke sikker; "hvad har du gjort ved den seddelen?" Hun svarede ikke, men vendte sig bort. Han gik efter, lagde den ene hånd på hendes skulder og bøjede sig ned over

hende. "Svar mig!" hviskede han.-------"Jeg har brændt

den."

Han tog rask og vendte hende mod sig, men da så han, at hun vilde til at gråte, og så turde han ikke andet end

slippe hende igjen; - det er da også slemt, så let hun tar til den gråden, tænkte han. Best som de stod, sagde hun sagte: "Hvorfor skrev du den seddelen?" - "Det har Ingrid sagt dig." - "Ja vist; men - det var hårdt af dig." - "Far vilde det __« - "Alligevel -" - "Han trodde, jeg blev et helse-løst menneske al min tid; herefter skal jeg sørge for dig," sagde han.

Ingrid viste sig nede i bakken, og de tog straks på at gå. "Det var, som jeg så dig best, da jeg ikke mere tænkte at kunne få dig," sagde han. - "En prøver sig selv, når en er alene," sagde hun. - "Ja, da mærkes det best, hvem der har den største magten i os," sagde Thorbjørn med klar stemme og gik alvorlig ved hendes side.

Hun plukkede ikke mere bær nu. "Vil du ha dem der," sagde hun og rakte ham strået. - "Tak," sagde han og holdt hånden, som rakte bærrene. "Så er det vel best, det blir ved

det gamle," sagde han lidt svag i målet. - "Ja," hviskede hun neppe hørlig og vendte sig bort; de gik videre fremover, og så længe hun taug, turde han ikke røre ved hende, heller ikke tale; men han følte ligesom ingen vægt i kroppen og var derfor noget nær på vej at tumle overende. Det brændte for øjet, og da de i det samme kom på en haug, hvorfra Solbakken godt såes, var det ham, som han havde bod der al sin levetid og længtes did hjem. "Jeg følger hende ligeså godt over straks," tænkte han og gik og drak mod i sig af synet, så han blev stærkere i sit forsæt for hvert skridt. "Far hjælper mig," tænkte han; "jeg holder ikke dette ud længer, jeg må over, - må!" Og han gik fortere og fortere, bare så lige frem; det lyste over bygden og gården; "ja idag; aldrig en time længer venter jeg," og han følte sig så stærk, at han vidste ikke, hvorhen han skulde vende sig.

"Du går rent ifra mig," hørte han en blid stemme lige bag sig; det var Synnøve, som slet ikke kunde følge ham og nu måtte gi tabt. Han blev skamfuld og vendte om, kom tilbage med udstrakt arm og tænkte: Jeg skal løfte hende over hodet på mig; men da han kom nær hende, gjorde han det slet ikke. "Jeg går så fort, jeg," sagde han. "Du gjør det," svarede hun.

De var nær ved bygdevejen; Ingrid, som hele tiden havde været ude af syne, gik her lige bag dem. "Nu skal I ikke gå sammen længer," sagde hun. Thorbjørn skvat op ved det, det kom for tidlig på ham; Synnøve blev også lidt underlig. - "Jeg havde så meget, jeg skulde sagt dig," hviskede Thorbjørn. Det var ikke frit, at hun smilte. "Ja-ja," sagde han, "en anden gang"; - han tog hendes hånd.

Hun så op med klart og fuldt blik; han blev varm ved det, og straks løb det ham gjennem hodet: Jeg følger hende straks! Da drog hun sin hånd varsomt tilbage, vendte sig rolig til Ingrid og sagde farvel, gik så sagte nedover mod vejen. Han blev stående tilbage.

De to søsken gik hjem gjennem skogen. "Fik I nu tale sammen?" spurte Ingrid. - "Nej, det var for korten vej," sagde han, men gik fort, som vilde han ikke høre mere.

- "Nu?" sagde Sæmund og så op fra maden, da de to søsken kom ind i stuen. Thorbjørn svarede ingenting, men gik hen til bænken på den andre siden, ventelig for at ta af sig; Ingrid gik efter og smålo. Sæmund begyndte at spise igjen, så nu og da bort over til Thorbjørn, som havde han

meget travelt, smilte og spiste videre. "Kom og spis," sagde han; "maden blir kold." - "Tak, jeg skal ikke ha noget," sagde Thorbjørn og satte sig. - "Så?" - og Sæmund spiste. En stund efter sagde han: " I var så snare til at gå fra kirken idag." - "Det var nogen, vi skulde tale med," sagde Thorbjørn og satte sig på hug. - "Nu, - fik du tale med dem?" Jeg ved næsten ikke," sagde Thorbjørn. - "Det var som fa'en," sagde Sæmund og spiste. En stund efter var han færdig og rejste sig; han gik bort til vinduet, stod en stund og så ud, hvorpå han vendte sig: "Du - vi skal gå ud og se på avlingen." Thorbjørn rejste sig. "Nej, - tag ligeså godt på dig." Thorbjørn, som sad i skjorteærmene, tog en gammel trøje, som hang ovenover ham. - "Du ser, at jeg har taget den ny på," sagde Sæmund. Thorbjørn gjorde det samme, og de gik ud, Sæmund foran, Thorbjørn efter.

De gik nedover mod vejen. "Skal vi ikke gå hen til byggen?" sagde Thorbjørn. - "Nej, nu går vi bort over til

hveden," sagde Sæmund. Just som de kom ned på vejen, kom en vogn sagte kjørende. "Det er en af Nordhaugvognene," sagde Sæmund. - "Det er ungfolk på Nordhaug," lagde Thorbjørn til; men ungfolket er det samme som de nygifte.

Vognen holdt stille, da de kom nær Granlidmændene. "Hun er rigtig et stolt kvindfolk, den Marit Nordhaug," hviskede Sæmund og kunde ikke få øjnene fra hende; hun sad lidt tilbagelænet i vognen med et tørklæde løst bundet over hodet og et andet omkring sig. Hun så stivt ud for sig på de to; der var ikke en bevægelse over hendes rene, stærke træk. Manden var meget bleg og mager, så endnu mildere ud end sædvanlig, omtrent som den, der har en sorg, han ikke kan tale om. "Er karerne ude og ser til kornet?" sagde han. - "Skal tro det," svarte Sæmund. - "Det står godt her i år." "Å - ja; det kunde ha været værre." - "I kommer sent," sagde Thorbjørn. - "Det var meget kjendt folk at ta afsked med," sagde manden. - "Nu, - skal du rejse væk?" spurte Sæmund. - "Jeg skulde det, ja."-------"Går den rejse langt?"

- "Å - ja." - "Hvor langt på lag?" - "Til Amerika." - "Til Amerika!" sagde begge mænd på en gang; - "en nygift mand!" lagde Sæmund til. Manden smilte: "Jeg tror, jeg blir her for fodens skyld, sagde ræven, - den sad fast i glæfsen".

- Marit så bort på ham og derfra på de andre, en let rødme fløj over ansigtet, men det var ellers uforanderligt. - "Kanske konen blir med?" spurte Sæmund. - "Nej, hun gjør ikkeSYNNØVE SOLBAKKEN

det heller." - "De siger, det skal være let at komme til magt i Amerika," sagde Thorbjørn, - han følte, at talen ikke burde stå stille. - "A - ja," sagde manden. - "Men Nordhaug er en god gård," mente Sæmund. - "Der er for mange på den," svarede manden; konen så atter hen til ham. "Den ene står i vejen for den anden," lagde han til.

»Ja> god lykke på rejsen," sagde Sæmund og tog hans hånd; "vorherre give dig det, du vil finde."

Thorbjørn så sin skolekammerat stærkt op i øjet; "jeg vil tale med dig siden," sagde han. - "Det er godt at kunne tale med en," svarede manden og skrabede med svøben i vogngulvet.

"Kom over til os," sagde Marit, og Thorbjørn så vel som Sæmund studsede og så op; de glemte bestandig, at hun havde så mild en stemme.

De kjørte; - det gik sagte fremover, en liden støvsky krusede omkring dem, aftensolen faldt lige på; imod hans mørke vadmelsklæder skinnede hendes silketørklæde, - en bakke kom, og de forsvandt.

-------Længe gik far og søn, før de sagde noget. "Det

bæres mig for, at han sent kommer igjen," ytrede endelig Thorbjørn. - "Det er vel også det bedste," mente Sæmund, "når en ikke har fæstet lykken i landet," og de gik atter tause videre. - "Du går nok forbi hvedeageren," sagde Thorbjørn. - "Vi kan se til den på tilbagevejen," - og de gik længre fremover. Thorbjørn vilde ikke rigtig spørge, hvor dette bar hen; ti de gik forbi Granlidjordet.

NIENDE KAPITEL.

Guttorm og Karen Solbakken havde alt spist, da Synnøve rød og andpusten trådte ind. "Men, kjære barnet mit, hvor har du været?" spurte moderen, - "Jeg blev tilbage med Ingrid," sagde Synnøve og blev stående for at ta et par tørklæder af sig; faderen ledte ind i skabet efter en bog. o"Hvad kunde I to ha at tale om, som tog slig lang tid?" - "Å, ikke om noget." - "Så var det da rigtig bedre, du holdt kirkefølge, barnet mit!" Hun rejste sig og tog mad frem til hende. Da Synnøve havde sat sig ned for at spise, og moderen havde sat sig lige overfor hende, sagde hun: "Var det kanske flere, du talte med?" - "Ja, det var mange," sagde Synnøve. -

det heller." - "De siger, det skal være let at komme til magt i Amerika," sagde Thorbjørn, - han følte, at talen ikke burde stå stille. - "A - ja," sagde manden. - "Men Nordhaug er en god gård," mente Sæmund. - "Der er for mange på den," svarede manden; konen så atter hen til ham. "Den ene står i vejen for den anden," lagde han til.

»Ja> god lykke på rejsen," sagde Sæmund og tog hans hånd; "vorherre give dig det, du vil finde."

Thorbjørn så sin skolekammerat stærkt op i øjet; "jeg vil tale med dig siden," sagde han. - "Det er godt at kunne tale med en," svarede manden og skrabede med svøben i vogngulvet.

"Kom over til os," sagde Marit, og Thorbjørn så vel som Sæmund studsede og så op; de glemte bestandig, at hun havde så mild en stemme.

De kjørte; - det gik sagte fremover, en liden støvsky krusede omkring dem, aftensolen faldt lige på; imod hans mørke vadmelsklæder skinnede hendes silketørklæde, - en bakke kom, og de forsvandt.

-------Længe gik far og søn, før de sagde noget. "Det

bæres mig for, at han sent kommer igjen," ytrede endelig Thorbjørn. - "Det er vel også det bedste," mente Sæmund, "når en ikke har fæstet lykken i landet," og de gik atter tause videre. - "Du går nok forbi hvedeageren," sagde Thorbjørn. - "Vi kan se til den på tilbagevejen," - og de gik længre fremover. Thorbjørn vilde ikke rigtig spørge, hvor dette bar hen; ti de gik forbi Granlidjordet.

NIENDE KAPITEL.

Guttorm og Karen Solbakken havde alt spist, da Synnøve rød og andpusten trådte ind. "Men, kjære barnet mit, hvor har du været?" spurte moderen, - "Jeg blev tilbage med Ingrid," sagde Synnøve og blev stående for at ta et par tørklæder af sig; faderen ledte ind i skabet efter en bog. o"Hvad kunde I to ha at tale om, som tog slig lang tid?" - "Å, ikke om noget." - "Så var det da rigtig bedre, du holdt kirkefølge, barnet mit!" Hun rejste sig og tog mad frem til hende. Da Synnøve havde sat sig ned for at spise, og moderen havde sat sig lige overfor hende, sagde hun: "Var det kanske flere, du talte med?" - "Ja, det var mange," sagde Synnøve. -

"Barnet må da få tale med folk," sagde Guttorm. - "Vist må hun det," sagde moderen lidt mildere; "men hun burde dog følge sine forældre." - Herpå svaredes der ikke.

"Det var en velsignet kirkedag," sagde moderen; "ungdommen på kirkegulvet gjør en godt." - "Man husker sine egne barn," sagde Guttorm. - "Du har ret deri," sagde moderen og sukkede. "Ingen kan vide, hvorledes det vil gå dem." Guttorm sad længe taus. - "Vi har meget at takke gud for," sagde han endelig; "han lod os beholde ét." Moderen sad og drog fingeren efter bordet og så ikke op; "hun er dog vor største glæde," sagde hun sagte; "hun har også artet sig vel," lagde hun endnu sagtere til. Der var lang taushed. "Ja, hun har gjort os megen glæde," sagde Guttorm - og senere med blød stemme: "Vorherre gjøre hende lykkelig." - Moderen drog fingeren efter bordet; der faldt en tåre ned på det, som hun drog udover. - "Hvorfor spiser du ikke?" sagde faderen, idet han så op en tid efter. - "Tak jeg er mæt," svarede Synnøve. - "Men du har jo ingenting spist," sagde nu også moderen, "du har gåt lang vej." - "Jeg er ikke god til," sagde Synnøve og holdt på med at drage op en tørklædesnip af barmen. "Spis, barnet mit," sagde faderen. - "Jeg kan ikke," sagde Synnøve og skar i at gråte. - "men kjære, hvorfor grater du?" - "Jeg ved ikke," og hun hulkede. - "Hun har det så let med at gråte," sagde moderen; faderen rejste sig og gik til vinduet.

"Der kommer to mænd opover," sagde han. - "Ja så, på dette lejte?" spurte moderen, og hun gik også bort til vinduet. De så længe nedover. - "Kjære, - hvem kan det være?" .sagde endelig Karen, men ikke netop som hun spurte. - "Jeg ved ikke," svarede Guttorm, og de stod og så. - Jeg kan rigtig ikke forstå det," sagde hun. - "Jeg heller ikke," sagde han. Mændene kom nærmere. - "Det må være dem alligevel," sagde hun endelig. - "Ja, det er nok så," sagde Guttorm. Mændene kom nærmere og nærmere, den ældre stansede og så sig tilbage, den yngre ligeså; gik de så videre.

"Skjønner du, hvad de kan ville?" spurte Karen omtrent som første gang. - "Nej, det gjør jeg ikke," sagde Guttorm. Moderen vendte sig, gik bortover til bordet, satte væk, ryddede lidt op. "Du får ta på dig igjen, barnet mit," sagde hun til Synnøve; "for her kommer fremmed folk."

Neppe havde hun sagt dette, før Sæmund åbnede døren og kom ind. Thorbjørn bagefter. "Signe laget!" sagde Sæmund,

stansede lidt ved døren, gik dernæst sagte fremover for at hilse på folket; Thorbjørn fulgte. De kom sist til Synnøve, som endnu stod borte i en krog med sit tørklæde i hånden og vidste ikke, om hun skulde ta det på eller ej, vidste vel knap, at hun holdt det i hånden. "I får se til, I kan sidde indpå," sagde konen. - "Tak, - det er ellers ingen lang vej hid-over," sagde Sæmund, men satte sig dog; Thorbjørn ved siden. - "I kom rent bort ved kirken idag," sagde Karen. - "Ja, jeg ledte efter eder," svarede Sæmund. - "Der var mange folk," sagde Guttorm. - "Rigtig mange folk," gjentog Sæmund; "det var også en vakker kirkedag." - "Ja, vi sad just og talte om det," sagde Karen. - "Det er så underligt at se konfirmationen for dem, som selv har barn," lagde Guttorm til; konen flyttede sig på bænken. - "Det er det," sagde Sæmund; "man kommer til at tænke alvorlig på dem, - og det er derfor jeg lakkede hidover i kvæld," lagde han til, så sikkert omkring sig, byttede skrå og lagde den gamle varlig ned i messingdåsen. Guttorm, Karen, Thorbjørn flygtede med øjnene, hver til sin kant. - "Jeg tænkte, jeg skulde følge Thorbjørn hidover," begyndte Sæmund langsomt; "han kom nok sent hidover alene, - gjør også ellers dårlig besked, er jeg ræd," - han skottede bort til Synnøve, som følte det. - "Det er nu slig, at han har havt hug til hende, Synnøve, fra det han var såpas til kar, han kunde ha forstand på sligt; - og ikke er det vel frit, at hun også har lagt sin hug til ham. Men da tænker jeg, det er best, de kommer sammen. - Jeg var lidet for det, den tid jeg så, han knap kunde styre sig selv, endsige mere; men nu tror jeg at kunne borge for ham, og kan jeg ikke, så kan hun; ti hendes magt er nok nu den største. - Hvad mener I da, om vi så til at få dem sammen? Det kan vel ikke haste, men jeg ved heller ikke, hvorfor vi skal vente. Du, Guttorm, er ved god magt, jeg rigtignok ved mindre og har flere at dele på; men endda så tænker jeg, det kan lage sig. I får da sige, hvad I synes om dette; - hende spørger jeg sist, for jeg tror nok at vide, hvad hun vil."

Således talte Sæmund. Guttorm sad på hug, lagde vekselvis den ene hånd over den anden, gjorde flere gange mine til at rejse sig, idet han hver gang drog vejret med mere magt, men kom sig dog ikke til før den fjerde eller femte gang, så fik han endelig ret ryg, strøg sig op og ned over knæet og så bort på konen, således at blikket af og til streifede Synnøve. Denne rørte sig ikke, ingen kunde se hendes ansigt. Karen

sa.d ved bordet og stregede. - "Det er nu så, - at det er et vakkert tilbud/' sagde hun. - "Ja, det synes jeg, vi får ta til takke med," sagde Guttorm med højj stemme, som var han betydelig lettet, og så fra hende til Sæmund, der havde lagt armene over kors og lænet sig op mod væggen. - "Vi har bare denne ene datter," sagde Karen; "vi får betænke os." - "Det var råd til det," sagde Sæmund; men jeg ved ellers ikke, hvad der skulde være i vejen for at svare straks, så' bjørnen,

- han spurte bonden, om han måtte få den koen hans." - "Vi kan vist svare straks," mente Guttorm og så til konen. - "Det er nu dette, at Thorbjørn kunde være vel vild," sagde hun, men så ikke op. - "Det tror jeg, har rettet på sig." sagde Guttorm; "du ved selv, hvad du så' idag."-------Ægtefolkene så nu vekselvis på hverandre; det varede vel et helt minut. - "Kunde vi bare være tryg på ham," sagde hun. - "Ja," tog nu Sæmund atter til orde; "hvad den sagen angår, så må jeg sige, hvad jeg har sagt før; det går godt med læsset, når hun holder tømmerne. Det er svært, slig en magt hun har i ham; det prøvede jeg, den gang han lå syg derhjemme hos mig og vidste ikke, hvor det bar hen, til helsen eller ej."

- "Du får ikke være så trå på det," sagde Guttorm; "du ved, hvad hun selv vil, og det er nu hende, vi lever for!" Da så Synnøve for første gang op, og det var på faderen, stort og taknemmelig. "Å - ja," sagde Karen efter en stunds taushed og stregede nu lidt hårdere end før; "har jeg stat imod i det længste, så har det vel været, fordi jeg havde en god mening med det.-------Jeg var kanske ikke så hård som ordene,

-" hun så op og lo; men gråden vilde frem. Da rejste Guttorm sig. "Så i guds navn er det hændt, som jeg vilde helst her i verden," sagde han og gik bortover gulvet til Synnøve.

- "Jeg har aldrig været ræd for det," sagde Sæmund, rejste sig nu også; "det, som skal ihob, det kommer ihob."

Han gik bortover. "Nu, - hvad siger du til det, barnet mit?" sagde moderen, hun kom nu også hen til Synnøve.

Denne sad endnu der; de stod alle omkring hende med undtagelse af Thorbjørn, som sad, hvor han først havde sat sig. "Du får rejse dig, barnet mit," hviskede moderen til hende; hun rejste sig, smilte, vendte sig bort og gråt. - "Vorherre, han følge dig nu og altid!" sagde moderen, slog armene omkring hende og gråt sammen med hende. De to mandfolk gik bortover gulvet, hver til sin kant.

"Du får gå hen til ham," sagde moderen endnu gråtende,

idet hun slap hende og skjød blidt til hende. Synnøve gik et skridt, men stod, fordi hun ikke kunde komme længre; Thorbjørn sprang op og gik imod hende, greb hendes hånd, holdt den, vidste ikke, hvad han mere skulde gjøre, og blev stående der med den, til hun sagte tog den til sig igjen. Så stod de der stiltiende ved siden af hverandre.

Døren gik lydløst op, en stak hodet ind. "Er Synnøve her?" spurtes med varsom stemme; det var Ingrid Granliden. - "Ja, her er hun; kom nærmere!" sagde faderen. Ingrid ligesom betænkte sig; "kom du! her er alt godt," lagde han til. De så nu på hende allesammen. - Hun syntes noget forlegen; "her er nok flere ude," sagde hun. - "Hvem er det?" spurte Gut-

torm.-----------"Det er mor," sagde hun sagte. - "Lad hende

komme," sagde fire på en gang.-------Og konen på Solbakken

gik imod døren, mens de andre så glade til hverandre. "Du kan gjærne komme, mor," hørte de Ingrid sige. Og så kom Ingebjørg Granliden ind i sit lyse skaut. - "Jeg forstod det nok," sagde hun, "skjønt Sæmund kan nu ingenting sige. Og så var Ingrid og jeg ikke gode til andet end at gå over." - "Ja, her er det, som du vil ha det," sagde Sæmund og flyttede sig, for at hun kunde komme frem til dem. - "Å, gud velsigne dig, fordi du drog ham over til dig," sagde hun til Synnøve, tog hende om halsen og klappede hende; "du holdt fast i det længste, du, barnet mit; det blev dog, som du vilde." Og hun klappede hende på kind og hår, hendes tårer randt hende nedover ansigtet; hun ænsede dem ikke, men strøg omhyggelig væk Synnøves. - ‚Ja, det er en gild gut, du får," lagde hun til, "og nu kjender jeg mig tryg for ham," og hun sluttede hende endnu en gang til sig. - "Mor ved mere i kjøkkenet sit, hun," sagde Sæmund, "end vi andre, som skal være midt oppi det."

Det stilnede lidt af med gråden og bevægelsen. Huskonen begyndte at tænke på kvældsmaden og talte til den vesle Ingrid om at hjælpe sig, "for Synnøve er ikke god til i kvæld." Og så gav disse to sig i færd med at koge rømmegrød. Mændene kom i tale om årets høst, og hvad der kunde falde. Thorbjørn havde sat sig borte ved vinduet, og Synnøve gled hen til ham og lagde hånden på hans skulder. "Hvad ser du på?" hviskede hun. - Han vendte hodet, så længe og mildt op på hende, derfra ud igjen. "Jeg ser over til Granliden," sagde han; "det er så underligt at se den herfra."

JÆRNBANEN OG KIRKEGÅRDEN

FØRSTE KAPITEL

Knud Aakre var af en gammel familje i bygden, hvor den altid havde ståt i ry for sin oplysning og omsorg for det almene. Hans far havde arbejdet sig frem til præst, men døde tidlig, og da enken var af bondefolk, blev børnene opdragne som bønder. Knud havde altså kun fåt den undervisning, som da gaves i almuskolerne, men faderens bibliotek havde tidlig givet ham kjærlighed til kundskaber. Denne var videre båret frem af hans ven Henrik Wergeland, som ofte besøgte ham og sendte ham bøger, frøsorter og mange råd. Ifølge et sådant stiftede Knud

tidlig en forening, som i begyndelsen havde højst blandet formål, f. eks. „at opøve medlemmerne i talekunst samt grundlovsfortolkning,“ men senere gik over til at bli et praktisk landhusholdningsselskab for det hele fogderi. Efter Wergelands råd stiftede han også et sognebibliotek og lod sin fars bøger være første gave dertil. Efter sammes råd fik han en søndagsskole istand på sin gård for dem, som måtte ville lære skrivning, regning og historie. Alt dette drog opmærksomheden hen på ham, så han kom ind i formandskabet, hvor han snart blev ordfører. Her tog han sig videre af skolevæsenet, som han virkelig også fik i udmærket stand. Knud Aakre var en liden, rørig mand med små, snare øjne under et meget lurvet hår. Han havde en storlæbet mund, som altid arbejdede, og en rad ypperlige tænder syntes at arbejde med; ti det glinsede

i dem ,medens ordene blev overhuggede og spragede om som funker af en stor ild.

Blandt de mange, han havde hjulpet frem til kundskab, var hans nabo Lars Høgstad den fornemste. Lars var ikke synderlig yngre end Knud, men langsommere udviklet. Da Knud gjærne måtte tale om det, han læste og tænkte, fandt han i Lars, der havde et stille, alvorligt væsen, en god tilhører og lidt efter lidt en forstandig dommer. Forholdet blev snart sådant, at Knud ikke gjærne lagde tilvegs med nogen sag, før Lars Høgstad var rådspurt, og fik sagen der gjærne en praktisk ændring. Knud drog derfor naboen ind i formandskabet, og efterhånden ind i alt, hvori han selv stod. De kjørte altid sammen til møderne, hvor Lars aldrig talte; men på veien til og fra fik Knud hans mening at vide. De ansås for uadskillelige.

*

En vakker høstdag var formandskabet samlet blandt andet at overveje et forslag fra fogden om at sælge præstegjældets kornmagasin og for kapitalen stifte en liden sparebank. Knud Aakre, ordføreren, vilde vist ha været med herpå, hvis han havde stået frit i sagen. Men dels var forslaget fra fogden, som Wergeland ikke likte, følgelig heller ikke Knud, dels var kornmagasinet opbygget af Knuds mægtige farfar og skjænket til bygden. Det var ikke frit, at han så en personlig fornærmelse i forslaget, havde derfor ikke talt med nogen derom, ikke en gang med Lars, og denne talte aldrig om noget, som en anden ikke først havde bragt på bane.

Som ordfører oplæste Knud Aakre forslaget uden at føje nogen mening til. Men som hans vis var, så han bort på Lars, der gjærne stod eller sad lidt afsides med et halmstrå mellem tænderne, det han altid fandt sig, når han kom i tale med en mand. Han brugte det enten til tandstikker, eller han lod det hænge løst i den ene mundvig, medens han dreiede det hurtigere eller langsommere, eftersom hans stemning var til. Med forundring så Knud, at halmstrået gik meget hurtig. Han spurte rask: „Tror du, vi skal gå ind på dette?“ Lars svarede tørt: „Ja, jeg tror.“ Hele formandskabet, som følte, at Knud var af en ganske anden mening, studsede og så på Lars, men denne sagde intet videre, heller ikke blev mere spurt. Knud bøjede af til en anden sag, som om intet var forefaldt. Først mod slutten af mødet tog han sagen op og spurte meget ligegyldig, om man ikke skulde sende fogden det tilbage til

nærmere overveielse, da det vist ikke ramte bygdens mening; ti bygden havde kornmagasinet kjært. Ingen svarede. Knud spurte, om han skulde føre til protokols: Sagen ansees ikke hensigtsmæssig. Mod én stemme,“ føjede Lars til. „Mod to,“ sagde en anden straks, „mod tre,“ en tredje, og førend ordføreren vidste af det, var der altså flertal for sagen. Han blev så overrasket, at han glemte at sige imod, han førte til protokols og læste op med lav røst: „Sagen indstilles til antagelse. Mødet hævet.“ Han var blussende rød i ansigtet, idet han rejste sig og lagde protokollen sammen; men tænkte ved sig selv, han skulde nok ta dette igjen i repræsentantskabet! Ude på gården spændte han sin hest for, og Lars kom og satte sig op hos ham. De talte om adskilligt på hjemvejen, men ikke om dette.

Dagen efter gik Knuds kone op til Lars's kone for at spørge, om der var noget mellem mændene, ti Knud havde været så underlig, da han kom hjem. Lidt ovenfor husene mødte hun Lars's kone, som kom for at gjøre samme spørsmaal, ti Lars havde været så underlig. Hans kone var en stille, blufærdig ting, noget forskræmt, ikke af hård tale, men af taushed; ti Lars talte aldrig til hende, uden når hun havde gjort noget galt, eller han frygtede, hun skulde gjøre noget sådant. Knud Aakres kone talte derimod med sin mand, og især om formandskabet, fordi det på den senere tid tog hans tanker, arbejde og kjærlighed fra hende og børnene. Hun var skinsyg på det som på et fruentimmer, hun gråt om natten over formandskabet og skjændtes med ham om det om dagen. Men netop derfor

kunde hun intet sige nu, da han engang kom ulykkelig hjem derfra; ti straks følte hun sig meget ulykkeligere end han og måtte for liv få vide, hvad det var. Da altså ikke Lars's kone vidste det, måtte hun ud i bygden. Hun fik vide det og var naturligvis straks af sin mands mening og fandt Lars ubegribelig, for ikke at sige ond. Men da hun lod manden mærke det, følte hun, at endnu var intet brudt mellem Lars og ham; tværtom, at han holdt af ham.

Repræsentantsamlingen kom. Lars Høgstad kjørte om morgenen ind på Aakre, Knud kom ud og satte sig op. De hilstes som sædvanlig, talte vel noget mindre på henvejen, og ikke om sagen. Mødet var fuldtalligt, nogle havde også indfundet sig for at høre på, hvilket Knud ikke likte; ti der var altså bragt gjæring ind i bygden, Lars havde fåt sit halmstrå fat, stod ellers henne ved ovnen for at varme sig; ti høsten begyndte at bli kold. Ordføreren læste forslaget op, meget dæmpet og forsigtig; han tilføjede, at det kom fra fogden, som ikke plejede at være heldig. Bygningen var jo en gave, og gaver plejede man ikke at frahænde sig, allermindst, når ingen trang stod for døren.

Lars, som aldrig før havde talt i møderne, tog til alles forundring ordet. Han skalv i stemmen; om det var af hensyn til Knud Aakre eller af frygt for at tabe, skal være usagt. Men hans grunde var gode og greje og af et samhold, en trausthed, som neppe før var hørt i disse møder. Og da grundene alle var givne, føjede han til: „Hvad angår, at forslaget er af fogden, så kommer dette ikke sagen ved, ligeså lidt som hvem det er, der engang har opført huset, eller på hvad måde det er blevet kommunens.“

Knud Aakre var rød i Ansigtet (han blev det let) og flyttede og flyttede, som hans vis var, når han blev utålmodig; men ikke desto mindre svarede han med varsomhed og lav røst. Der var sparebanker nok i landet, mente han, og ganske nær herved, han vilde gjærne sige for nær herved. Men skulde endelig en sådan oprettes, var der vel andre veje at komme til den på end over de døde mænds grave og de levendes kjærlighed. Han var lidt usikker i stemmen, da han sagde dette, men tog sig igjen, da han gik over til at tale om kornmagasinet som sådant og at bevise, hvori dets gavn bestod. — Lars svarede ham grundig på det siste og føjede dernæst til: „Et og andet kan for resten gjøre mig tvilsom på, om denne bygd er til for de levendes skyld eller for de dødes. Endvidere om det er en enkelt familjes kjærlighed og had, som råder her, eller om det er det heles gavn.“ — Hurtig svarede Knud: „Jeg ved ikke, om den, der nu taler, er den, som mindst har nydt godt af denne familje, — både af den, som er død, og den, som nu lever.“ Det første sigtede til, at Knuds mægtige farfar havde i sin tid reddet gården for Lars's farfar, da denne på sine egne vegne var en liden rejse inde på tugthuset.

Halmstrået, som længe havde gåt meget fort, gik nu med en gang roligt. „Jeg har ikke den vane overalt at ville tale om mig selv og min familje,“ sagde han og tog sagen fat, rolig, overlegent, og gav en oversigt, som han førte mod et bestemt mål. Knud tilstod sig selv, at han aldrig havde set sagen fra den vidde eller hørt sådanne grunde; han måtte uvilkårlig se op på ham. Lars stod høj, svær, med klarhed over den stærkmurede pande og i de dybe øjne. Munden var knap, halmstrået hang endnu i mundvigen og legede; men en vældig styrke lå omkring. Han holdt hænderne på ryggen og stod bent op og ned, mens røsten gav denne dumpe klang fra dybet, som var han plantet i jorden. Knud så ham for første gang i sit liv og følte en angst ned i sit inderste; ti denne mand havde altså altid været ham overlegen! Han havde taget alt, Knud selv vidste og fortalte, men havde kastet vraget tilbage og beholdt, hvad der havde givet denne skjulte, stærke vækst.

Knud havde ammet ham og elsket ham; det var blevet en kjæmpe af ham, men som nu hadede Knud, dybt, forfærdeligt; han kunde ikke forklare sig hvorfor, men han følte det instinktmæssig, mens han så på ham, og herover glemte han alt andet og for op: „Men Lars, Lars, hvad i herrens navn går der af dig?“ Bevægelsen tog ham, — „dig, som jeg har — — du, som har“ — han kunde ikke få et ord frem, han satte sig; men for at kjæmpe rørelsen ned, som Lars ikke var værdig til at se, tog han sig sammen, slog i bordet og gnistrede under det stærke, lurvede hår, som altid hang ham ned i øjnene. Lars stod, som var han ikke blevet afbrudt, vendte kun hodet til de andre, spørgende, om det skulde være slag i sagen; ti i så fald behøvede man jo ikke længer at tale om den.

Denne ro holdt Knud ikke ud. „Hvad er det, som er kommet ind iblandt os?“ skreg han. „Vi, som til idag kun har forhandlet i kjærlighed og iver, står tirrede mod hverandre, som af en ond ånd,“ og han så funklende på Lars. Denne svarede: „Du lægger nok selv ånden til, Knud; ti jeg har ikke talt om andet end sagen. Men denne er for dig kun det, du selv vil; nu måtte vi prøve, om kjærligheden og iveren består, når den engang blir, hvad vi vil.“ — „Har jeg da vanskjøttet bygdens sager?“ — Derpå svarede ingen. Dette gjorde Knud ondt, og han tilføjede: „Jeg vidste virkelig ikke andet, end at jeg har fåt adskilligt istand, — adskilligt, som har været bygden til det gode; — — men kanske jeg har bedraget mig.“ Han var atter bevæget; ti det var en ildig natur, som brødes i mange stemninger, og bruddet med Lars smertede ham, så han neppe kunde styre sig. Lars svarede: „Ja, jeg ved, du tillægger dig selv æren for alt, som her er gjort, og skulde man dømme efter, hvem der har snakket mest i møderne, så har vist også du gjort det meste.“ — „Slap det sådan ud!“ ropte den anden og så skarpt på Lars; „det er du, som har æren af det?" — „Siden vi endelig skal tale om os selv,“ sagde Lars, „så blev nok hver sag overvejet, før den kom hid.“ — Her gjenvandt den lille Knud Aakre sin raske tale: „Tag du æren i guds navn, jeg skal nok leve den foruden; — der er andre ting, som

det er værre at tabe!“ — Lars bøjede sig uvilkårlig bort for hans blik, men sagde, idet halmstrået gik meget fort: „Når jeg skal sige min mening, så er her ikke stort at ta ære for; — præst og skolelærere kan vel være fornøjede med, hvad her er gjort, men almuen siger vist, at bygden til idag bare har fåt større og større afgifter.“ Her opstod en mumlen i forsamlingen, idet man flyttede og flyttede på sig. Lars fortsatte: „Vi har endelig idag en sag fore, som kunde bringe bygden lidt ind for alt det, den har lagt ud; det er kanske derfor, den rønner slig modstand. Dette er en bygdesag, til velfærd for alle, vi måtte dog vel kunne få den bort fra at være en familjesag.“ — Folk så på hverandre, talte allerede halvhøjt, da en rejste sig for at gå hen til sin madniste, men slængte hen i det samme, at dette var det sandeste ord, han her i forsamlingen havde hørt på mange år. Nu rejste alle sig, samtalen blev almindelig, og Knud Aakre følte, der han sad, at sagen var tabt, forfærdelig tabt, og han prøvede ikke mere på at redde den. Ti han havde noget af den natur, man tillægger franskmændene: han var god til at gå på — både første, anden og tredje gang; men dårlig til at forsvare sig; ti hans følelser overvældede hans tanker.

Han begreb det ikke, han kunde ikke længer sidde, han overlod pladsen til viceordføreren og gik; — det var ikke frit, at de andre lo.

Han var kommen til mødet sammen med Lars, men gik hjem alene, skjønt vejen var lang. Det var en kold høstdag, skarp og afblæst stod skogen, grågul marken, rim begyndte hist og her at ligge efter i veikanten. Skuffelsen er en frygtelig kammerat, han følte sig så liden og forladt, der han gik, men Lars stod for ham allevegne, ragende til himmels i aftenskumringen som en kjæmpe. Det harmede ham, at han skyldte sig selv, at dette var blevet et hovedslag; ti han havde sat for meget paa en eneste liden sag. Men overraskelsen, smerten, vreden havde vundet på ham, — det brændte, susede, gråt og rasede i ham endnu. Han hørte vognrammel bag ved sig, det var Lars, som kom i skarpt trav med sin ypperlige hest og kjørte forbi ham, så det dundrede på den hårde vej. Han så efter ham, som han sad der bredskuldret i vognen, mens hesten raste på af hjemlængsel, uden at Lars gjorde andet med den end at lade den ha slap tømme. Det blev som et billede på hans kræfter; denne mand kjørte frem til målet! Selv følte han sig kastet ud af hans kjærre, der han piltede frem i høstkulden.

Hjemme på Aakre gik konen og ventede. Hun vidste, at et slag skulde stå, hun havde aldrig i sit liv trod Lars og følte nu rædsel for ham. Det havde ikke trøstet hende, at de havde kjørt væk sammen, det vilde ikke engang trøste hende, om de kom hjem sammen. Men mørket faldt på, og de kom ikke. Hun stod i døren; ti vejen gik der forbi, hun gik nedover, og hun gik hjem igjen, men ingen vogn. Endelig hører hun, det durer i den hårde vej, hjærtet slår så hurtig, som vognhjulene går rundt, hun holder sig til dørkarmen og ser; vognen kommer, kun en sidder i; hun kjender Lars, som ser og kjender hende, men kjører forbi uden at stanse: nu blev hun ræd tilgagns! Hun kjendte ikke benene under sig, hun vaklede ind og sank ned på bænken under vinduet. Børnene blev bange og kom om hende, det mindste spurte efter far; ti hun talte aldrig med dem om andet end om ham. Det var sådant hjærtelag i ham, derfor elskede hun ham, men nu var dette hjærtelag ikke hjemme hos dem, derimod ude i alt slags bestyr, hvor han selv blev ulykkelig og gjorde alle dem ulykkelige. Bare der ikke var hændt noget galt; ti Knud var så opfarende, — hvorfor kom Lars alene? hvorfor stansede han ikke? — Skulde hun springe efter

ham? Eller nedover mod manden? Hun pintes, og børnene trængte på og spurte, hvad det var. Men for dem vilde hun ikke være ved det, så hun rejste sig og sagde, at de måtte spise kvældsmaden alene, stellede så tilrette og hjalp dem. Hun så alt i ét nedover vejen. Han kom ikke. Hun klædte dem af og lagde dem ned, og det mindste læste sin aftenbøn, medens hun stod over ham. Hun bad selv så inderlig med i ordene, som den spæde mund så trøstig sagde foran, at hun ikke lagde mærke til skridtene udenfor. Knud stod i døren og så den lille forsamling i bøn. Hun rejste sig op, alle ungerne ropte „far!“ — men han satte sig straks ned og sagde stille: „Å, lad ham sige den en gang til.“ Moderen gik bort til sengen igjen, for at han ikke skulde se hendes ansigt så længe; ti det vilde ha været som at blande sig ind i hans sorg, før han selv følte trang til at sige den. Den lille foldede hænderne over brystet, alle de andre med, og han fremsagde:

Jeg er endnu bare liden, men jeg vokser nok med tiden og blir både dygtig og stor og til glæde for både far og mor,

når bare du, kjære, kjære gud! hjælper mig at holde dine bud. Og nu skal vi alle huske herren at love, og så skal vi se til at sove!

Hvilken fred der faldt! Der var ikke et minut, før alle børnene sov i den som i guds favn, men moderen gik tyst og satte maden frem for faderen, som dog ikke kunde spise. Men da han havde lagt sig sagde han: „Nu vil jeg herefter være hjemme.“ Og hun bævede af glæde, der hun lå uden at turde røbe sig, og hun takkede gud for alt, som var sket; ti hvad det end var, så var det nu blevet til det gode!

ANDET KAPITEL.

Inden et år var Lars ordfører i formandskabet, formand i sparebanken, første forligelseskommissær, kort alt, som det var muligt at vælge ham til. I amtsformandskabet taug han første året, men gjorde det andet, da han talte, samme opsigt som i formandskabet. Ti også her trådte han op i kamp med den, som til da havde været den rådende, sejrede over hele linjen og var siden selv den rådende. Derifra bar det ind i stortinget, hvor hans ry var gåt forud, og hvor det derfor ikke fejlede på udæskning. Men der forblev han, skjønt stø og vægtig, altid tilbageholdende. Han vilde ikke ha magt længer, end han var kjendt mand, og ikke forspilde sin hærførerstilling hjemme ved et muligt nederlag ude.

Ti han havde det godt hjemme. Når han stod ved kirkemuren om søndagen, og almuen seg forbi, hilsende og skottende, og den ene stansede efter den anden for at få tale et par ord med ham, så kunde man sige, at han styrede, der han stod, hele gjældet med et halmstrå; ti dette hang naturligvis i mundvigen.

Han fortjente sin anseelse. Vejen, de kom til kirken på, havde han lagt, den ny kirke, de stod ved, havde han bygget; dette og meget mere var en frugt af den sparebanks arbejde, som han selv havde stiftet og selv styrede. Ti de midler, den gav, blev videre gjort frugtbare, og præstegjældet blev af mange fremstillet som et eksempel for alle andre på selvstyrelse og god orden.

når bare du, kjære, kjære gud! hjælper mig at holde dine bud. Og nu skal vi alle huske herren at love, og så skal vi se til at sove!

Hvilken fred der faldt! Der var ikke et minut, før alle børnene sov i den som i guds favn, men moderen gik tyst og satte maden frem for faderen, som dog ikke kunde spise. Men da han havde lagt sig sagde han: „Nu vil jeg herefter være hjemme.“ Og hun bævede af glæde, der hun lå uden at turde røbe sig, og hun takkede gud for alt, som var sket; ti hvad det end var, så var det nu blevet til det gode!

ANDET KAPITEL.

Inden et år var Lars ordfører i formandskabet, formand i sparebanken, første forligelseskommissær, kort alt, som det var muligt at vælge ham til. I amtsformandskabet taug han første året, men gjorde det andet, da han talte, samme opsigt som i formandskabet. Ti også her trådte han op i kamp med den, som til da havde været den rådende, sejrede over hele linjen og var siden selv den rådende. Derifra bar det ind i stortinget, hvor hans ry var gåt forud, og hvor det derfor ikke fejlede på udæskning. Men der forblev han, skjønt stø og vægtig, altid tilbageholdende. Han vilde ikke ha magt længer, end han var kjendt mand, og ikke forspilde sin hærførerstilling hjemme ved et muligt nederlag ude.

Ti han havde det godt hjemme. Når han stod ved kirkemuren om søndagen, og almuen seg forbi, hilsende og skottende, og den ene stansede efter den anden for at få tale et par ord med ham, så kunde man sige, at han styrede, der han stod, hele gjældet med et halmstrå; ti dette hang naturligvis i mundvigen.

Han fortjente sin anseelse. Vejen, de kom til kirken på, havde han lagt, den ny kirke, de stod ved, havde han bygget; dette og meget mere var en frugt af den sparebanks arbejde, som han selv havde stiftet og selv styrede. Ti de midler, den gav, blev videre gjort frugtbare, og præstegjældet blev af mange fremstillet som et eksempel for alle andre på selvstyrelse og god orden.

Knud Aakre havde trukket sig rent tilbage. Først mødte han nogle gange, da han blev enig med sig selv om, at han skulde byde sin tjeneste frem, selv om hans forfængelighed ikke længer fandt den behagelig. Ved det første forslag, han gjorde, blev han således indviklet af Lars, der vilde ha det fremstillet i alle sine følger, at Knud Aakre noget stødt sagde: „Den gang Kolumbus opdagede Amerika, havde han det ikke inddelt i præstegjæld og provstier, — sådant kom efter hvert“; hvorfor Lars i sit svar sammenholdt Amerikas opdagelse med Knuds forslag, — det handlede forresten om midler til et forbedret fjøsstel —, og siden blev Knud dem imellem aldrig kaldt andet end „Amerikas opdagelse“. Så tænkte Knud, at der man ingen nytte længer kunde gjøre, skulde man ikke arbejde, og tog ikke senere mod valg.

Men virksom var han, og for dog at ha noget udvidede han sin søndagsskole og satte den ved smaa bidrag af de søgende i forbindelse med missionssagen, for hvilken han snart blev midtpunkt og leder i denne som de omkringliggende egne. Lars Høgstad bemærkede hertil, at dersom Knud Aakre skulde samle penger til noget, så vidste han forud, at det måtte ligge tusen mile borte.

Der var for resten intet usams dem imellem. De omgikkes ikke mere, men de både hilste på og talte med hverandre. Knud følte altid en liden smerte, blot han huskede ham, men kjæmpede den ned og sagde sig selv, at det var gåt, som det skulde gå. I et stort bryllup mange år efter, hvor de begge var tilstede og også begge lidt muntre, steg han op på en stol og udbragte en skål for præstegjældets ordfører og amtets første stortingsmand! Han talte, til han blev bevæget, og da som sædvanlig overmaade smukt. Man fandt dette hæderlig gjort af ham, og Lars kom bort til ham og var usikker i blikket, da han sagde, at han havde ham at takke for meget af det, han vidste og var. Næste formandskabsvalg blev Knud Aakre atter formand!

Men havde Lars Høgstad vidst, hvad nu fulgte, så havde han ikke gjort ham til det. Enhver ting sker til sin tid, siger et ordsprog, og netop som Knud Aakre kom ind igjen i formandskabet, truedes bygdens bedste mænd med at gå til grunde, i en spekulationsfeber, som længe havde raset, men nu først begyndte at kræve sine ofre. Man sagde, at Lars Høgstad havde fremkaldt denne store ulykke; ti han havde vænnet bygden til at spekulere. Fra formandskabet var skillingssygen

kommen udover; ti formandskabet selv var bygdens første spekulant. Alle, til den tyveårige løskar, vilde nu ved en handel faa daleren til at bli ti; en overordentlig gjærrighed i begyndelsen, for at komme til at samle, afløstes af en overordentlig flothed tilslut. Og da alles sind kun var rettet på penger, var der samtidig udviklet en mistænksomhed, en ufordragelighed, et rethaveri, som gik op i processer og had. Også her anførte formandskabet, sagde man; ti noget af det første, Lars som ordfører havde gjort, var at anlægge proces mod den gamle, ærværdige præst angående tvilsomme rettigheder. Præsten havde tabt, men havde også straks taget afsked. Somme havde den gang rost dette, andre havde dadlet det; til et slemt eksempel var det blevet. Nu kom følgerne af hans styresæt igjen i form af tab for hver enkelt storkar i bygden, og da slog stemningen hvast om!

Modstanden fik også straks en ordfører; ti Knud Aakre var kommen ind i formandskabet, — der indført af Lars selv.

Kampen begyndte straks. Alle hine unge, som Knud Aakre i sin tid havde givet undervisning, var nu voksne mænd og bygdens mest oplyste, inde i alle forretninger og offentlige forhold; — det var med dem, han skulde kjæmpe, og de bar ondt til Lars fra deres ungdom. Naar han om kvælden efter en af disse stormende forhandlinger stod på trappen foran sit hus og så ud over bygden, gik der som en fjærn truende torden op til ham fra de store gårde, som nu lå i uvejret. Han vidste, at den dag, de røg overende, væltede sparebanken og han selv, og hele hans lange gjærning vilde samle sig i en forbandelse over ham!

I disse fortvilelsens kampdage kom en jærnbanekommission, som skulde udstikke linje for en ny jærnbane, en aften til Høgstad, den første gård ved indkjørselen til bygden. Ved at tale med dem om kvælden hørte Lars, at der var spørsmål om at få linjen lagt enten her eller gjennem en dal, ligeløbende med denne.

Med lynets glimt for det gjennem hans ånd, at kunde han få linjen herigjennem, steg alle ejendomme, og han selv vilde ikke alene være frelst, men hans anseelse plantet ned i den sildigste slægt! Han kunde ikke sove den nat, det lyste og glimtede for hans øjne, det var undertiden, som hørte han jærnbanen gå! Den næste dag var han selv med kommissionens medlemmer for at undersøge egnen; hans hest førte dem, og til hans gård vendte de tilbage. Dagen derefter tog de ind i sidedalen, han var endnu med, og han førte dem atter tilbage. Hele Høgstad var oplyst, da de kom hjem; bygdens bedste mænd var indbudt for at deltage i et dundrende lag for kommissionen; det varede til næste morgen. Men intet nyttede; ti jo nærmere man kom det endelige udfald, desto klarere viste det sig, at jærnbanen ikke uden stor bekostning kunde gå her. Indkjørselen var trang, nemlig gjennem en fjældkløft, og i det samme man svingede ind i bygden, svingede også den svære elv således til, at enten måtte jærnbanen gjøre det samme tværsving langs fjældet, som vejen nu gjorde, og derved komme meget for højt og gå to gange over elven, — eller også måtte den gå lige frem, og da over den gamle, nu nedlagte kirkegård! Men det var ikke længe siden, at kirken var flyttet og de siste lig nedlagte på kirkegården.

Stod det bare til den stump gamle kirkegård, tænkte Lars, om den store velsignelse skulde ind i bygden eller ej, da måtte han sætte sit navn og sin arbejdskraft på at få denne hindring af vejen! Han foretog straks en rejse til præst og provst, videre til stiftsdirektionen og departementet; han talte og forhandlede, han havde skaffet sig alle mulige oplysninger om de uhyre fordele på den ene side, om bygdens stemning på den anden og opnåede virkelig at få alle parter med. Det blev lovet ham, at ved omflytning af en del lig ned til den nye kirkegård måtte hindringen ansees fjærnet, og kongelig bestemmelse opnaaes for at kirkegården kunde tages til jærnbanelinje. Det sagdes ham, at han blot behøvede at sætte sagen i gang i formandskabet.

Bygden var kommen i samme bevægelse som han selv; ti den spekulationens ånd, som i mange år havde været bygdens eneste, blev som ellevild af jubel. Der taltes ikke om, der tænktes ikke på andet end Lars's rejse og dens mulige udfald. Da han kom igjen med de ypperligste udsagn, gjorde man stor stas for ham; der blev sunget viser til hans pris; ja, om i de dage de største gårde havde ramlet overende, den ene efter den anden, så havde intet menneske lagt mærke dertil; spekulationsfeberen var afløst af jærnbanefeberen!

Formandskabet forsamlede sig; underdanigst andragende blev forelagt om, at den gamle kirkegård måtte udlægges til jærnbanelinje. Det blev enstemmig vedtaget, ja, der var på tale at votere Lars en taksigelse og en kaffekande i form af et lokomotiv. Men man mente, at det var best at vente, til det hele var fuldbragt. Sagen kom tilbage fra stiftsdirektionen, som vilde ha en fortegnelse over hvert lig, som måtte flyttes. Præsten gav på foranledning en sådan liste, men i stedet for at sende den direkte havde han sine grunde for at sende den gjennem formandskabet. Et af medlemmerne bragte den med til deres næste møde. Her åbnede Lars som ordfører omslaget og læste listen op.

Nu hændte det sig, at det første lig, som skulde flyttes, var Lars's egen farfar! Det gøs lidt i forsamlingen; Lars selv studsede, men læste dog videre. Nu hændte det sig, at det andet lig var Knud Aakres farfar; ti disse to var

døde straks efter hverandre. Knud Aakre sprang op fra sit sæde, Lars stansede, alle så op med forfærdelse; ti gamle Knut Aakre havde været bygdens velgjører og dens mest elskede mand i umindelige tider. Der blev et ophold, som varede minutter. Endelig rømmede Lars sig og læste videre. Men det blev værre, jo længere listen skred frem; ti desto nærmere kom den deres egen tid, desto kjærere blev de døde. Da han endte, spurte Knud Aakre stille, om ikke de andre syntes som han, at der sad spøgelser omkring dem. Det var netop blevet skymt i stuen, og skjønt de var voksne mænd og sad flere sammen, var det ikke frit, at de følte sig rædde. Lars tog en fyrstikbundt op af lommen og tændte lys, idet han noget tørt sagde, at dette var jo ikke mere end, hvad de vidste før. „Jo,“ sagde Knud, idet han gik op og ned ad gulvet; „dette er mere, end jeg før vidste. Nu begynder jeg tro, at selv jærnbaner kan kjøbes for dyrt.“ Det gav som et sæt i de andre, og Knud sagde, at sagen måtte tages op igjen; han fremsatte derom forslag. „I den ophidselse, som her har været,“ sagde han, „er også jærnbanens nytte betydelig bleven overvurderet; ti dersom jærnbanen ikke kommer til at gå gjennem bygden, må der lægges station ved begge dens endepunkter; det er altid brydsommere at kjøre did, end om vi havde stationen midt iblandt os, det er sandt; men så forfærdelig er det dog ikke, at man for den sags skyld behøver at krænke de dødes ro.“ — Knud var af dem, som, når der kom fart i hans tanker, fik udmærkede grunde til forærings, han havde ikke et minut i forvejen vidst, hvad han her sagde, men det slog alle. Lars følte stillingens fare og tænkte det var best at være forsigtig, og gik derfor tilsyneladende ind paa Knuds forslag; ti sådanne følelser er altid værst i begyndelsen, tænkte han; man får udsætte.

Men her havde han forregnet sig. Ti i bestandig større og større bølger gik rædslen for at røre ved deres slægtningers

lig ud over bygden; hvad ingen havde tænkt på, så længe sagen var almindelig, blev et dybt spørsmål, da det viste sig at røre dem selv. Kvinderne kom især i bevægelse, og ved tingstuen var der sort af folk den dag, de havde deres næste møde. Det var en varm sommerdag, vinduerne blev tagne ud, og der stod lige så mange udenfor som indenfor. Alle følte, at idag vilde stå et stort slag.

Lars kom kjørende med sin smukke hest, hilset af alle; han så sig rolig og sikker omkring, det hele syntes ikke på nogen måde at overraske ham. Han satte sig nærmest ved vinduet, halmstrået var fundet, og det var ikke frit, at et smil spillede op over hans kloge ansigt, da han så Knud Aakre rejse sig for at føre ordet for alle de døde henne på Høgstad gamle kirkegård.

Men Knud Aakre begyndte ikke med kirkegården. Han begyndte med en nøjere udvikling af, at fordelene ved jærnbanen gjennem bygden var blevne overvurderede i al ståhej. Han førte bevis, idet han havde fåt alle gårdes afstande fra nærmeste station udregnet, og så spurte han: „Hvorfor er der gjort så meget væsen af denne jærnbane, når det ikke er for bygdens skyld?“ Jo, det skulde han nok fortælle: Der var dem, som havde bragt sådan forstyrrelse istand, at der måtte en endnu større til for at få hin glemt. Der var endvidere dem, som i den første opbrusning vilde få sine gårde og grejer solgt til fremmede, som var dumme nok til at kjøbe; det var en skammelig spekulation, som ikke alene de levende, men de døde skulde tjene! — Virkningen af hans optræden var meget betydelig. Men Lars havde nu en gang besluttet at bevare sin ro, der komme, hvad der vilde. Han svarede derfor smilende, at han vidste ikke bedre, end at Knud Aakre selv havde været ivrig for jærnbanen, og der var vist ingen, som beskyldte ham for at forstå sig på spekulation. (Man lo så småt.) Knud havde intet havt imod, at ligene af almindelige folk blev flyttede for jærnbanens skyld; men da hans egen farfar skulde flyttes, blev det pludselig til en velfærdssag for hele bygden! — Mere sagde han ikke, men så småleende hen på Knud, hvad også flere gjorde. Knud Aakre overraskede imidlertid både ham og de andre ved at svare: „Jeg tilstår det: jeg forstod ikke sagen, før den rørte ved min slægtsfølelse; det er muligt, at dette er en skam, men så er det da virkelig en større skam ikke at forstå den endda, — sådan som tilfældet er med Lars! Aldrig,“ føjede han til, „har dennes lune været mere på urette sted; ti

for folk med almindelig følelse var dog sagen virkelig oprørende.“ — „Det er kommet svært nylig på med denne følelse,“ svarede Lars, „så vi får håbe, den også snart går over igjen. Kanske det hjælper at tænke lidt på, hvad præst, provst, stiftsdirektionen, ingeniører og regjering alle vil sige, når vi først enstemmig får sagen i gang og så

bagefter kommer og beder om at få den stanset? — Når vi først jubler og synger viser, og så gråter og holder ligtaler? — Dersom de ikke siger, at vi er blevne gale her i bygden, så må de i alle fald sige, vi er blevne meget underlige på de siste dage.“ — „Ja, det ved gud, at de må sige,“ svarede Knud; „vi er blevne meget underlige på de siste dage, så det var på tide, vi vendte om igjen. Det er virkelig kommet vidt, når vi skal grave, du din og jeg min farfar op for at skaffe jærnbanevej, — når vi skal kaste de dødes hvilested om, for at få vore læs lettere frem. Ti er dette ikke det samme, som at rode i vor kirkegård for at få den til at gi mad? Hvad der er gravet ned i Jesu navn, graver vi op igjen i pengenes, i Moloks navn, — det er ikke stort likere end at æde sine forfædres ben.“ — Lars sagde tørt: „Så er naturens gang.“ — „Ja, planternes og dyrenes.“ — „Er vi ikke dyr, vi da?“ — „Jo, men også den levende guds børn, som har begravet vore døde i troen på ham: det er ham, som skal vække dem, og ikke vi.“ — „Å, du prater! Må vi så ikke grave dem op igjen alligevel, når turen en gang kommer til dem? Hvad ondt er der i, at det sker nogle år før?“ — „Det skal jeg sige dig! Det, som er født af dem, ånder endnu, det, som de har bygget, står endnu, det, som de har elsket, lært og lidt for, det lever om os og i os, og skulde vi således ikke la' dem selv hvile med fred?“ — — „Jeg kan høre, du nu tænker på din farfar,“ svarede Lars, „ti du blir så varm. Men så må jeg sige, at det var på tide, bygden engang fik fred for ham. Ti han tog stor nok plads, mens han levede; det var derfor ikke værdt, han lå i vejen nu, da han er død. Skulde hans lig hindre en velsignelse for bygden, som vilde trække ned i hundre led, så må man rigtignok sige, at af alle dem, som her er fødte, har han været til størst skade.“

Knud Aakre kastede det lurvede hår op, hans øjne funklede, hele karen så ud som en spændt stålfjær. — „Hvordan det er med den velsignelse, du taler om, har jeg allerede vist. Den er af samme art som al anden, du har forsynet bygden med, nemlig af en tvilsom art. Ti vel har du skaffet os en ny kirke men også en ny ånd til at fylde den med, — og det er ikke

kjærligheden. Vel har du skaffet os nye veje, — men også nye veje til fordærvelse, som nu tydelig kan sees i manges ulykke. Vel har du minket vore afgifter til det offentlige, men så har du forøget dem, vi har til os selv; processer, veksler og falliter er ingen frugtbar gave til en bygd. Og du tør skjæmme den mand i hans grav, som hele bygden velsigner? Du tør sige, han ligger i vejen for os, — — ja, for dig ligger han nok i vejen, det sees nu; ti over den grav skal du falde! Den ånd, som har hersket over dig, og til idag over os, er ikke født til at herske, men til at trælle. Kirkegården skal nok få ligge i fred, — kun får den idag én grav til, nemlig for din anseelse i bygden, som nu der skal jordfæstes.“

Lars Høgstad rejste sig, hvid som et lagen; han åbnede munden uden at få ord frem, og halmstrået faldt. Efter tre, fire forgjæves forsøg på at finde det igjen og på at tale, brød det ud som en vulkan: „Er dette takken for alt mit slid og slæb! En slig kvindfolkeprædikant skal kunne råde, — ja, gid så djævelen være eders ordfører, om jeg nogensinde sætter min fod her mere! Jeg har holdt det sammen til idag, alt eders skrab, og efter mig vil det falde i tusen stumper, men lad det nu ramle, — her er protokollen!“ Han slængte den hen ad bordet. — „Tvi være over en slig forsamling af kjærringer og unger!“ Han slog i bordet. — „Tvi over hele bygden, at den kan se en mand bli lønnet, som nu jeg!“ — Han slog én gang til, så pladen på det store tingbord hoppede, og blækhuset ned på gulvet med alt sit indhold for at vise for kommende slægter den flæk, hvor Lars Høgstad faldt overende med hele sin klogskab, sit herredømme og sit tålmod!

Han for på døren, og en stund efter var han afgårde. Den hele forsamling stod endnu ganske stille; ti hans stemmes og vredes vælde havde skræmt dem, — indtil Knud Aakre, huskende de ord, han selv havde fåt, den gang han faldt, med muntert ansigt og Lars's stemme sagde: „Skal dette være slag i sagen!“ — og den hele forsamling brød ud i en uhyre jubel! Det alvorlige møde slog med én gang over i latter og tale og høj glæde; kun få gik, de tilbageblevne fik drikkevarer frem til sin mad og holdt en tordnende kvæld ovenpå en lynende dag. De følte sig lykkelige og selvstændige som i gamle tider, før Lars's bydende ånd havde skræmt sindene ned i taus lydighed. De drak skåler for sin frihed, de sang, ja, tilsidst dansede de, Knud Aakre med viceordføreren først og hele forsamlingen efter, gutter og jenter med, — og ungerne ropte hurra udenfor, for sligt spir havde de aldrig før set!

TREDJE KAPITEL.

Lars gik omkring i de store stuer på Høgstad uden et ords lyd. Konen, som elskede ham, men altid i frygt og bæven, turde ikke engang vise sig. Gårdstellet, huset måtte trives, som det kunde, derimod voksede der op en mangfoldighed af breve, som for frem og tilbage mellem Høgstad og bygden, Høgstad og posten; ti han havde krav på formandskabet, fik dem ikke godkjendte og anlagde proces, — på sparebanken, fik dem atter ikke godkjendte og anlagde atter proces; af ytringer i korrespondancen herover tog han forargelse og anlagde proces, nu mod formandskabets ordfører, nu mod sparekassens formand. Samtidig stod forfærdelige artikler i bladene, som efter rygtet skrev sig fra ham, og som satte stor splid i bygden og rejste nabo mod nabo. Undertiden var han borte hele uger, ingen vidste hvor, og når han så kom igjen, levede han indestængt som før. Ved kirken var han ikke set siden det store optrin i repræsentantskabet.

Da kom præsten en lørdagskvæld med den tidende, at jærnbanelinjen skulde gå frem gjennem bygden alligevel, og over den gamle kirkegård! Det slog ned som lynild i alle huse. Formandskabets enstemmige optræden havde været forgjæves, Lars Høgstads anseelse havde været stærkere. Dette havde hans rejser betydet, dette havde han udrettet! Det var uvilkårligt, at beundring over manden og hans sejge udholdenhed måtte dæmpe misnøjen med at ha tabt. Og jo mere man talte derom, desto bedre fandt man sig tilrette deri; ti det skede har altid grunde i sig selv, som man lidt om lidt blir nødt til at finde frem, når det nu engang ikke kan være anderledes. Man samledes ved kirken dagen efter, og man kunde ikke andet, man måtte le, når man traf hverandre. Og just som den hele almue, ung og gammel, mænd og kvinder, ja børnene, alle talte om Lars Høgstad, hans evner, hans hårde vilje, hans store indflydelse, — kom han selv kjørende med hele sit hus i fire vogne efter hverandre! Det var to år, siden han sist havde været der! Han steg af og gik frem gjennem mængden, idet alle som en uvægerlig gav hilsen, men han så ikke til side og besvarede ikke en eneste. Hans lille kone gik bleg som døden efter ham. Inde i kirken blev forundringen så stor, at efter hvert som man så ham, holdt man op at synge og bare så på

ham. Knud Aakre, som sad i sin stol foran Lars's, mærkede, der var noget påfærde, og da han intet forunderligt så foran sig, vendte han sig om. Han så Lars, som sad nedludet over salmebogen, ledende efter verset.

Han havde ikke set ham siden hin kvæld i mødet, og sådan forvandling havde han aldrig tænkt sig mulig. Ti dette var ingen sejrherre! Det tynde, bløde hår var stærkt faldt af, ansigtet magert og sammenbidt, øjnene hule og hede, kjæmpehalsen svundet ind til skrukker og sener. Han forstod i et øjeblik, hvad denne mand havde gjennemgåt, grebes af en pludselig og stærk medlidenhed, ja, følte noget af den gamle kjærlighed til ham. Han bad for ham til gud og tog det bestemte løfte at søge ham efter gudstjenesten; men Lars var taget bort forinden. Knud vilde endnu samme kvæld gå op til ham. Konen holdt ham imidlertid tilbage; Lars er af dem, sagde hun, som neppe kan bære taknemlighedsgjæld: hold dig borte, til han ligesom selv kan gjøre dig en tjeneste og da kanske også selv komme!

Men han kom ikke. Han viste sig en og anden gang ved kirken, men ellers intetsteds og omgikkes ingen. Derimod tog han sig nu af sin gård og hele øvrige bedrift med en sådan voldsomhed, som om han i et år vilde gjøre godt, hvad han havde forsømt i mange; der var også dem, som sagde, at det trængtes.

Jærnbanearbejderne i dalen begyndte meget snart. Da linjen skulde gå lige forbi hans gård, rev han ned den del af hovedbygningen, som vendte ud mod banen, for at bygge op en stor og smuk altan; ti gården skulde sees. Man holdt just på hermed, da skinnerne blev foreløbig nedlagte for grus- og tømmerføring på banen, og et lidet lokomotiv blev kjørt op. Det var en vakker høstkvæld, at de første grusvogne skulde drages nedover. Lars stod på sin trap for at høre det første signal og se den første røgsøjle; alle gårdens folk stod omkring trappen. Han så ud over bygden, som lå i faldende sol, og han følte, man måtte huske ham, så længe et træn brusede frem gjennem den frugtbare dal. Der gled tilgivelse ind i hans sjæl. Han så mod kirkegården, hvoraf en del stod igjen med kors, der nejede mod jorden, men en del var nu jærnbanevej; han vilde just klare sig, hvad han følte: da peb det første signal, en stund efter kom toget langsomt arbejdende, røgen slog op, blandet med gnister, ti det var furuved, man

brændte; vinden gik imod gården, så de derhenne snart stod i en tæt røg; men

efter hvert som denne drog væk, så han toget arbejde ned over dalen som en stærk vilje.

Han var tilfreds og gik ind som fra et langt dagværk. Hans farfars billede stod for ham i denne stund. Farfaderen havde hævet slægten fra usselhed til velstand; en del af hans medborgerlige ære var strøget med, det var sandt, men frem var han kommet! Hans fejl var datidens fejl; de fandtes på de usikre grænser af datidens moralske begreber; enhver tid har sine usikre grænseskjel og sine ofre for at få dem sikre.

Hæder over ham i hans grav; ti han havde lidt og arbejdet! Fred være med ham, det måtte være godt at få hvile til slut! Men han fik jo ikke hvile for sønnesønnens uhyre ærgjærrighed; han var jo nu kastet op sammen med sten og grus — sladder! han måtte just smile dertil, at sønnesønnens arbejde gik hen over hans hode.

Under disse tanker var han afklædt og i seng. Farfaderens billede gled atter frem. Det var nu strængere. Trætheden gjør os svagere, og Lars gjorde sig nu bebrejdelser. Men han forsvarede sig også. Hvad vilde hans farfar ha? Nu måtte han dog være tilfreds; ti slægtens ære bruste frem over hans grav; hvem anden havde en sådan hovedstav? — — Men hvad var dog dette? Disse to uhyre ildøjne og det fræsende, susende, det var jo ikke lokomotivet længer; ti det bøjer bort fra banen. Det kommer fra kirkegården og lige fra huset i en uhyre rækkefølge. Ildøjnene er farfaderens, og det tog bagefter er alle de døde. Det går bestandig frem mod gården, larmende bragende, lysende. Vinduet brænder alt i gjenskinnet af de dødes øjne — — han tog sig sammen med voldsom kraft, ti det var en drøm, naturligvis, bare drøm, vent dog, til jeg blir vågen! — — Se så: nu er jeg vågen, kom nu, I stakkarer! Og se: de kom virkelig, fra kirkegården, kastende banen, skinnerne, lokomotiv og tog, så det med stort drøn sank i jorden. Der blev græsvold med kors og grave som før, og ganske stilt. Men store som kjæmper kom de selv, og salmen: „Lad de døde have ro!“ gik foran dem; han kjendte den; ti den havde nu i alle disse år daglig suset gjennem hans sjæl, nu kom den for at bli hans livssang; ti dette var døden og dødens syner. Sveden perlede frem over hele legemet; ti nærmere og nærmere — og se der på ruden, der lå de nu, og han hørte sit navn. Forfærdelsens magt greb ham, han kjæmpede for at få skrige; ti det vilde kvæle ham; en død, kold hånd tog alt i hans strube, da han netop fik målet op i et hvinende: Hjælp mig! — og

vågnede. Vinduet var knust udenfra, så stumperne var fløjne hen i sengen til ham, han op, der stod en i det sprængte vindu, og omkring ham røg og ildsluer: „Gården brænder, Lars! Nu skal vi hjælpe dig ud!“ Det var Knud Aakre.

Da han atter sansede sig, lå han ude i en skarp vind, som isnede hans lemmer. Der var ikke et menneske hos ham; han så gården brænde til venstre, rundt om ham græssede og rautede hans buskap, sauerne trykkede hinanden i en ræd flok, sager lå slægte hen, og da han skulde se til, sad der dog også et menneske tæt ved ham på en tue og gråt. Det var hans hustru. Han kaldte på hende. Hun for sammen: „Herre Jesus være tak, at du lever!“ Hun kom hen til ham og satte sig eller rettere faldt sammen lige foran ham: „O gud, o gud! nu har vi fåt nok af den jærnbanen!“ — „Jærnbanen?“ spurte han; men han havde ikke udtalt, før en forståelsens gysning gjennemfor ham; ti det var naturligvis gnister af lokomotivet, som var faldt ned i høvelspånen foran den nye sidevæg. Han blev siddende stum og hensunken, konen turde ikke tale, men forsøgte at finde klæder til ham; ti det, hun havde bredt over ham, mens han lå, var nu faldt af. Han tog hendes omsorg i taushed, men som hun lå foran ham på knæ for at brede over hans ben på nyt, lagde han hånden på hendes hode. Hun faldt straks med ansigtet i hans fang og gråt højt. Der var jo blevet lagt mærke til hende. Men Lars forstod hende og sagde: „Du er den eneste ven, jeg har.“ Skulde det også koste gården at få høre dette, så kunde det være det samme; ti hun blev så glad, at hun fik mod, og da sagde hun, idet hun rejste sig og så ydmyg på ham: „For der er ingen anden, som forstår dig, end jeg.“ Da smeltede et hårdt hjærte; tårerne randt ham over kinderne, mens han holdt sin hustrus hånd.

Nu talte han med hende som med sin sjæl. Nu fik han også høre hendes mening. De talte videre om, hvordan alt dette var gåt til, eller rettere han taug, men hun fortalte. Knud Aakre havde været den første, som havde set branden, havde vækket sine folk, sendt jenterne ud over bygden, men var selv kommen med sine gutter og hester til brandstedet, hvor alle sov. Han havde siden styret slukningen og bergningen, og Lars havde han selv draget ud af den brændende stue og bragt hid til venstre, hvorfra vinden stod, — hid ud på kirkegården.

Og som de talte herom, kom en rask kjørende op over vejen, bøjede af mod kirkegården, hvor han steg af. Det var

Knud, som havde været hjemme efter sin kirkevogn, den samme, hvori de så mangen gang havde kjørt sammen til og fra formandskabet. Nu skulde Lars sætte sig op hos ham og kjøre hjem med ham. De gav hverandre hånden, den ene siddende, den anden stående: „nu får du komme med," sagde Knud. Uden at svare rejste den anden sig, de gik side om side bort til vognen, Lars blev hjulpen op, Knud satte sig hos ham. Hvad de talte om, mens de kjørte, eller siden i det lille kammer på Aakre, hvor de var til ud på morgenen næste dag, er ikke blevet kjendt. Men fra den dag af var de uadskillelige som før.

Så snart ulykken rammer en mand, skjønner alle, hvad han er værd. Derfor påtog bygden sig at opføre Lars Høgstads huse, større og stadseligere end noget andet i dalen. Han blev atter ordfører, men med Knud Aakre ved sin side; Knuds ånd og hjærtelag blev aldrig overset, — og fra den dag gik intet istykker.

SMÅSTYKKER.

BLAKKEN.

Bjørgan var fordum præstegård i Kvikne Præstegjæld i Dovre-kjæden. Gården ligger højt oppe, ganske for sig selv; jeg stod som liden gut på bordet i dagligstuen og så ned i dalen med længsel efter dem, som der om vinteren rendte på skøjter langs elven eller om sommeren legede på volden. Bjørgan lå så højt, at der ikke vokste korn, hvorfor gården også nu er solgt til en schweizer, og præstegård kjøbt i dalen, hvor det dog er lidt likere. Vinterens komme på Bjørgan var sørgelig tidlig! En ager, som far i en varm og tidlig vår forsøgsvis havde tilsået, lå en morgen gjemt af sne; det slagne hø kunde få en snebyge i stedet for et regnskyl, og når nu vinteren vokste! Kulden blev sådan, at jeg ikke turde ta i gadedørens dørklinke, fordi fingrene sved på jærnet. Min far, der var barnefødt i Land ved Randsfjorden og således ret hærdet, måtte dog ofte kjøre med maske for ansigtet til det fjærne anneks. Det knirkede og skreg i vejene, når en kom gående, og kom flere, blev det til skjærende larm. Sneen lå ofte jævnhøj med andet stokværk i den svære bygning, mindre udhuse snedde helt ned, bakker, buske og gjærder udjævnedes, et snehav bredte sig med topper af høje birketrær, svømmende og i bølgning efter stormen, der hist havde hulet, her sammenjaget. Jeg stod på bordet og så skiløbere fare nedover fra os mod dalen, jeg så finner komme med deres rensdyr fra Rør-åsskogen susende nedover fjældene og opover igjen til os. Pulkene slang af og til, og jeg glemmer aldrig, når toget ende-

lig holdt på tunet, og en skinbal krøb ud af hver pulk og var et lidet travelt fornøjet menneske, som solgte rensdyrkjød.

Kviknedølen skal i senere tider ha vokset frem til et oplyst, fermt folk; men den gang var Kvikne kald et af de mest ilde omtalte i landet. For ikke så langt tilbage havde en præst måttet føre pistoler med til kirken, en anden kom hjem fra sin kirketur og fandt alt sit bohave knust eller ituslidt af mænd, som havde været sværtede i ansigtet og næsten havde skræmt livet af hans hustru, der var ene hjemme. Den siste præst havde flygtet derfra og bestemt nægtet at vende tilbage. Kaldet havde været præstløst i mange år, da far - kanske netop derfor - fik det; ti man trodde ham istand til at andøve en båd i storm.

Jeg husker endnu tydelig, hvorledes jeg en lørdagsmorgen på alle fire holdt på at klyve op ad trappen til kontoret, fordi den var islagt efter vaskningen, og var ikke kommen mange steg, da et brag og brot oppe fra kontoret jog mig forfærdet ned igjen. Ti deroppe havde bygdens kjæmpe påtaget sig at ville lære den gjenstridige præst folkets skik, men fandt til sin skræk, at præsten først vilde lære ham sin. Han kom således ud af døren, at han lod sig falde trapperne helt ned, samlede der sine forskjellige lemmer og fandt gadedøren i fire byks. Folket i Kvikne vidste ikke bedre, end at præsten gav dem de love, som kom fra stortinget. De vilde således forbyde ham at gjennemføre skoleloven; de undsagde min far, de samlede sig mandstærke i skoleformandskabet for at hindre

forretningen med vold. Trods mors indstændige bønner havde han taget derhen, og da ingen vovede at hjælpe ham med skoledistrikternes inddeling o. s. v., gjorde han det selv efter bedste skjøn under mængdens truende torden; men da han med protokollen under armen gik ud, veg de, og ingen rørte ham. Man tænke sig min mors jubel, da hun så ham komme kjørende, rolig som altid.

I disse forhold og omgivelser fødtes Blakken! Hans mor var en stor, rød hoppe fra Gudbrandsdalen, alles fryd, som så hende; hans far var en galning af en stor fjordhest, som på et fremmed sted, hvor de drog sorgløse forbi med hoppen, brød skrigende ud af skogen og over gjærder og grøfter kom og tog, hvad hans var, med kjærlighedens ret. Om Blakken sagdes tidlig: Denne blir deri stærkeste hest, noget menneske har set her nordpå, og så opvant som jeg var med historier om kjæmper og slagsmål, så jeg på det lille føl som på en

178 ^lbegavet kammerat. Han var ellers ikke altid god imod mig; jeg bærer endnu et ar over det højre øje efter hans hov; men lige tro fulgte jeg med hoppen og føllet, sov med dem på marken og trillede mig imellem hoppens ben, når de spiste. Men engang havde jeg fulgt for langt. Dagen havde været varm, jeg var sovnet ind i en åbenstående skoglåve, hvor vi vel alle havde søgt skygge; hoppen og føllet var gåt videre, men jeg var blevet liggende. Det var sent på dag, da de, som havde ropt og søgt forgjæves, kom hjem med den tidende, at jeg ikke var at finde. Man tænke sig mine forældres skræk,

- alle ud at søge, mark og skog blev gjennemropt, bækkene, styrtningerne undersøgt, - indtil endelig en hører et barn gråte inde i laven og opdager mig siddende i høet. Jeg var så forskræmt, at jeg længe ikke kunde tale; ti et stort dyr havde stat og set på mig med ildøjne. Om jeg havde drømt eller oplevet det, er ikke godt at sige, - men vist er det, at jeg endnu for nogle år siden vågnede ved at se dette dyr stå over mig.

Blakken og jeg fik snart kammerater: først en liden hund, som lærte mig at stjæle sukker, så en kat, som en dag uventet optrådte i kjøkkenet. Jeg havde aldrig før set en kat; ligbleg styrtede jeg ind og skreg, at en stor mus kom op af kjælderen! Næste forår blev vi endnu flere; ti da kom en liden gris til,

- og så ofte som Blakken fulgte med moderen på arbejde, blev det hunden, katten, grisen og jeg, som holdt ihob. Vi forslog tiden nokså godt, især med at sove sammen. Jeg gav jo disse kammerater alt det, jeg selv syntes om; således bar jeg en sølvske ud til grisen, for at den skulde spise penere; den forsøgte også - d. v. s. at. spise sølvskeen. Når jeg skulde følge mine forældre ned til folk i dalen, fulgte hunden, katten og grisen med. De to første kom i færgen, som skulde føre over elven, grisen gryntede lidt og svømmede så efter. Vi blev da trakterede hver på sin vis, og om kvælden drog vi hjem igjen i samme optog.

Men snart skulde jeg miste disse kammerater og blot beholde Blakken; ti min far fik Næssets kald i Romsdal. Det var en forunderlig dag, da vi drog afsted, vi barn og en barnepige i et lidet hus, som var sat på en langslæde, så hverken vind eller sne kunde nå os, og min far og mor foran i en bredslæde, og alle de omkring os, som atter og atter vilde sige os farvel. Jeg kan ikke sige, at jeg var synderlig sørgmodig; ti jeg var bare seks år gammel, og jeg vidste, at der var kjøbten hat og frak og bukser til mig i Trondhjem, som jeg skulde få på, når vi kom frem! Og der, i vort ny hjem, skulde jeg for første gang få se sjøen! Og så var jo Blakken med!

Her på Næssets præstegård, en af de skjønneste gårde i landet, som den ligger der bredbarmet mellem to mødende fjorde med grønt fjæld over sig, fossefald og gårde på den modsatte strand, bølgende marker og liv inde i dalbunden, og ud over langs fjorden fjælde med næs i næs skydende ud i sjøen og en stor gård ud på hvert, - her på Næssets præstegård, hvor jeg kunde stå i kvælden og se på solspillet over fjæld og fjord, til jeg gråt, som om jeg havde gjort noget ondt, - og hvor jeg på mine ski ned i en eller anden dal pludselig kunde stanse som troldbunden af en Skjønhed, af en længsel, som jeg ikke magtede at klare, men som var så stor, at jeg ovenpå den højeste glæde følte den dybeste indestængelse og sorg, - her på Næssets præstegård vokste mine indtryk, men et af de livligste var det, jeg fik af Blakken; ti her vokste også han, blev en kjæmpe og gjorde kjæmpeværk.

Han havde ikke meget over middelshøjde, men var forholdsvis særdeles lang og af en bredde, som man måtte le ad; han var blak af farve, mere gul end hvid, med sort, overordentlig fyldig faks; han blev et tungt, godmodigt dyr, - til dagligt brug altid ludende. Hvad han var vant til, gjorde han rolig som en okse, men tilgagns., Foruden

at han forrettede mere end det halve hestearbejde ved agerbrug, vedkjørsel o. s. v på denne tungbrugte gård, drog han frem til en stor, ny hoved bygning og til det meget, min far ellers lod bygge, over halvparten af virket, og drog det af en langt bortliggende, forskrækkelig udmark. Hvor to hester ikke kunde få det frem, der brugtes Blakken, og så sandt grejerne holdt, kom det frem. Han så gjærne tilbage på gutterne, mens de læssede hans dobbelte og tredobbelte læs; han sagde just ikke noget dertil, men man måtte dog en tre, fire gange bede ham gå, før han gik, og selv da gjorde han først et par prøvetag, - og så tog han det! Det gik mageligt, skridt for skridt; der kom undertiden en ny tjenestegut, som vilde indøve ham i en hurtigere takt, men det endte altid med, at gutten måtte lære hestens. Svøbe blev aldrig brugt; ti man fik snart den vældige arbejder så kjær, at det hele gik med kjæleri. Efterhvert som Blakken blev berømt i bygderne, blev det jo en ære at kjøre ham.

Ti Blakken var snart uden sammenligning præstegjældets største vidunder. Det begyndte som overalt, hvor noget stort

stikker op, med grueligt spektakel og had, det begyndte nemlig med, at Blakken, som gik i udmarken og på fjældet mellem bygdens andre hester, vilde ha alle hopper for sig selv. Han således skamslog og flængede de medbejlere, som indbildte sig noget, at bønderne kom dragende med dem til præstegården under dyre forbandelser og med krav på erstatning. De slog sig efterhånden tiltals, da de nok indså, at de kunde stå sig på det alligevel; ti Blakkens afkom priste ham! Men det var dem dog længe harmeligt, at hans overlegenhed var så uhyre og uomtvistelig. Vor nabo, løjtnanten, kunde som krigsmand ikke finde sig deri; han fik fat i to svære gudbrandsdølske dyr, herlige hester, - og disse skulde lære Blakken respekt. Der blev våget for og imod; hvor man ikke spændt på udfaldet af det første sammenstød om våren oppi fjeldbejtet! Jeg glemmer derfor aldrig den vakre pinsedags kvæld, jeg stod ude og lyede på årfuglen, som spillede i lien, da en jente kom løbende og meldte, at begge løjtnantshestene stod henne ved slibestenene og trykkede sig op til hverandre. Alle derhen, - og se: de to dejlige dyr stod og skalv, blødende af sår i sår, de havde været under Blakkens uhyre hove og tænder! Rædselen havde git dem kraft til at sætte over præstegårdens høje skigar; ti de havde ikke vovet at stanse, før de kom til hus. Dagen efter lød Blakkens pris ved kirkemuren og førtes derfra over "fjæld og fjøre."

Blakken havde den sorg, at en af hans sønner, en kvik, brun hest, om nogle år vilde dele magten med ham. Men han greb ham midt i hans første oprørsforsøg, og da den dristige søn ikke vilde ta flugten, men rejste et udæskende kampskrig, løftede den prøvede kjæmpe sig, de gik imod hverandre på bagbenene, lagde forbenene om hverandres hals og brødes. (Skjothester slås altid på den måde). Snart stod den unge galning som en violinbue; lidt efter lå han nedbrudt på jorden og fik sine faderlige bank. Dette stod jeg og så på.

Næsten hver sommer var der bjørn i marken, som slog ned mange kjør og sauer for os og andre. Ret som det var, hørte vi gjætergutten nidhauke og buhunden halse; da ringedes med klokken, arbejdsfolkene kom løbende, og op i marken med geværer, økser og jærnstaure; men de kom i regelen for sent: enten havde hunden alt jaget bjørnen, eller også var kreaturet nedslået, før hjælpen kom. Hestene kunde bedre hytte sig; men det hændte nu og da, at han dræbte en hest enten ved at lokke ham i en myr, hvor hesten sank i og blevet let offer, eller ved at få ham på jag, så han styrtede ud over et sva. En sommer var det især slemt, der var næsten ingen uge, hvor bjørnen ikke var ved kreaturerne; hestene kom, ret som det var, helt frem til raket og var dygtig rædde af sig; ti hver gang var de j agne af bjørnen. Men Blakken og den hoppe og det føl, han med skarpe sko holdt vagt for, kom aldrig. Vi vidste tilsist ikke, hvorledes det var gåt dem; gjæ-terne havde ikke hørt hoppens bjælde på mange dage. Da det havde været et langvarigt uvejr, hvori hestene ellers plejede at søge nærmere til hjemmet, ja, ofte at stille sig lige udenfor ved grinden, som førte til stalden, og de endda ikke var komne, sendtes gutterne mandstærke op i skogen for at søge. De søgte mest omkring myrlændt jord, om bjørnen der skulde ha forlokket den kamplystne hest og så overvundet ham og siden kanske taget både føllet og hoppen, som naturligvis vilde forsvare føllet. De søgte og søgte uden at se noget mistænkeligt; spor ("far," som det heder) efter bjørnen var allevegne at se, intet tegn til kamp med hester. Som gutterne går og taler om dette og nærmer sig det beste hestebejte i skogen, blir en af dem opmærksom på, at lige i nærheden af en myr er spor efter føl og hoppe, men at de i det uendelige har gåt rundt på

samme plet, altså i stor angst, og dette var sket nylig, vistnok endnu samme dag. Ved så at undersøge myren fandt de ganske rigtig denne opsparket efter en stor kamp. Det begyndte at gå gutterne både koldt og varmt, men de vilde dog se nøjere efter. Ved kanten af myren så de spor efter bagbenene både på bjørn og hest; de havde altså begge straks rejst sig op, bjørnen var gåt baglængs ud i myren for at narre hesten, og hesten efter; ti bjørnens brede lab og læg kan myrjorden nok bære; ej heller er han så tung som hesten, der synker i og sidder fast. Men denne gang havde bjørnen forregnet sig; ti vel var Blakken sunken stygt ned i, men hans lænders kjæmpe-kræfter havde løftet benene op af myrens sug, mens de skarpskodde forben pryglede, og skjæretænderne rev, - og snart så man ikke længer ligt til bjørnens bagben, men derimod et nøjagtigt aftryk af hans pels, og atter et og atter et, og så hele myren nedover; han var kastet overende, havde ikke kunnet løfte sig igjen, men havde væltet sig, rul i rul, for at skytte sig mod slagene og bidene af den rasende hest, og dette kunde de forfølge lige til fast jord. Opildnet af kamppladsens varme fortælling blev gutterne mere og lydhøre og gløgge og kunde nu i den stille, solsitrende luft efter regnvejret høre hoppens

bjælde fra løvskogen under åsen. De ilede derhen, - men mødtes af Blakken, som med sprudende øjne forbød dem at komme nærmere. Han var ikke til at kjende igjen. Med løftet hode, vajende manke travede han rundt om hoppen og føllet i store kredse, og det var kun efter megen blid tale og ved hjælp af salt, som de bar med, at de kunde få ham til at huske, det var kjendtfolk, som kom. Men denne Blakkens storbedrift, som i sit slags var enestående, lagde sådan glans om hans navn, at han fra "Præsteblakken" herefter ophøjedes til at hede "Bjørneblakken." Gang på gang, år efter år var han i kast med bjørnen og hver gang længe bagefter ikke til at styre. Han kom engang hjem med mærke efter bjørnens klør; det havde været en gammel kjæmpe, som havde fåt tag oppe under øjnene på hesten og havde rispet forfærdelig nedover, da hesten havde slidt hodet løst. At ha en så gammel skjothest gående skarpskod i udmarken var ellers farligt; men hestene kjendte ham og flygtede, og selv om en og anden endnu var dum nok til at lade sig banke, så var man overbærende med Blakken for hans store berømtheds skyld. En hest, som lagde bjørnen i bakken, måtte få gjøre, hvad han vilde.

Hvor beundret han var, kunde best sees, når vi, som sjælden hændte, var nødte til at ta ham til kirkehest. Skulde hele familjen med husjomfru og lærer op og kjøre, måtte han drage tre, fire af os i en gammel gig, hvori man sad "ej blot til lyst." Da ingen af de sædvanlige stås-sæler var stor nok, måtte han humpe i vej i arbejdstøjet, og da den svære, gjenstridige man lå ned i øjnene på ham, så han just ikke ud til at fare i kirkefærd. Man måtte sætte ham bagerst; ti dels vilde han ikke springe, men bare gå som foran arbejdskjærren, dels vilde han op med kirkefolket i alle de skogveje, han var vant til. Men gik han bagerst, fulgte han jo på en vis med; når de andre heste sprang, så byksede Blakken, og således kom de, der sad i giggen, frem humpende i rykkevis, eller som i sjøgang, og ved en lejlighed med virkelig sjøsyge. Ved kirken derimod forandrede det hele sig. Der var nemlig mange andre hester, han løftede straks hodet og gav et kampfærdigt skrig; det svarede fra markerne rundt om, han vilde afsted med giggen, men blev holdt, afklædt og tjoret. Han havde sit særegne tjor med og blev sat på en plads tæt under fjældet for at være så langt fra de andre hester som muligt. Men han vilde til dem, han sled i tjoret, rejste sig på bagbenene, rystede manken

og skreg nedover! Der var filere folk ken; når han en stund var rolig, k hans bryst, hans hals, hans lænder, i at se på hans tandgar, meri så sm skreg, sled han sig fra dem, rejste tyktes dem det herligste syn de haVde har vist aldrig senere været så stolt gang var af Blakken, når jeg stod mellem de smældende lovord.

Og her på toppen af hans triumfj)ane Jeg kom ud og fik andre mål for helte at følge.

omkring ham end i kir-appede de ham og målte og også tag i munden for rt en af de andre hester ig og skreg igjen, - det set. Jeg for min del af noget, som jeg den bønderne og hørte

vil jeg forlade ham. min beundring og andre

THROND.

Alf hed en mand, som havde stort håb af sine sambygdinger, fordi han gik frem for de fleste både i arbejde og

råd. Men da den mand var 30 år, drog han tilfjælds og ryddede sig en plads to mile fra folk. Mange undrede sig over, at han holdt ud dette naboskab med sig selv, men de undrede sig endnu mere, da om nogle år en ung jente fra dalen vilde dele det med ham, og det just den, som havde været den gladeste ved alle deres samlag og danse.

De blev kaldt "skogfolket," og han kjendtes under navnet "Alf i skogen"; folk så længe efter ham, når han fandtes ved kirke eller i arbejde; ti de forstod ham ikke, og han brydde sig heller ikke med at forklare sig. Konen havde blot været et par gange i bygden, og den ene gang for at få et barn holdt over dåben.

Dette barn var en søn, som blev kaldt Thrond. Efter som han vokste til, talte de oftere om, at de måtte ha hjælp, og da de ikke kjendte råd til at ta et voksent menneske, tog de, hvad de kaldte et halvt: de fik en fjortenårs jente i huset, som stellede med gutten, når forældrene var i marken.

Hun var ikke fri for at være enfoldig, og gutten mærkede snart, at det, moderen sagde ham, var let at få fat i, men det, Ragnhild gav, var tungt. Faderen talte han ikke stort med, og han var heller ræd ham; ti der måtte være så stilt, når han var inde.

og skreg nedover! Der var filere folk ken; når han en stund var rolig, k hans bryst, hans hals, hans lænder, i at se på hans tandgar, meri så sm skreg, sled han sig fra dem, rejste tyktes dem det herligste syn de haVde har vist aldrig senere været så stolt gang var af Blakken, når jeg stod mellem de smældende lovord.

Og her på toppen af hans triumfj)ane Jeg kom ud og fik andre mål for helte at følge.

omkring ham end i kir-appede de ham og målte og også tag i munden for rt en af de andre hester ig og skreg igjen, - det set. Jeg for min del af noget, som jeg den bønderne og hørte

vil jeg forlade ham. min beundring og andre

THROND.

Alf hed en mand, som havde stort håb af sine sambygdinger, fordi han gik frem for de fleste både i arbejde og råd. Men da den mand var 30 år, drog han tilfjælds og ryddede sig en plads to mile fra folk. Mange undrede sig over, at han holdt ud dette naboskab med sig selv, men de undrede sig endnu mere, da om nogle år en ung jente fra dalen vilde dele det med ham, og det just den, som havde været den gladeste ved alle deres samlag og danse.

De blev kaldt "skogfolket," og han kjendtes under navnet "Alf i skogen"; folk så længe efter ham, når han fandtes ved kirke eller i arbejde; ti de forstod ham ikke, og han brydde sig heller ikke med at forklare sig. Konen havde blot været et par gange i bygden, og den ene gang for at få et barn holdt over dåben.

Dette barn var en søn, som blev kaldt Thrond. Efter som han vokste til, talte de oftere om, at de måtte ha hjælp, og da de ikke kjendte råd til at ta et voksent menneske, tog de, hvad de kaldte et halvt: de fik en fjortenårs jente i huset, som stellede med gutten, når forældrene var i marken.

Hun var ikke fri for at være enfoldig, og gutten mærkede snart, at det, moderen sagde ham, var let at få fat i, men det, Ragnhild gav, var tungt. Faderen talte han ikke stort med, og han var heller ræd ham; ti der måtte være så stilt, når han var inde.

Så en julekvæld - de brændte to lys på bordet, og faderen drak af en flaske, som var hvid - tog faderen gutten op til sig, satte ham på fang, så ham strængt ind i øjnene og ropte: "Huf, gut!" Da lagde han mildere til: "Du er ikke så ræd endda; tåler du et eventyr?" Gutten svarede ingenting, men så stort på faderen. Da fortalte denne ham om en mand fra Vaage, som hed Blessommen. Han var i Kjøbenhavn, den mand, for at få kongens ret i en sag, han førte, og det drog ud, så julekvælden kom på ham; men det syntes ikke Blessommen godt om, og som han drev i gaderne der og tænkte sig hjem, så han en svær kar i en hvid kofte gå foran sig. "Du går fort, du," sagde Blessommen. - Jeg har langt hjem i kvæld," sagde manden. - "Hvor skal du hen?" - "Til Vaage," svarede manden og gik på. - "Det var rigtig bra," sagde Blessommen, "for did skulde nok jeg med." - "Så kan du stå bag på

mejerne hos mig," svarede manden og drev af ind i en tvergade, hvor hesten hans stod. Han satte sig oppi og så tilbage på Blessommen, der han steg op på mejerne; "du får holde dig fast," sa'n. Blessommen så gjorde, og han havde det fornødent; ti dette gik ikke rigtig på landjorden. "Jeg mener, du kjører på vandet, jeg," sagde Blessommen. - "Jeg gjør så," sagde manden, og govet stod omkring dem. Men et stykke længer frem syntes Blessommen, at det ikke længer gik på vandet; "jeg mener, det går i luften, jeg," sa'n - "Ja det gjør så," svarede manden. Men da de havde faret endnu længre, syntes Blessommen, at han drog kjendsel på bygden, de for frem i; "jeg mener det er Vaage," sa'n. - "Ja, nu er vi fremme," svarede manden, og Blessommen syntes, det havde gåt fort. "Du får ha tak for god skyds," sa'n. - "Selv tak!" svarede manden og lagde til, i det samme han slog på: "Nu er det ikke værdt, du ser dig om efter mig!" - "Nej, nej," tænkte Blessommen og ruslede hjem over bakkerne. Men da blev der sligt et smeld og brot bag ham, som om hele fjældet skulde falde ned, og lysning gik over alt land; han så sig om, og da så han manden i den hvide koften kjøre gjennem bragende ildsluer ind i det åbne berget, der stod over ham som en port. Blessommen blev lidt lej over det rejsefølge, han havde havt, og vilde ta hodet tilbage fra den kant; men som det var vendt, så blev det siddende, og aldrig mere fik Blessommen sit hode ret igjen.

Sligt havde gutten i sine levedage aldrig hørt mage til. Han turde ikke mere spørge faderen, men tidlig næste morgen

5^ 185spurte han ^moderen, om ikke hun kunde eventyr. Jo, det kunde hun, men det gik mest om prinsesser, som sad fangne i 7 år, til den rette prins kom. Gutten trodde, at alt, han hørte og læste, levede tæt omkring ham.

Han var en otte år, da den første fremmedmand en vinterkvæld trådte indom døren der. Han havde sort hår, og det havde aldrig Thrond set. Han hilste kort "god kvæld!" og gik fremover; Thrond blev ræd og satte sig på en skammel ved gruestenen. Moderen bad manden sidde indpå; han gjorde så, og da fik moderen se ham nøjere; "kjære, er det ikke han Fele-Knut?" sagde hun. - "Jo, det er nok så. Det er længe siden, jeg spillede i dit bryllup." - "Å ja, nu er det en stund siden. Er du så langrejsende?" - "Jeg har spillet i julen på den anden side fjældet. Men midtfjælds kom der ligesom noget ondt over mig; jeg måtte gå ind.her for at hvile."

Moderen bar mad ind til ham; han satte sig tilbords, men sagde ikke "i Jesu navn," som gutten altid havde hørt. Da han havde spist, rejste han sig: "Nu har jeg det rigtig så godt," sagde han; "lad mig nu få hvile lidet grand." Og han blev lagt hen for at hvile i Thronds seng.

Til Thrond blev der redet op på gulvet. Som han lå der, frøs han på den side, som vendte bort fra gruen, og det var den venstre. Han fandt ud, at det var, fordi den anden side lå bar i nattekulden; ti han lå jo midt i skogen. Hvorledes var han kommen i skogen? Han rejste sig og så, og ilden brændte langt borte, og han lå virkelig alene i skogen; han vilde gå hjem til ilden, men kom ikke af stedet. Da fik han stor rædsel; ti udyr kunde fare, trold og spøgeri komme, hjem til ilden måtte han, men han kom ikke af stedet. Da vokste frygten, han tog sig sammen med al sin magt, fik rope "mor!" - og vågnede. "Kjære barn, du drømmer tungt," sagde hun og løftede ham.

Det gøs i ham, og han så sig om. Fremmedmanden var borte, og han turde ikke spørge efter ham.

Moderen kom ind i den sorte kjole og gik til bygden. Hjem med hende kom to nye fremmedmænd, også med sort hår og flade huer. De sagde heller ikke "i Jesu navn," da de spiste, og de talte sagte med faderen. Siden gik han og de ind på laven og kom ud igjen med en stor kiste, som de bar mellem sig. Den satte de på en kjælke og tog farvel. Da sagde moderen: "Vent lidt og tag med den mindre kiste, han bar med sig." Og hun gik ind efter den. Men en af mændene sagde:

186 ^"Den kan han ha," og han pegte på Thrond. Den anden lagde til: "Brug den så godt som han, der nu ligger her," og han pegte på den store kiste. Da lo de begge og drog afsted. Thrond så på den lille kiste, han således fik. "Hvad er der i den?" spurte han. "Bær den ind og se efter," sagde moderen. Han så gjorde, men hun hjalp ham at åbne den. Da gik en stor glæde over hans ansigt; ti han så noget let og fint ligge der. - "Tag det!" sagde moderen. Han stak bare en finger ned på det, men med stor forskrækkelse tog han den igjen; "det grater!" sagde han. "Tag mod til dig," sagde moderen, han greb om med fuld hånd og tog det op. Han vejede det og vendte det, han lo og

rørte ved det: "kjære, hvad er det?" spurte han, det var så let som en leg. "Det er en fele."

Således gik det til, at Thrond Alfson fik sin første violin.

Faderen kunde spille lidt, og han viste gutten de første greb; moderen kunde tralle slatter fra den tid, hun dansede, og disse lærte han, men lagede snart selv nye. Han spillede altid, han ikke læste, han spillede, så faderen engang sagde ham, at han blegnede rent bort for ham. Alt, som gutten til idag havde læst og hørt, gik ind i felen. Den bløde, fine Stræng var moderen; den, som lå tæt ved og altid fulgte moderen, var Ragnhild. Den grove strængen, som han sjældnere var bortpå, det var faderen. Men den sidste, alvorlige Stræng, den var han halvvejs ræd, og den gav han intet navn. Når han tog et fejlgreb på kvinten, så blev det katten; men når han tog et fejlgreb på faderens Stræng, så blev det oksen. Buen, det var Blessommen, som fik kjøre fra Kjøbenhavn til Vaage på en nat. Også hver slåt var en bestemt ting. Den med de lange, alvorlige toner i var moderen i den sorte kjole. Den, som stotrede og hoppede, var Moses, som stammede og slog på klippen med sin stav. Den med det stille spil, når buen lå let på strængene, var huldren, som samlede bølingen borti tågen, når ingen andre kunde se det.

Men spillet bar ud over fjældene, og han fik længsel. Da faderen en dag fortalte, at på markedet havde en liden gut spillet og tjent mange penger, ventede han moderen i kjøkkenet og spurte hende sagte, om ikke også han kunde komme til markedet og spille for folk. "Kan du tænke sligt," sagde moderen, men talte straks til faderen derom. "Han kommer tidsnok ud," svarede faderen, og det sagde han således, at moderen ikke bad mere.

Snart igjen talte faderen og moderen over bordet om noget

nybyggerfolk, som nylig var flyttet op på fjældet og skulde giftes. De havde ingen spillemand til brylluppet, sagde faderen. "Kunde jeg ikke få være spillemanden?" hviskede gutten, da moderen atter stod i kjøkkenet. - "Du, som er så liden!" sagde hun; men hun gik bort på laven, hvor faderen stod, og sagde det til ham. "Han har aldrig været bygden," lagde hun til, "han har aldrig set en kirke." - "Jeg skjønner ikke, at du vil bede mig," sagde Alf; men han sagde heller ikke mere, og da trodde moderen, hun havde lov. Derfor gik hun over til nybyggerfolket og bød gutten frem. "Slig som han spiller," sagde hun, "har aldrig en smågut spillet før," og - gutten skulde få komme med.

Men der blev glæde hjemme! Fra morgen til aften spillede han og øvede ind nye slatter, om natten drømte han om dem; de bar ham over højderne ud i fremmede lande, som red han på sejlende skyer. Moderen sydde nye klæder, men faderen vilde ikke være inde.

Den sidste natten sov han ikke, men tænkte ud en ny slåt om kirken, som han ikke havde set. Tidlig om morgenen var han oppe, moderen også for at gi ham mad, men han kunde intet spise. Han drog på sig de nye klæder og tog felen i hånden, og da var det ham som det skinnede for øjet. Moderen fulgte ham ud på stenhellen og så efter ham, mens han gik opover lierne; det var første gang, han gik hjemmefra.

Faderen steg stille ud af sengen og gik til vinduet; han stod der, så efter gutten, lige til moderen rørte på sig ude på hellen, da gik han atter i sengen, og han lå, da hun kom ind.

Hun blev gående omkring ham, som om det var noget, hun vilde ud med. Og endelig kom det: "Jeg synes nok, jeg må ned til kirken og se, hvordan det går." Han gav ikke svar, derfor anså hun den ting for afgjort, klædte sig på og gik.

Det var en herlig solskinsdag, gutten gik opover; han hørte på fuglene og så solen glitre i bladene, mens han gik fort fremover med felen under armen. Og da han kom til brudehuset, så han endnu ingen andre ting end dem, han før havde i hodet, hverken brudestasen eller følget; han bare spurte, om de snart skulde afsted, og det skulde de. Han gik foran med felen, nu spillede han hele morgenen ind i den, og det "Ijomede mellem trærne. "Ser vi snart kirken?" spurte han bagover; længe fik han nej; men endelig sagde en: "Blot omkring den hammer der nu, så ser du den!" Han lagde sin nyeste slåt på felen, buen dansede, og han så ende frem. Der lå bygden lige foran ham!Det første, han så, var en liden, let tåge ligge som en røg op mod den modsatte fjældside. Han drog øjet til

sig over grønne enge og store huse med vinduer, hvorpå solen brændte; det glimrede næsten som på isbræen en vinterdag. Husene blev bestandig større og vinduerne flere, og her på den ene side lå der der uhyre, røde huse, nedenfor dem stod hester bundne, små, pyntede barn legede i en bakke, hunde sad og så på. Men overalt gik der en lang, svær tone, så det rystede i ham, og alt, han så, syntes at vende sig i takten af den tonen. Da så han med en gang et stort, rankt hus, der tog lige op i himmelen med en høj, blinkende stav. Og nedentil funklede hundre vinduer i solen, så huset stod som i én lue. Det maa være kirken, tænkte gutten, og tonen må komme derfra! Rundtom stod en uhyre mængde mennesker, og allesammen var de lige hverandre! Han satte dem straks i forbindelse med kirken og fik derved en frygtblandet agtelse for det mindste barn. Nu må jeg spille tænkte Thrond og tog i. Men hvad var dette? Felen lød jo ikke længer. - Det må være en fejl ved strængene; han undersøgte, men der var ingen. "Så må det være, fordi jeg ikke trykker godt nok til," og han trykkede på, men felen var som brusten. Han byttede den slåt, som skulde betyde kirken, ind mod en anden, men lige galt; ingen lyd, blot pib og jammer. Han kjendte den kolde sved perle nedover ansigtet, han tænkte på de kloge folk, som stod her og kanske lo ham ud, ham, som dog hjemme kunde spille så vakkert, men her ikke fik en tone! "Gud ske lov, at ikke mor er her og ser min skam," sagde han sagte til sig selv, mens han spillede ind mellem folket, - men se, der stod hun i den sorte kjole, og hun veg tilbage længer og længer. Da så han i det samme højt oppe på spiret sidde den sorthårede mand, som havde givet ham felen. "Giv hid igjen!" ropte han, lo og strakte armene, og spiret gik op og ned med ham, op og ned; men gutten tog felen under den ene arm; "du får den ikke!" ropte han, vendte sig og løb, ud fra folket, ud mellem husene, ud over eng og mark, til han ikke kunde mere og sank om.

Der lå han længe med ansigtet mod marken, og da han endelig vendte sig, hørte og så han blot guds endeløse himmel, der gik over ham med sit evige sus. Dette var ham så forfærdeligt, at han måtte vende sig mod marken igjen. Da han atter løftede hodet, fik han se felen, som lå der for sig selv. "Din skyld er det altsammen!" ropte gutten og løftede den for at knuse den, men holdt inde og så på den. - "Vi har havt

189mangen glad stund sammen," sagde han til sig selv og taug. Men lidt efter sagde han: "Strængene må over; ti de duer ikke." Og han trak en kniv og skar. "Au!" sagde kvinten kort og sårt. Gutten skar. "Au!" sagde den næste; men gutten skar. "Au!" sagde den tredje tungt, — og han stod for den fjerde. En stor smerte greb ham; den fjerde strængen, den, han aldrig havde turdet gi navn, den skar han ikke. Nu var det også, som han følte, det var dog ikke strængenes skyld, at han ikke kunde spille. Da kom moderen gående langsomt opover til ham for at føre ham hjem. Men en endnu større frygt greb ham, han holdt felen efter de overskårne strænge, rejste sig og ropte nedover mod hende: "Nej, mor! hjem igjen vil jeg ikke, før jeg kan spille, hvad jeg har set idag."

============

FADEREN.

Den mand, hvorom her skal fortælles, var den mægtigste i sit Præstegjæld; han hed Thord Øveraas. Han stod en dag i præstens kontor, høj og alvorlig; "jeg har fåt en søn," sagde han, "og vil ha ham over dåben." — "Hvad skal han hede?" — "Finn efter far min." — "Og fadderne?" — De blev nævnte og var da bygdens beste mænd og kvinder af mandens slægt. "Er der ellers noget?" spurte præsten, han så op. Bonden stod lidt; "jeg vilde gjærne ha ham døbt for sig selv," sagde han. — "Det vil sige på en hverdag?" — "På lørdag førstkommende, 12 middag." — "Er der ellers noget?" spurte præsten. — "Ellers er der ingen ting;" bonden drejede huen, som vilde han gå. Da rejste præsten sig; "endnu dog dette," sagde han og gik lige bort til Thord, tog hans hånd og så ham ind i øjnene; "give gud, at barnet må bli dig til velsignelse!"

Seksten år efter den dag stod Thord i præstens stue. "Du holder dig godt, du Thord," sagde præsten, han så ingen forandring på ham. "Jeg har heller ingen sorger," svarede Thord. Hertil taug præsten, men en stund efter spurte han: "Hvad er dit ærend i kvæld?" — "I kvæld kommer jeg om sønnen min, som skal konfirmeres imorgen." — "Han en en flink gut." — "Jeg vilde ikke betale præsten, før jeg hørte, hvad nummer han fik på kirkegulvet." — "Han skal stå nummer én." — "Jeg hører dette, — og her er 10 til præsten." — "Er der ellers

mangen glad stund sammen," sagde han til sig selv og taug. Men lidt efter sagde han: "Strængene må over; ti de duer ikke." Og han trak en kniv og skar. "Au!" sagde kvinten kort og sårt. Gutten skar. "Au!" sagde den næste;

men gutten skar. "Au!" sagde den tredje tungt, — og han stod for den fjerde. En stor smerte greb ham; den fjerde strængen, den, han aldrig havde turdet gi navn, den skar han ikke. Nu var det også, som han følte, det var dog ikke strængenes skyld, at han ikke kunde spille. Da kom moderen gående langsomt opover til ham for at føre ham hjem. Men en endnu større frygt greb ham, han holdt felen efter de overskårne strænge, rejste sig og ropte nedover mod hende: "Nej, mor! hjem igjen vil jeg ikke, før jeg kan spille, hvad jeg har set idag."

============

FADEREN.

Den mand, hvorom her skal fortælles, var den mægtigste i sit Præstegjæld; han hed Thord Øveraas. Han stod en dag i præstens kontor, høj og alvorlig; "jeg har fåt en søn," sagde han, "og vil ha ham over dåben." — "Hvad skal han hede?" — "Finn efter far min." — "Og fadderne?" — De blev nævnte og var da bygdens beste mænd og kvinder af mandens slægt. "Er der ellers noget?" spurte præsten, han så op. Bonden stod lidt; "jeg vilde gjærne ha ham døbt for sig selv," sagde han. — "Det vil sige på en hverdag?" — "På lørdag førstkommende, 12 middag." — "Er der ellers noget?" spurte præsten. — "Ellers er der ingen ting;" bonden drejede huen, som vilde han gå. Da rejste præsten sig; "endnu dog dette," sagde han og gik lige bort til Thord, tog hans hånd og så ham ind i øjnene; "give gud, at barnet må bli dig til velsignelse!"

Seksten år efter den dag stod Thord i præstens stue. "Du holder dig godt, du Thord," sagde præsten, han så ingen forandring på ham. "Jeg har heller ingen sorger," svarede Thord. Hertil taug præsten, men en stund efter spurte han: "Hvad er dit ærend i kvæld?" — "I kvæld kommer jeg om sønnen min, som skal konfirmeres imorgen." — "Han en en flink gut." — "Jeg vilde ikke betale præsten, før jeg hørte, hvad nummer han fik på kirkegulvet." — "Han skal stå nummer én." — "Jeg hører dette, — og her er 10 til præsten." — "Er der ellers

noget?" spurte præsten, han så på Thord. — "Ellers er der intet." — Thord gik.

Atter løb otte år hen, og så hørtes der støj en dag foran præstens kontor; ti mange mand kom, og Thord først. Præsten så op og kjendte ham: "Du kommer mandstærk i kvæld." — "Jeg vilde begjære lysning for sønnen min; han skal giftes med Karen Storliden, datter af Gudmund, som her står. — "Dette er jo bygdens rigeste jente. — "De siger så," svarede bonden, han strøg håret op med den ene hånd. Præsten sad en stund og som i tanker, han sagde intet, men førte navnene op i sine bøger, og mændene skrev under. Thord lagde tre daler på bordet. — "Jeg skal blot ha én," sagde præsten. — "Ved det nok; men han er mit eneste barn, — vilde gjærne gjøre det vel." — Præsten tog mod pengene. "Det er tredje gang, du på sønnens vegne står her nu, Thord. — "Men nu er jeg også færdig med ham," sagde Thord, lagde sin tegnebog sammen, sagde farvel og gik, — mændene langsomt efter.

Fjorten dage efter den dag rodde far og søn i stille vejr over vandet til Storliden for at samtale om brylluppet. "Den toften ligger ikke sikkert under mig," sagde sønnen og rejste sig for at lægge den tilrette. I det samme glider den tilje, han står på; han slår ud med armene, gir et skrig og falder i vandet. — "Tag i åren!" ropte faderen, han rejste sig op og stak den ud. Men da sønnen havde gjort et par tag, stivner han. "Vent lidt!" ropte faderen, han rodde til. Da vælter sønnen bagover, ser langt på faderen — og synker.

Thord vilde ikke ret tro det, han holdt båden stille og stirrede på den pletten, hvor sønnen var sunket ned, som skulde han komme op igjen. Der steg nogle bobler op, endnu nogle, så bare én stor, der brast, — og spejlblank lå atter sjøen.

I tre dage og tre nætter så folk faderen ro rundt om den pletten uden at ta mad eller søvn til sig; han soknede efter sin søn. Og på den tredje dag om morgenen fandt han ham og kom bærende over bakkerne med ham til sin gård.

Det kunde vel være gåt et år hen siden hin dag. Da hører præsten sent en høstkvæld nogen rusle ved døren ude i forstuen og famle varsomt efter låsen. Præsten åbnede døren, og ind trådte en høj, foroverbøjet mand, mager og hvid af hår. Præsten så længe på ham, før han kjendte ham; det var Thord. "Kommer du så sent?" sagde præsten og stod stille foran ham. "Å ja; jeg kommer sent," sagde Thord, han satte sig ned. Præsten satte sig også, som han ventede; der var længe stilt.

Da sagde Thord: "Jeg har noget med, som jeg gjærne vilde gi til de fattige; det skulde gjøres til et legat og bære min søns navn;" — han rejste sig, lagde penger på bordet og satte sig atter. Præsten tællede dem op; "det var mange penger," sagde han. — "Det er hælvten af min gård; jeg solgte den idag." Præsten blev siddende i lang stilhed; han spurte endelig, men mildt: "Hvad vil du nu ta dig for, Thord?" — "Noget bedre." — De sad en stund, Thord med øjnene mod gulvet, præsten med øjnene på ham. Da sagde præsten sagte og langt: "Nu tænker jeg, at sønnen din endelig er blevet dig til velsignelse." — "Ja, nu tænker jeg det også selv," sagde Thord, han så op, og to tårer randt tunge ned over hans ansigt.

============

ØRNEREDET.

Endregårdene hed en liden bygd, der lå for sig selv med høje fjæld omkring. Den var flad i bunden og frugtbar, men blev skåret istykker af en bred elv, som kom fra fjældene. Denne elv bar ud i et vand, som lå op til bygden og gav udsigt langt udover.

Op efter Endre-Vand var den mand kommen roende, som først havde ryddet i dalen; hans navn var Endre, og hans ætlinger var det, som bodde her. Somme sagde, han var rømt hid op for drab skyld, derfor var hans slegt så mørk; andre sagde, at dette skyldtes fjældene, der stængte solen ude kl. 5 eftermiddag midsommersdag.

Over den bygd hang et ørnerede. Det var lagt paa en bergknat oppi fjældet; alle kunde se, når hunørnen satte sig, men ingen kunde nå. Hanørnen sejlede over bygden, slog snart ned efter et kid, engang tog den også et lidet barn og bar bort; derfor var der ikke trygt i bygden, så længe ørnen havde rede i Flakfjældet. Det sagn lå over folket, at i gamle dage var der to brødre, som havde nåd op og revet redet; men nutildags var ingen så god, at han kunde nå.

Hvor tvende mødtes i Endregårdene, talte de om ørneredet og så opefter. De vidste, når ørnene var komne igjen på det nye år, hvor de havde slåt ned og gjort ugagn, og hvem som sist havde prøvet at gå did op. Ungdommen øvede sig fra

Da sagde Thord: "Jeg har noget med, som jeg gjærne vilde gi til de fattige; det skulde gjøres til et legat og bære min søns navn;" — han rejste sig, lagde penger på bordet og satte sig atter. Præsten tællede dem op; "det var mange penger," sagde han. — "Det er hælvten af min gård; jeg solgte den idag." Præsten blev siddende i lang stilhed; han spurte endelig, men mildt: "Hvad vil du nu ta dig for, Thord?" — "Noget bedre." — De sad en stund, Thord med øjnene mod gulvet, præsten med øjnene på ham. Da sagde præsten sagte og langt: "Nu tænker jeg, at sønnen din endelig er blevet dig til velsignelse." — "Ja, nu tænker jeg det også selv," sagde Thord, han så op, og to tårer randt tunge ned over hans ansigt.

============

ØRNEREDET.

Endregårdene hed en liden bygd, der lå for sig selv med høje fjæld omkring. Den var flad i bunden og frugtbar, men blev skåret istykker af en bred elv, som kom fra fjældene. Denne elv bar ud i et vand, som lå op til bygden og gav udsigt langt udover.

Op efter Endre-Vand var den mand kommen roende, som først havde ryddet i dalen; hans navn var Endre, og hans ætlinger var det, som bodde her. Somme sagde, han var rømt hid op for drab skyld, derfor var hans slegt så mørk; andre sagde, at dette skyldtes fjældene, der stængte solen ude kl. 5 eftermiddag midsommersdag.

Over den bygd hang et ørnerede. Det var lagt paa en bergknat oppi fjældet; alle kunde se, når hunørnen satte sig, men ingen kunde nå. Hanørnen sejlede over bygden, slog snart ned efter et kid, engang tog den også et lidet barn og bar bort; derfor var der ikke trygt i bygden, så længe ørnen havde rede i Flakfjældet. Det sagn lå over folket, at i gamle dage var der to brødre, som havde nåd op og revet redet; men nutildags var ingen så god, at han kunde nå.

Hvor tvende mødtes i Endregårdene, talte de om ørneredet og så opefter. De vidste, når ørnene var komne igjen på det nye år, hvor de havde slåt ned og gjort ugagn, og hvem som sist havde prøvet at gå did op. Ungdommen øvede sig fra

smågutten af i berg og trær, i brydning og tag, for engang at kunne nå op og rive redet ligesom hine to brødre.

På den tid, hvorom her fortælles, hed den beste gut i Endre- gårdene Lejf og var ikke af slægten. Han havde krøllet hår og små øjne, var ferm i al slags leg og kvindekjær. Han sagde tidlig om sig selv, at ørneredet skulde han engang nå; men gamle folk mente, han ikke burde sige det så højt.

Dette tirrede ham, og endnu før han var kommen i sin beste alder, gik han tilvejrs. Det var en klar søndags formiddag først i sommeren; ungerne måtte netop være udklækkede. Folk havde samlet sig i stort følge under fjældet for at se på, de gamle rådede ifra og ungdommen til. Men han hørte blot sin egen lyst, ventede derfor, til hunørnen forlod sit rede, gjorde da et hop og hang i et træ flere alen fra jorden. Det grodde i en rift, og efter denne rift begyndte han at gå op. Småsten løsnede under foden på ham, muld og grus randt ned, ellers var det ganske stilt; kun elven gik bag med dæmpet, bestandig sus. Snart bar fjældet mere udover, han hang længe efter den ene hånd, ledte med foden efter fæste og kunde ikke se; mange, især kvinder, vendte sig bort og sagde, han havde ikke gjort dette, hvis han endnu havde havt forældre i live. Han fandt dog fæste, ledte igjen, så med hånden, så med foden, det glap, han gled, men hang atter fast. De, som stod nede, hørte hverandre drage pusten. Da rejste en høj, ung jente sig, som sad alene på en sten; de sagde, hun havde lovet sig til ham fra barn af, skjønt han ikke var af slægten. Hun strakte armene opover og ropte: "Lejf, Lejf, hvorfor gjør du dette?" Alt folket vendte sig mod hende, faderen stod tæt ved og så strængt på hende, men hun kjendte ham ikke. "Kom ned igjen, Lejf," ropte hun; "jeg, jeg holder af dig, og deroppe har du intet at vinde!" Man så ham betænke sig, det varede et øjeblik eller to, men så gik han længre op. Han var fast i hånden og foden, derfor gik det længe godt; men snart begyndte han at bli træt, ti han stansede ofte. En liden sten kom rullende som et forbud, og alle, som stod der, måtte følge den med øjnene helt ned. Nogle kunde ikke holde det ud, men gik. Jenten alene stod endnu højt der på stenen, vred hænderne og så op. Lejf tog atter for sig med hånden, da slap den, hun så det tydelig, han slog i med den andre, den slap også; "Lejf!" ropte hun, så det skar i berget, og alle de andre tog i med. "Han glider!" ropte de og strakte hænderne op imod ham, mænd og kvinder. Han gled også, tog med sig sand, sten, muld,

gled, bestandig gled, fortere; folket vendte sig, og siden hørte de en rapen og skraben i fjældet bag sig, derpå noget tungt falde ned som et stort stykke våd jord.

Da de atter kunde se sig om, lå han der, opreven og ukjen-delig. Jenten lå over stenen, faderen bar hende bort.

Ungdommen, som mest havde hidset Lejf til at gå op, turde nu ikke engang ta i og hjælpe ham; somme var ikke god til at se på. Så måtte de gamle frem. Den ældste af dem sagde, idet han tog fat: "Dette var galt; — men," lagde han til og så op, "det er dog godt, noget hænger så højt, at ikke alt folket kan nå."

TROFASTHED.

Borte på Fladerne i min hjembygd bodde et par ægtefolk med seks sønner; de strævede trofast på en meget stor, men vanrøgtet gård, indtil et vådehug endte mandens dage, og konen sad alene igjen med det tungvindte brug og de seks barn. Hun tabte ikke modet, men ledte de to ældste sønner frem foran kisten og lod dem der over faderens lig love hende at sørge for småsøskene sine og være hende til hjælp, så vidt gud gav kræfter. Det lovede de, og det gjorde de, så længe til den yngste af sønnerne var konfirmeret. Da kjendte de sig løste, den ældste ægtede en gårdrnandsenke, og den næstældste en stund efter hendes velhavende søster.

De fire tilbageblevne brødre skulde nu styre det hele, efter hidtil selv uafladelig at være styret. De kjendte sig ikke videre modige til det; de var fra barn af vante til at holde sammen, to og to eller alle fire, og gjorde det nu så meget mere, som de måtte søge hjælp hos hverandre. Ingen gav nogen mening tilkjende, før han trodde sig sikker på de øvriges, ja, de kjendte i grunden ikke sin egen, før de havde set på hverandres ansigter. Uden at have gjort nogen aftale, var der dog en stiltiende overenskomst mellem dem, at de ikke skulde skilles, så længe moderen levede. Hun selv vilde det imidlertid noget anderledes og fik de to udflyttede over på sin side. Gården var blevet

til et dygtigt brug; den trængte mere hjælp, hvorfor moderen foreslog at løse de to ældste ud og dele gården mellem de fire, således at to og to holdt sammen om hver sin del.

gled, bestandig gled, fortere; folket vendte sig, og siden hørte de en rapen og skraben i fjældet bag sig, derpå noget tungt falde ned som et stort stykke våd jord.

Da de atter kunde se sig om, lå han der, opreven og ukjen-delig. Jenten lå over stenen, faderen bar hende bort.

Ungdommen, som mest havde hidset Lejf til at gå op, turde nu ikke engang ta i og hjælpe ham; somme var ikke god til at se på. Så måtte de gamle frem. Den ældste af dem sagde, idet han tog fat: "Dette var galt; — men," lagde han til og så op, "det er dog godt, noget hænger så højt, at ikke alt folket kan nå."

TROFASTHED.

Borte på Fladerne i min hjembygd bodde et par ægtefolk med seks sønner; de strævede trofast på en meget stor, men vanrøgtet gård, indtil et vådehug endte mandens dage, og konen sad alene igjen med det tungvindte brug og de seks barn. Hun tabte ikke modet, men ledte de to ældste sønner frem foran kisten og lod dem der over faderens lig love hende at sørge for småsøskene sine og være hende til hjælp, så vidt gud gav kræfter. Det lovede de, og det gjorde de, så længe til den yngste af sønnerne var konfirmeret. Da kjendte de sig løste, den ældste ægtede en gårdrnandsenke, og den næstældste en stund efter hendes velhavende søster.

De fire tilbageblevne brødre skulde nu styre det hele, efter hidtil selv uafladelig at være styret. De kjendte sig ikke videre modige til det; de var fra barn af vante til at holde sammen, to og to eller alle fire, og gjorde det nu så meget mere, som de måtte søge hjælp hos hverandre. Ingen gav nogen mening tilkjende, før han trodde sig sikker på de øvriges, ja, de kjendte i grunden ikke sin egen, før de havde set på hverandres ansigter. Uden at have gjort nogen aftale, var der dog en stiltiende overenskomst mellem dem, at de ikke skulde skilles, så længe moderen levede. Hun selv vilde det imidlertid noget anderledes og fik de to udflyttede over på sin side. Gården var blevet til et dygtigt brug; den trængte mere hjælp, hvorfor moderen foreslog at løse de to ældste ud og dele gården mellem de fire, således at to og to holdt sammen om hver sin del.

TROFASTHED

Der skulde opføres et nyt sæt huse ved siden af de gamle; det ene par skulde drage derind, det andet par bli hos hende. Men af det par, som drog ud, måtte én gifte sig; ti de måtte ha hjælp til hus og fæ, - og moderen nævnte den jente, som hun ønskede til sønnekone.

Det havde ingen noget imod; men nu var spørsmålet bare: hvilke to skulde flytte ud, og hvem af disse skulde gifte sig? Den ældste sagde, at han nok kunde flytte ud, men aldrig vilde han gifte sig, og hver af de andre skjød det også fra sig.

Da blev de enige med moderen om, at jenten selv kunde få afgjøre det. Og oppe ved sommerfjøset en kvæld spurte moderen hende, om hun ikke vilde flytte ind som kone på Fladerne, og jenten vilde nok gjærne det. Ja, hvem af gutterne hun så ønskede, for hun kunde få, hvem hun vilde. Nej, hun havde ikke tænkt over det. Så måtte hun nu gjøre det, for det stod til hende. Ja, så kunde det vel bli den ældste; men ham kunde hun ikke få, for han vilde ikke. - Jenten nævnte så den yngste. Men moderen mente, det var så underligt med det; "han var den yngste." - Så den næstyngste. - "Hvorfor ikke den næstældste?" - "Ja, hvorfor ikke den næstældste?" svarede jenten; for det var ham, hun havde tænkt på hele tiden, derfor havde hun ikke nævnt ham. Men moderen havde skjønnet lige fra den stund, den ældste vægrede sig, at så måtte han tro, den næstældste og jenten havde et godt øje til hinanden. Den næstældste ægtede altså jenten, og den ældste flyttede ud med ham. Hvorledes gården nu blev delt, fik ingen udenforstående vide; ti de arbejdede sammen som før og bar ind sammen, nu i den anden låve.

Om en stund tog moderen på at bli klejn; hun trængte hvile, følgelig hjælp, og sønnerne kom overens om at fæste en jente, som ellers gik i arbejde der. Den yngste skulde spørge jenten næste dag, de løvede; han kjendte hende best. Men den yngste måtte længe i stilhed ha likt jenten, for da han skulde spørge, gjorde han det så underligt, at

jenten trodde, han vilde fri, og hun svarede ja. Gutten blev ræd, gik straks til sine brødre og sagde dem, hvor galt det var gåt. Alle fire blev alvorlige, og ingen turde sige det første ord. Men den næstyngste så på den yngste, at han virkelig holdt af jenten, og at det var derfor, han var bleven ræd. Han anede med det samme sin egen lod, den at bli ungkar; ti skulde den yngste giftes, kunde ikke han. Det faldt lidt hårdt, for han havde selv en, han syntes om; men derved var nu intet at gjøre. Han sagde da det første

195ord, nemlig, at de var sikrest på jenten, når hun blev kone på gården. Straks en havde talt, var de andre enige, og brødrene gik for at tale med moderen. Men som de kom hjem, var moderen blevet syg for alvor; de måtte vente, til hun var blevet frisk, og da hun ikke mere blev frisk, holdt de atter råd. I dette fik den yngste sat igjennen, at så længe moderen lå, skulde de ikke gjøre forandring; ti jenten måtte ikke få flere at passe end moderen. Derved blev det.

I seksten år lå moderen. I seksten år plejede den tilkommende svigerdatter hende stille, tålmodig. I seksten år mødte sønnerne hver kvæld ved hendes seng for at holde opbyggelse, og om søndagen også de to ældste. Hun bad dem ofte i disse stille timer at huske den, som havde plejet hende; de forstod, hvad hun dermed mente, og lovede det. Hun velsignede i alle disse seksten år sin sygdom, fordi den havde ladet hende smage en mors glæde til det sidste; hun takkede dem i hver sammenkomst, og én gang blev så den siste.

Da hun var død, mødte de seks sønner for selv at bære hende til graven. Her var brug, at også kvinder fulgte til graven, og denne gang fulgte det hele sogn, mænd og kvinder, alle, som kunde gå, lige til børnene, - først klokkeren som forsanger, så de seks sønner med kisten, og derefter hele sognet, alle i sang, så det hørtes en fjerding borte. Og da liget var jordet, og de seks havde skoflet til, drog hele følget ind i kirken, for der skulde den yngste vies med det samme; de vilde ha det så, brødrene, fordi det i grunden hørte sammen. Her talte præsten, som var min nu afdøde far, om trofasthed og talte således, at jeg, som tilfældig var kommen tilstede, syntes, da jeg kom ud igjen af kirken, at det gik sammen med fjældene og sjøen og storheden i den hele natur.

EN LIVSGÅDE.

"Hvorfor skal vi sætte os her?" - "Fordi her er højt og lyst." "Men her er dybt ned; jeg blir ør, og solen står for stærkt på vandet; lad os gå længer!" - "Nej, ikke længer." - "Så tilbage til det grønne indelukke; der var så vakkert." - "Å nej, heller ikke did" hari slap sig ned, som kunde eller

196 ord, nemlig, at de var sikrest på jenten, når hun blev kone på gården. Straks en havde talt, var de andre enige, og brødrene gik for at tale med moderen. Men som de kom hjem, var moderen blevet syg for alvor; de måtte vente, til hun var blevet frisk, og da hun ikke mere blev frisk, holdt de atter råd. I dette fik den yngste sat igjennen, at så længe moderen lå, skulde de ikke gjøre forandring; ti jenten måtte ikke få flere at passe end moderen. Derved blev det.

I seksten år lå moderen. I seksten år plejede den tilkommende svigerdatter hende stille, tålmodig. I seksten år mødte sønnerne hver kvæld ved hendes seng for at holde opbyggelse, og om søndagen også de to ældste. Hun bad dem ofte i disse stille timer at huske den, som havde plejet hende; de forstod, hvad hun dermed mente, og lovede det. Hun velsignede i alle disse seksten år sin sygdom, fordi den havde ladet hende smage en mors glæde til det sidste; hun takkede dem i hver sammenkomst, og én gang blev så den siste.

Da hun var død, mødte de seks sønner for selv at bære hende til graven. Her var brug, at også kvinder fulgte til graven, og denne gang fulgte det hele sogn, mænd og kvinder, alle, som kunde gå, lige til børnene, - først klokkeren som forsanger, så de seks sønner med kisten, og derefter hele sognet, alle i sang, så det hørtes en fjerding borte. Og da liget var jordet, og de seks havde skoflet til, drog hele følget ind i kirken, for der skulde den yngste vies med det samme; de vilde ha det så, brødrene, fordi det i grunden hørte sammen. Her talte præsten, som var min nu afdøde far, om trofasthed og talte således, at jeg, som tilfældig var kommen tilstede, syntes, da jeg kom ud igjen af kirken, at det gik sammen med fjældene og sjøen og storheden i den hele natur.

EN LIVSGÅDE.

"Hvorfor skal vi sætte os her?" - "Fordi her er højt og lyst." "Men her er dybt ned; jeg blir ør, og solen står for

stærkt på vandet; lad os gå længer!" - "Nej, ikke længer." - "Så tilbage til det grønne indelukke; der var så vakkert." - "Å nej, heller ikke did" hari slap sig ned, som kunde eller

196vilde han ikke mere. Hun blev stående med øjnene ufravendt heftede på ham. Da sagde han: "Aasta, nu får du forklare mig, hvorfor du blev så ræd den fremmede skipper, som trådte ind i skumringen." - "Var det ikke det, jeg tænkte," hviskede hun og syntes at ville løbe derfra. - "Du får sige mig det, før du går, for jeg kommer ellers ikke efter." - "Botolf!" ropte hun og vendte sig, men blev stående. Han sagde: "Jeg har lovet ikke at spørge, det er sandt. Jeg skal også holde det, hvis du heller vil det; men så slutter det her."

- Nu brast hun i gråd og kom opover mod ham. Hendes lille, fine figur, hendes små hænder, hendes bløde, lyse hår, som tørklædet var gledet ned af, og så hendes øjne og.mund,

- det blinkede særskilt og samlet; solen stod lige på, han sprang op: "Ja du ved det: når du ser slig på mig, så gir jeg efter. Men nu ved også jeg, at så blir det bagefter bare værre. Kan du ikke forstå det: om jeg hundre gange lover dig ikke at ville kjende din fortid, jeg får ikke fred, jeg kan ikke holde det!" Hans åsyn viste også en lidelse, som ikke var fra igår. "Botolf, det var jo det, du lovede mig, da du aldrig lod mig ha fred, du lovede mig at la det ligge, det, som jeg aldrig, aldrig kunde sige dig. Du lovede mig det højtidelig, du sagde, det var dig ganske det samme, det var bare mig, du vilde ha! - Botolf!" og hun sad på knæ foran ham i lynget, hun gråt, som var hun i vånde for sit liv, hun så på ham, medens tåre på tåre talte videre, og hun var den vakreste og det ulykkeligste han i sit liv havde set. - "Gud bevare mig," sagde han, rejste sig, men satte sig straks igjen; "hvis du holdt så vidt af mig, at du kunde ha tiltro til mig, - hvor vi to kunde være lykkelige!" - "End hvis du kunde ha lidt tiltro til mig," bad hun og kom på knærne nærmere, og så tilføjede hun: "Holde af dig? Hin nat, da jeg kom op på dækket, vort skib havde stødt mod dit, du stod i vanterne og kommanderede, - jeg havde aldrig set noget så stærkt, jeg holdt straks af dig! Og da du bar mig over i båden, mens skibene sank, - jeg følte lyst til livet igjen, og det trodde jeg, at jeg aldrig mere skulde." Hun taug og gråt, men så lagde hun hænderne sammen på hans knæ; "Botolf!" bad hun, "vær stor! vær stor som den gang, du tog mig uden nogen ting med, - bare mig! - Botolf!" Næsten hårdt svarede han: "Hvorfor frister du mig? Du ved jo, jeg kan ikke! Det er sjælen, vi vil ha, det er ikke dette; - i de første dage går sligt, men ikke siden," Hun drog sig tilbage og sagde håbløst:

£^3t 197FN I IVSOÅDE niN i^ivovj/\un

"Å nej, et liv. blir aldrig helt igjen; å gud!" og skar i at gråte.

- "Giv du mig alt dit liv og ikke blot et et stykke deraf, så skal det bli helt igjen hos mig!" Han talte stærkt, som for at opmande hende, hun svarede ikke, men han så hende kjæmpe. "Vind på dig selv, vov dig til! Værre, end det nu er, kan det dog ikke bli." - "Du kan drive mig til det yderste!" bad hun; han misforstod hende og blev ved: "Om det er den største forbrydelse, den skal jeg prøve at bære, men dette kan jeg ikke bære!" - "Nej, heller ikke jeg!" ropte hun nu og rejste sig.

- "Jeg skal hjælpe dig!" han rejste sig også, "hver eneste dag skal jeg hjælpe dig, når jeg bare ved, hvad det er. Men jeg er for stolt til at være vogter for noget, jeg ikke kjender, - og som kanske er en andens!" - Her blev hun funkende rød: "Skam dig! af os to er jeg den stolteste, jeg byder ikke af en andens. - Nu må du holde op!" - "Nej, er du stolt, så tag først bort min mistanke!" - "Jesus Kristus, dette holder jeg ikke længer ud!" - "Nej, jeg har svoret, at det skal ha en ende idag!" - "Er dette ikke ubarmhjertigt," skreg hun, "at ville pine og plage en kvinde, som har fortroet sig til dig, og som har bedt for sig så inderlig som jeg!" og hun var atter ved gråden, men ved pludseligt omsving udbrød hun: "Jeg skjønner dig: du vil rigtig, det skal storskrige i mig; ti så får du vide noget." Hun så harmfuldt på ham og vendte sig. Da hørte hun langsomt ord for ord: "Vil du eller vil du ikke?" Hun strakte hånden ud: "Ikke, om du bød mig alt det, vi kan overse herfra!" Hun gik fra ham, barmen bølgede, øjnene for af og til, men mest mod ham, snart hårdt, snart smerteligt, så atter hårdt. Hun lænede 'sig* op til et træ og^gråt, så gråt hun ikke mere, men gik som før. "Jeg vidste jo, du ikke holdt af mig," hørte hun og - var i et nu det ydmygeste og angerfuldeste; et par gange vilde hun svare, men i dettes sted kastede hun sig ned i lynget og skjulte sit ansigt i sine hænder. Han gik hen og stod over hende. Hun følte ham stå der, hun ventede hans tale, hun dækkede for sig; men da den ikke kom, blev hun endnu mere ræd og måtte se op. Hun sprang i vejret med

det samme, hans vejrbidte, langagtige ansigt var blevet hult, det dybe øje uden bryn, den lange, men pressede mund, den hele uhyre figur lagde sig med sådan samlet, overordentlig vægt over hende, at hun pludselig så ham oppi vanterne som hin forlisets nat; han var blevet stor som da og af en styrke uden grænse, men nu stod den mod hende selv! "Du har løjet for mig Aasta!" Hun veg, men han kom efter:

"du har også fåt mig til at lyve, der har ikke været fuld sandhed i en eneste dag, vi har levet sammen!" Han stod hende så nær, at hun kunde føle hans varme ånde, han så hende lige ind i i øjnene, så det sortnede tor hende, hun vidste ikke, hvad han i næste øjeblik kunde sige eller gjøre, derfor lukkede hun øjnene. Hun stod, som hun vilde falde eller lægge på sprang, afgjørelsens stund var kommen. I den dybe stilhed, som gik foran, blev han selv ræd, endnu én gang slog det om i ham: "Bevis dig! Læg af dig alle kunsterne dine, - gjør det nu, her!" - "Ja," svarede hun, men uden at vide det. - "Gjør det nu her, siger jeg!" Han gav et skrig; ti hun var forbi ham og udover, han så hendes lyse hår, hendes oprakte hænder, et tørklæde, som slog ud og slap og for efter alene, svævende længre ud. Han hørte intet skrik, ej heller noget plask; ti der var dybt ned. Han hørte heller ikke; ti han var faldt om.

Af havet var hun kommet til ham hin nat, i havet var hun atter forsvunden og med hende historien om hendes liv. I det natsorte dyb var alt det dukket, som ejede hans sjæl, - skulde han ikke efter? Han var kommen hid med den urokkelige vilje at få en ende på sin kval; - dette var ingen ende, nu kunde den aldrig komme, nu vilde det først for alvor begynde. Hendes siste gjærning ropte jo op til ham, at han havde taget fejl og dræbt hende! Uagtet kvalen blev tidobbelt, han måtte leve for at grunde over, hvorledes dette var gåt til. Hun, som næsten var den eneste, der var reddet hin frygtelige nat, hun skulde bli reddet blot for at dræbes af ham, som havde reddet hende. Han som havde sejlet og handlet, som om verden kun var hav og handel, var pludselig blevet offer for en elskov, der dræbte både ham og hende. Var han ond? Han havde aldrig hørt det sige og aldrig følt det. Men hvad var det så? Han rejste sig - ikke for at kaste sig ud, men for at gå nedover igjen; ingen dræber sig i samme stund, han har fåt en gåde at løse.

Men den kunde jo aldrig løses. Hun havde bod i Amerika, siden hun var voksen, hun kom derfra, da skibene stødte. Hvor i Amerika skulde han begynde? Hvor var hun fra i Norge, han vidste det ikke bestemt, han var ikke engang viss på, at hendes familenavn var det, familjen i Norge havde båret. Den fremmede skipper? Ja, hvor var han? Og kjendte han hende, eller var det blot hende, som kjendte ham? Dette var som at spørge havet, at rejse og begynde en efterforskning var som at styrte sig deri.

Han havde taget fejl! En angrende skyldig vilde ha lettet sig ved at tilstå for sin mand, en ikke angrende vilde ha søgt udflugter. Men. hun åbenbarede intet, hun søgte heller ikke udflugter, hun kastede sig i døden, da han trængte på. Det mod har ingen skyldig. Ja, hvorfor ikke? Heller end at tilstå; ti dertil skal et endnu større. Men tilståelsens mod savnede hun ikke; ti hun havde jo begyndt med at tilstå, at der var noget, hun ikke kunde sige. Det måtte være brøden selv, som forbød det. Men hun kunde ikke ha båret på nogen stor brøde; ti hun var ofte så glad, ja, overgiven, hun var heftig, men hun havde fin følelse og var hjærtegod. Brøden måtte være en andens. Hvorfor så aldrig sige, at den var en andens; ti dermed havde alt været forbi. Mien var det hverken hendes eller en andens, hvad var det så? Hun havde jo selv sagt, der var noget, - og den fremmede skipper, som hun var blevet så ræd? Hvad var det, hvad i evighed var det? - Havde hun levet endnu, han havde plaget hende endnu, - han greb sig deri og følte sit store elende.

Men det begyndte igjen. Måske var hun ikke så skyldig, som hun selv trodde, eller rnåske ikke så skyldig, som hun måtte synes andre; hvor ofte er der ikke uskyld bag vor skyld, enfold i synden, skjønt så få kan forstå det, og ham havde hun ikke trod istand til at forstå det, ham, som var idel mistanke. Han vilde af ét klart svar ha fåt tusen mistænksomme spørsmål, derfor havde hun heller trod sig til døden end til ham! Hvorfor havde han aldrig, aldrig kunnet lade hende i ro? Til ham var hun flygtet fra sin fortid, hos ham havde hun søgt værn imod den, og så var det ham, som lokkede den efter, og som idelig slap den løs på hende! Hun var jo ham hengiven, hun var varm og dejlig hos ham, - hvad kom så hendes fortid ham ved! Og hvis den kom ham ved, hvorfor da ikke straks? Nej, efter hvert som hendes ømhed steg, steg hans uro; da hun ikke blot af beundring og taknemmelighed, men af

hjærtet blev hans, da vilde han vide, om hun havde været nogen andens, og hvad hun før havde oplevet. Og jo mere ondt det gjorde hende, jo mere hun bad for sig, desto mere måtte han trænge på, ti så var der jo noget!

For første gang faldt det ham ind: havde han sagt hende alt? Gik det virkelig an at sige hverandre alt? Vilde det for-ståes, som det var? Visselig ikke.

Han hørte to barn lege og så sig om. Han sad i det grønne indelukke, som hun nylig havde talt om, men han vidste

200ikke deraf før nu. Fem timer var gåt, han trodde, det var nogle minutter. Børnene havde måske længe leget der, nu først hørte han dem. Ak, var det ikke Agnes, præstens seks- eller otteårige datter, som Aasta havde elsket til afguderi, og som var hende så lig, - gud i himlen, hvor var hun hende lig! Hun havde netop hjulpet sin lille bror op på en sten, han skulde sidde i skole, og hun skulde være skolemester. "Sig nu, som jeg siger," sagde hun: "Fader vor!" - "Fa' vå!" - "Du, som er i himlen!" - "Himmen!" - "Helliget vorde dit navn!" - "Hæge vå nam!" - Tilkomme dit rige!" - "Nei!"

-. Ske din vilje!" - "Nej, vil ikke!"-----------Botolf havde

baglængs sneget sig ud, det var ikke bønnen, som tog ham, han lagde ikke engang straks mærke til, at det var en bøn; men mens han så og hørte på børnene, blev han i sine egne øjne til et urent rovdyr, udstødt af guds og menneskers samfund. Bag buskene drog han sig bort, for at børnene ikke skulde opdage ham: han var mere ræd dem, end han i sit liv havde været nogen. Han listede sig ind i skogen langt fra alfarveje. Hvor skulde han hen? Til det tomme hus, han havde kjøbt og indredet for hende? - Eller længre ud? - Det var ligegyldigt, ti hvorhen han tænkte sig, så stod hun foran ham. Man siger om døende, at de tar det siste billede med i sine øjne; den, der vågner af en ond gjærning, tar det første, han ser, og blir det aldrig mere kvit. Det var ikke Aasta, han så, som hun nylig stod på skrænten; det var en liden uskyldig pige, det var Agnes. Selv billedet af den synkende blev til barnet med de små, oprakte hænder. Mindet om Aastas usigelige kjærlighed til barnet forbyttede hemmelighedsfuldt billederne i hans sjæl, den store lighed spillede ind i" den månedslange tvil om skyldig eller uskyldig. Havde Aasta gjemt et sådant barn i sit hjærte? Ja! Han havde set det, eller rettere, han så først nu, at han havde set det. Før havde han jo blot grundet på, om dette også var uskyld, om hun havde kunnet smile således til flere, eller hvad det var, som havde dækket over dette barn i hende, siden det kun formåede at bryde frem i strålende øjeblikke. Et bestandigt skifte i hendes natur, en uro med evig overdrivelse, som også forledte andre til overdrivelse, havde i hendes levende live lokket eller bortstødt ham; nu, efter hendes sørgelige død, enede alle erindringer sig i et uskyldigt barn, som bad.

Hvor tanken vendte sig, jamrende efter lys, mødte han barnet; det holdt alle veje til forskning stængte. Hvert optrin i

det korte samliv, fra hin forlisets nat til søndagsmorgenen på skrænten, - når han vilde gi det et spørsmål, så viste det barnets åsyn, og denne sælsomme forveksling udmattede ham således på sjæl og legeme, at han efter nogle dages forløb neppe kunde ta næring til sig og om en stund ikke mere forlade sin seng.

Det så enhver, at dette gik til døden. Den, der selv bærer en gåde, får et eget væsen, som gjør ham til gåde for andre. Lige fra den dag, han flyttede ind, havde hans mørke taushed, hendes Skjønhed og begges forgjemte liv optaget bygdesnak-ket; da konen med ét forsvandt, steg spændingen, indtil det utroligste best blev trod. Ingen kunde gi nogen oplysning, såsom ingen af alle dem, der bodde eller færdedes langs stranden og aserne, havde set bortover mod skrænten hin søndagsmor-gen, netop idet hun i solskinnet kastede sig ud. Ej heller drev hendes lig i land for selv at vidne. Der dannede sig derfor underlige sagn om ham endnu i hans levende live. Styg så han ud; han lå der med det langagtige, udhulede ansigt, som rødt skjæg og stridt hår vokste sammen om. De store øjne så op af det som af et indgjærdet tjærn. Da han syntes hverken at ville leve eller dø, sagde de, at der var kamp om ham mellem gud og djævelen. Nogle havde set den onde selv, omgiven af ildsluer, række sig op efter vinduerne til hans kammer for at rope på ham. De havde også set ham snuse rundt husene som en sort hund eller trille foran

dem som et hoppende nyste. Folk, der rodde forbi, havde set hele gården stå i brand, andre havde hørt et tog, hujende, gjøende, skogrende, komme af sjøen, fare langsomt mod huset, drage derind ad lukkede døre, rase gjennem alle rum, og så med samme skrigen, hundeglam og hestevrinsk nedover igjen i sjøen, hvor det var blevet borte. Den syges tyende, mænd sorn kvinder, rømte uden videre, og de fortalte alt dette. Ingen turde mere nærme sig gården. Havde ikke et par gamle husmandsfolk, som han havde været god imod, nu taget sig af ham, så var han bleven liggende uden hjælp. Den gamle kone, som gik om ham, var selv i stor frygt; hun brændte halm under hans seng for at fordrive den onde; men skjønt den syge nær var bleven brændt op, forløstes han ikke. Han lå i utrolige lidelser. Den gamle kone tænkte endelig, der måtte være et menneske, han ventede på. Hun spurte ham, om der skulde gå bud efter præsten. Han rystede på hodet. Var der ingen anden, han gjærne vilde se? Derpå svarede han ikke. Den følgende dag, best som

han lå, nævnte han tydelig navnet "Agnes". Ganske vist kom det ikke som svar på konens spørsmål fra igår, men den gamle tog det derfor; glad rejste hun sig og gik ud til sin mand og bad ham skynde sig at spænde for og rejse over til præstens og hente Agnes. På præstegården trodde de jo, der var hørt fejl, og at det var præsten, som skulde i sognebud; men den gamle mand påstod sit, at det var Agnes. Hun sad selv inde og hørte det og blev meget ræd; for hun havde jo også hørt om djævelen og om toget op af sjøen; men hun havde også hørt, at den syge ventede på nogen for at få dø, og fandt det ikke underligt, at det var på hende, som hans kone så ofte havde hentet over. Hvad en døende vilde, måtte gjøres, sagde de hende, og når hun bad vakkert til gud, så gjorde ingen hende noget ondt. Og det trodde hun og lod sig klæde på. Det var en kold, klar kvæld med lange, følgende skygger, dumbjælderne fik ekko i skogen, det var lidt fælent, men så sad hun og bad med foldede hænder inde i sin muffe. Hun så ingen djævel, ej heller hørte hun tog fra sjøen, ved hvis side hun kjørte; men hun så stjærnerne over og lyset ret foran på bukken. Oppe ved gården var det uhyggeligt stilt, men den gamle kone kom straks ud og bar hende ind og tog af hende rejsetøjet og lod hende varme sig ved ovnen. Og imens sagde den gamle, at hun skulde være ved godt mod og bare gå trøstig frem til ham og bede sit fadervor over ham. Da hun var blevet varm, tog den gamle hende ved hånden og ledte hende ind i kammerset. Der lå han med langt skjæg og hule øjne og så stort på hende; hun syntes ikke, han var styg, og hun var ikke ræd. "Tilgiver du mig?" hviskede han. Hun skjønnede, hun skulde sige ja, og derfor sagde hun ja. Da smilte han og prøvede at lette sig, men blev kraftesløs liggende. Hun begyndte straks på sit fadervor, men han gjorde en afværgende bevægelse og pegte på sit bryst, og nu lagde hun begge sine hænder derpå, for hun forstod det så, og han lagde straks sin klamme, iskolde knokkelhånd ovenpå hendes små varme, og så lukkede han øjnene. Da han intet sagde, den gang hun var færdig, vovede hun ikke at drage hænderne bort, men begyndte på igjen. Da hun gjorde dette for tredje gang, kom den gamle kone ind, så derhen og sagde: "Du kan slutte nu, barnet mit, for nu er han forløst."

 EN NY FERIEFART.

Det norske Nordland og Finmarken er så lidet kjendt af nordmænd uden for selve egnene og udenfor forretningerne deroppe, at man ikke kan forlange af danske eller svenske, at de skal kjende dem. Det er imidlertid lige så meget til disse som til nordmændene, at jeg henvender denne opmuntring til at gjøre en feriefart did op. Men jeg må da straks tilføje, at de, som ikke har råd eller tid til at gjøre mere end én eller et par længre rejser i sit liv, naturligvis ikke er dem, jeg vil vise derhen, men derimod de mange, som har set kulturlandene i Europa, som ikke længes til de store byer, men netop bort derifra, som ikke søger mere adspredelse, men et par måneders vederkvægelse i en overordentlig natur. Også til dem henvender jeg mig, som vil sætte istand sit nervenet, og som dertil heller bør vælge en styrkende sjørejse end det kvalme badeliv. Vistnok kan der følge lidt sjøsyge med, skjønt sjældnere om sommeren i det stille vejr; men dels er sjøsygen en sund sygdom, dels er netop denne rejse den mindst udsatte, som kan findes; ti farten går på nogle korte undtagelser nær (Jæderen, Stat, Hustadviken, Folden, Vestfjorden) al vej indenskjærs; selv i stærk storm går dampskibet ganske stille døgn efter døgn; man lever som på sit stuegulv, kun at man nærer sig af den stærke sjøluft og har for øje den største natur, som Norden ejer. Englænderne har vist at finde den, nu også amerikanere, franskmænd og hollændere. På hver lystfarende nordmand kommer ti å tyve fremmede. Englænderne har kjøbt eller lejet alle de bedste laksefiskener og

jagtsteder deroppe.

Den gamle tyske maler Preller, der i sin tid i Nordlandene har søgt studier for sine historiske landskaber (jeg så just en mytologisk scene hos ham, som var lagt hen i denne natur), sagde til mig: "Deri, som vil se hav og luft og jord i kamp og menneskenes kamp med dem alle, han bør rejse did op." En lystrejsende ønsker måske ikke at se det, såsom det lettelig kunde gå ud over ham selv, men foran disse fjældformer og med de tydninger, som jo altid naturen vil sørge for at gi, kan han anse det og af folk på stedet få fuld besked. Jeg nævner det, fordi nordlændingens fortælling fra hans natur og hans bedrift hører til de beste fra min rejse; hans fantasi er opdragen af fare og ensomhed og har slægtskab med naturen.

En tysk verdensrejsende Alexander v. Ziegler, var den første (jeg må til min skam bekjende det), som vakte min lyst til at se disse egne. Han nævnte tre steder i verden, som han hvert i sit slags kaldte det største, han havde set, og deraf var Nordlandene og Finmarken det ene.

Rejsen did op bør helst lægges således, at man enten på optur eller nedtur rejser over land fra eller til N a m s o s; måske er det bedst at dele vejen, altså på opturen over land til Trondhjem, og på nedturen over land fra N a m s o s til Trondhjem, og derfra igjen med dampskib langs kysten til de romsdalske byer (blandt disse det skjønne M o l d e) og videre langs Bergenskysten, hvor man så i Bergen atter kan gjøre en stans til fordel for Hardangerfjorden eller andre af de mange fjorde, som mindre dampskibe fra Bergen søger ind til. Nordlandene må man i hvert fald ha nåd i slutten af juni eller begyndelsen af juli måned for midnatssolens skyld. Man ser den med fuld virkning også senere, men da længre nordpå og kun på høje eller frie steder.

Farten derhen er, synes mig, meget dyr. Om de forskjellige dampskibsselskaber enedes om en nedsættelse for langfarerne fra Sverige, Danmark og did op, i forhold til rejsens længde, og således, at man undervejs kunde stige af og fare videre efter eget behag, så vilde det visselig være til deres fordel; ti det kan ikke fejle, at denne sommerrute om nogen tid er en af de mest søgte i Norden. Det kan ikke fejle; ti så sandt nordboen elsker nordisk poesi og saga, må han elske at se en natur, der lægger tone til Eddaens største digte eller sagaens stærkeste handling. Længselen efter at optage slige naturindtryk er nedlagt i hver nordbo, han bygge ved havet eller mellem bjærge.1

1 Nordiske kunstnere må fremfor alle drage did op, ikke blot landskabsmalere, som her finder stof, de ellers aldrig kan nå; ikke blot historie- og genremalere, som her vil møde et liv så stærkt, så mangfoldigt og så lidet kjendt, og møde det under forhold, der lige så let lægger tilrette en historisk opfatning som en nutidsscene af gribende eller glad virkning; men kunstnere af enhver art, så sandt som alle trænger til at højne sine indtryk og derigjennem sine evner, skaffe sig store syner, hvori der er nordisk farve og form, og som har fæste i vore første fantasier over eventyr, gudelære og saga. Musikere, sangere, skuespillere har desuden lejlighed til i de nordlandske byer (Tromsø, Hammer fe s t, Vadsø) at tjene en del af sine rejseudgifter ind igjen. Men det råd må da følge med, at ikke enhver som helst må byde sig frem; man har i disse samme byer ikke et almindeligt "småstadspublikum" for sig, såsom man her oppe på landet og i byerne møder en læsning og en dannelse, som man i det første studser ved, men

Straks man har sejlet ud af indløbet til N a m s o s, der hører til et af de skjønneste i vort land, som det bugter sig frem mellem furuvokspde fjælde og fremskydende tanger, og man lidt efter har forladt det trondhjemske, skifter også naturen. Den større trævækst flygter ind i de bedre skyttede fjorde, hvor ikke havstormene kan bryde den, og hvor menneskenes adgang til at hærje den ikke er fuldt så let. Ti at der engang langs den hele kyst var store skoger, er uden al tvil, ligesom at havstormene sørgede for at ta den rest, som menneskene levnede. Det græsbælte, som følger helt op i det øverste af Finmarken, er det frodigste, jeg har set. Det står tæt som hårene på et rensdyr, smukt grønt og saftigt af det salte hav, som stænker det, ofte bogstavelig, altid gjennem luften som mellemmand. Kvægrøgten er en så vigtig faktor i nordlændin-gens liv, at selv et godt fiske kan ikke nære ham,

når væden et enkelt år har hindret ham i at få det altid frodige græs i hus. Dette forhold er glædeligt; ti et folk, som kun tar sin næring af havet, får noget meget af dettes ustadighed, mens jorden binder sindet til tro og orden.

Fjældene blir alt ved H elge la n d sværere og mere skilte fra hverandre, så at de alt her begynder at stå ensomme i havet. Fjældene har ofte et eget slags mosklædning, der breder sig dels grågrøn, dels brunrød opover og kan, når det øvrige landskab gir kraftige modsætninger, fremkalde så nye farve-virkninger under solspillet, at en maler måtte føle det som klang af fremmede melodier og kunde - med evne til at fange dem - lokke frem en samlet virkning al henrivende Skjønhed. Man rejser her forbi et par historiske steder, således det, hvor Haarek af Tjotta bodde; det skyder ud i sjøen som et langskib, der netop glider i vandet, omkredsen er vid og stor.1

senere finder fuldkommen svarende til de fordringer, som det ensomme liv i stor natur kræver af sjæle, der er opdragne af farer, savn (g henrivende syner, og som næsten alle har gjæsiet udlandet, lige så meget af trang, som fordi den hele folkemagt er handelsmænd eller sjømænd.

1 Jeg var denne gang på alle de tre gårde, hvor de tre høvdinger for opstanden mod Olav den hellige bodde. Senere var jeg på selve Stiklestad i Værdalen, hvor de førte sine skarer frem mod den store konge, som der faldt. Fuldere har intet historisk minde rørt mig. Men i påsyn af det vidunderlige landskab, som her storladent åbner sig, og som var det samme, Olav og hans trofaste følge så, da de kom over fjældene efter langt fravær og jublede mod hjemmet - hvilket her i sandhed også er værdt at falde for -, mindedes jeg uvilkårlig B j ar kø j øverst i Lofoten, hvor Thore Hunds brede gård omsluttes af fjældrækker, sønderrevne, men høje som hans sjæl, og af havet, som på to sider gav indløb og havn

Efuglflokkene, som svømmer, mågerne, som skriger, nordlands-bådene, som lægger til, jægterne med det ene store råsejl, som man overalt møder, og løbets behagelige bredde med det bestandige fjærnsyn af fjælde, gjør det tilsist hjemligt, næsten fortroligt, så ganske svarer det ene til det andet, og så stærkt er det tillige; det erobrer og holder fast.

Men det hele er kun en indvielse til den stund, da Lofot-fjældene begynder at blåne. Jeg ved ikke, hvad der er herligst, enten at ha dem i fjærnsyn som en eneste dybblå mur med tusen tårne på - over den umådelige jættestue, hvori vi samtidig er svømmet ind, selve Vestfjordens gulv, i solvejr skinnende, så langt du ser, men også ofte afstængt af luftspejlinger, der sætter fjældrækker' på hodet foran dig og bag dig, altid flyttende mens hvaler leger, fugle skriger og slår ned, - eller at komme dem nær og se muren åbne sig, hver tind blir fjæld for sig, det ene altid videre end det andet, og dette i en eneste linje, så langt du ser, selv med den beste kikkert. Når man roser R o m s d a l med Troldtinderne, Vænga-tinderne, Hornet o. s. v., så vil jeg straks lægge til: Lo f o ten gir disse fjældtinder flere hundrede gange efter hinanden, - eller bedre udtrykt: det fjældpanorama, som sees ved Molde, varer heroppe ved, selv med det raskeste dampskib, i hele døgn. Men fjældformerne er så forrevne, at intet billede i min sjæl fra mytologiens eller bibelens eller dramaets kreds slår til for ret at udsige den forstenede bevægelse, jeg så på, den truende kjæmpeorden, den rolige rædsel, den tusentakkede mangfoldighed i denne eneste gydning af sten. Man kan værge sig den første stund, kanske den første dag, og prøve at holde det på skjønhedens afstand, men når det blir ved i døgn og lige stort, enten man sejler til eller fra, så føler man tilsist i

for rævens hule med de to udgange; mindedes jeg Tjotta på Haalogaland, hvor den smidige Haar e k havde stille tømret den plan, som i tidens fylde løb af stabelen og bar ham til Stiklestad, men hverken ham selv til jarle-dømme eller hans æt til tronen; mindedes jeg Egge i Trøndelag, der så ud som en sadel, lagt over landskabets brede, tålmodige ryg, og som K a l f Arneson red; han kunde også tøje tøjlen, til hvad side han vilde, længe tvilsom om hvorhen, men endelig til Stiklestad mod kongen, mod sine fire brødre! Alle disse store hjem havde givet hver af dem karakter. Man kan være viss på, at ved Stiklestad bar de sine hjem i sinde, der de hug sig frem; ti at slippe taget her var at slippe taget der. De ærgjærrige stormænd kjendte midt i hævnen, midt i forventningen og angsten syner dukke frem fra deres barndoms legepladse, fra deres fædres kjæmpehøje; de så pludselig højsædet i hallen, de hørte en hjemlig visetone gi takt, og i den steg atter omridset af hjemfjældene.

den døde natur en spænding som midt i en levende handling. Dette har også de følt, som engang har digtet, og de, som nu på stedet fortæller de store sagn, som svæver over disse steder, og hvori fjældene tar dramatisk liv, optræder som jætter og jættemøer, riddere og jomfruer; det storstilede deri blir endnu større ved den uoverskuelige afstand mellem de handlende i dette stendrama. De, der sejler og drømmer og digter heroppe, betragter nemlig mile som vi spasereture, og i den rene luft sees også ting i elleve, ja i tretten miles afstand, som man tror at komme hen til om øjeblik, og det lys, som skinner over denne eventyrnatur, aflader jo ikke. Vi er nu der, hvor der for nogle måneder siden var en eneste nat, men hvor der nu er en eneste dag. Samlede på dækket går passagererne i påvente af midnatssolen: man har hørt det, at hvilke forestillinger man end bringer med, de vil tåge hen i selve synets naturmagt. Og det er sandt. Straks den svømmende ildkugle glider stort op over horizonten, hvor den kun et øjeblik har havt forbud, forvandles himmel, fjæld og hav. Selv kan det sees timevis med blotte øjne; der står ingen hindrende stråleglans omkring, al brand er inden dens omkreds, men denne er også meget større, end man er vant til at tænke sig den om dagen, ja, så stor, at man i begyndelsen betages deraf og længe af intet andet. Evindelig vinder farven; det er en rødglødende meteor, som man kunde tænke vilde smælde i millioner stykker og stumper, hvis ikke synets rolige højhed, farvernes harmonipragt L den himmel, det majestætisk skrider frem i, gav fred, fuld og forklaret fred. Når en skystump glider ind over kuglen, gjennembrændes den straks og blir mørkere rød, så der tegner sig på solen som fjælde eller landskaber. Men når en skystump glider ind i den farvefine himmel, tændes blot kanterne, de gjøres hvid- eller rødglødende, mens det indre holder farve og hæver derved alt omliggende. Ti himmelen står i alle farveovergange fra det stærkeste blodrøde over fjældene til det hvidgrå ligegyldige i højden, men dette således, at du på intet punkt kan sætte blot en synålspids ind og sige: der løber den ene farve over i den anden. Dersom nu dette syn stod stille, så kunde man måske dog engang bli mæt deraf. Men der skifter uafladelig; nu er solen mere violet, nu mere gulrød, nu med et slør over af grønt, nu atter opklaret af hvidt; men altid varm, rød bag sine vekslende slør. Nu glider en tågestump ind, nu glødes den, nu atter ud, nu hel blank solbrand, nu atter en liden lang sky-

strimmel, som bæver og brænder og glider bort. Og den omgivende himmel skifter samtidig gjennem alle farveovergange, som sitrede det gjennem den, og skyerne deri, efter som de fortyndes eller fortsættes, efter som de kommer i de blålige, hvide lag eller i de røde, violette, brændes stærkere i kanterne, hvidner eller mørkner i det indre. Synet er så bestandig nyt, at jeg har set gamle folk på stedet møde dertil med samme uafladelige opmærksomhed som vi.

Særegent blir det også derved, at den øvrige himmel og de fjælde, som ligger under den, står urørte. D e r er den samme urokkelige farvekulde i det stålblå hav, i den mørkegrønne fjældfod, i de dybblå fjældsider og takker, mens alt her gløder, stråler, skifter, jubler i solen. Men så kan igjen et enkelt fjæld henne i det kolde skille sig helt ud og stå i rødme fra top til fod; det er, som holdt dette fjæld sin egen lille sol skjult bag ved sig. Det vender nu engang således til, at det kan nåes af solen, og dets glød hæver endnu stærkere den klare kulde i omgivelsen.

Engang, som midnatssolen var på sit skjønneste, kom månen op; den vidste formodentlig ikke, hvad der var påfærde; ti skidnere, grætnere fjæs, mere fordrukkent og vantrevent, kan ingen til opiumsrøg forfalden kineser fremvise. Med dette hårløse eksemplar af drukkenboltenes klasse havde den overhovedet en slående lighed. At nogen digter nogensinde har skrevet oder til ham, nogen elskerinde nogensteds smægtet mod ham, var ikke let at forstå. Vi peb ham ud, så ynkelig han drog sig hen, og dængede ham til med latter. Han var også blevet påfaldende liden og sammenskrumpen; han måtte vist føle det selv; ti han holdt sig på betydelig afstand.

Den fjældkarakter, som Lofoten har, optræder ikke længer nordpå uden enkeltvis i rækker på nogle få tider, omtrent som dem, vi beundrer sydpå f. eks. i Romsdal. I Lyngenfjord har vi dem igjen, tildels også i Balsfjord, måske i flere fjorde, som jeg ikke har været inde i, og langs kysten nu og da, skjønt sjældnere. Dog sejler vi frem mellem fjælde og ser blot fjælde, klædte og ikke klædte, undertiden grønne til toppen, undertiden milevidt grå masser uden græstorv. Derfor kan man komme til steder, som synes overhændig stygge; men stiger man et stykke tilvejrs og får stedet i fjærnsyn, så at stenens former og forhold, havets dybe farve, luftens klarhed får magt, da

kan uendelighedens forestilling suse ind over det udstrakte, vilde land, og da er det skjønt. Således f. eks.

Hammerfest. Straks man fra den lille, hist og her af j hytter sammenæltede tranby kommer op på "Salen," - et lidet fjæld bag den, - ligger byen lun og ordnet, bøjet nied bugten. Dens overordentlige virksomhed spiller på fjord og fjøre, - i fartøjer, store og små, fiskehjælder, trankogeri er, finnebåde, dampskibe. I den flere mile store dam, som sjøen synes at være - indestængt af grå fjælde, bag hvilke snefjælde blinker -, stiger desuden en klippe-ø op, skyder et frodigt næs ud. I luftens klarhed toner den tunge natur venligere hen, og den menneskelige virksomhed inden dens ramme løftes op med i et storladent indtryk. Dette er verdens nordligste by, under 71de breddegrad. Alt norsk landskab synes Jnig ellers, i modsætning til dansk, at byde lidet behag i det nSer-værende, d. v. s. på den plet, hvor man står, men desto oftere uendelig Skjønhed i fjærnsyn.

Endvidere synes den norske natur mig at fængsle ved sin ejendommelighed, og dette da især kysten, og her igjen, jo længre nordpå man kommer. Men til ret at føle ejendommeligheden hører det, at sindet stemmes til iagttagelse af livet, menneskers, fugles, fiskes, som her møder frem. Man vil langs hele Norges kyst lige så vist møde forskjel i ansigtsformer, sprog, væsen og klædedragt, som man alt i det fjærne ser forskjellige bådformer stævne imod sig. Nordlænding^ns båd (forskjellig hele vejen opover) viser sig for den langfej-sende som noget aldeles nyt, efter mit tykke som den skjønneste i landet, indrettet for hans behov i de store afstande deroppe, nemlig som skarpsejler, desuden for fiskebruget, idet den er let at vende og håndtere. Dens form er på én gang stærk og smidig, og noget af det samme synes folkene mig at ha. Man har kaldt nordlændingen træg, og han vil endnu længe vise sig så; han er nemlig mistænkelig. Et mere van-skjøttet, mere udplyndret og overset folk har Norden iridtil for nylig ikke havt. Oprørende er det at høre om embedsmænd og forordninger i Dansketiden, om Bergenser-kjøbmten-denes snyderier lige op i vor og om landhandlernes do. I Nordland og Finmarken havde et så gjennemført plyndringssystem vundet virkelig hævd, at endog Petter Dass ofte i sin "Nordlands Trompet" gir skildringer af overgreb og udsugeiser, som han ikke selv føler.1 Men nordlændingen, landets

1 Enhver nordlandsrejsende må eje Petter Dass's "Nordlands Trompet," men ikke læse den før på nedturen, når han selv har fåt begreb om, hvor uforlignelig sand den er.

første fisker, dets modigste, ufortrødneste sjømand, er ikke træg. Se ham i båden! - enhver må dømmes i sit kald! - Ikke alene er han en vældig rorskar, rask losser, men hans bevægelser, når han sætter sejl op eller ved manøvrer, er mere end raske, de er lette, skjønne. Tal så med ham! Hvad har han ikke læst og tænkt over, hvor let følger han ikke med, når du fortæller. Vistnok er han for tiden vel meget fordybet i de jaabækske kandestøberier, men dels er det ikke til at undres over, når man kjender hans fortid, dels må vi takke vor gud, om nordlændingen slipper så let over fra at være regjeret til selv at regjere som ved i samlag at varme nogle fremmede æg, som vil rådne under rugningen, og som han derfor selv blir den første til at sparke ud. Hermed vil også hans embedsstand hjælpe ham; den er i sin store almindelighed nu det modsatte af den gamle.1 Den nuværende embedsstand er for det meste unge mænd, som med liv og sjæl slutter sig til folket. Disse egne har det ved sig, at de fortryller de indflyttede: embedsmændene derfra taler altid siden om sit ophold der nordpå som den skjønneste tid. I pagt med folket vil de unge embedsmænd snart vinde dets tillid; mange af dem har den allerede. Den sejge naturmagt i folket selv, som har holdt ud århundreders forulempning, hærdet som den var af sjøens slid og lykkespil med liv og gods, mod hvilke hine plagerier blev latterlige småting, - denne prøvede naturmagt vil nu, i ly af stortingets omsorg, hvis kjælebarn Nordlandene og Finmarken er blevet, løfte disse egne imod en stor fremtid.

En del af folket er, som kjendt, kvæner og finlapper. De første (Finlands finner) er et stærkt, dygtigt folk, gode sæl-hundsskytter, hvalrosfangere og håkjærringsfiskere, også landbrugere. Når de i ægteskab med norske altid får disse til at tale kvænsk, kommer dette ikke, som man har trod, af overlegenhed, men tvertom deraf, at det er kvænen en fysisk umulighed at tale norsk, når han ikke er vandt dertil fra barn.

1 For at skildre enkelte af den gamle embedsstand hidsættes følgende: Kort efter at Norge blev et selvstændigt land, blev en fordrukken dansk præst afsat, som i sin vrede over, at stortinget ingen pension gav ham, skjældte den norske konstitution ud for en kjeltring; han trodde, det var en mand! Endnu op i de firti havde Finmarken en præst, som lod klokkeren fra prækestolen læse en præken op af en prækenbog, mens han selv sad hos landhandlerne og spillede kort; lidt før havde Nordland en præst, som satte en låge på sin dør, for at bønderne kunde tale med ham gjennem den, og gav dem en stok ud til at knibe i, når de vilde ta ham i hånd.

Man kan på stedet overbevise sig derom. Et godt skolevæsen sørger nu for at lære børnene norsk, og det er en erfaring, at de, som en gang har lært norsk, tar det til sit daglige sprog. Finlapperne er naturlighvis dem, man ser mest på og spørger mest efter, fra det øjeblik den første fin er kommen ombord i sin gråhvide uldbluse, kantet med rødt og med bælte om (om vinteren bæres rensdyrpels), og med sit ejendommelige skotøj og sin særegne hovedbeklædning. De er næsten alle små, yderst venlige, snaksomme, fulde af fantasi og følelse. Mange af havfinnerne klæder sig som nordmænd og vil i tidens længde kanske gå over til dem. Fjældfinnerne derimod holder sig for sig selv; fra at ha ejet alt land deroppe, er de nu trængt tilbage til højfjældene, kommer også der ofte i strid med de indflyttede og nærer i regelen stærkt nag til nordmændene. I deres eventyr om fanden er han altid klædt som nordmand. Træffes en nordmand på fjældene uden i følge med en fin, blir han ufejlbarlig skudt; dette hørte jeg bekræfte fra flere sider, således også af en fin, sorn gav mig mange oplysninger om dette særegne folkefærd, han nu, i kraft af sin dannelse og stilling, ikke længer kunde siges at tilhøre, men som han elskede. Hvilken udholdenhed har ikke dette folk, som lever i sneen største delen af sit liv, i kamp med ulv og elementer! På vandring efter bortskræmt eller stjålen ren det meste af året, på ski, så længe sneen ligger, og siden klyvende i ur eller på ubanede veje, har fjældfinnen fåt en egen gang med skrævende ben og svigtende knær; han ser mere ud til at glide end at gå. De vejstykker, han kan tilbagelægge med uforandret hurtighed og ofte med svære bører på ryggen, forekommer utrolige, ligesom at han kan gå i døgn uden at trænge hvile. Mad har han med sig inde på brystet, nemlig et stykke rensdyrkjød og brød. Når han på sine ski har fåt "far af ulven" (set ulvens spor), går han efter den, til han når den. Ulven afsted nedover fjældene, men finnen hurtigere efter på skierne, og nu opover og nedover, ofte i døgn; finnen spiser, ulven får hverken spise eller stanse; den kan bli så træt, at den lægger sig ned i bakken og bider imod finnen som en hund, og da skydes den eller slåes simpelt hen ihjel med skistaven. Ti species har da finnen i skudpræmie, desuden hudens kostende. En ulv, som finnen får far af, kan på sneen aldrig undslippe ham. Ikke desto mindre er ulven hans værste fiende. Den kommer gjærne i mulm og mørke; rensdyrene står i snefuren, som de har sparket op for mosens skyld, de står side om side, ofte flere hundrede bortover, alle med bagdelen

212 Q&op og hode og forkrop i furen, altså ude af stand til at vejre. Da kommer ulven og er i ét sprang på ryggen af den fedeste ren; før hundene, som også kan narres, får vækket finnen, og han får krøbet frem af gammen med sin rifle, er flokken spredt, det koster ofte ugers møje at samle dem, - om de nogensinde alle samles; ti de fremmede ren, som falder ind i en fins flok, slagtes i regelen straks, og når ejeren kommer, er intet at se. Forstår sig, han gjør gjengjæld, når han kan. Men det er ikke altid, han kan.

Finnen lever udmærket. Rensdyrets blod, hvoraf han koger suppe, og dets kjød og mælk er så fed og stærk mad, at ikke alle af os kan nyde den, selv når vi lager den på vort vis. Når maden sættes frem, bydes mel og salt med det samme; man lager da selv sit brød og steger det på hellen. Jeg fortæller så meget om finnen, fordi jeg selv aldrig kunde bli træt af at spørge og forudsætter, at det vil gå andre rejsende ligeså. Embedsmændene deroppe holder af finnerne og fortæller trolig om dem. En ting-rejse der nordpå er ofte en udfart over øde-fjældene i pilsnar kjørsel med rensdyr. Vejviseren kjører foran, dernæst den rejsende, så en ren med tøjet; den siste er ofte et utæmmet dyr, heftet til den rejsendes pulk for at holde igjen, og heraf kan de kosteligste scener opstå. Farten er farlig nok på grund af, at den bedst temmede ren dog er et vildt dyr, der pryler løs både på mand og pulk, når den bliver træt, - sætter sig selv på, når det går nedover, og vil overhodet ingenting uden først efter mange kunster. Farten går vælt i vælt, men tømmen er godt viklet om armen, dyret må følgelig vente, og pelsklædningen hytter mod sneen; derfor bare op igjen, - nogle kunster, og atter afsted.

Men jeg kan ikke slutte med at fortælle om finnerne uden også at mindes Else Marie Schancke i Tanen, om hvem jeg hørte af mangfoldige, da jeg først havde lært at spørge. Hun kaldes "mor" af alle finnerne på fjældet deromkring, og hun har i sandhed været en mor for dem! Gift med en rig handelsmand, gav hun sin og mandens formue til finnerne og ofrede det meste af sit liv til deres omsorg, skjønt hun var mor til tolv barn og sad for et stort|hus. Et eksempel blandt alle: kvælden før julekvæld, da^Else^Marie delte maden ud i en stor kreds af slægt og gjæster, kom en fin ind og bad hende med tårer at følge ham, skjønt det var langt tilfjelds og uvejr; hans kone havde ligget to døgn i barselnød;!hvis ikke "mor" vilde ta med, så gaves der ikke frelse. Så" vel hendes barn som gjæster sagde ham, at en kvinde på 72 år kunde ikke ta

tilfjælds mod natten og i uvejr og end mindre så langt bort. Men finnen kjendte "mor"; han holdt sig til hende selv og bad gud hjælpe ham at bede. Da rejste den gamle sig, én måtte afsted efter hendes ski, en anden efter hendes finnepæsk, mens hun selv fandt mad og medicin sammen og klædte sig som finnen; hun fulgte ham så på ski opover i snefokket. Så vel den nat som dagen derefter blev hun borte; de havde alt samlet sig over julegrøden og just ikke med glade tanker, da hun raskt kom ind, hilste, hilstes og omringedes. Men hun vilde ingen ænse, hun gav korte befalinger, nu om varmt vand, nu om mælk, nu om en liden kasse, hvori der havde været sukker, og da hun fik det, så tog hun frem af barmen en liden rul, viklede den ud, og så lå der et spedbarn i mygt hareskind: "Dette har gud givet mig; ti moderen er død." Hun forede den lille kasse med hareskindet, fandt tøj sammen og lagde barnet deri, vasket og velstelt. Denne kasse havde hun siden foran sin seng, hun plejede barnet utrættelig og bar det med sig overalt. Barnet var, som hun selv sagde, "hendes hjærte-barn". Men seks år gammelt brændte det inde. Hun ledte da selv op benene i askehoben, lagde dem i den samme lille sukkerkasse, foret med hareskindet, hvori hun først havde lagt baret, og begrov det. Ved denne lejlighed ytrede hun: "Jeg var ikke god nok mor for mine tolv barn. Var det så ikke at friste vorherre at ville ta det trettende?"

Der er ellers også fortællinger at høre om rige, godgjørende finner, der af sine hjorder på flere tusen ren skjænker, ja, opholder de fattige brødre. Men nordlandenes folk, de være nordmænd, kvæner eller finner, er et velvilligt, venligt folk. Det, som i regelen hindrer menneskene i at være det, alle de tusen hensyn, de splittede gjørernål, det spredte sind, for hvilket alting kommer ubelejligt, ærgeligt, - dette er her sjældnere tilstede. Menneskene er glade i hverandre under så ensomme forhold; der gror dybere tanker i en så stor natur og farefuld drift, i så langt et mørke og så stort et lys.

Ingen langrejsende må forsømme at gå ombord i et russe-skib, hvoraf der vrimler i Tromsø og Hammerfest. I stedet for de dårlige lodjer, hvorpå de før for, har de nu smukke skonnerter og brigger. Kan man få en kjøbmand med, som taler russisk (og det er næsten ligeså almindeligt, at kjøbmændene deroppe taler russisk, som at vore taler spansk *, så er man

1 Mange af kjøbmændene deroppe forstår også finsk og kvænsk, så de har et betydeligt tillæg af sprogkundskab til det, som alle kjøbmænd må ha.

sikker på en udmærket modtagelse; man bliver trakteret med den fortrinlige russe-té, med vin o. s. v. Russerne er et godmodigt hjærtefolk; tviler man, så læg mærke til dem, når de har sig en glad dag; tviler man, så hør dem synge og se dem danse til sine sange, gamle og unge om hinanden! Der er altid en forsanger, som de andre slutter sig til i kor, ofte med stor færdighed. Man kan høre, at disse sange er flere hundrede år gamle, og man kan endvidere høre, at de i al den tid har været sjælenes ejendom; ti alle synger dem uden spor af dressur, viser på halvhundre vers, ganske som man hejser op af en brønd, med bestandig vished for, at der er mere igjen. Man fortalte os, at de fleste sange gik om kjærlighed, men Ruslands navn og tsarens var altid med: Fædrelandsfølelsen bar sangen. Er det så underligt ? Hvad har det ikke været for en dum tro, at russerne var en flok halvvilde, man førte i i kamp ligesom hester, og som levede, kjæmpede og døde uden tanker og følelser, blot på tsarens bud? Kan så store ting udrettes af slaver og dyr? Russerne har gjennem århundreder havt en folkefølelse med

erindringer fra den store kamptid, hvoraf sagnene og viserne er opstegne; de har ikke kunnet læse, ikke skrive, men de har kunnet fortælle og synge, de har kunnet gråte og danse, tåle og dø. Det var den russiske længsel i tro og kvad, som tsar Peter satte på tronen, Su-varov førte til sejr, Nikolaus forsvarede og døde for, og Alexander gav frihedens adelsret. Derfor har russerne været så frygtelige, fordi de mødte med en levende gud i sit hjærte og en levende fædrelandshistorie i sin sang, - det var netop, hvad de "civiliserede" modstandere ofte savnede. Herved forstår man også deres berømte "disciplin", den, som brændte Moskva, som sænkede skibene i Sebastopols havn, og] som lagde hundre tusener af dem på alle Europas valpladse.

Måske har jeg dvælet forlænge ved de folk, man møder på denne rejse; jeg beder det i såfald blot bli optaget som tanker undervejs; de samme tanker vil møde hver enkelt i uundgåelig rækkefølge.

Uafladelig spiller også dyre- og planteverdenen ind. En hval dukker op, sprøjter og vælter. Hvalens fiende er sværdfisken, der render sit våben i den, så den, vild af smerte, ofte farer lige på land. Vi så just en hval, som måtte være såret; ti den skjød skarpt tilvejrs, så den stod bent op og ned i luften, alne fra sjøens overflade; den skreg, så alle fra skibets dæk vendte sig og ropte. Ved slig lejlighed får du fortællinger nok

af fiskere og kjøbmænd ombord, fortællinger fra de store fiskerier deroppe, når tusen både er sammen, når fisken eller silden står så tæt, at båden løftes, og man kan øse ind med have og hænder, eller fortællinger om de store uvejr, der jager bådene milevidt bort; der, hvor de driver hen, sker der et overfald af forfrosne og forsultne folk, der plyndrer stabbur og kjøkken; de kan ofte ikke vente, til grøden, som de koger sig i husets storgryde, øses op, men omringer gryden, spiser med fingrene og drikker vand til! Endvidere får du høre om forlis og jamrende på bådhvælvet, om heltemodige prøver på at frelse, men som ofte blot lægger hvælv ved hvælv og jamrende ved jamrende. Da får du denne store naturs store historie.

Men midt under fortællingerne svømmer nogle efugle fortrolige forbi og deres hyggelige historie med dem. Efuglen er nordlændingens yndling; den er også så tam, at den ofte går lige ind i husene og lægger sit rede under sengen, ja, op i den, i hvilket tilfælde folkene flytter for at gi gjæsten fred. Efuglen vil under rugningen gjerne være dækket, man indretter derfor små skjul for den af borde og gamle både; er der kat eller hund på gården, føres disse bort. Folkene kan ta og løfte fuglen af redet; de fjær, den lægger omkring sig, er dens rige tak for leje og pleje. Men ravne, kråker og måger passer på den, når den et øjeblik vralter nedover til stranden for at svømme og snakke med sin mage, som imidlertid ligger der på vagt. Har de fundet redet ved at følge efter, når den går op igjen, så står de på lur, til den næste gang stiger af; de vil nemlig drikke æggene i sig. Men efuglen er slu; den blir liggende så længe, at hine i sit utålmod bider og hakker i den, så skriger den, det hører "steggen" (hannen) og kommer humpende opover; nu blir der kamp. Får han bare tag i en af røverne, så drager han dem under skrækkelige skrig, for hvilke de andre flygter, baglængs og skridt for skridt ned til sjøen; han er tungvindt, men han er kraftig, og nu dukker han kjæltringen under, til livet går af ham. Når efuglen har fåt sine unger udklækket, har hun stort stræv med at få dem til stranden, hele vejen forfulgt af rovfuglene og i nød hjulpen af sin stærke ven; men har hun først fåt dem i vandet, svømmer han straks tilhavs både fra hende og ungerne, og med tusen kammerater ligger han da på eventyr ude ved de yderste skjær. Hun kjæmper videre for hans og hendes. Mister hun ungerne i disse stille, lumske vande, som hun desværre endnu ikke tør forlade, så svømmer hun ud efter den troløse og deler havflokkens eventyr med ham.

Mens du nu hører om efuglen eller hin dumme fugl, der fanges med hund (læs Petter Dass's Nordlands Trompet, pag. 124, 4de udg.), eller om "tyvjo", der kun lever af det rov, som andre fugle fanger, og som han nøder dem til at slippe, - har dampbåden skræmt op et fuglevær af måger og terner, og vi er som i en snesky. De tindrende snebolde med vinger på, som i millionerl krydser hinanden, buende, dalende, skrigende, i de travleste skrål, i det tætteste maskenet af mylder, er i sandhed et så muntert billede, som guds sol nogensinde har skinnet på. Dobbelt velgjørende kommer det i en så stor, men tung natur, hvor hist og her en træløs flade bærer nøgne huse og i mile intet spor af liv.

Inde i de buede fjorddale, hvor Golfstrømmens velsignelse ikke ånder ud i det tomme rum, hvor solen drikkes af fjæld-sider, som kovner og ånder ud. igjen over alt det, som bygger i deres ly, - der vokser trær, der grønnes egne, der drives planter tilvejrs i uafladelig sol ved nat og dag, så de i tre måneder kommer længre end andetsteds i fem, og der ser man en vegetation, som i Norges frugtbareste dalfører. Kun det, som sydpå kræver seks måneders vekst, såsom finere frugt, kan ikke nå frem; ti dette er - vel at mærke - under 70de og 71de breddegrad, derfor måske det største under i dette undernes land. Når jeg stod i Lyngenfjord og ikke netop fæstede mig ved, hvad slags trær og frugt det var, som her voksede så frodig,2 kunde naturens yppighed og form, solvirkningen over fjord og fjæld overtale mig til at tro, jeg stod i Italien; snefjældene længst bag kunde ikke forstyrre dette indtryk; ti dem ser man ofte i Italien.

I selve sejlleden møder også undertiden en blid Skjønhed midt i det store, f. eks. den brede indsejling til Tromsø. Sne-fjældstort på begge sider, men nedentil fladt og fint udskydende i sundet, står landskabet med gårde og grønne egne; byen ligger under en stor høj, klædt med birkeskog, hvorudaf indvånernes mange sommerhuse hvidner, og flag vifter. Står man oppi en af disse sommerboliger, blir synet endnu større, men byen nedenunder liden i den store natur; alt, som gir liv, føles venligt. Går du gjennem haven, dufter blomsterne med Nordens fine aroma, og skyder du gjenvej gjennem skogen til et andet hus, hilser græs og birk på samme måde. For din fod

1 At ta bogstaveligt! En tysk videnskabsmand har ved at tælle enkelte kvadrater i flokken fåt ud indtil seks millioner.

2 Ribs vokser t. eks. i Lyngens Præstegjæld på fri mark.

flyver op det ene rypekuld efter det andet; disse sommer-spraglede fugle med de hvide, butte halse og tykke sokker holder sig lige ved husvæggene.

Idet jeg nu må slutte denne skildring, som jeg tænkte skulde opmuntre til en ny feriefart, skulde kalde på Nordens rejsende folk, - samler alle billeder sig for mig i et eneste. Jeg har alt nævnt det, idet jeg sagde, at Norges natur var skjøn-nest i fjærnsyn.

Det er i fremtidens fjærnsyn, jeg ser det. Norge er ikke altid rigt i det nærværende, - uryddet, ufærdigt som det står; men der skyder fremtid op af det ufærdige. Det symbol er nu over landet, at hine egne, som i vor histories gry stod med store slægter og stærke bedrifter, atter luer i opgående sol.

Som siste nydelse ved hin færd må jeg dog nævne den, efter ugelang fart mellem fjælde igjen at sejle frem blandt lave skogrygge, se på store kornsletter og lunede huse, at svinge ind i sundet ved N a m s o s, at tumle blandt Overhaldens friske folk med deres raske hester mellem gårdene i det berømte korn- og skogland. Vil man gjøre det, da over Snaa-s e n til S t e n k j æ r og ikke den anden (almindelige) vej. Fra S t e n k j æ r til L e v a n g e r er det skjønneste stykke i sit slags i vort land; men det må sees i solskin. Her føler man pagt i sit sind med de brede bygder; at ha været i det store og vilde har styrket, ja, fordoblet evnen til at forstå og elske det jævne, det frugtbare, det yndige

BJØRNEJÆGEREN.

Værre gut til at lyve end præstens ældste søn fandtes der knapt i hele byden; han var også svært flink til at læse,, det fejlede ikke derpå, og det, han læste, vilde bønderne gjærne høre, men når det nu var noget, de likte, så løj han gjerne atåt af samme slags, så meget han trodde, de vilde ha; helst var det om stærke mænd og kjærlighed, som dræbte.

Snart lagde præsten mærke til, at tærskningen oppå laven blev mere og mere ustø; han skulde se til, og så var det Thorvald, som stod der og fortalte historier. Snart blev der underlig lidet ved kjørt hjem fra marken; han borti for at se

flyver op det ene rypekuld efter det andet; disse sommer-spraglede fugle med de hvide, butte halse og tykke sokker holder sig lige ved husvæggene.

Idet jeg nu må slutte denne skildring, som jeg tænkte skulde opmuntre til en ny feriefart, skulde kalde på Nordens rejsende folk, - samler alle billeder sig for mig i et eneste. Jeg har alt nævnt det, idet jeg sagde, at Norges natur var skjøn-nest i fjærnsyn.

Det er i fremtidens fjærnsyn, jeg ser det. Norge er ikke altid rigt i det nærværende, - uryddet, ufærdigt som det står; men der skyder fremtid op af det ufærdige. Det symbol er nu over landet, at hine egne, som i vor histories gry stod med store slægter og stærke bedrifter, atter luer i opgående sol.

Som siste nydelse ved hin færd må jeg dog nævne den, efter ugelang fart mellem fjælde igjen at sejle frem blandt lave skogrygge, se på store kornsletter og lunede huse, at svinge ind i sundet ved N a m s o s, at tumle blandt Overhaldens friske folk med deres raske hester mellem gårdene i det berømte korn- og skogland. Vil man gjøre det, da over Snaa-s e n til S t e n k j æ r og ikke den anden (almindelige) vej. Fra S t e n k j æ r til L e v a n g e r er det skjønneste stykke i sit slags i vort land; men det må sees i solskin. Her føler man pagt i sit sind med de brede bygder; at ha været i det store og vilde har styrket, ja, fordoblet evnen til at forstå og elske det jævne, det frugtbare, det yndige

BJØRNEJÆGEREN.

Værre gut til at lyve end præstens ældste søn fandtes der knapt i hele byden; han var også svært flink til at læse,, det fejlede ikke derpå, og det, han læste, vilde bønderne gjærne høre, men når det nu var noget, de likte, så løj han gjerne atåt af samme slags, så meget han trodde, de vilde ha; helst var det om stærke mænd og kjærlighed, som dræbte.

Snart lagde præsten mærke til, at tærskningen oppå laven blev mere og mere ustø; han skulde se til, og så var det Thorvald, som stod der og fortalte historier. Snart blev der underlig lidet ved kjørt hjem fra marken; han borti for at se

efter, og der stod atter Thorvald og fortalte. Dette må ha en ende, tænkte præsten; han satte gutten i den faste skole.

Der gik blot bondebarn, men præsten syntes, at det var for dyrt at holde huslærer bare til den ene gutten. Men Thorvald havde ikke været otte dage blandt dem, før en skolekammerat kom ind ligbleg og fortalte, at han havde mødt de underjordiske borte på vejen, - en anden endnu blegere og sagde, at han livagtig havde set en hodeløs mand gå og stelle med bådene deres nede ved støen, - og det, som var værre end alt det andet: lille Knud Pladsen og den vesle søster hans kom en kvæld, de skulde gå hjem, drivende tilbage næsten fra vettet, gråt og sagde, de havde hørt bjørnen oppi Præsturen ja, vesle Marit havde endog set det gnistre i de grå øjnene hans. Nej, så blev skolemesteren lynende sint, må vide, slog i bordet med linealen og spurte, - hvad fanden - gud forlade min onde synd - der gik af ungerne.

"Her blir den ene mere hodegalen end den anden," sagde han; "der kræker en huldre i hver en busk, - der sidder en havmand og dubber under hver båd, - bjørnen går ude mid-vintersdag? Tror I ikke mer på eders gud og kristendom," sagde han, "eller tror I på al slags djævelskab og mørkets gyselige magter og bjørnen ude midvintersdag?" Men så mildnede han af, da det led på lidt, og spurgte vesle Marit, om hun slet ikke turde gå hjem. Ungen hikkede og gråt og mente, det var rent umuligt; skolemesteren sagde da, at Thorvald, som var den største af de tilbageværende, skulde følge hende gjennem skogen. "Nej, han har selv set bjørnen, han," gråt Marit; "det var ham, som fortalte det." Thorvald blev mindre, der han sad, særlig da skolemesteren så til ham og strøg linealen kjærlig gjennem den venstre hånd. "Har du set bjørnen?" spurte han rolig. - "Det er dog sandt, at rådsdrengen fandt et bjørnehi oppi Præsturen, alligevel, den dagen han gik på rypejagt," sagde Thorvald. - "Har du set bjørnen, du da?" - "Det var ikke én det var to store, og kanske det var to mindre også, da de gamle plejer ha både fjorungen og års-ungen inde hos sig." - "Har du set dem, du da?" gjentog skolemesteren endnu blidere og

strøg og strøg linealen. Thorvald taug lidt: "Jeg så dog den bjørnen, som Lars Skytter havde lagt ifjor, alligevel." Nu gjorde skolemesteren et skridt frem og spurte så blidt, at gutten blev ræd: "Har du set de bjørnene oppi Præsturen, spør jeg?" - Nu sagde ikke Thor-

pfcQ. 219vald mere. "Kanske du huskede ligesom lidt fejl den gangen?" spurte skolemesteren, fattede ham i trøjekraven og slog sig på siden med linealen. Thorvald sagde ikke ordet, de andre turde ikke se did hen. Da sagde skolemesteren alvorlig: "Det er stygt af en præstesøn at lyve; det er endnu styggere at lære stakkars bondebarn dertil." Og så slap gutten med det for den gang.

Men den næste dag på skolen (læreren blev kaldt op til præsten, og børnene rådede sig selv) var Marit den første, som bad Thorvald fortælle noget om bjørnen igjen. - "Du blir så ræd," sagde han. - "Å, jeg får vel tåle det," sagde hun og flyttede sig nærmere til bror sin. - "Ja, nu kan I 'tro, den skal bli skudt, da!" sagde Thorvald og nikkede med hodet; "der er vel kommen kar til bygden, som kan skyde den! Aldrig så såre havde Lars Skytter hørt tale om bjørnehiet i Præsturen, før han kom sættende over 7 Præstegjæld med en rifle, så tung som den øverste kværnstenen og så lang som herfra og hen til ham Hans Volden der." - „J-ø-s!" skreg alle børnene. - "Så lang?" gjentog Thorvald, "ja, den er sikkert så lang som herfra til stolen." - "Har du set den?" spurte Ole Bøen. - "Om jeg har set den? Jeg har været med til at pudse den ren, jeg; for du må vide, dertil vil han ikke ha hver mand. Ja, det forstår sig, jeg kunde ikke løfte den; men det var nu også det samme, - jeg pudsede bare låsen, og du kan tro, det er ikke det letteste arbejde." - "De siger, den riflen ikke skal træffe godt på det siste," sagde Hans Volden, han lagde sig bagover med begge ben mod pulten. - "Nej, siden Lars den gang oppi Osmarken skjød på bjørnen, som sov, klikker den to gange og skyder fejl den tredje." - "Ja, når han skjød på en bjørn, som sov," sagde jenterne; - "den tosk!" lagde gutterne til.

"Det er bare én måde, hvorpå det kan rettes," sagde Ole Bøen, "nemlig ved at drive en orm lyslevende ind i piben." - "Ja, det ved vi allesammen," sagde jenterne; de vilde høre noget nyt. - "Nu er det vinter, orm kan ikke findes, og derfor stoler nok ikke Lars ganske på riflen sin," sagde Hans Volden betænkelig. - "Han vil jo ha Nils Bøen med?" spurte Thorvald. - "Ja," sagde gutten fra Bøen, som herom måtte vide best besked; "men Nils får hverken lov af sin mor eller søster. Faderen døde bestemt af det kast, han havde havt med bjørnen oppå sæteren ifjor, og nu har de ingen anden end Nils." - "Er det da så farligt?" spurte en liden gut. -

"Farligt?" sagde Thorvald; "bjørnen har jo 10 mands vet og 12 mands styrke." - "Ja, det ved vi," sagde jenterne atter; de vilde endelig høre noget nyt. - "Men Nils er lig far sin; han går nok med." - "Ja, vist gar han med," sagde Ole Bøen; "idag tidlig, før nogen der borti gården var oppe, så jeg Nils Bøen, Lars Skytter og en til drage opover, hver med sin rifle; jeg undrer mig på, om det ikke bar til Præsturen."

"Var det tidlig?" spurte børnene i kor. - "Skatidlig! Jeg var oppe, før mor slog ild." - "Havde Lars den lange riflen?" spurte Hans. - "Ja, det ved jeg ikke; men den, han havde, var så lang som herfra til stolen." - "Nej, hvor du lyver!" sagde Thorvald. - "Du sagde det jo selv!" mente gutten. - "Nej, den lange riflen, jeg så, bruger han neppe mere." - "Ja, denne var i alle fald så lang, så lang, som - herfra og næsten hen til stolen." - "Ja så; kanske han havde den med alligevel."

"Tænk," sagde Marit, "nu er de oppe hos bjørnene." - "Netop nu er de kanske i kast!" sagde Thorvald. Der indtrådte en dyb stilhed; den var næsten højtidelig.

"Jeg tror, jeg går," sagde Thorvald og tog sin hue. - "Ja! ja! så får du høre noget!" skreg alle og der kom liv i dem igjen. - "Men skolemesteren?" sagde han og stansede. - "Pyt, du er søn til præsten," sagde Ole Bøen. - "Ja, lægger han også hånd på mig!" sagde Thorvald i forfærdende taushed og nikkede med hodet. - "Slår du igjen?" spurte de forventningsfulde. - "Hvem ved," sagde han, nikkede og gik.

De trodde, det var best at læse, mens han var borte; men ingen var god til, - de måtte tale om bjørnen. De gjættede på, hvorledes det var gåt; Hans væddede med Ole på, at Lars's rifle havde klikket og bjørnen sat ham lige ind på livet. Lille Knud Pladsen mente, det var gåt galt med dem alle-sammen, og jenterne slog sig til hans

parti. Men der kom Thorvald.

"Lad os gå!" sagde han, idet han rev døren op og næsten ikke kunde tale. "Men skolemesteren?" spurte nogle. - "Fanden i vold med ham! Bjørnen, bjørnen!" og han kunde ikke mere. - "Er han skudt!" spurte en ganske sagte, og de andre vovede ikke trække vejret. Thorvald sad og pustede, løftede sig endelig, kløv op på bænken, svang med huen: "Lad os gå! siger jeg; jeg tar alting på mig!" - "Men hvor skal vi hen?" spurte Hans. - "Den største bjørnen er båret

S^SL 221ned, de andre ligger igjen. Nils Bøen er skamslåt, ti Lars's rifle traf ikke, og bjørnene satte lige "ind på dem. Den gutten, som var med, reddede sig bare ved at kaste sig plat ned på jorden og lade, som han var død, og bjørnen rørte ham ikke; straks Lars og Nils havde vundet på sin bjørn, skjød de hans. Hurra!" - "Hurra!" sagde alle, jenter og gutter, og op af bænken, ud af døren og afsted over mark og skog hen til Bøen, som om der ikke gaves nogen skolemester i verden!

Jenterne klagede snart over, at de ikke kunde holde følge, men gutterne tog dem imellem sig, og afsted bar det. "Vogt eder for at røre ved den," sagde Thorvald; "det hænder somme tider, at bjørnen lever op igjen." - "Er det sandt?" spurte Marit, -r "Ja, da rejser den sig i en ny skikkelse, derfor vogt eder." Og de løb på. "Lars har skudt den største 10 gange, før den lå," sagde han igjen. - "Tænk 10 gange!" og de løb. - "Og Nils har givet den 18 knivstik, før den faldt." - "Jøs, for en bjørn!" Og ungerne løb, så sveden drev af dem.

Og der var de fremme! Ole Bøen rev døren op og var først inde; "vogt dig!" ropte Hans efter ham. Marit og en liden jente, som Thorvald og Hans havde havt mellem sig, var de næste, så Thorvald, som ikke gik langt frem, men blev stående for at ta alt i øjesyn. - "Se blodet!" sagde han til Hans. De andre vidste ikke, om de turde gå ind straks. "Ser du den?" spurte en jente den gut, som stod ved siden af hende ude i døren. "Ja, den er så stor som den store hesten på kaptejngården," svarede han og blev ved at fortælle hende. Den var bunden med jærnlænker, sagde han, og endda havde den slidt over den, som var om forbenene; han så tydelig, der var liv i den, og blod gik ifra den som en fos!

Løgn var det rigtignok, men det glemte de, da de fik se bjørnen, riflen og Nils, som sad der med forbundne sår efter basketaget med bamsen, og da de fik høre gamle Lars Skytter fortælle om, hvorledes det var gåt til. De hørte og så med sådan forslugen begjærlighed, at de ikke mærkede, der kom en bag på dem, som også begyndte at fortælle, og det på følgende måde: "Jeg skal lære eder at gå af skolen uden lov, jeg! -" Et rædselsskrig rejste sig i flokken, og ud af døren, gjennem svalen, ud på gården og afsted, - snart såes de som en flok sorte nyster trille hen ad den snehvide mark, et efter et, og da skolemesteren endelig på sine gamle ben kom efter

til skolehuset, hørte han dem langvejs læse, så det durede i væggen. Ja, det var en festdag, den dag, da o j ørne jægeren kom hjem. Den gik op i sol, den gik ned i regn; men de dage plejer jo at værende frugtbareste. -

EJ FAARLEG FRIING.

Dan tid, [hon Aasiaug vard vaksi jenta, varTdat;: ikkje stor frid at finna^ paa Husaby. Dår bæde rivost Jog slogost dej gildaste gutar i bygdi nott efter nott. Verst var dat laugardags-notti; men daa lagde han gamle Knut Husaby seg heldr aldri utan i skinnbroki og sette ejn bjørkastav fyre sengi. "Hever eg fenget ej jenta, so skall eg fulla verja henne," sagde Husa-byen.

Tore Neset var bert husmannsgut, og enndaa var dat dej, som sagde, at han kom oftast til gardmannsjenta paa Husaby. Gamle Knut likade dat ikkje, sagde og, dat var ikkje sant, "fyre han havde aldri sett han dår." Men folk smaalogo seg imillom og mejnte, at havde han lejtat vel etter uppe i hybylet hjaa henne Aasiaug i staden fyre at dragast med alle hine, som staakade fram paa golvet, so havde han funnet han Tore.

Vaaren kom, og hon Aasiaug drog til støduls med fenaden. Ner nu dagen lagde seg hejt yver dalen, fjellet rejs svalt upp yver solrøyken, bjøllorna sungo, buhunden go, Aasiaug haukade og bles paa ludr uppe i lidom, - daa fengo gutarne hjarta-ilt, dår dej gjengo og vinnade nedpaa volden. Og fyrste laugar-dagskvelden lagde dan ejne

skjotar oppetter enn dan andre. Men enndaa skjotar komo dej nedattr; fyre uppaa stødlen stod ejn gut bak selsdyri, tok imot kver ejn, som kom, og rund-julade han solejdes, at han sidan stendugt mintest dej ordi, som fylgde med: "Kom ejn annan gong attr, so skal du faa mejra!"

Ikkje rettar enn dej kunne skyna, so var dat bert ejn i dat gjeldet, som aatte slik neve, og dat laut vera han Tore Neset. Og alle dej rike gardmannsgutarne totte, dat var galet, at dan husmannsbukken skulde stanga hægst uppe hjaa henne Aasiaug Husaby.

Dat sama totte og gamle Knut, daa han spurde detta, og han mejnte og, at var dat ingen annan, som kunne tygla han,

PgX 223 EJ FAARLEG FRIING

til skolehuset, hørte han dem langvejs læse, så det durede i væggen. Ja, det var en festdag, den dag, da o j ørne jægeren kom hjem. Den gik op i sol, den gik ned i regn; men de dage plejer jo at værende frugtbareste. -

EJ FAARLEG FRIING.

Dan tid, [hon Aasiaug vard vaksi jenta, varTdat;: ikkje stor frid at finna^ paa Husaby. Dår bæde rivost Jog slogost dej gildaste gutar i bygdi nott efter nott. Verst var dat laugardags-notti; men daa lagde han gamle Knut Husaby seg heldr aldri utan i skinnbroki og sette ejn bjørkastav fyre sengi. "Hever eg fenget ej jenta, so skall eg fulla verja henne," sagde Husa-byen.

Tore Neset var bert husmannsgut, og enndaa var dat dej, som sagde, at han kom oftast til gardmannsjenta paa Husaby. Gamle Knut likade dat ikkje, sagde og, dat var ikkje sant, "fyre han havde aldri sett han dår." Men folk smaalogo seg imillom og mejnte, at havde han lejtat vel etter uppe i hybylet hjaa henne Aasiaug i staden fyre at dragast med alle hine, som staakade fram paa golvet, so havde han funnet han Tore.

Vaaren kom, og hon Aasiaug drog til støduls med fenaden. Ner nu dagen lagde seg hejt yver dalen, fjellet rejs svalt upp yver solrøyken, bjøllorna sungo, buhunden go, Aasiaug haukade og bles paa ludr uppe i lidom, - daa fengo gutarne hjarta-ilt, dår dej gjengo og vinnade nedpaa volden. Og fyrste laugar-dagskvelden lagde dan ejne

skjotar oppetter enn dan andre. Men enndaa skjotar komo dej nedattr; fyre uppaa stødlen stod ejn gut bak selsdyri, tok imot kver ejn, som kom, og rund-julade han solejdes, at han sidan stendugt mintest dej ordi, som fylgde med: "Kom ejn annan gong attr, so skal du faa mejra!"

Ikkje rettar enn dej kunne skyna, so var dat bert ejn i dat gjeldet, som aatte slik neve, og dat laut vera han Tore Neset. Og alle dej rike gardmannsgutarne totte, dat var galet, at dan husmannsbukken skulde stanga hægst uppe hjaa henne Aasiaug Husaby.

Dat sama totte og gamle Knut, daa han spurde detta, og han mejnte og, at var dat ingen annan, som kunne tygla han,

PgX 223EJ FAARLEG FRIING

so skulde han og synerne hans frejsta. Knut for sakta at el-dast nu, men enndaa han var yver dej sekstige, piagade han gjerna taka broktak med eldste sonen sin, ner dat vard honom for dauvlegt i laget.

Uppetter til Husabysetri gjekk dat bert ejn veg, og han bar bejnt igjenom Husabytunet. Neste laugardagskvelden, daa Tore vilde til støduls og smaug stilt igjenom gården, alt lettare paa foten, daa han kom aat lada, - for ejn kar radt i bringa paa honom. "Kvat vil du meg?" sagde Tore, slog han i marki, so dat song i honom. "Dat skal du faa vita," sagde en annan bak honom med ejt nakkadrag, og dat var broderen. "Her kjem tride karen," sagde gamle Knut og gjekk honom paa bringa.

Tore vard sterkare i faaren; han var mjuk som vidja og slog, so dat svejd; han smatt og smaug; dår slag fell, var han ikkje; dår dat knapt var ventanda, høvde han. Han nejg og spratt upp; dengd vard han fulla, og dat tilgangs, men gamle Knut sagde ofta sidan, at stautare kar havde han varia veret i kast med. Dej heldo paa, til dess dat flaut blod; men daa sagde Husabyen: "Stopp!" og darmed let han dej ordi ut: "Kann du neste laugardagskvelden

sleppa undan Husabyvargen og ungarne hans, so skal jenta vera di!"

Tore drog seg hejmattr so godt, han vann, og daa han var komen hejm, lagde han seg ned. Stort ord gjekk i bygdi av slagsmaalet paa Husaby; men dat sagde ejn og kver: "Kvat vilde han og dår?" Ejn var dat, som ikkje sagde so, og dat var hon Aaslaug. Hon havde ventat han so hin laugardagskvelden, og daa hon nu fekk høyra um endalykten paa di millom faderen og honom, sette hon seg stad og gret og sagde med seg sjølv: "Fer eg ikkje han Tore, so verd dat ikkje ejn glad dag fyre meg her i verdi."

Tore vard liggjande sundagen yver, og maandagen kjende han, at han ogso laut liggja. Tyrsdagen kom, og dat var slik fin dag. Dat havde rignat med notti, fjellet var ovlega grønt; vindaugat stod opet, ange av lauv bar inn; bjøllorna Ijomade ned etter fjellet, og ejn haukade uppe dår; - var dat ikkje, fyre di moderi havde setet inne, so havde han graatet.

Onsdagen kom; og enndaa laag han; men torsdagen tok han til at undrast, um han do ikkje skulde kunne verda hejl til laurgardags; og fredagen var han uppe. Han hugsade seg nu dej ordi, som faderen havde sagt: "Kann du neste laugardagskvelden sleppa undan Knut og vargungarne hans, so skal jenta

vera di." Han saag burt i Husabygarden gong etter gong. "Eg fer nu ikkje mejra enn juling," tenkte Tore.

Upp til Husabysetri gjekk dat bert ein veg, som fyrr er sagt; men ejn dugande kar kunne sakta alltid koma upp dår, um han ikkje gjekk nett bejne vegen. Rodde han ut um tangen dår og lagde aat paa hi sida, so var dat raad at koma upp, do at dat sakta var so brat, at dat var med naudi gjejti gjekk dår; og hon plagar nu ikkje vera bljug av seg i fjellom.

Laugardagen kom, og Tore gjekk ute all dagen. Dat var nu nokkot til dag; - soli lejkade, so dat sprat i buskom, og jamt og samt haukade og lokkade dat fraa fjellet. Han sat enn utanfyre dyri, daa dat lejd paa kveld, og ej guvande toka slejkte upp etter liderna; han saag dit upp, og dat var so stilt; han saag burt i Husabygarden, og saa skauv han av baaten og rodde ut um tangen.

Paa stødlen sat Aaslaug ferdug med dagsverket sit; hon tenkte paa, at han Tore ikkje kunde koma dan kvelden, men at dat fulla vilde koma dess flejre i hans stad; daa løyste hon buhunden og sagde ingen, kvart hon gjekk. Hon sette sig solejdes, at hon kunde sjaa ut yver dalen; men dår drog toka upp, og ikkje var hon heldr god til at sjaa dit ned. Flutte hon seg daa, og utan at hon rett tenkte paa di, kom hon til at ganga mot hi sida, og dår sette hon seg til at sjaa ut yver fjorden; dat gav slik frid, denna langa sjon ut yver vatnet.

Medan hon sat dår, vard hon hugad paa at kveda; hon tog ejn aong med lange tonar, og Ijodet gjekk so vida i kyrra notti. Hon vilde gjerna høyra seg sjølv syngja, tok difyre til paa nyo, daa fyrste verset var til endes. Men daa hon havde sjunget detta, syntest henne, som ejnkvar svarade djupt nedan. "Kjere, kvat kann detta vera," tenkte Aaslaug, hun gjekk fram til stupet, slog armarne um ej grannvaksi bjørk, som stod dår og skalv utyver; - hon saag ned. Men hon saag inkjevetta; fjorden laag still og roade seg; ikkje ejn fugl strauk burtyver. Aaslaug sette seg nedattr og song paa nyo. Men daa svarade dat nu skilet i same tonen, og nerre enn fyrre gongen. "Dat lyt vera nokkot, kvor som er," Aaslaug spratt upp og lutte seg paa nytt lag utyver. Og daa saag hon ned vid fjellveggen ejn baat, som havde lagt aat, og so djupt nedre var dat, at han saag ut som ejt litet skjel. Hon drog augat uppyver, møtte ej raud huva, uppunder henne ejn kar, som starvade upp etter so godt som sletta fjellet. "Kven kann detta vera:" spurde Aaslaug, slapp bjørki og sprang langt attr. Hon torde

ikkje svara seg sjølv, fyre di hon fulla visste, kven dat var. Hon kastade seg ned på grassvorden, tok fast i graset med baada hendr, som dat var hon, som ikkje skulde sleppa taket. Men grasroti losnade, hon skrejk og tok alt betr og betr fast. Hon bad gud dan aalmaattuge hjelpa honom, men so kom dat henne i hug, at denna aatferd hans Tore var at frejsta vaar-herra, og difyre kunne han ingi hjelp venta. "Bert denna ejne gongen," bad hon, "bert

denna ejne gongen lyt du hjelpa honom!" og hon tok kringum hunden, som dat var han Tore, hon vilde halda fast, rullade seg med honom burt yver grassvorden, og dat syntest henne, som tidi vard utan ende.

.Men daa slejt rakken seg laus. "Vau, vau!" go han utyver og dillade med, rova; "vau, vau!" sagde han mot Aslaug og sprang upp med framlabbarne; "vau, vau!" utyver på nyo, - og dår stakk ej raud huva upp yver fjelltromen, - og Tore laag i fanget hennar.

Dår vard han liggjande hejla minut, uten at nokkon av dejm vann mæla ejt ord; og dat, som dej sistpaa sagde, var dat ikkje vit i.

Men gamle Knut Huseby, daa han spurde detta, sagde ejt ord, som ikkje var uvitugt; han slog i bordet, saa dat skrall i stova: "Dan guten er havande, jenta skal vera hans!"

ET FARLIGT FRIERI.

Den tid Aslaug blev voksen jente, var der ikke stor fred at få på Huseby; ti der både reves og slogs bygdens gildeste gutter nat efter nat. Værst var det lørdagsnatten; men da lagde heller aldrig gamle Knut Huseby sig uden i sine skindbukser og med en bjørkestav foran sengen. - "Har jeg fåt en jente, skal jeg også værge hende," sagde Husebyen.

Tore Næsset var bare husmandsgut; men endda var der dem, som sagde, at han var den, som kom oftest til gårdmands-jenten på Huseby. Gamle Knut likte det ikke, sagde også, det var ikke sandt, "ti han havde aldrig set ham der." Men folk smålo sig imellem og mente, at havde han søgt vel i krogene i stedet for at drages med alle dem, som støjede og ståkede på gård og gulv, så havde han fundet Tore.

Våren kom, og Aslaug drog til sæters med kreaturerne.

ikkje svara seg sjølv, fyre di hon fulla visste, kven dat var. Hon kastade seg ned på grassvorden, tok fast i graset med baada hendr, som dat var hon, som ikkje skulde sleppa taket. Men grasroti losnade, hon skrejk og tok alt betr og betr fast. Hon bad gud dan aalmaattuge hjelpa honom, men so kom dat henne i hug, at denna aatferd hans Tore var at frejsta vaar-herra, og difyre kunne han ingi hjelp venta. "Bert denna ejne gongen," bad hon, "bert

denna ejne gongen lyt du hjelpa honom!" og hon tok kringum hunden, som dat var han Tore, hon vilde halda fast, rullade seg med honom burt yver grassvorden, og dat syntest henne, som tidi vard utan ende.

.Men daa slejt rakken seg laus. "Vau, vau!" go han utyver og dillade med, rova; "vau, vau!" sagde han mot Aslaug og sprang upp med framlabbarne; "vau, vau!" utyver på nyo, - og dår stakk ej raud huva upp yver fjelltromen, - og Tore laag i fanget hennar.

Dår vard han liggjande hejla minut, uten at nokkon av dejm vann mæla ejt ord; og dat, som dej sistpaa sagde, var dat ikkje vit i.

Men gamle Knut Huseby, daa han spurde detta, sagde ejt ord, som ikkje var uvitugt; han slog i bordet, saa dat skrall i stova: "Dan guten er havande, jenta skal vera hans!"

ET FARLIGT FRIERI.

Den tid Aslaug blev voksen jente, var der ikke stor fred at få på Huseby; ti der både reves og slogs bygdens gildeste gutter nat efter nat. Værst var det lørdagsnatten; men da lagde heller aldrig gamle Knut Huseby sig uden i sine skindbukser og med en bjørkestav foran sengen. - "Har jeg fåt en jente, skal jeg også værge hende," sagde Husebyen.

Tore Næsset var bare husmandsgut; men endda var der dem, som sagde, at han var den, som kom oftest til gårdmands-jenten på Huseby. Gamle Knut likte det ikke, sagde også, det var ikke sandt, "ti han havde aldrig set ham der." Men folk smålo sig imellem og mente, at havde han søgt vel i krogene i stedet for at drages med alle dem, som støjede og ståkede på gård og gulv, så havde han fundet Tore.

Våren kom, og Aslaug drog til sæters med kreaturerne.

Når nu dagen lagde sig hed over dalen, fjældet rejste sig svalt op over solrøgen, bjælderne sang, buhunden gjødde, Aslaug hau-kede og blæste på lur oppe i lierne, - da fik gutterne hjærte-ondt, der de gik og vinnede nedpå volden. Og første lørdags-kvæld lagde den ene fortere opover end den anden. Men endnu fortere kom de nedover igjen; ti oppe på sæteren stod en gut bag døren, og han tog imod hver en, som kom, og rund-julede dem således, at de siden bestandig huskede de ord, der lagdes til: "Kom igjen næste gang, så skal du få mere/4

Ikke rettere end de kunde skjønne, så var der bare en i det Præstegjæld, der ejede en slig næve, og det måtte være Tore Næsset. Og alle de rige gårdmandsgutterne syntes, det var for galt, at den husmandsbuk skulde stange højst oppe på Husebysæteren.

Det samme syntes også gamle Knut, da han fik høre derom, og han mente tillige, at var der ingen anden, som kunde binde ham, så skulde han og hans sønner forsøge. Knut tog vistnok til at ældes nu, men endda han var henimod seksti år, plejede han gjærne at ta et tag eller to med sin ældste søn, når det blev for stille i et godt lag.

Opover til Husebysæteren gik bare én vej, og den bar bent gjennem gården. Næste lørdagskvæld, da Tore vilde tiisæters og listede sig gjennem gården alt lettere på foden, da han var kommen til laven, for en kar lige i hans bringe. "Hvad vil du mig?" sagde Tore og slog ham i marken så det sang i ham. "Det skal du få vide," sagde en anden bag ham med et nakkedrag, og det var broderen. "Her kommer den tredje," sagde Knut og gik ham bent på livet.

Tore blev stærkere i faren; han var så myg som en vidje-kvist og slog, så det sved; han smat og smøg; der slag faldt, var han ikke; der de intet ventede, fik de. Banket blev han vistnok tilsist, ogt det tilgagns, men gamle Knut sagde oftere siden, at stautere *kar havde han neppe været i kast med. De holdt på, til der flød blod, men da sagde Husebyen: "Stop!" og lagde til: "Kan du næste lørdagskvæld slippe forbi Huseby-ulven og hans unger, så skal jenten være din!"

Tore drog sig hjemover, så godt han kunde, og da han var kommen hjem, lagde han sig ned. Stort ord gik der af slagsmålet på Huseby, men det sagde en og hver: "Hvad vilde han der?" - - En var der, som ikke sagde så, og det var Aslaug. Hun havde ventet så på ham hin lørdagskvæld, og da hun nu fik høre, hvad vending det havde taget med ham og faderen,

hun sig hen og gråt, sagde også til sig selv: "Får jeg ikke Tore, så får jeg ikke en glad dag mere her i verden."

Tore blev liggende søndagen over, og mandagen kjendte han, at han også måtte ligge. Tirsdagen kom, og det var sådan vakker dag. Det havde regnet om natten, fjældet var vådt og grønt, vinduet stod åbent, duften af løv bar ind, bjælderne Ijomede ned over fjældene, og en haukede deroppe; - var det ikke, fordi moderen sad inde, havde han måttet gråte af utålmod.

Onsdagen kom, og endnu lå han; men torsdagen tog han til at undres over, om han dog ikke kunde bli frisk til lørdag, og fredagen var han oppe. Han mindedes vel de ord, som faderen havde sagt: "Kan du næste lørdagskvæld komme forbi Huseby-ulven qg ungerne hans, så skal jenten være din." Han så bort over til Huseby gang efter gang. - "Jeg får da ikke mere end bank," tænkte Tore.

Op til Husebysæteren gik der bare én vej, som før er sagt; men en dygtig kar kunde sagtens komme derop, om han end ikke netop gik bene vejen. Rodde han ud og forbi tangen der-borte, lagde så til på den anden side af fjældet, var der altid råd til at komme op, skjønt der rigtignok var så brat, at gjeden gik der med nød, og hun plejer dog ikke at være undselig tilfjælds.

Lørdagen kom, og Tore gik ude hele dagen; - solen legede, så det sprat i buskene, og alt i ét haukede og lokkede det fra fjældene. Han sad endnu udenfor døren, da det led på kvælden, og en dampende tåge slikkede op efter

lierne. Han så did op, og der var så stilt, han så bort i Huseby-gården, - og så skjød han båden ud og rodde omkring tangen.

På sæteren sad Aslaug, færdig med sit dagværk. Hun tænkte på, at Tore ikke kunde komme den kvæld, men at der vel vilde komme des flere i hans sted; da løste hun buhunden og sagde ingen, hvorhen hun gik. Hun satte sig således, at hun kunde se ud over dalen, men der steg tågen op, og hun var heller ikke istand til at se derned; ti alting mindede hende. Hun flyttede sig da, og uden at hun rigtig tænkte på det, kom hun til at gå mod hin side, og der satte hun sig og så udover sjøen. Det gav slig fred, dette lange syn udover sjøen.

Da fik hun lyst til at synge; hun tog en sang med lange toner i, og lyden gik langt i den stille nat. Hun var selv glad deri og sang derfor et vers til. Men da syntes det hende, at en svarede langt nede fra. "Kjære, hvad kan det være?" tænkteET FARLIGT FRIERI

Aslaug, hun gik frem til stupet, slog armene om en rank birk, som hang og skalv udover. Hun så ned; men hun så ingenting. Fjorden lå stille og roede sig, ikke én fugl strøg henover. Aslaug satte sig ned på ny og sang atter; da svarede det virkelig og med samme tone, nærmere end første gang. "Det må være noget alligevel;" Aslaug sprat op og bøjede sig udover. Og da så hun nede ved fjældvæggen en båd, som havde lagt til, og så dybt nede var det, at den så ud som et lidet skjæl. Hun drog øjet opover, mødte en rød hue og under den en gut, der arbejdede sig opover det næsten slette fjæld. "Kjære, hvem kan det være?" spurte Aslaug, slap birken og sprang langt tilbage. Hun turde ikke svare sig selv; ti hun vidste jo, hvem det var. Hun kastede sig ned på græsvolden, tog fast i græsset med begge hænder, som var det hende, der ikke skulde slippe taget; men græsroden løsnede, hun skreg højt og bad gud den almægtige hjælpe - ham. Men så randt det hende ihu, at denne Tores bedrift var at friste vorherre, og derfor kunde han ingen hjælp vente. "Bare denne ene gang," bad hun, og hun tog omkring hunden, som var det Tore, hun skulde holde fast, hun rullede sig med ham bortover græsvolden, og det syntes hende, som tiden var uden ende.

Men da sled hunden sig løs. "Vov, vov!" gjødde den udover og viftede med halen; "vov, vov!" sagde den mod Aslaug og lagde forlabberne op; "vov, vov!" udover på ny, - og der stak en rød hue over fjældranden, og Tore lå ved hendes barm.

Der blev han hele minutter uden at kunne sige et ord, og det, som han endelig sagde, var der ingen forstand i.

Men gamle Knut Huseby sagde, da han hørte dette, et ord, hvori der var forstand; ti han sagde: "Den gut er værd at ha; jenten skal være hans."

"Et farligt frieri" er oprindelig skrevet i dansk skriftsprog, senere oversat i norsk bondemål og har i dette sidste, efter norske læseres skjøn, fåt friskere farve og klang, så forf. ikke mere har kunnet skille dem ad. Men da fortællingen således er blevet mindre tilgjængelig for danske læsere, og da dens øjemed er, i simple træk at gjøre bekjendt med det såkaldte lørdagsfrieri, der oprindelig - og på sine steder endnu - er en poetisk og uskyldig skik, som gir anledning til at udvikle både mod og opfindsomhed, styrke og forvovenhed hos bygdens bejlende ungdom og indeslutter den norske bondes friskeste ungdomserindringer, - har forf. ønsket at byde danske læsere en omskrivning.

.229EN GLAD GUT.

FØRSTE KAPITEL.

Øyvind hed han og gråt, da han blev født. Men alt da han sad opreist på moderens fang, lo han, og når de tændte lys på om kvælden, lo han, så det sang, men gråt, da han ikke fik komme bort til det. "Af den gutten må der bli noget rart," sagde moderen.

Der, hvor han blev født,, hang det bare berg udover, men det var ikke højt; furu og birk så ned, hæggen strødde blomster på taget. Men oppe på taget gik en liden buk, som Øyvind åtte; den skulde gå der for ikke at tulle sig væk, og Øyvind bar løv og græs op til den. En vakker dag hoppede bukken over og bort i berget; den gik ende op og kom did, den aldrig havde været før. Øyvind så ikke bukken, da han kom ud efter non, og tænkte straks på

ræven. Han blev hed over hele kroppen, så sig om og lyede: "Kille-kille-kille-killebukken!" - "Bæ-æ-æ-æ!" så' bukken oppe på bergkanten, lagde hodet på skakke og så ned.

Men ved siden af bukken lå en liden jente på knæ. "Er det din, den bukken?" spurte hun. Øyvind stod med åben mund og øjne, stak begge hænder i den kjolebuksen, han bar. "Hvem er du?" spurte han. - "Jeg er Marit, mor sin unge, felen til far, huldra i huset, datterdatter til Ola Nordistuen på Hejdegårdene, fire år til høsten to dage efter frostnætterne, jeg!" - "Er du det, du!" så' han og drog pusten, for han havde ikke turdet slippe den, så længe hun talte,

"Er den din, den bukken?" spurte jenten op igjen. - "Ja-ha," så han og så op. - "Jeg har fåt sådan lyst på bukken; - du vil ikke gi mig den?" - "Nej, det vil jeg ikke."

Hun lå og spændte med benene og så ned på ham, og da sagde hun: "End når du får en smørkringle for bukken, kan jeg så få den?" Øyvind var af fattigfolk; han havde spist smørkringle bare én gang i sit liv; det var, da bestefar kom. did, og sligt havde han aldrig spist hverken før eller siden. Han så op på jenten; "lad mig få se den kringlen først," så' han. Hun var ikke sen på det, viste en stor kringle frem, som hun holdt i hånden; "her er den!" sagde hun og kastede den ned. "Au, den gik i stykker," så' gutten, han samlede hver bid op med omhu; den allermindste måtte han smage på, og den var så god, at han måtte smage på én til, og før han selv vidste af det, havde han spist op hele kringlen.

"Nu er bukken min," så' jenten. Gutten stansede med den siste bid i munden, jenten lå og lo, bukken stod ved siden, hvid i brystet, brunsort i ragget, og så ned på skakke.

"Kunde du ikke vente så længe?" bad gutten; hjærtet begyndte at klappe i ham. Da lo jenten endnu mere, skyndte sig op på knæ. "Nej, bukken er min, den," sagde hun og slog armene om halsen på den, løste et strømpebånd og bandt omkring. Øyvind så på. Hun rejste sig og begyndte at drage i bukken; den vilde ikke gå med og tøjede halsen nedover mod Øyvind. "Bæ-æ-æ-æ!" så' den. Men hun tog i ragget med den ene hånd, drog i båndet med den andre og sagde vakkert: "Kom du, bukken, så skal du få gå i stuen og spise af mor sine fad og mit forklæde," og så sang hun:

Kom bukken til gutten, kom kalven til mor, kom mjauende katten i snehvide skor, kom ællinger gule, kom frem ifra skjule', kom kyllinger små som neppe kan gå, kom duerne mine med fjærene fine! Se, græsset er vådt, men solen gjør godt,og tidlig, tidlig er det på sommer'n, men rop på høsten, så kommer'n!

Der stod gutten.

Bukken havde han stellet med siden i vinter, den blev født, og aldrig havde han tænkt sig, at den kunde mistes; men nu var det gjort på en liden stund, og han skulde ikke se den mere.

Moderen kom trallende op fra fjøren med kopper, som hun havde skuret; hun så gutten sidde og gråte med benene under sig i græsset og gik bort til ham. "Hvad grater du for?" - "Å, bukken, bukken!" - "Ja, hvor er bukken?" spurte moderen, hun så op på taget. - "Den kommer aldrig mere igjen," så' gutten. - "Kjære, hvordan skulde det gå til?" - Han vilde ikke straks tilstå det. "Har ræven taget den?" - "Ja, gud give, det var ræven!" - "Er du på stel!" så' moderen; "hvor er det ble't af bukken?" - "Å, å, å, - jeg kom i skade for-------at sælge den for en kringle!"-

Just i det samme, han sagde ordet, forstod han, hvad det var at sælge bukken for en kringle; før havde han ikke tænkt på det. Moderen sagde: "Hvad tror du nu, den lille bukken tænker om dig, når du kunde sælge den for en kringle?"

Og gutten selv tænkte på det og forstod meget godt, at han aldrig kunde bli glad mere heri verden - og ikke engang hos gud, tænkte han siden.

Så megen sorg følte han, at han lovede med sig selv aldrig mere at gjøre noget galt, hverken at skjære

rokkesnoren eller slippe sauerne eller gå ned til sjøen alene.- Han sovnede ind, der han lå, og han drømte om bukken, at den var kommen til himmerige; vorherre sad med stort skjæg ligesom i katekismen, og bukken stod og bed løv af et skinnende træ; men Øyvind sad alene på taget og kunde ikke komme op.

Da stak noget vådt lige borti øret på ham, han skvat op. "Bæ-æ-æ-æ!" så' det, og det var bukken, som var kommen igjen!

"Nej, er du kommen igjen!" Han sprang op, tog begge forbenene op på den og dansede med den som en bror; han rykkede den i skjægget, og han vilde netop ind til sin mor med den, da han hørte nogen bag sig og så jenten sidde på grønsværet lige ved siden. Nu forstod han altsammen, han slap bukken: "Er det dig, som er kommen med den?" Hun

232 J^?sad og rev græs op med hånden og sagde: Jeg fik ikke lov at beholde den; bestefar sidder deroppe og venter." Mens gutten stod og så på hende, hørte han en skarp stemme oppe fra vejen rope: "Nå!" Da huskede hun, hvad hun skulde gjøre; hun rejste sig og gik bort til Øyvind, stak den ene muldede hånd i en af hans, så bort og sagde: "Om forladelse." Men så var også hendes mod forbi, hun kastede sig ned over bukken og gråt.

"Jeg mener, du får beholde bukken, jeg," sagde Øyvind og så væk.

"Skynd dig nu!" sagde bestefar oppi bakken. Og Marit rejste sig, og hun gik med dragende ben opefter. "Du glemmer nok strømpebåndet dit," ropte Øyvind efter hende. Da vendte hun sig og så først på båndet og siden på ham. Endelig fattede hun en stor beslutning og sagde med tykt mål: "Det kan du beholde." Han gik bort til hende og tog hende i hånden: "Tak skal du ha!" så' han. - "Å, ikke noget at takke for," svarede hun, drog et uhyre langt suk og gik videre.

Han satte sig ned igjen i græsset, bukken gik ved siden af ham, men han var ikke længer så glad i den som før.

ANDET KAPITEL.

Bukken gik bunden ved stuevæggen; men Øyvind gik og så op over berget. Moderen kom ud til ham og sad hos ham; han vilde høre eventyr om det, som var langt borte, ti nu var ikke bukken længer nok. Så fik han høre om, at engang kunde alting tale; berget talte til bækken og bækken til elven og elven til havet og havet til himmelen; men så spurte han, om ikke himmelen talte til nogen, og himmelen talte til skyerne, men skyerne til trærne, men trærne til græsset, men græsset til fluerne, men fluerne til dyrene, men dyrene til børnene, men børnene til de voksne; og således gik det endnu videre, til det gik rundt, og ingen vidste, hvem som begyndte. Øyvind så på berget, træerne, sjøen, himlen og havde i grunden aldrig set dem før. Katten kom ud i det samme og lagde sig på hellen i solskinnet. "Hvad siger katten?" spurte Øyvind og pegte, Moderen sang:

&& 233sad og rev græs op med hånden og sagde: Jeg fik ikke lov at beholde den; bestefar sidder deroppe og venter." Mens gutten stod og så på hende, hørte han en skarp stemme oppe fra vejen rope: "Nå!" Da huskede hun, hvad hun skulde gjøre; hun rejste sig og gik bort til Øyvind, stak den ene muldede hånd i en af hans, så bort og sagde: "Om forladelse." Men så var også hendes mod forbi, hun kastede sig ned over bukken og gråt.

"Jeg mener, du får beholde bukken, jeg," sagde Øyvind og så væk.

"Skynd dig nu!" sagde bestefar oppi bakken. Og Marit rejste sig, og hun gik med dragende ben opefter. "Du glemmer nok strømpebåndet dit," ropte Øyvind efter hende. Da vendte hun sig og så først på båndet og siden på ham. Endelig fattede hun en stor beslutning og sagde med tykt mål: "Det kan du beholde." Han gik bort til hende og tog hende i hånden: "Tak skal du ha!" så' han. - "Å, ikke noget at takke for," svarede hun, drog et uhyre langt suk og gik videre.

Han satte sig ned igjen i græsset, bukken gik ved siden af ham, men han var ikke længer så glad i den som før.

ANDET KAPITEL.

Bukken gik bunden ved stuevæggen; men Øyvind gik og så op over berget. Moderen kom ud til ham og sad hos ham; han vilde høre eventyr om det, som var langt borte, ti nu var ikke bukken længer nok. Så fik han høre om,

at engang kunde alting tale; berget talte til bækken og bækken til elven og elven til havet og havet til himmelen; men så spurte han, om ikke himmelen talte til nogen, og himmelen talte til skyerne, men skyerne til trærne, men trærne til græsset, men græsset til fluerne, men fluerne til dyrene, men dyrene til børnene, men børnene til de voksne; og således gik det endnu videre, til det gik rundt, og ingen vidste, hvem som begyndte. Øyvind så på berget, træerne, sjøen, himlen og havde i grunden aldrig set dem før. Katten kom ud i det samme og lagde sig på hellen i solskinnet. "Hvad siger katten?" spurte Øyvind og pegte, Moderen sang:

&& 233Solen skinner vakkert om kvælden,

katten ligger doven ud på hellen.

"To små mus,

fløde af et krus,

fire stykker fisk

stjal jeg bag en disk

og er så god og mæt

og er så doven og træt,"

siger katten.

Men hanen med alle hønsene kom. "Hvad siger hanen?" spurte Øyvind og slog hænderne sammen. Moderen sang:

Kyllinghønen vingerne sænker, hanen står på ét ben og tænker.

"Den grå gås

styrer høj nok kås;

men se til, orn den kan

nå en hane i forstand! Ind, ind, høner, under tag, solen kan gjærne få lov for idag", siger hanen.

Men to små fugle sad og sang oppe på mønen: "Hvad siger fuglene?" spurte Øyvind og lo.

"Herre gud, det er godt at leve for den, som slipper at stræve", siger fuglene.

Og han fik høre, hvad altsammen sagde, lige ned til myren, som krøb gjennem mosen, og ormen, som pikkede i barken.

Samme sommer begyndte moderen at lære ham at læse. Bøgerne havde han ejet længe og tænkt meget på, hvorledes det skulde gå til, når også de begyndte at tale. Nu blev bogstaverne til dyr, fugle og alt, som til var; men snart begyndte de at gå sammen, to og to; a stod og hvilte under et træ, som hed b, så kom c og gjorde det samme; men da de kom sammen tre og fire, var det, som de blev sinte på hverandre; det vilde ikke rigtig gå. Og jo længre udover han kom, des mere glemte han, hvad de var; længst huskede han på a, som han holdt mest af; den var et lidet, sort lam og var venner med alle; men snart glemte han også a, bogen havde intet eventyr, men bare lekser.

234 ^?GLAD GUT

^virL^^^Jc ^IN ^.JJ-'^L' v_ju i

Så var det en dag, moderen kom ind og sagde til ham: "Imorgen begynder skolen igjen, da skal du følge mig op til gården". Øyvind havde hørt, at skolen var et sted, hvor mange gutter legede, og det havde han ingenting imod. Han var meget fornøjet; på gården havde han været ofte, men ikke, når der var skole, og han gik fortere end moderen op over bakkerne, for han længtede. De kom op til livørestuen, en forfærdelig sur som af kværnhuset hjemme stod imod dem, og han spurte moderen, hvad det var. "Det er ungdommen, som læser," svarede hun, og

han blev meget glad, for sådan var det også, han havde læst, før han kjendte bogstaver. Da han kom ind, sad der så mange barn omkring et bord, at der ikke var flere i kirken; andre sad på sine nistekopper langs væggene, nogle stod i små hobe omkring en tabel; skolemesteren, en gammel, gråhåret mand, sad på en krak nede ved gruen og stoppede sin pibe. Da Øyvind og moderen trådte ind, så de alle op, og kværnhus-surret stansede, som når de dæmmede i rænden. Alle så de på de indtrædende, moderen hilste på skolemesteren, som hilste igjen.

"Her kommer jeg med en liden gut, som vil lære at læse," sagde moderen. "Hvad heder den kroppen?" spurte skolemesteren og grov ned i skindposen efter tobak.

"Øyvind," sagde moderen; han kan bogstaverne, og han kan lægge sammen." - "Å, nej da," sagde skolemesteren, "korn hid, du hvidhode!" Øyvind gik bort til ham, skolemesteren fik ham på fanget og tog huen af ham. "For en vakker liden gut!" sagde han og strøg ham i håret; Øyvind så ham op i øjnene og lo. "Er det ad mig du ler?" han rynkede brynene. "Ja, det er det," svarede Øyvind og skratlo. Da lo også skolemesteren, moderen lo, børnene skjønnede også, de fik lov at le, og så lo de allesammen.

Dermed var Øyvind kommen ind på skolen.

Da han skulde sætte sig, vilde de alle gjøre plads for ham; han så sig også længe om; de hviskede og pegte; han drejede sig omkring til alle kanter med huen i hånden og bogen under armen. "Nu, hvad blir det så til?" spurte skolemesteren, han holdt atter på med piben. Idet gutten skal vende sig mod skolemesteren, ser han tæt ved siden af ham nede ved gruestenen og siddende på en liden rødmalet løp Marit med de mange navne; hun havde gjemt ansigtet bag begge hænder og sad og gløttede hen til ham. "Her vil jeg sidde!" sagde Øyvind rask, tog op en løp og satte sig ved siden. Nu løftede hun

lidt den armen, som vendte imod ham, og så på ham under albuen; straks dækkede også han sit ansigt med begge hænder og så på hende under albuen. Slig sad de og skabte sig til, indtil hun lo, så lo også han, ungerne havde set det og lo med; da skar det ind med frygtelig stærk stemme, men som blev mildere efter hvert: "Stille, troldunger, småtøj, spilleværk! - stille og vær snille mod mig, sukkergriser!" - Det var skolemesteren, som havde for vis at fyge op, men bli god igjen, før han endte. Straks blev det roligt i skolen, indtil peberkværnene atter begyndte at gå, de læste højt hver i sin bog, de fineste diskanter spillede op, de grovere stemmer trommede højere og højere for at ha al overvægten, og en og anden haukede ind imellem; Øyvind havde i sine levedage ikke havt slig moro.

"Er det slig her bestandig?" hviskede han til Marit. "Ja, slig er det," sagde hun.

Senere hen måtte de frem til skolemesteren og læse; en liden gut blev dernæst sat til at læse med dem, og så fik de slippe og skulde gå hen og sidde rolig igjen.

"Nu har jeg også fåt en buk," sagde hun. - "Har du?" - "Ja, men den er ikke så vakker som din." - "Hvorfor er du ikke oftere kommet op på berget?" - "Bestefar er ræd, jeg skal falde udfor." - "Men det er ikke så højt." - "Bestefar vil ikke alligevel."

"Mor kan så mange viser," sagde han.-------"Du kan tro,

bestefar også kan." - "Ja, men han kan ikke om det, som mor kan." - "Bestefar kan om en dans, han. - Vil du høre den?" - "Ja, gjærne det." - "Men så må du komme længre hid, at ikke skolemesteren skal mærke det." Han flyttede sig, og så sagde hun frem en liden visestump fire-fem gange, så gutten lærte den, og det var det første, han lærte på skolen.

"Dans," ropte felen og skratted på strengen, så lensmandsdrengen sprat op og så': "Ho!" "Stans!" ropte Ola, slog bena unda'n, så lensmand' dat af n, og jenterne lo.

"Hop!" sa'n Erik og spændte i taget,

så bjælkerne braged, og væggene skreg. "Stop!" sa'n Elling og tog ham i kragen og holdt ham mod dagen; "du er

nok for veg!"

"Hej!" sa'n Rasmus, tog Randi om live'; "skynd dig at give den kyssen, du ved!" "Nej!" svarte Randi, en ørfik hun gav ham og slet sig ifra ham; "der har du besked!"

"Op, unger!" ropte skolemesteren; "idag er det første dagen, så skal I slippe tidlig; men først må vi holde bøn og synge." Der blev et leven i skolen, de hoppede af bænkene, sprang over gulvet, snakkede i munden på hverandre. "Stille fantunger, skarvunger, fjorunger! - stille og gå vakkert over gulvet, småbarn!" sagde skolemesteren, og de gik rolige hen og stillede sig op, hvorefter skolemesteren gik foran dem og holdt en kort bøn. Siden sang de; skolemesteren begyndte med stærk bas, alle børnene stod med foldede hænder og sang med, Øyvind stod nederst ved døren sammen med Margit og så på; de foldede også hænderne, men de kunde ikke synge.

Dette var den første dag i skolen.

TREDJE KAPITEL.

Øyvind vokste til og blev en rask gut; i skolen var han blandt de første, og hjemme var han duelig i arbejde. Det kom deraf, at hjemme holdt han af moderen, og i skolen af skolemesteren; faderen så han lidet til, ti enten lå han på fiske, eller han passede deres kværn, hvor den halve bygd malte.

Det, som i disse år havde mest virkning på hans sind, var skolemesterens historie, som moderen fortalte ham en kvæld, de sad ved åren. Den gik ned i hans bøger, den lagde sig under hvert ord, skojemesteren sagde, og smøg omkring i skolen,

så bjælkerne braged, og væggene skreg. "Stop!" sa'n Elling og tog ham i kragen og holdt ham mod dagen; "du er nok for veg!"

"Hej!" sa'n Rasmus, tog Randi om live'; "skynd dig at give den kyssen, du ved!" "Nej!" svarte Randi, en ørfik hun gav ham og slet sig ifra ham; "der har du besked!"

"Op, unger!" ropte skolemesteren; "idag er det første dagen, så skal I slippe tidlig; men først må vi holde bøn og synge." Der blev et leven i skolen, de hoppede af bænkene, sprang over gulvet, snakkede i munden på hverandre. "Stille fantunger, skarvunger, fjorunger! - stille og gå vakkert over gulvet, småbarn!" sagde skolemesteren, og de gik rolige hen og stillede sig op, hvorefter skolemesteren gik foran dem og holdt en kort bøn. Siden sang de; skolemesteren begyndte med stærk bas, alle børnene stod med foldede hænder og sang med, Øyvind stod nederst ved døren sammen med Margit og så på; de foldede også hænderne, men de kunde ikke synge.

Dette var den første dag i skolen.

TREDJE KAPITEL.

Øyvind vokste til og blev en rask gut; i skolen var han blandt de første, og hjemme var han duelig i arbejde. Det kom deraf, at hjemme holdt han af moderen, og i skolen af skolemesteren; faderen så han lidet til, ti enten lå han på fiske, eller han passede deres kværn, hvor den halve bygd malte.

Det, som i disse år havde mest virkning på hans sind, var skolemesterens historie, som moderen fortalte ham en kvæld, de sad ved åren. Den gik ned i hans bøger, den lagde sig under hvert ord, skojemesteren sagde, og smøg omkring i skolen,

237når der var stilt. Den gav ham lydighed og ærbødighed _og ligesom et lettere nemme for alt, der blev lært. Den historie var sådan:

Baard hed skolemesteren og havde en broder, som hed Anders. De holdt meget af hverandre, lod sig begge hverve, levede i byen sammen, var med i krigen, hvor de begge blev korporaler og stod ved samme kompagni. Da de efter krigen kom hjem igjen, syntes alle, det var to staute karer. Så dør deres far; han havde meget løst gods, der var vanskeligt at bytte, og derfor sagde de til hverandre, at de heller ikke denne gang skulde bli

uforligte, men sætte godset til auktion, at hver kunde kjøbe det, han vilde, og dele udbyttet. Som sagt, så gjort. Men faderen havde ejet et stort guldur, som var vidt spurt; ti det var det eneste guldur, folk på den kant havde set, og da dette ur blev opropt, vilde mange rige mænd ha det, indtil også begge brødrene begyndte at byde; da gav de andre sig. Nu ventede Baard af Anders, at han skulde lade ham få uret, og Anders ventede det samme af Baard; de bød hver sin gang for at prøve hverandre og så over til hverandre, mens de bød. Da uret var kommet op i 20 daler, syntes Baard, det ikke var vakkert gjort af broderen, og bød på, til det blev henimod 30; da Anders endnu ikke gav sig, syntes Baard, at Anders ikke huskede, hvor god han ofte havde været med ham, endviJere, at han var den ældste, og uret kom over 30 daler. Anders fulgte endnu med. Da satte Baard uret op i 40 daler med én gang og så ikke længer på broderen; det var meget stilt i auk-tionsværelset, kun lensmanden nævnte rolig prisen. Anders tænkte, der han stod, at havde Baard råd til at gi 40 daler, havde også han, og undte ikke Baard ham uret, fik han vel ta det; han bød over. Dette syntes Baard var den største skam, som nogensinde var hændt ham; han bød 50 daler og ganske sagte. Meget folk stod omkring,, og Anders tænkte, at således kunde,ikke broderen håne ham i alles påhør, og bød over. Da lo Baard; "100 daler og mit brorskab på kjøbet," sagde han, vendte sig og gik ud af stuen. En stund efter kom en ud til ham, mens han holdt på at sadle den hest, han nys før havde kjøbt. "Uret er dit," sagde manden; "Anders gav sig." I samme stund Baard fik høre dette, for der som en anger igjennem ham, han tænkte på broderen og ikke på uret. Sadlen var lagt på, men han stansede med hånden på hesteryggen, uvis, om han skulde ride. Da kom meget folk ud, Anders imellem dem, og så snart han fik se broderen stå borte ved

den sadlede hest, vidste han ikke, hvad Baard nu stod og tænkte på, men skreg over til ham: "Tak for uret, Baard! Du skal ikke se det gå den dag, da bror din skal træde dig i hælene!"

- "Heller ikke den dag, jeg rider til gårds igjen!" svarede Baard, bleg i ansigtet, og svang sig tilhest. Det hus, hvori de havde bod sammen med faderen, betrådte ingen af dem mere.

KorCtidfefter giftede Anders sig ind på en husmandsplads, men bad ikke Baard til bryllups; Baard var heller ikke i kirken. Første år, Anders var gift, blev den eneste ko, han ejede, funden død bortom den nordre stuevæg, hvor den gik i tjor, og ingen skjønnede, hvad den var død af. Flere uheld lagde sig til, og det gik tilagters for ham; men værst blev det, da hans låve midt på vinteren brændte og alt, som i den var; ingen vidste, hvorledes ilden vår opkommen. Dette har en gjort, som vil mig ondt," sagde Anders, og han gråt den natten. Han blev en fattig mand og mistede hugen til arbejde.

Da stod Baard næste kvæld i hans stue. Anders lå på sengen, da han trådte ind, men sprang op. "Hvad vil du her?" spurte han, men taug og blev stående ufravendt seende på broderen. Baard ventede lidt, før han svarede: "Jeg vil byde dig hjælp, Anders; du har det ikke godt." - "Jeg har det, som du har undt mig det, Baard! Gå, eller jeg ved ikke, om jeg kan styre mig." - "Du tar fejl, Anders; jeg angrer -"

- "Gå, Baard, eller gud nåde både dig og mig!" Baard gik et par skridt tilbage; med dirrende stemme spurte han: "Vil du ha uret, skal du få det!" - "Gå, Baard!" skreg den anden, og Baard vilde ikke vente, men gik.

Men med Baard var det gåt sådan til. Så snart han hørte, at broderen led ondt, tøede hjertet op, men stoltheden holdt igjen. Han fik trang til at søge kirken, og der tog han gode forsætter, men han orkede dem ikke frem. Ofte kom han så langt, at han kunde se huset, men snart kom en ud af døren, snart var der en fremmed, så stod Anders ude og huggede ved, så der var altid noget i vejen. Men en søndag ud på vinteren var han atter i kirke, og da var Anders der også. Baard så ham, han var blevet bleg og mager, de samme klæder bar han som før, da de var sammen, men nu var de gamle og lappede. Under prækenen så han op på præsten, og Baard syntes, han var god og blid, huskede deres barneår, og hvilken god gut han var. Baard selv gik til alters den dagen, og han gjorde sin gud det højtidelige løfte, at han skulde forlige sig

med sin bror, der måtte komme, hvad der vilde. Dette forsæt gik gjennem hans sjæl, i det samme han drak vinen,

og da han rejste sig, vilde han gå lige bort til ham og sætte sig hos ham; men der sad nogen ivejen, og broderen så ikke op. Efter prækenen var der også noget i vejen; der var for mange folk, konen gik ved siden af ham, og hende kjendte han ikke; han tænkte, det var bedst at gå hjem til ham selv og tale alvorligt med ham. Da kvælden korn, gjorde han det. Han gik lige hen til stuedøren og lyttede; men da hørte han sit navn nævne; det var af konen. "Han gik til alters idag," sagde hun; "han tænkte vist på dig." - "Nej, han tænkte ikke på mig," sagde Anders; "jeg kjender ham; han tænker kun på sig selv."

Der blev længe ikke sagt noget; Baard svedede, der han stod, skjønt det var en kold kvæld. Konen derinde arbejdede med en gryde, det knitrede og bragede på gruen, et lidet spædbarn gråt en gang imellem, og Anders vuggede. Da sagde hun disse par ord: "Jeg tror, I begge tænker på hverandre uden at ville være ved det." - "Lad os tale om noget andet," svarede Anders. En stund efter rejste han sig, han vilde gå mod døren. Baard måtte gjemme sig i vedskjulet; netop did kom også Anders for at tage et fang ved. Baard stod i krogen og så ham tydelig; han havde lagt sine dårlige kisteklæder og gik i den uniform, han havde ført med hjem fra krigen, magen til Baards, og som han havde lovet broderen aldrig at røre, men lade gå i arv, ligesom denne igjen havde lovet ham det samme. An-ders's var nu lappet og udslidt, hans stærke velvoksne krop lå som i en bundt af filler, og på samme tid hørte Baard gulduret tikke i sin egen lomme. Anders gik didhen, hvor risveden lå; i stedet for straks at bøje sig ned og læsse på sig, stansede han, hældede sig bagover mod en vedstabel og så' ud mod himlen, der var tindrende klar med stjærner. Da drog han et suk og sagde: "Ja - ja - ja; - herre gud, herre gud!"

Så længe Baard levede, hørte han siden dette. Han vilde træde frem imod ham, men i det samme kræmtede broderen, og det faldt så hårdt; mere skulde der ikke til for at stanse ham. Anders tog sit fang ved, strøg så tæt forbi Baard med det, at kvisterne slog ham i ansigtet, så det sved.

Endnu vel i ti minuter stod han stille på den samme plet, og uvist var det, når han var gåt, dersom han ikke ovenpå den stærke rørelse var tagen af en sådan frysning, at han skalv al igjennem. Da gik han ud; han erkjendte åbent for sig selv, at han var for fejg til at gå ind, derfor havde han nu lagt en

anden plan. Af en askekop, som stod i den krog, han netop forlod, tog han nogle kulstykker til sig, fandt sig en tyrispik, gik op på laven, lukkede efter sig og slog ild. Da han havde fåt spiken tændt, lyste han op efter den nab, hvorpå Anders hængte sin lygte, når han om morgenen tidlig kom for at tærske. Baard tog sit Guldur op og hængte det fra sig på nabben, slukkede så sin spik og gik, og da var han så lettet, at han sprang henover sneen som en ung gut.

Dagen efter hørte han, at laven var nedbrændt samme nat. Ventelig havde gnister faldt ned af den spik, som skulde lyse ham, mens han hængte fra sig uret.

Dette overvældede ham således, at han den dag blev siddende som en syg, tog sin salmebog frem og sang, så folk i huset trodde, her var noget galt på færde. Men om kvælden gik han ud; det var stærkt måneskin, han gik til broderens plads, gravede efter i brandtomten - og fandt ganske rigtig en liden sammensmeltet guldklump; det var uret.

Med den i næven var det, han gik ind til broderen hin kvæld, bad om fred og vilde forklare sig. Men før er fortalt, hvordan det da gik.

En liden jente havde set ham grave i brandtomten, nogle gutter, som gik til dans, havde foregående søndagskvæld set ham gå nedover mod pladsen, folkene i huset forklarede om, hvor underlig han var mandag, og da nu alle vidste, at han og broderen var bitre uvenner, blev det meldt, og forhør optaget.

Ingen kunde bevise ham noget, men mistanken sad på ham; han kunde nu mindre end nogensinde nærme sig broderen.

Anders havde tænkt på Baard, da laven brændte, men ingen sagt det. Da han kvælden efter så ham bleg og forunderlig træde ind i sin stue, tænkte han straks: nu har angeren slåt ham, men for sådan forfærdelig gjærning

mod sin bror får han ikke tilgivelse. Siden hørte han om, at folk havde set ham gå ned til husene samme kvæld, det brændte, og skjønt intet blev oplyst ved forhøret, trodde han urokkelig, at Baard var gjær-ningsmanden. De mødte hinanden ved forhøret, Baard i sine gode klæder, Anders i sine lappede; Baard så hen til ham, da han steg ind, og øjnene bad, så Anders kjendte det langt ind. Han vil ikke, jeg skal sige noget, tænkte Anders, og da han blev spurt, om han trodde broderen til hin gjærning, sagde han højt og bestemt: "Nej".

Men Anders slog sig stærkt på drikken fra den dag, og det

gik meget dårligt med ham. Endnu dårligere var det dog med Baard, skjønt han ikke drak; han var ikke til at kjende igjen.

Så kommer sent en kvæld en fattig kone ind i det lille kammer, Baard bodde til leje i, og bad ham følge med ud lidt. Han kjendte hende, det var broderens kone. Baard forstod straks, hvad ærend hun førte, blev ligbleg, klædte på sig og fulgte uden at tale et ord. Det lyste ud fra Anders's vindu med svagt skin, det blinkede og lukkede sig, og de gik efter lyset; ti der førte ingen sti over sneen. Da Baard atter stod i svalen, slog der en underlig lugt imod ham, hvoraf han fik ondt. De gik ind. Et lidet barn sad borti gruen og spiste kul, var sort over alt ansigt, men så op og lo med hvide tænder; det var broderens barn. Men borti sengen med alle slags klæder over sig lå Anders, afmagret, med klar, høj pande, og så hult på broderen. Baard skalv i knærne, han satte sig ned ved sengefoden og brast i en ualmindelig stærk gråd. Den syge så på ham uafbrudt og taug. Endelig bad han konen gå ud, men Baard vinkede, hun skulde bli, - og nu begyndte disse to brødre at tale sammen. De forklarede sig lige fra den dag, de bød på uret, og ud igjennem til den, da de mødtes her. Baard sluttede med at ta guldklumpen frem, som han altid bar hos sig, og åbenbart blev det nu mellem brødrene, at de i alle disse år ikke én dag havde følt sig lykkelige.

Anders sagde ikke stort, for han var ikke god til; men ved sengen blev Baard siddende, så længe Anders var syg. "Nu er jeg fuldkommen frisk," sagde Anders en morgen, han vågnede; "nu, bror min, skal vi leve længe sammen og aldrig gå fra hverandre, ligesom i gamle dage." Men den dag døde han.

Konen og barnet tog Baard til sig, og de havde det godt fra den tid. Men hvad brødrene havde samtalet om ved sengen, det sprængte ud gjennem væggene og natten, blev bekjendt for alt folk i bygden, og Baard blev den mest agtede mand imellem dem. Alle hilste på ham som på en, der har havt stor sorg og atter fundet glæde, eller som på en, der meget længe har været borte. Baard blev stærk af sind ved denne venlighed omkring sig, han blev gudhengiven - og vilde bestille noget, sagde han, og så gav den gamle korporal sig til at være skolemester. Hvad han indprentede børnene både først og sist, var kjærlighed, og selv øvede han den, så ungerne holdt af ham som af en legekammerat og far på én gang.

Se, denne historie var det, sorn gik om den gamle skole-

242 &£}mester og i Øyvinds sind fik en sådan vækst, at den blev ham både religion og opdrager. Skolemesteren var bleven ham en næsten overnaturlig mand, skjønt han sad der så om-gjængelig og småskjændte. Ikke at kunne hver en lekse til ham var umuligt, og fik han et smil eller et håndstrøg over håret efter at ha læst den op, da var han glad og varm for en hel dag.

|-| Størst indtryk på børnene gjorde det altid, når skolemesteren før sangen somme tider holdt en liden tale til dem og i det mindste én gang hver uge læste op nogle vers for dem, som handlede om at elske sin næste. Når han læste det første af disse vers, skalv han i stemmen, skjønt han vel nu havde læst det i 20-30 år; det lød:

Elsk din næste, du kristen-sjæl, træd ham ikke med jærnskoet hæl, ligger han end i støvet! Alt, som lever, er underlagt kjærlighedens gjenskabermagt, bliver den bare prøvet.

Men når så det hele digt var sagt, og han havde stat lidt efter, så han på dem og plirede med øjnene: "Op, småtrold, og gå vakkert hjem uden støj, - gå vakkert, at jeg må høre bare vel om eder, smårollinger!" Mens de da

støjede som værst for at finde sine bøger og madkopper, skreg han gjennem larmen: "Kom igjen imorgen, straks det blir lyst, eller jeg skal ta og myge jer! - Kom igjen i betimelig tid, små-jenter og smågutter, så skal vi være flittige!"

FJERDE KAPITEL.

Om hans videre opvækst til et år før konfirmationen er ikke stort at melde. Han læste om morgenen, arbejdede om dagen og legede om kvælden.

Da han havde et ualmindelig muntert sind, varede det ikke længe, før den nærmeste ungdom i fristunderne gjærne fandtes der, hvor han var. Der løb en stor bakke nedover til bugten foran pladsen langs berget på den ene side og skogen på den andre, som før meldt, og den hele vinter var her hver god-

^©L 243mester og i Øyvinds sind fik en sådan vækst, at den blev ham både religion og opdrager. Skolemesteren var bleven ham en næsten overnaturlig mand, skjønt han sad der så om-gjængelig og småskjændte. Ikke at kunne hver en lekse til ham var umuligt, og fik han et smil eller et håndstrøg over håret efter at ha læst den op, da var han glad og varm for en hel dag.

|-| Størst indtryk på børnene gjorde det altid, når skolemesteren før sangen somme tider holdt en liden tale til dem og i det mindste én gang hver uge læste op nogle vers for dem, som handlede om at elske sin næste. Når han læste det første af disse vers, skalv han i stemmen, skjønt han vel nu havde læst det i 20-30 år; det lød:

Elsk din næste, du kristen-sjæl, træd ham ikke med jærnskoet hæl, ligger han end i støvet! Alt, som lever, er underlagt kjærlighedens gjenskabermagt, bliver den bare prøvet.

Men når så det hele digt var sagt, og han havde stat lidt efter, så han på dem og plirede med øjnene: "Op, småtrold, og gå vakkert hjem uden støj, - gå vakkert, at jeg må høre bare vel om eder, smårollinger!" Mens de da støjede som værst for at finde sine bøger og madkopper, skreg han gjennem larmen: "Kom igjen imorgen, straks det blir lyst, eller jeg skal ta og myge jer! - Kom igjen i betimelig tid, små-jenter og smågutter, så skal vi være flittige!"

FJERDE KAPITEL.

Om hans videre opvækst til et år før konfirmationen er ikke stort at melde. Han læste om morgenen, arbejdede om dagen og legede om kvælden.

Da han havde et ualmindelig muntert sind, varede det ikke længe, før den nærmeste ungdom i fristunderne gjærne fandtes der, hvor han var. Der løb en stor bakke nedover til bugten foran pladsen langs berget på den ene side og skogen på den andre, som før meldt, og den hele vinter var her hver god-

^©L 243EN GLAD

vejskvæld og søndag kjælkebakke for bygdens agende ungdom. Øyvind var mester i bakken, ejede to kjælker, "Skarptraveren" og "Skabejstet"; den siste lånte han ud til større følger, den første styrede han selv og havde Marit i fanget.

Det første, Øyvind i den tid gjorde, når han vågnede, var at se ud, om det var tøvejr, og så han, at det hang gråt over buskene på hin side bugten, eller hørte han, det dryppede af taget, da gik det så sent med påklædningen, som om der intet var at udrette den dag. Men vågnede han, og helst en søndag, til knitrende kulde og klarvejr, de beste klæder og intet arbejde, bare overhøring eller kirkegang om formiddagen og så hele eftermiddagen og kvælden fri, - hej! da stod gutten med et byks ud af sengen, klædte sig som til ildebrand og kunde næsten intet spise. Så snart eftermiddagen var der, og den første gut kom stående på sine ski langs vejkanten, svingede skistaven over hodet og ropte, så det gjaldede i åsene omkring vandet, og så en efter vejen på kjælke, og nok en, nok en, - da gutten afsted med "Skarptraveren", sprang hele bakken og stansede op imellem de sistkomne med en lang skingrende hauking, der lo langs bugten fra as til as og døde først langt borte.

Han så da gjærne efter Marit; men var hun først kommen, brydde han sig heller ikke mere om hende.

Men så kom der en jul, da gutten såvel som jenten kunde være såpas som i sit 17de år og skulde begge konfirmeres til våren. Fjerde dag jul stod et stort lag på den øvre af Hejde-gårdene hos Marits besteforældre, hos hvem hun var opdragen, og som havde lovet hende dette lag nu på tredje året, men endelig den helg måtte ud med det. Hid blev Øyvind indbuden.

Det var en halvklar, ikke kold kvæld, ingen stjærner såes, dagen efter måtte der komme regn. Der gik en noget døsig vind over sneen, som var afføgen hist og her på de hvide Hejdemarker, andre steder havde den lagt skavl. Langs efter vejen, hvor ikke netop sneen lå, var der holke, og den lå blåsort imellem sneen og den bare mark og blinkede stykkevis bortover, så langt en kunde se. Langs fjældene havde der gåt fonner; efter dem var der mørkt og tomt, men på begge sider af deres leje lyst og sneklædt, undtagen hvor birkeskogen stak sig sammen og gjorde sort. Vand var ikke at se, men halvnøgne moer og myrer lå op under fjældene, sønderrevne og tunge. Gårdene lå i svære klynger midt på fladen; de så i

vinterkvældens mørke ud som sorte klumper, hvorfra lys skar ud over marken, snart fra ét vindu, snart fra et andet; det syntes på lysene, at man havde det travelt inde. Ungdommen, den voksne og halvvoksne, flokkede sig sammen fra forskjellige kanter; de færreste gik vejen, eller forlod den i alle fald, når de kom nær gårdene, og listede sig da frem, en bag fjøset, et par under staburet, nogle for længe bag laven og skreg som ræve, andre svarede langt borte som katte, en stod bag ildhuset og gjødde som en gammel, sint hund, for hvem kvinten var brusten, indtil der skede almindelig jagt. Jenterne kom dragende i store flokker, havde nogle gutter, helst smågutter, med sig, slogs omkring dem langs vejene for at synes karer. Når en sådan jenteflok kom tilgårds, og en eller anden af de voksne gutter fik se dem, skilte jenterne sig, fløj ind i gangene eller ned i haven og måtte drages frem og ind, én for én. Somme var så rent undselige, at der måtte gå bud efter Marit, hun kom da ud og stivnødede dem. Somme tider kom der også en, som oprindelig ikke var buden, og hvis hensigt det slet ikke var at gå ind, men bare se på, indtil det blev så, at hun blot skulde ta en eneste dans. De, som nu Marit likte godt, bad hun ind til selve kårfolkene i et lidet kammer, hvor gamlen sad og røgte, og bestemor gik omkring; de blev da skjænkede og vel tiltalte. Øyvind var ikke blandt dem, og dette faldt ham noget underligt.

Bygdens gode spillemand kunde ikke komme før senere, så de indtil da måtte hjælpe sig med den gamle, en husmand, som de kaldte Grå-Knut. Han kunde fire danse, nemlig to springere, en halling og en gammel, såkaldt Napoleonsvals; men lidt efter lidt havde han måttet gjøre hallingen om til skotsk ved at forandre takten, og en springdans måtte på samme måde bli til polka mazurka. Han spillede nu op, og dansen begyndte. Øyvind turde ikke gå med straks, ti her var for mange voksne; men de halvvoksne slog sig snart sammen, puffede hverandre frem, drak lidt stærkt øl til hjælp, og da kom også Øyvind med; hedt blev der i stuen, lystigheden og øllet steg dem til hodet. Marit var mest på gulvet den kvæld, ventelig fordi laget stod hos hendes besteforældre, og dette gjorde, at også Øyvind så ofte til hende; men altid dansede hun med andre. Han vilde gjærne selv danse med hende, derfor sad han over en dans for at kunne springe bort til hende, straks den sluttede, og det gjorde han, men en høj, sortsmudsket kar med stærkt hår kaster sig foran ham. "Væk,

unge!" ropte han og puffede til Øyvind, så han nær var faldt baglængs over Marit. Aldrig var noget sådant hændt ham, aldrig var han blevet kaldt "unge", når han vilde være med; han blev blussende rød, men sagde intet og trak sig tilbage did, hvor den nye spillemand netop var kommen og sad og stemte op. Der var stilt inde imellem flokken, man ventede på at høre de første stærke toner af "ham selv"; han prøvede og stemte, det varede længe, men endelig hug han i med en springer, gutterne skreg og kastede sig, par for par, svingende ind i kredsen. Øyvind ser på Marit, der hun danser med den stærkhårede mand; hun lo over mandens skuldre, så de hvide tænder vistes, og Øyvind kjendte en forunderlig stikkende smerte i brystet, første gang i sit liv.

Han så længer og længer på hende, men hvorledes han end så, forekom det ham, at Marit var ganske voksen; det kan ikke være så, tænkte han, ti hun er jo med i kjælkebakkerne endnu. Men voksen var hun dog, og den stærkhårede mand drog hende efter endt dans ned på fanget; hun sled sig løs, men blev dog siddende ved siden.

Øyvind ser på manden; han havde fine blå klædesklær, blåtærnet skjorte og silketørklæde, et lidet ansigt havde han, blå stærke øjne, leende, trodsig mund, han var vakker. Øyvind så mere og mere, så endelig også på sig selv; han havde fåt nye bukser til jul, som han var meget glad i, men nu så han, det var bare gråt vadmel; trøjen var af samme slags, men gammel og mørk, vesten af rudet hvergarn, også gammel og med to blanke og en sort knap. Han så omkring sig og syntes, meget få var så dårlig klædt som han. Marit havde sort livkjole af fint tøj, sølje i halstørklædet og et sammenlagt silketørklæde i hånden. Over baghodet havde hun en liden, sort silkehue, som var fæstet med store randede silkebånd under hagen. Hun var rød og hvid, lo, manden talte med hende og lo; det spillede atter op, og de skulde atter danse. En kammerat kom og satte sig ved siden af ham. "Hvorfor danser du ikke, Øyvind?" sagde han blidt. - "Å nej," sagde Øyvind; "jeg ser ikke sådan ud." - "Ser ikke sådan ud?" spurte kammeraten; men før han kunde komme videre, sagde Øyvind: "Hvem er han i de blå klædesklærne, som danser med Marit?" - "Det er Jon Hatlen, han, som længe har været borte på en agronomskole og nu skal ta gården." - I det samme satte Marit og Jon sig. "Hvem er den gutten med det lyse håret, som sidder der bortved spillemanden

og glor på mig?" spurte Jon. Da lo Marit og sagde: "Det er husmandsgutten på pladsen."

Øyvind havde jo altid vidst, han var husmandsgut; men før nu havde han aldrig følt det. Han kjendte sig ligesom så liden i kroppen, kortere end alle andre; for at holde sig oppe måtte han forsøge! at tænke på alt det, som hidtil havde gjort ham glad og stolt/ lige fra kjælkebakken til de enkelte ord. Da han også tænkte på sin far og mor, der sad hjemme og trodde, at han nu havde det godt, syntes han næsten ikke at kunne holde gråden. Omkring ham lo og spøgte allesammen, felen Ijomede lige ind i øret på ham, der var et øjeblik, hvor der ligesom steg noget sort op, men så huskede han skolen med alle kammerater og skolemesteren, som klappede ham, og præsten, som ved siste eksamen havde givet ham en bog og sagt, han var en dygtig gut; faderen havde selv siddet og hørt på og smilt bortover til ham. "Vær nu snil, du Øyvind," syntes han skolemesteren sige, idet han blev taget på fanget, som da han var liden. "Herre gud, det er så lidet værdt altsammen, og i grunden er alle mennesker snille; det ser bare ud, som de ikke er det. Vi to skal bli dygtige, Øyvind, ligeså dygtige som Jon Hatlen; skal nok få gode klæder og danse med Marit i en lys stue, hundrede mennesker, smile og tale sammen, to brudefolk, præsten, og jeg i koret, som ler over til dig, og mor i huset, og stor gård, tyve kjør, tre hester og Marit god og snil som på skolen-------"

Dansen holdt op, Øyvind så Marit foran sig på bænken og Jon ved siden med ansigtet tæt op til hendes; en stor, stikkende smerte kom igjen i brystet, og det var, som om han sagde til sig selv: det er jo sandt, jeg har ondt.

I det samme rejste Marit sig, og hun kom bent over til ham. Hun bøjede sig ned over ham. "Du skal ikke sidde sådan og nidstirre på mig," sagde hun; "du kan skjønne, folk lægger mærke til det; tag dig nu nogen og dans med."

Han svarede ikke, men så på hende og kunde ikke for det: øjnene løb fulde. Hun havde allerede lettet sig for at gå, da hun så det og stansede; hun blev med én gang ildrød, vendte sig om og gik til sin plads; men der vendte hun sig igjen og satte sig et andet sted. Jon gik straks efter.

Han rejste sig fra bænken, gik ud mellem folket, ud på gården, satte sig inde i en sval og vidste så ikke, hvad han skulde der, rejste sig, men satte sig igjen, ti han kunde jo ligeså godt sidde der som et andet sted. At gå hjem brydde

han sig ikke om, gå ind igjen heller ikke; det var ham det samme. Han var ikke istand til at samle noget af, hvad der var foregåt; han vilde ikke tænke på det; fremover vilde han heller ikke tænke; ti der var intet, som han længtes til. Men hvad er det også, jeg tænker på? spurte han halvhøjt sig selv, og da han havde hørt sin egen stemme, tænkte han: tale kan du endnu, kan du le? og han prøvede på: jo, han kunde le, og så lo han, højt, endnu højere, og da syntes han, det var kosteligt, at han sad der og lo ganske alene,

- og lo. Men Hans, den kammerat, som havde siddet ved siden af ham, kom ud efter ham. "I guds navn, hvad ler du ad?" spurte han og stansede foran svalen. Da holdt Øy-vind op.

Hans blev stående, som han ventede, hvad der videre vilde ske; Øyvind rejste sig, så sig forsigtig om, og da sagde han sagte: "Nu skal jeg sige dig, Hans, hvorfor jeg har været så glad før; det har været, fordi jeg ikke rigtig har holdt af nogen; men fra den dag, vi holder af nogen, er vi ikke længer glade," (og han brast i gråd.

"Øyvind!" hviskede det ude på gården; "Øyvind!" Han stansede og lyttede; "Øyvind," sagde det én gang til, lidt stærkere. Det måtte være den, han tænkte. "Ja," svarede han, også hviskende, tørrede sig rask af og trådte frem. Da kom et kvindfolk stille over gården. - "Er du der?" spurte hun.

- "Ja," svarede han og stod. - "Hvem er hos dig?" - "Det er Hans." - Men Hans vilde gå; "nej, nej!" bad Øyvind. Hun kom nu tæt hen til dem, men langsomt, og det var Marit. "Du kom så snart bort," sagde hun til Øyvind. Han vidste ikke, hvad han hertil skulde svare. Derved blev også hun forlegen; de taug alle tre. Men Hans listede sig væk så småt efterhånden. De to stod igjen, så ikke på hverandre, men rørte sig heller ikke. Da sagde hun hviskende: "Jeg har i hele kvæld gåt med noget julegodt i lommen til dig, Øyvind; men jeg har ikke kunnet gi dig det før." Hun trak op nogle æbler, en skive af en bykage og en liden pæglflaske, som hun stak til ham og sagde, han kunde beholde.

Øyvind tog det; "tak," sagde han og gav hånden frem; hendes var varm, han sjap den straks, som havde han brændt sig. - "Du har danset -meget i kvæld." - "Jeg har så," svarede hun; "men du har ikke danset stort," lagde hun til. - "Jeg har ikke det," svarede han. - "Hvorfor har du ikke det?" - "Å-"

248 -6^?"Øyvind!" - "Ja." - "Hvorfor sad du og så sådan på mig!" - Å -"

"Marit!" - "Ja." - "Hvorfor likte du ikke, at jeg så på dig?" - "Der var så mange folk."

"Du dansede meget med Jon Hatlen i kvæld." - "Å ja." - "Han danser godt." - "Synes du?" - "Synes ikke du?" - "Å, jo."

"Jeg ved ikke, hvorledes det er, men i kvæld tåler jeg ikke, at du danser med ham, Marit!" han vendte sig bort; det havde kostet ham at sige det. - "Jeg forstår dig ikke, Øyvind." - Jeg forstår det heller ikke selv; det er så dumt af mig. Farvel, Marit, nu vil jeg gå." Han gjorde et skridt uden at se sig om. Da sagde hun efter ham: "Det er fejlt, det, du har set, Øyvind." - Han stansede: "At du alt er voksen jente, er ikke fejl set." - Han kom ikke med det, hun havde tænkt, derfor taug hun; men under dette ser hun lysning af en pibe ret foran sig; det var hendes bestefar, som netop havde drejet om hjørnet og kom forbi. Han stansede: "Er det her, du er, Marit?" - "Ja." - "Hvem taler du med?" - "Øyvind." - "Hvem, sagde du?" - "Øyvind Pladsen." - "Å, husmandsgutten på Pladsen; - kom straks og følg med ind."

FEMTE KAPITEL.

Da Øyvind den følgende morgen slog øjnene op, var det fra en lang, kvægende søvn og lykkelige drømme. Marit havde ligget på berget og kastet løv ned på ham, han havde taget imod og kastet op igjen; det var gåt op og ned i tusen farver og figurer; solen stod på, og hele berget glimrede opunder. Idet han vågnede, så han sig om for at finde alt igjen; da huskede han gårsdagen, og den samme stikkende, såre smerte i brystet begyndte straks. Denne blir jeg nok aldrig mere kvit, tænkte han og følte en slaphed, som faldt hele fremtiden fra ham.

"Nu har du sovet længe," sagde moderen, hun sad ved siden og spandt. "Op nu og spis; din far er alt i skogen og fælder ved." - Det var, som denne stemme hjalp ham; han stod op med lidt mere mod. Moderen huskede nok sin egen dansetid; ti hun sad og trallede ved rokken, mens han

"Øyvind!" - "Ja." - "Hvorfor sad du og så sådan på mig!" - Å -"

"Marit!" - "Ja." - "Hvorfor likte du ikke, at jeg så på dig?" - "Der var så mange folk."

"Du dansede meget med Jon Hatlen i kvæld." - "Å ja." - "Han danser godt." - "Synes du?" - "Synes ikke du?" - "Å, jo."

"Jeg ved ikke, hvorledes det er, men i kvæld tåler jeg ikke, at du danser med ham, Marit!" han vendte sig bort; det havde kostet ham at sige det. - "Jeg forstår dig ikke, Øyvind." - Jeg forstår det heller ikke selv; det er så dumt af

mig. Farvel, Marit, nu vil jeg gå." Han gjorde et skridt uden at se sig om. Da sagde hun efter ham: "Det er fejlt, det, du har set, Øyvind." - Han stansede: "At du alt er voksen jente, er ikke fejl set." - Han kom ikke med det, hun havde tænkt, derfor taug hun; men under dette ser hun lysning af en pibe ret foran sig; det var hendes bestefar, som netop havde drejet om hjørnet og kom forbi. Han stansede: "Er det her, du er, Marit?" - "Ja." - "Hvem taler du med?" - "Øyvind." - "Hvem, sagde du?" - "Øyvind Pladsen." - "Å, husmandsgutten på Pladsen; - kom straks og følg med ind."

FEMTE KAPITEL.

Da Øyvind den følgende morgen slog øjnene op, var det fra en lang, kvægende søvn og lykkelige drømme. Marit havde ligget på berget og kastet løv ned på ham, han havde taget imod og kastet op igjen; det var gåt op og ned i tusen farver og figurer; solen stod på, og hele berget glimrede opunder. Idet han vågnede, så han sig om for at finde alt igjen; da huskede han gårsdagen, og den samme stikkende, såre smerte i brystet begyndte straks. Denne blir jeg nok aldrig mere kvit, tænkte han og følte en slaphed, som faldt hele fremtiden fra ham.

"Nu har du sovet længe," sagde moderen, hun sad ved siden og spandt. "Op nu og spis; din far er alt i skogen og fælder ved." - Det var, som denne stemme hjalp ham; han stod op med lidt mere mod. Moderen huskede nok sin egen dansetid; ti hun sad og trallede ved rokken, mens han

klædte sig og spiste; derfor måtte han rejse sig fra bordet og gå til vinduet; den samme tyngsel og ulyst lagde sig over ham, han måtte ta sig sammen og tænke på arbejde. Vejret var slåt om, der var kommen lidt kulde i luften, så det, der igår truede med at falde som regn, faldt idag som våd sne. Han tog på sig snesokker, en lådden hue, sjømandstrøje og votter, sagde farvel og gik med øksen på nakken.

Sneen faldt langsomt i store, våde duske; han strævede opover kjælkebakken for til venstre at bøje ind i skogen; aldrig, vinter eller sommer, var han før gåt kjælkebakkerne uden at huske noget, som gjorde harn glad, eller som han længtes til. Nu var det en død, tung vej, han gled i den våde sne, knærne var stive enten af dansen igår eller af ulyst; nu følte han, det var forbi med kjælkebakkerne for iår, og dermed for bestandig. Noget andet længtes han til, der han gik ind mellem stammerne, hvor sneen faldt tyst; en skræmt rype skreg og flaksede et par favne borte, og ellers stod alting, som ventede det på et ord, der aldrig blev sagt. Men hvad det var, han stundede efter, vidste han ikke tydelig, kun var det ikke hjem, heller ikke bort, ikke til lystighed, ikke til arbejde; det var noget højt tilvejrs, lige op som en sang. Lidt efter samlede dette sig i et bestemt ønske, dets var at bli konfirmeret til våren og ved den lejlighed at være nummer én. Brystet bankede, mens han tænkte derpå, og førend han endnu kunde høre faderens øks i de skjælvende småtrær, havde dette ønske stærkere slag i ham end noget, siden han blev født.

Faderen sagde som sædvanlig ikke stort til ham; de huggede begge to og drog sammen i hauger. De kunde en og anden gang mødes, og ved et sådant møde lod Øyvind tungsindig falde: "En husmand må slide meget ondt." - "Han som andre," sagde faderen, spyttede i næven og tog øksen. Da træet var fældet, og faderen drog det op i vælten, sagde Øyvind: "Var du gårdmand, slæbte du ikke så." - "Å, da var der vel andre ting, som tyngede," han tog i med begge hænder. Moderen kom op med middagsmad til dem; de satte sig. Moderen var munter, hun sad og trallede og slog fødderne sammen efter takten. "Hvad skal du ta dig for, når du blir stor, Øyvind?" sagde hun pludselig. - "For en husmands-gut er der ikke mange veje," svarede han. - "Skolemesteren siger, du må på seminariet," sagde hun. - "Kommer en frit did?" spurte Øyvind. - "Skolekassen betaler," svarede faderen, han spiste. - "Har du lyst til det?" spurte moderen. -

"Jeg har lyst til at lære noget, men ikke til at bli skolemester."

- De taug alle tre en stund; hun trallede igjen og så ud for sig. Men Øyvind gik bort og satte sig for sig selv.

"Vi behøver just ikke at låne af skolekassen," sagde hun, da gutten var gåt. Manden så på hende: "Fattigfolk som

vi?"

- "Jeg liker ikke, Tore, du bestandig gir dig ud for fattig, når du ikke er det." - De skottede begge ned på gutten, om han ikke kunde høre det. Derefter så faderen hvast på konen: "Du snakker, som du har vettet til." Hun lo; "det er ligesom ikke at takke gud for, at det er gåt os vel," sagde hun og blev alvorlig. - "Han kan vel takkes uden med sølvknapper på," mente faderen. - "Ja, men ved at la' Øyvind gå som igår til dansen takkes han heller ikke." - "Øyvind er husmandsgut." - "Derfor kan han klædes skikkelig, når vi har råd til det." - "Snak om det, så han selv hører det!"

- "Han hører det ikke; ellers kunde jeg nok ha lyst til det," sagde hun og så tappert på manden, som var mørk og lagde skeen bort for at ta sin pibe. "Slig ussel plads, som vi har," sagde han. - "Jeg må -le ad dig, som altid taler om pladsen; hvorfor nævner du aldrig kværnene?" "Å, du og de kværnene; jeg tror, du tåler ikke høre dem gå." - "Jo, gud ske lov og tak; bare de vilde gå både nat og dag." - "Nu har de stat siden før jul." - "Folk maler da ikke om juledagene."

- "De maler, når der er vand; men siden de fik kværn ved Nystrømmen, går det skrøbelig."

"Han sagde ikke så, skolemesteren, idag." - Jeg skal la en tausere kar styre med vore penger end skolemesteren."" - "Ja, han burde sist tale med din egen kone." - Tore svarede ikke herpå, han havde netop fåt ild på piben, hældede sig nu op til en risbundt og flyede med blikket først for konen, siden for sønnen og heftede det ved et gammelt kråkerede, som hang halvkvælvt bortpå en furugren.

Øyvind sad for sig selv med fremtiden foran sig som en lang, blank is, hvorefter han for første gang lod det stå strygende afsted fra den ene strand til den anden. At fattigdommen stængte til alle sider, følte han, men derfor gik også al hans tanke ud på at komme den forbi. Fra Marit havde den vistnok skilt ham for bestandig, hende betragtede han halvt som bortlovet til Jon Hatlen; men al hans tanke stod til at kapløbe med ham og hende hele livet bortover. Ikke oftere at bli puffet som igår, derfor holde sig borte, til han var noget, og så med den almægtige guds hjælp bli noget, det tænkte hanFN OI AD

E/l> \JCL,/-VLJ

på, og det faldt ikke en tvil i hans sjæl om, at det vilde lykkes. Han havde en dunkel følelse af, at gjennem læsning vilde det gå best; hvad mål den skulde bane, måtte han senere selv tænke på.

Det blev kjælkeføre om kvælden, børnene kom på bakken, men ikke Øyvind. Ved åren sad han og læste, og han havde ikke et øjeblik at spilde. Etørnene ventede længe, tilsist blev en og anden utålmodig, kom op, lagde ansigtet til ruden og ropte ind; men han lod, som han ikke hørte. Der kom flere, og kvæld efter kvæld; de gik udenfor i stor forundring; men han vendte ryggen til og læste, kjæmpede trolig for at samle mening. Senere hørte han, at Marit heller ikke kom. Han læste med en flid, som selv faderen måtte sige gik for vidt. Han blev alvorlig; ansigtet, der havde været så rundt og blødt, blev magrere, skarpere, øjet hårdere, sjælden sang han, aldrig legede han, det var, som tiden ikke slog til. Når fristelsen kom på ham, var det, som nogen hviskede: "siden, siden!" og bestandig: "siden." - Børnene rendte, ropte og lo en stund som før, men da de ikke kunde kalde ham ud til sig hverken med sin egen agende lystighed eller sine rop ind med ansigtet på ruden, blev de efterhånden borte; de fandt andre legepladse, og snart stod bakken tom.

Men skolemesteren mærkede snart, det var ikke den gamle Øyvind, der læste, fordi det faldt'sig så, og legede, fordi det var nødvendigt. Han talte ofte med ham, lokkede og ledte; men det vilde ikke lykkes ham at finde guttens hjærte så let som i gamle dage. Han talte også med forældrene, og ifølge samråd kom han ned en søndagskvæld sist på vinteren og sagde, da han havde siddet en stund: "Kom nu, Øyvind, så skal vi gå ud, jeg vil gjærne tale med dig." - Øyvind tog på sig og fulgte. Det bar opover mod Hejdegårdene, samtalen gik godt, men om intet vigtigt; da de var komne nær gårdene, bøjede skolemesteren af mod en, som lå i midten, og da de kom længre frem, hørte de rop og lystighed derifra. "Hvad er her påfærde?" spurte Øyvind. - "Her er dans," sagde skolemesteren; "skal vi ikke gå ind?" - "Nej." - "Vil du ikke gå med på en dans, gut?" - "Nej, ikke endnu." - "Ikke endnu? Når da?" - Han svarede ikke. - "Hvad mener du med: endnu?" - Da gutten ikke svarede, sagde

skolemesteren: "Kom nu, ikke slig snak." - "Nej, jeg går ikke!" - Han var meget bestemt og dertil bevæget. "At din egen skolemester skal stå her og bede dig gå til dans!" -

Der blev lang taushed. "Er der nogen derinde, som du er ræd for at se?" - "Jeg kan jo ikke vide, hvem som er der." - "Men kunde der være nogen?" - Øyvind taug. Da gik skolemesteren lige bort til ham, lagde hånden på hans skulder: "Er du ræd for at se Marit?" Øyvind så ned, åndedrættet blev tungt og kort. "Sig det til mig, du Øyvind." - Øyvind taug. - "Du er kanske skamfuld for at tilstå det, siden du ikke er konfirmeret; men sig mig det alligevel, du Øyvind, og du skal ikke angre det." - Øyvind så op, men kunde ikke få ordet frem og gled til side med øjet. - "Du er heller ikke mere glad på det siste; holder hun mere af andre end af dig?" Øyvind taug fremdeles, skolemesteren følte sig lidt krænket og vendte sig fra ham; de gik tilbage.

Da de havde gåt et langt stykke, stansede skolemesteren så vidt, at Øyvind kom på siden af ham. "Du længes vel efter at bli konfirmeret?" sagde han. - "Ja." - "Hvad tænker du så at ta dig for?" - "Jeg vilde gjærne ind på seminariet." - "Og så bli skolemester?" - "Nej." - "Du synes ikke, det er stort nok?" - Øyvind taug. De gik atter et langt stykke. "Når du har været på seminariet, hvad vil du så?" - "Jeg har ikke rigtig tænkt på det." - "Dersom du havde penger, vilde du nok gjærne kjøbe dig en gård?" - "Ja, men beholde kværnene." - "Da er det best, at du tar på agronomskolen." - "Lærer de så meget der som på seminariet?" - "Å, nej; men de lærer, hvad de siden skal bruge." - "Får de nummer der også?" - "Hvorfor spør du så?" - "Jeg vilde gjærne bli flink." - "Det kan du vist bli uden nummer." - De gik atter tause, til de så Pladsen; der skar lys ud af stuen, berget hang sort over nu i vinterkvælden, vandet lå nedenfor med blank, blinkende is, skogen stod omkring den stille bugt, men uden sne, månen bar udover og. spejlede skogen i isen. "Her er vakkert på Pladsen," sagde skolemesteren. Øyvind kunde somme tider se på den med de øjne, hvormed han så, da moderen fortalte eventyr, eller med det syn, han havde, når han rendte i bakken; nu gjorde han dette: alt lå løftet og klart. - "Ja, her er vakkert," sagde han, men sukkede. - "Far din har havt nok i den plads; du kunde også ha nok i den." - Det glade syn af stedet var med én gang borte. Skolemesteren stod, som han ventede svar, han fik intet, rystede på hodet og gik med ind. Han sad der en stund hos dem, men var mere taus end talende, hvorved også de andre blev tause. Da han sagde farvel, fulgte både manden og

konen ham udenfor døren; det var, som de begge ventede på, at han skulde sige noget. De blev imidlertid stående og se op i kvælden. "Her er ble't så uvant stille," sagde endelig moderen, "siden børnene har flyttet bort med sin leg." - "I har heller ikke længer noget barn i huset," sagde skolemesteren. Moderen forstod, hvad han mente; "Øyvind er ikke glad på det siste" sagde hun. - "Å, nej; den, som er ærgjærrig, er ikke glad"; han så med den gamles ro op i guds stille himmel.

SJETTE KAPITEL.

Et halvt år efter, om høsten nemlig (konfirmationen var udsat til da), sad hovedsognets konfirmander i præstens borgerstue for at udtages; iblandt dem Øyvind Pladsen og Marit Hejdegårdene. Marit var netop kommet ned fra præsten, hvor hun havde fåt en vakker bog og megen ros; hun lo og snakkede med sine veninder til alle sider og så omkring sig mellem gutterne. Marit var fuldvoksen jente, let og fri i al sin adfærd, og gutterne såvel sorn jenterne vidste, at bygdens beste ungkarl, Jon Hatlen, gik på frieri til hende; hun kunde sagtens være glad, der hun sad. Nede ved døren stod nogle jenter og gutter, der ikke var slupne frem; de gråt, mens Marit og hendes veninder lo; iblandt dem var en liden gut i sine fars støvler og sin mors kirketørklæde. "Gud, å gud!" hulkede han, "jeg tør ikke gå hjem igjen." Og dette greb dem, der endnu ikke havde været oppe, med samfølelsens magt; der blev almindelig taushed. Angsten stod dem i hals og øjne, de kunde ikke se sikkert og heller ikke svælge, hvortil de følte en bestandig trang. En sad og regnede over, hvad han kunde, og skjønt han blot nogle timer i forvejen havde fundet ud, at han kunde alt, fandt han nu lige så sikkert ud, at han kunde intet, ikke engang læse indenad. En anden lagde sammen sit synderegister, fra han var så stor, han kunde huske, til nu, han sad der, og han fandt det just ikke underligt af vorherre, om han lod ham gå tilbage. En tredje sad der og tog mærke af alle udvortes ting; dersom klokken, som netop skulde slå, ikke fik slaget frem, før han kom til 20, så slap han;

dersom den, han hørte i gangen, var gårdsgutten Lars, så slap han; dersom den store regndråbe, som arbejdede nedover ruden, kom så langt som

konen ham udenfor døren; det var, som de begge ventede på, at han skulde sige noget. De blev imidlertid stående og se op i kvælden. "Her er ble't så uvant stille," sagde endelig moderen, "siden børnene har flyttet bort med sin leg." - "I har heller ikke længer noget barn i huset," sagde skolemesteren. Moderen forstod, hvad han mente; "Øyvind er ikke glad på det siste" sagde hun. - "Å, nej; den, som er ærgjærrig, er ikke glad"; han så med den gamles ro op i guds stille himmel.

SJETTE KAPITEL.

Et halvt år efter, om høsten nemlig (konfirmationen var udsat til da), sad hovedsognets konfirmander i præstens borgerstue for at udtages; iblandt dem Øyvind Pladsen og Marit Hejdegårdene. Marit var netop kommet ned fra præsten, hvor hun havde fåt en vakker bog og megen ros; hun lo og snakkede med sine veninder til alle sider og så omkring sig mellem gutterne. Marit var fuldvoksen jente, let og fri i al sin adfærd, og gutterne såvel sorn jenterne vidste, at bygdens beste ungkarl, Jon Hatlen, gik på frieri til hende; hun kunde sagtens være glad, der hun sad. Nede ved døren stod nogle jenter og gutter, der ikke var slupne frem; de gråt, mens Marit og hendes veninder lo; iblandt dem var en liden gut i sine fars støvler og sin mors kirketørklæde. "Gud, å gud!" hulkede han, "jeg tør ikke gå hjem igjen." Og dette greb dem, der endnu ikke havde været oppe, med samfølelsens magt; der blev almindelig taushed. Angsten stod dem i hals og øjne, de kunde ikke se sikkert og heller ikke svælge, hvortil de følte en bestandig trang. En sad og regnede over, hvad han kunde, og skjønt han blot nogle timer i forvejen havde fundet ud, at han kunde alt, fandt han nu lige så sikkert ud, at han kunde intet, ikke engang læse indenad. En anden lagde sammen sit synderegister, fra han var så stor, han kunde huske, til nu, han sad der, og han fandt det just ikke underligt af vorherre, om han lod ham gå tilbage. En tredje sad der og tog mærke af alle udvortes ting; dersom klokken, som netop skulde slå, ikke fik slaget frem, før han kom til 20, så slap han; dersom den, han hørte i gangen, var gårdsgutten Lars, så slap han; dersom den store regndråbe, som arbejdede nedover ruden, kom så langt som

254^til listen, så slap han. Den sidste og afgjørende prøve skulde være, om han fik den højre fod snoet omkring den venstre, og dette var ham aldeles umuligt. En fjerde vidste med sig selv, at blev han bare hørt om Josef i bibelhistorien og om dåben i forklaringen, eller om Saul, eller i hustavlen, eller om Jesus, eller i budene, eller - han sad endnu og prøvede, da han blev ropt ind. En femte havde lagt en forunderlig elsk på bjergprækenen; han havde drømt om bjergprækenen, han var viss på at bli hørt i bjergprækenen, og han ramsede op bjergprækenen for sig selv; han måtte gå ud ved husvæggen for at læse over bjergprækenen, - da han blev kaldt op for at eksamineres om de store og små profeter. En sjette tænkte på præsten, som var en velsignet mand og kjendte så godt hans far, tænkte også på skolemesteren, som havde et så kjærligt ansigt, og på gud, som var så inderlig god og havde hjulpet mange før, både Jakob og Josef, og så tænkte han på, at mor og hans søsken sad hjemme og bad for ham, så det vist vilde hjælpe. Den syvende sad og slog af på alt det, han havde tænkt at bli her i verden. Engang havde han tænkt at ville drive det til konge, engang til general eller præst, nu var den tid forbi; men lige til han kom hid, havde han tænkt at ville gå tilsjøs og bli kaptejn, kanske sjørøver, og handle sig frygtelige rigdomme til; nu slog han først af rigdommen, så sjø-røveren, så kaptejnen, styrmanden, han stansede ved matrosen, i det højeste bådsmanden, ja, det var muligt, at han slet ikke gik tilsjøs, men tog plads under sin fars gård. Den ottende var mere viss i sin sag, dog ikke sikker; ti selv den flinkeste var ikke sikker. Han tænkte på de klæder, han skulde konfirmeres i, hvad de skulde bruges til, hvis han ikke slap. Men slap han, skulde han til byen og få klædesklær og komme hjem igjen og danse i julen til misundelse for alle gutter og forbauselse for alle jenter. Den niende regnede anderledes; han oprettede en liden kontrabog med vorherre, hvori han på den ene side satte som "debet": han skal lade mig slippe frem, og på den andre siden som "kredit": så skal jeg aldrig mere lyve, aldrig mere sladre, bestandig gå i kirke, lade jenterne være og vænne mig af med at bande. Men den tiende tænkte, at havde Ole Hansen sluppet ifjor, var det mere end uretfærdigt, om ikke han slap iår, som altid havde

været bedre på skolen og desuden var af bedre folk. Ved siden af ham sad den ellevte, der droges med de rædsomste hævnplaner, i tilfælde af at han ikke slap, enten at brænde ned skolen eller

£^- 255rømme bygden og komme igjen som præstens og hele skolekommissionens tordnende dommer, men højmodig lade nåde gå for ret. Til en begyndelse vilde han ta tjeneste i nabobygden hos nabopræsten og der til næste år stå nummer l og svare, så hele kirken måtte undre sig. Men den tolvte sad for sig selv under klokken med begge hænder i lommen og så vemodig ud over forsamlingen. Ingen her vidste, hvad byrde han bar, hvilket ansvar han stod i. Hjemme var der en, som vidste det, ti han var forlovet. En stor, langbenet kongle gik hen ad gulvet og nærmede sig hans fod; han plejede at træde på det ækle insekt, men idag løftede han kjærlig foden, for at den i fred kunde gå did, den vilde. Hans stemme var blid som en kollekt, hans øjne sagde vedholdent, at alle mennesker var gode, hans hånd gjorde en ydmyg bevægelse ud af lommen og op i håret for at lægge det mere glat. Blot han kunde smyge lempelig igjennem dette farlige nåleøje, vilde han nok vokse ud igjen på den andre siden, tygge tobak og gjøre forlovelsen offentlig. Men nede på en lav skammel med benene i krog opunder sig sad den urolige trettende; hans små, gnistrende øjne løb hele stuen rundt tre gange i sekundet, og under det stærke, stride hode væltede alle de tolvs tanker i en broget uorden, fra det mægtigste håb til den mest sønderknusende tvil, fra de ydmygste forsætter til de mest bygde-ødelæggende hævnplaner, og imidlertid havde han spist op alt det ledige kjød på sin højre tommelfinger, holdt nu på med neglene og sendte store stykker bortover gulvet.

Øyvind sad borte ved vinduet, havde været oppe og havde svaret på alt, hvorom han blev spurt; men ikke havde præsten sagt noget, ej heller skolemesteren; han havde i over et halvt år tænkt på, hvad begge vilde sige, når de fik vide, hvad han havde arbejdet, og han følte sig nu meget skuffet, tillige krænket. Der sad Marit, som for ulige mindre anstrængelse og kundskab havde fået både opmuntring og løn; det var netop for at stå stor i hendes øjne, han havde arbejdet, og nu nådde hun leende, hvad han havde arbejdet til med så megen forsagelse. Hendes latter og spas brændte ham på sjælen; den frihed, hvormed hun bevægede sig, gjorde ham ondt. Han havde undgået omhyggelig at tale med hende siden hin kvæld; der skal gå år hen, tænkte han; men synet af hende, så glad og overlegen hun sad der, det trykkede ham til jorden, og alle hans stolte forsætter hang som vådt løv.

Han forsøgte dog lidt efter lidt at ryste af. Det kom an

256 ^?på, om han idag blev nummer én, og herpå ventede han. Skolemesteren plejede at bli lidt efter hos præsten for at ordne ungdommen og siden gå ned og fortælle dem udfaldet; det var jo ikke den endelige afgjørelse, men det var, hvad præsten og han foreløbig var kommen overens om. Samtalen i stuen blev livligere, efterhvert som flere blev prøvede og slap; men nu begyndte de ærgjærrige at sondre sig stærkt ud fra de glade; de sidste gik, så snart de havde fåt følge, for at meddele forældrene sin lykke, eller de ventede for andres skyld, som ikke var færdige; de første derimod blev mere og mere stille, øjnene så spændte mod døren.

Endelig var ungdommen færdig, de sidste var komne ned, og skolemesteren talte altså nu med præsten. Øyvind så til Marit; hun var lige glad, men blev dog siddende, - om for sin egen skyld eller andres, vidste han ikke. Hvor vakker Marit var blevet; blændende fin i huden var hun som ingen, han før havde set, næsen var lidt opkastet, munden småleende. Øjnene var halvlukkede, når hun ikke netop så på én, men derfor kom blikket altid med uventet magt, når det kom, - og som hun selv vilde lægge til, at hun ikke mente noget med det, smilede hun halvt i det samme. Håret var heller mørkt end lyst, men det var småkruset og lå langt frem til begge sider, så at de sammen med de halvlukkede øjne gav noget dulgt, som man aldrig kunde bli færdig med. Man var ikke ganske sikker på, hvem det var, hun så efter, når hun sad for sig selv og imellem flere; heller ikke, hvad hun egentlig tænkte, når hun så vendte sig til en og talte; ti hun tog ligesom straks tilbage, hvad hun gav. Indunder alt dette er vel egentlig John Hatlen gjemt, tænkte Øyvind, men så dog bestandig på hende.

Da kom skolemesteren. Enhver forlod sin plads og stormede omkring ham. "Hvad nummer har jeg?" - "End jeg?" - "End jeg, jeg?" - "Hys, opløbne unger, intet spektakel her! - rolige, så skal I få høre det, barn!" Han så sig langsomt om. "Du er nummer 2," sagde han til en gut med blå øjne, der så bønlig på ham, og gutten dansede ud af kredsen. "Du er nummer 3," - han slog på en rødhåret, rask liden en, som stod og sled ham i trøjen; "du er

mummer 5, du nummer 8" o. s. v. Han fik se Marit: "Du er nummer l af jenterne;" hun blev blussende rød over ansigt og hals, men forsøgte at smile. "Du nummer 12, har været doven, din knægt, og en stor skøjerfant; du nummer 11, ikke bedre at vente, gutten min; du num-

mer 13, må læse dygtig, møde frem til overhøring, ellers går det dig galt! -" - Øyvind kunde ikke holde det ud længer; nummer l var vistnok ikke nævnt; men han stod den hele tid således, at skolemesteren kunde se ham. "Skolemester!" - han hørte ikke; "skolemester" - tre gange måtte han gjentage det, før han blev hørt. Endelig så skolemesteren på ham; "nummer 9 eller 10, husker ikke sikkert hvilket," sagde han og vendte sig til en anden. "Hvem er nummer l da?" spurte Hans, som var Øyvinds bedste ven. - "Det er ikke dig, du krushode!" sagde skolemesteren og slog ham på hånden med en papirrulle. "Hvem er det da?" spurte flere, "hvem er det, ja hvem er det?" - "Det får den vide, som har nummeret", svarede skolemesteren strængt; han vilde ikke ha flere spørs-maal. - "Gå nu vakkert hjem, barn, tak eders gud, og glæd eders forældre! Tak også eders gamle skolemester; I havde siddet der net og gnaget ben, havde ikke han været!" - De takkede ham og lo, de drog jublende afsted; ti i dette øjeblik, da de skulde hjem til forældrene, var de alle glade. Blot en var igjen, som ikke straks kunde finde sine bøger, og som, da han fandt dem, satte sig ned, som skulde han påny til at læse dem over.

;\t Skolemesteren gik bort til ham: "Nu, Øyvind, skal du ikke gå med de andre?" - Han svarede ikke. - "Hvorfor slår du|op dine bøger?" - Jeg vil se, hvad jeg har svaret galt idag." - "Du har vistnok ikke svaret noget galt." - Øyvind så da på ham, tårerne stod ham i øjnene, han så ufravendt på ham, medens en efter en randt nedover, men han sagde ikke et ord. Skolemesteren satte sig foran ham: "Er du ikke glad nu, at du er sluppen frem?" - Det bævrede om munden, men han svarede ikke. "Din mor og far vil være meget glade," sagde skolemesteren og så på ham. - Øyvind kjæmpede længe for at få et ord frem, endelig .spurte han sagte og afbrudt: "Er det . . ., fordi jeg ... er husmandsgut, ... at jeg står nummer 9 eller 10?" - "Vistnok er det derfor," svarede skolemesteren. - "Så nytter det: jo ikke mig at arbejde," sagde han klangløst og sank sammen over alle sine drømme. Pludselig løftede han hodet, hævede den højre hånd, slog den i bordet med al sin magt, kastede sig ned på. sit ansigt og brød ud i den heftigste gråd.

Skolemesteren lod ham ligge og gråte, rigtig gråte ud. Det varede længe, men skolemesteren ventede, til gråden blev barnligere. Da tog han om hans hode med begge hænder, lettede

258det op og så ind i det forgrædte ansigt. "Tror du, det er gud, som nu har været hos dig?" sagde han og holdt ham venlig imod sig. Øyvind hulkede endnu, men kortere, tårerne randt mere stille, men han turde ikke se på ham, som spurte, ej heller svare. - "Dette, Øyvind, har været løn som forskyldt. Du har ikke læst af kjærlighed til din kristendom og dine forældre; du har læst af forfængelighed." - Der blev stilt i stuen mellem hver gang, skolemesteren talte, Øyvind kjendte hans blik hvile på sig, og han blev optøet og ydmyg under det. - "Med sådan vrede i dit hjærte kunde du ikke ha mødt frem for at ta pagten af din gud; kunde du vel, Øyvind?" - "Nej," stammede han, så godt som han formådde. - "Og stod du der med forfængelig glæde over, at du var nummer l, stod du da ikke frem med en synd?" - "Jo," hviskede han og skalv om munden. - "Du holder endnu af mig, Øyvind?" - "Ja;" han så op for første gang. - "Så skal jeg sige dig, at det var mig, som fik dig flyttet ned; ti jeg holder så af dig, Øyvind." - Den anden så på ham, blinkende nogle gange, og tårerne randt tæt ned. - "Du har ikke noget imod mig derfor?" - "Nej;" han så fuldt og klart op, skjønt stemmen var kvalt. - "Mit kjære barn; jeg vil være om dig, så længe jeg lever."

Han ventede på ham, til han fik ordne sig og samle sine bøger, sagde så, at han vilde følge ham hjem. De gik langsomt hjemover, i begyndelsen var Øyvind endnu stille og kjæmpende, men lidt efter lidt vandt han på sig selv. Han var så overtydet om, at det forefaldne var det beste, som nogensinde kunde ha truffet ham, og før han kom hjem, var troen derpå bleven så stærk, at han takkede sin gud og sagde det til skolemesteren. "Ja nu skal vi tænke på at nå noget i livet," sagde skolemesteren, "og ikke løbe efter blindmænd og numre. Hvad siger du om seminariet?" - "Jo, jeg vilde gjærne did." - "Du mener agronomskolen?" - "Ja." - "Den er vistnok også den beste; den gir andre udsigter end en skolemesterstilling!" - "Men hvorledes skal jeg komme did? Jeg har inderlig lyst,

men ikke råd." - "Vær flittig og brav, så skal der nok bli råd!"

Øyvind følte sig ganske overvældet af taknemlighed. Han fik denne tindren for øjet, det lettede åndedrag, den uendelige kjærlighedens ild, som bærer frem, når man føler menneskers uventede godhed. Hele fremtiden forestiller man sig et øjeblik som at vandre i frisk fjældluft; man bæres mere, end man går.

Da de kom hjem, var begge forældre i stuen og havde siddet der i stille venten, skjønt det var arbejdstid og travelt. Skolemesteren kom først ind. Øyvind efter, begge smilte. "Nu?" sagde faderen, han lagde en salmebog bort, hvori han netop havde læst "en konfirmands bøn." Moderen stod ved gruen, turde ingenting sige; hun lo, men hun var usikker på hånden; hun ventede øjensynlig noget godt, men vilde ikke røbe sig. "Jeg måtte bar følge for at glæde eder med, at han svarede på alt, han blev spurt om, og at præsten sagde, da Øyvind var gåt, at han ikke havde havt flinkere konfirmand." - "Å, nej!" sagde moderen og blev meget bevæget. - "Det var jo bra," sagde faderen og rømmede sig usikkert.

Efterat det havde været længe stilt, spurte moderen sagte: "Hvad nummer får han?" - "Nummer 9 eller 10," sagde skolemesteren rolig. - Moderen så på faderen, denne først på hende, så på Øyvind; "en husmandsgut kan ikke vente mere," sagde han. Øyvind så på ham igjen; det var, som atter noget vilde op i halsen, men han betvang sig ved i en hast at huske på kjærlige ting, den ene efter den anden, så længe til det gik ned igjen.

"Nu er det best, jeg går," sagde skolemesteren, nikkede og vendte sig. Begge forældrene fulgte efter sædvane ud på stenhellen; her tog skolemesteren sig en skrå og sagde smilende: "Han blir nummer én alligevel; men det er ikke værdt, han får vide noget om det, før dagen kommer." "Nej, nej," sagde faderen og nikkede. "Nej, nej," sagde moderen, hun nikkede også; derpå tog hun skolemesteren i hånden; "du får ha tak for alt, du gjør imod ham," sagde hun. "Ja, du får ha tak," sagde faderen, og skolemesteren gik, men de stod endnu længe og så efter ham.

SYVENDE KAPITEL.

Skolemesteren havde taget rigtigt øjemærke, da han bad præsten prøve, om Øyvind tålte at stå nummer én. I de tre ugers tid, som hengik indtil konfirmationen, var han hos gutten hver dag; et er, at en ung, blød sjæl kan gi efter for et indtryk, et andet er, hvad den med tro skal besidde. Mange mørke timer faldt på gutten, førend han lærte at ta sit frem-

Da de kom hjem, var begge forældre i stuen og havde siddet der i stille venten, skjønt det var arbejdstid og travelt. Skolemesteren kom først ind. Øyvind efter, begge smilte. "Nu?" sagde faderen, han lagde en salmebog bort, hvori han netop havde læst "en konfirmands bøn." Moderen stod ved gruen, turde ingenting sige; hun lo, men hun var usikker på hånden; hun ventede øjensynlig noget godt, men vilde ikke røbe sig. "Jeg måtte bar følge for at glæde eder med, at han svarede på alt, han blev spurt om, og at præsten sagde, da Øyvind var gåt, at han ikke havde havt flinkere konfirmand." - "Å, nej!" sagde moderen og blev meget bevæget. - "Det var jo bra," sagde faderen og rømmede sig usikkert.

Efterat det havde været længe stilt, spurte moderen sagte: "Hvad nummer får han?" - "Nummer 9 eller 10," sagde skolemesteren rolig. - Moderen så på faderen, denne først på hende, så på Øyvind; "en husmandsgut kan ikke vente mere," sagde han. Øyvind så på ham igjen; det var, som atter noget vilde op i halsen, men han betvang sig ved i en hast at huske på kjærlige ting, den ene efter den anden, så længe til det gik ned igjen.

"Nu er det best, jeg går," sagde skolemesteren, nikkede og vendte sig. Begge forældrene fulgte efter sædvane ud på stenhellen; her tog skolemesteren sig en skrå og sagde smilende: "Han blir nummer én alligevel; men det er ikke værdt, han får vide noget om det, før dagen kommer." "Nej, nej," sagde faderen og nikkede. "Nej, nej," sagde moderen, hun nikkede også; derpå tog hun skolemesteren i hånden; "du får ha tak for alt, du gjør imod ham," sagde hun. "Ja, du får ha tak," sagde faderen, og skolemesteren gik, men de stod endnu længe og så efter

ham.

SYVENDE KAPITEL.

Skolemesteren havde taget rigtigt øjemærke, da han bad præsten prøve, om Øyvind tålte at stå nummer én. I de tre ugers tid, som hengik indtil konfirmationen, var han hos gutten hver dag; et er, at en ung, blød sjæl kan gi efter for et indtryk, et andet er, hvad den med tro skal besidde. Mange mørke timer faldt på gutten, førend han lærte at ta sit frem-

tidsmål af bedre ting end ære og trods. Ret som han sad i fuldt arbejde, slap han lysten og arbejdet: hvortil, hvad vinder jeg? - og så en stund efter huskede han skolemesteren, hans ord og hans godhed; men dette menneskelige middel trængte han at stige op gjennem, hver gang han på ny faldt ned fra forståelsen af sin højere pligt.

I de dage, man på Pladsen forberedte sig til konfirmationen, forberedte man sig også på hans rejse til landbrugsskolen; ti dagen efter skulde den foregå. Skrædder og skomager sad i stuen, moderen bagte i kjøkkenet, faderen arbejdede på en kiste. Der taltes meget om, hvad han vilde koste dem i to år, om, at han ikke kunde komme hjem den første julen, kanske heller ikke den anden, og hvor tungt det vilde være at findes skilt så længe. Der taltes også om den kjærlighed, han måtte ha til sine forældre, der vilde strække sig så langt for sit barns skyld. Øyvind sad som den, der havde været ude og forsøgt på egen hånd, men havde kuldsejlet og nu var taget op af kjærlige mennesker.

Én sådan følelse gir ydmyghed, og med den kommer meget andet. Da den store dag nærmede sig, turde han kalde sig forberedt og turde se fremover med tillidsfuld hengivenhed. Hver gang Marits billede vilde være med, skjød han det forsigtig til side, men kjendte smerten ved at gjøre det. Dette forsøgte han at øve sig i, men blev dog aldrig stærkere derved, tværtimod, det var smerten, som vokste. Derfor var han træt den siste kvæld, da han efter en lang selvprøvelse bad, at i dette stykke måtte vorherre ikke prøve ham.

Skolemesteren kom, da det led på. De satte sig ind i stuen, efter at alle havde vasket og redt sig, som sædvanligt, aftenen før man skal gå til alters eller højmesse. Moderen var bevæget og faderen taus; afskeden lå bag morgendagens højtid, og det var uvist, når de atter kunde sidde sammen. Skolemesteren tog salmebøgerne frem, de holdt andagt og sang, og bagefter sagde han en liden bøn, sådan som ordene vilde falde.

Disse fire mennesker sad nu sammen, til det led langt på kvælden, og tanken drog ind til sig selv; de skiltes da med de beste ønsker for den kommende dag, og hvad den vilde binde. Øyvind måtte indrømme, da han lagde sig, at aldrig havde han lagt sig så lykkelig; i kvæld gav han nemlig dette en egen fortolkning, han forstod dermed: aldrig har jeg lagt mig så hengiven i guds vilje og så glad i den? - Marits ansigt vildeEN GLAD

straks frem igjen, og det siste, han endnu sansede, var, at han lå og fristede sig selv: ikke ganske lykkelig, ikke ganske, - og at han svarede: jo, ganske -; men atter igjen: ikke ganske, - jo, ganske; - nej, ikke ganske -.

Da han vågnede, huskede han dagen straks, bad og følte sig stærk, som man gjør om morgenen. Han havde siden i sommer ligget på lemmen for sig selv; han stod nu op, iførte sig sine nye, smukke klæder varsomt; ti han havde aldrig havt sådanne før. Især var der en rund klædestrøje, som han mange gange måtte føle på, før han blev vant til den. Han fik op et lidet spejl, da han havde fåt kraven på og for fjerde gang også trak trøjen på. Da han nu så sit eget fornøjede ansigt med det ualmindelige lyse hår omkring ligge og le i spejlet, faldt det ham ind, at dette atter bestemt var forfængelighed. Ja, men velklædt og ren må da folk få være, svarede han, idet han trak ansigtet fra spejlet, som var det synd at se deri. - Vistnok, men ikke fuldt så glad i sig selv for den sags skyld. - Nej vist, men vorherre må da også like, at en synes om at se godt ud. -- Kan vel være, men han likte vel bedre, du var det uden selv at lægge så meget mærke dertil. - Det er sandt, men se, det kommer nu af, at alting er så nyt.. - Ja, men så må du også lidt efter lidt lægge det af. - Han greb sig i, at han snart over dette emne, snart over hint gik og førte sådan selvprøvende samtale, at ikke en synd skulde falde ned på dagen og plette den; men han vidste også, at der måtte mere til.

Da han kom ned, sad forældrene fuldt påklædte og ventede ham med maden. Han gik bort og tog dem i hånden med tak for klæderne, og et "slid dem med hilsen" fik han igjen. De satte sig til bords, bad stille og spiste. Moderen tog af bordet og bar ind nisteløpen til kirkefærden. Faderen drog på sig trøjen, moderen hæftede sine tørklæder, de tog sine salmebøger, låsede huset og gik opover. Så snart de var komne op på den øvre vej, mødte de kirkefarende folk, kjørende og gående, konfirmander indimellem, og i et og andet følge hvidhårede besteforældre, som endnu denne ene gang måtte afsted.

Det var en høstdag uden solskin, som når vejret er ved at slå over. Der gik skyer sammen og skiltes igjen, somme tider blev der af en stor samling tyve mindre, som jagede bortover med ordre til uvejr; men nede på jorden var der endnu stilt, løvet hang afsjælet og dirrede ikke engang, luften var lidt lummer; folk bar med sig rejseplag, men brugte dem ikke. En

ualmindelig stor skare havde samlet sig omkring den fritliggende kirke; men konfirmationsungdommen gik straks ind i kirken for at bli stillet op, før gudstjenesten begyndte. Da var det, at skolemesteren i blå klæder, frakke og knæbukser, høje støvler, stivt halsbind og piben stikkende frem af baglommen kom nedover, nikkede og lo, slog en på skulderen, talte et par ord til en anden om at svare højt og tydelig og kom under alt dette nedover til fattigblokken, hvor Øyvind stod og svarede på alle sin ven Hans's spørsmål i anledning af rejsen. "God dag, Øyvind, vakker idag," - han tog ham ved trøjekraven, som vilde han tale med ham; "hør du, tror alt godt om dig. Nu har jeg talt med præsten; du får beholde pladsen din; gå op på nummer én og svar tydelig!"

Øyvind så forbauset op på ham, skolemesteren nikkede, gutten gik nogle skridt, stod, atter nogle skridt, stod; jo vist er det så, han har talt til præsten for mig, og gutten gik fort opover. "Du skal jo være nummer én alligevel," hvisker en til ham. "Ja," svarede Øyvind sagte, men vidste endnu ikke rigtig, om han turde.

Opstillingen var færdig, præsten kommen, de ringede sammen, og folk holdt på at strømme ind. Da så Øyvind Marit Hejdegårdene stå lige foran sig, hun så også på ham, men begge var så bundne af stedets hellighed, at de turde ikke hilse. Han så blot, hun var skinnende vakker og havde bart hår, mere så han ikke. Øyvind, som i over et halvt år havde bygget så store planer på at stå lige over for hende, glemte, da det kom til stykket, både pladsen og hende, og at han nogensinde havde tænkt på dem.

Efterat alt var endt, kom slægtninger og kjendinger for at aflægge sine lykønskninger, dernæst kom hans kammerater for at ta farvel med ham, da de havde hørt, han skulde rejse den næste dag; så kom mange små, som han havde åget med i bakkerne, og som han havde hjulpet på skolen, og det var ikke frit, at de putrede lidt ved afskeden. Sist kom skolemesteren, tog ham og forældrene taus i hånden og gjorde tegn til at gå; han vilde følge. De fire var atter sammen, og det skulde nu være siste kvæld. På vejen var der endnu mange, som tog farvel og ønskede ham til lykke, men ellers taltes de ikke ved indbyrdes, før de sad hjemme i stuen.

Skolemesteren prøvede på at holde dem ved godt mod; det var ikke mere end så, at de alle tre gruede nu, når det kom til stykket, for hele to års fravær, da de hidtil ikke havde været

skilt én dag; men ingen vilde være ved det. Jo længer det led, jo mere beklemt blev Øyvind, han vilde gå ud for at komme lidt i ro.

Det var halvmørkt nu og en forunderlig susning i luften, han blev stående på stenhellen og så op. Da hørte han fra bergkanten sit navn nævne, ganske sagte, det var intet bedrag; ti det gjentoges to gange. Han så op og skimtede, at et kvindfolk sad på hug mellem træerne og så ned. - "Hvem er det?" spurte han. - "Jeg hører, du skal rejse," sagde hun sagte, "så måtte jeg gå til dig og sige farvel, siden du ikke vilde komme til mig." - "Kjære, er det dig, Marit? Jeg skal komme op til dig." - "Nej, gjør det ikke; jeg har ventet så længe, og da måtte jeg vente endnu længer; ingen ved, hvor jeg er, og jeg må skynde mig hjem." - "Det var snilt af dig, at du vilde komme," sagde han. - "Jeg kunde ikke holde ud, at du skulde rejse slig, Øyvind; vi har kjendt hinanden, fra vi var små." - "Vi har så." - "Og nu har vi ikke talt med hinanden på et halvt år." - "Nej, vi har ikke det." - "Vi skiltes også så

rart deno gang." - "Ja; - jeg tror, jeg må komme op til dig." - "Å, nej*; gjør ikke det! Men sig mig: du er vel ikke sint på mig?" - "Kjære, hvor kan du tro det?" - "Farvel da, Øyvind, og tak for det, vi har havt sammen!" - "Nej, Marit!" - "Jo, nu må jeg gå; de savner mig." - "Marit, Marit!" - "Nej, jeg tør ikke være længer borte, Øyvind. Farvel!" - "Farvel!"

Siden gik han som i en drøm og svarede langt borte fra, når de talte til ham; de tilskrev det afrejsen, som ventelig kunde være, og denne havde også hans hele opmærksomhed i det øjeblik, skolemesteren om kvælden tog afsked og gav ham noget i hånden, som han siden så var en femdalerseddel. Men siden, da han lagde sig, tænkte han ikke på afrejsen, men på de ord, der var komne ned fra bergkanten og gik op igjen. Som barn fik hun ikke lov til at komme på bergkanten, fordi bestefaderen var ræd, hun skulde falde nedfor. Kanske kommer hun nedfor alligevel!

OTTENDE KAPITEL.

Kjære forældre!

Nu have vi fåt meget mere at læse, men nu er jeg også kommen de andre mere på siden, så det er ikke så tungt.

skilt én dag; men ingen vilde være ved det. Jo længer det led, jo mere beklemt blev Øyvind, han vilde gå ud for at komme lidt i ro.

Det var halvmørkt nu og en forunderlig susning i luften, han blev stående på stenhellen og så op. Da hørte han fra bergkanten sit navn nævne, ganske sagte, det var intet bedrag; ti det gjentoges to gange. Han så op og skimtede, at et kvindfolk sad på hug mellem træerne og så ned. - "Hvem er det?" spurte han. - "Jeg hører, du skal rejse," sagde hun sagte, "så måtte jeg gå til dig og sige farvel, siden du ikke vilde komme til mig." - "Kjære, er det dig, Marit? Jeg skal komme op til dig." - "Nej, gjør det ikke; jeg har ventet så længe, og da måtte jeg vente endnu længer; ingen ved, hvor jeg er, og jeg må skynde mig hjem." - "Det var snilt af dig, at du vilde komme," sagde han. - "Jeg kunde ikke holde ud, at du skulde rejse slig, Øyvind; vi har kjendt hinanden, fra vi var små." - "Vi har så." - "Og nu har vi ikke talt med hinanden på et halvt år." - "Nej, vi har ikke det." - "Vi skiltes også så rart deno gang." - "Ja; - jeg tror, jeg må komme op til dig." - "Å, nej*; gjør ikke det! Men sig mig: du er vel ikke sint på mig?" - "Kjære, hvor kan du tro det?" - "Farvel da, Øyvind, og tak for det, vi har havt sammen!" - "Nej, Marit!" - "Jo, nu må jeg gå; de savner mig." - "Marit, Marit!" - "Nej, jeg tør ikke være længer borte, Øyvind. Farvel!" - "Farvel!"

Siden gik han som i en drøm og svarede langt borte fra, når de talte til ham; de tilskrev det afrejsen, som ventelig kunde være, og denne havde også hans hele opmærksomhed i det øjeblik, skolemesteren om kvælden tog afsked og gav ham noget i hånden, som han siden så var en femdalerseddel. Men siden, da han lagde sig, tænkte han ikke på afrejsen, men på de ord, der var komne ned fra bergkanten og gik op igjen. Som barn fik hun ikke lov til at komme på bergkanten, fordi bestefaderen var ræd, hun skulde falde nedfor. Kanske kommer hun nedfor alligevel!

OTTENDE KAPITEL.

Kjære forældre!

Nu have vi fåt meget mere at læse, men nu er jeg også kommen de andre mere på siden, så det er ikke så tungt.

Og nu skal jeg forandre meget på fars plads, når jeg kommer hjem; ti der er det meget galt, og det er forunderligt, at det har hængt sammen. Men jeg skal få skik derpå igjen, for jeg har nu lært meget. Jeg har lyst til at komme et sted, hvor jeg kan gjøre alt det, jeg nu ved; derfor må jeg søge en stor post, når jeg er færdig. Her siger alle, at John Hatlen er ikke så flink, som der er sagt hjemme hos os, men han haver egen gård, så det er nu det samme for andre end ham selv. Mange, der kommer herfra, får meget stor løn; men de bliver så godt betalt, fordi vi er den

beste landbrugsskole i landet. Somme siger, at en i næste amt er bedre, men det er slet ikke sandt. Her er to ord: det ene heder theori og det andet praksis, og det er godt at have dem begge to, og det ene er ikke noget uden det andet, men det siste er dog det beste. Og det første ord betyder at vide årsagen og grunden i et arbejde, men det andet betyder at kunne gjøre arbejdet, ligesom nu med en myr. For der er mange, som ved, hvorledes de skal gjøre med en myr, men gjør det galt alligevel, for de kan det ikke. Men mange kan det og ved det ikke, og således kan det også blive galt, for der er mange slags myr. Men vi på landbrugsskolen, vi lærer begge ord. Bestyreren er så flink, at slet ingen kan måle sig med ham. På siste landbrugsmøde for hele landet, styrede han to spørsmål, men de andre landbrugsbestyrere havde blot ét hver, og det blev altid, som han sagde, når de fik tænkt sig om. Men på forrige møde, hvor han ikke var, der sludrede de bare. Løjtnanten, som lærer landmåling, haver bestyreren fåt bare for hans flinkheds skyld; ti de andre skoler haver ingen løjtnant. Men han er så flink, at på løjtnantsskolen skal han have været den allerbeste.

Skolemesteren spørger, om jeg går i kirke. Ja vist går jeg i kirken, for nu haver præsten fåt en kapellan, og han præker, så alle i kirken er meget rædde, og det er en fornøjelse at høre. Han er af den nye religion, som de haver i Kristiania, og folk synes, han er for Stræng, men det have de godt af.

Nu for tiden lærer vi megen historie, som vi ikke have læst før, og det er besynderligt, at se alt, som er foregåt i verden, men især hos os. For vi har bestandig vundet, undtagen når vi har tabt, og da haver vi været meget mindre. Nu have vi frihed, og det har ingen andre folkeslag så meget af som vi, undtagen Amerika, men der er de ikke lykkelige. Og vor frihed skal vi elske højest over alle ting.

Nu vil jeg slutte for denne gang, ti jeg har skrevet meget

£fcQ. 265EN GLAD

langt. Skolemesteren læser nok brevet, og når han svarer for eder, så skal han sige mig noget nyt om en og anden; ti det gjør han ikke. Men værer nu flittig hilset fra eders hengivne søn

Ø. Thoresen.

Kjære forældre!

Nu må jeg sige eder, at her har været eksamen, og jeg har stået mig udmærket godt i mange ting og meget godt i skrivning og landmåling, men temmelig godt i udarbejdelse af modersmålet. Det kommer deraf, siger bestyreren, at jeg har ikke læst nok, og han har foræret mig nogle bøger af Ole Vig, som er mageløse, for der forstår jeg altsammen. Bestyreren er meget god mod mig, han fortæller os så mange ting. Altsammen her er så ganske småt imod, hvad det er i udlandet; vi forstår næsten ingenting, men lærer alt af skotlænderne og schweizerne, men af hollænderne lærer vi havedyrkning. Mange rejser over til disse lande, i Sverige er de også meget flinkere end vi, og der har bestyreren selv været. Nu har jeg været her snart et år, og jeg synes, at jeg havde lært meget, men da jeg hørte, hvad de kunde, som gik ud ved eksamen, og tænker på, at heller ikke de kan noget, når de kommer sammen med udlændingen, så bliver jeg ganske bedrøvet. Og så er jorden så dårlig her i Norge imod, hvad den er i udlandet; det lønner sig slet ikke, alt det, vi gjør med den. Folket vil desuden ikke tage efter. Om de også vilde, og om jorden var meget bedre, så har de jo ikke penge til at dyrke med. Det er mærkværdigt, at det er gået, som det er gået.

Nu er jeg i øverste klasse og skal være der et år, før jeg er færdig. Men mine fleste kammerater er rejst og jeg længes hjem. Det er, ligesom jeg synes, at jeg står alene, endskjønt jeg slet ikke gjør det; men det er så underligt, når en har været længe borte. Jeg trodde engang, jeg skulde blive så flink her, men det ser dårligt ud dermed.

Hvad skal jeg nu tage mig for, når jeg kommer herifra? Først vil jeg naturligvis hjem, siden må jeg vel søge mig noget, men det må ikke være langt borte.

Lev nu vel, kjære forældre! Hils dem, som spørger efter mig, og sig dem, at jeg har det godt, men at jeg nu længes hjem igjen.

Eders hengivne søn

Øyvind Thoresen Pladsen,

266Kjære skolemester!

Herved tilspørger jeg dig, om du vil oversende indlagte brev og slet ikke sige det til nogen. Og vil du ikke, så får du brænde det. Øyvind Thoresen Pladsen.

Til velagtede pige Marit Knudsdatter Nordistuen på

Øvre Hejdegårdene.

Du vil nok blive meget forundret ved at modtage brev fra mig, men det skal du ikke, for jeg vil bare spørge, hvorledes du har det. Derom må du underrette mig snarest muligt og i alle måder. Om mig selv er at sige, at jeg bliver færdig her om et år. Ærbødigst

Øyvind Pladsen.

Til ungkarl Øyvind Pladsen på landbrugsskolen!

Dit brev har jeg rigtig fået af skolemesteren, og jeg vil svare, siden du beder mig. Men jeg er ræd for det, da du er så lærd, og jeg haver en brevbog, men den vil ikke passe. Så må jeg prøve, og du får tage viljen for gjærningen, men du må ikke vise det frem, for da er du ikke den, jeg tænker. Du skal heller ikke gjemme det, da kan nogen let få se det, men du skal brænde det, og det skal du love mig. Det var så mange ting, jeg vilde skrive om, men som jeg ikke rigtig tør. Vi haver fået en god høst, poteten står i høj pris, og her på Hejdegårdene har vi nok af den. Men bjørnen har været slem med buskapen i sommer; for Ole Nedregårdene slog han ned to naut, og for vor husmand skamferte han ét, så hun måtte slagtes. Jeg væver på en meget stor væv, den er ligesom det skotske tøj, og det er vanskeligt. Og nu vil jeg fortælle dig, at jeg endnu er hjemme, og at andre gjærne vilde have det anderledes. Nu haver jeg ikke mere at skrive om for denne gang, og derfor må du leve vel.

Marit Knudsdatter. D. u. s.

Du må endelig brænde dette brev,

Til agronom Øyvind Thoresen Pladsen!

Det haver jeg sagt dig, Øyvind, at den, som vandrer med gud, han er i den gode arvedel. Men nu skal du høre mitråd, og det er, ikke at tage dig verden med længsel og gjen-vordighed, men stole på gud og ej lade dit hjærte fortære dig; ti da haver du en gud foruden ham. Det må jeg dernæst sige dig, at din fader og din moder befinder sig vel; men jeg haver ondt i en hofte; ti nu slår krigen op igjen og alt det, man der haver lidt. Hvad ungdommen sår, det alderdommen høster, og det både i ånden og i legemet, som nu svider og værker og frister til idel klage. Men klage skal alderdommen ikke; ti lærdom rinder af årene, og tålmod præker værken, at mennesket kan blive stærkt nok mod den siste rejse. Idag haver jeg grebet pennen for mange årsagers skyld, og først og fremst for Marits skyld, som er en gudfrygtig pige bleven, men er let på foden som en ren og af mange forsæt. Ti hun vil gjærne holde sig til ét, men kan det ikke for sin natur, men det haver jeg ofte set, at med sligt svagt hjærtetøj er vorherre lemfældig og langmodig og lader ej friste over formue, så hun brækkes istykker; ti hun er meget skjør. Brevet gav jeg hende rigtigen, og hun skjulte det for alle undtagen sit eget hjærte. Og vil gud give den sag sin fremme, så haver jeg intet derimod; ti hun er en velbehagelighed for unge mandfolk, som tydelig kan sees, og hun haver fuldt op af jordiske goder, og de himmelske har hun også i sin ustadighed. Ti gudfrygtigheden i hendes sind er som vand i en grund dam; det er der, når det regner, men det er borte, når det skinner sol.

Nu tåler mine øjne ikke mere; ti de ser godt på vidderne, men får ondt og rinder fulde i det små. Tilsist vil jeg sige dig, Øyvind, at i hvad du attrår og arbejder, da tag din gud med; ti som skrevet står: En håndfuld med rolighed er bedre end begge næver fulde med møje og åndsfortærelse (Salomons præd. 4, 6).

Din gamle skolemester

Baard Andersen Opdal.

Til velagtede pige Marit Knudsdatter Hejdegårdene!

Du skal have tak for dit brev, som jeg haver læst og brændt, således som du siger. Du skriver om meget, men slet ikke om det, som jeg vilde, du skulde skrive om. Heller ikke tør jeg skrive om noget vist, før jeg får vide noget om, hvordan du har det i alle måder. Skolemesterens brev siger intet, som en kan holde sig til, men han roser dig, og så siger han, du er ustadig. Det var du også før. Nu ved jeg ikke, hvad jegc^nsrii^i.jc.r^'^c^^o?^^ ^" GLAD GUT

skal tro, og derfor må du skrive; ti jeg har det ikke godt, før du har skrevet. I denne tid husker jeg mest, at du kom på berget den siste kvæld, og hvad du da sagde. Mere vil jeg ikke sige denne gang, og derfor må du leve vel.

Ærbødigst

Øyvind Pladsen.

Til ungkarl Øyvind Thoresen Pladsen!

Skolemesteren haver givet mig et nyt brev fra dig, og det haver jeg nu læst. Men jeg forstår det slet ikke, og det kommer vel deraf, at jeg ikke er lærd. Du vil vide, hvordan jeg har det i alle måder, og jeg er sund og frisk og fejler slet ingen ting. Jeg spiser meget godt, helst når jeg får mælkemad; om natten sover jeg og somme tider om dagen også. Jeg har danset meget nu i vinter; ti her har været mange lag, og der har været meget gildt. Jeg går i kirken, når det ikke . er for megen sne, men den har været tyk i vinter. Nu har du vel fået vide altsammen, og har du det ikke, så ved jeg ikke rettere, end at du får skrive mig en gang til endnu.

Marit Knudsdatter.

Til velagtede pige Marit Knudsdatter Hejdegårdene!

Dit brev har jeg modtaget, men du synes at ville lade mig være lige klog. Kanske dette også er et svar, jeg ved det ikke. Jeg tør ingen ting skrive af det, jeg vilde skrive, ti jeg kjender dig ikke. Men kanske heller ikke du kjender mig.

Du må ikke tro, jeg længer er den bløde ost, som du krystede vand ud af, da jeg sad og så dig danse. Jeg har ligget på mange hylder for at tørre siden den tid. Ej heller er jeg som de langhårede hunde, der hænger straks med ørene og skyr folk, sådan som jeg fordum gjorde; jeg lader det stå til nu.

Dit brev var skjæmtsomt nok; men det skjæmtede, hvor det slet ikke skulde skjæmte; ti du forstod mig godt, og da kunde du skjønne, at jeg ikke spurgte for spøg, men fordi jeg i den senere tid ikke kan tænke på andet end det, hvorom jeg spurgte. Jeg gik i megen angst og ventede, og da kom der bare fjas og latter.

Farvel, Marit Hejdegårdene, jeg skal ikke se for meget på

dig, således som på hin dans. Gid du både må spise godt og sove godt og få din nye væv færdig, og gid fremfor alt du kan skofle sneen væk, som ligger foran kirkedøren.

Ærbødigst

Øyvind Thoresen Pladsen.

Til agronom Øyvind Thoresen, landbrugsskolen.

Til trods for min gamle alder og øjnenes svaghed og vær-ken i min højre hofte må jeg dog give efter for ungdommens påtrængelighed; ti den bruger os gamle, når den selv haver rendt sig fast. Den lokker og græder, til den er bleven løs, men så render den straks igjen fra os og vil slet ikke videre høre.

Nu er det Marit; hun skaber sig med mange søde ord, at jeg skal skrive til følgeskab; ti hun trøster sig ikke til at skrive alene. Jeg haver læst dit brev; hun tænkte, at hun havde Jon Hatlen eller en anden nar for sig, og ikke en,

som skolemester Haard har opdraget; men nu kniber det. Dog haver du været for Stræng; ti der er visse kvindfolk, som spøger for ikke at gråte, og der er ingen forskjel mellem begge. Men det synes jeg om, at du tager det alvorlige alvorligt; ti ellers kan du ikke le ad det, som er fjas.

Anlangende eders hu, at den står til hinanden, da er dette nu synligt af mange ting. Hende haver jeg ofte tvilet om, ti hun er som vindens gang; men nu ved jeg, at hun haver dog modstået Jon Halten, hvorover hendes bestefar er optændt i stor vrede. Hun blev glad, da dit tilbud kom, og når hun spøgte, var det ikke af ondt, men af glæde. Hun haver tålt meget, og det haver hun gjort for at vente på den, som hendes hu stod til. Men da vil du ikke tage hende, men kaster hende som en uartig unge.

Dette var det, jeg måtte fortælle dig. Og det råd må jeg lægge til, at med hende bør du komme vel overens, ti du kan få nok at stride med alligevel. Jeg er som den gamle, der haver set tre slægter; jeg kjender dårskaberne og deres løb.

Din moder og fader skal jeg hilse dig ifra, de venter på dig. Men derom har jeg ikke før villet skrive, at du ikke skulde bli hjærtesår. Din fader kjender du ikke; ti han er som træet, det giver ikke suk, før det hugges. Men kommer du engang noget til, da skal du lære ham at kjende, og du skal undre dig som på et rigt sted. Han haver været trykket

og taus i det verdslige, men din moder haver lettet hans sind for verdslig angst, og nu klarer det ud over dagen.

Nu dummes mine øjne, og hånden vil ikke mere. Derfor befaler jeg dig til ham, hvis øje altid våger, og hvis hånd aldrig trættes.

Baard Andersen Opdal.

Til Øyvind Pladsen!

Du synes at være vred på mig, og det gjør mig meget ondt. Ti jeg mente det ikke således, jeg mente det godt. Jeg kommer ihu, at jeg ofte ikke har været rigtig mod dig, og derfor vil jeg nu skrive til dig, men du må ikke vise det til nogen. Engang fik jeg det, som jeg vilde have det, og da var jeg ikke snil; men nu holder ingen af mig mere, og nu har jeg det meget ondt. Jon Hatlen haver digtet en nidvise om mig, og den synger alle gutter, og jeg tør ikke komme på nogen dans. Begge de gamle ved om det, og jeg hører onde ord. Men jeg sidder alene og skriver, og du må ikke vise det.

Du haver lært meget og kan råde mig, men du er nu langt borte. Jeg haver ofte været nede hos dine forældre, og din mor haver jeg talt med, og vi ere blevne gode venner; men jeg tør ikke sige noget, for du skrev så underlig. Skolemesteren gjør bare nar af mig, og han ved ingen ting om nidvisen; ti ingen i bygden tør synge sligt for ham. Nu er jeg alene og har ingen at tale med; jeg husker på, da vi var barn, og du var så snil ved mig, og jeg fik bestandig sidde på din kjælke. Men nu vilde jeg ønske, at jeg var barn igjen.

Jeg tør ikke mere bede dig svare mig; ti det tør jeg ikke. Men vilde du svare mig blot én gang til, så skulde jeg aldrig glemme dig det, Øyvind.

Marit Knudsdatter.

Kjære, brænd dette brev; jeg ved næsten ikke, om jeg tør sende det.

Kjære Marit!

Tak for brevet; det har du skrevet i en god stund. Nu vil jeg sige dig, Marit, at dig holder jeg af, så jeg næsten ikke kan være her længer, og holder du så sandt af mig igjen, så skal Jons nidvise og andre onde ord bare være blade, som træet bærer for mange. Siden jeg fik dit brev, er jeg som et nyt menneske, for der er kommen dobbelt kraft i mig, og jeg er

ikke ræd for nogen i hele verden. Da jeg havde sendt det forrige brev, så angrede jeg det, så jeg deraf blev næsten syg, Og nu skal du høre, hvad dette blev årsagen til. Bestyreren tog mig afsides og spurte mig, hvad der fejlede mig; han trodde, jeg læste for meget. Da sagde han mig, at når mit år var ude, skulde jeg få være her ét til og ganske frit; jeg skulde hjælpe ham med et og andet, men han skulde lære mig mere. Da tænkte jeg, at arbejdet var det eneste, jeg kunde holde mig til, og jeg takkede meget; og endnu angrer jeg det ikke, skjønt jeg nu længes til dig; ti jo længer jeg er her, med desto større grund kan jeg engang begjære dig. Hvor glad jeg nu er, jeg arbejder for tre, og aldrig skal jeg stå tilbage i nogen ting! Men du skal få en bog, sorn jeg læser; ti der står meget om kjærlighed. Om kvælden læser jeg den, når de andre sover, og da læser jeg også dit brev over igjen. Har du tænkt dig, når vi skal mødes? Det tænker jeg så ofte på, og det skal også du prøve og se, hvor det er dejligt. Men jeg er glad, at jeg har kravlet og skrevet så meget, skjønt det før var så tungt; ti nu kan jeg sige dig, hvad jeg vil, og smile derved i mit h j ærte.

Mange bøger skal jeg give dig at læse, så du kan se, hvor mangen gjenvordighed de har havt, som holdt rigtig af hinanden, så at de heller er døde af sorg end have givet hinanden op. Og således skal også vi gjøre, og gjøre det med stor glæde. Vel bliver det næsten to år, til vi ser hinanden, og endnu længer, til vi får hinanden; men med hver dag, som går, er det dog en dag mindre; således skal vi tænke, mens vi arbejder.

Mit næste brev skal blive om så mange ting, men i kvæld har jeg ikke mere papir, og de andre sover. Så vil jeg lægge mig, og tænke på dig, og det vil jeg gjøre, lige til jeg sovner.

Din ven

Øyvind Pladsen.

NIENDE KAPITEL.

En lørdag midsommers rodde Thore Pladsen over vandet for at hente sin søn, som om eftermiddagen skulde komme fra landbrugsskolen, hvor han var færdig. Moderen havde havt lejekone i flere dage i forvejen, alt var rent og skuret,

ikke ræd for nogen i hele verden. Da jeg havde sendt det forrige brev, så angrede jeg det, så jeg deraf blev næsten syg, Og nu skal du høre, hvad dette blev årsagen til. Bestyreren tog mig afsides og spurte mig, hvad der fejlede mig; han trodde, jeg læste for meget. Da sagde han mig, at når mit år var ude, skulde jeg få være her ét til og ganske frit; jeg skulde hjælpe ham med et og andet, men han skulde lære mig mere. Da tænkte jeg, at arbejdet var det eneste, jeg kunde holde mig til, og jeg takkede meget; og endnu angrer jeg det ikke, skjønt jeg nu længes til dig; ti jo længer jeg er her, med desto større grund kan jeg engang begjære dig. Hvor glad jeg nu er, jeg arbejder for tre, og aldrig skal jeg stå tilbage i nogen ting! Men du skal få en bog, sorn jeg læser; ti der står meget om kjærlighed. Om kvælden læser jeg den, når de andre sover, og da læser jeg også dit brev over igjen. Har du tænkt dig, når vi skal mødes? Det tænker jeg så ofte på, og det skal også du prøve og se, hvor det er dejligt. Men jeg er glad, at jeg har kravlet og skrevet så meget, skjønt det før var så tungt; ti nu kan jeg sige dig, hvad jeg vil, og smile derved i mit h j ærte.

Mange bøger skal jeg give dig at læse, så du kan se, hvor mangen gjenvordighed de har havt, som holdt rigtig af hinanden, så at de heller er døde af sorg end have givet hinanden op. Og således skal også vi gjøre, og gjøre det med stor glæde. Vel bliver det næsten to år, til vi ser hinanden, og endnu længer, til vi får hinanden; men med hver dag, som går, er det dog en dag mindre; således skal vi tænke, mens vi arbejder.

Mit næste brev skal blive om så mange ting, men i kvæld har jeg ikke mere papir, og de andre sover. Så vil jeg lægge mig, og tænke på dig, og det vil jeg gjøre, lige til jeg sovner.

Din ven

Øyvind Pladsen.

NIENDE KAPITEL.

En lørdag midsommers rodde Thore Pladsen over vandet for at hente sin søn, som om eftermiddagen skulde komme fra landbrugsskolen, hvor han var færdig. Moderen havde havt lejekone i flere dage i forvejen, alt var rent og skuret,

kammeret var gjort i stand for lang tid siden, ovn var sat ind, og der skulde Øjvind bo. Idag bar moderen friskt løv derind, lagde rent linned tilrette, redede sengen, og så ud alt imellem, om nogen båd skulde ro over vandet. Inde var stor opdækning og altid noget, som manglede, eller fluer at jage væk, og i kammeret var støv, bestandig støv. Endnu kom ingen båd: hun hvilte sig på vinduskarmen og så udover; da hørte hun skridt tæt ved sig oppi vejen og vendte hodet; det var skolemesteren, som langsomt kom nedover, støttende sig til en stok; ti hoften var daarlig. De kloge øjne gik rolig i hodet; han stansede og hvilte, nikkede til hende: "Endnu ikke kommen?"

- "Nej, jeg venter dem hvert øjeblik." - "God høtørke idag."

- "Men hedt at gå for gammelt folk." - Skolemesteren så smilende på hende: "Har ungt folk været ude idag?" - "Har så, men er gåt igjen." - "Ja vist, ja; skal vel træffes i kvæld etsteds." - "Skal vel så, ja; Thore siger, de skal ikke mødes i hans hus, før de har de gamles samtykke." - "Rigtig, rigtig."

- Om en stund ropte moderen: "Der tror jeg næsten, de kommer." - Skolemesteren så længe bortover "Jo, det er dem"; hun gik fra vinduet, og han gik ind. Da han havde hvilt lidt og drukket, drog de ned til sjøen, mens båden pilte fremover mod dem med stærk fart; ti både far og søn rodde. De roende havde kastet trøjen, det hvidnede under åren, derfor var båden snart side om side med dem. Øyvind vendte hodet og så op, han traf de to ved støen, hvilte årene og ropte: "God dag, mor, god dag, skolemester!" - "For voksent mål han har fåt!" sagde moderen, hun tindrede i ansigtet; "å nej, å nej, han er lige lys," lagde hun til. Skolemesteren tog stød mod båden, faderen lagde årene ind, Øyvind sprang forbi ham og op, gav først moderen hånden, så skolemesteren, han lo og lo igjen, og ganske mod bøndernes skik fortalte han straks i en rivende strøm om eksamen, reisen, bestyrerens attest og gode tilbud; han spurte om årsvæksten, kjendinger, undtagen én; faderen holdt på og bar op af båden, men vilde nok også høre, mente derfor, det kunde stå hen, og fulgte med. Og så bar det opover, Øyvind lo og fortalte, moderen lo med, for hun vidste slet ikke, hvad hun skulde sige. Skolemesteren drog sig langsomt ved siden og så klogt på ham, faderen gik ærbødig lidt længre borte. Og sådan kom de hjem. Han var glad over alt, han så, først over, at huset var malet, så over, at kværnhuset var udvidet, så over, at blyvinduerne var ud-

tagne i stuen og kammeret, hvidt glas kommet i stedet for grønt og vinduskarmen større. Da han kom ind, var alting så forunderlig småt, som han slet ikke havde husket det, men så muntert. Klokken kakkede som en fed høne, stolene var udskårne, næsten som de vilde snakke, hver kop på det dækkede bord kjendte han, gruen smilte så hvidkalket velkommen; løv stod og duftede langs væggene, ener lå strøet på gulvet og talte om højtid. De satte sig ned for at spise; men der blev dog ikke stort spist, ti han snakkede uden ophør. De betragtede ham nu hver enkelt med mere ro, opdagede forskjel og lighed, så på det, som var aldeles nyt ved ham, lige til de blå klædes-klær, han gik i. Engang han havde fortalt en lang historie om en af sine kammerater og endelig sluttede, så der blev en liden stans, siger faderen: "Jeg forstår næsten ikke et ord af, hvad du siger, gut, du taler så overhændig fort." - De slog i en latter allesammen, og Øyvind ikke mindst; han vidste meget godt, det var sandt, men det var ham ikke muligt at tale langsommere. Alt det ny, han på sin store utfærd havde set og lært, havde saaledes grebet hans indbildningskraft og opfatning og saaledes jaget ham ud af vante forhold, at kræfterne, der længe havde hvilet, var som opskræmte, og hodet kom i uafladeligt arbejde. Endvidere lagde de mærke til, at han havde for vane, hist og her rent vilkårlig at ta to, tre ord op igjen, atter og atter op igjen af lutter travlhed; det var, som han snublede over sig selv. Somme tider faldt det latterligt, men så lo han, og glemt var det. Skolemesteren og faderen sad og spejdede, om noget af omtanken var godt bort; men det lod ikke så: han huskede alt, var selv den, som mindede om, de burde losse båden, pakkede straks ud sit tøj og hængte op, viste frem sine bøger, sit ur, alt

det nye, og det var vel bevaret, sagde moderen. I sit lille værelse var han overmåde glad; han vilde være hjemme for det første, sagde han, hjælpe til med hø-ånnen og læse. Hvor han siden skulde hen, vidste han ikke; men det var ham akkurat det samme. Han havde fåt en raskhed og kraft i tænkningen, som forfriskede, og en livlighed, i at udtrykke sin følelse, som gjør den så godt, der hele året igjennem blot lægger an på at holde tilbage. Skolemesteren blev 10 år yngre.

"Nu er vi komne så langt med ham," sagde han strålende, da han rejste sig for at gå.

Da moderen var kommen ind fra det sædvanlige følge

274til stenhellen, bad hun Øyvind ud i kammeret. "Der er en, som venter på dig kl. 9", hviskede hun. - "Hvor?" - "Oppå berget.«

Øyvind så på klokken, og den gik til 9.. Inde kunde han ikke vente, men gik ud, kløv op over berget, stansede deroppe og så. Hustaget lå tæt opunder; buskene på taget var blevne store, alt ungtræ omkring, hvor han stod, var også vokset, og han kjendte hvert et. Han så nedover vejen, som gik langs berget og havde skogen på den andre siden. Vejen lå grå og alvorlig, i men skogen stod med al slags løv; trærne var høje og bent ^voksne, inde i den lille bugt lå et fartøj for slappe seil; det var lastet med planker og ventede vind. Han så ud over vandet, som havde båret ham frem og tilbage; det la stille og blankt, nogle sjøfugle fløj over, men uden skrig; ti det var sent. Faderen kom gående fra kværnen, stansede på stenhellen, så udover ligesom sønnen, gik derefter ned mod vandet for at forsyne båden mod natten. Moderen kom ud på den ene side af huset; ti hun kom fra kjøkkenet; hun så op mod berget, idet hun gik over tunet med noget til hønsene, så atter op og nynnede. Han satte sig ned for at vente; småskogen vokste tæt, så han ikke kunde se langt indover, men han lyttede til den mindste støj. Længe var der blot fugl, som fløj op og narrede ham, snart igjen et ikorn, som hoppede over i et andet træ. Men endelig knager det længer borte, stanser lidt, knager igjen; han rejser sig, hjærtet banker, og blodet sprøjter ham til hodet; da bryder det i buskene tæt ved ham, men det er en stor, lådden hund, som kommer og ser ham, stanser da på tre ben og rører sig ikke. Det var hunden på Øvre-Hejdegår-dene, og tæt bag den knager det igjen, hunden vender hodet og logrer; nu kommer Marit.

En busk holdt kjolen, hun vendte sig for at løse, og sådan stod hun, da han først så hende. Hun havde bart, oprullet hår, sådan som jenterne plejede at gå i hverdagslaget, hun havde en stærk, rudet livkjole uden ærmer, intet om halsen uden den nedfaldende linnedkrave; hun havde stjålet sig lige fra markarbejdet og havde ingen pynt turdet gjøre. Nu så hun op på skakke og smilte; det lyste i de hvide tænder og under de halvlukkede øjelåg; hun stod sådan lidt og pillede, men så kom hun og blev mere og mere rød for hvert skridt. Han gik hende til møde, tog hendes hånd mellem begge sine. Hun så dybt ned, og sådan stod de.

275EN GLAD

"Tak for alle dine breve," var det første, han sagde, og da hun nu så op lidet gran og lo, følte han, at hun var det mest skjælmske trold, han kunde møde i en skog; men han var fangen, og hun var det nok ikke mindre. "Hvor stor du er ble't!" sagde hun, og mente noget ganske andet. Hun så mere på ham, lo mere og mere, han lo også; men de sagde ingen ting. Hunden havde sat sig på skrænten og så ned på gården; Thore bemærkede dette hundehode nede fra vandet og kunde for sit liv ikke begribe, hvad det var, som viste sig oppå berget.

Men de to havde nu sluppet hinanden og begyndte så smat at tale. Og da han først havde begyndt, blev han snart så kringmælt, at hun måtte le ham ud. "Ja, ser du, det er, når jeg er glad, rigtig glad, ser du; og da det blev godt imellem os to, da var det, som der sprang op en lås inden i mig, sprang op, ser du." Hun lo. Siden sagde hun: "Alle de breve, du sendte mig, kan jeg næsten udenad." - "End jeg dine da! Men du skrev bestandig så kort." - "Fordi du bestandig vilde ha det så langt." - "Og når jeg vilde, vi skulde skrive mere om én ting, så svang du bort." - "Jeg tar mig bedst ud, når du ser halen, så' huldren." - "Men det er sandt; aldrig har

du sagt mig, hvorledes du blev kvit Jon Hatlen!"-------"Jeg

lo." - "Hvorledes?" - "Lo; ved du ikke hvad det er at le?« _ "Jo, le kan jeg!" - "Få se!" - "Har du hørt sligt! Jeg må da ha noget at le ad." - "Det behøver ikke jeg, når jeg er glad." - "Er du glad nu, Marit?" - "Ler jeg nu da?"

- "Ja, det gjør du!" han tog begge hendes hænder og slog dem sammen, klask i klask, mens han så på hende. Her begyndte hunden at knurre, siden rejste den hår og satte i at gjø bent ned, den blev sintere og sintere, tilsist ganske rasende. Marit sprang forskrækket tilbage, men Øyvind frem og så ned. Det var hans far, den gjødde på; han stod tæt under berget med begge hænder i lommen og så op på hunden. "Er du der, du også? Hvad er det for en gal hund, du har deroppe?"

- "Det er en hund fra Hejdegårdene," svarede Øyvind noget forlegen. - "Hvordan pokker er den kommen derop?" - Men moderen havde set ud fra kjøkkenet; ti hun havde hørt den skrækkelige støj, og hun forstod alt, lo og sagde: "Den hunden farer her hver dag, så det er ikke noget underligt." - "Det er da også .en glubsk hund." - "Den blir bedre, når en klapper den," mente Øyvind og gjorde så; hunden taug, men knurrede. Faderen gik troskyldig ned, og de to var frelste for opdagelse.

276 *g£?"Det var nu den gang," sagde Marit, da de atter mødtes.

- "Blir det værre siden, mener du?" - "Jeg kjender én, jeg, som vil passe os op." - "Din bestefar?" - "Netop." - "Men han skal ikke gjøre os noget." - "Aldrig det slag." - "Og det lover du?" - "Ja, det lover jeg, Øyvind." - "Hvor vakker du er, Marit!" - "Så så' ræven til ravnen og fik osten." - "Du kan tro, jeg også ^ vil ha osten." - "Men du får den ikke." -"Men jeg tar den." - Hun vendte hodet, og han tog den ikke. - "Jeg skal sige dig et, jeg, Øyvind!" hun så op fra siden. - "Nu?" - "Hvor styg du er ble't!"

- "Du vil nok gi osten alligevel." - "Nej, det vil jeg ikke," hun vendte sig pány.

"Nu må jeg gå, Øyvind." - "Jeg skal følge dig, jeg," - "Men ikke ud af skogen; da kan bestefar se dig." - "Nej, ikke ud af skogen. Kjære, løber du?" "Vi kan da ikke gå side om side her." - "Men sligt er da ikke følgeskab!" - "Tag mig da!" - Hun løb, han efter, og hun hang snart fast, så han tog hende. - "Har jeg nu taget dig for bestandig, Marit?" han havde hånden om hendes liv. - "Jeg tror det," sagde hun sagte og lo, men var både rød og alvorlig. Nej, nu må det ske, tænkte han, og han tog og vilde kysse hende; men hun bøjede hodet ned under hans arm, lo og løb. Hun stansede dog borte ved de siste trær; "når skal vi så mødes igjen?" hviskede hun. - "Imorgen, imorgen!" hviskede han tilbage. - "Ja, imorgen!" - "Farvel!" hun løb. - "Marit!" og hun stansede. - "Du, det var rart, at vi mødtes først oppe på berget." - "Ja, det var så," hun løb igjen.

Han så længe efter hende, hunden for foran og gjødde, hun efter og hyssede. Han vendte sig, tog huen og kastede ende op, tog den igjen og kastede; "nu tror jeg nok, jeg begynder at bli glad, jeg," så gutten og sang hjemover.

TIENDE KAPITEL.

En eftermiddag ud på sommeren, da moderen og en pige ragede op hø sammen, faderen og Øyvind bar ind, kom en liden barfodet og barhodet gut hoppende nedover bakkerne og bortover marken til Øyvind, som han gav en seddel. "Du løber

5^3. 277"Det var nu den gang," sagde Marit, da de atter mødtes.

- "Blir det værre siden, mener du?" - "Jeg kjender én, jeg, som vil passe os op." - "Din bestefar?" - "Netop." - "Men han skal ikke gjøre os noget." - "Aldrig det slag." - "Og det lover du?" - "Ja, det lover jeg, Øyvind." - "Hvor vakker du er, Marit!" - "Så så' ræven til ravnen og fik osten." - "Du kan tro, jeg også ^ vil ha osten." - "Men du får den ikke." -"Men jeg tar den." - Hun vendte hodet, og han tog den ikke. - "Jeg skal sige dig et, jeg, Øyvind!" hun så op fra siden. - "Nu?" - "Hvor styg du er ble't!"

- "Du vil nok gi osten alligevel." - "Nej, det vil jeg ikke," hun vendte sig pány.

"Nu må jeg gå, Øyvind." - "Jeg skal følge dig, jeg," - "Men ikke ud af skogen; da kan bestefar se dig." - "Nej, ikke ud af skogen. Kjære, løber du?" "Vi kan da ikke gå side om side her." - "Men sligt er da ikke følgeskab!" - "Tag mig da!" - Hun løb, han efter, og hun hang snart fast, så han tog hende. - "Har jeg nu taget dig for bestandig, Marit?" han havde hånden om hendes liv. - "Jeg tror det," sagde hun sagte og lo, men var både rød og alvorlig. Nej, nu må det ske, tænkte han, og han tog og vilde kysse hende; men hun bøjede hodet ned under hans arm, lo og løb. Hun stansede dog borte ved de siste trær; "når skal vi så mødes igjen?" hviskede hun. - "Imorgen,

imorgen!" hviskede han tilbage. - "Ja, imorgen!" - "Farvel!" hun løb. - "Marit!" og hun stansede. - "Du, det var rart, at vi mødtes først oppe på berget." - "Ja, det var så," hun løb igjen.

Han så længe efter hende, hunden for foran og gjødde, hun efter og hyssede. Han vendte sig, tog huen og kastede ende op, tog den igjen og kastede; "nu tror jeg nok, jeg begynder at bli glad, jeg," så gutten og sang hjemover.

TIENDE KAPITEL.

En eftermiddag ud på sommeren, da moderen og en pige ragede op hø sammen, faderen og Øyvind bar ind, kom en liden barfodet og barhodet gut hoppende nedover bakkerne og bortover marken til Øyvind, som han gav en seddel. "Du løber

5^3. 277godt, du!" sagde Øyvind. "Jeg har betaling for det," svarede gutten. På spørsmål, om han skulde ha svar, lød det nej, og han tog vejen hjem igjen over berget; ti der kom nogen efter ham oppi vejen, sagde han. Øyvind åbnede brydsomt seddelen; ti den var først lagt sammen i en strimmel, dernæst var den knyttet, så forseglet og tillakket, og i sedlen stod:

"Nu er han på fflarseo; mtn dtt g&r langsomt. Spring på skogen, og gjem dig!

Den, du ved."

"Nej, om jeg gjør," tænkte Øyvirtd og så trodsig opover bakkerne. Det varede heller ikke længe, før en gammel mand viste sig øverst i bakkerne, hvilte, gik lidt, hvilte igjen; både Thore og konen stansede for at se på. Men Thore smilte snart, konen derimod skiftede farve. "Kjender du ham?" - "Ja, her et just ikke let at ta fejl."

Far og søn begyndte på ny at bære hø; men den siste passede det så, at de altid fulgtes. Den gamle oppi bakken kom langsomt nærmere ligesom et tungt vestenvejr. Han var meget høj og noget førlig; han havde onde ben og gik fod for fod med svær holdning og stav. Han kom snart så nær, at de kunde se ham nøje; han stansede, tog huen af hodet og tørkede sveden med et tørklæde. Han var ganske skallet langt bagover; han havde et rundt sammenfoldet ansigt, små gnistrende, plirende øjne, buskede bryn og alle tænder i munden. Når han talte, var det med en skarp, gnældrende stemme, der hoppede som over grus og sten; men på et og andet "r" hvilte den med stort velbehag, trillede så henover det i flere alens længde og gjorde i det samme et vældigt hop i tonen. Han havde i yngre dage været bekjendt for en munter, men hidsig mand; på sine gamle var han ved mange slags modgang blevet ilter og mistænkelig.

Thore og sønnen gjorde mange venderejser, før Ole kunde vinde frem; de forstod begge, at han ikke kom for det godes skyld, derfor var det så meget pudsigere, at han aldrig nådde. De måtte begge gå der meget alvorlige og tale ganske sagte, men da dette aldrig tog ende, blev det løjerligt. Blot et halvt ord, som træffer, kan under sådanne omstændigheder tænde latter, og allerhelst, når der er fare forbunden med at le. Da han tilsist var nogle favne borte, men som aldrig tog ende,

sagde Øyvind ganske tørt og sagte: "Han må føre tungt læs, den mand," - og mere skulde der ikke til. Jeg mener, du er ikke klog," hviskede faderen, skjønt han nok selv lo. - "Hm, hm!" kræmtede Ole oppi bakken. "Han lager halsen til," hviskede Thore. Øyvind faldt på knæ foran høsåten, stak hodet ind i høet og lo. Faderen bøjede sig også ned. "Lad os gå ind på laven," hviskede han, tog et fang hø og travede i vej; Øyvind tog en liden dusk, sprang efter, kroget af latter, og slåp sig først ned indpå laven. Faderen var en alvorlig mand, men fik nogen ham ind på latteren, småklukkede det først i ham, derpå blev det altid længre, men uafbrudte triller, indtil de flød sammen i en eneste lang ulyd, hvorefter der kom bølge på bølge med altid længre sug. Nu var han kommet i vej, sønnen lå på gulvet, faderen stod over, og begge lo, så det bragede. De havde sig en gang imellem sligt lattertag; men "dette kom ubelejligt," sagde faderen. Tilsist vidste de ikke, hvorledes dette skulde gå, ti den gamle måtte jo være kommen tilgårds. "Jeg vil ikke ud," sagde faderen; "jeg har ingenting med ham at bestille." - "Ja, så gar heller ikke jeg," svarede Øyvind. - "Hm-hm," lød det lige udenfor låvevæggen. Faderen truede til gutten: "Vil du ud med dig!" - "Ja, gå du først!" - "Nej, vil du bare pakke dig!" - "Ja gå først!" - og de børstede af hverandre og

gik meget alvorlige frfm. Da de kom nedenfor kloppen, så de Ole stå vendt mod kjøkken-døren, som han betænkte sig; han holdt huen i den ene hånd, hvormed han holdt staven, og tørrede med et tørklæde sveden af det skallede hode, men ruskede også op i bustene bag øret og i nakken, så de stak ud som pigger. Øyvind holdt sig bag faderen; denne måtte derfor stå stille, og for at gjøre en ende på det sagde han uhyre alvorlig: "Er så gammelt folk ude og går?" Ole vendte sig, så hvast på ham og satte huen tilrette, før han svarede: "Ja, det læg's til." - "Du kan være træt, vil du ikke gå ind?" - "Å, jeg kan hvile her, jeg står; jeg har ikke langt ærend." - Der var en, som gløttede på kjøkken-døren; imellem hende i kjøkkendøren og Thore stod gamle Ole, med hueskjærmen nedover øjnene; ti huen var for stor nu, siden håret var gåt bort. For at kunne se hældede han hodet dygtig bagover, staven holdt han i højre hånd, og den venstre holdt han spændt i siden, når han ikke gestikulerte, men det gjorde han aldrig stærkere end ved at sende den halvt ud ifra sig og holde den stille der som en vagt om sin vær-

dighed. "Er det søn din, som står bag dig?" begyndte han med rask stemme. - "De siger så." - "Øyvind heder han, ikke så?" - "Ja, de kalder ham Øyvind." - "Han har været på en af disse agerskolerne der syd på?" - "Det var noget sligt, ja." - "Nej, jenten min, hun, datterdatter min, Marit ja, hun er ble't galen på det siste." - "Det var lejt." - "Hun vil ikke gifte sig." - "Nu da?" - "Hun vil ingen ha af alle de gårdgutter, som by'r sig til." - "Ja så!" - "Men det skal være hans skyld, hans, som står der." - "Ja så?" - "Han skal ha gjort hende hodetullen; ja, han der, søn din, Øyvind."

- "Det var som pokker." - "Ser du, jeg liker ikke, at nogen tar hestene mine, når jeg slipper dem tilfjælds, liker heller ikke, at nogen tar døtrene mine, når jeg slipper dem til dans, liker det slet ikke." - "Nej det forstår sig." - "Jeg kan ikke gå efter; jeg er gammel, jeg kan ikke passe på." - "Nej-nej; nej-nej!" - ,Ja, ser du, jeg vil holde skik og orden; der skal stabben stå, og der skal øksen ligge, og der kniven, og der skal de sope, og der skal de kaste ud, ikke udenfor døren, men der i krogen, der netop, ja, og ikke noget andet sted. Altså, når jeg siger til hende: ikke ham, men ham! så skal det være ham - og ikke ham!" - "Naturligvis." - "Men slig er det ikke; i tre år har hun sagt nej, og i tre år har det ikke været godt imellem os. Dette er ondt; og det er ham, som er grunden, så vil jeg sige ham, så du hører det, du, som far er, at det nytter ham ikke; han får slutte." - "Ja ja." - Ole så en stund på Thore, da sagde han: "Du svarer så kort!"

- "Den pølse er ikke længre."

Her måtte Øyvind le, skjønt hans sind ikke var til det. Men hos frejdige mennesker står frygten altid på grænsen af latter, og nu fik han hældning til det siste. "Hvad ler du ad?" spurgte Ole kort og skarpt. - "Jeg?" - "Ler du ad mig?" - "Bed gud bevare mig!" men hans eget svar gav ham latterlyst. Dette så Ole og blev aldeles rasende. Både Thore og Øyvind vilde bøde af med alvorligt ansigt og bøn om at gå ind; men det var tre års harme, som søgte luft, og derfor var den ikke til at stanse. "Du må ikke tænke at gjøre nar af mig," begyndte han; "jeg går i lovligt ærend, jeg sørger for mit barnebarns lykke, således som jeg forstår den, og hvalpungers latter hindrer mig ikke. En opdrager ikke jenter for at kaste dem ned i den første husmandsplads, som vil lukke op, og man styrer ikke hus i firti år for at levere altsammen til den første, som

narrer jenten. Datter min gik og skabte sig så længe, til hun fik gifte sig med en fark, og han drak dem overende begge to, og jeg måtte ta barnet og betale moroen; men dyre død, om det skal gå datterdatter min på samme måde, nu ved du det! - Jeg skal sige dig, at så sandt jeg er Ole Nordistuen på Hejdegårdene, skal præsten før lyse til bryllups for huldrefolket oppe i Nordalsskogen, end han skal slippe slige navne ned fra prækestolen, som Marits og dit, din julebuk! - Skal du kanske gå og skræmme skikkelige friere fra gården, du? Ja, prøv på at komme, så skal du få slig en rejse nedover bakkerne, at skoerne skal stå bag efter dig som en røg. Din Fliremikkel! Du tror kanske, jeg ikke ved, hvad du tænker på, både du og hun. Jo, I tænker, at gamle Ole Nordistuen skal vende næsen i vejret bortpå kirkegården, og så vil I trippe frem til alteret. Nej, nu har jeg levet 66 år, - og jeg skal bevise dig, jeg, gut, at jeg skal leve, så I skal få blegsot af det, begge to! Jeg skal gi dig det til, jeg, at du skal få lægge dig omkring væggene som nysne og endda ikke se hendes fodsåler, for jeg sender hende

ud af bygden, jeg sender hende did, hun er tryg, så kan du flakse om her som en latterskrike og gifte dig med regn og nordenvind. Og så taler jeg ikke mere til dig; men nu ved du, som, far er, min mening, og vil du hans vel, som det her gjælder, da må du få ham til at bøje elven did, den kan løbe; over min ejendom er det forbudt." - Han vendte sig med små, forte skridt, idet han løftede højre fod lidt stærkere end venstre og småskjændte for sig selv.

Der var faldt fuldkommen alvor over de tilbagestående, et ondt varsel havde blandet sig i deres spøg og latter, og huset stod et øjeblik tomt som efter en skræk. Moderen, som fra kjøkkendøren havde hørt alt, så bekymret på Øyvind, næsten til tårer, og hun vilde ikke gjøre det tyngre for ham ved at sige et eneste ord. Da de alle stiltiende var gåt ind, satte faderen sig ved vinduet og så ud efter Ole med megen alvor over sit åsyn. Øyvinds øje hang ved hans mindste minespil; ti i hans første ord måtte jo næsten de to unges fremtid ligge. Satte Thore sit nej sammen med Oles, stod det neppe til at komme forbi. Tanken løb skræmt fra hindring til hindring; han så et øjeblik bare fattigdom, modvilje, misforståelse og krænket æresfølelse, og enhver støtte, han vilde ta til, gled under tanken. Det forøgede hans uro, at moderen stod med

9^ 281hånden på kjøkkendørsklinken, uvis, om hun havde mod til at være inde og vente opgjør, og at hun tilsist ganske tabte modet og listede sig ud. Øyvind så ufravendt på faderen, som aldrig vilde drage blikket ind; sønnen turde heller ikke tale, ti den anden måtte jo få tænke fuldt ud. Men netop i samme stund havde sjælen løbet sin angstens bane helt ud og tog holdning igjen; "ingen uden gud kan dog til syvende og sist skille os," tænkte han ved sig selv og så på faderens rynkede bryn; - nu kom der snart noget. Thore drog et langt suk, rejste sig, så indover og traf sønnens blik. Han stansede og så længe på ham. - "Min vilje var det, at du opgav hende; ti man skal nødig tigge eller true sig frem. Vil du ikke afstå derfra, så tør du ved lejlighed sige mig til, og kanske jeg så kan hjælpe dig." - Han gik til sit arbejde, og sønnen fulgte.

Men om kvælden havde Øyvind sin plan færdig; han vilde søge om at bli amtsagronom og bede bestyreren og skolemesteren hjælpe sig. "Holder hun så ud, skal jeg med guds hjælp vinde hende gjennem mit arbejde".

Han ventede forgjæves på Marit den kvæld, men han sang, mens han gik der, den sang, han holdt mest af:

Løft dit hode, du raske gut! Om et håb eller to blev brudt, blinker et nyt i dit øje, straks det får glans af det høje!

Løft dit hode, og se dig om! Noget er der, som roper: kom! - noget med tusende tunger, som om frejdighed sjunger.

Løft dit hode; ti i dig selv blåner også et udstrakt hvælv, hvor der med harper klinger, jubler, toner og svinger!

Løft dit hode, og sjung det ud! Aldrig kuer du vårens skud; hvor der er gjærende kræfter, skyder det året efter.

Løft dit hode, og tag din dåb af det høje, strålende håb, som over verden hvælver og i hver livsgnist skjælver!

ELLEVTE KAPITEL.

Midt i middagshvilen var det; folkene sov på de store Hejdegårde, høet lå kastet efter dem på volden, og riverne stod stagede i jorden. Nedenfor låvekloppen stod høslæderne, sæletøjet lå afsprættet ved siden, og hestene gik i tjor et stykke derifra. Foruden disse og nogle høns, som var komne borti ageren, såes ikke et levende væsen på den hele slette.

I fjældet over gårdene var der et skar, og der gik vejen ind til Hejdegårdssætrene, store, græsrige fjældsletter. Oppe i skåret stod idag en mand og så nedover sletten, ret som om han ventede nogen. Bag ham lå et lidet fjældvand, hvorifra den bæk løb ned, som gjorde skar i fjældet; omkring dette vand gik på begge sider kreaturveje indover mod sætrene, som han kunde se langt borte. Det haukede og gjødde fremover mod ham, bjælderne skingrede mellem aserne; ti kjørene skinede og søgte vandet, hunde og gjætere vilde samle dem, men forgjæves. Kjørene kom sættende med de underligste fagter, gjorde nødtvungne kast og løb med korte, olme brøl og halen i vejret lige ned i vandet, hvor de blev stående; deres klokker kimede over vandet, hver gang de bevægede hodet. Hundene drak lidt, men blev tilbage på fast land, gjæterne kom efter og satte sig på det varme,

glatte berg. Her tog de frem sin nistemad, byttede med hverandre, skrød af hinandens hunde, okser og husfolk, klædte sig siden af og sprang i vandet ved siden af kjørene. Hundene vilde ikke ud, men sluntede dovne omkring med hængende hode, hede øjne og tungen på den ene side. Rundt i lierne såes ingen fugl, ingen lyd hørtes uden børnenes småsnak og klokkekim; lynget stod forbrændt og afsvedet, solen hedede op bergstierne, så alt kovnede i varme.

Men Øyvind var det, som sad deroppe i middagssolen og ventede. Han sad i skjorteærmerne tæt ved den bæk, som randt ud af vandet. Ingen viste sig endnu på Hejdegårdsslet-

Løft dit hode, og tag din dåb af det høje, strålende håb, som over verden hvælver og i hver livsgnist skjælver!

ELLEVTE KAPITEL.

Midt i middagshvilen var det; folkene sov på de store Hejdegårde, høet lå kastet efter dem på volden, og riverne stod stagede i jorden. Nedenfor låvekloppen stod høslæderne, sæletøjet lå afsprættet ved siden, og hestene gik i tjor et stykke derifra. Foruden disse og nogle høns, som var komne borti ageren, såes ikke et levende væsen på den hele slette.

I fjældet over gårdene var der et skar, og der gik vejen ind til Hejdegårdssætrene, store, græsrige fjældsletter. Oppe i skåret stod idag en mand og så nedover sletten, ret som om han ventede nogen. Bag ham lå et lidet fjældvand, hvorifra den bæk løb ned, som gjorde skar i fjældet; omkring dette vand gik på begge sider kreaturveje indover mod sætrene, som han kunde se langt borte. Det haukede og gjødde fremover mod ham, bjælderne skingrede mellem aserne; ti kjørene skinede og søgte vandet, hunde og gjætere vilde samle dem, men forgjæves. Kjørene kom sættende med de underligste fagter, gjorde nødtvungne kast og løb med korte, olme brøl og halen i vejret lige ned i vandet, hvor de blev stående; deres klokker kimede over vandet, hver gang de bevægede hodet. Hundene drak lidt, men blev tilbage på fast land, gjæterne kom efter og satte sig på det varme,
glatte berg. Her tog de frem sin nistemad, byttede med hverandre, skrød af hinandens hunde, okser og husfolk, klædte sig siden af og sprang i vandet ved siden af kjørene. Hundene vilde ikke ud, men sluntede dovne omkring med hængende hode, hede øjne og tungen på den ene side. Rundt i lierne såes ingen fugl, ingen lyd hørtes uden børnenes småsnak og klokkekim; lynget stod forbrændt og afsvedet, solen hedede op bergstierne, så alt kovnede i varme.

Men Øyvind var det, som sad deroppe i middagssolen og ventede. Han sad i skjorteærmerne tæt ved den bæk, som randt ud af vandet. Ingen viste sig endnu på Hejdegårdsslet-

ten, og han begyndte så småt at bli bange, da pludselig en stor hund kom tungt drageride udaf en dør i Nordistuen og efter den en jente i skjorteærmene; hun sprang bortover voldene op mod berget, han havde stor lyst til at hauke ned, men turde ikke. Han så opmerksomt på gården, om nogen tilfældig skulde komme ud og bemærke hende, men beskyttet var hun, og han rejste sig flere gange af utålmodighed.

Så kom hun endelig, arbejdende sig frem langs med bækken, hunden lidt foran og lugtende i luften, hun med tag i småbuskene og trættere og trættere gang. Øyvind sprang nedover, hunden knurrede og der blev hysset på den, men straks Marit så ham komme, satte hun sig på en stor sten, rød som blod, træt og forekommen af varme. Han hivde sig op på stenen ved siden af: "Tak for det, du kom!" - "For varme og vej! Har du ventet længe?" - "Nej. Siden de passer os op om kvælden, må vi bruge middagen. Men herefter tænker jeg, vi ikke skal ta det så hemmeligt og møjsomt; det er netop derom, jeg vil tale med dig." - "Ikke hemmeligt." - "Jeg ved nok, at alting behager dig mest, som går hemmeligt til; men at vise mod behager dig også. Idag kommer jeg til at tale længe med dig, og nu må du høre." - "Er det sandt, du søger om at bli amtsagronom?" - "Ja, og jeg blir det nok. Dermed har jeg en dobbelt hensigt, først den at vinde stilling, og dernæst og især den at udrette noget, som din morfar kan se og skjønne. Det træffer sig så heldigt, at de fleste opsid-dere på Hejdegårdene er unge folk, som vil forbedringer og forlanger hjælp; penger har de også. Så begynder jeg der; jeg skal rette på alt, fra deres fjøs til

deres vandledninger, jeg skal holde foredrag og arbejde, jeg skal så at sige belejre gamlingen med gode gjærninger." - "Dette er kjækt talt; mere, Øyvind!" - "Ja, det andet skal handle om os to. Du må ikke rejse." - "Når han befaler det?" - "Og ikke ha noget hemmeligt, hvad os to angår." - "Når han plager mig?" - "Men vi opnår mere og beskytter os bedre ved at la' alt bli offentligt. Vi skal netop være så meget under folks øjne, at de altid må tale om, hvor vi holder af hverandre; des snarere ønsker de, at det må gå os vel. Du må ikke rejse. Der er fare for dem, som skilles, og der kan bryde snak ind imellem dem. Vi tror ikke noget det første år, men vi kan begynde så småt at tro det andet. Vi to skal mødes én gang om ugen og le bort alt det onde, som de vil sætte imellem os; vi skal

kunne mødes på en dans og træde takten, så det synger, mens de sidder rundt om, som bagtaler os. Vi skal mødes ved kirken og hilse til hverandre, så alle de ser på det, som kunde ønske os hundrede mile fra hverandre. Digter nogen en vise om os, så sidder vi sammen og prøver på at lage en, som kan svare; det må altid gå, når vi hjælpes ad. Ingen kan nå os, når vi holder sammen, og også viser folk, at vi holder sammen. Al denne ulykkelige kjærlighed tilhører enten rædde folk eller svage folk eller syge folk eller beregnende folk, som går og venter på en viss lejlighed, eller listige folk, som tilsist svider for sin egen list, eller anselige folk, som ikke holder så vidt af hverandre, at stand og forskjel kan glemmes, - de går og stikker sig væk, sender breve, skjælver ved et ord, og frygten, denne bestandige uro og stikken i blodet, tar de så tilsist for kjærlighed, føler sig ulykkelige og løses op som sukker. Pyt, sa'n, holdt de rigtig af hverandre, så frygtede de ikke, så lo de, så gik de åbent lige på kirkeporten i hvert smil og hvert ord. Jeg har læst om det i bøgerne, og jeg har set det selv også: det er skralt med den kjærlighed, som går bagveje. Den må begynde i hemmelighed, fordi den begynder i undseelse; men den må leve i åbenhed, fordi den lever i glæde. Det er som i løvskiftningen, at det ikke kan gjemme sig, det, som skal vokse, og i alt fald så ser du, at alt det, som er tørt på træet, falder af i den samme stund, løvsprættet begynder. Den, som får kjærlighed, slipper, hvad han holdt fast af gammelt, dødt tøjeri, safterne sprætter og springer, og da skulde ingen mærke det? Ho-i, jente, de skal bli glade af at se os glade; to forlovede, som holder ud, gjør folk en velgjærning, for de gir dem et digt, som deres barn lærer udenad til de vantro forældres skam. Jeg har læst om så mange sådanne, der lever også nogle i folks mund her i bygden, og netop børnene af dem, som engang forvoldte alt det onde, er det, som nu fortæller og røres. Ja, Marit, nu skal vi to gi hinanden hånden, sådan, ja, og så skal vi love hinanden at holde ihob, sådan, ja, og så skal det gå, hurra! -" Han vilde ha fat i hodet, men hun vendte det væk og lod sig glide ned af stenen.

Han blev siddende, hun kom igjen, og med armene på hans knæ blev hun stående og talte med ham, idet hun så op. "Hør nu, Øyvind, når han nu vil, jeg skal rejse, hvad så?" - "Så skal du sige nej, rent ud." - "Kjære, går det an?" - "Han kan da ikke bære dig ud i vognen!" - "Om han ikke netop

gjør det, så kan han på mange andre måder tvinge mig." - "Det tror jeg ikke; lydighed er du jo pligtig, så længe den ikke er synd; men du er også pligtig at la' ham vide fuldt ud, hvor tungt det denne gang er dig at være lydig. Jeg mener, han betænker sig, når han ser det; nu tror han som de fleste, at det bare er barnefjas. Vis ham, det er noget mere." - "Du kan tro, han er ikke grej. Han vogter mig som en tjoret gjed."

- "Men du slider tjoret flere gange om dag." - "Det er ikke sandt." - "Jo, hver gang du hemmelig tænker på mig, så slider du det." - "Ja sådan. Men er du også viss på, at jeg tænker så ofte på dig?" - "Ellers sad du ikke her." - "Kjære, du sendte jo bud, at jeg skulde komme!" - "Men du gik, fordi tankerne drev." - "Heller, fordi vejret var så vakkert." - "Du sagde nylig, det var for varmt." - "Til at gå imod bakkerne, ja, men ned igjen!" - "Hvorfor gik du så op?" - "For at kunne springe ned." - "Hvorfor er du ikke alt sprunget?" - "Fordi jeg måtte hvile." - "Og tale med mig om kjærlighed?"

- "Jeg kunde gjærne gjøre dig den glæde at høre på." - "Mens fugle sang/' - "og de andre sov," - "og de klokker klang" - "i den grønne skov."

Her så de begge Marits bestefar komme ruslende ud på gården og så gå hen til klokkesnoren for at ringe folkene op. Folkene drog sig frem af laver, skjul og stuer, gik søvnige til hestene og riverne, spredte sig på marken, og

om en stund var alt liv og arbejde på nyt. Kun bestefaderen gik ud af det ene hus og ind i det andet, tilsist op på den højeste låveklop og så udover. En liden gut kom springende hen til ham, ventelig havde han ropt på ham. Gutten ganske rigtig nedover i den retning, Pladsen lå, bestefaderen imidlertid rundt om gården, idet han ofte så opover, og anede vel mindst, at det sorte oppe på "Skorstenen" var Marit og Øyvind. Men anden gang var Marits store hund til ulejlighed. Den så en fremmed hest kjøre ind på Hejdegårdene, og idet den trodde, at den stod midt i sin gårdsforretning, gav den sig til at gjø af alle livsens kræfter. De hyssede på hunden, men den var blevet vred og vilde ikke holde op, bestefaderen stod nede og stirrede ende i vejret. Men det blev endnu værre, ti alle gjæternes hunde hørte med forbauselse den fremmede stemme og løb til. Da de så, at det var en stor, gråbenlignende kjæmpe, forenede alle de stridhårede finnehunde sig om denne ene; Marit blev så forskrækket, at hun løb uden farvel, Øyvind midt op i slagsmålet,

286 -Q#?spændte og slog, men de bare flyttede kampplads og så atter isammen under grusomme hyl og spark, han efter på nyt, og således lige til de valsede sig bort til bækkebrinken, da løb han til, hvoraf følgen var, at de væltede allesammen ned i vandet just et sted, hvor det var rigtig dybt, drog sig da skamfulde fra hverandre, og således endte dette skogslag. Øyvind gik skogen bortover, til han nådde bygdevejen, men Marit mødte bestefaderen oppe ved skigarden; det havde hunden forvoldt hende.

"Hvor kommer du fra?" - "Fra skogen!" - "Hvad gjorde du der?" - "Plukkede bær." - "Det er ikke sandt." - "Nej, det er det heller ikke." - "Hvad gjorde du da?" - "Jeg talte med en." - "Var det med pladsegutten?" - "Ja." - "Hør nu, Marit, imorgen rejser du." - "Nej." - "Hør nu, Marit, jeg vil bare sige dig én eneste ting, bare én: du skal rejse."

- "Du kan ikke løfte mig i vognen." - "Ikke? Kan jeg ikke?"

- "Nej, for du vil ikke." - "Vil jeg ikke? Hør nu, Marit, bare for moro, ser du, bare for moro vil jeg fortælle dig, at jeg skal slå rygstykkerne istykker på den fillegutten din." - "Nej, det tør du ikke!" - "Tør jeg ikke? Siger du, jeg ikke tør? Hvem skulde gjøre mig noget, hvem?" - "Skolemesteren." - "Skol-skole-skolemesteren? Bry'r han sig om ham, mener du?" - Ja, det er ham, som har holdt ham på agronomskolen." - "Skolemesteren?" - "Skolemesteren!"

"Hør nu, Marit, jeg vil ikke vide af dette rend, du skal ud af bygden. Du gjør mig bare sorg og bedrøvelse, så var det med mor din også, bare sorg og bedrøvelse. Jeg er en gammel mand, jeg vil se dig godt forsørget, jeg vil ikke leve i folkesnak som en nar for den sags skyld; jeg vil bare dit eget beste; du skal skjønne på det, Marit. Snart er det forbi med mig, så står du der; hvordan vilde det ha gåt mor din, havde ikke jeg været? Hør nu, Marit, vær vitug, lyd på, hvad jeg siger; jeg vil bare dit eget beste." - "Nej, det vil du ikke."

- "Så? Hvad vil jeg da?" - "Ha din vilje frem, det vil du; men du spørger ikke om min." - "Du skulde kanske ha vilje, du, din måseunge? Du skulde kanske forstå dit eget beste, du, din nar? Jeg skal gi dig lidt ris, skal jeg, så stor og lang du er. Hør nu, Marit, lad mig godsnakke med dig. Du er i grunden ikke så gal, men du er forstyrret. Du skal høre på mig, jeg er en gammel og fornuftig mand. Vi skal godsnakke lidt, det står ikke så rart til med mig, som folk tror, en fattig,

287løs fugl kan snart flyve væk med det lille, jeg har; far din tog hårdt på det, han. Lad os sørge for os selv i denne verden, den er ikke bedre værd. Skolemesteren har godt for at snakke, for han har penger selv; det har præsten med, de kan præke, de. Men vi, som skal trælle for føden, med os er det en anden sag. Jeg er garnmel, jeg ved meget, jeg har set mange ting; kjærlighed, ser du, det kan være vel nok, sådan til at snakke om, ja, men det dur ikke; det er godt nok for præstefolket og de dele, bønderne må ta det på en anden måde. Først maden, ser du, så gudsord og så lidt skrivning og regning og så lidt kjærlighed, hvis det så kan lage sig, men det nytter bitterdød ikke at begynde med kjærlighed og ende med maden. Hvad svarer du nu, Marit?" - "Jeg ved ikke." - "Ved du ikke, hvad du skal svare?" - "Jo, det ved jeg." - "Nu da?" - "Skal jeg sige det?" - "Ja, vist skal du sige det!" - "Jeg holder meget på den kjærligheden." Han stod et øjeblik forfærdet, huskede så hundre lignende samtaler og med lignende udfald, rystede på hodet, vendte ryggen til og gik.

Han æglede sig ind på husmændene, overfusede jenterne, bankede den store hund og skræmte næsten livet af en liden høne, som var kommet i ageren; men til hende sagde han intet.

Den kvæld var Marit så glad, da hun gik op for at lægge sig, at hun åbnede vinduet, lå i karmen, så ud og sang. Hun havde fåt en liden, fin kjærlighedsvise, den sang hun:

Holder du af mig, holder jeg af dig alle mine levedage; sommeren var kort, græsset blegner bort, kommer med vor leg tilbage.

Hvad du sa' ifjor,

husker jeg iår,

sidder som en fugl i karmen, -

kakker på og slår,

synger lidt og spår

lykke under solevarmen.

Litli-litli-lu!

Hører du mig nu,

gutten bag ved birkehejen?

Ordene vil gå, -

mørket falder på, -

kanske kan du vise vejen!

Sjo-i, sjo-i, hys,

sang jeg om et kys? -

Nej, det gjorde jeg vist ikke.

Hørte du det, du?

Kom det ej ihu, -

jeg vil lade afbud skikke.

O, godnat, godnat! Drømmen har mig fat, den om dine milde øjne og de tause ord, som af krogen for, - o, de vare så forfløjne!

Nu, jeg lukker til. Er det mer, du vil? Tonerne tilbage trille, lokker mig og ler, - vilde du mig mer? Aftnen er så varm og stille.

TOLVTE KAPITEL.

Nogle år er gået hen siden siste optrin.

Det er ud på høsten, skolemesteren kommer gående op til Nordistuen, lukker op den ydre dør, finder ingen hjemme, lukker så op en til, finder ingen hjemme, går så stedse videre ind til det inderste kammer i den lange bygning; der sidder Ole Nordistuen alene foran sengen og ser på sine hænder.

Skolemesteren hilser og hilses; han tar en krak og sætter sig foran Ole. "Du har sendt bud på mig,"sig er han. - "Jeg har så."

Skolemesteren bytter skrå, ser sig om i kammeret, tar en bog, som ligger på bænken og blader i den. "Hvad var det, du vilde mig?" - "Jeg sidder just og tænker på det."

Ordene vil gå, -

mørket falder på, -

kanske kan du vise vejen!

Sjo-i, sjo-i, hys,

sang jeg om et kys? -

Nej, det gjorde jeg vist ikke.

Hørte du det, du?

Kom det ej ihu, -

jeg vil lade afbud skikke.

O, godnat, godnat! Drømmen har mig fat, den om dine milde øjne og de tause ord, som af krogen for, - o, de vare så forfløjne!

Nu, jeg lukker til. Er det mer, du vil? Tonerne tilbage trille, lokker mig og ler, - vilde du mig mer? Aftnen er så varm og stille.

TOLVTE KAPITEL.

Nogle år er gået hen siden siste optrin.

Det er ud på høsten, skolemesteren kommer gående op til Nordistuen, lukker op den ydre dør, finder ingen hjemme, lukker så op en til, finder ingen hjemme, går så stedse videre ind til det inderste kammer i den lange bygning; der sidder Ole Nordistuen alene foran sengen og ser på sine hænder.

Skolemesteren hilser og hilses; han tar en krak og sætter sig foran Ole. "Du har sendt bud på mig,"sig er han. - "Jeg har så."

Skolemesteren bytter skrå, ser sig om i kammeret, tar en bog, som ligger på bænken og blader i den. "Hvad var det, du vilde mig?" - "Jeg sidder just og tænker på det."

Skolemesteren gir sig god tid, leder frem sine briller for at læse bogens titel, tørrer dem og sætter dem på. "Du blir gammel nu, Ole." - "Ja, det var derom, jeg vilde tale med dig. Det går bagover; jeg ligger snart." - "Da får du se til, at du kan ligge godt, Ole," - han lukker bogen og sidder og ser på vinduet.

"Det er en god bog, den, du der har imellem hænderne." - "Den er ikke ilde; - er du ofte kommen forbi permen, Ole?" - "Nu på det siste, så -"

Skolemesteren lægger bogen bort og gjemmer brillerne. "Du har det nok ikke, som du vil, nu, Ole?" - "Det har jeg ikke havt så langt tilbage, som jeg kan mindes." - "Ja, det var også længe slig med mig. Jeg levede usams med en god ven og vilde, at han skulde komme til mig, og så længe var jeg ulykkelig. Da fandt jeg på at gå til ham, og siden har det været bra." - Ole ser op og tier.

Skolemesteren: "Hvorledes synes du, det går med gården, Ole?" - "Bagover som med mig selv." - "Hvem skal ta den, når du går bort?" - "Det er dette, jeg ikke ved; det er også dette, som graver mig." -

"Med naboerne dine går det godt nu, Ole." - "Ja, de har den agronomen til hjælp, de."

Skolemesteren, mens han ligegyldig vender sig mod vinduet: "Du skulde ha hjælp, du også, Ole. Stort kan du ikke gå, og lidet kjender du af det nye stel." - Ole: "Der er nok ingen, som vil hjælpe mig." - "Har du bedt om det?" Ole tier.

Skolemesteren: "Jeg havde det længe slig med vorherre, jeg. - Du er ikke god mod mig, du, så' jeg til ham. - Har

du bedt mig om det? spurte han. Nej, jeg havde ikke det; så bad jeg, og siden har det rigtig gåt godt." - Ole tier, men nu tier også skolemesteren.

Endelig siger Ole: "Jeg har et barnebarn; hun ved, hvad som vilde glæde mig, før jeg båres bort, men hun gjør det ikke." - Skolemesteren smiler: "Kanske det ikke vilde glæde hende." Ole tier.

Skolemesteren: "Der er mange ting, som graver dig, men, så vidt jeg kan forstå, drejer det sig tilsist allesammen om gården." - Ole siger stille: "Den har gåt gjennem mange ætled og er god i jorden. Alt det, far efter far har slidt sammen, ligger i den; men nu gror det ikke. Ej heller ved jeg, når de kjører mig bort, hvem som skal kjøre ind. Af ætten blir han

ikke." - "Hun, som er datterdatter, vil opholde ætten." - "Men han, som tar hende, hvorledes vil han ta gården? Dette måtte jeg vide, før jeg lagde mig. Det har hast, Baard, både med mig og gården." -

De tier begge; da siger skolemesteren: "Skal vi gå lidt ud og se på gården i det gode vejr?" - "Ja, lad os det; jeg har arbejdsfolk oppe i lien, de tar løv, men arbejder ikke, uden hver gang jeg ser på." Han stolprer hen efter den store hue og stokken og siger imidlertid: "De liker nok ikke at arbejde hos mig; jeg forstår det ikke." Da de vel var komne ud, og de bøjede om huset, stansede han. "Her, ser du? Ingen orden; veden slængt udover, øksen ikke hugget i stabben," han bøjede sig med bryderi, løftede den og hug den fast. "Her ser du en fæld, som er faldt ned; men har nogen hængt den op?" han gjorde det selv. "Og her stabburet; mener du, trappen er taget bort?" Han bar den til side. Da stansede han, og så på skolemesteren og sagde: "Således hver eneste dag." -

Som de gik opover, hørte de en munter sang fra lierne. "Nu de synger til arbejdet," sagde skolemesteren. - "Det er lille Knut Østistuen, som synger; han tar løv for sin far. Der-borte arbejder mine folk; de synger nok ikke." - "Det er ikke af bygdens viser, dette!" - "Nej, jeg hører det." - "Øyvind Pladsen har været meget derborte i Østistuen; kanske det er af dem, han har ført til bygden; ti der følger megen sang med ham." Herpå svaredes ikke.

Marken, de gik over, var ikke god; den savnede pleje. Skolemesteren bemærkede dette, og da stansede Ole. "Jeg har ikke magt til mere," sagde han næsten rørt. "Fremmede arbejdsfolk uden tilsyn falder for kostbart. Men det er tungt at gå over slig mark, kan du tro."

Da der blev tale fremover mellem dem om, hvor stor gården var, og hvad som mest trængte dyrkning, besluttede de at gå op i lien for at overse det hele. Da de langt om længe var nåd op til et højt sted og tog det i øjesyn, var den gamle bevæget: "Jeg vilde ret ikke gjærne gå fra- den slig. Vi har arbejdet dernede, både jeg og mine forældre, men det vises ikke." -

Da skar der en sang lige ned over deres hoder, men med den ejendommelige skarphed, som en guttestemme har, når den rigtig stormer på. De var ikke langt fra det træ, i hvis top lille Knut Østistuen sad og fældte løv for sin far, og de måtte lye på gutten.

291Når du vil på fjældesti

og skal nisten snøre,

læg så ikke mere i,

end du let kan føre!

Drag ej med dig dalens tvang

i de grønne lider,

skyl den i en frejdig sang

ned ad fjældets sider!

Fugle hilse dig fra gren,

bygdesnakket viger,

luften bliver mere ren,

højere du stiger.

Fyld dit glade bryst og syng,

og små barneminder

nikke vil blandt busk og lyng

frem med røde kinder.

Stanser, lytter du engang, vil du få at høre ensomhedens store sang bruse til dit øre. Blot en fjældbæk risler kvikt, blot en småsten ruller, føres hid din glemte pligt med en verdens bulder.

Bæv, men bed, du bange sjæl,

mellem dine minder!

Gak så frem: den bedre del

du på toppen finder.

Der som før går Jesus Krist

med Elias, Moses;

ser du dem, skal ganske vist

farten evig roses.

Ole havde sat sig ned og gjemt hodet i sine hænder. "Her vil jeg tale med dig", sagde skolemesteren og satte sig ved siden.

Nede på Pladsen var Øyvind netop kommen hjem fra en længre rejse, skydsen var endnu for døren, da hesten hvilte.

292Skjønt Øyvind nu havde god fortjeneste som amtsagronom, bodde han endnu i sit lille kammer nede på Pladsen og hjalp til i hver mellemtid. Pladsen var opdyrket fra ende til anden, men den var så liden, at Øyvind kaldte det hele dukkespillet til mor; ti det var især hende, der drev med jordbruget.

Han havde netop nu byttet, faderen var kommen ind fra møllen, hvid af mel, og havde også byttet. De stod just og snakkede om at gå lidt før kvældsmaden, da moderen kom ganske bleg ind: "Her går rart fremmedfolk til hus; kjære, se ud!" - Begge mænd til vinduet, og Øyvind var den, som først udbrød: "Det er skolemesteren og - ja, jeg tror det næsten; - jo vist er det ham!" - "Jo, det er gamle Ole Nordistuen," sagde også Thore, idet han vendte sig fra vinduet for ikke at sees; ti de to var alt foran huset.

Øyvind fik et blik af skolemesteren, i det samme han forlod vinduet; Baard smilte og så tilbage på gamle Ole, der stræved i vej med stok, og de små, korte skridt, hvortil et ben stadig løftedes højere end det andet. Udenfor hørtes skolemesteren sige: "Han er nok nylig kommen hjem," og Ole to gange sige: "Nå-nå."

De stod længe stille ude i gangen, moderen var krøben op til den krog, hvori mælkehylden stod, Øyvind havde sin ynd-lingsplads, nemlig ryggen lænet op til det store bord og ansigtet mod døren, faderen sad der ved siden af. Endelig bankede det på, og ind trådte da skolemesteren og strøg hatten af, siden Ole og strøg huen af, hvorefter han vendte sig mod døren for at lukke den; han var lang i vendingen, han var åbenbart undselig. Thore rejste sig, bad dem sidde indpå! de satte sig side om side på bænken foran vinduet, Thore satte sig ned igjen.

Men således som nu skal fortælles, gik frieriet til.

Skolemesteren: "Vi fik vakkert vejr alligevel i høst." - Thore: "Det har laget sig nu på det siste." - "Han står nok ellers længe, siden han er sprunget over på den kant." - "Er I færdige med høstningen deroppe?" - "Ikke det; Ole

Nordistuen her, som du kanske kjender, ønsker gjærne din hjælp, du Øyvind, hvis ellers intet var ivejen." - Øyvind: "Når den blir begjært, skal jeg gjøre, hvad jeg kan." - "Ja, det var ikke så ganske for det snare, han mente. Det går ikke frem med gården, synes han, og han tror, det er den rette driftsmåde og tilsyn, som mangler." Øyvind: "Jeg er så lidet

hjemme." - Skolemesteren ser på Ole. Denne føler, han nu må rykke i ilden, rømmer sig et par gange og begynder fort og kort. "Det var, det er - ja, - det er meningen, at du ligesom skulde ha fast, ... at du skulde, ja, ligesom ha det hjemme deroppe hos os, - være der, når du ikke var ude."

- "Du skal ha mange tak for tilbudet, men jeg vil gjærne bo, hvor jeg bor." - Ole ser på skolemesteren, som siger: "Det går nok ligesom i bulder for Ole idag. Sagen er, at han har været her en gang før, og erindringen derom lægger ordene lidt i kors for ham." - Ole rask: "Således er det, ja; jeg for galmandsfærd, jeg droges så længe med jentungen, til træet flisede sig. Men glemt skal være gjemt; vind bryder kornet ned, men ikke sno; regnbækken løser ikke stor sten; sneen i maj blir ikke længe liggende; det er ikke tordenen, som slår folk ihjel." De ler alle fire; skolemesteren siger: "Ole mener, at du skal ikke huske dette længer, og heller ikke du, Thore." Ole ser på dem og ved ikke, om han tør begynde igjen. Da siger Thore: "Klungeren tar i med mange tænder, men river ikke sår. I mig sidder vist ingen takker igjen." -- Ole: "Jeg kjendte ikke gutten den gang. Nu ser jeg, det gror, der han sår; høst svarer vår; der sidder penger i fingerenderne på ham, og jeg vilde gjærne ha fat i ham." -

Øyvind ser på faderen, denne på moderen, hun fra dem på skolemesteren, og så alle på ham. "Ole mener, at han har en stor gård -" Ole afbryder: "Stor gård, men ilde brugt; jeg kan ikke mer, jeg er gammel, og benene går ikke hodets ærender. Men det kan lønne sig at ta i deroppe." - "Den største gård i præstegjældet og vel så det," falder skolemesteren ind. - "Den største gård i præstegjældet; det er netop ulykken; for stor sko falder af; det er bra, geværet er godt, men det må kunne løftes." (Med rask vending mod Øyvind). "Du kunde kanske ta et tag i med, du?" - "Jeg skulde altså være gårdsbestyrer?" - "Netop, ja; du skulde få gården." - "Skulde jeg få gården?" - "Netop, ja; så skulde du styre den." - "Men -" - "Vil du ikke?" - "Jo, naturligvis." - "Ja, ja; så er det afgjort da, så' hønen, hun fløj på vandet." - "Men -" Ole ser forundret på skolemesteren. - "Øyvind spør nok, om han også skal få Marit?"

- Ole fort: "Marit på kjøbet, Marit på kjøbet!" - Da slog Øyvind i en latter og hoppede ende op, efter ham lo alle tre, Øyvind gned hænderne, for frem og tilbage på gulvet og gjen-

294tog uophørlig: "Marit på kjøbet, Marit på kjøbet!" Thore lo med dybe klunk, moderen oppe i krogen med øjnene uafvendt på sønnen, til de fik tårer.

Ole meget spændt: "Hvad mener du om gården?" - "Ypperlig jord!" - "Ypperlig jord, ikke sandt?" - "Mageløs buhavn." - "Mageløs buhavn! Det kan gå?" - "Det skal bli den beste gård i amtet!" - "Den beste gård i amtet!" - Tror du det? Mener du det?" - "Så sandt jeg står her!" - "Ja, er det ikke det, jeg har sagt!" De talte begge lige fort og passede hinanden som to hjul. - "Men penger, ser du, penger! Jeg har ingen penger." - "Det går langsomt uden penger, men det går!" - "Det går! Ja vist går det! Men havde vi penger, gik det fortere, siger du?" - "Mange gange fortere." - "Mange gange? Vi skulde havt penger! Ja, ja; den kan også tygge, som ikke har alle tænder; den kommer også frem, som kjører med okser."

Moderen stod og blinkede til Thore, der så kort, men ofte på hende fra siden af, mens han sad og vuggede med overkroppen og strøg sine hænder ned over knærne; skolemesteren plirede til ham, Thore havde munden oppe, kræmtede lidt og forsøgte, men Ole og Øyvind talte uafladeligt i munden på hverandre, lo og støjede, så en ikke kunde få lyd.

"I får tie lidt; Thore har noget, han vil sige," falder skolemesteren ind; de stanser og ser på Thore. Denne begynder endelig ganske sagte: "Det har været slig på denne plads, at vi har havt en kværn; i den siste tid har det været slig, at vi har havt to. Disse kværne har altid givet en liden skilling mellem år og dag; men hverken far min eller jeg har brugt af de skillinger uden den gang, Øyvind var borte. Skolemesteren har styret med dem, og han

siger, at de har trivedes godt, der de stod; men nu er det best, Øyvind får dem til Nordi-stuen." Moderen stod borti krogen og gjorde sig ganske liden, mens hun med tindrende glæde betragtede Thore, som sad meget alvorlig og så næsten dum ud; Ole Nordistuen sad over for ham med gabende mund; Øyvind var den første, som kom sig af forbauselsen, brød ud: "Er det ikke, som lykken følger mig?" gik dermed over gulvet til faderen, slog ham på skulderen, så det sang. "Du far!" sagde han, gned hænderne og gik videre.

"Hvor mange penger kan det være?" spurte endelig Ole, men sagte, skolemesteren. - "Det er ikke så lidet." -

&6X 295EN GLAD

"Nogle hundre?" - "Lidt til." - "Lidt til? Øyvind, lidt til! Gud bevare mig, forgård det skal bli!" Han reiste sig og storlo.

"Jeg må følge med dig op til Marit," siger Øyvind; "vi bruger skydsen, som står udenfor, så går det fort." - "Ja, fort, fort! Vil du også ha alting fort?" - "Ja, fort og galt." - "Fort og galt! Akkurat som da jeg var ung, akkurat!" - "Her er huen og stokken; nu jager jeg dig!" - "Du jager mig, ha, ha! men du følger, ikke sandt, du følger? Kom I andre med; i kvæld må vi sidde sammen, så længe der er glød i kullet; kom med!" - De lovede dette, Øyvind hjalp ham i vognen, og de kjørte afsted op til Nordistuen. Deroppe var ikke den store hunden den eneste, som blev forundret, da Ole Nordistuen kjørte ind på gården med Øyvind Pladsen. Mens Øyvind hjalp ham ud af vognen, og tjenere og lejefolk gabede på dem, kom Marit ud i gangen for at se, hvad hunden gjødde så vedholdende på, men stansede som fasttryllet, blev sprudende rød og løb ind. Gamle Ole ropte imidlertid så forfærdelig på hende, da han kom i stuen, at hun måtte møde frem igjen. "Gå hen og fli dig, jente; her er han, som skal ha gården!"

"Er det sandt?" siger hun uden selv at vide af det også højt, at det klang, "Ja, det er sandt!" svarer Øyvind og klapper i hænderne; dermed svinger hun om på tåen, kaster det, hun har i hånden, langt fra sig og løber ud; men Øyvind efter. -

Snart kom skolemesteren, Thore og konen; den gamle havde fåt lys på bordet, dækket med hvid dug; vin og øl bødes, og selv gik han bestandig omkring, løftede benet endnu højere end sædvanligt, men dog bestandig højre fod længere op end venstre.

#

Førend denne lille fortælling ender, kan meldes om, at fem uger efter blev Øyvind og Marit viede i sognets kirke. Skolemesteren styrede selv sangen den dag, da hans hjælpeklokker var syg. Han var brusten i målet nu, for han var gammel; men Øyvind syntes, det gjorde godt at høre ham. Og da han havde givet Marit hånden og ført hende op til alteret, nikkede skolemesteren mod ham fra koret, akkurat som Øyvind havde set det, da han sørgmodig sad ved hin dans; han nikkede igjen, mens tårerne vilde op.

Hine tårer ved dansen var indgangen til disse her, og imellem dem lå hans tro og hans arbejde.

Her ender forællingen om en glad gut.

296FISKERJENTEN.

FØRSTE KAPITEL.

Hvor silden i lang tid har havt stadig indsig, danner sig efterhånden en by, når lejligheden for resten er der. Ikke alene kan man sige om slige byer, at de er kastede op af havet, men på stor afstand ser de også ud som opskyllet tømmer og vrag eller som en flok hvælvede både, som fiskerne har trukket over sig til ly en stormnat; når man kommer nærmere, ser man, hvor tilfældig det hele har bygget sig, idet der ligger fjæld midt inde i færdselen, eller flækken deles af vand i tre, fire stumper, mens gaderne kroger og kravler. Kun én betingelse er fælles for dem alle: der er ly på havnen for de største skibe; der er lunt som i en dåse, og derfor er disse indelukker gode at finde for de skibe, der med forrevne sejl, forslået skanseklædning kommer drivende fra storsjøen for at søge pusterum.

I en sådan liden by er stille; alt, som støjer, er henvist til bryggerne, hvor bøndernes både har bidt sig fast, og

skibene laster og losser. Langs bryggerne i vor lille by ligger den eneste gade; de hvid- og rødmalede en- og toetages huse følger denne på den anden side, dog ikke væg i væg, men med smukke haver imellem; det er altså en lang, bred gade, som forøvrigt i pålandsvind lugter af det, som er på bryggerne. Her er stille -- ikke af frygt for politiet; ti her er i regelen intet, -- men af frygt for omtale, såsom alle mennesker erkjendte. Går man nedover gaden, må man hilse ind til hvert vindu, hvor der også gjærne sidder en gammel dame, som hilser igjen. Endvidere må man hilse dem, man møder; ti alle disse mennesker går og tænker på, hvad der passer sig i almindelighed, og for dem i særdeleshed. Den, der overskrider det mål, der er sat i hans stand eller stilling, taber sit gode rygte; ti man kjender ikke alene ham, men hans far og hans farfar, og man leder op, hvor der i familjen før har vist sig hang til det usømmelige.

Til denne stille by kom for mange år siden velagtede mand Per Olsen; han kom fra landet, hvor han havde næret sig af drive med kram og spille violin. I byen åbnede han for sine gamle kunder en bod, hvor han foruden kram solgte brændevin og brød; man hørte ham gå op og ned og spille springdanse og brudemarcher i "bagværelset" bag boden; han gløttede ind gjennem glasgluggen i døren, hver gang han drev forbi, og var der så kommet en kunde, afsluttede han spillet med en tremulant og gik ind. Handelen gik ypperlig, han giftede sig og fik en søn, som han opkaldte efter sig selv, dog ikke Per, men Peter. Lille Peter skulde bli, hvad Per følte, han ikke var, et dannet menneske, hvorfor gutten blev sat ind på latinskolen. Når nu hine, som skulde være hans kammerater, bankede ham hjem fra deres lege, fordi han var en søn af Per Olsen, så bankede Per Olsen ham ud til dem igjen; ti på anden måde kunde gutten ikke bli dannet. Lille Peter følte sig følgelig forladt på skolen og blev doven og efterhånden så lige nøjd med det altsammen, at faderen hverken kunde slå smil eller gråd af ham. Da opgav Per bankningen og satte ham i boden. Hvor undredes han ikke, da han her så gutten gi enhver, hvad han forlangte, uden at gi et korn for meget, aldrig selv spise en svedske, men veje, tælle, indføre uden at ændre en mine, helst uden at tale, og meget langsomt, men med ubrødelig nøjagtighed. Faderen fattede atter håb om ham og sendte ham med en sildeskude til Hamburg for at gå på et handelsinstitut og for at lære fine manerer; han var borte i otte måneder, det måtte vel være nok. Da han kom tilbage, havde han forsynet sig med seks nye sæt klæder og bar ved landstigningen det ene sæt udenpå det andet; "ti det, man går og står i, kan ikke fortoldes." Men, tykkelsen undtagen, gjorde han omtrent samme figur, da han dagen efter kom på gaden. Han gik stiv og lige, med hænderne ret ned, han hilste medet pludseligt ryk, han bukkede, som var han ledeløs, for atter straks at bli stiv, han var blevet den virkeliggjorte høflighed, men altsammen uden at mæle et ord, og hurtig, med en viss skyhed. Sit navn skrev han ikke længer Olsen, men Ohlsen, hvilket gav byens vittige hode lejlighed til følgende spørsmål: "Hvor langt kom Peter Olsen i Hamburg?" Svar: "Til det første bogstav." Han pønsede også på at kalde sig "Pedro"; men da han døjede så megen harm for h'ets skyld, opgav han det og skrev sig P. Ohlsen. Han udvidede faderens handel og ægtede allerede i sit to og tyvende år en rødhændet butikjomfru, forat hun skulde holde hus; ti faderen var just blevet enkemand, og det var sikrere at ha kone end husholderske. Årsdagen derefter fik hun en søn, som ugedagen derefter hed Pedro. Da værdige Per Olsen var blevet bestefar, følte han som et indre kald til at bli gammel. Han overlod derfor handelen til sønnen, satte sig udenfor på en bænk og røgte skråtobak af en snadde. Og da han en dag tog på at kjede sig derude, ønskede han, at han snart måtte få dø, og ligesom alle hans ønsker stilfærdig var gangne i opfyldelse, således gik også dette.

Havde nu sønnen Peter arvet udelukkende den ene side af faderens evne, handelssluheden, så syntes sønnesønnen Pedro udelukkende at ha arvet den anden, tonekvikheden. Han lærte meget sent at læse, men meget tidlig at synge, han blæste fløjte så godt, at man måtte være blevet det var, han var fin af syn og blød af sind. Men dette kom bare faderen til ulejlighed, såsom hans egen travle nøjagtighed skulde opdrages i gutten. Når han så glemte noget, blev han ikke udskjældt og banket, som faderen var blevet, men han blev klepet. Dette skede ganske stille, med en venlighed, man næsten kunde kalde høflig, men det skede ved hver mindste lejlighed. Moderen talte hans blå og gule pletter hver kvæld, hun klædte ham af, og kyssede på dem, men hun gjorde ingen modstand; ti hun blev selv klepet. For hver rift på hans klæder, der var faderens omsyede hamburgere, for hver plet i skolebøgerne stod hun i skyld. Det hed derfor altid: "Ikke det, Pedro! vogt dig, Pedro! husk, Pedro!" -- han var ræd faderen og blev kjed moderen. Blandt kammeraterne døjede han ikke ondt, da han straks gråt og bad for

sine klæder; men han blev kaldt vissenpind og ikke videre vyrdt. Han lignede en syg, fjærløs andunge, som alle steder hinkede efter flokken og sprang langtafsides med den lille bid, han kunde stjæle sig til; ingen delte med ham, derfor delte han heller ikke med nogen.

Men snart opdagede han, det var anderledes blandt byens simple barn; ti de gav sig tålmod med ham, fordi han var finere end de selv. En høj, kraftig jente, som herskede over hele flokken, tog sig af ham. Han kunde ikke bli mæt af at se på hende: hun havde ravnsort hår, som stod i en krul og var aldrig kjæmmet anderledes end med fingrene; hun havde stærkt blå øjne, kort pande, det hele ansigt samlede sig i ét og fløj lige på. Hun var altid i opstyr eller arbejde, om sommeren barbenet, bararmet og brunstegt, om vinteren klædt som andre til sommerbrug. Hendes far var lods og fisker; hun fløj om og solgte hans fisk, hun andøvede hans båd, og når han lodsede, drev hun fiskeriet alene. Enhver, som så hende, måtte vende sig og se én gang til; ti hun var selvhjulpen. Hun hed Gunlaug, men kaldtes Fiskerjenten, en titel, hun tog imod som sin rang. Hun hjalp i legene altid de svage, hun havde trang til at ta sig af andre, og nu tog hun sig af denne fine gut.

I hendes båd kunde han blæse fløjte, som var blevet banlyst hjemme, siden man trodde, den tog tanken fra hans lekser. Hun rodde ham ud på fjorden, hun tog ham med på sine længre fisketure, snart gjorde han også natteturene med. Da rodde de ved solnedgang udover i den lyse sommerstilhed. Han blæste fløjte eller hørte på hende, som fortalte ham alt, hun vidste, om havmænd, draug, forlis, fremmede lande og sorte folk, sådant, som sjømændene havde fortalt. Hun delte sin mad med ham, som hun delte sin kundskab, og han modtog alt uden at gi noget igjen; ti han havde ingen mad med hjemmefra og ingen fantasi med fra skolen. De rodde, til solen gik ned over snefjældene, lagde så til land ved en holme og gjorde ild op, d. v. s. hun samlede kvist og kvas ihob; han sad og så på. En af sin fars havtrøjer og et åklæde havde hun slæbt med til ham, deri blev han indpakket. Hun passede ilden, og han sovnede ind; hun holdt sig vågen ved at synge stumper af viser og salmer; hun sang med stor, klar røst, indtil han sovnede, siden sagte. Når solen atter stod op på den anden side og som forbud skjød en gulkold lysning foran sig over fjældene, vækkede hun ham. Skogen stod endnu sort, engen mørk, men begyndte at bli brunrød og blinkende, indtil fjældkammen glødede, og alle farver kom skyllende. Så drogde båden på vandet igjen, den skar stribe i den sorte morgenbris, og snart lå de på grunden i lag med andre fiskere.

Da vinteren kom, og turene stansede, søgte han hende i hendes hjem; han kom jævnlig igjen og så på hende, mens hun arbejdede; men hverken hun eller han talte stort; det var, som sad de sammen og ventede sommeren. Da den kom, blev desværre også denne nye udsigt til liv taget fra ham; Gunlaugs far døde, og hun forlod byen, og gutten blev på lærerens råd sat i boden. Der stod han sammen med moderen; ti faderen, som efterhånden havde fåt farve af de gryn, han vejede, måtte tilsengs i bagværelset. Derfra vilde han dog endnu være med i alt, måtte høre, hvad hver især solgte, lod, som han ikke hørte, til han fik dem så nær, at han kunde klipe dem. Og da vægen var blevet ganske tør i den lille lampe, så sluknede den en nat. Konen gråt uden at vide bestemt hvorfor, men sønnen kunde ikke klipe en tåre. Da de havde penger nok at leve af, hævede de handelen, udryddede hvert minde og gjorde boden om til dagligstue. Der satte moderen sig ind ved vinduet og strikkede strømper; Pedro satte sig i det værelse, som var på den anden side af gangen, og blæste fløjte. Men straks sommeren kom, kjøbte han en liden, let sejlbåd, drog over til holmen og lå, hvor Gunlaug havde ligget.

Og som han en dag hvilede der borti lynget, så han en båd styre lige mod, lægge til ved siden af hans og Gunlaug stige ud. -- Hun var aldeles den samme, blot fuldvoksen og højere end andre kvindfolk. Men netop som hun nu fik øje på ham, veg hun ganske langsomt; hun havde ikke tænkt sig, at også han var bleven voksen.

Dette blege, magre ansigt kjendte hun ikke; det var ikke længer sygeligt og fint, det var sløvt. Men ved at se på hende fik øjet en stille lysning ud af fordums drømme; hun gik atter på, og for hvert skridt, hun kom, faldt der som et år af ham, og da hun stod hos ham, hvor han var sprunget op, da lo han som et barn, da talte han som et barn; det gamle ansigt lå over et forgjemt barn: han var nok blevet ældre, men han var ikke vokset.

Dog -- netop dette barn søgte hun, og nu da hun havde fundet det igjen, vidste hun ikke, hvad hun videre skulde gjøre: hun lo og blev rød. Uvilkårlig følte han som en magt i sig; det var første gang i hans liv, han blev smuk i samme stund, det varede måske blot et øjeblik, men i dette øjeblik var hun taget.Hun var af de naturer, som blot

kan elske, hvad der er svagt, hvad de har båret på sine hænder: hun havde tænkt at være i byen i to dage, hun blev i to måneder. I disse to måneder voksede han mere end i al sin øvrige ungdom; han løftedes så vidt op af drøm og døs, at han lagde planer; han vilde bort, han vilde lære at spille! Men som han atter en dag ytrede dette, blev hun bleg og sagde: "Ja, men så må vi gifte os først." Han så på hende, hun så vist igjen, de blev begge ildrøde, og så sagde han: "Hvad vilde folk sige til det?"

Gunlaug havde ikke tænkt over, at han kunde ville andet end det, hun vilde, fordi hun aldrig kunde ville andet end det, han vilde. Men nu så hun det lige ind i sjælen på ham, at han aldrig en stund havde tænkt på at dele andet med hende end det, hun gav. Hun opdagede i ét minut, at sådan havde det været hele deres liv. Hun havde begyndt i medlidenhed og sluttet i kjærlighed til det, som hun selv havde været god imod. Havde hun nu havt sindighed blot en liden stund; ti han så hendes opluende harme, blev ræd og ropte: "Jeg vil!" -- hun hørte det; men harmen over egen dumhed og hans usselhed, over egen skam og hans fejghed kogte i en sådan glødende hast op mod sprængningens stund, at aldrig er en kjærlighed, begyndt i barndom og aftensol, vugget af bølger og måneskin, ledsaget af fløjte og sagte sang, endt bedrøveligere; ti hun greb ham med begge sine hænder, løftede ham og ret af hjærtens fylde rundjulede ham, rodde derpå tilbage til byen og gik over fjældene med det samme.

Han var sejlet ud som en forelsket yngling, der er på vej til at erobre sin manddom, han rodde hjem igjen som en olding, der ingen manddom har havt. Kun én erindring ejede hans liv, og den havde han dårlig tabt; kun ét steg i verden havde han at ta tilbage til, og did turde han ikke mere komme. I grubleriet over sin egen elendighed, og hvordan egentlig dette altsammen var kommet, faldt hans foretagsomhed ned som i en myr og kom aldrig mere op. Byens smågutter, som havde mærket sig hans underlighed, begyndte snart at plage ham, og da han var byen en uklar person, såsom ingen rigtig vidste, hverken hvad han levede af eller tog sig for, så faldt det heller ingen ind at værge ham. Han turde snart ikke mere gå ud, i alt fald ikke på gaden. Hans hele tilværelse blev en kamp med smågutter; de øvede måske samme nytte som myg isommervarmen; ti han vilde uden dem være sunken hen i en uafladelig døs.

Gunlaug kom ni år efter til byen ligeså uventet, som hun var kommen væk. Hun havde da en jente med sig på otte år, ganske som hende selv fordum, kun at alt var finere og ligesom overdraget af en drøm. Gunlaug havde været gift, sagdes der, havde nu arvet og kom til byen for at sætte et værtskab for sjømænd.

Hun styrede dette således, at til hende søgte kjøbmænd og skippere for at få folk, til hende matroserne for at få hyre. Endvidere bestilte hele byen fisk der. Hun tog aldrig en skilling for denne sin mellemhandel, men brugte despotisk magten, den gav hende. Hun var ganske bestemt byens mægtigste mand, skjønt hun var en kvinde, og skjønt hun aldrig forlod sit hus. Hun kaldtes "Fiske-Gunlaug" eller "Gunlaug i bakken"; titelen "Fiskerjenten" gik over på datteren, som sprang om i spidsen for byens smågutter.

Hendes historie er det, som skal fortælles; hun havde noget af moderens naturkraft, og hun fik lejlighed til at øve den.

*

ANDET KAPITEL.

Byens mange yndige haver duftede efter regn i sin anden og tredje blomstring. Solen gik ned over de evige snefjælde, hele himlen derborte var ild og lue, og snetinderne gav dæmpet gjenskin. De nærmere fjælde stod i skygge, men lysnede dog af sin mangefarvede høstskog; holmene, som midt i fjorden, en efter en, fulgte hverandre indover, ret som kom de roende, gav i sin tætte skog endnu stærkere farvespil end fjældene, fordi de lå nærmere. Sjøen var blikstille, et stort skib varpede indover. Folk sad ude på sine trætrapper, halvt dækkede af rosenbuske på begge sider; men talte til hverandre fra trap til trap, flyttede også over, eller man vekslede hilsener med de spaserende, som søgte udenfor til de lange alléer. Et piano kunde tone ud af et åbent vindu, ellers hørtes neppe en lyd mellem samtalerne; det siste solskin over sjøen øgede følelsen af, at her var stille.sommervarmen; ti han vilde uden dem være sunken hen i en uafladelig døs.

Gunlaug kom ni år efter til byen ligeså uventet, som hun var kommen væk. Hun havde da en jente med sig på

otte år, ganske som hende selv fordum, kun at alt var finere og ligesom overdraget af en drøm. Gunlaug havde været gift, sagdes der, havde nu arvet og kom til byen for at sætte et værtskab for sjømænd.

Hun styrede dette således, at til hende søgte kjøbmænd og skippere for at få folk, til hende matroserne for at få hyre. Endvidere bestilte hele byen fisk der. Hun tog aldrig en skilling for denne sin mellemhandel, men brugte despotisk magten, den gav hende. Hun var ganske bestemt byens mægtigste mand, skjønt hun var en kvinde, og skjønt hun aldrig forlod sit hus. Hun kaldtes "Fiske-Gunlaug" eller "Gunlaug i bakken"; titelen "Fiskerjenten" gik over på datteren, som sprang om i spidsen for byens smågutter.

Hendes historie er det, som skal fortælles; hun havde noget af moderens naturkraft, og hun fik lejlighed til at øve den.

*

ANDET KAPITEL.

Byens mange yndige haver duftede efter regn i sin anden og tredje blomstring. Solen gik ned over de evige snefjælde, hele himlen derborte var ild og lue, og snetinderne gav dæmpet gjenskin. De nærmere fjælde stod i skygge, men lysnede dog af sin mangefarvede høstskog; holmene, som midt i fjorden, en efter en, fulgte hverandre indover, ret som kom de roende, gav i sin tætte skog endnu stærkere farvespil end fjældene, fordi de lå nærmere. Sjøen var blikstille, et stort skib varpede indover. Folk sad ude på sine trætrapper, halvt dækkede af rosenbuske på begge sider; men talte til hverandre fra trap til trap, flyttede også over, eller man vekslede hilsener med de spaserende, som søgte udenfor til de lange alléer. Et piano kunde tone ud af et åbent vindu, ellers hørtes neppe en lyd mellem samtalerne; det siste solskin over sjøen øgede følelsen af, at her var stille.Da rejste sig med én gang midt i byen slig en støj, som om byen blev stormet. Gutter skreg, jenter hvinte, andre gutter ropte hurra, kjærringer skjændte og kommanderede, politibetjentens store hund gjødde, og alle byens bikjer svarede; de, som var inde, måtte ud, ud! støjen blev så uhyre, at selv amtmanden måtte vende sig på sin trap og lade disse ord falde: "Der må være noget påfærde."

"Hvad er det?" overfaldt man dem med, som stod på trapperne, når man selv kom fra alléerne. -- "Ja, hvad er det?" svarede de, som sad på trapperne. -- "Kjære hvad er det?" spurte nu alle, når nogen kom udover fra midten af byen; men da denne by ligger i halvmåne om en bugt i magelig bøjning, så varede det meget længe, før alle mennesker i begge ender havde hørt svaret: "Det er bare Fiskerjenten."

Denne foretagsomme sjæl, som var beskyttet af en frygtelig mor, og som var viss på hver sjømands forsvar (ti for sådant fik de altid en fri dram hos moderen), havde i spidsen for sin hær af smågutter overfaldt et stort æbletræ i Pedro Ohlsens frugthave. Slagplanen var følgende: Nogle gutter skulde drage Pedro hen til forsiden af huset ved at lade hans rosenbuske klaske mod ruderne; samtidig skulde en ryste træet, som stod midt i haven, og de andre kaste æblerne i alle retninger over gjærdet, ikke for at sjæle dem -- langtfra! -- bare for at ha moro. Denne sindrige plan var samme aften udklækket bag Pedros have; men nu vilde lykken, at Pedro sad indenfor gjærdet og hørte hvert ord. Noget før bestemt tid fik han så byens fordrukne politibetjent og hans store hund ind i bagværelset, hvor begge blev trakterede. Da Fiskerjentens hårkrul såes over plankeværket, og samtidig en mængde små fjæs tittede over på alle kanter, lod Pedro hine gavtyve foran huset klaske hans rosenbuske, alt de orkede, -- han ventede rolig i bagværelset. Og da alle i haven i stor stilhed var samlede om træet, og Fiskerjenten barbenet og forreven oppe for at ryste, sprang bislagdøren op, og Pedro og politibetjenten stormede ud med stokke og den uhyre hund bagefter! Et forfærdelsens skrig rejste sig blandt gutterne; en flok småjenter, som i al uskyldighed legede "Sisten" udenfor plankeværket, trodde, nogen blev myrdet derinde, og gav sig til at hvine på det frygteligste; de gutter, som var undslupne, ropte hurra, de, der endnu hang på plankeværket, skreg under stokkens dans, og for at alt skulde være fuldstændigt, steg op af dybet, somaltid, hvor gutterne skriger, nogle gamle kjærringer og skreg med. Pedro og politibetjenten blev selv forfærdede og måtte forhandle med kjærringerne; men imidlertid løb gutterne. Hunden, som gutterne var mest ræd, satte efter over gjærdet, -- ti dette var noget for ham! -- og nu fløj de som vilde ænder, gutterne, jenterne, hunden og skrigene udover al byen.

Under dette sad Fiskerjenten ganske stille i træet og tænkte, at ingen havde lagt mærke til hende. Sammenkrøben i det allerøverste, fulgte hun stridens gang gjennem løvet. Men da politibetjenten i raseri var gåt udenfor til kjærringerne, og Pedro Ohlsen stod alene i haven, gik han lige under træet, så op og ropte: "Kom ned med dig på timen, dit skarn!" -- Det gav ikke et kny fra træet. -- "Vil du komme ned med dig, siger jeg! Jeg ved, du er der!" -- Den fuldstændigste stilhed. -- "Jeg skal gå ind efter geværet mit og skyde op, skal jeg!" Han gjorde mine til at gå. -- "Hu-hu-hu!" begyndte det oppi træet. -- "Ja, du kan gjærne tudskråle, for du skal få en hel haglladning op i dig, skal du! -- "U-hu hu, hu-hu!" svarede det i ugletone, "jeg er så ræd!" -- "Å, du er fanden, er du. Du er den værste ulykkesunge i hele flokken, men nu har jeg dig!" -- "Å, kjære, go'e, snille Dere! Jeg skal aldrig gjøre det mere," -- i det samme kylede hun et råddent æble lige i næsen på ham, og en rig jubellatter trillede efter! Æblet kagede sig udover, og mens han pillede sig ren, hoppede hun ned; hun hang alt i plankeværket, før han kunde komme efter, og hun havde hevet sig over, hvis hun ikke var blevet så ræd, at han var bagefter, så hun slap sig i stedet for roligt at arbeide videre. Men da han tog hende, satte hun i et hvin; det skar, skingrede, røt og ræmjede, han blev forfærdet og slap. På hendes rædselssignal stimede folk til udenfor plankeværket, hun hørte det og fik straks mod. "Lad mig gå, eller jeg siger det til mor!" truede hun og var bare lyn og lue. Da kjendte han dette åsyn og skreg: "Din mor? Hvem er din mor?" -- "Gunlaug i bakken, Fiske-Gunlaug," gjentog ungen triumferende, hun så, han var ræd. Han havde, nærsynt som han var, aldrig set jenten før nu, han var den eneste i byen, som ikke vidste, hvem hun var; han vidste ikke engang, at Gunlaug var i byen. Som besat skreg han: "Hvad heder du?" -- "Petra!" ropte den anden endnu højere. -- "Petra," hvinte Pedro, vendte sig og løb ind mod huset, som om han havde talt med fanden. Menda den blegeste rædsel og den blegeste vrede ser ligedan ud, trodde hun, at han styrtede ind efter geværet, frygten tog hende, hun følte alt haglene bag, og da man i det samme havde brudt op porten udenfra, for hun igjennem, hendes mørke hår lå bag hende som en forskrækkelse, øjnene skjød ild, hunden, som hun just traf, vendte og fulgte gjøende, og sådan faldt hun ind over moderen, som kom fra kjøkkenet med et suppefad, og jenten op i suppen, og suppen på gulvet, og et "så til helvede!" efter dem begge. Men der hun lå i suppen, skreg hun: "Han vil skyde mig, mor, skyde mig!" -- "Hvem vil skyde dig, dit trold?" -- "Han, Pedro Ohlsen!" -- "Hvem?" brølte moderen. -- "Pedro Ohlsen, vi tog æbler fra ham," -- hun turde aldrig sige andet end sandhed. -- "Hvem taler du om, barn?" -- "Om Pedro Ohlsen, han er efter mig med et stort gevær, han vil skyde mig!" -- "Pedro Ohlsen!" rasede moderen og lo, hun var blevet så stor. Barnet tog på at gråte og vilde fly. Men moderen sprang over hende, de hvide tænders rovlyst lyste, hun greb hende ved skuldrene og lettede hende: "Sa' du ham, hvem du var?" -- "Ja, ja, ja, ja!" Barnet holdt hænderne bedende op. Da rejste moderen sig i hele sin størrelse: "Så han fik det at vide! -- Hvad sagde han?" -- "Han løb ind efter et gevær, han vilde skyde mig." -- "Han skyde dig!" lo hun i høj hån. -- Barnet havde forskræmt og overstænket af suppe sneget sig hen i krogen, stod og tørrede sig og gråt, da moderen atter kom. "Dersom du går til ham," sagde hun og tog og rystede hende, "eller taler med ham, eller hører på ham, så gud hjælpe både ham og dig! -- Sig ham det fra mig!" -- gjentog hun truende, da barnet ikke straks svarede. -- "Ja, ja, ja, ja!" -- "Sig ham det fra mig!" gjentog hun så endnu engang, men sagte og nikkende til hvert ord, idet hun gik.

Barnet vaskede sig, byttede og satte sig i sine søndagsklæder udenfor på trappen. Men som hun huskede forfærdelsen, hun havde været i, hikkede gråden op igjen. -- "Hvad gråter du for, barn?" spurgte en stemme så venlig som ingen, hun før havde hørt. Hun så op: foran hende stod en fintbygget mand med højt ansigt og briller. Hun stod straks op; ti han var Hans Ødegaard, en ung mand, for hvem hele byen rejste sig. "Hvad gråter du for, barn?" Hun så på ham og sagde, at hun havde villet ta æbler af Pedro Ohlsens have sammen med "nogle andre gutter"; men så var Pedroog politibetjenten komne, og så --, hun huskede, at moderen havde gjort hende usikker på hint med skydningen, så hun turde ikke fortælle det; men hun gav et langt suk i vederlag. "Er det muligt," sagde han, "at et barn i din alder kan være med at gjøre en så stor synd?" Petra så på ham; hun havde nok vidst, det var synd, men hun havde altid hørt den forkyndt på følgende måde: "Din helvedes unge, din sortkrøllede satan!" Nu blev hun skamfuld. -- "At du ikke går på skole og lærer guds bud til os, om hvad der er godt og ondt!" Hun stod og strøg på kjolen og svarede, at mor vilde ikke, hun skulde gå på skole. -- "Du kan måske ikke engang læse?" Jo, læse kunde hun. Han tog op en liden bog og gav hende. Hun så i den, vendte den og så udenpå den; "jeg kan ikke læse så fin stil," sagde hun. Men hun måtte til og blev med ét inderlig dum; øjne og mund hang,

alle lemmer slappedes: "G-u-d h-e-r gud herren s-a-g, gud herren sagde til M-M-" -- "Men bevar os, kan du endnu ikke læse! Og du er et barn på 10-12 år. Vil du ikke gjærne lære at læse?" Hun slæbte efterhånden frem, at det vilde hun nok. "Så kom med mig, vi kan straks ta fat!" Hun rørte på sig, men for at se ind i huset. "Ja, sig det til din mor," sagde han. Moderen gik netop forbi, og da hun så barnet tale med en fremmed, kom hun ud på stenhellen. "Han vil læse med mig," sagde barnet tvilrådig, med øjnene på moderen. Denne svarede ikke, men satte begge hænderne i siden og så på Ødegaard. "Deres barn er et vankundigt barn," sagde han; "De kan ikke forsvare for gud og mennesker at la' hende gå således." -- "Hvem er du?" spurte Gunlaug skarpt. -- "Hans Ødegaard, søn af eders præst." Hendes ansigt klarnede lidt, hun havde hørt idel godt om ham. Han begyndte igjen: "Når jeg engang imellem har været hjemme, har jeg lagt mærke til dette barn. Idag er jeg ble't mindet om hende påny. Hun må ikke længer øve sig bare på det, som er slet." Moderens ansigt udtrykte tydelig: "Hvad rager det dig?" Men rolig spurte han: "Hun skal jo dog lære noget?" -- "Nej." -- En let rødme fløj over hans åsyn: "Hvorfor ikke?" -- "Er de kanske bedre, de, som lærer noget?" Hun havde kun gjort én erfaring, men den holdt hun fast. -- "Det undrer mig, at noget menneske kan spørge derom!" -- "Ja vist; -- jeg ved, de er ikke bedre"; hun gik ned ad trappen for at få ende på dette tøv. Men han gik lige ivejen for hende: "Her er en pligt, som De ikke skal gå forbi. Deer en uforstandig mor." Gunlaug målte ham fra top til tå; "hvem har sagt dig, hvad jeg er?" sagde hun, idet hun gik forbi ham. "Det har De selv, og netop nu; ti De måtte ellers ha set, at dette barn går tilgrunde." Gunlaug vendte sig; øje mødte øje; hun så, han vedstod, hvad han havde sagt, og hun blev ræd. Hun havde kun omgåttes sjømænd og forretningsfolk; et sådant sprog havde hun aldrig hørt. "Hvad vil du mit barn?" spurgte hun. -- "Lære hende, hvad der hører til hendes sjæls frelse, og så se, hvad hun skal bli." -- "Mit barn skal ikke bli andet end det, jeg vil." -- "Jo, hun skal; hun skal bli det, gud vil." -- Gunlaug blev dum; "hvad vil det sige?" sagde hun og kom nærmere. -- "Det vil sige, at hun skal lære, hvad hun har fåt evner til; ti derfor har gud givet dem." -- Nu kom Gunlaug ganske nær; "skal jeg da ikke råde for hende, jeg, som er hendes mor?" spurte hun, som vilde hun virkelig læres. -- "Det skal De, men De må agte på andres råd, som ved bedre; De må agte på Vorherres vilje." -- Gunlaug stod en stund stille. "End om hun lærer for meget," sagde hun; "fattigmands barn!" lagde hun til og så ømt på datteren. -- "Lærer hun for meget for sin stand, har hun dermed nåd en anden stand." -- Hun fattede straks hans mening, men sagde som for sig selv, idet hun så mere og mere tungsindig på barnet: "Dette er farligt." -- "Derom er ikke spørsmål," sagde han mildt, "men om, hvad der er ret." -- Hendes stærke øjne fik et underligt udtryk; hun så atter gjennemtrængende på ham; men der lå så megen sandhed i hans stemme, ord, åsyn, at Giunlaug følte sig slagen. Hun gik hen til barnet, lagde hænderne om hendes hode og kunde ikke tale.

"Jeg skal læse med hende fra nu af, til hun er konfirmeret," sagde han som for at hjælpe hende; "jeg ønsker at ta mig af dette barn." -- "Og så vil du ta hende fra mig?" Han studsede og så spørgende på hende. "Du forstår det vist bedre end jeg," kjæmpede hun frem; "men var det ikke, fordi du nævnte vorherre," -- hun stansede; hun havde klappet datterens hår tilrette, nu tog hun et tørklæde af sig selv og bandt hende om halsen. Hun sagde ikke på anden måde, at barnet skulde få følge ham, men hun skyndte sig bag om huset, som vilde hun ikke se det.

Han følte ved denne adfærd en pludselig frygt for det, han i ungdommelig iver her havde påtaget sig. Men barnet føltefrygt for den, som første gang havde overvundet hendes mor, og med denne gjensidige frygt gik de til deres første undervisningstime.

Fra dag til dag syntes han imidlertid, at hun voksede i kløgt og kundskab, hans samtaler med hende tog stundom af sig selv en ganske egen retning. Han førte ofte personerne af bibel- og verdenshistorien frem på den måde, at han pegte på det kald, gud havde givet dem. Han dvælede ved Saul, der drev vildt omkring, og ved en gut som David, der vogtede sin fars hjord, til Samuel kom og lagde herrens hånd på dem. Størst var dog kaldet, da Herren selv gik paa jorden, stansede ved fiskerlejet og kaldte. Og den fattige fisker rejste sig og gik med -- til nød som til død, men altid i glæde; ti følelsen af kald bærer gjennem alle gjenvordigheder.

Denne tanke fulgte hende, og hun kunde tilsist ikke holde den ud, men spurte ham om sit eget kald. Han så på hende, til hun blev rød, svarede så, at gjennem arbejde når man sit kald; det kan være beskedent og lidet, men det er der for alle. Nu kom der stor iver over hende; den drev hendes arbejde med den voksnes kraft, den tumlede hendes lege og afmagrede hende selv. Hun fik eventyrlige længsler: at klippe sit hår, klæde sig som gut, drage ud

og kjæmpe! Men da hendes lærer en dag sagde, at hendes hår var så smukt, når hun kun vilde fli det, fik hun sit hår kjært, og for sit lange hårs skyld ofrede hun heltenavnet.

Siden blev det hende mere end før at være pige, og roligere skred hendes arbejde frem, oversvævet af skiftende drømme.

*

TREDJE KAPITEL.

Hans Ødegaards far var som unggut vandret ud fra Ødegaard bygd i Bergens stift; folk havde taget sig af ham, og han var nu en lærd mand og Stræng prædikant. Han var tillige en myndig mand, ikke så meget i tale som i gjærning; ti han "huskede godt," som man sagde. Denne mand, som med sejghed fik alt sit frem, skulde imidlertid stanses et sted, hvor han mindst ventede det, og hvor det gjorde mest ondt.

Han havde tre døtre og en søn, Sønnen, Hans, var skolensfrygt for den, som første gang havde overvundet hendes mor, og med denne gjensidige frygt gik de til deres første undervisningstime.

Fra dag til dag syntes han imidlertid, at hun voksede i kløgt og kundskab, hans samtaler med hende tog stundom af sig selv en ganske egen retning. Han førte ofte personerne af bibel- og verdenshistorien frem på den måde, at han pegte på det kald, gud havde givet dem. Han dvælede ved Saul, der drev vildt omkring, og ved en gut som David, der vogtede sin fars hjord, til Samuel kom og lagde herrens hånd på dem. Størst var dog kaldet, da Herren selv gik paa jorden, stansede ved fiskerlejet og kaldte. Og den fattige fisker rejste sig og gik med -- til nød som til død, men altid i glæde; ti følelsen af kald bærer gjennem alle gjenvordigheder.

Denne tanke fulgte hende, og hun kunde tilsist ikke holde den ud, men spurte ham om sit eget kald. Han så på hende, til hun blev rød, svarede så, at gjennem arbejde når man sit kald; det kan være beskedent og lidet, men det er der for alle. Nu kom der stor iver over hende; den drev hendes arbejde med den voksnes kraft, den tumlede hendes lege og afmagrede hende selv. Hun fik eventyrlige længsler: at klippe sit hår, klæde sig som gut, drage ud og kjæmpe! Men da hendes lærer en dag sagde, at hendes hår var så smukt, når hun kun vilde fli det, fik hun sit hår kjært, og for sit lange hårs skyld ofrede hun heltenavnet.

Siden blev det hende mere end før at være pige, og roligere skred hendes arbejde frem, oversvævet af skiftende drømme.

*

TREDJE KAPITEL.

Hans Ødegaards far var som unggut vandret ud fra Ødegaard bygd i Bergens stift; folk havde taget sig af ham, og han var nu en lærd mand og Stræng prædikant. Han var tillige en myndig mand, ikke så meget i tale som i gjærning; ti han "huskede godt," som man sagde. Denne mand, som med sejghed fik alt sit frem, skulde imidlertid stanses et sted, hvor han mindst ventede det, og hvor det gjorde mest ondt.

Han havde tre døtre og en søn, Sønnen, Hans, var skolenslys; faderen forberedte ham selv og tog daglig glæde deraf. Hans havde en ven, som han hjalp til at bli sin sidekammerat, og som derfor elskede ham næst sin mor over alt på jorden. De gik sammen på skole og sammen til universitetet; de gjorde sammen de to første eksamener, skulde nu sammen ta fat på samme embedsstudium. En dag, som de efter aftalt læseplan gik frejdig ned ad trappen, vilde Hans i følelse af godt mod og glæde kaste sig på kameratens ryg, men bragte derved denne til et fald, som nogle dage senere gav døden. Den døende bad sin mor, som var enke og nu mistede sit eneste barn, om at gjøre ham til vilje og ta Hans op i sin søns sted. Moderen døde næsten samtidig med sønnen, men ifølge testamente tilfaldt hendes meget betydelige formue Hans Ødegaard.

Det varede næsten år og dag, før Hans kunde komme til sig selv efter dette. En længre udenlandsrejse løftede ham så vidt, at han kunde holde sit teologiske studium frem, til han blev færdig; men han var ikke at formå til at gjøre brug af sin eksamen.

Faderens hele håb havde stat til at se ham som hjælpepræst, men nu var han ikke engang at formå til at stige på prækestolen en eneste gang; han gav altid det samme svar: han følte intet kald. Dette var faderen en så bitter skuffelse, at den gjorde ham flere år ældre. Han var kommen sent til, var alt en gammel mand og havde arbejdet strængt og altid med hint mål for øje. Nu sad sønnen ovenover ham i samme hus, bodde staselig gjennem mange værelser; men nedenunder i det lille kontorkammer ved lampen, som lyste ind i alderdommens nat, sad den altid arbejdende gamle præst. Han hverken kunde eller vilde efter denne skuffelse ta fremmed hjælp, ej heller vilde han føje sin søn og slutte; han kjendte derfor ingen hvile sommer eller vinter; men sønnen gjorde hvert år en længre udenlandsrejse. Når han var hjemme, omgikkes han ingen, uden forsåvidt han i større eller mindre taushed spiste middag ved faderens bord. Men vilde nogen tale med ham, mødtes de af en overlegen klarhed og sandhedsiver, som altid gjorde samtalen ængstelig. Han var aldrig i kirke; men han gav mere end sine halve indtægter til velgjørende øjemed og altid med den mest bestemte forskrift for deres brug.

Denne godgjørenhed var i sin storartethed så forskjellig fra den lille bys snævre sædvaner, at den overvældede alle. Komdertil hans tilbageholdenhed, hans bestandige udenlandsrejser og alles frygt for at tale med ham, så kan man skjønne, at han blev noget hemmelighedsfuldt, som man tillagde alle mulige evner og sin egen bedre dom. Da denne mand nedlod sig til at ta Fiskerjenten op i sin daglige omsorg, var hun adlet.

Nu vilde den ene som den anden også ta sig af hende, især kvinder. Hun kom en dag klædt i alle regnbuens farver: hun havde taget alle sine foræringer på sig og trodde, hun rigtig var efter hans smag, da han altid vilde ha hende pen. Men aldrig før så han hende, før han forbød hende nogensinde at ta mod noget; han kaldte hende forfængelig, tosset: hun satte sig bare tomme mål og tog sin glæde af narrestreger. Da hun næste morgen kom med forgrædte øjne, tog han hende med på en spadsertur ovenfor byen. Nu fortalte han hende om David, således som han idelig tog nu denne, nu hin skikkelse og gjorde det velkjendte nyt for hende. Først skildrede han ham i hans ungdom, som han gik der, skjøn og rig på kræfter og i sorgløs tro. Derfor kom han med i triumftog, før han endnu var voksen. Han blev fra hyrde kaldt til konge, han bodde i huler, men han endte med at bygge Jerusalem. Han sad i fagre klæder og spillede for den syge Saul, men da han selv var blevet en syg konge, spillede og sang han for sig selv, klædt i angerens pjalter. Da han havde øvet sine storværk, hvilede han ud hos synden, så kom profeten og straffen, og han blev atter barn. David, som kunde løfte alt herrens folk op i lovsang, lå selv sønderknust for herrens fod. Var han skjønnest, når han sejerkronet dansede foran arken efter sine egne sange, eller når han i sit lønkammer betlede om nåde af den straffende hånd?

Hun havde natten efter denne samtale en drøm, som hun hele sit senere liv ikke glemte. Hun var nemlig kommet op på en hvid hest i triumftog, men samtidig dansede hun selv foran hesten i pjalter.

God tid efter var det, at Pedro Ohlsen, som hun siden hin dag i haven havde set komme altid nærmere, en kvæld hun sad ved skogkanten ovenfor byen og læste sine lekser, gik tæt forbi og med et underligt smil hviskede: "God kvæld!" -- Skjønt år var gåt, stod moderens forbud mod at tale med ham så stærkt for hende, at hun ikke svarede. Men dag efter dag gik han forbi på samme måde og altid med samme hilsen; tilsidst ventede hun ham, når han ikke kom. Snart gjordehan et lidet spørsmål i forbigående, lidt efter voksede det til to, og endelig blev det til samtaler. Efter en sådan lod han en sølvdaler glide ned i hendes fang og løb sjæleglad med det samme. Nu var det mod moderens bud at tale med ham; det var imod Ødegårds at ta imod gaver af nogen. Det første bud havde hun efterhånden overtrådt, men mindedes det nu, da det havde ledet til også at overtræde det andet. For at fri sig for pengene, fik hun fat i nogen, som hun trakterede dem på; det var dem dog ikke muligt trods al umage at spise for mere end 4 ort. Men så angrede hun bagefter også dette, at hun havde ødelagt daleren istedenfor at gi den tilbage. Den ort, som lå igjen i lommen, sved, som kunde den brænde hul på klæderne; hun tog og kastede den i sjøen. Men dermed var hun ikke kvit daleren. Hendes tanker var brændt af den. Når hun tilstod, måtte det gå over, det følte hun; men moderens forfærdelige raseri fra sist og Ødegaards inderlig gode tro til hende stod hver på sin måde lige skræmmende. Mens moderen intet så, opdagede Ødegaard snart, at hun droges med noget, som gjorde hende ulykkelig. I ømhed spurte han en dag, hvad det var, og da hun i stedet for svar brast i gråd, trodde han, at der var mangel hjemme, og gav hende 10 species. Nu gjorde dette, at hun trods sin synd imod ham fik penger af ham, et stærkt indtryk, og da hun ovenikjøbet havde fåt penger, som hun åbent kunde gi moderen,

ærlige penger, så følte hun dette som frigjørelse for brøden og overgav sig til den stærkeste glæde. Hun tog hans hånd med begge sine, hun takkede, hun lo, hun hoppede på pletten, der hun stod, henrykkelsen strålede gjennem tårerne, mens hun så på ham, sådan som en hund ser på sin herre, når den skal følge ham ud. Han kjendte hende ikke igjen; hun, som ellers sad borte i det, han sagde, tog magten fra ham; for første gang følte han en stærk, vild natur oplade sig, for første gang sendte livets kilde sin røde strøm ud over ham, og han veg purpurhed tilbage. Men hun for på døren op opad bakkerne for at ta vejen fra byen hjem. Der lagde hun pengene på bagstehellen foran moderen og faldt hende selv om halsen. "Hvem har givet dig penger?" sagde moderen og var allerede vred. -- "Det har Ødegaard, mor; han er det største menneske på jorden!" -- "Hvad skal jeg med dem?" -- "Det ved jeg ikke; -- gud, mor, dersom du vidste --" hun kastede sig atter om halsen på hende, hun kunde nu sige, og hun vilde nu sige hende alt. Men moderenfrigjorde sig med utålmod: "Vil du ha mig til at ta fattighjælp? Bring ham pengene straks tilbage! Har du indbildt ham, at jeg trænger, har du løjet!" -- "Men mor!" -- "Bring ham på stedet pengene, siger jeg, eller jeg går selv til ham med dem og kaster dem i ham, ham, som har taget mit barn fra mig!" Moderens mund dirrede efter de siste ord; Petra veg tilbage, mere og mere bleg, åbnede døren sagte og gik sagte ud af huset. Før hun ret vidste deraf, var tispeciesedlen blevet til stumper mellem hendes fingre. Opdagelsen heraf forløstes i et udbrud af harme mod moderen. Men Ødegaard måtte intet vide, -- jo, han skulde vide alt! For ham måtte ikke lyves! -- Et øjeblik efter stod hun i hans hjem og fortalte ham, at moderen ingen penger vilde modtage, og at hun i sin harm over at skulle gå tilbage med dem havde revet sedlen itu. Hun vilde fortælle mere, men han tog så koldt imod hende, han bad hende nu gå hjem, idet han gav hende den advarsel med, at vise sin mor lydighed, selv hvor den faldt tung. Dette syntes hende dog underligt; ti så meget vidste hun, at han ikke gjorde, hvad faderen helst vilde! På hjemvejen brast det løs, og netop da mødte hun Pedro Ohlsen. Ham havde hun i al denne tid skyet og vilde det samme nu, ti fra ham kom ulykken. "Hvor har du været?" spurte han og fulgte. "Er noget gåt dig imod?" Bølgegangen i hendes sind var så høj, at den kunde kaste hende, hvorhen det skulde være, og ret overtænkt, så forstod hun ikke, hvorfor moderen netop skulde forbyde hende at omgåes ham; det var vel et indfald det ene som det andet. "Ved du, hvad jeg har gjort?" sagde han næsten ydmyg, da hun var stanset. "Jeg har kjøbt en sejlbåd til dig; -- jeg tænkte, du kunde ha lyst til at sejle," og han lo. Hans godhed, som havde noget af den fattiges bøn, kunde netop nu røre hende; hun nikkede, -- og da fik han travelt, han hviskede ivrig, at hun skulde gå udenom byen i alléen til højre lige til det store, gule nøst; der bagom skulde han komme og hente hende; der kunde ingen se det. Hun gik, og han kom, glad, men ærbødig som et gammelt barn, og tog hende ind. De sejlede en stund rundt i den lette bris, lagde så til ved en holme, hvor de gjorde båden fast og steg op. Han havde forskjelligt godt med til hende, som han med frygtsom glæde gav hende, og han tog sin fløjte frem og spillede. Hun glemte en stund sin sorg ved at se på hans glæde, og da svage folks glæde gjør vemodig, kom hun med det samme til at holde af ham.Efter denne dag havde hun en ny og stadig hemmelighed for moderen, og dette gik snart over til at holde moderen udenfor alt. Gunlaug spurte ikke; hun trodde helt, til hun engang mistrodde helt.

Men også for Ødegaard havde Petra hemmeligheder fra denne dag, ti hun modtog mange gaver af Pedro Ohlsen. Ej heller Ødegård spurte, hele undervisningen blev dag for dag holdt på fjærnere hold. Petra var altså nu delt mellem tre; hos den ene talte hun ikke om de andre, og hun havde noget, hun dulgte for hver især.

Men under dette var hun blevet voksen uden selv at vide deraf, og en dag meldte Ødegaard hende, at hun skulde konfirmeres.

Dette budskab fyldte hende med stor uro; ti hun vidste, at med konfirmationen tog undervisningen slut, og hvad skulde det så bli til? Moderen lod et kvistværelse bygge på sit hus; hun skulde efter sin konfirmation få eget rum; den uafladelige hamring og bankning mindede hende smertelig. Ødegaard så hende bli mere og mere stille, undertiden så han også, at hun havde grædt. Religionsundervisningen gjorde under disse omstændigheder meget indtryk, skjønt Ødegaard med stor omhu undveg alt, som kunde røre hende. Af den grund afsluttede han en fjorten dages tid før konfirmationen undervisningen med den korte besked, at dette var den sidste time. Hermed mente han den sidste med ham; ti han vilde nok videre sørge for hende, men ved andre. Hun blev imidlertid siddende, der hun sad, blodet veg tilbage, øjnene kunde ikke komme løs, og uvilkårlig bevæget skyndte han sig at

gi en grund: "Det er jo ikke alle unge piger, som er voksne ved konfirmationen; -- men du føler vel, at sådan er det med dig." Om hun havde ståt i skinnet af en stor ild, kunde hun ikke være blevet rødere, end hun blev ved disse ord; barmen bølgede, øjnene så usikkert og fyldtes, og jaget videre skyndte han sig: "Skal vi kanske holde frem alligevel?" Han vidste først bagefter, hvad han havde foreslåt; det var urigtigt; han vilde ta det tilbage; men hun løftede allerede øjnene imod ham, hun sagde ikke ja med læberne, men større kunde det ikke siges. For at undskylde sig for sig selv ved at gi et påskud, spurte han: "Der er vel så noget, du især ønsker at få fat på nu, noget, du" -- han bøjede sig hen mod hende -- "føler kald for, Petra?" -- "Nej!" svarede hun så hurtig, at han rødmede og faldt afkjølet tilbagei sine egne, årelange overvejelser; hendes uventede svar havde vakt dem igjen.

At der rørte sig noget ejendommeligt i hende, havde han ikke tvilet på, lige fra hun var barn, og han så hende marchere syngende i spidsen for byens guttekompagnier. Men jo længer han underviste hende, desto mindre forstand fik han på hendes begavelse. I hver rørelse var den tilstede; hvad hun tænkte, hvad hun vilde, forkyndte ånd og legeme, begge på én gang, af magtens fylde, med skjønhedens blink derover. Men sat i ord, og især i skrift, blev det kun barnslighed. Hun så ud som lutter fantasi, men han fornam det rigtignok især som uro. Hun var meget flittig, men hendes læsning gik mindre ud på at lære end på at komme frem; hvad der stod på næste side, sysselsatte hende mest. Hun havde religiøs sans, men, som provsten udtrykte sig, "intet anlæg for et religiøst liv," og Ødegaard var ofte bekymret for hende. Nu stod han netop ved udgangspunktet; uvilkårlig flyttedes han i tanken foran stentrappen, hvor han havde modtaget hende, han hørte moderens skarpe stemme lægge ansvaret på ham, fordi han havde nævnt vorherre. Efter at ha gåt nogle gange op og ned, tog han sig sammen. "Nu rejser jeg til udlandet," sagde han med en viss skyhed; "jeg har bedt mine søstre ta sig af dig så længe, og når jeg kommer tilbage, skal vi videre prøve. Farvel! -- Vi sees nok, inden jeg rejser!" Han gik så hurtig ind i næste værelse, at hun ikke engang fik ta ham i hånden.

Hun så ham igjen, hvor hun mindst havde ventet det, nemlig i præstestolen ved koret, lige foran hende, da hun i flokken stod fremme på gulvet for at konfirmeres. Hun blev derover så spændt, at hendes tanker længe var borte fra den hellige handling, hvortil hun i ydmyghed og bøn havde forberedt sig. Ja, om det var Ødegaards gamle far, så stansede han og så længe på ham, da han trådte frem for at begynde. Snart skulde Petra én gang til bli opskræmt i kirken; ti noget nedenfor sad Pedro Ohlsen i sine nye, stive klæder; han strakte netop hals for at se over gutternes hoder hen i pigeflokken til hende! Han dukkede straks ned igjen; men gjentagende så hun ham stikke det tyndhårede hode op for atter at dukke; dette bortkaldte hendes tanker, hun vilde ikke se, men hun så, og der -- netop som alle de andre var dybt grebne, mange i tårer -- forfærdedes Petra ved at se Pedro stige op, med stive, åbne mund og øjne, bli klomset, uden evne til at sætte sig eller flyttesig; ti overfor ham stod Gunlaug ret op i sin fulde højde. Petra gøs ved at se hende; ti hun var hvid som alterdugen. Hendes sorte, krusede hår syntes at rejse sig, mens øjnene pludselig fik en frastødende kraft, som kunde de sige: "Bort fra hende, hvad vil du heride!" Han sank også sammen på bænken under dette blik, og en stund efter listede han sig ud af kirken.

Siden fik Petra ro, og jo længre det skred frem, desto stærkere kom hun med. Og da hun vendte tilbage efter at ha givet løftet og gjennem gråd så til Ødegaard som den, der stod alle hendes gode forsætter nærmest, lovede hun i sit hjærte, at hun ikke vilde gjøre hans tro tilskamme. Det trofaste øje, som så lysende tilbage på hende, syntes at bede om det samme; men da hun var kommen på sin plads og endnu engang vilde finde ham, var han borte. Hun gik snart hjem med moderen, som undervejs lod falde: "Nu har jeg gjort mit; -- nu får vorherre gjøre sit."

Da de havde spist sammen, de to alene, sagde hun videre, idet hun rejste sig: "Så får vi vel gå hen til ham, -- præstesønnen. Skjønt jeg ikke ved, hvad det blir til, det, han farer med, så har han vel ment det godt. Tag så på dig igjen, barn!"

Vejen til kirken, som de to så ofte havde gåt sammen, gik ovenover byen, men på gaden havde de aldrig før gåt sammen; moderen havde vel neppe været der, siden hun var kommen tilbage. Nu bøjede hun imidlertid ned på gaden, hun vilde gå hele gaden igjennem, hun vilde gå den med sin voksne datter!

Om eftermiddagen på konfirmationssøndagen er en sådan liden by på vandring, enten fra hus til hus på lykønskning eller op og ned ad gaden for at se og sees. Der hilses og stanses for hvert skridt, håndtryk veksles,

og gode budskab bæres; den fattiges barn møder i den riges aflagte klæder og vises frem for at takke. Byens sjømænd i udenlandsk stas, med huen på tre hår, og byens fif, handelsbetjentene, hilsende på alle, gik i flok; latinskolens halvvoksne gutter, hver med sin bedste ven i verden under armen, slentrede efter i opløben kritik; -- men alle måtte de idag i sit stille sind vige for byens løve, den unge kjøbmand, byens rigeste mand, Yngve Vold, der netop i øjeblikket var hjemkommen fra Spanien, fiks og færdig til fra imorgen at overtage sin mors store fiskehandel. Med en lys hat over sit lyse hår, strålede han i gaderne, så de unge konfirmander næsten blev glemt, alle hilste hamvelkommen, han talte med alle, lo til alle, -- i gaden frem og tilbage så man den lyse hat over det lyse hår og hørte den lyse latter. Da Petra og hendes mor kom ud, var han den første, de stødte på, og som om de virkelig havde stødt til ham, for han tilbage for Petra, som han ikke kjendte igjen.

Hun var blevet høj, ikke som moderen, men dog højere end de fleste, let, fin, kjæk, moderen og ikke moderen i bestandigt vekselblink. Selv den unge kjøbmand, som blev ved at følge, kunde ikke længer drage de spadserendes blikke til sig; de to, mor og datter tilsammen var et mere fremmed syn. De gik hurtig uden at hilse, fordi de sjælden hilstes af andre end sjømænd, men kom endnu hurtigere udover gaden igjen; ti de hørte, at Ødegaard netop havde taget hjemmefra til dampskibet, som straks skulde gå. Petra skyndte især på; hun måtte, hun måtte få hilse og takke ham, før han rejste, det var jo synd af ham at rejse således fra hende! Hun så på ingen af alle dem, som så på hende, det var dampskibsrøgen over tagene, hun så, og den syntes hende at fjærne sig. Da de kom til bryggen, lagde dampbåden netop ifra, og med gråden i halsen ilede hun videre ud i alléen, hun mere sprang end gik, og moderen skridtede efter. Da dampbåden havde brugt tid til at vende på havnen, kom hun snart nok til at kunne springe ned i fjøren, stige op på en sten og vifte ud med sit lommetørklæde. Moderen stod igjen i alléen og vilde ikke gå ned; Petra viftede -- højere og højere viftede hun; men der var ingen, som viftede igjen.

Da kunde hun ikke mere, men måtte for gråds skyld gå de øvre veje hjem. Moderen fulgte, men i taushed. Det kvistværelse, moderen havde skjænket hende idag, og hvor hun havde sovet første gang i nat og imorges med så stor glæde iført sig sin nye dragt, modtog hende nu i kvæld opløst i gråd og uden et blik omkring sig; hun vilde ikke gå ned, hvor sjømænd og gjæster var komne, sin konfirmationsdragt tog hun nu af, hun sad på sin seng, til det blev nat, og at være bleven voksen syntes hende det ulykkeligste, som kunde være.FJERDE KAPITEL.

Straks efter konfirmationen gik hun en dag over til Ødegaards søstre, men skjønnede snart, at dette måtte være en fejltagelse af Ødegaard; ti provsten gik, som han ikke så hende, og døtrene, begge ældre end Ødegaard, holdt sig stive. De nøjedes med at gi en sparsom underretning fra broderen om, hvad hun nu skulde ta sig for. Hele formiddagen skulde hun nemlig deltage i husholdningen i et hus udenfor byen og om eftermiddagen gå i syskole; hun skulde sove samt ha frokost og aftensmad hjemme. Hun gjorde, som det var ordnet, og fandt sig ret vel deri, så længe det var nyt, men siden, og især da det blev sommer, begyndte det at kjede hende; ti på denne tid havde hun siddet oppe ved skogen hele dagen, havde læst i sine bøger, dem hun nu af hjærtet savnede, som hun savnede Ødegaard, som hun savnede samtale. Følgen blev, at hun tilsist tog den, hvor den fandtes. Ved den tid kom nemlig en ung pige ind på syskolen, som hed Lise Let, d. v. s. Lise, men ikke Let; ti Let hed en ung kadet, som havde været hjemme i juleferien og forlovet sig med hende på isen, da hun bare var en skoletøs. Lise vilde dø på, det var ikke sandt, og gråt, straks man nævnte det; imidlertid hed hun siden Lise Let. Den lille, vævre Lise Let gråt ofte og lo ofte; men enten hun gråt eller lo, tænkte hun på kjærlighed. En bisværm af tanker, nye, underlige, fyldte snart hele syskolen; straktes hånden ud efter snællen, så var det for at bejle, og snællen sagde ja eller gav afslag; nålen blev forlovet med tråden, og tråden ofrede sig, sting på sting, for den grusomme; den, der stak sig, udgjød sit hjærteblod, den, der byttede nål, var svigefuld. Hviskede to af pigerne sammen, var det om noget mærkeligt, der var hændt dem; snart hviskede to til, så atter to; enhver havde sin fortrolige, og der var tusen hemmeligheder; det var ikke til at holde ud.

En eftermiddag i skumringen, i sådan fin regn, som man kalder smårusk, stod Petra med et stort kastetørklæde over hovedet udenfor huset hjemme og så ind i gangen, hvor en ung sjømand stod og blistrede på en vals. Hun holdt tørklædet sammen med begge hænder tæt under hagen, så bare øjnene og næsen såes, men sjømanden opdagede med lethed, at hun blinkede til ham, og han hoppede straks ned, hvor hun stod."Hør, Gunnar, vil du gå en tur?" -- "Men det regner." -- "Pyt, er det noget!" og så gik de til et lidet hus længre oppe. "Kjøb med et par

kager til mig -- af dem med flødeskum." -- "Altid skal du ha kager." -- "Af dem med flødeskum!" Han kom ud igjen med nogle; hun stak den ene hånd frem under tørklædet, drog dem ind til sig og gik spisende videre. Da de var komne opover byen, sagde hun, idet hun gav ham et stykke kage: "Hør, Gunnar, vi har nu altid holdt så meget af hverandre, vi to; jeg har altid holdt mest af dig blandt alle gutter! Du tror det ikke? Men jeg forsikrer dig, Gunnar! Og nu er du understyrmand og kan snart få skib at føre. Nu synes jeg, du skulde forlove dig, Gunnar! -- Kjære, spiser du ikke den kagen?" -- "Nej, jeg har begyndt at tygge skrå." -- "Nu, hvad svarer du så?" -- "Å, men det haster da ikke." -- "Haster ikke? Du skal jo rejse iovermorgen!" -- "Ja, jeg kommer da vel igjen?" -- "Men det kan rigtignok være uvist, om jeg da har tid, for du ved ikke, hvor jeg kan være da, du!" -- "Det skulde altså være med dig?" -- "Ja, Gunnar, det måtte du da forstå, men du har altid været så dum, derfor blev du bare sjømand også." -- "Å, jeg angrer ikke på det; det er ganske godt at være sjømand." -- "Ja, din mor ejer jo skib. Men hvad siger du nu? Du er så dorsk af dig!" -- "Ja, hvad skal jeg sige?" -- "Hvad du skal sige? Ha-ha-ha, kanske du ikke vil ha mig!" -- "Å, Petra, det ved du godt, jeg vil. Men jeg tror ikke, jeg kan være tryg på dig." -- "Jo, Gunnar, jeg skal være dig så tro, så tro!" -- Han stod en stund stille: "Få se dig i ansigtet, Petra!" -- "Hvorfor det?" -- "Jeg vil se, om du også mener det." -- "Tror du, jeg går og fjaser, Gunnar!" hun var sint og løftede tørklædet. -- "Ja, Petra, skal det være rigtig, ordentlig alvor, så giv mig en kys på det, for det ved en, hvad er." -- "Er du gal?" hun lukkede tørklædet til og gik videre. -- "Vent, Petra, vent, du forstår ikke det. Når vi er kjærester --" "Å, tøv med dig!" -- Ja, da ved jeg dog, hvad der er brug, mener jeg, for, hvad det angår at ha verdenserfaring, da er jeg din overmand mange gange. Husk alt det, jeg har set --" "Å, du har set som en tul, har du, og snakker, som du har set." -- "Hvad mener du med at være kjærester, du da, Petra? Jeg må rigtig spørge om det. At rende alle haugene op efter hverandre er da ikke ligt til noget." -- "Nej, det er for resten sandt," lo hun og stansede. "Men hør nu, Gunnar! Mens vistår her og puster -- huf! -- skal jeg sige dig, hvordan kjærestefolk bærer sig ad. Så længe du er i byen, skal du vente udenfor syskolen hver aften og følge mig hjem til døren, og er jeg ude andensteds, skal du vente på gaden, til jeg kommer. Men når du er rejst, skal du skrive til mig og kjøbe ting og sende mig. Det er sandt: et par ringer med dit navn i den ene og mit i den anden og så årstal og dag skal vi gi hverandre; men jeg har ingen penge, så du må kjøbe dem begge to." -- "Det skal jeg nok, men --" -- "Hvad er det nu for men igjen?" -- "Herre gud, jeg mente bare, så måtte jeg få mål af fingeren din." -- "Ja, det skal du få straks," hun rev et strå af, målte og bed af; "kast det så ikke væk!" Han lagde det i et stykke papir og papiret i sin tegnebog; hun så på, til tegnebogen atter var vel gjemt. "Lad os nu gå, jeg er kjed af at stå her længer." -- "Men jeg synes rigtignok, at dette er ligesom lidt snaut, Petra!" -- "Ja, vil du ikke, far, så kan det akkurat være det samme!" -- "Jo vist vil jeg. Det er ikke det; -- men skal jeg ikke engang få ta dig i hånden da?" -- "Hvortil det?" -- "Til vished på, at vi nu virkelig er forlovede." -- "Sådant tøv, er det mere vished, det, at ta hverandre i hånden? -- Ellers kan du gjærne få hånden, der er den! -- Nej tak, ingen klemming, far!" -- Hun drog atter hånden indenfor tørklædet, men nu løftede hun pludselig tørklædet med begge hænder, ansigtet kom helt tilsyne: "Siger du det til nogen, Gunnar, så siger jeg, det er ikke sandt, nu ved du det!" Hun lo og gik nedover igjen. -- -- Noget efter stansede hun og sagde: "Imorgen slutter syskolen først kl. 9, så kan du få stå bagenom haven, du." -- "Godt." -- "Ja, men nu må du gå!" -- "Vil du ikke engang gi mig hånden til afsked?" -- "Jeg forstår ikke, hvad du altid vil med den hånden; -- nej, nu får du den ikke. -- Farvel!" ropte hun og sprang fra ham.

Næste kvæld lagede hun det så, at hun blev den siste på syskolen. Klokken var straks 10, da hun gik, men -- da hun kom udenfor haven, stod Gunnar der ikke. Hun havde tænkt sig alle uheld, men ikke dette; hun blev så stødt, at hun selv ventede, bare for ordentlig at gi ham, når han endelig kom. Hun havde ellers godt selskab, der hun gik op og ned bag haven; ti de handlendes sangforening havde netop i et hus i nærheden begyndt sine øvelser for åbent vindu; en spansk sang lokkede i den milde kvæld for hendes tanker så længe,til hun var i Spanien og hørte sin pris synge fra den åbne altan. Spanien var hendes længsel; ti hver sommer kom de mørke spanske skibe på havnen, de spanske sange i gaderne, og på Ødegaards vægge hang en række skjønne billeder fra Spanien, han var der måske nu igjen, og hun var hos ham! Men hun kaldtes i et nu hjem; ti der bag æbletræet kom endelig Gunnar farende, hun styrtede lige mod -- ikke Gunnar, men den fra Spanien hjemkomne lyse hat over det lyse hår. "Ha, ha, ha, ha," lo den lyse latter, "tar De mig for en anden?" Hun nægtede ivrig, hastig og løb i vrede, men han løb efter og snakkede i et væk, mens han løb, overordentlig hurtig og med den sammenløbne udtale, folk får,

som bruger flere sprog. -- »Ja» Jeg kan godt holde følge, for jeg løber udmærket, -- det nytter Dem ikke; jeg må tale med Dem, jeg går her på ottende kvælden." -- "På ottende kvælden!" -- "På ottende kvælden, ha, ha, ha, jeg skulde gjærne gå her i otte til, for vi to passer sammen, ikke sandt? Det nytter Dem ikke, jeg slipper Dem ikke, for nu er De træt, kan jeg se." -- "Nej, jeg er ikke." -- "Jo, De er!" -- "Nej, jeg er ikke." -- "Jo, De er! Tal da, hvis De ikke er træt!" -- "Ha, ha, ha!" -- -- "Ha, ha, ha, ha! Ja, det er ikke at tale!" og så stansede de. De skiftede nogle raske ordtag, halvt i skjæmt og halvt i alvor; derpå priste han Spanien, det ene billed jog det andet; tilslut bandte han småbyen under deres fødder, -- det første fulgte Petra med lysende øjne, det andet suste for hendes øren, mens hendes øjne gled op og ned efter en guldkjæde, han havde to gange om halsen. "Ja, den," sagde han ilsomt og drog frem det siste stykke af kjæden, hvortil et guldkors var fæstet, -- "se, den tog jeg med i kvæld for at vise frem i sangforeningen, den er fra Spanien. De skal høre dens historie." Og nu fortalte han: "Da jeg var i det sydlige Spanien, kom jeg til en skytterfest og vandt denne præmie; den blev ved festen overrakt mig med følgende ord: "Tag den med til Norge og skjænk den fra spanske kavallerer som ærbødig hyldning til den skjønneste kvinde i Deres hjemstavn." Derpå rop og fanfarer, fanerne viftede, kavallererne klappede, og jeg modtog gaven!" -- "Nej, hvor ypperligt!" udbrød Petra; ti for hendes syn lyste straks den spanske fest med de spanske farver og sange, spanierne stod brune under vinhøjene i aftensolen og sendte sine tanker til den skjønneste kvinde i snelandene. Han var en godmodig ung mand med al sinunderlige travlhed og selvindbildning, og nu blev han stående her og fortælle hende. -- Det ene billede efter det andet øgede hendes længsel, og, ganske hensat i det vidunderlige land, begyndte hun at nynne den spanske sang, hun nylig havde hørt, og lidt efter lidt at bevæge sine fødder i dens takt. "Hvad? De kan danse de spanske danse!" ropte han. -- "Ja," nynnede hun i dansetakt, slog smæld med fingrene for at efterligne kastagnetter; ti hun havde set spanske sjømænd danse. -- "De fortjener de spanske kavallerers gave," udbrød han som tændt af en lys tanke; "De er den skjønneste kvinde, jeg har mødt!" -- han havde løftet guldkjæden af sin hals og kastede den med lette hænder flere gange om hendes, før hun endnu forstod det. Men da hun forstod det, overdroges hun af den dybe skamrødme, som var hende egen, og tårerne vilde briste frem, -- så han, som var falden fra under til under, nu grebes af den største skamfuldhed over, hvad han havde gjort, og ikke vidste, hvad han mere vilde, men følte, han burde gå, og gik.

Endnu kl. 12 stod hun i sit åbne kvistvindu med kjæden i hånden. Eftersommernatten lå venlig over by og fjord og fjærne fjælde; fra gaden lød atter den spanske sang; ti foreningen havde fulgt Yngve Vold hjem. Ord for ord hørtes; de gik om en fager krans. Kun to stemmer sang ordene, de andre gav med munden guitar-akkompagnement:

Tag imod kransen, den er til dig, tag imod kransen, tænk lidt på mig! Her er det grønneste græs til den skjønneste. her er den hvideste blomst til den blideste, her er den fuldeste knop til den huldeste, her er et eneste blad til den reneste. Tag imod kransen, den er til dig, tag imod kransen, tænk lidt på mig!

*

Da hun om morgenen slog øjnene op, havde hun været i en af sol på alle kanter gjennemskinnet skog, hvor alle trærvar det, man kalder guldregn, og hang med lange, lyse dusker, som næsten rørte ved hende, når hun strøg igjennem. Straks huskede hun kjæden, greb den og hængte den over sit linned. Så lagde hun et sort tørklæde over linnedet og kjæden derover; ti den tog sig bedre ud på sort. Bestandig siddende i sin seng spejlede hun sig i et lidet håndspejl: -- skulde hun virkelig være så smuk? Hun stod op for at fli sit hår og så atter spejle sig, men kom ihu moderen, som endnu intet vidste, hvorfor hun skyndte sig; hun måtte jo ned og fortælle. Netop som hun var færdig og skulde hænge kjæden om halsen, faldt det hende ind, hvad moderen vilde sige, hvad alle mennesker vilde sige, og hvad hun skulde svare, når de spurte, hvorfor hun bar denne kostbare kjæde. Da spørsmålet var meget rimeligt, kom det alvorligere og alvorligere igjen, indtil hun ledte frem en liden æske, lagde kjæden i den, stak æsken i lommen -- og følte sig for første gang i sit liv fattig.

Hun kom ikke did, hun skulde, den formiddag; ti ovenfor byen, omtrent hvor hun havde fåt kjæden, blev hun siddende med den i hånden, og med en følelse, som havde hun stjålet den.

Om kvælden ventede hun bag haven endnu længere på Yngve Vold, end hun den foregående kvæld havde ventet

på Gunnar; hun vilde gi ham kjæden tilbage. Men ligesom det skib, Gunnar for med, uventet havde lettet forrige dag, fordi det i næste by havde fåt ypperlig fragt, således måtte Yngve Vold, som ejede skibet, idag afsted i samme ærend; han tog flere forretninger med, hvorfor han blev borte i tre uger.

I disse tre uger var kjæden efterhånden flyttet fra lommen til kommodeskuffen og derfra atter ind i en konvolut, og konvolutten i et hemmeligt rum. Men hun selv var flyttet fra den ene ydmygende opdagelse ind i den anden. For første gang blev hun tilfulde var den afstand, som skilte hende fra byens fornemme damer; disse kunde ha båret kjæden, uden at nogen havde spurt, hvordan eller hvorfra. Men til en sådan havde Yngve Vold ikke vovet at byde kjæden, uden han havde budt sin hånd med det samme; det var blot med Fiskerjenten, han vovede det. Om han havde villet gi hende noget, hvorfor da ikke, hvad hun havde brug for? men han havde villet håne hende så meget dybere ved at gi hende, hvad hun slet ikke kunde bruge. Historien med "den skjønneste" måtte være digt; ti havde kjæden af den grund været æslet hende,så var han ikke kommen i skjul og om aftenen. -- Harm og skam gnagede sig så meget dybere ind, som hun havde vænnet sig selv af med at tro sig til nogen. Intet under derfor, at hun, første gang hun traf ham igjen, ham, som alle disse vrede og skamfulde tanker drejede sig om, blev så stærkt rød, at han måtte mistyde det, og, da hun følte dette, endnu rødere.

Hurtig bøjede hun hjem igjen, rev kjæden til sig, og skjønt det endnu var dag, satte hun sig ovenfor byen for at vente på ham: nu skulde han få den tilbage! Hun følte sig sikker på, han vilde komme; ti også han var blevet rød ved at se hende, og han havde været borte den hele tid. Men snart begyndte disse tanker at tale til fordel for ham. Han var ikke blevet rød, hvis hun havde været ham ligegyldig; han var kommen før, havde han før været hjemme. Det tog på at bli noget skymt; ti på disse tre uger havde det mørknet stærkt. Men med mørkningen vender ofte vore tanker. Hun sad tæt ovenfor vejen mellem trærne; hun kunde se, men ikke sees. Da det havde varet en stund, og han ikke kom, vilde modstridende følelser lue op; snart i harm, snart i angst lyttede hun; hver, som kom, hørte hun længe, før hun så, men det var aldrig ham. Fugle, som byttede sæde i halvsøvne mellem bladene, kunde skræmme hende, så spændt som hun sad; hver lyd fra byen, hvert rop drog hende til sig. Et stort skib hejsede anker under opsang, det vilde varpe udover i natten for at få godt af den første morgenbris. Kunde hun følge med på storsjøen, hun længtes! Opsangen blev hendes egen, de klingende tag i spillet gav løftekraft, hvortil, hvorhen? -- Da stod den lyse hat på vejen, lige foran hende, hun sprang op, og uden videre løb hun, og under løbet huskede hun, at hun ikke burde ha løbet; det var fejl i fejl, derfor blev hun stående. Da han trådte til, hvor hun stod mellem trærne, stod hun og åndede, så han hørte hvert drag, og den samme magt, som hun den forrige gang i sin frejdighed havde havt over ham, øvede hun idag i sin frygt; han så meget undselig, ja, forvirret ud og hviskede: "Vær ikke bange!"

Men hun skalv, det så han. Da vilde han gi hende tillid ved fast at ta hendes hånd, men ved den første kjendsel af hans hånd sprang hun op som brændt af ild -- og afsted påny, -- mens han blev stående.

Hun løb ikke langt, hun havde ikke mere vejr, det jagede,brændte i hendes tindinger, hendes bryst vilde springe, hun trykkede hænderne imod -- og lyttede. Hun hørte gang i græsset, knæk i løvet, han kom, og lige imod, han så hende? -- nej, han så ikke! -- jo, han så! -- nej, han gik forbi! Hun var ikke ræd, det var ikke derfor; men hun var i oprør, og da hun følte sig sikker, tabte hun også kræfterne med spændingen, hun segnede om i udmattelse og tomhed.

Om længe rejste hun sig og gik langsomt nedover, stansede og gik, som havde hun intet mål. Da hun atter nådde vejen, sad han der og ventede tålmodig, han rejste sig nu! Hun havde ikke set ham, hun gik som i tåge, der undslap hende intet ord, hun rørte sig heller ikke, hun lagde kun sine hænder for øjnene og gråt. Dette overvældede Yngve Vold i den grad, at hans ellers så travle tunge stansede. Og så sagde han med ejendommelig bestemthed: "I kvæld taler jeg til min mor; imorgen skal alt være klaret, og om nogle dage skal du til udlandet for så at bli min hustru." Han ventede svar, han ventede i alt fald, hun skulde se op; men det gjorde hun ikke. Han fortolkede det på sin måde: "Du svarer ikke? Du kan ikke! Godt! -- Stol på mig, ti fra nu af er du min! -- God nat!" og han gik.

Hun stod tilbage som i en tåge, en let angst gled ind i den og vilde skille den, men atter tåge.

Så stærkt som Yngve Vold igjennem tre uger havde fyldt hendes tanker, stod alle overgange rede til at ordne dette nye under ind i en ny fantasirække. Han var byens rigeste mand, af dens ældste familje, og han vilde løfte hende til sig op over alle hensyn. Dette var noget så uventet andet det, hun i lang tids lidelse og harm havde tænkt, at allerede det måtte gjøre hende lyksalig! Men hun blev det mere og mere, eftersom hun drog ind under sit syn de nye, i alle henseender overvældende forhold. Hun så sig alles lige og alle sine uklare længsler nær! Hun så først og fremst Yngve Volds største skib halet ud som flagskib på hendes bryllupsdag, hun så det efter minutskud og fyrværkeri ta dem ombord og bære dem til Spanien, hvor bryllupssolen glødede.

*

Da hun den næste dag vågnede, kom pigen op og fortalte, at klokken var halv tolv. Petra følte voldsom hunger, fik mad, mere mad, følte hodepine og træthed og sovnede indigjen. Da hun henimod kl. tre på eftermiddagen atter vågnede, følte hun sig vel; moderen kom op og sagde, hun vistnok havde sovet sig fra en sygdom; ti det plejede hun selv at gjøre. Men nu måtte hun op for at gå på syskole. Petra sad oprejst i sengen, lænede hodet på sin arm; hun svarede uden at se op, at hun ikke mere skulde gå på syskole. Moderen tænkte, hun er vel ligesom lidt ørsk endnu, og gik ned efter en pakke og et brev, som en skibsgut havde bragt. Der kom allerede gaverne! Petra, som igjen havde lagt sig, rejste sig i en fart og aabnede, da hun var alene, med en viss højtidelighed, først pakken, -- som indeholdt et par franske sko. Noget skuffet vilde hun sætte dem fra sig, da de kjendtes tunge i tåen. Hun stak hånden ind og drog af den ene frem en liden pakke, indviklet i fint papir, det var et guldarmbånd, -- af den anden ligeledes en pakke, omhyggelig forvaret, det var et par franske hansker, -- og ud af den højre hanske drog hun igjen en papirdut, som gjemte to glatte guldringer. "Allerede!" tænkte Petra, hendes hjærte bankede, hun så ind efter indskriften og læste i den ene ganske rigtig: "Petra" samt årstal og dag -- og i den anden "Gunnar." Hun blev bleg, kastede ringene og den hele pakke på gulvet, som havde hun brændt sig på den, og rev brevet op. Det var dateret Calais, -- og hun læste:

Kjære Petra!

Efter at være kommen hertil, med god bør fra 51de breddegrad til 54de og senere med stærk bidevind lige hid, som er usædvanligt selv for bedre fartøjer end vort, som er et stolt skib for sejl. Men nu må du vide, at al vejen har jeg tænkt på dig og det, som sist forefaldt mellem os to, og er harmeligt, at jeg ikke fik ta skikkelig farvel med dig, hvorfor jeg gik ombord med harm, men glemte dig aldrig siden, uden stundom engang imellem; ti en sjømand har det hårdt. Men nu er vi komne hid, og jeg har brugt al min hyre til foræringer til dig, som du bad om, og de penger, jeg fik af mor, har jeg også, så nu har jeg intet. Men får jeg lov, så kommer jeg ligeså fort som foræringerne; ti så længe det er hemmeligt, er det ikke vist for andre, især unge mandfolk, hvoraf der er mange; men jeg vil ha det vist, så ingen tør undskylde sig, men ta sig i agt for mig. Du kan nok få en likere end mig, for du kan få, hvem du vil; men du kan aldrig få en troere,og det er mig. Nu vil jeg slutte, for jeg har brugt op to ark, og bogstaverne blir så store; ti det er det værste, jeg gjør, men jeg gjør det alligevel, når du vil det. Og så vil jeg tilslut sige dig, at det var vel alvorligt; for var det ikke alvorligt, så var det stor synd og kan bli til ulykke for mange.

Gunnar Ask,

Understyrmand på briggen: "Den norske Grundlov."

En stor frygt overvældede hende, hun var i et nu kommen op af sengen og påklædt. Hun måtte ud, som gaves der etsteds et råd; ti alt var blevet uklart, usikkert, farligt. Jo mere hun tænkte, jo mere løb tråden i floke for hende, én måtte hjælpe at rede, ellers kom hun ikke løs! Men hvem turde hun tro sig til? Det kunde ingen anden bli end moderen. Da hun efter lang kamp stod i kjøkkenet hos hende, ræd, grådfuld, men stærk i at ville være fuldt fortrolig for at få fuld hjælp, sagde moderen uden at vende sig og derfor uden at lægge mærke til Petras ansigt: "Nu har han været her; -- han er kommen hjem igjen." -- "Hvem?" hviskede Petra og holdt sig fast; ti var Gunnar alt nu kommen, så var også alt håb væltet. Hun kjendte Gunnar; han var tung og godmodig, men, en gang i vrede, blev han afsindig. "Du skal straks komme derhen," sagde han. "Derhen?" skalv Petra, hun forstod øjeblikkelig, at så havde han alt sagt det til sin mor, og hvad vilde så ske? -- "Ja, til præstegården," sagde

moderen. -- "Til præstegården? -- Er det Ødegaard, som er kommen hjem?" -- Moderen vendte sig nu imod hende: "Ja, hvem ellers?" -- "Ødegaard!" jublede Petra, og glædens storm jog luften rent i et blink; "Ødegaard er kommen, Ødegaard, å, gud i himmelen, han er kommen!" hun var ude af døren og opover markerne. Hun stormede frem, hun lo, ropte højt; det var ham, ham, hun trængte til; havde han været hjemme, var intet ondt sket! Hos ham var hun tryg; blot hun tænkte på hans høje, lyse åsyn, hans milde stemme, ja på de stille, billedrige værelser, hvori han bodde, kom hun i fredeligere takt og følte sikkerhed igjen. Hun gav sig stunder og samlede sig. Det strålede over by og landskab i den faldende høstkvæld, især lå fjorden i en mægtig glans; derude i sundet hvirvlede den siste røg væk af det dampskib, som havde bragt Ødegaard. Å, blot at vide, h$n var hjemme igjen, gjordehende god, hel, dygtig; hun bad gud om at hjælpe, så Ødegaard aldrig måtte slippe hende mere. Og just som hun var løftet i dette håb, ser hun ham komme smilende imod sig; han havde vidst, hvad vej hun vilde ta, og gik til møde! Dette rørte hende, hun sprang imod ham, greb begge hans hænder og kyssede dem; han blev skamfuld; da han så nogen komme langt borte, drog han hende med fra vejen opover mellem trærne, han holdt hendes hænder i sine, og hun sagde hele vejen: "Hvor dejligt, at De kom! Nej, jeg kan ikke tro, det er Dem, å, De må aldrig mere rejse bort! Forlad mig ikke, nej forlad mig ikke!" Her styrtede hendes tårer frem, han bøjede hendes hode sagte ind til sig som for at dække dem, han vilde gi hende ro; ti han trængte, hun var rolig. Men hun lagde sig ind til ham som fuglen under den vinge, der løfter sig for den, og hun vilde ikke mere frem igjen. Overtalt af denne tillid lagde han armen over hende, som vilde han tilsige hende det ly, hun søgte; men neppe fornam hun det, så løftede hun sit forgrædte ansigt op imod ham, hendes øjne mødte hans, og alt, som kan skifte i et blik, når anger møder kjærlighed, når taknemmelighed møder giverens glæde, når ja møder ja, det fulgte rask på hinanden; han omfattede hendes hode og trykkede sine læber mod hendes; han havde tidlig mistet sin mor, han kyssede for første gang i sit liv, og det samme gjorde hun. Ingen af dem kunde løse sig fra det, og da det skede, var det for atter at synke sammen. Han skalv, men hun strålede og blussede, hun kastede armene om hans hals, hun hang sig ved ham som et barn. Og da de satte sig, og hun kunde få røre ved hans hænder, hans hår, hans brystnål, halstørklæde, alt dette, hun på afstand ærbødig havde set på, og da han bad hende sige du og ikke De, og hun ikke kunde, og da han vilde fortælle hende, hvor rig hun havde gjort hans fattige liv fra første stund, hvor længe han havde kjæmpet imod for ikke at stanse hende ved dette, ikke ta sig betalt således, og da han opdagede, at hun ikke var i stand til at forstå eller samle et ord af, hvad han sagde, og da han selv heller ingen forstand længer fandt deri; da hun vilde flytte hjem med til ham straks, og han leende måtte bede hende vente et par dages tid, så skulde de rejse sin vej bort fra det altsammen; - da følte de, da sagde de, som de sad inde mellem trærne, med fjord og fjæld i aftensolen foran sig, mens et horn lød fjærnt og sang, at dette var lykke.Det første mødes sødme, det er som sang i skoven, det er som sang på voven i solens siste rødme, - det er som horn i uren de tonende sekunder, hvori vi med naturen forenes i et under.

*

FEMTE KAPITEL.

Næste morgen sad Petra på sit værelse halvt påklædt og kunde den hele dag ikke komme længre. Hver gang hun påny tog fat, sank armene i hendes fang. Som fuldmodent aks, som rige klokker på marken bøjede sig hendes tanker. Stilhed, tryghed, bølgende syner lå over de lyse slotte, hvori hun bodde. Hun levede op igjen mødet fra igår, hvert ord, hvert blik, hvert håndtryk, hver kys; hun vilde gå hele fremgangen efter fra møde til afsked, men kom aldrig til ende; ti hver enkelt erindring blånede bort i drøm, og alle drømme kom tilbage med forjættelse. Så sød nu denne var, måtte hun skyve den fra sig for atter at kunne huske, hvor hun slap; men straks hun huskede det, var hun atter borte i det vidunderlige.

Da hun ikke kom ned, tænkte moderen, at hun igjen havde taget fat på læsningen, siden Ødegaard var kommen hjem; hun fik sin mad op og skulde være i fred den hele dag. Først mod kvælden rejste hun sig for at gjøre sig rede; hun skulde gå sin kjærlighed til møde. Hun tog på det beste, hun ejede, hele sin konfirmationsstas; den var ikke rig, men det følte hun først nu. Hun havde havt så liden sans for pynt, men fik den idag; det ene stykke gjorde det andet stygt, til de rette stykker var sammenfundne, og da var dog det hele ikke smukt! Idag vilde hun ha givet stort for at være den skjønneste, -- med ordet gled en erindring ind, som hun afviste med hånden; intet,

intet måtte træde nær, som turde gi uro. Hun gik selv stille; sagte ordnede hun et og andet på sit værelse, da tiden endnu ikke var der. Hun åbnede vinduet og så ud; røde,Det første mødes sødme, det er som sang i skoven, det er som sang på voven i solens siste rødme, - det er som horn i uren de tonende sekunder, hvori vi med naturen forenes i et under.

*

FEMTE KAPITEL.

Næste morgen sad Petra på sit værelse halvt påklædt og kunde den hele dag ikke komme længre. Hver gang hun påny tog fat, sank armene i hendes fang. Som fuldmodent aks, som rige klokker på marken bøjede sig hendes tanker. Stilhed, tryghed, bølgende syner lå over de lyse slotte, hvori hun bodde. Hun levede op igjen mødet fra igår, hvert ord, hvert blik, hvert håndtryk, hver kys; hun vilde gå hele fremgangen efter fra møde til afsked, men kom aldrig til ende; ti hver enkelt erindring blånede bort i drøm, og alle drømme kom tilbage med forjættelse. Så sød nu denne var, måtte hun skyve den fra sig for atter at kunne huske, hvor hun slap; men straks hun huskede det, var hun atter borte i det vidunderlige.

Da hun ikke kom ned, tænkte moderen, at hun igjen havde taget fat på læsningen, siden Ødegaard var kommen hjem; hun fik sin mad op og skulde være i fred den hele dag. Først mod kvælden rejste hun sig for at gjøre sig rede; hun skulde gå sin kjærlighed til møde. Hun tog på det beste, hun ejede, hele sin konfirmationsstas; den var ikke rig, men det følte hun først nu. Hun havde havt så liden sans for pynt, men fik den idag; det ene stykke gjorde det andet stygt, til de rette stykker var sammenfundne, og da var dog det hele ikke smukt! Idag vilde hun ha givet stort for at være den skjønneste, -- med ordet gled en erindring ind, som hun afviste med hånden; intet, intet måtte træde nær, som turde gi uro. Hun gik selv stille; sagte ordnede hun et og andet på sit værelse, da tiden endnu ikke var der. Hun åbnede vinduet og så ud; røde,varme skyer lå i lejr over fjældene, men en kjølende strøm slog ind med budskab fra den nære skog. Ja, nu kommer jeg, nu kommer jeg! hun gik endnu engang tilbage foran spejlet for at hilse på sin brudefølelse.

Da hørte hun Ødegaards stemme nedenunder hos moderen, hørte, at der blev vist ham, hvor værelset lå: han kom for at hente hende! En undselig glæde slog op om hende; hun så ud over alt, om det stod i orden for ham; derpå gik hun mod døren.

"Kom ind!" svarede hun sagte på den sagte banken og trådte selv et par skridt tilbage.

Den samme morgen havde Ødegaard, da han ringede efter kaffe, fåt høre, at kjøbmand Yngve Vold allerede to gange om morgenen havde søgt ham. Det misstemte ham, at han skulde blande sind med en fremmed netop nu; men den, der søgte ham så tidlig, måtte vel ha vigtigt ærend. Han var også neppe påklædt, før Yngve Vold korn igjen. "De undrer Dem sagtens? Jeg gjør det selv. God dag!" Man hilstes, og han lagde sin lyse hat. "De sover længe, jeg har været her to gange før; jeg har noget vigtigt på hjærte, jeg må tale med Dem!" -- "Vær så god, tag plads!" han satte sig selv i en lænestol. -- "Tak, tak, jeg går helst, jeg kan ikke sidde, jeg er i bevægelse. Siden iforgårs er jeg fra forstanden, rent tullet, hverken mere eller mindre. Og deri er De skyld" -- "Jeg?" -- "Ja, De. Pigen har De draget frem, ingen havde tænkt på hende, ingen lagt mærke til hende uden Dem. Men nu har jeg heller aldrig set, nej, så sandt jeg er til, aldrig set noget så mageløst, noget så -- ja, ikke sandt? Nej, over hele Europa har jeg ikke set noget så forbandet krushåret vidunderligt, -- har De? jeg fik ikke fred, jeg var fortryllet, overalt og altid var hun i vejen, jeg rejste bort, kom igjen, umuligt -- ikke sandt? Vidste først ikke, hvem hun var, -- Fiskerjenten, sagde de, -- spanierinden, skulde de ha sagt, zigeunersken, heksen, bare ild, øjne, barm, hår, -- hvad? -- Funker, gnistrer, hopper, ler, traller, rødmer, -- noget satans noget! -- Løb efter hende, ser De, op imellem trærne i skogen, stille aften, -- hun stod, nogle ord, sang, dans -- og så? -- ja, så gav jeg hende min kjæde, jeg havde, så sandt jeg lever, et minut i forvejen ikke tænkt på det! -- Næste gang samme sted, samme sprang, hun var ræd, og jeg: -- ja, vil De tro det? -- jeg kunde ikke sige et menneskeligt ord, turde ikke røre ved hende; men da hun såkom igjen, vil De tænke? så fridde jeg, jeg havde ikke tænkt på det et sekund i forvejen! Nu prøvede jeg mig selv igår, vilde være fra hende, men så min sjæl og tro er jeg gal, -- ja jeg kan ikke, jeg må være hos hende; får jeg hende ikke, skyder jeg mig, ret og slet, se, det er historien. Mor bryr jeg mig fa'n om, heller

ikke byen, det er en filleby, rent en filleby, filleby! -- hun skal bort, ser De, bort og højt over denne by, hun skal bli *comme il fant*, hun skal til udlandet, Frankrige, Paris, jeg koster rejsen, De arrangerer. Jeg kunde også rejse med selv, bosætte mig ude, ikke længer være i dette hul; men ser De: fisken! Jeg vil gjøre noget af byen, den ligger i dvale, tænker ikke, spekulerer ikke, men fisken! Man skjøtter ikke fisken; spanierne, udlandet klager, må tages på ny måde, anden tørring, anden skjøtsel, anderledes, byen skal op, forretningerne ta fart, fisken skal skabe millioner! -- Hvor var det jeg slap? Fisken, Fiskerjenten, -- det høver ellers: Fisken, Fiskerjenten, ha, ha, -- altså jeg betaler, De arrangerer, hun blir min kone, og så --"

Længre kom han ikke; han havde ikke under denne tale lagt mærke til Ødegaard, som nu ligbleg havde rejst sig og faldt over ham med et fint spanskrør i hånden. Den andens forbauselse var ikke til at skildre; han bødede af de første slag; "vogt Dem, De kan slå mig!" sagde han. -- "Ja, jeg kan slå Dem! Ser De: spansk, spanskrør, det høver også!" -- og slagene faldt over skuldre, armer, hånd, ansigt, hvor det best traf; den anden for omkring: "Er De gal, -- er De fra forstanden! -- jeg vil gifte mig med hende, hører De, gifte mig!" -- "Ud!" skreg Ødegaard, som ejede han ikke mere kraft, og den lyshårede ud af døren, ned ad trapperne, bort fra denne vanvittige -- og stod snart på gaden, skrigende op efter sin lyse hat. Den blev kastet ud af vinduet til ham; derpå var alt stilt.

"Kom ind!" svarede Petra på den sagte banken om kvælden og trådte selv et par skridt tilbage for bedre at kunne se den kjære, idet han trådte ind. Som en isnende styrtning over hende, som om jorden gled bort under hende, fornam hun det åsyn, der mødte i døren! Hun tumlede tilbage og greb fat i sengestolpen, men kastet fra afgrund til afgrund slåp tanken; i mindre tid end et sekund var hun styrtet fra jordens lykkeligste brud til den største synderinde; hun hørte det tordne ud af dette åsyn: han kunde i tid og evighed ikke tilgive hende! --"Jeg ser det: du er skyldig!" hviskede han neppe hørlig, han lænede sig til dørkarmen og holdt fast ved låsen, som kunde han uden det ikke stå. Stemmen bævede, tårerne trillede nedover hans ansigt, skjønt det var aldeles roligt.

"Ved du også, hvad du har gjort?" og hans øjne trykkede hende til jorden. Hun svarede ikke, -- ikke engang med gråd; hun var lammet af en fuldstændig, håbløs afmagt. Jeg har givet min sjæl bort en gang før, og han, til hvem jeg gav den, døde for min skyld. Jeg kunde ikke komme op igjen af den sorg, uden at en vilde række sig ud over mig og gi mig sin sjæl helt igjen. Det har du gjort, -- og så har du gjort det på skrømt." Han stansede, han vilde forgjæves begynde et par gange igjen, men så med et pludseligt ryk af smerte: "Og du kunde være i stand til at kaste alt det, jeg i disse år, tanke for tanke, har lagt sammen, over ende, som var det et billede af ler! Barn, barn, kunde du ikke forstå, at jeg arbejdede mig selv op i dig? Nu er det forbi!" -- Han prøvede at styre sin smerte.

"Nej, du er for ung til at fatte det," sagde han igjen; "du ved ikke, hvad du har gjort. -- Men at du har bedraget mig, må du forstå. -- Sig mig, hvad jeg har gjort dig, at du kunde være i stand til noget så grusomt? Barn, barn, havde du endda igår sagt mig det! Hvorfor, hvorfor løj du så frygteligt?"

Hun hørte ham, og det var sandt altsammen, han sagde. -- Han var vaklet hen til en stol, som stod ved vinduet, for at få læne hodet mod et bord, som stod ved siden. Han stod op igjen, det hulkede i ham af smerte, så satte han sig atter ned og var stille. "Og jeg, som ikke er god til at hjælpe min gamle far," hviskede han for sig selv, "jeg kan ikke, jeg har ikke kald til det. Derfor skal ingen hjælpe mig, alt skal gå istykker for mig, alt." Han kunde ikke mere, hans hode lå i hans højre hånd, den venstre hang slap ned; han så ud, som kunde han ikke røre sig, -- og således blev han siddende, og han sagde intet. Da følte han noget varmt på sin nedhængende hånd og for skræmt sammen; det var Petras ånde; hun lå med bøjet hode på knæ ved siden af ham, nu foldede hun hænderne og så med den usigeligste bøn om barmhjærtighed op på ham; han så ned på hende igjen, og ingen veg med sit blik. Da løftede han hånden afværgende imod hende, som følte han ved dette blik en overtalelsensstemme i sit indre, han ikke vilde høre, heftig bøjede han sig efter sin hat, som var faldt af, og ilede mod døren. Men endnu hurtigere var hun i vejen for ham, kastede sig ned, klamrede sig om hans knæ og naglede sine øjne i hans, altsammen uden en lyd; men han både så og følte, hun kjæmpede for livet. Da blev hans gamle kjærlighed for stærk; han så på hende endnu engang med et fuldt, men smerteligt blik, han omfattede hendes hode med begge sine hænder. Men det gråt og sang i hans bryst ligesom i orglet efter det siste uddrag, når der vel er luft igjen, men ikke mere tone. Så drog han hænderne tilbage og på en sådan måde, at hun måtte føle, hvad han tænkte derved: det var for

bestandig. "Nej, nej! -- Du kan hengive dig; men du kan ikke elske!" Han overvældedes: "Ulykkelige barn, din fremtid kan jeg ikke råde; gud tilgive dig, at du har ødelagt min!" Han gik forbi hende, hun rørte sig ikke; han lukkede døren op og lukkede den igjen, hun sagde intet; -- hun hørte ham i trappen, hun hørte hans siste skridt på stenhellen og nedad vejen, -- da fik hun forløsning, hun slog i et skrig, et eneste et; men på det kom moderen.

Da Petra blev sig selv mægtig, fandt hun sig liggende i sin seng, afklædt og vel plejet, men foran sad moderen med armene på sine knær, hodet i begge hænder og sine ildøjne fæstede på datteren. "Har du nu læst nok med ham?" spurte hun. "Har du nu lært noget? -- -- Hvad er det, du skal bli?" Den anden svarede med et udbrud af gråd. Længe, meget længe sad moderen, hørte på dette og sagde så med en egen højtidelighed: "Herren, han inderlig fordømme ham!" -- Datteren for op: "Mor, mor! Ikke ham, ikke ham, men mig, mig -- ikke ham." -- "Å, jeg kjender pakket! Jeg ved, hvem der skal ha det!" -- "Nej, mor, han er bedraget, og det af mig, -- det er mig, som har bedraget ham!" -- Hun fortalte det skyndsomt og hulkende altsammen; han måtte ikke et øjeblik være mistænkt, hun fortalte om Gunnar, hvad hun havde bedt ham om og ikke rigtig forstået sig på, dernæst om Yngve Volds ulykkelige guldkjæde, som havde viklet hende ind, og så om Ødegaard, at hun havde glemt det altsammen, da hun så ham. Hun forstod ikke, hvorledes det var gåt til, men at det var en uhyre synd imod dem alle og især mod ham, som havde taget hende op og givet hende alt, hvad et menneske kan gi det andet, det forstod hun. Efter at ha hensiddet ilang taushed svarede moderen: -- "Og imod mig er det ingen synd? Hvor har jeg været i al denne tid, at du ikke har sagt et ord til mig?" -- "Å, mor, hjælp mig, vær ikke hård imod mig nu; jeg føler det, at jeg skal bøde for det, så længe jeg lever; men derfor vil jeg også bede gud om snart at måtte få dø! -- Kjære, kjære gud," begyndte hun straks, idet hun foldede hænderne op imod ham, "kjære, kjære gud, hør mig, jeg har allerede forspildt livet; det har ikke mere for mig, jeg er ikke sådan, jeg kan leve, jeg forstår ikke livet, kjære gud, lad mig så få dø!" -- der var en slig gribende inderlighed i bønnen, at Gunlaug, som alt havde havt hårde ord oppe, svælgte dem og lagde sin hånd henover datterens arm for at bøje den ned fra denne bøn: "Styr dit sind, barn, frist ikke; vi må nok leve, fordi om det svider." Hun rejste sig, og hun satte aldrig sin fod oftere på kvistværelset.

Ødegaard var faldt i en sygdom, der så ud til at bli farlig. Under denne flyttede hans gamle far op til ham, tog sit studereværelse ved siden af og sagde til alle, som bad ham spare sig, at det kunde han ikke; hans gjærning var at våge over sønnen, hver gang sønnen tabte nogen af dem, som han elskede højere end sin far.

Således stod det, og nu kom Gunnar hjem!

Han skræmte mest livet af sin mor ved at vise sig længe før skibet, han for med; hun trodde, det var hans gjenfærd, og ikke stort likere gik det hans kjendinger. På alle undrende spørsmål gav han kun dårligt svar. Man fik dog straks bedre, ti endnu samme dag, han kom, blev han jaget ud af Gunlaugs hus, og det af hende selv. På trappen skreg hun efter ham, så det drønede ned igjennem hulvejen: "Kom ikke mere hid, vi har fåt nok af det slag nu!" Han var ikke nåd langt, før en jente satte efter ham med en pakke; jenten havde én til, men gav nu fejl, og Gunnar fandt i sin en stor guldkjæde; han stod og vejede på den og så på den; ikke havde han før forstått Gunlaugs raseri, men endnu mindre forstod han nu, hvorfor hun sendte ham en guldkjæde. Han ropte jenten tilbage; hun måtte vel ha givet fejl, og hun spurte, idet hun gav ham den anden pakke, om det da var denne. Pakken viste sig at indeholde hans gaver til Petra. Ja, den var det nok; men hvem skulde så ha guldkjæden? Det skulde kjøbmand Vold, svarede jenten og gik med den. Gunnar stod igjen og tænkte: "Kjøbmand Vold? gir han foræringer? Det er altsåham, der har stjålet hende fra mig, -- Yngve Vold, -- nu, så skal han da også --!" hans spænding, hans harme måtte forløses, noget måtte han slå i stykker, -- og så blev det Yngve Vold.

Den ulykkelige kjøbmand blev endnu engang aldeles uventet overfaldt, og det på sin egen trap. Han løb fra den gale mand ind på kontoret, men Gunnar efter. Her kastede alle kontorister sig over urostifteren, som imidlertid sparkede og slog til alle sider; stoler, borde og pulte væltede; breve, papirer og aviser fløj om som røg; hjælp kom endelig fra Yngves brygger, og efter stor kamp kastedes Gunnar ud på gaden. Men her begyndte det først for alvor. Der lå to skibe ved bryggen, et uden- og et indenlandsk, og det var netop i middagshvilen, så matroserne tog gjærne denne moro med. De kom øjeblikkelig i slagsmål, mandskab mod mandskab, udlænding mod indlænding, flere mandskaber hentedes og kom løbende i stormskridt, arbejdsfolk drev til, kjærringer og

unger, tilsist var der ingen, som vidste, hvorom eller mod hvem man sloges. Forgjæves bandte skipperne, forgjæves befalede værdige borgere, at der måtte gå bud efter byens eneste politibetjent; han lå dengang ude på fjorden og fiskede. Det løb til byfogden, som tillige var postmester; men han havde stængt sig inde med posten, som nylig var kommen, og svarede ud igjennem vinduet, han kunde ikke møde; postbetjenten var i begravelse, de måtte vente. Men da de ikke kunde vente med at slå hinanden ihjel, til posten var sorteret, ropte flere, især ængstede koner, at Arne Smed skulde hentes. Det istemtes af de værdige borgere, nu gik hans egen kone efter ham, "for politien var ikke hjemme." Han kom til jubel for alle skolegutter, og han gjorde et par tag ind i flokken, hentede frem en rask spanier og slog i flæng med ham til alle de andre.

Da alt var færdigt, kom byfogden gående med en stok. Han fandt nogle gamle kjærringer og barn samtalende på valpladsen. Disse befalede han med strænghed at gå hjem og spise middag, hvilket han også selv gjorde.

Men dagen efter begyndte han at optage forhør; det fortsattes en tid, skjønt ingen vidste ringeste besked om, hvem der havde slås. Kun var alle enige om, at Arne Smed havde været med, da de havde set ham slå de andre med en spanier. For dette forhold måtte Arne Smed betale 1 spd. i mulkt, hvorfor hans kone, som havde ført ham op i det, fik pryglellevte søndag efter trefoldighed, det måtte vel hun huske. Dette var den eneste juridiske følge, slagsmålet fik.

Men det fik andre. Den lille by var ikke længer en stille by, Fiskerjenten havde sat den i oprør. Der kom de sælsomste rygter i omløb, -- fra først af i skinsyg harm over, at hun havde kunnet drage til sig byens beste hode og dens to rigeste gifter og endda ha "flere" i baghånd; ti Gunnar blev efterhånden til "flere unge mennesker." Men snart rejste sig en almindelig moralsk storm. Skammen af et stort gadeslagsmål og sorg i tre af byens beste familjer hvilte over den unge pige, som for kun et halvt år siden var konfirmeret; tre forlovelser på én gang, og den ene med hendes lærer, med hendes livs velgjører, -- nej, harmen flommede over. Havde hun ikke været byen en forargelse fra barn af, havde hun ikke alligevel fåt dens forventning i gave, da Ødegaard tog sig af hende, og havde hun ikke nu hånet dem alle, knust ham og ret efter sin naturs trang kastet sig utæmmet ind på en bane, der førte til at bli et udskud af samfundet med alderdom i tugthuset? Moderen måtte være hendes medskyldige, i hendes sjømandshus havde barnet lært letsindet. Man vilde ikke længer tåle det åg, Gunlaug lagde over byen, man vilde ikke længer tåle dem iblandt sig, hverken mor eller datter, man enedes om at fordrive dem.

En kvæld samledes sjøfolk, som skyldte Gunlaug penger, fordrukne arbeidsfolk, som hun ikke vilde skaffe arbejde, unggutter, hun intet vilde borge, oppi bakken, og bedre folk førte dem. De peb, de hujede, de ropte på "Fiskerjenten," på "Fisker-Gunlaug"; snart for en sten mod døren, snart en anden ind gjennem kvistvinduet. Man skiltes først over midnat. Bag vinduerne var alt mørkt og stilt.

Næste dag vilde ikke et menneske mere se ind til Gunlaug, ikke engang et barn gik forbi oppi bakken. Men om kvælden samme opløb, kun at nu alle uden forskjel var med; man trådte ned, man knuste alle vinduer, man rykkede op havegjærdet, man kastede unge frugttræer om, og så sang man:

Mor, jeg har fisket en sjømand, mor! "Så har du det!" Mor, jeg har fisket en kjøbmand, mor! "Nå, har du det!"Mor, jeg har fisket en, præst skal bli; Ej, så drag i!« -- Å kling og klang, den næsen blir lang! Det nytter ej de store fiske bider på, når'n slettes ikke kan dem op i båden få.

Mor, han har gåt, han sjømand mor! "Nå, har han det!" Mor, han har gåt, han kjøbmand, mor! "Så har han det!" Mor, han vil gå, han, præst skal bli! "Ej, så drag i!" -- Å kling og klang, den næsen blir lang! Det nytter ej de store fiske bider på, når'n slettes ikke kan dern op i båden få.

Man ropte især på Gunlaug, man glædede sig stort til at høre hendes magtesløse raseri larme.

Gunlaug sad også indenfor og hørte hvert ord; men hun taug, ti man skal kunne tåle noget for sit barn.

*

SJETTE KAPITEL.

Petra havde været på sit værelse, da ropene, pibningen og hujingen første kvæld begyndte. Hun var sprunget op,

som om huset rundt om hende stod i brand, eller som om alt skulde styrte sammen over hende; hun løb i sit rum, som pisket af gloende ris, det sved, det brændte over sjælen, hendes tanker stormede efter en udvej; men ned til moderen turde hun ikke komme, og foran det eneste vindu stod de! En sten kom flyvende igjennem og faldt i hendes seng, hun gav et skrig og løb i en krog, bag et gardin og gjemte sig blandt sine gamle klæder. Der sad hun sammenkrøben, luende af skam, skjælvende af frygt; syner af ukjendt rædsel drev forbi, luften stod fuld af ansigter, gabende, skogrende ansigter, de kom ganske nær, det regnede med ild omkring dem; -- oho, detMor, jeg har fisket en, præst skal bli; Ej, så drag i!« -- Å kling og klang, den næsen blir lang! Det nytter ej de store fiske bider på, når'n slettes ikke kan dem op i båden få.

Mor, han har gåt, han sjømand mor! "Nå, har han det!" Mor, han har gåt, han kjøbmand, mor! "Så har han det!" Mor, han vil gå, han, præst skal bli! "Ej, så drag i!" -- Å kling og klang, den næsen blir lang! Det nytter ej de store fiske bider på, når'n slettes ikke kan dern op i båden få.

Man ropte især på Gunlaug, man glædede sig stort til at høre hendes magtesløse raseri larme.

Gunlaug sad også indenfor og hørte hvert ord; men hun taug, ti man skal kunne tåle noget for sit barn.

*

SJETTE KAPITEL.

Petra havde været på sit værelse, da ropene, pibningen og hujingen første kvæld begyndte. Hun var sprunget op, som om huset rundt om hende stod i brand, eller som om alt skulde styrte sammen over hende; hun løb i sit rum, som pisket af gloende ris, det sved, det brændte over sjælen, hendes tanker stormede efter en udvej; men ned til moderen turde hun ikke komme, og foran det eneste vindu stod de! En sten kom flyvende igjennem og faldt i hendes seng, hun gav et skrig og løb i en krog, bag et gardin og gjemte sig blandt sine gamle klæder. Der sad hun sammenkrøben, luende af skam, skjælvende af frygt; syner af ukjendt rædsel drev forbi, luften stod fuld af ansigter, gabende, skogrende ansigter, de kom ganske nær, det regnede med ild omkring dem; -- oho, detvar ikke ild, men øjne, det regnede med øjne, store gloende og små tindrende, -- øjne, som stod, øjne, som løb op og ned, -- Jesus, Jesus, frels mig! --

O, hvilken lise, da de siste rop døde hen i natten, og det var ganske mørkt og ganske stilt. Hun vovede sig frem, hun kastede sig på sin seng og gjemte sig i puderne, men tankerne vilde ikke vige; moderen kom frem i dem, truende, uhyre, som uvejrsskyer samler sig over fjældene; ti hvad måtte moderen ikke lide for hendes skyld! Der faldt ikke blund på hendes øjne eller fred i hendes sjæl, og dagen kom, men ikke med lindring. Hun gik frem og tilbage, frem og tilbage og tænkte blot på, hvorledes hun kunde fly, men ikke turde hun møde moderen, ikke turde hun gå ud, så længe det var dag, og med kvælden vilde de komme igjen! Dog måtte hun vente; ti før midnat var det endnu farligere at fly. Og hvorhen så? Hun ejede intet, og hun vidste ingen vej; men der fandtes vel barmhjærtige mennesker etsteds, som det var en barmhjærtig gud. Han vidste, at hvad hun end havde forbrudt, var det ikke i ondskab; han kjendte hendes anger, han kjendte også hendes hjælpeløshed. Hun lyttede efter moderens skridt nedenunder, men hun hørte dem ikke, hun skalv for at høre hende på trapperne, men hun kom ikke. Jenten, som gik der, måtte vel være løbet sin vej; ti der kom ingen op med mad. Selv vovede hun ikke at gå ned, heller ikke at gå til vinduet; ti der kunde stå nogen udenfor og vente på hende. Den ituslagne rude gav kulde ind om morgenen og endnu mere, da det atter blev kvæld. Hun havde pakket sammen en liden bylt med klæder, og hun havde klædt sig godt på for at være færdig. Men hun måtte vente på den rasende hob og gjennemgå, hvad der vilde komme.

Der var de igjen! Ribningen, ropene, kastene, værre, langt værre end forrige kvæld; hun krøb i sin krog, foldede sine hænder og bad og bad. Blot ikke mor gik ud til dem, blot de ikke brød ind! Da begyndte de at synge, det var en smædevise, og skjønt hvert ord skar hende med kniv, så måtte hun dog høre og lytte; men straks hun fattede, at moderen var blandet i med, at de havde gjort sig skyldige i en så skammelig uretfærdighed, da rejste hun sig op; da styrtede hun frem, hun vilde tale ud til det fejge pak eller kaste sig ned over dem; -- men en sten og nok en sten og så en hel hagl fløj gjennem vinduet, glasstumperne singlede, stenene drev rundt irummet, og hun krøb

atter bag. Hun svedede, som stod hun i den hedeste sol; men hun gråt ikke længer og var ikke længer ræd.

Efterhånden sagtnede larmen; hun vovede sig frem, og så snart hun intet hørte, vilde hun til vinduet for at se; men hun trådte på glasstumperne og gik tilbage, hun trådte så på stenene og stod stille, forat det ikke skulde høres; ti nu galdt det at liste bort. Efter at ha ventet endnu en god halv time, drog hun sine sko af, tog bylten og åbnede sagte døren. Atter ventede hun en fem minutter, og så gik hun stille nedad trapperne. Hun kjendte smerten ved, efter at ha forvoldt sin mor denne sorg, at måtte forlade hende uden afsked; men rædselen jog videre. "Farvel, mor! Farvel, mor!" hviskede hun til sig selv for hvert skridt, hun gjorde i trappen. "Farvel, mor!" -- Hun stod nede, drog pusten tungt et par gange for at få luft, og så mod gangdøren! Da greb en hende i armen bagfra, hun gav et let skrig og vendte sig, det var moderen. Gunlaug havde hørt døren åbnes, forstod straks, hvad hun vilde, og ventede på hende her. Petra følte, at hun ikke kunde komme hende forbi uden kamp. Forklaring vilde ikke nytte; hvad ord hun end fandt, de vilde ikke bli trod. Vel, så fik hun kjæmpe, intet i verden var værre end det værste, og det havde hun nu oplevet. Moderen spurte sagte: "Hvor skal du hen?" Hun svarede ligeså sagte med bankende bryst: "Jeg vil fly!" -- "Hvorhen vil du fly?" -- "Det ved jeg ikke; -- men jeg vil bort herfra!" -- Hun trykkede bylten fastere ind til sig og gik på. "Nej, følg med mig!" svarede moderen, holdende hendes arm; "jeg har sørget for det altsammen." Straks slap Petra sig selv, som man slipper et altfor tungt tag; hun pustede ud som efter en kamp og overgav sig til moderen. Denne gik foran hende ind i et lidet kot bag kjøkkenet, hvor intet vindu fandtes, og hvor der brændte lys; -- her havde hun siddet gjemt, mens de larmede udenfor. Kottet var så trangt, at de knapt kunde røre sig der; moderen tog frem en bylt, noget mindre end den, Petra bar, åbnede den og drog ud et sæt sjømandsklær. "Tag disse på dig," hviskede hun. Petra skjønnede straks, hvorfor hun skulde det, men at moderen ikke nævnte grunden, rørte hende. Hun klædte af sig og tog på sig, moderen hjalp til og kom derved engang nær lyspråsen, så Petra kunde se hendes ansigt og så for første gang, at Gunlaug var gammel. Var hun blevet det i disse døgn,eller havde Petra ikke før set det? Barnets tårer trillede nedover moderen, men hun så ikke op, hvorfor den anden heller ikke fik ord. En sydvest var det sidste, som hun modtog, og da hun havde sat den på, tog moderen bylten fra hende, blæste lyset ud og hviskede: "Kom nu!"

De gik atter ud i gangen, men ikke igjennem gadedøren; Gunlaug lukkede op til gården og låste siden igjen. De gik igjennem den nedtrådte have, over de kastede trær, det sønderbrudte gjærde. "Du får se dig om nu," sagde moderen, "du kommer vel aldrig mere hid." -- Den anden gøs og så sig ikke om. De gik den øvre vej, langs skogen, der, hvor hun havde havt sit halve liv og hin kvæld med Gunnar, hine med Yngve Vold og den siste med Ødegaard. De gik i visne blade, som nu havde begyndt at falde; det var natkoldt, og hun frøs i sin uvante dragt. Moderen bøjede ned mod en have; Petra kjendte den straks, skjønt hun ikke havde ståt på dens øvre side efter hin dag, hun som barn havde stormet den; det var Pedro Ohlsens have. Til den havde moderen nøglen og lukkede dem ind.

Det havde kostet Gunlaug at gå til ham om formiddagen, det kostede også nu at komme med den ulykkelige datter, hun selv ikke længer kunde gi hjem. Men det måtte til, og det, som måtte til, kunde Gunlaug gjøre. Hun bankede på bislagdøren, og næsten straks hørte de trin og så lys; efter en stund blev der lukket op af Pedro, som stod indenfor i rejsestøvler og rejsedragt, bleg og ræd. Han holdt et talglys i hånden og sukkede, da hans øjne faldt på Petras ansigt, som var ophovnet af gråd; hun så op på ham; men da han ikke vovede at kjende hende, så vovede heller ikke hun at kjende ham. "Han her har lovet at hjælpe dig til at komme bort," sagde moderen uden at se på nogen af dem, idet hun gik et par trin op til gangen og lod de andre følge efter ind i Pedros værelse på den anden side. Værelset var lidet og lavt, en ejendommelig indestængt luft slog dem i møde og gav Petra kvalme; hun havde jo nu i over et døgn hverken spist eller sovet. Midt under loftet hang et bur nned en kanarifugl i; man måtte gå rundt for ikke at støde til det. De gamle, tunge stoler, et svært bord, et par store bondeskabe, som nådde taget, trykkede alt ned, så det blev endnu mindre. På bordet lå noder og en fløjte over dem. Pedro Ohlsen slæbte om i de store støvler, som havde han noget at gjøre; en svag stemme lød frabagværelse: "Hvem er det? -- Hvem er inde?" -- hvorpå han gik endnu snarere rundt, idet han mumlede: "Å, det er -- hm, hm, -- -- det er -- hm, hm," og derpå ind, hvor stemmen kom fra.

Gunlaug sad ved vinduet med begge albuer på knærne og hodet i sine hænder, stirrende ned i sandet, som var

strøet over gulvet; hun talte ikke, men hun drog stundom et tungt suk. Petra stod ved døren med sammenslåede ben og med begge hænder over brystet; ti hun følte sig syg. Et gammelt slagur hakkede tiden isønder, talglyset på bordet stod og randt med lang tande. Men moderen vilde gi en grund for deres ophold her og sagde: "Jeg har kjendt denne mand engang."

Ikke flere ord og intet svar. Pedro vedblev at være borte, lyset randt sørgelig, og uret hakkede. Kvalmen tog Petra mere og mere, og derigjennem susede uophørlig moderens: "Jeg har kjendt denne mand engang!" -- Uret fik fat i det og begyndte at gå med det: "Jeg-har-kjendt-denne-mand-engang." Siden, hvorsomhelst hun mødte indeklemt luft, stod stuen for hende med en mindelse af kvalme og urets: "Jeg-har-kjendt-denne-mand-engang." Hun kom aldrig ombord i et dampskib til oljelugten, til stanken af det rådne sjøvand under kahytgulvet, til maddampen, før hun straks blev sjøsyg og idelig gjennem sjøsygen ved nat, ved dag så stuen og hørte urets: "Jeg-har-kjendt-denne-mand-engang."

Da Pedro kom ind igjen, havde han fåt en ulden hue på og en gammeldags, stiv kappe slåt op over ørene. "Ja, jeg er færdig," sagde han og drog votter på; det var, som han skulde ud i den tykkeste vinter. "Men vi må ikke glemme" -- han vendte sig -- "kappen til -- til --," han så på Petra og fra hende på Gunlaug, som tog en blå kavaj, der hang over en stolryg og hjalp nu Petra den på; men da den kom hende under næsen, var det stuens lugt i sådan styrke, at hun bad om frisk luft; moderen så, hun fik ondt, lukkede op og ledte hende ilsomt ud i haven. Her drak hun i den friske nat nogle fulde, lange drag af den klare høstluft. "Hvor skal jeg hen?" spurte hun, da hun begyndte at komme sig. "Til Bergen," svarede moderen og hjalp hende med at knappe frakken; "det er en stor by, hvor ingen kjender dig." Da hun var færdig, stillede hun sig op ved porten: "Du får 100 spd. med; om det ikke skulde gå godt, så har du dog noget i baghånd. Han låner dig dem, han her," -- "gir, gir," hviskede Pedro, somgik forbi dem ud på gaden, -- "låner dig dem," gjentog moderen, som om han intet havde sagt; "jeg skal betale ham dem igjen." -- Hun tog et tørklæde af sin hals, bandt det om hendes og sagde: "Du skal skrive, straks det går dig godt, men ikke før." -- "Mor!" -- "Og så ror han dig ombord på fartøjet, der ligger udenfor." -- "Å, gud, mor!" -- "Ja, så er det ikke mere. Jeg følger ikke længre." -- "Mor, mor!" -- "Herren være nu med dig. Lev vel!" -- "Mor, tilgiv mig, mor!" -- "Og forkjøl dig ikke på sjøen!" -- hun havde fåt hende lempelig udenfor haveporten og lukkede nu.

Petra stod udenfor og så på den lukkede port. Hun følte sig så ussel og ensom, som det vel er muligt for et menneske --, men netop da skjød en anelse, en tro op af forskydelsen, af uretten, af gråden; som glimt af ild, tændt og slukt, stort ivejrstigende og atter ganske sammensunket, men i et øjeblik herlig overstrålende, -- hun slog sine øjne op og stod atter i tykt mørke.

Stille gjennem den lille bys øde gade, forbi de stængte, afbladede haver, forbi de lukkede og slukkede huse drog hun sig langsomt efter ham, som slæbte ludende frem i de store støvler og i kappen uden hode. De kom ud i alléen, hvor de atter trådte i vissent løv og så de spøgelseagtige opstrakte og udgribende grene, der tog efter dem. De kravlede nedover berget bag det gule nøst, hvor båden lå, den han gav sig ifærd med at øse; han rodde hende udover ved landet, der nu var sammendraget i én stor hob, hvorpå himlen havde lagt sig tungt ned.. Alt var udslettet, marker, huse, skog, fjæld; hun så intet mere af det, hun fra sin barndom til igår hver dag havde set; det havde lukket sig inde, ligesom byen, ligesom menneskene i den nat, hun blev udstødt, og hun fik intet farvel.

På skibet, som lå for anker lige under land, ventende morgenbrisen, gik en mand op og ned; straks han fik se dem under låringen, firede han trappen, hjalp dem ombord og varskudde kaptejnen, som også straks kom op på dækket. Hun kjendte dem, og de hende, men uden spørsmål, uden medlidenhed, blot som sædvanlig sag blev alt sagt hende, som hun nu skulde vide, nemlig hvor hun skulde ligge, og hvad hun skulde gjøre, når hun ønskede noget eller følte sig syg. Det sidste gjorde hun næsten i det samme, hun kom ned, hvorfor hun også, straks hun var omklædt, gik op igjen. Herkjendte hun lugten -- å, af chokolade og fik en umådelig hunger, det rev, det sugede i brystet, og da kom den samme mand, som havde modtaget dem, ud af kabyssen med en hel bolle fuld og kager til; det var fra hendes mor, sagde han. Mens hun spiste, fortalte han videre, at også en kiste med hendes beste klæder og linned og uldtøj var sendt ombord af moderen, desuden mad og andet godt. Hun fik i samme

stund en stærk erindring af sin mor, et storladent billede, som hun aldrig før havde havt, men som hun herefter beholdt sit liv. Og foran billedet en forjættelse, sikker og dog vemodig i bønnen, at hun engang kunde gi sin mor nogen glæde for al den sorg, hun nu havde voldt hende.

Pedro Ohlsen sad hos hende, når hun sad, og gik hos hende, når hun gik, idelig sysselsat med at være af vejen for hende og derved netop idelig i vejen på det af varer overlæssede dæk. Hun så af hans ansigt kun den store næse og øjnene, og heller ikke disse tydelig, men han gav indtryk af at gå knuget af noget, han vilde sige, men ikke kunde. Han sukkede, han satte sig, han rejste sig, han gik omkring hende, satte sig igjen, men ikke et ord kom frem, og hun talte ikke. Endelig måtte han opgive det, han drog fatteslig op et uhyre af en læder-tegnebog, idet han hviskede, at heri lå 100 species -- og lidt til. Hun gav hånden ud og takkede ham og kom derved hans ansigt så nær, at hun så, hans øjne hang ved hendes i fugtig glans. Ti med hende rejste jo den rest af liv, som var levnet hans hendøende tilværelse. Han vilde dog gjærne ha sagt hende noget, som kunde gi ham en kjærlig tanke, når han snart ikke var mere; men det var ham forbudt, og skjønt han desuagtet vilde sige det, så kunde han ikke komme sig til; ti hun hjalp ham ikke! Petra var jo så træt, og erindringen om, at han havde fåt hende til at begå den første synd mod hendes mor, vilde netop nu ikke forlade hende. Hun kunde ikke mere med ham; det blev værre og ikke bedre, jo længer han sad; ti når man er træt, da ledes man. Stakkaren følte det; han måtte nok rejse, og så fik han endelig hvisket farvel, idet han drog den tørre hånd ud af votten. Hun lagde sin varme i den, de reiste sig begge. "Tak, -- og hils fra mig!" Sagde hun. Han drog et suk eller et klunk, et par sådanne til, slap, vendte sig og steg baglængs og stille ned ad trappen. Hun gik til rælingen, han så endnu op, hilste, satte sig og rodde langsomt bort. Hun stod, til hanvar mørke i mørket. Men da gik hun også nedenunder, hun kunde neppe stå af træthed, og skjønt hun følte sig syg, straks hun kom ned, havde hun neppe lagt hodet til puden og sagt de to, tre første bønner af sit fadervor, før hun sovnede.

Oppe ved det gule nøst sad til samme tid moderen; hun var gåt langsomt efter dem den hele vej og havde sat sig bag nøstet, just som hine lagde fra land. På samme plet havde Pedro Ohlsen i fordums dage lagt fra land med hende; det var meget længe siden, men hun måtte huske det nu, da han rodde datteren bort.

Så snart hun så ham komme ene tilbage, rejste hun sig og gik; ti så vidste hun, at datteren var kommet vel ombord. Hun tog ikke vejen hjem, men længre udover; der fandt hun i mørket stien, som førte over fjældene, og slog ind på den. I byen stod hendes hus tornt og sønderslaget i over en måned; hun vilde ikke tilbage, før hun havde fåt godt brev fra sin datter.

Men i denne tid var stemningen imod hende også prøvet. Alle slags lavere naturer føler en hidsende glæde i at slå sig sammen til forfølgelse af de stærke, men kun så længe disse kan gjøre modstand; når de ser, at de lader sig rolig mishandle, går der en følelse af skam over dem, der hysses ad den, som endnu sender en sten. Man havde her glædet sig til at høre Gunlaugs mægtige røst larme i hulvejen, man havde tænkt sig hende påkalde sjøfolkenes hjælp og opbyde til gadekrig. Da hun ikke viste sig, blev folk den tredje kvæld neppe til at styre, man vilde ind efter hende, man vilde kaste de to fruentimmer ud på gaden, følge dem af byen, jage dem! Vinduerne var ikke istandsat siden forrige nat; under mængdens hurra krøb to mand igjennem for at åbne døren, -- og ind stormede skaren! De ledte i alle rum, oppe og nede, de sprængte døre, de slog istykker, hvad der stod i vejen, de søgte i hver krog, tilsist i kjælderen, efter mor og datter, men intet menneske fandtes. En øjeblikkelig stilhed faldt over folk, så snart denne opdagelse var gjort; de, der var inde, kom ud, en efter en, og gjemte sig bag de andre. Om lidt var pladsen foran huset tom.

Snart fandtes der dem i byen, som sagde, at dette havde været uværdig fremgangsmåde mod to værgeløse kvindfolk.Man drøftede så længe det forefaldne, til man blev enige om, at hvad end Fiskerjenten havde forbrudt, så havde Gunlaug ikke skyld deri, hvorfor der var gjort hende stor uret. Hun blev hårdt savnet i byen; slagsmål og optøjer på grund af drukkenskab tog på at høre til dagens orden; ti byen havde tabt sit politi. Man savnede også hendes mægtige skikkelse i døren, når man gik forbi; især savnede sjømændene hende. Ingensteds blev der dog som hos hende, sagde de; ti der var hver blevet behandlet efter fortjeneste, havde havt sin rang i hendes tiltro og hendes hjælp i, hvad der kom på. Hverken sjøfolkene eller skipperne, hverken arbejdsherrerne eller

husmødrene havde forstået, hvad hun var værd, før nu, hun var kommen bort.

Derfor drog et eneste glædesbudskab gjennem byen, da en havde set hende sidde i sit hus og stege og koge som før. Enhver måtte op for selv at overtyde sig om, at ruderne var sat ind, at døren var hel, at røgen slog op af piben. Jo, det var sandt! Der sad hun igjen! -- Man kravlede op på den anden side af hulvejen for at se bedre; hun sad foran bagstehellen, hun så ikke op eller ud, øjet fulgte hånden, og hånden arbejdede: ti hun var kommen tilbage for at tjene ind igjen, hvad hun havde tabt, og først de 100 spd., hun skyldte Pedro Ohlsen. I begyndelsen lod man det bli med således at se ind på hende; man turde længe ikke gå ind for sin onde samvittighed. Men efterhånden kom de, -- først husmødrene, de venlige, de gode; de fik dog ingen lejlighed til at tale om andet end forretninger med hende; ti Gunlaug hørte ikke andet. Så kom fiskerne, så kjøbmændene og skipperne for at hyre folk og få vedkommendes skudsmål, -- og endelig den første søndag sjømændene. Dette måtte være efter aftale; ti ud på kvælden blev huset med én gang så overfyldt, at ikke alene begge stuer optoges, men de borde og stoler, som om sommeren stod i haven, måtte tages frem og sættes op i gangen, i kjøkkenet, i bagværelset. Ingen, som så denne forsamling, skulde ane, med hvilke følelser disse folk sad der; ti Gunlaug havde taget sin tause kommando over dem i samme stund, de atter trådte over hendes tærskel, og den brede sikkerhed, hvormed hun gav hver sit, bøjede ned hvert velkommen, hvert spørsmål. Hun var den samme; kun var hendes hår ikke længer sort, og hendes færd noget mere stille. Men da sjøfolkene tog på at bli glade, kunde de ikke længer dy sig, og der blev nu,hver gang hun og jenten var ude, tilråbt Knut Bådsmand, som altid havde været hendes yndling, at han skulde drikke hendes skål, når hun kom ind igjen. Heller ikke han fik mod til det, før han blev noget varmere i hodet; så endelig, da hun kom ind for at sanke tomme flasker og glas isammen, rejste han sig og sagde, "at det var bra, hun var kommen igjen. For det var rigtignok vist, at -- at det var bra, hun var kommen igjen!" Dette syntes dem vel talt; de rejste sig og ropte: "Ja, det var bra!" og de i gangen og de i kjøkkenet og de i de andre rum rejste sig også og brød ind og istemte det, og bådsmanden gav hende glas og ropte hurra, og så ropte de nogle hurra, så taget kunde løftes og fare vildt i skyerne. Snart forkyndte en, at de havde gjort hende skammelig uret, så bandte en anden på det samme, og snart bandte og fordømte hele huset sig på, at de havde tilføjet hende den skammeligste uret. Da der endelig blev stilhed, fordi de længtes efter et ord af hende selv, så sagde Gunlaug, at de skulde ha så mange tak; "men," fortsatte hun, idet hun videre samlede de tomme glas og flasker ihob, -- "så længe jeg ikke siger noget derom, så behøver vel heller ikke I." Hun gik ud, da hun havde samlet, hvad hun kunde bære, og kom atter ind efter resten. Men fra denne stund var hendes magt ubrødelig.

*

SYVENDE KAPITEL.

Om kvælden og i mørke kastede fartøjet anker på Bergens havn. I en halv rus efter sjøsygen førtes Petra i kaptejnens båd mellem en mangfoldighed af skibe, store og små, op til den sjau af færgemænd på bryggerne, af bønder og gadegutter i de smale smug, hvorigjennem vejen gik. De stansede foran et smukt, lidet hus, hvor en gammel kone på kaptejnens bøn tog sig hjærtelig af hende. Hun trængte mad og søvn og fik begge disse krav opfyldt. Hun vågnede den næste dags middag, kvik og munter, til nye lyd og til en ny sprogklang og, da gardinet kom op, til en ny natur rundt omkring, til nye mennesker og en ny by. Hun var selv blevet ny, syntes hun, da hun stansede foran spejlet, -- dette ansigt var ikke det gamle. Hun kunde vel ikke udrede sig forskjellen og forstod ikke, at i hendes alder gjør sorg og rystelse finere og åndigere; menhver gang hun og jenten var ude, tilråbt Knut Bådsmand, som altid havde været hendes yndling, at han skulde drikke hendes skål, når hun kom ind igjen. Heller ikke han fik mod til det, før han blev noget varmere i hodet; så endelig, da hun kom ind for at sanke tomme flasker og glas isammen, rejste han sig og sagde, "at det var bra, hun var kommen igjen. For det var rigtignok vist, at -- at det var bra, hun var kommen igjen!" Dette syntes dem vel talt; de rejste sig og ropte: "Ja, det var bra!" og de i gangen og de i kjøkkenet og de i de andre rum rejste sig også og brød ind og istemte det, og bådsmanden gav hende glas og ropte hurra, og så ropte de nogle hurra, så taget kunde løftes og fare vildt i skyerne. Snart forkyndte en, at de havde gjort hende skammelig uret, så bandte en anden på det samme, og snart bandte og fordømte hele huset sig på, at de havde tilføjet hende den skammeligste uret. Da der endelig blev stilhed, fordi de længtes efter et ord af hende selv, så sagde Gunlaug, at de skulde ha så mange tak; "men,"

fortsatte hun, idet hun videre samlede de tomme glas og flasker ihob, -- "så længe jeg ikke siger noget derom, så behøver vel heller ikke I." Hun gik ud, da hun havde samlet, hvad hun kunde bære, og kom atter ind efter resten. Men fra denne stund var hendes magt ubrødelig.

*

SYVENDE KAPITEL.

Om kvælden og i mørke kastede fartøjet anker på Bergens havn. I en halv rus efter sjøsygen førtes Petra i kaptejnens båd mellem en mangfoldighed af skibe, store og små, op til den sjau af færgemænd på bryggerne, af bønder og gadegutter i de smale smug, hvorigjennem vejen gik. De stansede foran et smukt, lidet hus, hvor en gammel kone på kaptejnens bøn tog sig hjærtelig af hende. Hun trængte mad og søvn og fik begge disse krav opfyldt. Hun vågnede den næste dags middag, kvik og munter, til nye lyd og til en ny sprogklang og, da gardinet kom op, til en ny natur rundt omkring, til nye mennesker og en ny by. Hun var selv blevet ny, syntes hun, da hun stansede foran spejlet, -- dette ansigt var ikke det gamle. Hun kunde vel ikke udrede sig forskjellen og forstod ikke, at i hendes alder gjør sorg og rystelse finere og åndigere; menved at se sig selv i spejlet måtte hun dog huske de siste nætter, og ved erindringen skalv hun. Derfor skyndte hun sig at bli færdig for at komme ned til det ny, der ventede på hende. Hun traf sin værtinde og flere damer, der først tog hende grundig i øjesyn og lovede så at ta sig af hende; til en begyndelse vilde de følge hende rundt i byen. Adskilligt skulde hun jo med det samme ha kjøbt og sprang derfor igjen op efter sin tegnebog, men hun skammede sig for at ta den tykke kluntede bog ned og åbnede den derfor deroppe for at ta pengene ud. Hun fandt ikke 100 spd., men 300! Det var altså atter Pedro Ohlsen, som tvært imod moderens vidende og vilje gav hende penger. Så liden forstand havde hun på disses værd, at summens størrelse slet ikke undrede hende; derfor faldt det hende heller ikke ind at tænke videre over grunden til så stor gavmildhed. I stedet for en glædestrålende takkeskrivelse med anende spørsmål fik Pedro Olsen et brev skikket ned fra Gunlaug, skrevet til hende selv, hvori datteren med slet dulgt vrede forrådte sin velgjører og spurte, hvad hun skulde gjøre med den indsmuglede gave.

Det første indtryk af byen var et stærkt naturindtryk. Hun kunde ikke komme fra den følelse, at fjældet stod så nær ind på hende, at hun måtte ta sig iagt. Hun følte tyngsel, hver gang hun løftede øjet, og så atter en drift til at strække hånden ud og banke på. Undertiden igjen var det, som ingen udgang mer gaves. Solforladt og mørkt stod fjældet der, skyerne hang tæt nedpå eller jagede derover; vind og regn i uophørlig skifte; fra fjældet kom det, fjældet slap det ud over byen. Men over mængden af mennesker rundt omkring hende var der ingen tyngsel. Hun blev snart glad iblandt dem; ti der var i deres travlhed en frihed, lethed og lystighed, som hun ikke kjendte, og som hun efter det, hun havde oplevet, følte som smil og velkommen. Da hun næste dag ved middagsbordet ytrede, at hun helst vilde være der, hvor der var mange, svarede man, at så burde hun gå i teatret; der traf hun flere hundre i ét hus. Ja, det vilde hun; billet blev kjøbt, teatret lå lige ved, og på bestemt tid blev hun fulgt derhen, og plads anvist hende på balkonens første bænk. Hun sad i stor, strålende belysning blandt mange hundrede glade mennesker, livlige farver omkring og en samtale fra alle kanter brusende ud over sig med larm af storsjøen.

Hvad hun her skulde få se, havde Petra ingen anelse om. Hun vidste jo kun, hvad Ødegaard havde sagt hende, og hendestilfældige omgang lært hende. Men om teatret havde Ødegaard ikke mælet et ord; sjømændene havde talt om et teater, hvor der var vilde dyr og beridere, og gutterne faldt det ikke ind at tale om skuespil, selv om de fra skolen vidste en del derom; ti den lille by havde jo selv intet teater, ikke engang et hus, der kaldtes så; rejsende dyrtæmmere, linedansere og bajadser brugte enten en sjøbod eller den fri mark. Hun var så uvidende, at hun ikke forstod at spørge; hun sad frimodig og ventede noget mærkeligt, f. eks. kameler eller aber. Lidt efter lidt optaget heraf, begyndte hun at se dyr i hvert ansigt omkring sig, hester, hunde, ræve, katter, mus, og morede sig. Derfor samlede orkestret sig, uden at hun lagde mærke dertil. Hun hoppede skræmt i vejret; ti et kort skarpt drøn af pauker, trommer, basuner og horn begyndte ouverturen. Hun havde i sit liv aldrig hørt mere musik på en gang end af et par violiner og måske en fløjte; denne brusende herlighed fik hende til at blegne, den havde noget af en kold, sort styrtsjø; hun sad i angst for det næste, at det skulde bli endnu værre, og dog vilde hun ikke, det skulde

slutte. Snart gav mildere harmonier lys, og snart åbnede sig udsigter, hun aldrig havde drømt. Melodien vuggede hende didover, liflighed og leg fløjtede rundt i luften, det hele tog svang i lange vingeslag opad; det dalede sagtelig, det samlede sig mægtigt, det delte sig yrt og iltert, -- indtil et stort mørke faldt over og dækkede alt; det var, som det hvirvledes bort i en bragende fosselarm. Så atter en enkelt tone som fugl på den våde gren ved dybet; vemodig, ræd begyndte den, men luften over den klarnede ved dens sang, lidt sol kom frem, -- og atter var de lange, blånende udsigter fyldt af hin underlige gyngen og flagren bag solstrålerne. Da dette havde varet en stund, se, da sagtnede det i mild fred; de jublende skarer togede længre og længre bort, intet såes uden strålerne, som sivede og smeltede gjennem luften; over hele den uendelige flade kun sol, alt lysvævet og stille, -- og i denne salighed drømte det hen. Hun rejste sig uvilkårlig, da det var færdigt; ti hun var også færdig! O, under, der gik den skjønne, malede væg midt imod hende lige i taget! Hun var i en kirke, en kirke på buer og søjler, en kirke i orgelbrus og festglans, og folk skred ind mod hende i dragter hun ikke kjendte, og de talte, -- ja, de talte i kirken, og i et sprog, hun ikke forstod. Hvad? de talte også bag hende. "Sid ned!" sagde de, men der var jo intet at sidde på,de to i kirken blev også ganske rigtig stående, og jo længer hun så på dem, jo klarere blev det hende, at disse dragter var de samme, som hun havde set på et billede af Olaf den hellige, -- og der, der nævnede de jo Hellig Olafs navn! -- "Sid ned!" hørte hun atter bag sig; "sid ned!" ropte flere; der er kanske noget der bag også, tænkte Petra og vendte sig raskt om. En mængde rasende ansigter, nogle ligefrem truende, mødte hende; alt dette går ikke rigtig til, tænkte hun og vilde bort; da drog en gammel kone, som sad ved hendes side, lemfældig i hendes kjole. "Men så sid ned, barn," hviskede hun; "de bagenfor kan jo ikke se!" I et nu var hun på sin plads; ti naturligvis: teatret er derinde, og vi ser på, -- ja vist, teatret! hun gjentog ordet som for at erindre sig selv. Hun så da atter ind i kirken; men den, der talte, kunde hun trods al sin møje ikke forstå; først da hun ret blev var, at han var en smuk ung mand, forstod hun også et og andet af hans ord, og da hun hørte, han talte om kjærlighed og var forelsket, forstod hun det meste. Der kom en tredje ind, som øjeblikkelig drog hende bort fra ham; ti hun vidste fra tegninger, han måtte være en munk, og munke havde hun meget længtes til at se. Munken gik så sagte, var så stille, ja, han havde et ret gudfrygtigt væsen, han talte redeligt, langsomt, hun fulgte hvert ord. Men med ét vender han sig og siger det modsatte af, hvad han sagde før. -- Gud, det er en skurk! hør, han er en skurk, han ser jo også sådan ud! At ikke den unge, smukke mand kan skjønne det! han kunde da i alle fald høre det! "Han bedrager Dem!" hviskede hun halvhøjt. "Hys," sagde den gamle kone. Nej, den unge mand hørte det ikke, han gik bort i farlig tillid, de gik alle, -- kun en gammel mand kommer ind. Hvad er det? Når denne gamle mand taler, er det, som den unge talte, og dog er det den gamle mand, -- o, se der! se der! Et lysende tog af hvidklædte piger, lydløst, to og to, går langsomt gjennem kirken; hun så dem længe, efter at de var forbi, -- og for hendes erindring svævede et lignende syn fra hendes barndom. Hun havde en vinter fulgt sin mor over fjældet; vadende frem i den nyfaldne sne, skræmte de uforvarende op et kuld ryper, som med ét fyldte luften foran dem; hvide var de, hvid var sneen, hvid skogen, -- længe efter strøg alle tanker hvide forbi, og nu her en stund ligeså.

Men en af disse hvidklædte kvinder går frem alene med en krans i hånden og knæler; den gamle har også knælet, oghun taler til ham. Han har jo bud og brev med til hende fra fremmede lande, han tar det frem, man kan se det på hende, at det er fra en, hun har kjær, o, hvor dejligt, de elsker jo allesammen her! Hun åbner det, -- det er ikke noget brev, det ligger jo fuldt af musik, -- ja, se, ja, se: han er jo selv brevet; den gamle mand er den unge, og han er den, hun elsker! De omfavner hinanden, ved gud, de kysser hinånden, -- Petra følte, hun blev sprudrød, og gjæmte for sig med sine hænder, mens hun videre fulgte; hør, han fortæller hende, at de straks skal ægte hinanden, og hun rykker leende i hans skjæg og siger, han er blevet en barbar, og han siger, hun er blevet så skjøn, og han gir hende en ring, og han lover hende skarlagen og fløjl, gyldne sko og gyldent bælte, han tar muntert afsked og går til kongen for at tale om bryllup. Hans fæstemø ser efter ham, så det lyser, -- men da hun vender sig uden ham, er det blevet så tomt.

Da glider væggen hurtig ned igjen. Forbi nu? Netop som det begyndte? Blussende vendte hun sig til den gamle dame: "Forbi?" -- "Nej, nej, barn, det er første akt. Der er fem sådanne, ja, det er det," gjentog hun sukkende; "der er fem sådanne." -- "Om det samme?" spurte Petra. -- "Hvad mener De med det?" -- "De samme kommer ind igjen, og det hele går videre?, -- "De har nok aldrig været på komedie De?" -- "Nej." -- "Å nej, det er vel ikke

mangesteds, de har teater; det er så dyrt." -- "Men hvad er det for noget?" spurte Petra spændt, stirrende, som kunde hun ikke vente svar; "hvem er disse mennesker?" -- "Det er et selskab, som direktør Naso har, et udmærket selskab; han er så flink." -- "Er det ham, som finder det op? Eller hvad er det? -- Gud, svar mig dog!" -- "Kjære barn, ved De ikke, hvad et skuespil er for noget? Hvor er De fra?" -- Men da Petra mindedes sin fødeby, mindedes hun også sin skam, sin flugt, hun taug og turde ikke mere spørge.

Anden akt kom, og med den kongen, ja, det var kongen, her fik hun også se en konge! Hun hørte ikke, hvad han sagde, hun så ikke, hvem han talte med, hun så på kongens klæder, kongens lader, kongens miner; hun vaktes først, da den unge mand kom ind, og nu drog de alle afsted for at hente bruden! -- Så måtte hun atter vente.

I mellemakten læner den gamle kone sig over til hende. "Synes De ikke, at de spiller dejlig?" sagde hun. Petra serforbauset på hende. "Spiller, hvad vil det sige?" Hun lagde ikke mærke til, at alle rundt om så på hende, at den gamle kone var udsendt for at spørge; hun hørte ikke, man sad og lo ad hende. -- "Men de taler ikke som vi?" spurte hun, da hun ikke fik svar. -- "De er jo danske," svarede konen og begyndte også at le. Da fattede hun, at den gode kone lo ad hendes mange spørsmål, og hun taug; hun så uafbrudt på tæppet.

Da det atter gik op, fik hun den store glæde at se en erkebiskop. Det gik nu som før; hun fortabte sig således i synet af ham, at hun ikke hørte et ord af, hvad han sagde. Men da lød musik, o, så stille, så langt borte fra, men den kom nærmere; det var sang af kvinder, spil af fløjter og violiner og af et instrument, der ikke var guitar og dog som mange guitarer, men blødere, fuldere, mere svingende toner, den hele samlede harmoni skyllede ind i lange bølger, -- og da alt var blevet vuggende farver, kom toget, soldater med hellebarder, kordrenge med røgelsekar, munke med lys og kongen med krone på og ved hans side brudgommen, klædt i hvidt, -- så atter de hvide kvinder, strøende roser og musik foran bruden, som var i hvid silke og med rød krans på håret; ved hendes side gik en høj kvinde i purpurslæb med guldkroner og med en liden strålende krone på håret, det måtte være dronningen! Den hele kirke fyldtes af deres sang og farver, og alt, som nu skede, lige fra brudgommen førte bruden til brudeskammelen, hvor de knælede, mens hele følget knælede rundt om, og til erkebispen kom i optog med sine korsbrødre, var blot nye slyngninger i den farvede musikkjæde. --

Men som nu vielsen skulde foregå, rakte erkebispen sin stav i vejret og forbød den; deres vielse var imod de hellige forskrifter, de kunde aldrig i livet få hinanden, -- o, himmelske fader, forbarm dig! -- bruden segnede, og Petra faldt også med et skjærende skrig; ti hun havde rejst sig!

"Vand, kom med vand!" roptes rundt om. -- "Nej," svarede den gamle kone; "hun er ikke besvimet, det behøves ikke!" -- "Det behøves ikke," gjentog man; "stille!" -- "Stille!" roptes nede fra parket; "stille på balkonen!" -- "stille!" svaredes på balkonen. -- "De må ikke ta Dem det så nær; det er bare digt og tøv altsammen," hviskede den gamle kone; "men madam Naso spiller udmærket."

"Stille!" ropte nu også Petra, hun var allerede dybt inde ihandlingen; ti den djævelske munk var kommen til med et sværd, de to elskende måtte ta et iklæde, og han skar det isønder imellem dem, som kirken skar, som smerten skar, som sværdet over paradisets port skar hin første dag. Gråtende kvinder tog brudens røde krans og gav hende en hvid; med den var hun fæstet til klostret for livstid. Han, hvem hun tilhørte over tid og evighed, han skulde vide hende i live, men ikke få hende, vide hende derinde, men aldrig se hende; hvor sønderrivende de sagde hinanden farvel, der var ingen større nød på jorden end deres! --

"Herre gud!" hviskede den gamle kone, da tæppet faldt; "vær dog ikke naragtig! det er jo bare madam Naso, direktørens kone." Petra spilede øjnene op og så og så på den gode kone; hun trodde, hun var gal, og da konen længe havde trod det samme om Petra, vedblev de af og til at se noget sky til hinanden, men talte ikke mere.

Da tæppet atter gik op, kunde Petra ikke følge med; ti bruden bag klostrets mure og brudgommen ved dag og nat udenfor i fortvilelse var det, hun så, hun led deres pine og bad deres bønner; men det, som foregik for hendes øjne, gled farveløst forbi. Da blev hun hidkaldt ved, at der faldt manende stilhed; det tomme kirkerum blev stort, klokkens tolv slag gik alene igjennem. Det drønner under hvælvingerne, murene skjælver, den hellige Olaf har rejst sig fra sit skrin i ligdragt, høj og forfærdelig; med spyd i hånd kommer han skridende, vagten flygter,

tordenen falder, og munken gjennembores af det udstrakte spyd, hvorpå alt blir mørkt, og synet er sunket. Men munken ligger igjen som en hob aske, hvor lynilden slog ned.

Petra havde uden at vide det holdt sig fast ved den gamle kone, som var blevet meget ræd under dette krampagtige tag og nu ved at se hendes stigende bleghed skyndte sig at sige: "Gud velsigne Dem, barn, det er jo bare Knutsen; dette er den eneste rolle, han kan spille, for han har så tykt et mæle." -- "Nej, nej, nej, nej, jeg så luer omkring ham," sagde Petra, "og kirken skalv under hans trin!" -- "Men så stille da!" roptes fra flere kanter; "ud med den, som ikke kan være stille!" -- "Stille på balkonen!" roper parket; "stille!" svarer balkonen. Petra var krøben sammen, som kunde hun skjule sig, men glemte dem straks allesammen; ti se, de elskende er der igjen, lynilden har brudt op for dem, de vil fly! De harhinanden, de omfavner hinanden, beskyt dem nu, gud i din himmel!

Da rejser sig en larm af rop og lurer, brudgommen rives fra hendes side, der kjæmpes for fædrelandet, han såres, han hilser i døden til sin brud! -- -- Petra fatter først, hvad her er sket, da bruden stille kommer gående ind -- og ser hans lig! Da er det, som alle smertens skyer vil samle sig over et eneste punkt; men et blik adspreder dem: bruden ser op fra den dødes bryst og beder om selv at måtte få dø! Himlen åbner sig over dette blik, lysning falder, bryllupssalen er deroppe, luk bruden ind! Ja, -- hun kan allerede se derind; ti fra hendes øje udgår fred som hin på høje fjælde. Da synker øjenlågene: kampen havde højere løsning, deres trofasthed en større kroning; hun er nu hos ham.

Petra sad længe stille; hjærtet var løftet i tro, styrke af det store fyldte hende. Hun rejste sig fra alt, der var småt, hun rejste sig op over frygt og smærte, hun rejste sig med smil til alle, de var brødre og søstre; det onde, som adskiller, var ikke til, det lå knust under tordenen. Man lo tilbage til hende; det var jo hende, som havde været halvgal under komedien; -- men hun så ikke andet i deres smil end gjenskin af den sejer, hun selv bar. I den tro, at de smilte i samfund med hende, smilte hun så strålende tilbage, at de måtte smile med hendes smil; hun skred ned ad de brede trapper mellem to vigende rækker, der gav glæde tilbage af hendes glæde og Skjønhed af den Skjønhed, der lyste over hende. Strålerne i vort indre kan undertiden blive så stærke, at vi gir alt klarhed om os, skjønt vi selv ikke kan se. Dette er verdens største triumftog, at meldes, bæres og følges af sine egne lysende tanker.

Da hun uden at vide deraf var kommen hjem, spurte hun, hvad dette dog havde været. Der var flere tilstede, som kunde forstå hende og gi hjælpende svar. Og da hun havde fåt sikker besked om, hvad skuespil var og store skuespillere evnede, da rejste hun sig og sagde: "Dette er det største på jorden, dette vil jeg være."

Til deres forundring tog hun på sig og gik ud igjen; hun måtte være alene og i det frie. Hun gik bort fra byen og i stærk vind ud på den nærliggende pynt. Der larmede sjøen opunder, men byen lå på begge sider af bugten i en lyståge, bag hvilken de utallige enkelte blink arbejdede sammen udenat kunne mere end gjennemilyse floret, de kunde ikke løfte. Dette blev hendes sjæls billede. Det store dunkle under hendes fødder gav i sin dumpe larm varsel fra et ugjennemtrængeligt dyb; det gjaldt at synke didned, eller at være med og prøve at lyse. Hun spurte sig selv, hvorfor hun aldrig før havde følt disse tanker, og hun svarede sig selv, at det var, fordi kun øjeblikkene havde magt i hende; men så følte hun også, at hun havde magt i dem. Hun så det nu: ligeså mange øjeblikke vilde der gives hende, som der hist var tindrende blink, og hun bad gud om at få gjøre fyldest i dem alle, så han ikke havde tændt noget forgjæves. Hun rejste sig, fordi der gik isnende vind; hun var ikke længe borte, men da hun gik hjem igjen, vidste hun, hvorhen hun gik.

*

Den næste dag stod hun udenfor direktørens dør. Et stort skjænderi lød indefra; den ene stemme syntes hende at ha lighed med elskerindens fra igår, den gik rigtignok nu i en anden toneart, men den kuride dog bringe Petra til at bæve. Hun ventede længe; da det aldrig vilde høre op, bankede hun på. "Kom ind!" skreg en meget vred herrestemme, -- "å!" hvinede en damestemme, og idet Petra åbnede, så hun den flygtende skræk af et opløst hår og en natdragt forsvinde gjennem en sidedør. Direktøren, en lang mand med et par sure øjne, for hvilke han skyndte sig at sætte et par guldbriller, gik frem og tilbage i oprør. Hans lange næse herskede således over hans

ansigt, at alt det øvrige var til for dens skyld, øjnene stak frem som to bøssepiber bag denne vold, munden var en grav foran den og panden en let bro ifra den over til skogen eller "forhugningerne". -- "Hvad vil De?" han stansede tvært; "er det Dem, som vil bli koristinde?" spurte han ilsomt. -- "Koristinde, -- hvad er det?" -- "Nå, så det ved De ikke, ja, så; hvad vil De da?" -- Jeg vil bli skuespiller." -- "Så det vil De -- og ved ikke hvad en koristinde er, ja, så. -- Men De taler jo dialekt!" -- "Dialekt, hvad er det?" -- "Nå, så det ved De heller ikke og vil dog bli skuespillerinde, ja så; ja, det ligner nordmændene. Dialekt, d. v. s., at de taler ikke som vi." -- "Ja, men jeg har øvet mig på det hele morgenen." -- "Så, det har De; se, se! Lad mig høre!" Og Petra stillede sig op og sagde som elskerinden igår: "Jaj helser daj, min kjærlighedh, godh måren!" -- "Jeg mener, fanden plager Dem;er De kommen hid op for at gjøre nar af min kone!" En skraldende latter lød inde fra sideværelset, og direktøren lukkede døren op og sagde derind uden spor af erindring af, at de for et øjeblik siden havde skjændtes på liv og død: "Her er en norsk tøs, som vil karikere dig, kom dog ud og se på!" Et damehode med uredt, trodsigt sort hår, mørke øjne, stor mund så virkelig ind og lo. Og dog ilte Petra imod hende; ti det måtte være elskerinden, -- nej, hendes mor, tænkte hun, da hun kom nærmere. Hun så på damen og sagde: "Jeg ved ikke --, om det er Dem, -- eller De er hendes mor!" Nu lo også direktøren; damehodet havde draget sig tilbage, men lo i sideværelset. Petras forlegenhed stod så stærkt malet i hendes ansigt, stilling, minespil, at direktøren blev opmærksom; han så en stund på hende, tog en bog og sagde, som ingen verdens ting var forefaldt: "Tag her og læs, min pige, men læs som De selv taler." -- Det gjorde hun straks. "Nej, nej, det er galt, -- hør her!" han læste for hende, og hun efter ham, ganske som han. "Nej, nej, det er galt, læs norsk, -- for en ulykke, norsk!" -- og Petra læste atter som før. "Nej, siger jeg, det er rent ravruskende galt. Forstår De ikke, hvad jeg mener? Er De dum?" -- Han prøvede atter og atter og gav hende en anden: "Se, det er modsat, det er komisk, læs det!" -- Ja, Petra læste, men samme spektakel, til han blev kjed og ropte: "Nej, nej, nej! Så hold op for fanden! -- Hvad er det De vil ved scenen? Hvad pokker er det, De vil spille?" -- "Jeg vil spille det, jeg så igår." -- "Aha! Naturligvis, ja! Nå, og så?" -- "Ja," sagde hun og blev undselig, "jeg synes, det var så dejligt igår, men idag har jeg dog tænkt, det vilde være endnu dejligere, om det fik en god ende, og det vilde jeg så gi det." -- "Nå, så det vilde De! Ja så. Der er ingenting i vejen, digteren er død. Naturligvis er han ikke korrekt længer, og De, som hverken kan tale eller læse, vil så digte ham om; -- ja, det er norsk!" Petra forstod ikke et ord; kun, at det gik hende imod, forstod hun og begyndte at bli bange. "Får jeg ikke lov?" spurte hun sagte. -- "Jo, gud bevar's, der er ingenting ivejen, vær'sgo! - Hør," sagde han i forandret tone, idet han gik lige til hende, "De har ikke mere begreb om skuespil end en kat. Og De har ingen evne hverken for det komiske eller det tragiske, jeg har nu prøvet Dem i begge dele. Fordi De har et kjønt ansigt og en kjøn figur, har folk vel bildt Dem ind, at De kan spille meget bedreend min kone, naturligvis! og så vil De op i den største rolle i repertoiret og digte den om med det samme; -- ja, sådan er nordmændene, det er folk, som kan gjøre det." -- Petra var blevet mere og mere kortåndet og strævede og strævede; endelig vovede hun at hviske: "Får jeg virkelig ikke lov?" Han havde stat og set ud af vinduet og var viss på, hun var gåt; forbauset vender han sig om; men ved at se hendes bevægelse og den forunderlige styrke, hvormed den formede alt hendes væsen, står han en stund stille, griber pludselig efter bogen og siger atter med en stemme og en mine, hvori alt foregående er udslettet: "Tag her, dette stykke her, og læs langsomt, lad mig bare høre stemmen. -- Nå, lad høre!" Men hun kunde ikke læse; ti hun kunde ikke se bogstaverne. "Ikke forknyt, nå!" -- Hun læste endelig, men koldt, farveløst; han bad hende læse op igjen "med mere følelse"; da blev det endnu værre. Så tog han bogen rolig fra hende og sagde: "Nu har jeg prøvet Dem på alle façons, så jeg har intet ansvar. Jeg forsikrer Dem, beste jomfru, om jeg sender min støvle ind på scenen, eller jeg sender Dem, vil det gjøre det samme indtryk, nemlig et højst mærkeligt. -- Og så må det være nok!" Men som siste anstrængelse vovede Petra bønlig: "Jeg tror dog, jeg forstår det, når jeg bare får --" -- "Ja, natuligvis, -- hver fiskerflække forstår det langt bedre end vi; det norske publikum er det mest oplyste i verden. -- -- -- Ja, vil nu ikke De gå, så går jeg!" Hun vendte sig mod døren og brast i gråd. "Hør," siger han; ti denne heftige bevægelse tændte et lys i ham; "det er dog vel ikke Dem, som igår gjorde skandale i teatret?" -- Hun vendte sig ildrød om og så på ham. "Jo, vist er det Dem, nu kjender jeg Dem, "Fiskerjenten"! Jeg var efter teatret sammen med en herre fra Deres fødeby; han "kjendte Dem godt." Nå, så det er derfor De så gjærne vil til teatret; De vil prøve Deres kunster der, -- sådan! Hør: mit teater er et anstændigt sted, jeg frabeder mig alle slags prøver på at omdanne det. -- Gå! -- Vil De gå, siger jeg!" -- og Petra på døren,

storhulkende ned ad trapperne og ud på gaden. Hun løb og gråt frem igjennem mængden, men en dame, som ved højlys dag løb og gråt på gaden, gjorde, som tænkeligt, stor opsigt. Folk stansede, smågutter løb efter, og snart fulgte flere; Petra hørte i denne susen bag sig dønninger efter hine nætter på kvistværelset, hun huskede ansigterne i luften og løb. Men erindringen vokstefor hvert skridt ligesom larmen bag hende, og da hun havde nåd huset og slåt gadedøren i, nåd værelset og stængt efter sig, måtte hun kaste sig i en krog og værge sig imod ansigterne; hun slog dem tilbage med hænder, med trusler, sank så udtømt sammen og fik stillere gråd -- og var frelst.

Samme eftermiddag henimod kvælden rejste hun fra Bergen ind igjennem landet. Hun vidste ikke selv, hvorhen, men hun vilde did, hvor hun ikke var kjendt. Hun sad i en kariol med sin kiste spændt bag på og en skydsgut oppe på den; det øsregnede, hun sad sammenkrøben under en stor regnhat og så bange opunder mod fjældet, derpå ned igjen mod styrtningen ved hendes side. Skogen foran var en rugende tågemasse, hvori det spøgede; i næste øjeblik skulde hun derind, men tågen veg bestandig, efter hvert som hun drog imod den. Et mægtigt drøn, der altid blev stærkere, øgede følelsen af, at hun færdedes i en hemmelighedsfuld kreds, hvor alt havde sin egen tydning og dunkle sammenhæng, og hvor mennesket blot var en ræd gjennemrejsende, der måtte se, om han kunde komme videre. Drønet kom fra flere fosse, der i regnvejret var vokset op til kjæmper og nu kastede sig stødvis fra fremspring til fremspring med uhyre bulder. Der vejen skulde frem, var smale broer over; hun så det koge nedenunder i hulningerne. Snart gik det i krumning og slyngning nedover; hist og her lå en enkelt opdyrket flække, nogle torvtække huse stod sammen; så atter opad mod skogen og duren. Hun var våd, og hun frøs, men hun vilde videre, så længe det var dag, videre også den næste dag, altid dybere ind, til hun fandt et sted, hun turde tro sig til. Dertil vilde han selv hjælpe hende, han, den almægtige, som nu styrede gjennem mørket og uvejret.

*

OTTENDE KAPITEL.

Et mildt efterår kan undertiden netop inde mellem fjældene i Bergens stift, hvor der er lunt og frugtbart, gi halve sommerdage langt ud på høsten. Da slipper man en stund midt omfor hvert skridt ligesom larmen bag hende, og da hun havde nåd huset og slåt gadedøren i, nåd værelset og stængt efter sig, måtte hun kaste sig i en krog og værge sig imod ansigterne; hun slog dem tilbage med hænder, med trusler, sank så udtømt sammen og fik stillere gråd -- og var frelst.

Samme eftermiddag henimod kvælden rejste hun fra Bergen ind igjennem landet. Hun vidste ikke selv, hvorhen, men hun vilde did, hvor hun ikke var kjendt. Hun sad i en kariol med sin kiste spændt bag på og en skydsgut oppe på den; det øsregnede, hun sad sammenkrøben under en stor regnhat og så bange opunder mod fjældet, derpå ned igjen mod styrtningen ved hendes side. Skogen foran var en rugende tågemasse, hvori det spøgede; i næste øjeblik skulde hun derind, men tågen veg bestandig, efter hvert som hun drog imod den. Et mægtigt drøn, der altid blev stærkere, øgede følelsen af, at hun færdedes i en hemmelighedsfuld kreds, hvor alt havde sin egen tydning og dunkle sammenhæng, og hvor mennesket blot var en ræd gjennemrejsende, der måtte se, om han kunde komme videre. Drønet kom fra flere fosse, der i regnvejret var vokset op til kjæmper og nu kastede sig stødvis fra fremspring til fremspring med uhyre bulder. Der vejen skulde frem, var smale broer over; hun så det koge nedenunder i hulningerne. Snart gik det i krumning og slyngning nedover; hist og her lå en enkelt opdyrket flække, nogle torvtække huse stod sammen; så atter opad mod skogen og duren. Hun var våd, og hun frøs, men hun vilde videre, så længe det var dag, videre også den næste dag, altid dybere ind, til hun fandt et sted, hun turde tro sig til. Dertil vilde han selv hjælpe hende, han, den almægtige, som nu styrede gjennem mørket og uvejret.

*

OTTENDE KAPITEL.

Et mildt efterår kan undertiden netop inde mellem fjældene i Bergens stift, hvor der er lunt og frugtbart, gi halve

sommerdage langt ud på høsten. Da slipper man en stund midt omdagen atter buskapen på marken, selv om den allerede var indsat på vinterfodring; kreaturerne er da fede og kåde og gjør det livligt på gården, når de om eftermiddagen tages ind.

Således kom de nedover raket, kjør, sauer og gjeder, rautende, brækende, dansende under bjældeklang, ind til en stor gård, netop som Petra skulde kjøre gården forbi. Vejret var smukt, den lange, hvide træbygning lyste med alle sine høje ruder i solen, og over husene stod fjældet, så indpakket af furu, birk, hæg og rognetrær, og af vildklunger ude på nabberne, at husene syntes lune deraf. Foran hovedbygningen på siden mod vejen lå en have; den stod i stærk vækst af æble-, kirsebær- og moreltrær, og langs gange og gjærder af ribs-, stikkelsbær- og solbærbuske; men ud over dem alle ragede nogle store, gamle asketrær med bred krone. Huset så ud som et afgjemt rede inde mellem grenene og ikke til at nå for andre end solen. Men netop dette afgjemte vakte længsel i Petra, og da solen lyste på ruderne, og bjælderne lokkede lystig, og da hun hørte, det var en præstegård, så greb hun raskt i tømmerne: "Nej, her må jeg ind!" og vikede til siden, op langs haven.

Et par finnehunde fløj rasende frem mod hende, som hun kjørte ind på gårdspladsen, der var en stor, indbygget firkant med fjøset lige mod hovedbygningen, en anden fløj af hovedbygningen til højre og bryggerhus og borgerstue til venstre. Gårdsrummet var nu fuldt af buskapen; men midt inde blandt den stod en dame, temmelig høj og meget fint bygget; hun havde tætsluttende klæder og et lidet silketørklæde over hodet; rundt om hende samt opover hende var gjeder, hvide, sorte, brune, brogede gjeder, hver med sin lille bjælde, tilsammen stemt i treklang; hun havde navn til alle sine gjeder og noget godt til dem i et fad, som budejen gjentagende fyldte. -- Men på den lave trap, som fra hovedbygningen førte ud til gården, stod provsten med et fad salt i hånden, og foran trappen gårdens kjør, der slikkede saltet af hans hånd og af stenhellen, hvorpå han strøede. Provsten var ingen stor, men en tætbygget mand med kort hals og kort pande; de buskede bryn lå ud over øjet, der ikke gjærne så lige, men skjød nu og da til siden med stor glans. Hans kortklippede, tykke hår var gråt og stod op til alle sider, det vokste nedover nakken næsten ligeså stærkt som på hodet; han bar intet halstørklæde, men en skjorteknap, foran var skjorten åben, så det hårrigebryst stak frem; ej heller var den tilknappet på håndledene, så linningen lå ud over de små, stærke, nu slimede hænder, hvormed han gav salt; både hænderne og armene opover var aldeles lådne. Han så fra siden skarpt på den fremmede dame, som var steget af og havde arbejdet sig frem mellem gjederne, til hun stod hos hans datter. Hvad de to talte om, var det ikke muligt at høre for kreaturerne, hundene og bjælderne; men nu så begge damer hen til ham, og med gjederne omkring sig kom de mod trappen. En gjætergut måtte på tegn af provsten jage kjørene væk. Signe, hans datter, ropte, -- og Petra måtte lægge mærke til hendes stemmes vellyd --: "Far, her er en rejsende dame, som gjærne vilde hvile ud hos os en dags tid." -- "Hun skal være velkommen!" ropte provsten til svar, gav fadet fra sig og gik ind i kontoret lige ved siden af til højre, formodentlig for at vaske og fli sig. Petra fulgte frøkenen ind i gangen, som egentlig var en forstue, så lys og bred var den; gutten blev klareret, hendes tøj indbaret, hun selv gjorde i et sideværelse lige mod kontoret lidt omklædning og gik derpå ud igjen i gangen for at føres videre frem i dagligstuen.

Hvilket lyst, stort værelse! Næsten hele væggen ud mod haven var vinduer, det midterste fag tillige dør til haven. Vinduerne var brede, høje og løb næsten helt til gulvet; men de var opfyldte af blomster; blomster stod på forhøjningerne helt frem over gulvet, blomster stod i vinduskarmerne tillige, og i stedet for gardiner flettede vedbend nedover fra to små blomsterhække højt oppi karmen. Da der nu stod buske eller blomster udenfor, både under, ved siden af og op efter muren, endelig foran, henne på plænen, så var det som at træde ind i et drivhus, bygget midt i haven. Og dog havde man ikke været i dette værelse et øjeblik, før blomsterne ikke såes; men kirken, frit liggende på en høj til højre, var det, som såes, og det blånende vand, som optog dens billede og strømmede skinnende så langt bort imellem fjældene, at man ikke vidste, om det var en indsjø eller en arm af havet, som buede ind. Og så selve disse fjælde! Intet enkelt, men kjæder af fjælde, den ene vældige ryg bestandig bagenom den anden, som var her det beboedes grænse!

Da Petra atter drog øjet til sig, var alt i stuen blevet viet af synet derude; det stod rent og let og gav blomsterramme om et storladent maleri. Hun følte sig omgivet af nogetusynligt, der gav agt på hendes adfærd, ja tanker; hun gik undersøgende omkring uden at vide deraf og rørte ved tingene. Da så hun over sofaen på den

lange væg mod lyset et portræt i legemsstørrelse af en dame, der smilte ned på hende. Hun sad med hodet lidt på hæld og med foldede hænder, hun havde den højre arm lænet på en bog, hvis bagside med tydelige bogstaver bar indskriften: "Søndagsbog." Lyshåret, skjærhudet skinnede hun ned og gav alt det søndagsro, som hun skinnede på. Smilet var alvor, men alvoret var hengivenhed. Hun syntes at kunne drage til sig alle i kjærlighed; ti hun syntes at forstå alt, fordi hun så i alting kun det gode. Hendes ansigt bar præg af svagelighed, men denne svaghed måtte være hendes styrke; ti der var vist ikke det menneske til, som turde såre den. En evighedskrans hang rundt om rammen; hun var død.

"Dette var min mor," hørte hun mildt bag sig og vendte sig mod datteren, som var gåt ud og nu kommen ind igjen. Men det hele værelse var herefter fyldt af portrættet, alt førte did op, alt fik sit lys af det, og datteren var dets stille afglans. Noget tausere syntes datteren, noget mere tilbageholden. Moderen optog alles blik og gav dem fyldt tilbage, datteren bøjede sig ned. Men samme lyshed og mildhed. Hun havde også moderens bygning, men intet spor af svaghed; de livlige farver i hendes tætsluttende dragt, i hendes forklæde og lille halstørklæde, der var fæstet med en romersk nål, gav tværtimod noget friskt tilbage til hendes ansigt og lod en ynde og sans for ynde ane, som gjorde hende til datter af portrættet og til alf på stedet. Som hun gik derinde mellem moderens blomster, følte Petra stor længsel til hende; i denne kvindes omgang og på dette sted måtte alt godt vokse, -- turde hun bare komme indenfor! Hun følte sin forladthed dobbelt; hun fulgte Signe ufravendt, hvor hun gik, og hvor hun stod; Signe følte det og undveg, men det hjalp ikke, hvorfor hun blev undselig og bøjede sig over blomsterne. Endelig fattede Petra sin nærgåenhed, blev skamfuld og vilde afbede den, men der var noget ved det omhyggelig opsatte hår, den fine pande og det tætsluttende ved dragten, som bad hende være varsom. Hun så op på moderen, å, hende kunde hun allerede ha omfavnet! Var det ikke, som hun sagde hende velkommen! Ja, turde hun tro det? Ti således havde endnu aldrig nogen set på hende; i det blik lå, at hun kjendte alt, som var hændt den veifarende,og vilde dog tilgive hende. Overbærenhed trængte hun til, hun kunde ikke slippe disse øjnes velvilje, hun fik hodet på hæld ligesom portrættet, hun foldede hænderne ligesom det og vendte sig så næsten uden at vide af det; "lad mig få være her!" sagde hun. Signe løftede sig og vendte sig; hun kunde for forundring ikke svare. "Lad mig få være her!" bad Petra igjen med et skridt hen imod hende; "her er dejligt!" hendes øjne fyldtes.

Den unge dame sagde: "Jeg skal be' far komme." -- Petra fulgte hende med øjnene, til hun var inde gjennem kontordøren; men straks hun var alene, blev hun ræd for, hvad hun havde gjort, og skalv, da hun fik se provstens forbausede ansigt i døren. Han kom, lidt bedre påklædt end sist og med pibe. Han holdt om den med fast greb, lod spidsen slippe læberne, hver gang han havde draget røgen til, og jog denne ud i tre afdelinger, hver med et lidet smæld; han gjorde dette op igjen nogle gange, idet han stod lige foran Petra, midt på gulvet, uden netop at se på hende, men som han ventede, hun skulde tale. Hun turde ikke foran denne mand gjentage sin begjæring; ti han så stræng ud. "De vil bli her?" spurte han, og hun fik et stort, lyst sideblik. Skrækken gav hendes stemme noget bævende: "Jeg har ingensteds at ta hen." -- "Hvor er De fra?" Petra nævnte sagte byen og sit eget navn. "Hvorledes er De kommen her?" -- "Jeg ved ikke -- -- jeg søger -- -- jeg vil betale for mig -- jeg, -- ja, jeg ved ikke"; hun vendte sig og kunde en stund ikke mere, men tog atter mod og sagde: "Jeg skal gjøre alt, I be'r mig om, bare jeg får være her og slippe for at rejse længre, -- -- og slippe for at be' én gang til." Datteren var fulgt ind, men var stanset ved kakkelovnen, hvor hun uden at se op stod og fingrede i de tørre roser, dér lå. Provsten svarede ikke; man hørte kun smældene af hans pibe, mens han så afvekslende på hende, datteren og portrættet. Nu kan den samme ting gi forskjellige indtryk; ti mens Petra bad, at portrættet måttet indgive ham overbærenhed, syntes han, det hviskede: "Beskyt vort barn; tag ingen ukjendt ind til hende!" -- Han vendte sig med et skarpt sideblik til Petra: -- "Nej, -- De kan ikke være her!"

Petra blev bleg, drog et heftigt, dybt suk, så usikkert omkring sig -- og styrtede ind i et sideværelse, hvortil døren stod halvåben, kastede sig der ned over et bord og hengav sig fuldt ud til sin smerte og skuffelse! -- Far og datter så påhinanden: denne mangel på levemåde, uden videre at storme ind i et andet værelse og der sætte sig for sig selv, havde kun sidestykke i den adfærd at komme ind fra landevejen, bede om at få bli der og gi sig til at tudskråle, så snart hun ikke fik. Provsten gik efter hende, ikke for at tale til hende, men tværtom for at lukke døren til bag hende. Han kom ganske rød tilbage og sagde til datteren, som endnu stod ved ovnen: "Har du set

mage til fruentimmer? -- Hvem er det? -- Hvad vil hun?" -- Datteren svarede ikke straks; men da det skede, var det endnu sagtere end faderen: "Hun bærer sig bagvendt ad; men der er noget særsynt ved hende." -- Provsten gik op og ned og så mod døren; endelig stansede han og hviskede: "Hun kan ikke være ved sin fulde forstand!" -- og da Signe ikke svarede, kom han nærmere og gjentog mere bestemt: "Hun er gal, Signe, halvtosset, det er det særsynte ved hende." Han gav sig atter til at gå, han kom i andre tanker, han havde næsten glemt, hvad han sist sagde, da datteren endelig svarede hviskende: "Det tror jeg dog ikke; men hun er vist meget ulykkelig," hun bøjede sig ned over de tørre roser, som hun endnu fingrede i. Stemmens klang så vel som bevægelsen vilde for en anden intet påfaldende ha; men faderen blev straks forandret, gik nogle gange op og ned, seende på portrættet, og sagde endelig, men ganske sagte: "Mener du, fordi hun ser ulykkelig ud, -- -- at mor vilde ha bedt hende bli?" -- -- "Mor vilde ikke ha svaret før om nogle dage," hviskede datteren og bøjede sig endnu dybere over roserne. Den sagteste erindring om hende deroppe kunde, når datteren bredte den således ud, få hint hårrige løvehode til at bli mygt som et lams. Han følte straks sandheden, han stod som en skolegut, der er grebet i fusk; han glemte at dampe og at gå, og langt om længe hviskede han: "Skulde jeg be' hende bli i nogle dage?" -- "Du har jo nu svaret." -- "Ja, men ét er at optage hende, et andet at lade hende være her i nogle dage." -- Signe synes også tænkte sig om, sagde endelig: "Du får gjøre, som du synes."

Provsten vilde nok prøve forslaget endnu nøjere, idet han atter gik op og ned nogle gange og røgte stærkt. Endelig stansede han: "Vil du gå ind, eller skal jeg?" -- "Det gjør vist mest godt, når du går," sagde datteren og så mildt op.

Han var just ifærd med at ta i låsen, da en smældende latter lød indenfra, -- atter stilt, og derpå et helt brag af latter.-- Provsten, som var veget tilbage, for atter frem, og datteren efter; ti hun derinde måtte være blevet syg.

Da døren var åbnet, så de Petra sidde, hvor hun havde sat sig, og foran hende en opslået bog, som hun havde kastet sig over uden at vide deraf. Hendes tårer havde trillet på dens blade; hun så det og vilde tørre dem bort, da hun blev var et udtryk af det saftige slags, som hun huskede fra sin gadetid, men som hun aldrig havde trod, at nogen bog turde ta i sin mund. Ganske forfærdet glemte hun at gråte, men stirrede ned i bogen, -- hvad kunde dette dog være for galskab! -- hun læste med åben mund, det blev bare værre og værre, så grovt, men så uimodståelig morsomt, at det var umuligt andet, hun måtte læse mere: hun læste, til hun intet andet sansede, hun læste sig fra både sorg og sut, både stund og sted -- hos gamle fader Holberg; ti ham var det! Hun lo, hun skoggerlo, -- selv nu, da provsten og hans datter stod over hende, så hun ikke deres alvor, huskede ikke sit ærend, men lo og spurte: "Hvad er det, hvad i al verden er det?" hun slog selv op titelbladet.

Da blegnede hun, så op på dem og ned igjen i bogen på de kjendte slyngninger; -- der er ting, der træffer hjærtet som en kugle, ting, man trodde at være flygttet hundre mil ifra, men ser lige foran sig; -- her på første blad stod skrevet: "Hans Ødegaard." Rød som blod ropte hun: "Er bogen hans? -- Kommer han hid?" hun rejste sig. -- "Han har lovet det," svarede Signe, -- og nu huskede Petra, at det var en præstefamilje i Bergens stift, som han havde været sammen med i udlandet, hun var kun rejst i en runding, hun var faret lige mod ham. "Kommer han kanske snart? Er han her kanske?" hun vilde straks fly videre. -- "Nej, han er jo syg, sagde Signe. -- "Ja, det er sandt, han er syg," sagde Petra smertelig og sank sammen.

"Men sig mig," udbrød Signe, "De skulde da vel ikke være --" "Fiskerjenten?" fuldførte provsten. Petra så bønlig op på dem. "Jo, jeg er Fiskerjenten," sagde hun.

Men hende kjendte de godt; ti Ødegaard havde jo ikke talt om andet. "Det er en anden sag," sagde provsten, -- han skjønnede, her var noget istykker, som havde venners hjælp behov: -- "bliv her så længe!" sagde han. -- Petra så op, hun så det blik, hvormed Signe takkede ham; dette gjorde hende så godt, at hun gik bort, tog begge Signes hænder (timere turde hun ikke) og sagde, skjønt med undselighed: Jeg skal sige Dem alt, straks vi to er alene."

En time efter kjendte Signe hele Petras historie, som hun straks meddelte sin far. På hans råd skrev Signe samme dag til Ødegaard og vedblev dermed, så længe Petra var i deres hus.

Men da Petra den kvæld lagde sig til hvile i den svære dunseng, i et lunt værelse med knitrende birkeved i ovnen

og det Ny Testamente lagt mellem de to lys på det hvide natbord, -- takkede hun, idet hun greb bogen, sin gud for alt, det onde som det gode.

*

Provsten havde som ung mand med en brændende ånd og evne til veltalenhed ønsket at bli præst; hans formuende forældre havde været derimod; de så ham helst vælge, hvad de kaldte en uafhængig livsstilling; men deres modstand gav ham kun større iver, og da han var færdig, drog han udenlands for at studere videre. Under et foreløbigt ophold i Danmark kom han til oftere at træffe sammen med en dame, som tilhørte en trosretning, der ikke var ham stræng nok og derfor meget imod; han vilde idelig indvirke på hende; men den måde, hvorpå hun da så på ham og derved bragte ham til taushed, kunde han siden ikke glemme under hele sit ophold i udlandet! Da han kom tilbage, søgte han hende straks op. De omgikkes og vokste i hinandens yndest, til de blev forlovede og straks efter gifte. Nu viste det sig imidlertid, at hver havde havt sin sidetanke; han havde foresat sig at drage hende med al hendes ynde over i sin mørkere lære, og hun havde været så barnlig sikker på at kunne få hans kraft og veltalenhed over i sit trossamfunds tjeneste. Hans første allersagteste forsøg blev mødt af hendes første allersagteste; -- han drog sig tilbage, skuffet, mistænksom. Hun var snar nok til at se det, og fra den dag gik han og vogtede på hendes forsøg, og hun gik og vogtede på hans. Ingen af dem gjorde dog et eneste mere; ti de var begge blevne bange. Han var bange sin egen lidenskabelige natur, og hun var bange, at hun ved et fejlagtigt forsøg skulde forspilde sig lejligheden til at drage ham; ti hun opgav aldrig håbet, det var blevet hendes livs opgave. Men aldrig kom det til kamp; ti hvor hun var, kjæmpedes ikke. Sin arbejdende vilje, sin sammenpressedelidenskab måtte han dog gi udslag, -- og så skede det, hver gang han kom på prækestolen og så hende sidde nedenunder. Menigheden droges ind med ham som i en hvirvel, han hilsede den, og snart den ham. Hun så det og lod sit bange hjærte hvile ud i velgjørenhed -- og senere, da hun blev mor, hos datteren, som hun tog i sin legemlige og åndelige favn og bar til sine stille timer. Der gav hun, der modtog hun, der vuggede hun sit eget store barn i barnets uskyld, der holdt hun kjærlighedens fest, og derfra kom hun tilbage til ham, den strænge, med kvindens og kristendommens forenede blidhed, og da var det jo ham umuligt at sige noget, som ikke faldt godt. Han måtte jo elske hende over alt på jorden, men desto mere sorgfuld blev han, desto stærkere blødte det i ham, at han ikke kunde hjælpe hende i hendes saligheds sag. Med moderens stille ret tog hun også barnet bort fra hans religiøse undervisning; barnets sange, barnets spørsmål var ham snart en ny og dyb kilde til smerte, -- og når han nu på prækestolen kunde være hidset til hårdhed af sin voldsomme sindsbevægelse, modtog hustruen ham, idet de gik hjem sammen, blot med endnu større mildhed; øjnene talte, men munden ikke med et ord. Og datteren hang sig ved hans hånd og så på ham med øjne, som var moderens.

Om alt blev talt i dette hus, kun ikke om det, som var roden i alle deres tanker. Men en så rystende spænding kunde i længden ikke holdes ud. Hun smilte vel endnu, men alene fordi hun ikke vovede at gråte. Da den tid nærmede sig, at datteren skulde forberedes til konfirmationen, og han altså med sit embeds ret kunde drage hende ligeså stille over i sin undervisning, som moderen hidtil havde holdt hende i sin, da steg spændingen til det yderste, og efter den prækensøndag, hvorpå indtegning af konfirmander var tillyst, blev moderen syg, omtrent som man ellers blir træt. Hun sagde smilende, at nu kunde hun ikke gå mere, og nogle dage senere, lige smilende, at nu kunde hun heller ikke sidde. Hun vilde altid ha datteren hos sig, skjønt hun ikke kunde tale med hende; ti hun kunde jo se hende. Og datteren vidste, hvad hun helst vilde; hun læste for hende af livets bog og sang for hende hendes barndoms salmer, de nye, liflige fra hendes trossamfund. Provsten fattede længe ikke, hvad her forberedte sig; men, da han fattede det, tabte han alle tråde, han kunde kun samle sig i ét, at få høre hende sige noget til ham, blot nogle ord, mendet var hun nu ikke istand til; hun kunde ikke længer tale. Han stod foran sengens fod og så og bad; hun smilte til ham, indtil han faldt på sine knær og tog datterens hånd og lagde den i moderens, som vilde han sige: her, behold hende, -- hos dig skal hun evig bli! Da smilte hun som aldrig før, -- og i dette smil gik hun ind.

Efter dette var provsten længe ikke at få i tale; en anden blev sat til at styre hans kald, han selv gik fra rum til rum, fra sted til sted, som søgte han noget. Han gik stille; når han talte, var det dæmpet, -- og kun ved at gå ind på hele denne tyste måde kunde datteren lidt efter lidt komme i samfund med ham. Nu hjalp hun ham at søge; hvert

ord af moderen blev taget frem igjen; hvad hun havde villet, blev den rettesnor, hvorefter de gik videre. Datterens samliv med hende, det, som han havde været udenfor, blev nu først levet; -- fra første stund, barnet kunde huske, blev alt gjennemgåt påny, hendes salmer blev sunget, hendes bønner bedt, de prækener, hun havde holdt sig mest til, blev én for én læst, og hendes udlægning og ytringer med tro ihukommet. Således sat i virksomhed vilde han snart videre did ned, hvor han havde fundet hende, for på samme måde der at gå efter. De rejste, og han kom sig ved helt og holdent at optage hendes liv i sig. Selv en ny begynder, fik han sans for alle begyndelser omkring sig, de store nationale, de mindre politiske, -- og disse gav ham tilbage af sit eget unge liv. Hans kræfter strømmede ind igjen, hans tøngsler med dem, -- nu vilde han forkynde ordet, så det forberedte for livet og ikke alene for døden!

Forinden han atter i sin fjældbygd stængte sig ind med denne sin kjære gjærning, følte han drift til at ta et større syn af det, som var udenfor. De rejste derfor videre ud og sad nu i store minder.

Mellem disse mennesker levede Petra.

*

NIENDE KAPITEL.

På det tredje år, en fredag nogle dage før jul, sad de to piger sammen i aftenskumringen; provsten var just kommen ind med sin pibe. Dagen var tilbragt som de fleste i disse todet var hun nu ikke istand til; hun kunde ikke længer tale. Han stod foran sengens fod og så og bad; hun smilte til ham, indtil han faldt på sine knær og tog datterens hånd og lagde den i moderens, som vilde han sige: her, behold hende, -- hos dig skal hun evig bli! Da smilte hun som aldrig før, -- og i dette smil gik hun ind.

Efter dette var provsten længe ikke at få i tale; en anden blev sat til at styre hans kald, han selv gik fra rum til rum, fra sted til sted, som søgte han noget. Han gik stille; når han talte, var det dæmpet, -- og kun ved at gå ind på hele denne tyste måde kunde datteren lidt efter lidt komme i samfund med ham. Nu hjalp hun ham at søge; hvert ord af moderen blev taget frem igjen; hvad hun havde villet, blev den rettesnor, hvorefter de gik videre. Datterens samliv med hende, det, som han havde været udenfor, blev nu først levet; -- fra første stund, barnet kunde huske, blev alt gjennemgåt påny, hendes salmer blev sunget, hendes bønner bedt, de prækener, hun havde holdt sig mest til, blev én for én læst, og hendes udlægning og ytringer med tro ihukommet. Således sat i virksomhed vilde han snart videre did ned, hvor han havde fundet hende, for på samme måde der at gå efter. De rejste, og han kom sig ved helt og holdent at optage hendes liv i sig. Selv en ny begynder, fik han sans for alle begyndelser omkring sig, de store nationale, de mindre politiske, -- og disse gav ham tilbage af sit eget unge liv. Hans kræfter strømmede ind igjen, hans tøngsler med dem, -- nu vilde han forkynde ordet, så det forberedte for livet og ikke alene for døden!

Forinden han atter i sin fjældbygd stængte sig ind med denne sin kjære gjærning, følte han drift til at ta et større syn af det, som var udenfor. De rejste derfor videre ud og sad nu i store minder.

Mellem disse mennesker levede Petra.

*

NIENDE KAPITEL.

På det tredje år, en fredag nogle dage før jul, sad de to piger sammen i aftenskumringen; provsten var just kommen ind med sin pibe. Dagen var tilbragt som de fleste i disse toår, nemlig begyndt med en spaseretur og efter frokosten en times tid spil og sang, dernæst sprog eller anden undervisning, så lidt syslen med i husholdningen. Om eftermiddagen hver for sig på sit værelse, Signe netop idag ifærd med at skrive til Ødegaard, efter hvem Petra aldrig spurte, ligesom hun aldrig vilde høre tale om fortiden. Henimod mørkningen en kjælkefart, og nu ind for at samtale eller synge eller senere læse højt. Det var hertil, provsten altid kom ind. Han læste udmærket, og hans datter ikke mindre; Petra lærte sig begges måde, men især begges sprog. Signes udtale og tonefald havde en sådan vellyd for hendes øre, at de gav gjenlyd, når hun gik alene. Petra holdt i det hele

Signe så højt, at en mand vilde ha taget fjerdeparten for stormende elskov; hun gjorde også ofte Signe rød. Idet provsten eller Signe hver kvæld læste højt (Petra var ikke at formå dertil), havde de gjennemgåt den nordiske litteraturs hoveddigtere og efterhånden vundet videre ud i den store litteratur. De dramatiske værker læstes helst. Netop som de i kvæld skulde tænde lamperne for at begynde, kom kjøkkenjenten ind og sagde, at der var en ude, som havde en hilsen til Petra. Det viste sig at være en sjømand fra hendes fødeby; hendes mor havde pålagt ham at søge hende, da han skulde på de kanter; han var nu gåt en mils vej og måtte skynde sig afsted igjen, da fartøjet skulde sejle. Petra fulgte ham på vej, hun vilde tale mere med ham; ti han var en trofast mand, som hun kjendte. Aftenen var temmelig mørk, der var også mørkt på gården i alle vinduer undtagen i ildhuset, hvor de havde storvask; på vejen såes intet lys, knapt nok vejen kunde sees, før månen var istand til at vinde sig op over fjældene; men hun gik tappert med og ind i skogen, skjønt det skyggede stygt mellem granerne. En nyhed havde især lokket hende til at følge; sjømanden havde nemlig fortalt hende, at Pedro Ohlsens mor var død, hvorefter han selv havde solgt huset og flyttet op til Gunlaug, hvor han bodde på Petras kvist. Dette var næsten to år gammelt, men moderen havde ikke nævnt et ord derom. Nu kunde imidlertid Petra skjønne, hvem det var, som skrev brevene for moderen, hvorom hun ofte, men altid forgjæves havde spurt hende; ti på hvert brev stod stadig til slut: "og en hilsen fra den, som skriver brevet." Sjømanden havde i ærend at spørge, hvor længe hun skulde bli i præstegården, og hvad hun videre vilde foretage sig. Petra svarede på det første, at det vidste hunikke, og på det andet, at han skulde sige moderen: der var bare ét i verden, hun vilde, og fik hun ikke det, blev hun ulykkelig sin levetid; men for det første kunde hun ikke sige, hvad det var.

Mens Petra gik og talte med sjømanden, sad provsten og Signe tilbage i dagligstuen og talte om hende, i hvem de begge var inderlig glad. Da kom rådsdrengen ind, og efter at ha gjort rede for dagen, spurte han, om der var nogen af dem, som vidste af, at den fremmede jomfru om natten gik ned fra sit kammer og op igjen efter en taugstige. Han måtte gjentage det tre gange, før nogen af dem forstod, hvad han mente; ti han kunde ligeså gjærne ha meldt, at hun gik op og ned i månens stråler. Der var mørkt i stuen, og nu blev det aldeles stilt; ikke engang provstens pibe hørtes. Endelig måtte han spørge, og med en viss dump klang i stemmen: "Hvem har set det?" -- "Det har jeg set. Jeg var oppe og gav hestene; klokken kunde være omkring et." -- "Hun gik ned ad en taugstige?" -- "Og op igjen." -- Atter lang stilhed. Petra havde værelse ovenpå, i det hjørne, som vendte ud mod indkjørselen; hun var ene deroppe, ingen havde værelse på den side uden hun. Her kunde altså ikke være nogen misforstaaelse. "Det har vel været i søvne," sagde gutten og vilde drage sig tilbage. -- "Men taugstigen kan hun dog ikke ha laget i søvne," sagde provsten. -- "Nej, det var, hvad også jeg syntes; derfor tænkte jeg, det var rigtigst at sige det til han far; jeg har ikke sagt det til nogen anden." -- "Er det flere end dig, som har set det?" -- "Nej, men om han far tviler, kan vel taugstigen være vidne; ligger den ikke deroppe, så har vel jeg set fejl." -- Provsten rejste sig straks. "Far!" bad Signe. -- "Kom med lys!" svarede provsten på en måde, som ingen modstand tillod. Signe tænkte det selv; "far!" bad hun én gang til, da hun gav ham det. -- "Ja, jeg er også hendes far, så længe hun er i mit hus; det er min pligt at se efter." -- Provsten gik foran med lyset, Signe og rådsdrengen efter. På det lille værelse var alt i orden; kun lå på bordet foran sengen en hel række bøger, den ene opslåt ovenpå den anden. -- "Læser hun om natten?" -- "Jeg ved ikke; men hun slukker aldrig sit lys før klokken et." -- Provsten og Signe så på hinanden; man skiltes på præstegården om kvælden klokken ti, halv elleve, og man samledes igjen om morgenen kl. seks, syv. -- "Ved du noget derom?" Signe svaredeikke. Men rådsdrengen, som lå på knæ i krogen og grov, svarede derfra: "Hun er jo ikke alene." -- "Hvad er det, du siger?" -- "Nej her er altid nogen hos hende, som taler med hende; ofte er de meget højrøstede; jeg har hørt hende både be' for sig og true. Hun er vel i magten på en, stakkar!" Signe vendte sig bort, provsten var blevet ligbleg. "Og her er stigen," sagde rådsdrengen videre, han drog den frem og rejste sig. To klædessnorer var sammenføjede af en tredje, som slog knude, løb tværtover og slog med en halv alens afstand atter en knude, og over igjen, og dette så længe, til stigen var laget. -- Man tog den opmærksomt i øjesyn. "Var hun længe borte?" spurte provsten. -- Rådsdrengen så på ham: "Hvorledes borte?" -- "Var hun længe borte, da hun var kommen ned?" -- Signe stod og skalv af kulde og frygt. -- "Hun gik ingensteds hen; hun gik op igjen." -- "Op igjen? -- Hvem gik så bort?" -- Signe gjorde en bevægelse og brast i gråd. -- "Der var nok ingen hos hende den kvæld; det var igår." -- "Ingen på stigen altså uden hende?" -- "Nej." -- "Og hun gik ned og straks op igjen?" -- "Ja." --

"Hun har altså villet prøve den," sagde provsten og drog pusten ligesom lidt lettet. -- "Ja, før hun lod nogen anden gå den," føjede rådsdrengen til. -- Provsten så på ham: "Så mener du, dette ikke er den første, hun har laget?" -- "Nej, -- hvorledes kunde ellers folk være kommen op til hende?" -- "Er det længe, du har vist, at der kom nogen til hende?" -- "Ikke før i vinter, da hun tog på at bruge lys; det faldt mig ikke før ind at gå hidned." Provsten spurgte strængt: "Altså, du har vidst det den hele vinter; -- hvorfor har du så ikke før sagt det?" -- "Jeg tænkte, det var en af husets folk, der var hos hende; -- men da jeg igår nat så hende på stigen, skjønnede jeg først, det måtte være andre. Havde jeg før skjønnet det, havde jeg også før sagt det." -- "Ja, det er klart nok, hun har skuffet os alle!" -- Signe så bønlig op. -- "Hun burde vel ikke ligge så langt fra folk," mente rådsdrengen; han viklede stigen op. -- "Hun burde ikke ligge længer nogensteds her i huset," sagde provsten og gik, de andre efter. Men da han var kommen ned og havde sat lyset fra sig på bordet, kom Signe og kastede sig ind til ham. -- -- "Ja, mit barn, dette er en hård skuffelse."

En stund efter sad Signe i sofahjørnet med et lommetørklæde for sine øjne, provsten havde tændt sin pibe og gikhurtig op og ned. Da hørte de skrig i kjøkkenet, fart i trapperne, sprang over gangen ovenpå; de ilte begge ud: der var ild på Petras kammer! Af lyset var faldt en gnist i krogen, -- ti derfra var ilden kommen, -- havde i et øjeblik draget sig opover vægtapetet og nåd træværket om vinduet, da den blev set fra vejen af en fremmed, som straks havde løbet ind i ildhuset til dem, der vaskede. Ilden blev snart slukket; men på landet, hvor alt har sin jævne gang år ud og år ind, bringer enhver afbrydelse sindene i oprør; ilden er deres største og farligste fiende, aldrig ude af deres tanker, og når han så kommer og en nat stikker hodet op af afgrunden og slikker fræsende efter rov, skjælver man og finder ikke mere ro i uger, somme ikke mere i sit liv.

Da nu provsten og datteren stod sammen i dagligstuen efter dette og havde fåt lamperne tændt, følte de begge den uhygge, som lå deri, at Petras værelse straks var blevet udryddet, og minderne om hende opbrændt. I det samme hørte de Petras klare stemme spørge og rope; hun sprang trapperne op og ned, løb fra loft til gang, fra gang til kjøkken og kom styrtende ind med rejseklæder på: "Gud, mit værelse er brændt!" Ingen svarede, men i samme fart spurte hun: "Hvem har været der? Når skede det? Hvorledes er ilden kommen op?" Provsten sagde nu, det var dem, som havde været der, de havde søgt efter noget, han så skarpt på hende. Men Petra ytrede ikke mindste tegn til at finde dette underligt, ej heller røbede hun nogensomhelst frygt for, hvad de der kunde ha set. Hun fattede ikke engang mistanke, da Signe ikke så op fra sit sofahjørne; hun trodde, det betydde skræk efter ildebranden, spurte uophørlig om, hvorledes det var opdaget, slukket, hvem der var kommen først, og da hun ikke fik rask nok besked, for hun ud, som hun var kommen. Hun kom påny farende ind, havde nu fåt rejsetøjet af sig og fortalte så provsten og Signe, hvorledes det altsammen var gåt til, og at hun selv havde set lysningen og løbet så frygtelig, men var nu så glad ved, at det dog ikke var værre. Hun tog under dette resten af tøjet af sig, bar det ud og kom atter ind og satte sig på sin plads ved bordet, uafladelig fortællende om, hvad denne sagde, hin gjorde; gården var jo vendt op og ned, og det var meget morsomt. Da de andre vedblev at holde sig tause, klagede hun over, at dette havde ødelagt kvælden for dem; ti hun havde glædet sig så stærkt til "Romeo og Julie,"som de for tiden læste højt, hun havde netop i kvæld villet få Signe til at læse op igjen den scene, som syntes hende den smukkeste af alle: Romeos afsked fra Julie på balkonen. Midt under hendes ordstrøm kom en af pigerne fra ildhuset og sagde, at der manglede klædessnorer; der var en bundt borte. Petra blev hastig rød og rejste sig: Jeg ved, hvor de er; jeg skal hente dem," hun gik et par skridt, kom så ihu ildebranden, stansede, blussede: -- "Gud, de er vist brændt! de lå inde på mit værelse!" Signe havde vendt sig mod hende, provsten tog fuldt sigte fra siden: "Hvad bruger du klædessnorer til?" Åndedrættet drog hastig, han kunde neppe tale. Petra så på ham, hans skrækkelige alvor fik hende halvt ræd, men i næste øjeblik fristede den hende til latter, hun strævede en stund imod, men ved atter at se på ham, brast hun i en sådan hjærtens latter, at hun ikke mere kunde stanse; -- der fandtes ikke mere ond samvittighed i den end i en rislende bæk. Signe hørte det på klangen, sprang op af sofaen: "Hvad er det, hvad er det?" -- Petra vendte sig, lo, hoppede, dukkede og vilde på dør. Men Signe ivejen: "Hvad er det? Petra, sig det!" -- Petra gjemte sig hos hende, som vilde hun i skjul, men vedblev at le over alle grænser. Nej, således bærer skylden sig ikke ad, det kunde provsten nu også skjønne; -- han, som stod på sprang midt oppi raseriet, hoppede i stedet ned i latteren, og Signe efter; intet i verden er mere smittende end

latter, og især latter, som er aldeles ufattelig. De forgjæves forsøg, som snart provsten, snart Signe gjorde på at få at vide, hvad de lo ad, øgede munterheden til det voldsomme; jenten, som stod og ventede, måtte tilsist også til at skråle med; hun havde hin underlige grubelatter med hivning og hejsning; hun følte selv, den passede ikke mellem så fine møbler og mennesker, hvorfor hun skyndte sig på døren for ret at slippe løs i kjøkkenet. Hun drog naturligvis smitten med sig did; snart væltede en hel byge af latter ind fra kjøkkenet, hvor man endnu mindre vidste, hvad man lo ad, og dette tændte stuens latter pány.

Da man tilsist var nær ved at være ødelagt, gjorde Signe et siste forsøg på at få vide årsagen. "Nu skal du sige mig det!" ropte hun og holdt Petras hænder. -- "Nej, ikke for alt i verden!" -- Ja, men jeg ved, hvad det er!" ropte hun igjen; Petra så på hende og skreg, men Signe ropte: "Far ved det også!" Petra skreg ikke, hun hylede og sled sig løs,kom til gangdøren, men der tog atter Signe hende; da vendte Petra sig for at kjæmpe, hun vilde bort for hver pris; hun lo, mens hun brødes, men der hang tårer i hendes øjne, -- da slap Signe, -- Petra ud, men Signe efter. Begge ind på Signes kammer.

Der tog Signe hende om halsen, og Petra slog sine arme om hende. -- "Gud, ved I det?" hviskede hun. Og Signe hviskede igjen: "Ja, vi var deroppe med rådsdrengen, han havde set dig, -- og vi fandt stigen!" -- Nyt skrig og ny flugt, men denne gang blot hen i sofahjørnet, hvor hun gjemte sig. Signe kom snart efter, hun lagde sig halvt over hende og fortalte ind i øret på Petra den hele opdagelsesrejse med dens brændende følger; -- det, som for en stund siden havde kostet hende både tårer og frygt, syntes hende nu så morsomt, at hun fortalte det med lune, Petra hørte og stoppede ørene, så op og gjemte sig skiftevis. Da Signe var færdig, og de atter begge havde sat sig sammen der i mørket, hviskede Petra: "Ved du, hvad det er? -- -- Jeg kan umulig sove klokken ti, når vi går hver til sit; det, vi har læst, har endnu for megen magt over mig. Så lærer jeg det udenad, alt det beste af det; jeg kan på den måde hele scener udenad og læser dem højt for mig selv. Da vi kom til Romeo og Julie, syntes mig dette det dejligste på jorden; jeg blev vild og gal, jeg måtte prøve hint med taugstigen, jeg havde aldrig før tænkt, at man kunde komme op og ned ad en taugstige, -- -- jeg fik fat i nogle snorer, -- og så har den skjælm stat nede og set på! -- Ja, det er ikke til at le ad, Signe, det er så guttet; jeg blir heller aldrig andet end en gut, -- og nu er jeg naturligvis imorgen til eventyr for hele bygden!" Men Signe, som atter var kommen i latter, faldt over hende med kys og klap og løb ud: "Nej, dette må far vide!" -- "Er du rasende, Signe!" -- den ene efter den anden kom ligeså flyvende ind igjen, som de havde faret ud. I stuen rendte de næsten provsten overende, som just skulde ud for at se, hvor de var bleven af. Signe begyndte at fortælle, Petra med et skrig ud igjen, men sansede udenfor døren, at hun netop burde være blevet for at hindre Signe i at fortælle, -- vilde så ind igjen, men provsten holdt døren, det var ikke at tænke på at få den op, og så dunkede hun på udenfra med begge hænder, sang, trampede for at overdøve Signe, som blot talte højere, og da provsten havde hørt alt og var kommen i samme latter ogglæde som Signe over denne ny måde at læse klassikerne på, åbnede han; -- men da løb Petra.

Efter aftensbordet, hvor Petra havde deltaget og var blevet tilbørlig ærtet af provsten, måtte hun til straf overhøres i, hvad hun kunde udenad. Det viste sig da, at de mest berømte scener kunde hun virkelig og ikke blot én rolle i dem, men alle. Hun sagde det frem, som man plejede at læse det; undertiden vilde det ta ild, men hun dæmpede den straks. Neppe mærkede provsten dette, før han vilde ha noget mere udtryk, men hun blev blot mere sky. Det gik bestandig videre, de holdt på i timevis; hun kunde de komiske scener, som hun kunde de tragiske, de spøgende, som de alvorlige; hendes hukommelse vakte både forundring og latter, hun lo selv med og bad dem bare prøve.

»Jeg vilde ret ønske, at de stakkars skuespillere havde blot ottendedelen så godt nemme som du," sagde Signe. -- "Gud fri hende fra nogensinde at bli skuespiller," sagde provsten og blev med én gang alvorlig. -- "Men, far; du tror da vel ikke, at Petra tænker på sådant?" sagde Signe og lo; "jeg kom bare til at nævne det, fordi jeg altid ser stadfæstet, at den, som fra ungdommen er opdragen med sit sprogs poesi, har slet ingen længsel til at gå til scenen, mens den, som ikke kjender synderlig til poesi, før han blir voksen, sværmer derfor; det er den på engang vakte længsel, som forfører ham." -- "Dette er vist meget sandt. Sjælden går et virkelig dannet menneske til scenen." -- "Og endnu sjældnere et poetisk dannet." -- ‚Ja, sker det, så er der vel en karaktermangel med, som gjør, at forfængeligheden og letsindigheden får overtaget. Jeg har kjendt mange skuespillere, både fra min

studietid og fra mine rejser; men jeg har ikke kjendt, og jeg har aldrig hørt noget menneske kjende en skuespiller, som har ført et ægte kristeligt liv. De har følt sig draget, det har jeg set; men der er i deres dont noget uroligt og oprivende; det har været dem umuligt at samle sig -- selv længe efter, at de er gåt derifra. Har jeg talt med dem derom, har de selv tilståt det og beklaget det; men snart har de dog tilføjet: "Vi får trøste os med, at vi dog ikke er værre end så mange andre." Men dette er, hvad jeg kalder en dårlig trøst. Et liv, som ikke på nogen måde magter at bygge på kristenmennesket i os, er et syndigt liv. -- Herren hjælpe dem, og han bevare rene hjærter derifra!"

*Næste dag, lørdag, var provsten som sædvanligt oppe før syv, gik sig en morgentur rundt om til sine arbejdere og videre ud og kom hjem i lysningen. Han så da, just som han gik forbi huset ind til gården, en opslåt stilebog eller noget sådant, som formodentlig var kastet ud igår af Petras vindu og ikke fundet, fordi den havde sneens farve. Han tog bogen og bar den ind med på kontoret; da han bredte den ud for at tørre den, så han, det var afskedigede franske stiløvelser, hvori nu stod vers. Han tænkte ikke på at se disse vers, men traf det ord: "Skuespillerinde" skrevet op og ned, ned og op, det stod overalt, -- det stod også i versene. Han satte sig tilrette for at se nøjere på dette.

Efter mangehånde tilløb og udstrygninger fandt han følgende rimeri, der dog endnu var rettet, men kunde læses:

Jeg må sige dig ét, du kjære, og det er, hvad jeg vil være. Jeg vil være skuespillerinde, jeg vil vise verden en kvinde, hvordan hun lider, hvordan hun ler, hvordan hun elsker, hvordan hun be'r, hvordan hun er, når hun er yndig, hvordan hun er, når hun er syndig. O gud hjælpe mig dertil at bli det eneste, jeg vil!

Lidt nedenfor atter følgende:

Kan jeg ikke være din tjenerinde? kan jeg ikke, gud, få dit minde?

Så nedenfor, vistnok som randgloser til en digtning, de for nogle måneder siden havde læst:

O, at gå som elverpige, elverpige, måneskin og tågestige, tågestige, liste frem og atter vige, atter vige,dræbe ham, som ind vil kige, ind vil kige -- -- -- nej det var synd, lirum, larum, ba!

Og efter mangfoldige udstrygninger og overskrivninger, tegninger og noder:

Hop, så, så, -- hop, så, så, danse med dem alle, men aldrig la' sig ta! Tra, la, la, -- tra, la, la, være nummer én, men ingen ville ha!

Derefter tydelig og klart følgende brev:

Hierte Henrich!

Synes dig ikke, at du og jeg ere de klogeste udi den hele comoedie? Der gjøres os stor fortred, men det vil ikke sige; jeg engrasserer dig til at gå på mascarade med mig i morgen aften; ti jeg har endnu aldrig været der, og jeg længes efter nogen rigtige galskaber; her udi huset er det så stille og traurigt.

Du est en stor skielm, Henrich, -- hvor færdes du? for her sidder din Pernille.

Endelig stod med store bogstaver, tydelig og flere gange op igjen, følgende vers, hun måtte ha fundet etsteds og nu vilde lære udenad:

Ak, det store hen mig drager, i mit bryst det truer, jager. Høje tanker højt at male, kræfter for med kraft at tale, af de dulgte kilder øse, Loke binde, Balder løse -- dertil hjælp i miskundhed, du, som lagde trangen ned!

Der stod også meget andet, men provsten læste ikke mere.

Altså var det for at bli skuespillerinde, hun var kommen i hans hus og havde taget undervisning af hans datter. Det var for dette hemmelige mål, hun hver kvæld så begjærlig hørtedem læse højt og selv siden lærte udenad. Hun havde den hele tid narret dem; endnu igår, da hun syntes at åbenbare dem alt, skjulte hun noget; da hun lo som best, løj hun.

Og dette hemmelige mål! Det, som provsten ofte i hendes nærværelse havde fordømt, udsmykkede hun med guds kald og vovede at bede ham velsigne! Et liv fuldt af udvorteshed og forfængelighed, skinsyge og

lidenskabelighed, dovenskab og sanselighed, løgn og voksende karakterløshed, et liv, hvorover alle gribbe fløj som et ådsel, var det, hun længtes at hengive sig til og bad gud at indvie! Og til dette liv skulde provsten og hans datter ha hjulpet hende frem i den stille præstegård under den vakte menigheds strænge agtpågivenhed.

Da Signe kom ind, klar, let som vintermorgenen, for at hilse på sin far, fandt hun kontoret fuldt af røg. Ligesom dette altid var et tegn på sindslidelse, var det et dobbelt så tidlig på morgenen. Han talte heller ikke et ord til hende, men gav hende bogen. Hun så straks, det var Petras; en mindelse om mistanke og smerte fra igåraftes fløj imod hende; hun turde ikke se i den; hendes hjærte slog så stærkt, at hun måtte sætte sig. Med det samme ord, som provsten først var bleven var, slog også hende; hun måtte se videre og læste det så. Hendes første følelse derunder var skamfuldhed, -- ikke over Petra, men over, at faderen også havde set det.

Men snart følte hun den dybe ydmygelse, som det gir at kjende sig skuffet af den, man elsker. Et øjeblik synes den, der har kunnet det, større, opfindsommere, klogere end vi, ja, han glider ind i det hemmelighedsfulde. Men snart samler sjælen sig i harm; ærligheden får magt af kræfter, der ikke er hemmelige, skjønt de er usynlige; man kjender styrke til i ét slag at knuse hundre puslende påfund; man foragter, hvad man før følte sig ydmyget af.

Inde i dagligstuen havde Petra sat sig til klaveret, og nu hørte de hende synge:

Dagen er oppe, glæden tændt, mismodets skyborg stormet og brændt, over de glødende fjælde lyskongens hærskarer tjælde. "Oppe, oppe!" fugl i lund, "oppe, oppe!" barnemund, oppe mit håb med solen.Så jagedes klaveret op i storm, og ud af den brusede følgende sang:

Tak for dit råd, men jeg lægger min båd ind i brændingens brus til den fristende sus. Om end rejsen skal blive den siste, jeg gjør, jeg må prøve, hvad ikke jeg prøvede før. Ej blot til lyst jeg forlader din kyst, jeg må storsjøen nå, jeg må havstyrten få, jeg må kjølen se, når det krængende skjær', jeg må friste, hvor langt og hvor længe det bær'!

Nej, dette blev præsten for galt, han trev i forbifarten bogen fra Signes hånd, han stormede mod døren, og denne gang holdt hun ham ikke tilbage. Han for lige hen til Petra, kastede bogen på pianofortet foran hende, vendte og gjorde et slag bortover gulvet. Da han kom tilbage, var hun stat op, hun holdt bogen trykket til brystet og så med forvildet blik til alle sider. Han stansede for at sige hende fuld besked, men hans vrede over i to år at være brugt af denne snedige ungdom, og især over, at hans varme, hengivne datter var holdt for nar, kom så voldsomt, at han ikke straks fandt ord, og da han fandt dem, selv følte, at de var for hårde. Efter at ha gjort endnu et slag bortover gulvet og endnu engang være kommen lige til hende, blodrød i synet, vendte han hende ryggen og gik uden en ytring ind på kontoret. Da han kom did, var Signe gåt.

Hele denne dag var hver hos sig. Provsten spiste alene til middag, ingen af pigerne kom ind. Petra var på husholderskens værelse, som efter ildebranden var hende lånt; hun havde forgjæves og overalt søgt Signe for at forklare sig; men Signe var neppe på gården.

Petra følte, at hun stod foran en afgjørelse. Hendes livs hemmeligste tanke var slidt fra hende, og man vilde tiltvinge sig en indflydelse på den, som hun ikke kunde tilstede. Hun kjendte best selv, at skulde hun opgive dette mål, drev hun afsted for lejligheds vind. Hun kunde være glad mellem glade, fortrolig mellem fortrolige, sikker i alt, men det var i kraft afhint hemmelige mål, -- at hun nemlig engang skulde få nå, hvad hendes evner stundede og vokste til. Tro sig til nogen efter hint første fejlslagne forsøg i Bergen, -- nej, det havde hun ikke kunnet, selv om det havde været til Ødegaard! Hun måtte være alene om det, til det var vokset så vidt, at det kunde tåle, man åndede tvil på det.

Men nu var det blevet anderledes. Provstens ildrøde ansigt så idelig ned i hendes skræmte samvittighed; -- det galdt at redde sig! -- Hun ledte om efter Signe, altid heftigere og hurtigere; men endnu om eftermiddagen var Signe ikke fundet. Jo længre det menneske viger fra os, som vi søger, des større gjør vi også adskillelsens årsag, og således gik det til, at hun endelig fattede, det havde været forræderi mod Signe hemmelig at bruge hendes venskab til det, som Signe holdt for en stor synd. Den alvidende gud måtte være hendes vidne, at dette syn på forholdet havde aldrig før været oppe i hendes sjæl; hun følte sig en stor synderinde.

Ganske som før i sit hjem stod hun overvældet heraf og havde en stund i forvejen ingen anelse havt derom! At dette forfærdelige endnu kunde gjentage sig, at hun endnu ikke var kommen et skridt videre, øgede hendes usikre frygt til rædsel; hun så en fremtid af ulykke. Men i samme forhold, som hendes egen syndeskyld vokste, steg Signes billede i sjælsrenhed og storhjærtet hengivenhed. I sandhed, det lagde glødende kul på hendes tanker; hun vilde kaste sig for Signes fødder, hun vilde rope og bede og ikke slippe tag og tale, før Signe igjen havde givet hende blot et blik af venlighed.

Det var blevet mørkt; Signe måtte være kommen hjem, hvor hun så end havde været. Hun løb ned i gangen i fløjbygningen, hvor Signes værelse lå, og der var aflåset, -- tegn på, at hun var der. Hendes hjærte bankede, da hun atter tog i låsen og bad ind: "Signe, lad mig få tale med dig! -- Signe, jeg holder det ikke ud!" -- Ikke en lyd fra værelset; Petra bøjede sig ned, lyede, bankede på: "Signe, å, Signe, du ved ikke, hvor jeg er ulykkelig!" -- Intet svar; lang lyen, men intet. Får man slet intet svar, tviler man tilsist på, der er nogen, selv om man ved det, og er det mørkt, blir man tillige ræd. "Signe, -- Signe? Er du der, så gjør barmhjærtighed: svar mig! -- Signe!" Der var og blev stilt; hun tog på at fryse og skjælve. Men kjøkkendøren gik op med stor, bred lysning, og lette, lystige trin lød over gården. Dette gav plan;hun vilde selv ud på gården, hun vilde stige op på listen, der lå over stenmuren, hvorpå fløjbygningen stod, hun vilde gå langs listen, rundt hele bygningen for at komme på den anden side, hvor der var meget højt. Hun vilde se ind til Signe!

Det var en blank stjærnekvæld, fjældet som husene stod i skarpe omrids, men andet end omridsene af dem såes ikke. Sneen tindrede, de mørke gangstier hen efter den øgede kun det lyses skarphed; ude fra vejen lød dombjælder; farten, glansen opmandede, hun sprang op på listen! Hun vilde holde sig fast ved de fremspringende bord i bygningens træklædning, men hun fik overvægt og faldt ned igjen. Hun tog en tom tønde og rullede den hen til, steg op på den og fra den på listen. Nu flyttede hun hånd og fod samtidig, omtrent et kvarter ad gangen; der skulde en stærk hånds stærke fingre til at holde fast; hun fik ikke tag; ti bordene sprang neppe en tomme frem. Hun var ræd, nogen skulde se hende; ti man vilde naturligvis straks sætte det i sammenhæng med taugstigen. Blot hun kunde komme bort fra den side, som vendte til gården, og ud på tværvæggen! Men da hun endelig kom did, var der ny fare; ti der var intet for vinduerne, og hun måtte dukke sig, mens hun i stor frygt for at falde passerede under hvert vindu. På langvæggen blev det meget højt, og nedenunder, langs hele væggen, løb en stikkelsbærbusk, som nok vilde ta hende op, hvis hun faldt. Men hun frygtede ikke. Det sved i fingrene, senerne skalv, hele legemet sitrede, men hun gik på. Nu blot nogle skridt, så var vinduet nåd. Der brændte ikke lys hos Signe og der var ikke rullet ned; månen stod lige ind, så hun måtte kunne se den inderste krog. Dette gav også nyt mod; hun nådde vinduslisten, kunde også endelig få et tag med fuld hånd og hvile ud; ti hjærtet begyndte, da hun stod ved målet, at banke, så det næsten tog pusten. Men da det kun blev værre, jo længer hun ventede, måtte hun altså skynde sig -- og lagde sig så med én gang helt ud over ruderne. Et stort skrig svarede fra værelset. Signe havde siddet i det ene sofahjørne, stod i et nu midt på gulvet og skjød med begge armer det skræmmede syn ifra sig, vildt, afskyende, og flygtede. Denne figur på ruderne og i skin af månen, denne hensynsløse, modbydelige djærvhed, ansigtet i måneomridsene, hidset, funkende, -- Petra fattede selv i et nu, at hendes ulykkelige indfald alene havde indjaget afsky, ja, at hendes billede måske herefter vilde bli enbestandig skræmsel for Signe; hun tabte sansningen og faldt med et gjennemtrængende skrig. Folk i huset var stormede ud på Signes skrig, men fandt ingen, hørte nu et sådant skrig til, hele gården kom på benene, man søgte, man ropte uden at finde, det var rent tilfældigt, at provsten kom til at se ud igjennem vinduet i Signes værelse og fik se i måneskinnet Petra ligge nedtrykt mellem buskene. En stor frygt greb dem alle, det kostede møje at få hende løs og op; hun blev båret ind i Signes værelse, da husholderskens var koldt, hun blev klædt af og lagt i sengen, hvor man badede hendes hænder og hals, der var dygtig forrevne, mens andre gjorde det hyggeligt, lyst, varmt. Da hun fuldt var blevet sig selv og så sig om, bad hun om at få være alene.

Værelsets rolige hygge, det fine hvide, hvormed vinduer, toiletbord, seng, stoler var pyntet, mindede så sårt om Signe. Hun huskede hendes rene elskelighed, hendes stille stemme, der gik så mærkehvid, hendes fine følelser for andres tanker, hendes bløde velvilje. Alt dette havde hun nu lukket sig ude fra; snart skulde hun ud af værelset, som hun vel skulde ud af gården. Og hvor skulde hun så hen? Tredje gang tages man ikke op af

alfarvej, og selv om det kunde ske, vilde hun ikke mere; ti det vilde kun ende på samme måde. Ingen mennesker kunde ha tillid til hende; hvad nu end grunden var, så følte hun, at det var så. Hun var jo ikke kommen et stykke længer; hun vilde aldrig komme et stykke længer; ti uden menneskers tillid gik det ikke. Hvor hun bad, hvor hun gråt! Hun kastede og vred sig i sin sjæls bæven, til hun armede sig ud og sovnede.

Straks blev i søvne alting snehvidt, lidt efter lidt tillige så højt; hun havde aldrig nogensinde set så højt og sådan lys tindren af millioner stjærner.

*

TIENDE KAPITEL.

Endnu da hun vågnede, var hun deroppe; dagens tanker, som straks strømmede til, vilde efter, men toges til fange og båres af noget, der fyldte hele luften, -- det var klokkeklangenbestandig skræmsel for Signe; hun tabte sansningen og faldt med et gjennemtrængende skrig. Folk i huset var stormede ud på Signes skrig, men fandt ingen, hørte nu et sådant skrig til, hele gården kom på benene, man søgte, man ropte uden at finde, det var rent tilfældigt, at provsten kom til at se ud igjennem vinduet i Signes værelse og fik se i måneskinnet Petra ligge nedtrykt mellem buskene. En stor frygt greb dem alle, det kostede møje at få hende løs og op; hun blev båret ind i Signes værelse, da husholderskens var koldt, hun blev klædt af og lagt i sengen, hvor man badede hendes hænder og hals, der var dygtig forrevne, mens andre gjorde det hyggeligt, lyst, varmt. Da hun fuldt var blevet sig selv og så sig om, bad hun om at få være alene.

Værelsets rolige hygge, det fine hvide, hvormed vinduer, toiletbord, seng, stoler var pyntet, mindede så sårt om Signe. Hun huskede hendes rene elskelighed, hendes stille stemme, der gik så mærkehvid, hendes fine følelser for andres tanker, hendes bløde velvilje. Alt dette havde hun nu lukket sig ude fra; snart skulde hun ud af værelset, som hun vel skulde ud af gården. Og hvor skulde hun så hen? Tredje gang tages man ikke op af

alfarvej, og selv om det kunde ske, vilde hun ikke mere; ti det vilde kun ende på samme måde. Ingen mennesker kunde ha tillid til hende; hvad nu end grunden var, så følte hun, at det var så. Hun var jo ikke kommen et stykke længer; hun vilde aldrig komme et stykke længer; ti uden menneskers tillid gik det ikke. Hvor hun bad, hvor hun gråt! Hun kastede og vred sig i sin sjæls bæven, til hun armede sig ud og sovnede.

Straks blev i søvne alting snehvidt, lidt efter lidt tillige så højt; hun havde aldrig nogensinde set så højt og sådan lys tindren af millioner stjærner.

*

TIENDE KAPITEL.

Endnu da hun vågnede, var hun deroppe; dagens tanker, som straks strømmede til, vilde efter, men toges til fange og båres af noget, der fyldte hele luften, -- det var klokkeklangenpå søndagsmorgenen. Hun sprang op og klædte sig, hun skar sig lidt mad i spiskammeret, pakkede sig godt til og ilede afsted, -- så tørst efter guds ord havde hun aldrig været! Da hun kom, havde de netop begyndt, og døren var stængt; det var en kold dag, fingrene sved, da hun tog i nøglen for at dreje om. Præsten stod just for alteret, hun ventede nede ved døren, til han var færdig, og medhjælperen skulde ta messehagelen af ham, gik da opover til den såkaldte bispestol, der stod i koret med gardiner for. Præstefolkets rette stol var oppe på trevet; men havde man noget, for hvis skyld man gjærne vilde sidde gjemt og ene, tyede man til bispestolen. Da hun nådde den og smøg ind, så hun Signe allerede sidde der i den inderste krog. Hun gjorde et skridt ud igjen, men netop da vendte provsten sig for at gå fra alteret forbi hende ind i sakristiet; hun skyndte sig atter ind i stolen og satte sig så yderlig som muligt; Signe havde ladet sit slør falde. Dette gjorde Petra ondt. Hun så ud over menigheden, der sad pakket i høje træstoler, mændene til højre, kvinderne til venstre; deres ånde lå over dem i svævende tåge, på vinduerne var tommetyk is, de tungt skårne træbilleder, den slæbende, svære sang, de indpakkede mennesker, -- det hørte tilsammen, det var hårdt og fjærnt; hun huskede sine naturindtryk fra hin eftermiddag, hun forlod Bergen; hun var også her kun en ræd gjennemrejsende.

Provsten steg på prækestolen, også han så Stræng ud. Hans bøn var: led os ikke ud i fristelse! Vi vidste, at de

evner, gud har givet, har alle fristelsen i sig; men han måtte være nådig og ikke prøve dem over vor formue; dette skulde vi altid huske at bede ham om; ti kun ved, at vi ydmygede vore evner under ham, blev de os til frelse. Prækenen udlagde videre samme emne, idet han gik ud ifra vor dobbelte opgave, den at gjøre vor livsgjærning, enhver, hvor han af sine evner og sine forhold var sat, -- og den at udvikle kristenmennesket i os selv og i dem, der var troet til vor omsorg. Man måtte være varsom i valg af livsgjærning, ti der gaves desværre den livsgjærning, der var syndig i sig selv, der gaves også den, der kunde bli det for os, enten fordi den ikke høvede os, eller høvede så altfor vel vore dårlige lyster. Endvidere: så vist som enhver måtte prøve at vælge efter sine evner, så vist kunde et valg, der både var rigtigt og godt, alligevel bli vor fristelse, når vi, fordi gjærningen tiltalte os,lod den opsluge al vor tid og alle vore tanker. Vort kristenmenneske skal ikke forsømmes, så lidt som vore forældrepligter mod vore barn. Vi må kunne være samlet i os selv, så den helligand kan ha sin stadige gjærning i os; vi må kunne plante og værge den gode kristensæd i vore barn. Der gives ingen pligt, intet påskud, som her kan fri os, om end lejligheden må lempes.

Og nu gik han videre, -- ind i deres livsgjærning, som her sad, ind i deres huse, deres forhold, deres meninger. Så løftede han eksempler fra andre vilkår og større gjøremål, der kastede strejflys hid. Provsten var, fra det øjeblik han voksede ud på prækestolen, aldeles ny for dem, som kun kjendte ham fra det daglige liv. Endogså i det ydre var han ny: hans sammenlagte, stærke ansigt havde åbnet sig og var blevet gjen-nemsigtigt for tankernes underløb; hans øje var fyldt, det så ligefrem og fast, bringende store bud; hele det sammenrullede lådne havde løftet sig og viste sig nu at være en løve, hans stemme rullede i lang torden eller skar i korte, heftige vendinger, faldt undertiden også i stille ord, men kun for atter at ta højden. Han kunde i grunden ikke tale uden i stort rum og med det uendelige over tanken; ti hans stemme havde ingen vellyd, før den skreg, hans åsyn ingen klarhed, hans tanke ingen slående tydelighed, før den brandt af ildhu. Ikke fordi emnet var fundet først nu; nej, så vist som smerten havde draget store forråd sammen i denne sjæl, havde også tænkningen gjort det; han var en Stræng, indesluttet arbejder. Men han var til det sædvanlige ikke altid ordnet, han kunde ikke mynte samtalens tanker; han måtte få enetale, han måtte i alle fald få gå stærkt op og ned. At yppe ordskifte med ham var nær overfald på våbenløs mand, men farligt alligevel; ti hans overbevisning mødte straks og med sådan voldsomhed, at han ingen tid fik til grunde; tvang man ham endda til at gi dem, skede et af to: enten oversprøjtede han modparten således, at det kunde gå helt ilde, eller han taug tvært, fordi han var ræd sig selv. Ingen kunde lettere bringes til taushed end denne stærke, veltalende mand.

Petra havde bævet, straks provsten begyndte sin bøn; ti hun følte, hvor den var taget. Jo længre han kom i teksten, des nærmere følte hun, han kom hende selv; hun krøb sammen, og hun så Signe gjøre det samme. Men ubarmhjærtig skar den vældige i vej, løven var ude efter bytte, hun føltesig fra alle kanter forfulgt, afstængt og indfanget, -- men hvad strængt var grebet, blev holdt mygt i forbarmelsens hånd. Det var, som blev hun -- uden et dommens ord -- kun lagt indfanget over i alkjærlighedens favn. Og der bad hun, og gråt hun, og hun hørte Signe gjøre det samme og elskede hende for det!

Da provsten gik ned fra sin sandheds stol for at gå forbi til sakristiet, lå endnu glansen over hans åsyn fra mødet med den høje. Hans øje faldt lige og forskende på Petra, men da hun så stort op i det, gik en mildhedsstråle henover; han så rask hen i krogen til datteren, idet han gik videre.

Signe rejste sig kort efter; sløret var for, så Petra ikke vovede at følge. Hun gik derfor senere. Men idag sad atter alle tre sammen ved spisebordet; provsten talte lidt, men Signe var sky. Så snart provsten, der øjensynlig vilde ha det forefaldne på tale, kom med den sagteste hentydning, undveg Signe så bly og fint, at provsten måtte huske hendes mor, -- blev taus og efterhånden sørgmodig. Det skulde så lidet til.

Nu er der intet pinligere end en mislykket forsoningsprøve. Man rejste sig uden at kunne se lige på hverandre, end sige takke. I dagligstuen blev det tilsist så trykket, at alle tre gjærne vilde gå ud igjen, men ingen først; -- Petra for sin del følte, at gik hun, så var det for bestandig. Hun kunde ikke gjense Signe, når hun ikke fik lov til at elske hende, hun kunde ikke tåle at se provsten sorgfuld for sin skyld. Men skulde hun rejse, måtte hun afsted uden afsked; ti hvorledes kunde hun ta afsked fra disse mennesker? Blot tanken derom jog hende op i en

bevægelse, hun med yderste nød kunde dæmpe.

Hvert minut, som forlænger en sådan trykket stilhed, hvori vi venter på hverandre, gjør den mere uudholdelig. Man kan ikke røre sig, fordi man føler, at det mærkes; hvert suk høres, det høres også, at en er ganske rolig; ti det høres som hårdhed. Man kommer i spænding, fordi der ikke siges noget, og man bæver for, at noget skal bli sagt.

Enhver følte, at dette øjeblik aldrig kom igjen. De mure, man sidder og bygger op imellem sig, vokser, vor egen skyld vokser, de andres vokser, vokser med hvert åndedrag; snart er vi i fortvilelse, men snart i harm; ti den, der bærer sig således ad imod os, er ubarmhjærtig, ond, ikke tåler vi det,ikke tilgiver vi det, -- Petra kunde ikke mere, enten måtte hun skrige eller løbe!

Da lød dombjælder på vejen; snart såes en ulveskindsklædt mand i spidsslæde med skydsgut bagpå at suse forbi foran haven og ind i gården. -- Alle drog pusten lettere og lyede efter befrielse! De hørte den kommende i gangen, han drog rejsestøvler og klæder af og talte med pigen, der hjalp ham; provsten rejste sig for at gå imod ham, men vendte om for ikke at sætte de to piger alene; -- atter talte den fremmede i gangen og nu nærmere, så stemmen bragte alle tre til at se op, men Petra til at rejse sig og nagle øjnene i døren. -- Der bankedes på; -- "kom ind!" -- sagde provsten i bevægelse, en mand med lyst åsyn og briller stod i døren, Petra gav et skrig og sank ned igjen: -- det var jo Ødegaard.

Han kom ikke uventet for provsten og Signe; ti han var ventet til præstegården til julen, skjønt ingen havde sagt Petra det; men at han kom netop nu, var jo forsynets førelse, det føltes straks af dem alle.

Petra sansede intet, før han stod foran hende og holdt hendes hånd. Han vedblev at holde den, men sagde intet, heller ikke hun; -- hun kunde ikke engang rejse sig. Men der kom to tårer trillende ned ad kinderne, mens hun vedblev at se på ham. Han var meget bleg, ellers ganske rolig og kjærlig; han drog sin hånd ud igjen, gik nedover gulvet og siden bort til Signe, som var krøbet ind imellem sin mors blomster i det borteste vindu.

Petra længtes efter at være alene, hun drog sig derfor tilbage. Signe fik travelt i huset, hvorfor provsten og Ødegaard satte sig på kontoret med et glas, som den rejsende trængte til. Her fik han i korthed, hvad de siste dage havde bragt, blev meget tankefuld derved, men ytrede intet. De blev også på en egen måde afbrudt.

*

Foran vinduerne kom to kvinder og tre mænd gående, en efter en, og provsten så dem neppe, før han sprang op: "Der er de igjen! -- Nu må vi ha tålmod." -- Ind kom først kvindfolkene, så mændene, langsomt, taust. De stillede sig op langs væggen under boghylderne og midt imod sofaen, hvor Ødegaard sad. Provsten satte stoler frem og hentede flere fra stuen; de satte sig også alle med undtagelse af en ung mand,bymæssig klædt, som vægrede sig og blev stående op efter dørkarmen, -- ikke uden et trodsigt udtryk og med begge hænder i lommen.

Efter en lang taushed, hvori provsten stoppede sin pibe, og Ødegaard, der ikke røgte, tog dem i øjesyn, begyndte endelig en lyslet, bleg kone på henved 40 år samtalen. Hendes pande var temmelig smal; hendes øjne store, men sky; de vidste ikke ret, hvor de skulde holde sig. Nu sagde hun: "Han far holdt en vakker præken idag, det høvede, hvad vi just tænkte på; -- for vi på Øygarene har i det siste talt meget om fristelse." -- Hun sukkede; en mand med et kort, knapt underansigt og et stort, bredt overansigt sukkede også: "Herre, vogt vore veje! Bortvend mine øjne, at de ikke ser til forfængelighed!" -- Og Else, hun, som først havde talt, sukkede atter og sagde: "Herre, hvormed skal en ung holde sin sti ren, at han går efter dit ord?" -- det klang i hendes mund noget underlig; ti hun var ikke længer ung. Men en midaldrende mand, som sad med hodet på skakke og vuggede, idet øjenlågene aldrig var rigtig løftede, sagde som ud af halvsøvne:

For fristelser og satans stød ej nogen fri kan være, som haver part i Jesu død og Kristi navn vil bære.

Provsten kjendte dem for godt til ikke at vide, at dette blot var indledning; derfor ventede han, som om ingenting var sagt, skjønt der atter faldt lang stilhed med sukke.

En lav kvinde, som blev endnu lavere derved, at hun ludede, og som var indtullet i en så urimelig mængde tørklæder, at hun så ud som en pakke -- ansigtet var aldeles borte --, begyndte nu at rugge og flytte sig og lod

endelig et par "hm, hm!" høre. Straks skræmtes den lyse kone op og sagde: "Det er slut på al slags spil og dans i Øygarene nu; -- men -- --" hun stansede igjen, hvorimod Lars, han med det store overansigt og det korte underansigt, holdt frem: "-- Men nu er der én mand, nemlig han Hans Spillemand, som ikke vil slutte." -- Da også Lars betænkte sig på resten, kom den unge mand med den: "For han ved, at også provsten har et spil, hvorefter de både danser og synger heri præstegården." -- "Det kan vel ikke være større synd for ham, end det er for provsten," sagde Lars. -- "Det er så, at provstens spil nok er dem til fristelse," sagde Else varsomt, som for at hjælpe på det. Men den unge mand lagde stærkere til: "Det forarger de umyndige, som skrevet står: hvo som forarger en af disse små, ham var det bedre, at der hængtes en møllesten om hans hals, og at han nedsænktes på havsens bund." -- Og Lars afløste ham: "Vor begjæring til dig er derfor, at du sender bort spillet dit eller brænder det op, så det ikke er til forargelse --" -- "for dine sognebørn," lagde den unge mand til.

Provsten dampede og pustede og sagde endelig med hørligt stræv for at være rolig: "Mig er dette spil ikke til fristelse, mig er det en vederkvægelse og frigjørelse. -- Nu ved I, at det, som kan frigjøre vor ånd, bringer os nærmere til at modtage og forstå; derfor tror jeg ganske vist, at sådant som dette spil er mig til hjælp." -- "Og jeg ved, der er præster, som ifølge Pauli ord alligevel vilde forsage derfra, når sognebørn bad derom," sagde den unge mand. -- "Kanske jeg også før har forstått hans ord så," svarede provsten; "men nu ikke længer. Man kan vel forsage en vane eller et behag; men man skal nødig gjøre sig ensidig eller tåbelig med de ensidige og tåbelige. Jeg handler da ikke alene ilde mod mig selv, men også mod dem, jeg skal være til eksempel; ti jeg gir dem jo et galt eksempel, et eksempel mod min overbevisning." Provsten kunde sjælden gi så lang udvikling udenfor prækestolen. Han lagde til: "Jeg vil ikke udlevere mit spil, ikke brænde det; jeg vil høre det ofte; ti jeg har ofte trang til det, og jeg vilde ønske, at også I stundimellem i al uskyldighed frigjorde eders ånd ved sang, ved spil, ved dans; ti jeg holder sådant for godt og rigtigt."

Den unge mand bøjede hodet til siden "Tvi!" spyttede han.

Provsten blev blodrød i ansigtet, og der blev meget stilt. Da satte den vuggende i med høj røst:

"O herre, min Gud, jeg finde kan, det volder angest og kvide hos fattig og rig, hos kvind' og mand sit kors tålmodig at lide. Ti kjød og blod er skrøbelig', det kunde vi alle vide, --"Og dernæst Lars med blid stemme: "Så du siger, at spil og sang og dans er rigtig, du; nå! -- -- Så det er rigtigt at vække satan gjennem sanserne; nå! -- Så det siger vor præst; -- ja, så ved vi det da! -- -- Nå, så han siger, at alt sligt, som sker i ledigang og sanselighed, er til frigjørelse og hjælp, -- -- at det, som er til fristelse, er rigtigt!" -- Men nu skyndte Ødegaard sig; ti han så på provsten, at dette tog galt på vej: "Sig mig, min gode mand, hvad det er, som ikke er til fristelse?"

Alle så mod ham, fra hvem disse sikkert afklippede ord kom. Spørsmålet var i sig selv så uventet, at Lars vidste i en håndvending ikke, hvad han skulde svare; heller ikke de andre. Da lød det som op af en brønd eller ud af en kjælder: "Det er arbejde." -- Røsten kom fra de mange tørklæder, det var Randi, som for første gang lagde sit ord ind. Et sejerssmil drog op over Lars's korte underansigt, den lyse kone så i tro til hende, selv den unge mand, som stod op efter dørkarmen, mistede et øjeblik den spodske krumning af læben. Ødegaard forstod, at her var hodet, skjønt det ikke var til at se.

Han henvendte sig derfor til hende: "For at arbejde kan være uden fristelse, hvordan skal det så være?" Hun vilde ikke svare herpå, men den unge mand svarede: "Forbandelsen lyder: I dit ansigts sved skal du æde dit brød; det skal altså gi sved og møje." -- "Og intet uden sved og møje? For eksempel ingen fordel?" -- Herpå vilde heller ikke han svare; men nu følte det knappe underansigt kald: "Jo, så megen fordel, som du kan få." -- "Men så må der dog også ligge fristelse i arbejde, nemlig fristelse til for stor fordel?" I denne snævring kom undsætning fra det dybe: "Så er det fordelen, som frister, og ikke arbeidet." -- "Ja, hvad vil det sige, når arbejdet overdrives for fordelens skyld?" Hun krøb ind igjen, men Lars kom ud: "Hvad vil det sige, at arbejdet overdrives? -- "Jo, når det gjør dig til et dyr, når det binder dig i trældom." -- "Det skal være trældom," sagde han, som vilde ha sveden. -- "Men kan det som trældom føre til gud?" -- "Arbejde er gudsdyrkelse!* ropte Lars. -- "Tør du sige det om alt dit arbejde?" Lars taug. -- "Nej, vær rimelig og indrøm mig, at for fordelens skyld kan arbejdet overdrives, som om vi kun levede for det. Altså er der også fristelse i arbejde." -- ‚Ja, det er fristelse i alt, børn, -- der er fristelsei alt!"

dømte nu provsten, idet han rejste sig og som til afslutning slog piben ud. Det sukkede inde i de mange tørklæder, men det svarede ikke.

"Hør," begyndte Ødegaard igjen, -- og provsten stoppede sig en ny pibe, -- "når nu arbejde gir fordel, d. v. s. frugt, så har vi vel lov til at nyde denne frugt? Om den nu blir rigdom, har vi vel lov til at nyde denne rigdom?" -- Dette vakte megen betænkelighed, den ene så på den anden. "Jeg skal svare, mens I tænker over," sagde han. "Gud må ha tilladt os at prøve at forvandle hans forbandelse til en velsignelse; ti selv styrede hari sine patriarker, han styrede hele sit folk til nydelse af rigdom." -- "Apostlerne skulde intet eje," kastede den unge mand sejerssikker ind. -- "Ja, det er sandt; ti dem vilde han sætte udenfor og over alle menneskelige vilkår, at de kun skulde se gud; -- de var kaldede!" -- "Vi er alle kaldede!" -- "Men ikke i samme forstand; er du kaldt til apostel?" -- Den unge mands ansigt blev ligblegt, hans øjne blev skumle under den mur af pande, som lå over; han måtte ha sin grund til at at sig det nær.

"Men den rige skal også arbejde," mente Lars; "ti arbejde er befalet." -- "Vist skal han så, skjønt hans midler og opgaver blir andre; enhver har sine. Men sig mig: skal mennesket idelig arbejde?" -- "Det skal også bede!" faldt den lyse kone ind og foldede sine hænder, som kom hun ihu, at hun for længe havde forsømt det. -- "Altså: hver gang et menneske ikke arbejder, skal det bede? -- Kan noget menneske det? -- Hvad blev det for bøn, og hvad blev det for arbejde? -- Skal det ikke også hvile?" -- "Vi skal først hvile, når vi ikke kan mere; for så fristes vi ikke af onde tanker, -- ak, så fristes vi ikke!" sagde Else atter, og salmisten faldt ind:

"Så gak, I trætte lemmer, i Jesu navn og nemmer, hvor hvilen den er sød. Der kommer tid og stunder, man også eder under en liden seng i jordens skjød! -- --"

"Stille, Erik, og hør på dette," sagde provsten. Men Ødegaard drog nu knyttet sammen: "Ser I, arbejdet har sin frugt og trænger sin hvile, Men nu mener jeg om selskabelighed,sang, spil og sådant, at det både er en sød frugt af arbejde, og at det tillige byder ånden styrkende hvile."

Her blev der uro i lejren; alle så mod Randi; ti nu burde hovedstyrken rykke frem; hun rokkede og rokkede, og endelig lød det langsomt og stille: "Der er ingen hvile i verdslig sang og i spil og dans; ti sådant hidser kjødet i syndigt begjær. Frugt af arbejdet kan vel heller ikke det være, som spilder arbejdet og forveker." -- "Ak, der er stor fristelse i sådant!" sagde den lyse kone med et suk. Dette satte Erik på et salmevers:

"Med sorg hver dag vi ser, her vokser mer og mer af laster og af lyder, udsmykkede som dyder, de sagte sig indsniger og højt i vejret stiger --

"Ti stille Erik!" sagde provsten; "du skiplr bare." --"Å ja, jeg gjør vel det," sagde Erik --og begyndte igjen:

"Vil nogen eder virke på med sledske ord, at I skal gå på syndens brede, baned' vej, da værer hans staldbrødre ej -- --"

"Nej, hold op engang, Erik! -- Salmen er bra nok, men alt til tid og sted." -- "Ja, ja, far, det er sandt, -- alt til tid og sted:

Ak, hver en stund og time påkalde du i løn, hvert hjerteslag må kime som klokkerne til bøn --"

"Nej, nej, Erik, da blev jo også bønnen til fristelse; du måtte bli katolik og gå i kloster!" -- "Vorherre bevar os!" sagde Erik og åbnede øjnene helt, lukkede dem så igjen og begyndte:

"Som muld og skarn mod ægte guld er katolik --""Hør nu, Erik, kan du ikke tie, må du gå udenfor med resten. -- Hvor var det nu, vi slap?" Men Ødegaard havde med stor munterhed fulgt Erik, og han huskede det ikke. Da lød det fredelig fra de mange tørklæder: Jeg sagde, at det kan ikke eje hvile eller være frugt af arbejde, det, som --" -- "Nu husker jeg: som der var fristelse i, -- og så kom Erik og beviste, at der kan også være fristelse i bønnen. -- Lad os derfor se på, hvad hine ting ellers kan føre med sig. Har I lagt mærke til, at glade folk arbejder bedre end tungsindige? Hvorfor?"

Lars mærkede, hvor dette stilede hen, og sagde derfor: "Det er troen, som gjør glad." -- "Ja, når den er lys; men

har du ikke set, at troen kan gjøre så mørk, at verden om os kan bli til et tugthus?"

Den lyse kone drog så idelig suk i suk, at de mange tørklæder tog på at røre sig derved; Lars så også skarpt på hende, og hun taug. -- Ødegaard gik videre: "Bestandig det samme, enten det er arbejde, bøn eller leg, gjør dum og mørk. Du kan grave i jorden, til du blir dyr, bede, til du blir en vane-munk, lege, til du blir en slap lededukke. Men bland det nu! I skiftet styrkes sind og tanke; derved monner dit arbejde, og din tro lysner." -- "Vi skal altså til at holde os glade nu!" sagde det unge menneske, han lo. -- "Ja, da vandt du for din del samfund med andre mennesker; ti først i glæden ser du det gode hos andre og elsker det. Men kun ved at elske andre kan du elske gud."

Da ingen straks vilde modsige dette, prøvede Ødegaard anden gang på at drage knyttet sammen, idet han sagde: "De ting, som frigjør, så den helligånd kan få gjærning i os, -- ti han har ingen gjærning i den bundne! -- de ting, som hjælper os, må ha velsignelse i sig, -- og det gjør dette." Provsten rejste sig, han havde atter en pibe at slå ud.

I den stilhed, som nu fulgte, og som var uden sukke, så man de mange tørklæder arbejde, og endelig hørte man sagtmodig: "Der står skrevet: Hvad du gjør, det gjør alt til guds ære; -- men er verdslig sang, spil og dans til guds ære?"

"Ligefrem, nej; -- men kan vi ikke spørge om det samme, når vi spiser, sover, klæder os på? Og dog må vi gjøre sådant. Meningen kan altså ingen anden være, end at du skal intet gjøre, det er synd." -- "Ja, men er det ikke synd?"For første gang blev Ødegaard lidt utålmodig; han lod det derfor bli med at svare: "Vi ser i bibelen, at både sang, spil og dans blev brugt." -- ‚Ja, til guds ære." -- "Nu vel, -- til guds ære. Men hvorfor jøderne altid og i alt nævnte gud, var, fordi de som barn endnu ikke havde inddelt tingene. For børnene ere alle fremmede mænd "manden", -- til barnets spørsmål: "hvorfra kommer det, hvorfra det?" svarer vi altid det samme: "fra gud"; men som voksne til voksne nævner vi det mellemstående tillige, vi nævner ikke blot giveren, gud. Således kan f. eks. en skjøn sang handle om gud eller føre til gud, fordi om guds navn ikke er nævnt; ti meget fører did, fordi det ikke fører ligefrem. Vor dans, når den i sandhed er den sundes, Uskyldiges glæde, priser -- om ikke ligefrem, så alligevel -- ham, som gav sundheden og elsker barnet i vort hjærte."

"Hør dette, hør dette!" sagde provsten; han vidste med sig selv, at han længe havde misforståt disse ting og mistydet dem for andre.

Men Lars havde længe siddet og tænkt. Nu var han færdig. Kornet havde sænket sig fra den høje pande til det korte, knarvorne underansigt; der var det blevet knust og malet og faldt nu ud: "Er også al slags eventyr, regler og risper, al slags digt og påfund, som de nutildags fylder bøgerne med, er det også tilladt? Står der ikke skrevet: Hvert ord, som udgår af din mund, skal være sandhed?"

"Du skal ret ha tak, fordi du kom med dette. -- Ser du, det er med tanken som med det hus, du bor i. Var det så knapt, at du neppe fik hodet ind og benene strakt, så måtte du nok til at vide det ud. Og digtet løfter på tanken og vider den ud! Skulde det mål af tanker, som var over det allernødtørftigste, være løgn, så blev nok også snart de allernødtørftigste tanker til løgn, de med. De vilde således klemme dig sammen i dit jordhus, at du aldrig nådde evigheden, og dog var det netop did, du skulde, og det var dem, der i troen skulde bære dig didhen." -- "Men digt er jo noget, som ikke har været til, og så er det jo løgn?" sagde Randi betænksomt. -- "Nej, det har ofte større sandhed for os end det, som vi ser," svarede Ødegaard. Her så de alle tvilende på ham, og den unge mand henkastede: "Jeg har aldrig før vidst, at eventyrene om Askeladden havde større sandhed end det, jeg ser for mine øjne!" -- De lo så småt allesammen. -- "Så sig migda, om du altid skjønner sammenhængen i det, du ser for dine øjne?" -- "Jeg er vel ikke lærd nok?" -- "Å, den lærde skjønner den vist endnu mindre! Jeg mener nemlig sådanne ting i det daglige liv, der gir sorg og svie, og som vi grunder os sort over, som det heder. Hænder der os ikke sligt?" -- Han svarede ikke, men inde fra de mange tørklæder lød i alvorlighed: "Jo, meget ofte." -- "Men om du nu hørte en digtet historie, der lignede din egen på en sådan måde, at idet du hørte den, så forstod du din egen? Vilde du ikke sige om den historie, som oplod din egen for dig, som gav dig den trøst og opmanding, der ligger i forståelsen, -- at den historie for dig havde større sandhed end din egen?" Den lyse kone sagde: "Jeg har engang læst en historie, som hjalp mig i en stor sorg så vidt, at det, som længe var mig så tungt, næsten blev til glæde."

Det kræmtede ud fra tørklæderne; -- "ja, det er dog sandt," lagde hun frygtsomt til.

Men den unge mand vilde ikke være med på dette: "Kan eventyrene om Askeladden være noget menneske til trøst?" -- "Nu, -- hvert til sit brug. Det morsomme har stor magt, og hint eventyr viser på en morsom måde, at den, som verden tror mindst om, ofte kan være mest, -- at alt står ham bi, som selv har godt mod, og at den mand kommer frem, som af hjærtet vil. Tror du ikke, mange barn har godt af at huske det, og mange voksne med?" -- "Men at tro på djævelskab og trolde er dog overtro." -- "Hvem har sagt, du skal tro på det? Det er billedskrift." -- "Men det er os forbudt at bruge billeder og tegn, ligesom alt skin hører djævelen til." -- "Så; hvor står det?" -- "I bibelen." -- Her faldt provsten ind: "Nej, det er misforstand; ti bibelen bruger selv billeder." -- Alle så op på ham. "Den bruger billeder på hver side, såsom østerlandske folk er stærke i sådant. Vi bruger selv billeder i vor kirke, vi bruger billeder i vort sprog, i træ, på lærred, i sten, og vi kan ikke tænke os guddommen uden gjennem billeder. Ikke nok med det: Jesus bruger billeder; Gud Herren selv, har han ikke påtaget sig mangehånde skikkelser, når han åbenbarede sig for profeterne; kom han ikke i en vandrers skikkelse til Abraham i Mamre og spiste ved hans bord? Men kan guddommen påtage sig flere skikkelser og bruge billeder, så kan menneskene med." -- Man måtte samtykke; men Ødegaard rejste sig og slog provsten sagte på skulderen: "Tak, der beviste Deypperlig af bibelen, at skuespil er tilladt!" -- Provsten stansede forfærdet: den røg, han havde i munden, randt langsomt ud af sig selv.

Ødegaard gik videre bortover gulvet til hende med de mange tørklæder, bøjede sig for at få se et glimt af hendes ansigt, skjønt forgjæves. "Er der mere, du vil vide?" spurte han; "ti du synes mig at ha tænkt over et og andet." "Å, gud bedre mig, jeg tænker nok ikke altid rigtig." -- "Ja, -- i den første tid efter omvendelsens nåde er man så optaget af dens undere, at alt andet synes unyttigt og urigtigt. Man er som elskeren, man forlanger kun den elskede." -- "Ja, men se til de første kristne, de må dog være vort eksempel." -- "Nej, deres strænge vilkår blandt hedningerne er ikke længer vore; vi har andre opgaver, vi må føre kristendommen ind i livet, som det nu er." -- "Men der er så mange ord i det Gamle Testamente, som taler imod hele ånden i det, du siger," sagde den unge mand, for første gang uden bitterhed. -- "Ja; ti hine ord er nu døde, de er "afskaffede," som Paulus siger: "Vi er den ny pagts tjenere, ikke bogstavens, men åndens," -- end videre: "hvor herrens ånd er, der er frihed." Og: "Alt er mig tilladt," siger Paulus videre, men lægger til: "Ikke alt gavner." -- Nu er vi så heldige at ha en mands liv for os, som viser, hvad Paulus har ment. Det er Luthers. Om Luther tror I dog, at han var en god, oplyst kristen?" Det trodde de. -- "Luthers tro var lys, den var det Ny Testamentes! Han mente om den mørke tro, at bag den lå djævelen helst på lur. Han mente om frygt for fristelse, at den, som frygter mindst, blir mindst fristet. Han brugte alle de evner, gud havde givet, også evnerne til glæde, han tog under sig hele livet. Vil I høre nogle eksempler? Den fromme Melanchthon skrev engang så ivrig på et forsvar for den rene lære, at han ikke undte sig madro. Da rykkede Luther ham pennen af hånden. "Man tjener ikke gud alene med arbejde," sagde han, "men også med hvile og rolighed; derfor har gud givet det tredje bud og indstiftet sabbaten." End videre: Luther brugte billeder i sin tale, skjæmtsomme og alvorlige om hinanden, og han var fuld af gode, ofte lystige indfald. Han oversatte også gamle, ypperlige folkeeventyr i sit modersmål og sagde i fortalen, at næst bibelen kjendte han neppe bedre formaninger end disse. Han spillede cither, som I måske ved, og sang med barn og venner -- ikkealene salmer, nej, også gamle, muntre viser; han yndede selskabslege, spillede skaktavl, lod ungdommen danse hos sig; han krævede kun, at det skulde ske i tugt og ære. Dette har en gammel enfoldig discipel af Luther, nemlig præsten Johan Matheus, skrevet op og fortalt sine sognebørn fra prækestolen. Han bad, det skulde bli dem til vejledning, -- og lad os bede om det samme!"

Provsten rejste sig: "Kjære venner, nu skal vi slutte for idag." Alle rejste sig. "Her er talt mange ord til oplysning; måtte nu gud gi nåde til denne udsæd!

Kjære venner, I bor på afsides steder; I bor højt oppe, hvor kulden oftere skjærer kornet end sigden. Slige ødemarker tilfjælds burde nu atter overlades til eventyrene og det græssende kvæg. Åndslivet gror deroppe knapt og blir mørkladent som urterne. Fordommen lægger sig over livet som fjældene, hvorunder de avles; den skygger det og skiller det. Herren samle, herren lyse! -- Tak for idag, mine venner! Det blev en dag til større klarhed også for mig." Han tog hver af dem i hånden, og selv den unge mand gav sin i venlighed, dog uden at se op.

"I tar over fjældet; -- når kommer I så hjem?" spurte provsten, da de skulde gå. -- "Å, inat engang," svarede Lars; "der har samlet sig megen sne nu, og hvor den er afblæst, ligger issvul." -- "Ja, venner, det er al ære værd at søge kirken på de vilkår. -- Måtte I nu ikke komme til skade på vejen!" -- Erik svarede stille:

"Er gud for mig, så træde mig, hvad der vil, imod. Jeg kan i bønnens glæde det træde under fod!"

"Det er sandt, Erik, den gang traf du det!"

"Ja, vent dog," sagde Ødegaard, da de vilde til at gå; "det er ikke underligt, at I ikke kjender mig; men jeg skulde dog nok ha slægt på Ødegaardene." De vendte sig alle mod ham, selv provsten, som vel havde vidst det, men ganske glemt det. "Jeg heder Hans Ødegaard, søn af Knud Hansen Ødegaard, provsten, som engang vandrede ud fra eder med skræppen på ryggen." -- Da lød det fra de mange tørklæder: "Herre gud, -- det er bror min, det." -- De havde stanset allesammen, men ingen var god til at sige noget. Endelig spurte Ødegaard: "Det var altså hos dig, jeg var, da jeg engang som smågut fulgte far did op?" -- "Ja, det var hos mig." -- «Og en stund hos mig," sagde Lars; "din far er mit søskendebarn." -- Men Randi sagde med vemod: "Så du er han vesle Hans; -- ja, tiden går." -- "Hvorledes går det Else?" spurgte Ødegaard. -- "Dette er Else," sagde Randi og pegte på den lyse kone. -- "Er du Else!" udbrød han; "du havde en kjærestesorg den gang; du vilde ha bygdens spillemand, fik du ham?" Ingen svarede. Trods det tog på at skumre, så han Else bli meget rød og mændene se bort eller ned -- med undtagelse af den unge, som så stivt på Else. Ødegaard skjønnede, at han havde spurt galt; provsten kom ham til hjælp: "Nej, Hans Spillemand er ugift; Else fik søn til Lars; men nu er hun ble't fri igjen, hun er enke." -- Atter blev hun blussende rød, den unge mand så det og smilte spodsk.

Men Randi sagde: "Ja, du har vel rejst vide, du? Du har lært meget, kan jeg høre." -- "Ja, hidtil har jeg læst eller rejst; men nu vil jeg bli og ta fat." -- "Å ja; så går det: -- nogle rejser ud og kommer til lys og lærdom; andre sidder igjen." Og Lars lagde til: "Fædrejorden er ofte tung at vende. Arbejder vi så en mand frem, som kan bli til hjælp, så farer han." -- "Kaldet er forskjelligt; enhver må følge sit," sagde provsten. -- "Og vorherre lægger nok arbejdet sammen," sagde Ødegaard; "min fars arbejde når nok hid igjen, hvis gud vil." -- "Å ja, det gjør det vel," sagde Randi sagtmodig; "men det er ofte tungt at vente; for det varer så længe."

De skiltes; provsten stillede sig ved det ene og Ødegaard ved det andet vindu for at se efter dem; ti de skulde nu gå over fjældet; den unge mand gik sist. Ødegaard fik høre om ham, at han var fra byen, hvor han havde begyndt på flere ting, men var altid røget uklar med folk. Han trodde sig kaldt til noget stort, vistnok til apostel, men var forunderlig nok stanset oppi Ødegaardsbygden, -- somme mente af elskov til Else. Han var en ildsjæl, som havde gjennemgåt mange skuffelser og havde flere i vente.

De var nu blevne synlige i fjældet; fjøsets tag dækkede dem ikke længer. De arbejdede tungt opover, trærne tog dem, de kom frem igjen, altid højere op. Der var ingen vej i dendybe sne, trærne var vejvisere i uføret, og langt borte til siden gav snefjældene retningen af deres hjem.

Men inde fra stuen kom et par trillende forspil og derpå:

Jeg giver mit digt til våren, skjønt endnu den ej er båren; jeg giver mit digt til våren som længsler til længsler lagt. Så slutter de to en pagt: at lokke på sol med liste, så vinterens nød må friste, at slippe et kor af bække, så sangen må ham forskrække --: at jage ham ud af luften med idelig blomsterduften. -- Jeg giver mit digt til våren!

*

ELLEVTE KAPITEL.

Fra hin dag af var provsten meget lidet sammen med de øvrige; dels optog julen ham, dels blev han ikke færdig med at udfinde, om skuespillet var den kristne tilladt eller ej; blot Petra viste sig, faldt han i staver.

Mens provsten altså sad inde på kontoret enten med sine prækener eller en kristelig etik foran sig, sad Ødegaard hos damerne, som han idelig måtte sammenligne. Petra funkede og var aldrig sig selv lig, den, der vilde følge med, blev holdt i arbejde som over en bog. Signe var derimod så velgjørende i sin stadige inderlighed; hendes bevægelser var aldrig uventede; ti de spejlede hendes væsen. Petras stemme havde alle farver, skarpe og blide, og

hver styrkegrad. Signes ejede en særegen vellyd, men var ikke vekslende, -- uden for faderen, som indtil mesterskab forstod at skille. Petra var hos ét ad gangen; var hun hos mere, var det for at iagttage, slet ikke for at hjælpe. Signe havde øje for alt og alle, og fordelte sig, uden at man mærkede det. Talte Ødegaard med Petra om Signe, hørte han en håbløs elsker klage; men talte han med Signe om Petra, blev ordene meget få. Indbyrdes talte pigerne ofte sammen, og uden tvang; men det var blot om ligegyldige ting.dybe sne, trærne var vejvisere i uføret, og langt borte til siden gav snefjældene retningen af deres hjem.

Men inde fra stuen kom et par trillende forspil og derpå:

Jeg giver mit digt til våren, skjønt endnu den ej er båren; jeg giver mit digt til våren som længsler til længsler lagt. Så slutter de to en pagt: at lokke på sol med liste, så vinterens nød må friste, at slippe et kor af bække, så sangen må ham forskrække --: at jage ham ud af luften med idelig blomsterduften. -- Jeg giver mit digt til våren!

*

ELLEVTE KAPITEL.

Fra hin dag af var provsten meget lidet sammen med de øvrige; dels optog julen ham, dels blev han ikke færdig med at udfinde, om skuespillet var den kristne tilladt eller ej; blot Petra viste sig, faldt han i staver.

Mens provsten altså sad inde på kontoret enten med sine prækener eller en kristelig etik foran sig, sad Ødegaard hos damerne, som han idelig måtte sammenligne. Petra funkede og var aldrig sig selv lig, den, der vilde følge med, blev holdt i arbejde som over en bog. Signe var derimod så velgjørende i sin stadige inderlighed; hendes bevægelser var aldrig uventede; ti de spejlede hendes væsen. Petras stemme havde alle farver, skarpe og blide, og hver styrkegrad. Signes ejede en særegen vellyd, men var ikke vekslende, -- uden for faderen, som indtil mesterskab forstod at skille. Petra var hos ét ad gangen; var hun hos mere, var det for at iagttage, slet ikke for at hjælpe. Signe havde øje for alt og alle, og fordelte sig, uden at man mærkede det. Talte Ødegaard med Petra om Signe, hørte han en håbløs elsker klage; men talte han med Signe om Petra, blev ordene meget få. Indbyrdes talte pigerne ofte sammen, og uden tvang; men det var blot om ligegyldige ting.Han stod i stor taknemlighedsgjæld til Signe; ti det var hende, han skyldte, hvad han kaldte "sit ny menneske". Det første brev, han modtog fra Signe i sin store sorg, var som en blød hånd over panden. Så varsomt hun fortalte, at Petra var kommen til dem, misforstået og mishandlet, så fint hun udlagde, at det tilfældige i hendes komme måtte være guds styrelse, "for at intet skulde gå istykker", lød som fjærn lokken i en skog, når man står og sunder sig på, hvor vejen går.

Signes breve fulgte ham, hvor han rejste, og var den tråd, der holdt. Hun tænkte gjennem hver linje at styre Petra lige i hans favn, men gjorde netop det modsatte; ti Petras kunsternatur steg op for ham af disse breve; det midtpunkt i hendes begavelse, som han selv forgjæves havde søgt, havde Signe stadig for øje uden at vide deraf, -- og straks han forstod det, forstod han både hendes og sin fejltagelse og blev som et nyt menneske derved.

Han vogtede sig nøje for at skrive til Signe om det, som hendes breve lærte ham. Det første ord måtte ikke komme fra Petras omgang, men fra hende selv, at intet skulde forhastes. Men fra den stund, dette var gåt op for ham, havde han også set Petra i nyt lys. Naturligvis: disse idelig hinanden jagende øjeblikke, hvert enkelt fuldt følt, men allesammen i det uendelige modsigende, sådan måtte jo en kunstners begyndelse være. Og arbejdet måtte bli at samle dem i stærk væsenshelhed; ellers blev alt stykkeværk, og livet selv bare kunst. Altså: ikke for tidlig ind på banen! Taushed så længe som muligt, ja, modstand.

På den måde optaget vidste han selv ikke af, før Petra var på ny blevet det stadige arbeide i hans sjæl, -- men arbejde for et fremmed mål. Han tog kunsten rundt om sig i øjesyn, men især kunstnerne, og af disse især scenens. Han så meget, som måtte forfærde en kristen. Han så de uhyre misbrug. Men så han ikke det samme rundt om sig, så han det ikke også i kirken? Fordi der var hule præster, var kaldet det samme evige, store. Når arbejdet til sandhed, som overalt var begyndt, fik magt i livet og digtningen, -- skulde det da ikke også nå scenen?

Han var efterhånden blevet sikker i sin sag. Med megen glæde så han af Signes breve, at Petra uddannede sig stærkt, og at Signe var den rette til at hjælpe hende. Nu var han kommet hjem for at se og takke denne fylgje,

som selv ikke vidste af, hvad hun havde været ham.Men han var også kommen for at gjense Petra. Hvor langt var hun nåd? Ordet var sagt, han kunde altså tale frit med hende derom; det var dem også begge kjærkomment; ti så talte de ikke om fortiden.

Imidlertid forstyrredes de snart af gjæster fra byen, indbudne og uindbudne! Sagerne stod dog allerede så, at et eneste velnyttet tilfælde kunde bringe klarhed, -- og dette førte gjæsterne med sig. Der gjordes nemlig et stort selskab for dem, og i dette selskab, straks efter middagen, da herrerne var forsamlet i kontoret, gled samtalen ind på skuespillet; ti en stiftskapellan havde set en kristelig etik ligge opslåt på provstens bord og havde mødt det forfærdelige ord: skuespil. Der yppedes et hæftigt ordskifte, og midt i det kom provsten til, som ikke havde været ved middagen, da han var blevet bortkaldt til en syg; han var alvorlig stemt, han spiste ikke, han tog heller ingen del i samtalen; men han stoppede sin pibe og hørte på. Straks Ødegaard mærkede, at provsten sad stille og fulgte, blandede han sig ind, men prøvede længe forgjæves at få mening i det; ti stiftskapellanen havde for vis at rope, hver gang et led i bevisrækken skulde knyttes: "Jeg nægter!" (han vilde ikke sige benægter) og så måtte først det, der skulde bevise, selv bevises; det gik følgelig baglængs; man var fra skuespillet allerede kommen til skibsfarten og skulde, for at få noget bevist i skibsfarten, netop over i agerbruget.

Nej, så udnævnte Ødegaard provsten til ordstyrer. Foruden ham var flere præster tilstede, samt kaptejnen, en liden sortsmusket en med en umådelig mave, men et par små ben under, der gik som et stokkespil. Ødegaard gav ordet til stiftskapellanen, forat han i en samlet sum kunde fremføre, hvad han havde imod skuespillet. Stifskapellanen tog ordet:

"Allerede retskafne hedninger var imod skuespillet: Platon, Aristoteles, fordi det fordærvede sæderne. Sokrates så rigtignok undertiden på skuespil, men slutter nogen deraf, at han billigede det, så nægter jeg det; ti man må se meget, som man ikke synes om. De første kristne advares ihærdig mod skuespil, læs Tertullian! Siden skuespillet i nyere tider er gjenopvakt, har alvorlige kristne talt og skrevet derimod; jeg nævner navne som Spener og Francke; jeg nævner en kristelig etiker som Schwarz, jeg nævner Schleiermacher. ("Hør!" ropte kaptejnen; ti dette navn kjendte han.) De to sidste indrømmer tilladeligheden af dramatisk digtning,

398 S^Schleiermacher mener endog, at i private selskaber af private skuespillere kan et godt digt opføres, men han fordømmer skuespilstanden. Skuespillet som fag er for en kristen en så mangfoldig fristelse, at han skal sky det. -- Men er det ikke også en fristelse for tilskuerne? At røres af digtet lidelse, at løftes af digtede dydsmønstre, sligt, som man bedre kan værge sig imod, når man læser, det lokker til at tro, man selv er, hvad man ser; det svækker viljen, selvarbejdet, det drager os ned i hørelyst, skuelyst, fantasilyst. Er det ikke sandt? Hvem er især på komedie! Lediggjængere, som vil mores, vellystige, som vil pirres, forfængelige, som selv vil sees, fantaster, som flygter hid fra det virkelige liv, det, de ikke tør gå i kast med. Synd indenfor tæppet, synd udenfor! Jeg har aldrig hørt alvorlige kristne sige andet!"

Kaptejnen: Jeg blir aldeles ræd for mig selv. Har jeg været oppi en slig ulverede, hver gang jeg har været på komedie, så måtte fanden --" -- "Fy, kaptejn," sagde en liden pige, som var kommen ind med; "du må ikke bande, for så kommer du i helvede!" -- "Ja, mit barn, ja vist, ja vist." -- Men Ødegaard tog ordet:

»Platon havde det samme at indvende mod digtningen som mod skuespillet, og Aristoteles's mening er tvilsom. Jeg lader dem derfor fare. Men de første kristne gjorde vel i at holde sig fra hedenske skuespil, -- jeg lader også dem fare. At alvorlige kristne også i den nyere tid har sine betænkeligheder også ved det skuespil, der står på kristelig grund, kan jeg forstå; jeg har selv havt dem. Men indrømmer man, at digteren har lov til at skrive et drama, så har skuespilleren lov til at spille det; ti hvad gjør digteren andet, når han skriver det, end spiller det -- i sine egne tanker, med ildhu, med lyst, og "hvo, som ser på en kvinde med lyst" o. s. v. -- I kjender Kristi egne ord. Når Schleiermacher siger, dramaet må blot spilles privat og af uøvede, da siger han, at de evner, vi har fåt af gud, skal forsømmes, mens meningen dog er, at de skal drives op til den størst mulige fuldkommenhed; ti derfor har vi fåt dem. Vi spiller alle hver dag, idet vi eftergjør andre eller for spøg eller alvor tar os en fremmed mening på. Denne evne blir hos en enkelt alle andre overvejende, og da gad jeg dog se, når man lod være at dyrke den, om det så ikke snart vilde vise sig på ham selv, at dette var synd. Ti den, der ikke følger sit kald, blir uduelig til

andet, uredelig,vaklende, - kort, et langt lettere bytte for fristelser, end om han fulgte kaldet. Hvor arbejde og lysten falder sammen, udelukkes megen fristelse. -- Men, siger man, kaldet er i sig selv for fuldt af fristelse. Ja, enhver føler det forskjelligt. For mig har det kald den største fristelse, som narrer en til at tro, han selv er retfærdig, fordi han bringer bud fra den retfærdige, -- til at tro, han selv er troende, fordi han taler til andres tro, eller tydeligere talt: for mig har præstekaldet den største fristelse af alle." (Stor larm: Jeg nægter! Jo! Stille! Jeg nægter! Det er sandt! Stille!) Kaptejnen: "Nu har jeg aldrig hørt at præsterne er værre end skuespillerne!" Latter og rop af alle: "Nej, det har han ikke sagt." Kaptejnen: "Jo, fanden --" -- "Nå kaptejn, nu kommer djævelen straks!" -- "Vel, mit barn, meget vel!" Ødegaard tog tråden op:

"Al den fristelse ved at røres i øjeblikket, ved at synke ned i hørelyst, fantasilyst, ved uden arbejde at ta dydsmønstres liv og gjøre til sir, den er sandelig også tilstede i kirken!" (Samme forfærdelige larm.)

Men damerne kunde ikke gjentagende høre denne larm uden at ville ind med. Nu var døren åben. Ødegaard så Petra blandt dem og sagde med stærkere stemme: "Vistnok er der skuespillere, som røres på scenen og løber derfra i kirken og røres der med, -- og lige slemme er de. Vistnok er der skuespillere, der er hule råberter, som ellers i livet ingen nytte vilde ha gjort, men i dette kald dog gjør tjeneste som råberter. Men det almindelige er, at skuespillerne i lighed med sjømændene så ofte er stedt i den hårdeste nød -- ti øjeblikkene, før man skal ind, kan være forfærdelige! - og så ofte kaldte til redskab i guds hånd, så ofte til møde med det uventede, det store, at de bærer i sit hjærte en frygt og en længsel, en stor følelse af uværdighed, og det ved vi, at hos toldere og angerfulde kvinder fandtes Kristus helst tilstede. Jeg gir dem ikke fribrev; sandelig, jo større gjærning jeg tror de har i landet, -- hvad også deraf er synligt, at der lever ikke mange skuespillere i et folk! -- desto større skyld har de, når deres gjærning river dem hen i hadskhed eller kaster dem af i slapt letsind. Men ligesom der ingen skuespillere er, der ikke af en række skuffelser har lært, hvor intetsigende bifald og smiger er, skjønt de fleste lader, som de tror på det, -- således ser vi vel deres fejltrin og mangler, men vi kjender ikke så godt deres eget forhold til dem, og derpå kommer det dog an."En mængde meldte sig for at tale, de begyndte også allesammen på én gang, men --

Fjorton år tror jag visst, at jag var --

lød inde fra pianoet, og de strømmede ind; ti det var Signe, som sang, og Signes svenske folkeviser var noget af det dejligste, de vidste om. Den ene vise fulgte den anden, og da nu disse verdens kjendte folkeviser, trofaste bud fra et stort folks sjæl, havde indviet, så de stod i forventning, rejste Ødegaard sig og bad Petra sige et digt frem. Hun måtte være vidende om det; ti hun var ildrød. Men hun trådte straks frem, skjønt hun skalv, så hun måtte holde sig fast ved en stolryg, blev så ligbleg og begyndte:

Han fik ej lov til at lægge ud hans far var gammel, hans mor var svag, og bruget voksede dag for dag: -- "Hvad vil han også på vikingfærden? Her har han alt, som kan ønskes i verden."

Men gutten længtes, når skyen jog, da så han kjæmper til slaget drog. Og gutten længtes, når solen sken, da så han, kongen i hallen tren. Han stod, han glemte at gjøre gagn, han stod og tænkte på gamle sagn.

Det var en morgen, afsted han drev mod yderste skjær, mod det åbne hav at se på legen om strand og rev og høre dønnet, som kampen gav. Det var en dag i den første vår, da stormens røst over landet går: du må ikke længer islagt sove! -- da så han syn, som gav lyst at vove.

Der lå et langskib i stålgrå vig, det hvilte ud efter stormens krig. Dets sejl var bundet, det selv fortøjet, men syntes derved ej vel fornøjet; ti sejlet rykked, og masten rysted, og skibet huggede skum med brystet.Ombord man tog sig en liden pust; man sov, hvad heller holdt måltid just. Da hørte ned de fra klippen råbe -- det syntes ord fra en topmålt tåbe --: "Tør ingen ride så høj en båre, så giv mig roret; -- jeg længes såre!"

Nogle så op mod fjældets hang, andre vendte sig ej engang; ingen lod sig sin madro rane. Da faldt en sten og blev to mands bane,

Op sprang alle fra dæk og tilje, kastede madkar og greb til våben; opad pilene sang, -- men åben stod han på klippen og gav sin vilje: "Høvding! giver du skibet med lempe, hvad heller lyster dig først at kjæmpe?"

Sligt at høre blot tidsspild var, et spyd blev skikket at gå med svar.

Traf ham ikke. Han sagde rolig: "Mig venter ingen i dødens bolig. Du, som havene alt har pløjet, kan gå derind eller hjem dig skynde. Alt, du under dig her har bøjet, det må du give; jeg skal begynde! For mig du samled; nu mig du henter! min tid er kommen; på mig det venter."

Den anden lo fra sin høje løfting: "Ifald du længes så, som du siger, fred skal du nyde. Kom, bliv min kriger!" -- "Det kan jeg ikke, jeg fødtes høvding. Jeg ved min vej, og så må jeg byde; det ny kan ikke det gamle lyde."

Forgjæves øret rnod svar han lagde. Da sprang han nærmere ned og sagde: "I kjæmper, høvdingen vise skylder, hvem sejersfader sit guld forlener. Ham, som det bliver, ham hærmænd hylder. Skam den, som ikke den største tjener!"Da blussed høvdingens kind af harme; han sprang i sjøen og svam mod landet: den anden hopped ned mod vandet og tog ham op i de stærke arme.

Men høvdingen så ham i øjet ind, og straks han kjendte hans høje sind. "Kast våben til ham, han ingen ejer," ombord han råbte; "hvis du får sejer, så kan du sige, han selv dig rakte det sværd, du svang, da du fald ham bragte." Og kampen rejste sig under fjældet, hvert hug gav sukkende døn tilbage. Derude snøfted den vrede drage, snart lå dens høvding på stenen fældet.

Det gav et skrig mod det isgrå fjæld, det myldred op i fra stævn til stævn, i sjøen sprang de, hver mand til hævn og stod snart oppe på klippehæld. Men svagt den døende hånden svang, han bød iblandt dem for sidste gang: "En mand må falde, når han er færdig! ti stort skal sluttes en kjæmpesang. Tag ham til høvding; ti han er værdig!" Han mer ej kunde, hans læbe blegned, hans kjæmper ilede til, han segned; ham plads var ryddet ved Odins bord, på hin han viste, idet han for.

Den nye høvding var ikke sen, han steg på stenen og tog til orde: "Først reises sten over heltens ben, og derved mindes, hvad stort han gjorde. Men før det kvælder, vi sejl må hejse; ej døde hefte på livets rejse."

Og varden bygdes, og sejl for op, snart dragen leged på bølgens top. Et minnidråpa klang over sjøen til ham tilbage på dødningøen, et velkomstkvad til den unge for, han stod i løftingen ved sit ror.Men da han hjemmet strøg tæt forbi, hvor alle stormede ned mod stranden med råb, med undrende syn på manden, som styred Øgers sjøstærke ski, -- faldt kvældsol rødlig på sejl og skjold og på den høje bag kjæmpevold.

Han styred skibet ret lige på, så ræd de råbte: "Han vil forgå!" Han vendte skibet, så der stod gov, og smilte mod dern: "Får jeg nu lov?"

Digtet sagdes bævende, højtidelig uden spor af pral. De stod, som om der mellem dem var skudt en stråle op af jorden med hundre fods stigning i regnbueglans. Ingen talte, ingen rørte sig; -- men kaptejnen kunde ikke længer holde dette ud, han sprang op, pustede, løftede sig og sagde: "Ja, jeg ved ikke, hvorledes det er med eder andre; men når jeg tages på den måde, så må jeg fanden --" -- "Kaptejn, nu bandte du igjen," sagde den lille pige og truede på fingeren til ham; "nu kommer djævelen på timen og tar dig!" -- "Ja, det er det samme, barnet mit, lad ham bare komme, for nu må jeg, fanden gale, ha en fædrelandssang!" Uden nogen synderlig anden indledning sad Signe en stund efter ved pianoet, og det gladstemte selskab sang:

Jeg vil værge mit land, jeg vil bygge mit land, jeg vil elske det frem i min bøn, i mit barn, jeg vil øge dets gavn. jeg vil søge dets savn ifra grænsen og ud til de drivende garn.

Her er sommersol nok, her er sædejord nok, bare vi, bare vi havde kjærlighed nok. Her digtende trang gjennem arbejdets gang til at løfte vort land, blot vi løfter i flok.

Vi for vide på tog over gyngende våg, rundt i landene knejser normanniske tårn.Men vort modige flag flyver vid're idag, og det rødmer af sundhed som aldrig tilforn.

Og vor fremtid er stor; ti det trekløv'de Nord, det skal samles igjen, det skal blive sig selv. Hvad du evner, kast af i det nærmeste krav, det skal bæres helt frem af en voksende elv.

Denne bostavn er vor, og vi elsker den for, hvad den var, hvad den er, hvad den bliver igjen. Og som kjærlighed

gror af den hjemlige jord, skal den gro af vor kjærligheds frøkorn igjen.

Men Signe rejste sig fra pianoet, kom og lagde armen om Petra og drog hende ind med på kontoret, hvor ingen var. -- "Petra, skal vi være venner igjen!" -- -- "Å, Signe, endelig tilgiver du mig!" -- "Nu kan jeg, hvad det skal være! Petra, elsker du ikke Ødegaard?" -- "Gud, Signe!" -- "Petra! det har jeg trod fra første dag, -- og jeg har trod, at han nu endelig var kommen for at -- -- alt, hvad jeg i halvtredje år har tænkt og gjort for eder, har været med det for øje, og far har trod det samme; han har nu vist også talt med Ødegaard derom." -- "Men, Signe --!" -- "Hys!" hun lagde hånden for hendes mund og løb; der var nogen, som kaldte på hende: man skulde til aftensbordet.

Dette var dækket med vin, fordi provsten havde været borte fra middagen. Men provsten, som den hele tid havde været meget alvorlig og meget stille, sad endnu, som om ingen var tilstede, lige til man var ved at rejse sig. Da bankede han på glasset og sagde: "Jeg har en forlovelse at kundgjøre!" -- Alle så mod de unge piger, som sad sammen, og disse vidste begge ikke, om de skulde falde af stolen eller bli siddende.

"Jeg har en forlovelse at kundgjøre," tog provsten op igjen, som han havde svært forat komme igang. "Jeg vil vedstå, at den fra først af ikke har været mig kjær;" -- alle gjæster så på Ødegaard med høj forbauselse; den blev uden grænse, da han sad rolig og så på provsten. "Jeg tænkte, oprigtig talt, athan ikke var hende værdig." -- Gjæsterne blev her så undselige, at ingen længer turde se op, og da pigerne længst ikke havde vovet det, havde provsten bare et eneste ansigt et tale til, det var Ødegaards, der imidlertid nød den lykkeligste ro. "Men nu," fortsatte provsten, "nu, da jeg har lært ham nøjere at kjende, nu er det endt med, at jeg ved ikke, om hun er ham værdig, så stor er han blevet mig; ti det er kunsten, scenens store kunst, og hans forlovede er Petra, min plejedatter, mit kjære barn; måtte det gå eder godt sammen! Jeg bæver ved det, men hvad der hører sammen, skal også sammen. Gud være med dig, min datter!" Hun var i et nu over gulvet og ved hans bryst.

Da ingen af dem mere satte sig, gik naturligvis det hele selskab fra bordet. Men Petra gik hen til Ødegaard, som straks tog hende med til det borteste vindu; han havde noget at sige hende nu, men hun måtte først sige: "Dem skylder jeg alt!" -- "Nej, Petra; jeg har kun været en god bror; det var synd af mig, at jeg vilde være mere; ti var det sket, havde hele din bane været brudt." -- "Ødegaard!" De havde hinandens hænder, men de så ikke på hverandre; en stund efter slap han og gik. Men hun kastede sig ned på en stol og gråt.

Dagen efter rejste Ødegaard.

*

Henimod våren modtog Petra et stort brev med stort embedssegl for; hun blev rent ræd det og bar det ind til provsten, som åbnede det og læste. Det var fra byfogden i hendes fødeby og lød:

""Da Pedro Ohlsen, som igår afgik ved døden, har efterladt et testamente, så lydende:

"Det, som findes efter mig, hvilket nøjagtig er optegnet i den regnskabsbog, som ligger i det blå skrin, som står på mit værelse i Gunlaug Aamundsdatters gård her i bakken, og hvortil nævnte Gunlaug har nøglen, ligesom hun alene ved besked om det hele, -- efterlader jeg herved, såfremt hun, Gunlaug Aamundsdatter, dertil giver sit minde, hvilket hun ikke kan give, hvis hun ikke tillader, at en betingelse, som jeg har tilføjet, hvilken hun alene, som er den eneste, der kjender den, kan opfylde, bliver opfyldt, -- til jomfru Petra, datter af titnævnte Gunlaug Aamundsdatter, at sige, hvis jomfru Petra vil værdiges at ihukomme en gammel, syg mand, som hun har gjort godt,skjønt hun ikke vidste derom, hvilket hun heller ikke kunde, og som hun alene har været til glæde i hans siste år, hvorfor han har tænkt engang at gjøre hende en liden glæde igjen, som hun ikke må forsmå. Gud være mig stakkels synder nådig!

Pedro Ohlsen."

så tillader jeg mig at spørge, om De selv vil henvende Dem til Deres moder desangående eller ønsker sådant af mig.""

Postdagen efter bragte brev fra moderen, skrevet af provst Ødegaard, den eneste hun nu havde turdet tro sig til;

det indeholdt, at hun gav sit minde og opfyldte betingelsen, den at meddele Petra, hvem Pedro var.

Tidenden og summen satte hende i en egen stemning; det var, som alt nu begyndte at lægge sig tilrette; det var en mindelse mere om afrejsen.

Altså til hendes kunstøjemed havde gamle Per Ohlsen spillet sine første penger sammen i bryllupper og ved danse, og han, søn og sønnesøn på forskjellig måde slidt og lidt. Summen var ikke stor, men den vilde magte at bære hende et stykke længre ud i verden og derved også hurtigere frem.

Men som sol steg den tanke op, at nu kunde moderen flytte til hende, hun kunde hver dag gi sin mor glæde, hun kunde gjængjælde sin mor! Hun skrev et langt brev til hende hver postdag, hun kunde næsten ikke oppebie svaret. Da det kom, var det en stor skuffelse; ti Gunlaug takkede, men mente, "at hver sad bedst i sit." Nu lovede provsten at skrive, og da Gunlaug fik hans brev, kunde hun ikke længer dy sig, hun måtte fortælle sine sjøfolk og andre kjendinger, at hendes datter skulde bli noget stort etsteds og vilde ha hende til sig. Derved blev sagen til et meget vigtigt spørsmål i byen, det blev afhandlet både på brygger og fartøjer og i alle kjøkkener. Gunlaug, som til denne tid ikke havde nævnt sin datter, talte herefter aldrig om andet end "min datter Petra", ligesom ingen herefter talte om andet til hende.

Men endnu, da det lakkede mod Petras afrejse, havde Gunlaug ikke givet besked, hvilket bedrøvede datteren meget. Derimod blev det højtidelig lovet hende både af provsten og Signe, at de begge skulde komme ind til hende, når hun første gang skulde optræde.

*Sneen tog på at glide af fjældene, det grønnedes så småt på markerne. Det liv, som ved vårens komme vågner på en jord mellem fjældene, er stort, som længselen var stor, menneskene blir raskere, arbejdet lettere, rejsehugen ser ud over fjældene. Men skjønt Petra længtes, havde hun aldrig elsket stedet og tingene som nu, hun skulde skilles fra dem; ja, det var, som hun indtil nu havde forsømt dem, fordi hun først nu forstod dem. Hun havde bare nogle dage igjen der på gården; hun og Signe gik omkring og tog farvel med alle og alt, -- især med de steder, de sammen havde fåt kjære. Da meldtes dem af en bonde, at Ødegaard var oppe på Øygarene, og at han agtede sig ned til dem. Pigerne blev begge ganske sky og hørte op at gå ud.

Men da Ødegård kom, var han så lys og glad, som ingen før havde set ham. Hans ærend i bygden var at lægge en folkehøjskole der, og i den første tid, til han fik en lærer, han likte, selv at styre den; senere vilde han sætte andet og mere i gang. Han betalte på den måde, sagde han, noget af faderens gjæld til bygden, og hans far havde lovet ham at flytte til ham, straks huset var færdigt. Så vel provsten som Signe blev overmåde glade ved dette naboskab, Petra også, men det faldt hende dog fremmed, at netop som hun rejste, bosatte han sig.

Provsten vilde, at de dagen før Petras afrejse tilsammen skulde nyde den hellige nadver. Dermed faldt en stille højtidelighed over de siste dage, og når de talte sammen, skede det halvt sagte. I skjær af denne stemning stod alt, Petra gav sit øje for siste gang, med alvorlig tale. Det oplevede vilde gjennemgåes, hun stod i afregningsforhold til det; ti indtil nu havde hun aldrig set tilbage, men kun frem. Nu mødte det altsammen, fra barndommen til idag, de første lokkende spanske viser sang atter, de mange forvildelser af uredelig længsel, som hendes barndom og ungdom havde draget sammen, toges atter på og af igjen, stykke for stykke, som man prøver gamle mål. Var der noget, hun glemte, så havde en ting i hendes nærhed mindelsen på rede hånd; ti ved synet af den havde hun engang tænkt på det, og tingen og tanken var siden forenet. Især havde pianoet så meget at minde om, at det næsten var til overvældelse. Hun blev siddende ved det uden ret at kunne røre det, og spillede Signe, kunde hun neppe være inde. Hun var også helst alene; Ødegaard og Signe forstod det og holdt sig for sig selv; alle mennesker så på hende med vemod ogvenlighed, og provsten gik i de dage aldrig forbi hende, uden at han strøg hende over håret.

Endelig kom dagen. Det var en halvklar, dæmpet dag, det tøede i fjældene og grønnedes på ageren. De fire holdt sig hver på sit værelse, til den tid kom, at de sammen skulde gå i kirke. Der var foruden dem kun klokkeren og en fremmed præst tilstede; provsten vilde selv nyde det hellige måltid; men tillige vilde han holde skriftetalen; ti han havde nogle særskildte ord at sige den bondragende. Han talte, som når de en helligaften eller fødselsdag sad

ved deres bord hjemme. Det vilde snart vise sig, mente han, om den tid, hun med bøn til gud om nåde idag afsluttede, havde lagt et grundlag. Intet menneske blir fuldt sandt, før det når sin rette gjærning. Det var en forkyndelsens gjærning, hun fik, og den, der kom med sandhed og holdt sig selv værdig, fik den største og varigste frugt. Gud brugte ganske vist ofte også de uværdige, så vist som vi i højere forstand alle var uværdige; han brugte vore længsler. Men der er en forkyndelse, som intet menneske tar ud af sin længsel alene, og den vilde hun dog vel prøve at nå; alle måtte stræve at nå det største. Han bad hende idelig at komme tilbage til dem; ti det er meningen af menighed, at samfund i troen hjælper og styrker. Om hun fejlede, vilde hun her helst finde barmhjærtighed, og om hun selv ikke forstod, hun var kommen bort, vilde de kjærligst kunne sige hende det.

De gik efter den hellige handling hjem sammen, som de var komne; men resten af dagen var de hver for sig. Kun var Petra og Signe længe sammen på Petras værelse ud over natten.

Næste morgen var afrejsen. Ved afskedsbordet tog provsten det ømmeste farvel. "Han var enig med hendes ven deri," sagde han, "at hun burde begynde sådan, som hun nu en gang var, og begynde alene. I den kamp, hun vilde få, skulde hun prøve, hvor det var godt at vide, at der etsteds sad nogle mennesker sammen, som hun var viss på. Bare at vide med sikkerhed, at de bestandig bad for hende -- hun skulde se, det vilde hjælpe!" -- Han henvendte efter afskeden for Petra en velkomst til Ødegaard. "At være forenet i kjærlighed til en og den samme var den skjønneste indledning til at elske hinanden." Provsten tænkte ved denne skål ganske vist ikke på det, som i disse ord først gjorde Signe rød, dernæst Petra;om Ødegaard var det, vidste de ikke; ti ingen vovede at se på ham.

Men da hestene stod for døren, og de tre venner stod omkring den unge pige, og alt gårdens folk omkring vognene, hviskede Petra, da hun for siste gang omfavnede Signe: Jeg ved, jeg snart får høre stort nyt fra eder; gud velsigne det!"

En timestid efter så hun kun de hvide tinder, som viste, hvor stedet lå.

*

TOLVTE KAPITEL.

En aften tæt før jul var hovedstadens teater udsolgt; en ny skuespillerinde skulde optræde, om hvem der gik det største ord. Ud af folket -- hendes moder var en fattig fiskerkone -- havde hun ved andres hjælp, som havde set hendes evner, nu nåd hid, og hun skulde gi stort løfte. Mellem publikum hviskedes mangehånde ting i den tid, før tæppet gik op. Hun skulde ha været en skrækkelig jentunge og siden som voksen forlovet med 6 personer på én gang og holdt det gående i et halvt år. Hun skulde være ledsaget ud af byen af politivagt, fordi den var i fuldstændig oprør for hendes skyld; det var mærkeligt, at direktøren tillod en sådan person at træde op. Andre påstod, at det ikke var det mindste sandhed deri; hun var, fra hun var 10 år, opdraget hos en stille præstefamilje i Bergens stift; hun var en dannet, elskelig pige, de kjendte hende godt, hun måtte ha et mageløst talent; ti hun var så smuk.

Andre sad der, som vidste bedre besked. Først den over hele landet velkjendte storhandler med fisk -- Yngve Vold. Han var kommen her tilfældig på en forretningsrejse; man sagde rigtignok, at den glødende spanierinde, med hvem han var gift, gjorde ham huset hjemme så hedt, at han blot rejste for at afkjøle sig. Nu havde han taget teatrets største loge alene og indbudt sine tilfældige bordfæller på hotellet til med ham at se på "noget allerhelvedes noget". Han var i udmærket stemning, lige til han fik se -- var det også ham?om Ødegaard var det, vidste de ikke; ti ingen vovede at se på ham.

Men da hestene stod for døren, og de tre venner stod omkring den unge pige, og alt gårdens folk omkring vognene, hviskede Petra, da hun for siste gang omfavnede Signe: Jeg ved, jeg snart får høre stort nyt fra eder; gud velsigne det!"

En timestid efter så hun kun de hvide tinder, som viste, hvor stedet lå.

*

TOLVTE KAPITEL.

En aften tæt før jul var hovedstadens teater udsolgt; en ny skuespillerinde skulde optræde, om hvem der gik det største ord. Ud af folket -- hendes moder var en fattig fiskerkone -- havde hun ved andres hjælp, som havde set hendes evner, nu nåd hid, og hun skulde gi stort løfte. Mellem publikum hviskedes mangehånde ting i den tid, før tæppet gik op. Hun skulde ha været en skrækkelig jentunge og siden som voksen forlovet med 6 personer på én gang og holdt det gående i et halvt år. Hun skulde være ledsaget ud af byen af politivagt, fordi den var i fuldstændig oprør for hendes skyld; det var mærkeligt, at direktøren tillod en sådan person at træde op. Andre påstod, at det ikke var det mindste sandhed deri; hun var, fra hun var 10 år, opdraget hos en stille præstefamilje i Bergens stift; hun var en dannet, elskelig pige, de kjendte hende godt, hun måtte ha et mageløst talent; ti hun var så smuk.

Andre sad der, som vidste bedre besked. Først den over hele landet velkjendte storhandler med fisk -- Yngve Vold. Han var kommen her tilfældig på en forretningsrejse; man sagde rigtignok, at den glødende spanierinde, med hvem han var gift, gjorde ham huset hjemme så hedt, at han blot rejste for at afkjøle sig. Nu havde han taget teatrets største loge alene og indbudt sine tilfældige bordfæller på hotellet til med ham at se på "noget allerhelvedes noget". Han var i udmærket stemning, lige til han fik se -- var det også ham?-- -- i en loge i anden rad og med et helt skibsmandskab omkring sig, -- nej! jo! -- jo vist, det var Gunnar Ask! Gunnar Ask, som ved moderens penger var blevet ejer og fører af "Den norske Grundlov", var på krydsningen ud af fjorden kommen til at sejle side om side med et skib, som førte navnet: "Den danske Grundlov", og da Gunnar syntes at mærke, at den vilde foran ham, kunde dog sådant aldeles ikke gå an: han satte alle de klude på, han ejede, det knagede i den gamle grundlov, og følgen blev, at han, for at knibe så længe og langt i vinden som bare muligt, satte skuden på grund på et aldeles urimeligt sted. Nu lå han ufrivillig i byen, mens "Den norske Grundlov" blev lappet. Han havde en dag i byen truffet Petra, som indhentede ham og var så inderlig god imod ham både da og siden, at han ikke alene glemte sit nag, men kaldte sig selv den største tosk, som deres fælles fødeby nogensinde havde udskibet, at han nogensinde kunde bilde sig ind at ha fortjent en sådan jente som Petra. Han havde idag taget billet til forhøjet pris for hele sit skibsmandskab og sad med det stille forsæt at traktere det mellem hver akt, og skibsmandskabet, som alle var fra Petras fødeby og velseede i moderens beværtning, dette jordens paradis, følte Petras ære at være deres og sad og lovede hverandre, at de skulde klappe, så folk aldrig havde hørt mage.

Men nede i parkettet så man provstens stive, tætte hår. Han sad rolig, han havde fortroet hendes sag til en større. Ved siden af ham sad Signe, nu Signe Ødegaard. Hendes mand, hun og Petra havde just endt en tre måneders udenlandsrejse; hun så lykkelig ud, hun sad og smilte over til Ødegaard; ti mellem dem sad en gammel kone med kridhvidt hår, der stod op om hendes brune ansigt som en krone. Hun var højere i sædet end alle omsiddende, hun såes fra hele huset, og snart var også alle kikkerter rettede på hende; ti man sagde, det var den unge skuespillerindes mor: Hun, der bar en mands navn, gjorde også nu et vældigt indtryk, at hun lyste fred over datteren. Et ungt folk er fuldt af forventning; det ejer tro på grundkraften i sin natur, og synet af denne mor vakte troen.

Selv så hun ingen eller intet; hvad det var for greier, det hele, brød hun sig lidet om; hun vilde blot være med for at se, om folk var gode mod hendes datter eller ej.

Det gik ind på tiden; snakket døde hen i spænding,som lidt efter lidt begyndte at ta alle og at gjøre dem gode.

Et stærkt slag af pauker, trommer og horn på én gang begyndte ouverturen; "Axel og Valborg" af Adam Oehlenschläger skulde gå, og Petra havde selv bedt om denne Ouverture. Hun sad bag en kulisse og hørte på. Men foran tæppet sad den lille del af hendes landsmænd, som huset kunde rumme, i bæven for hende, som altid for den begyndelse, hvor man venter noget dyrebart af sit eget at komme til åbenbaring. Det var, som hver af dem selv skulde til; i sådanne øjeblikke stiger mange bønner, også fra hjærter, som ellers sjælden beder.

Ouverturen sagtnede af, fred faldt over harmonierne, de smeltede efterhånden hen som i solskin. Ouverturen sluttede, bange stilhed indtrådte.

Så gik tæppet op. BRUDESLÅTTEN.

I forrige århundrede bodde i en af Norges større fjælddale en spillemand, som til en viss grad senere er gåt over i sagnhistorien. Én mængde toner og slatter tillægges ham; somme havde han ifølge sagnet hørt af de underjordiske, en af selve fanden, en havde han gjort for at redde sit liv o. s. v. Den ene af hans slatter er blevet berømt over alle; ti dens historie endte ikke med hans liv, men begyndte først rigtig efter dette.

Spillemanden Ole Haugen, en fattig pladsmand højt under fjældet, havde en datter, Aslaug, som havde arvet hans ypperlige hode og ligeledes musikken, om ikke i spil, så i alt sit lag; for hun var let og frejdig i samtale, i sang, i gang, i dans og havde som hele slægten en ejendommelig myg røst. Der kom tilbage fra lange rejser en unggut, som var tredje søn på det gamle ætsæde Tin g vol d. To brødre, ældre end han, var begge druknede i en flom, og han skulde nu ha gården. Han traf Aslaug i et større bryllup og blev indtaget af hende. Den tid var det endnu uhørt at en gårdgut af så stor gammel slægt kunde bejle til en af Aslaugs kår og stand. Men denne gut havde været længe borte, og han lod sine forældre høre, at han derude havde, hvad han kunde leve af, - og kunde han ikke få det, som han vilde herhjemme, måtte det gjærne være det samme med gården. Der spåddes ham almindelig, at slig ligegyldighed for slægt og slægts grund og gård vilde straffe

sig; der sagdes også, Ole Haugen måtte ha virket dette, - og kanske ved hjælp, som alle mennesker burde ræddes for.

Ole Haugen skal nemlig, medens kampen mellem gutten og forældrene stod på, ha været ved ypperligt lune. Men da sejren var vunden, havde han sagt, at han allerede havde laget dem en brudeslåt; den skulde aldrig mere kunne gå ud af ætten på Tingvold; - men gud trøste den brud, havde han videre sagt, som ikke kjørte ligeså glad til kirke efter den som pladsjenten fra Haugen! - Heri havde folk anet en ond indflydelse.

Sådan lyer sagnet, ligt så mange andre. Men noget, som er sikrere end sagnet, er, at endnu idag er der i denne fjæld-bygd, ligesom i flere, en levende sans for musik og viser, og i hine dage må den derfor ha været endnu større. Den kan ikke vedligeholdes, uden at nogen øger og oppudser den arvede skat, og Ole Haugen må ha været den ypperste i dette.

Sagnet fortæller videre, at ligesom Ole Haugens brudeslåt var den lyksaligste, de havde hørt, således var det brudepar, som første gang kjørte hjem efter den, og som førtes til kirkedøren af den, og som der efter endt vielse modtoges af den, det lykkeligste par, de havde set. Og skjønt Tingvold-slægten altid havde været en vakker slægt og efter denne tid i endnu større grad blev det, holdt sagnet med bestemthed fast ved, at dette par måtte for alle tider bære prisen.

Vi kommer nu fra sagnet ind på fastere grund; ti med Ole Haugen dør sagnene; efter ham begynder historien. Denne fortæller, at slatten blev et arvestykke, forskjelligt fra alle andre, som sjælden bruges; til dette blev brugt, d. v. s. slatten blev på Tingvold trallet, skrålet, blistret, blåst, spillet fra stue til stald, fra jorder til udmark; og efter den slåt blev det eneste barn, de fik, vugget og gynget på armene af mor, af far, af barnejenten og øvrige tjenere, og det første, hun selv lærte, efter sine første kunster og ord, var slatten. Barnet hed Astrid. Der var toner i slægten, og ikke mindst i denne lille, kvikke jente, som snart med mesterskab kunde tralle slatten, hendes forældres sejersrop, slægtens forjættelse. Det var ikke så stort under endda, at huri som voksen nok vilde vælge sin kjæreste selv. Kanske er det en overdrivelse med alle Astrids friere; men, sandt eller ej, så blev den rige pige med det fine lag over 23 år og var endda ikke fæstet. Da kom der op,

hvad der havde været grunden! Moderen havde for flere år siden taget ind en kvik fantegut fra landevejen; fantegut var han vel ikke, men kaldtes så, og ikke mindst af moderen, da hun fik høre, at Astrid og han i al vidunderlighed oppe i udmarken havde gåt hen og forlovet sig og siden stod og trallede brudeslåtten til hverandre, hun ned fra stabburstaget, og han oppe fra lien. Gutten kom fort nok væk; for nu viste det sig, at ingen holdt strængere på "ætten" end den fordums pladsjente. Og faderen måtte tænke på spådommen, da han selv brød slægtssædvanen; ætten tog allerede gifte ind fra landevejen, hvor vilde det ende? Bygden dømte ikke mildere.

Fantegutten - Knut hed han ellers - havde slåt sig på handelen, især fæhandel, og var kjendt af hvermand. Han var den første der i bygden, ja vidtom, som drev denne i det store. Han åbnede denne vej og skaffede derved bygderne på de kanter bedre priser og mangen slægt kapitaler. Men det var ikke frit, at der lå drikkelag og slagsmål efter ham, der han for, og dette var det eneste, de talte om; ti hvad han var som handelsmand, forstod de endnu ikke. Da Astrid var 23 år, stod det imidlertid slig, at enten måtte gården gå ud af den lige æt-linje, eller også han ind; ti forældrene havde ved sit eget gifte tabt den moralske magt, som her kanske kunde ha tvunget. Så fik Astrid sin vilje; den muntre, vakre Knut kjørte en vakker dag i umådeligt følge til kirke med hende. Slægtens brudeslåt, bestefaderens mesterstykke, skinnede tilbage over toget, og de to sad, som trallede de sagte med; ti de så meget muntre ud. Folk undrede sig over, at også forældrene så muntre ud. De havde dog gjort så lang og ihærdig modstand.

Efter brylluppet overtog Knut gården, og de gamle sattes på føderåd; men dette var så stort, at ingen skjønnede, hvorledes Knut og Astrid kunde stå i det; ti gården var vel den 'største i bygden, men ingenlunde vel brugt. Ikke nok hermed: en trefold arbejdsstyrke toges, og alting på en ny måde, med en på de kanter uhørt bekostning. Man spådde ham den visse ulykke. Men "fantegutten", som han endda kaldtes, var lige munter, og hans lune havde længst smittet Astrid. Den før så fine og stille jente var nu blevet en ferm og fed hustru. Forældrene var fortrøstningsfulde. Endelig forstod da folk, at Knut havde bragt til Tingvold, hvad ingen der før havde havt, driftskapital! Han havde tillige stor erfaring fra sit om-

flakkende liv og dertil en evne til at håndtere varer og penger, til at holde arbejdsfolk og tjenere i et godsligt og muntert lag, så inden 12 år var Tingvold ikke til at kjende igjen. Husene var andre, besætningen trefoldig og trefoldig godt stelt, og Knut selv i klædes langfrak med "merskumspibe" og toddyglas om kvælden sammen med kaptejnen, præsten og lensmanden. Astrid beundrede ham som det klogeste og snilleste på jorden, og hun fortalte selv, at han i sin ungdom nu og da havde slåst og drukket, bare for at der skulde gå ord om ham og gjøre hende ræd; "for han var så spekulert!" Hun fulgte ham i alt, kun ikke i at skifte klæder og skikke; hun vilde holde ved bondevisen og bondedragten. Knut lod alle andre være på den måden, de best vilde, og så blev de heller ikke uforligte herom. Han levede med sine, og hun vartede ham op. Det var i al tarvelighed for resten; han var for klog til at ville gjøre ståk eller omkostning. Somme sagde, at han tjente på kortspillet og på deri anseelse og de forbindelser, det åbnede ham, mere, end han lagde ud; men det var vel bare bagtalelse.

De havde flere barn, hvis historie ikke kommer os ved; men den ældste søn, Endrid, som skulde arve gården, skulde jo også lede dens ære videre. Han var vakker som hele æten; men hans hode var ikke mere end til hverdagsbrug, som ofte sees med barn efter stærkt optagne forældre. Faderen lagde tidlig mærke til det og vilde ved en udmærket opdragelse bøde herpå. Børnene fik af den grund huslærer, og gutten kom som voksen ud til en af de landbrugsskoler, som nu netop begyndte at komme bedre i gang, og senere til byen. Han kom hjem igjen som en stille, lidt forlæst gut, med mindre by vaner, end man skulde ha trod, og faderen ønsket. Endrid var nemlig overhovedet ikke lærenem.

På denne gut blev der spekuleret både af kaptejnen og præsten, som hver havde utrolig mange døtre, - og hvis dette* var årsagen til den stigende opmærksomhed, som de viste Knut, så bedrog de sig overmåde slemt; for Knut ringeagtede i den grad et gifte med en fattig kaptejns- eller provstedatter uden fordannelse til at styre på en stor gård, at han ikke engang fandt det umagen værd at advare sønnen. Han havde det heller ikke behov; gutten indså ligeså godt som han, at ætten måtte op igjen i andet end velstand, og at den nu trængte blod af de med den i alder og anseelse jævnbyrdige ætter.

Men nu vilde ulykken, at gutten var lidt kejtet, når han for i slige ærender, så folk fik mistanke. Det kunde vel endda ha gåt; men han kom i ord for at fare efter gode gifter, og der ordet går, skyr bonden. Endrid selv mærkede det snart; ti var han ikke særdeles gløg, så var han til gjengjæld meget fintfølende. Han skjønnede, at det ingenlunde forbedrede hans stilling, at han kom byklædt og fantelært, som det hed. Og da der var noget bravt på

bunden af denne gut, gjorde krænkelsen, at han lidt efter lidt lagde både byklædningen og by-sproget til side og tog fat på sin fars umådelige gård som arbejdskar. Faderen skjønnede alt - ja, før gutten skjønnede det selv -, og han bad moderen lade som ingenting. De talte derfor ikke til gutten om giftermål, ingen lagde anderledes mærke til den forvandling, som foregik med ham, end at faderen bestandig kjærligere tog ham med op i sine planer med gårdbruget og det øvrige stel og efterhånden overlod styret af det første helt og holdent til sønnen. Han angrede det ikke.

Således gik gutten, til han var 31 år, øgede sin fars formue og sin egen erfaring og sikkerhed. I al denne tid havde han ikke gjort, nej, ikke den mindste tilnærmelse til at bejle til nogen jente i eller udenfor bygden, og nu begyndte forældrene at bli alvorlig bange for, at han ganske havde slåt det af sinde. Men det havde han ikke.

På nabogården levede i gode kår en familje af bygdens beste æt, flere gange indgiftet også i den gamle æt på Tingvold. Der vokste op en jente, som Endrid havde været god imod, fra hun var et lidet barn; ventelig havde han i al stilhed udset sig hende, ti kun et halvt år efter hendes konfirmation fridde han. Hun var da 17 år, og han 31. Randi, så hed hun, var ikke straks på det rene med, hvad hun skulde svare til dette; hun gik til forældrene med det, men disse overlod det ganske til hende selv. De mente, han var en brav mand, og at han, hvad formue angik, var det beste gifte, hun kunde få. Aldersforskjellen var stor, og om hun, ung som hun var, havde mod på den store gård og de mange for hende så ganske uvante forhold, måtte hun selv afgjøre. Hun skjønnede nok, at forældrene heller vilde, hun skulde sige ja end nej; men hun var virkelig ræd. Så gik hun over til hans mor, som hun altid havde syntes godt om. Hun tænkte, at moderen havde vidst om det, men så til sin forundring, at hun

intet vidste. Moderen blev så glad, at hun af al magt styrede hende til at sige ja. "Jeg skal hjælpe dig," sagde hun. "Far vil intet livøre ta; han har sit, og han vil ikke, at børnene skal ønske livet af ham. Her blir straks delt med alle, og det lille, som vi herefter skal leve af, får så deles, når vi er borte. Deraf kan du se, her er intet bryderi at påtage sig lige overfor os." Ja, Randi vidste jo, at Astrid og Knut var snille. "Og gutten," fortsatte Astrid, "er god og skjønsom." Ja, det havde Randi selv erfaret, hun var ikke ræd for at komme ud af det med ham, - når hun bare selv måtte strække til!

Et par dage efter var det afgjort, og var Endrid glad, så var hans forældre også; for dette var en agtet familje, og jenten var jo så vakker og Vitug, at bygden i det stykke kanske ikke havde bedre gifte. Brylluppet, som de gamle på begge sider samtalede om, blev bestemt til at holdes lige før høsten, for her var intet at vente efter.

Bygden tog imidlertid ikke denne tidende op således som vedkommende parter. Man fandt, at den unge, vakre jente havde "solgt sig." Hun var så ung, at hun vel neppe vidste, hvad gifte var, og den slu Knut havde skyndt på sønnen, før jenten endnu var færdig for frieri. Lidt af dette fik den unge jente høre, men Endrid var kjærlig, og var det på en så stille, næsten ydmyg måde, at hun ikke vilde bryde, men var dog lidt kjølig. Begges forældre havde vel også hørt et og andet, men lod, som alt var vel.

Brylluppet skulde holdes i stor stil, kanske just for at trodse snakket, og dette var af samme grund heller ikke Randi ukjært. Knuts omgangsvenner, præsten, kaptejnen, lensmanden, med hele deres store familje var også indbudne og skulde gjøre følge til kirken. Af den grund ønskede Knut ingen spillemand, - det var for gammeldags og bondsk; men Astrid holdt på, at slægtens slåt måtte føre dem til kirke og derfra tilbage til hjemmet; de havde selv været altfor lykkelige med den til ikke nu at opleve gjentagelsen på deres kjære barns højtidsdag. Knut befattede sig ikke meget med poesi og de dele; han lod konen bestemme. Brudens forældre fik altså et vink om, at spillemændene kunde bestilles, og den gamle slåt, som nu havde hvilet sig en stund, fordi denne del af ætten havde arbejdet uden sang, blev begjæret.

Bryllupsdagen lagde desværre til med et overhændigt høst-

regn. Spillemændene måtte gjemme felerne ned efter at ha spillet fra gårde, og de tog dem ikke op, før de kom så langt, at de hørte kirkeklokkerne. En gut måtte da stå bag på vognen og holde en regnhat over dem, og derunder

sad de sam-menkrogede mod hverandre og filede væk. Slatten klang ikke i sligt vejr, som venteligt kunde være, og det brudefølge, som kom efter, så heller ikke lysteligt ud. Brudgommen sad med brudgomshatten mellem benene og en sydvest på hodet; over sig havde han en stor skindtrøje, og en regnhat holdt han over bruden, som med det ene tørklæde over det andet, for at spare kronen og den øvrige stas, lignende mere en våd høsåte end et menneske. Således kom de, vogn efter vogn, mændene dryppende, kvindfolkene bortgjemte og indpakkede; det var et slags fortroldet følge, hvori der ikke såes et kjendt ansigt, men kun en del tvekrogede, sammenstuvede uld- og skindtuller. Den særdeles talrige almue, som stod og ventede på det rige følge, måtte le, i begyndelsen modstræbende, men senere højere og højere for hver vogn. Ved det store hus, hvor følget skulde stige af for at rette på pynten til kirkegangen, stod en kramkar, en løjerlig kar, som hed Aslak, på en høvogn, som var kjørt til side der i krogen ved bislaget. Han ropte, just som bruden blev løftet ud: "Nej, dyre død, om Ole Haugen sin brudeslåt vil låte idag, lel!"

Mængden lo, - om også de fleste bortgjemt; det blev bare derved des bedre følt, hvad alle tænkte og vilde skjule.

Da de fik tørklæderne af bruden, så de, at hun var hvid som et lagen. Hun gråt, forsøgte at le, gråt så igjen, - og så kom det med én gang på hende, at hun ikke vilde til kirke! Under det røre, som nu fulgte, måtte hun lægges på en seng i et siderum, ti hun overfaldtes af en gråd, som de blev rædde. Hendes værdige forældre stod hos, og da hun tiggede dem om at slippe for at gå i kirke, sagde de, at hun måtte gjøre, som hun vilde. Da så hun Endrid. Noget så ulykkeligt, ja hjælpeløst havde hun aldrig set, ti for ham havde deres foretagende havt fuld sandhed. Ved siden af ham stod hans mor; hun sagde intet, og ansigtet var ubevægeligt. Men tåre på tåre trillede ned ad det, øjnene hang ved Randis. Da lettede Randi sig op på albuerne, så en stund ret foran sig, mens hun hikkede efter gråden; "å nej!a sagde hun; "jeg går til kirken." Hun kastede sig atter bagover og gråt en stund bitterlig; men så stod hun op. Siden føjede hun til, at hun ingen musik

<^a 419mere vilde ha, og det blev, som hun vilde. Men de afskedigede spillemænd gjorde ikke historien bedre, da de kom ud blandt almuen.

Det var et sørgeligt brudetog, som nu gik mod kirken. Regnen gjorde jo, at brud som brudgom kunde dække sine ansigter for mængdens nysgjærrighed, til de kom ind i kirken; men de følte, at de løb spidsrod, og de følte, at deres eget store følge var ilde tilmode over at være narret med på et sligt spottens tog.

Den navngjetne spillemand, Ole Haugen, havde sin grav lige tæt ved kirkedøren. Stiltiende var den blevet fredet: en af slægten havde sat en ny hovedstav, da den gamle var rådnet i roden. Staven havde oventil form af et hjul, Ole havde selv forordnet den. Graven lå på et solbart sted, et mylder af vilde blomster grodde her. Enhver kirkesøgende, som engang havde stat ved denne grav, vidste fra en eller anden kjending, at en mand, som på statens kost havde samlet ind urter og blomster der i dalen og på fjældene omkring, havde fundet blomster på denne grav, som ellers ikke fandtes i miles omkreds. Dette gjorde, at bønderne, som ellers lidet ænsede, hvad de kaldte for "ugræs," følte nysgjærrig glæde ved disse blomster, kanske også nysgjærrig skyhed; nogle af blomsterne var ualmindelig fagre. Men da brudeparret gik her forbi, mærkede Endrid, som holdt Randis hånd, at det gøs i hende; ti det syntes hende, at Ole Haugen idag havde været oppe og spøgt. Straks efter begyndte hun igjen at gråte, kom altså gråtende ind i kirken og ledede s gråtende til sin stol. Således var i mands minde ingen brud kommen ind i denne kirke.

Hun følte, der hun sad, at hun nu stadfæstede det rygte, som gik, at hun virkelig var solgt. Den forfærdelige skam for forældrene, som lå heri, gjorde, at hun en stund blev kold og kunde holde gråden. Men for alteret kom hun ved en eller anden ytring af præsten atter i bevægelse, og straks stormede alt, hun idag havde gjennemgåt, ind på hende; det var hende en stund, som kunde hun aldrig mere se folk i øjnene, og allermindst sine forældre.

Hele resten er det samme op igjen, og derfor skal kun meddeles, at hun ikke kunde sidde tilbords med ved middagsbordet, og da hun var lokket og truet ned til kvældsbordet, ødelagde hun dette og måtte føres tilsengs. Brylluppet, som

420 &&skulde ha varet i flere dage, opløstes samme kvæld. "Bruden er ble't syg," hed det.

Skjønt ingen af dem, som sagde dette eller hørte det sagt, trodde det, så var det dog altfor sandt. Hun var ikke længer frisk, og hun blev ikke frisk. Og en følge heraf var, at deres første barn var sygeligt. Forældrenes hengivenhed for det blev naturligvis ikke mindre derved, at de begge forstod, de på en viss måde selv var årsag i barnets lidelser. De omgikkes ingen uden dette barn; til kirken kom de ikke, folk var de blevet rædde. I to år lod gud dem ha denne glæde hos barnet; men så tog han også den.

Den første tanke, de kunde finde sig tilrette i efter dette slag, var den, at de havde holdt for meget af barnet; derfor havde de tabt det. Og da de så fik et til, var det, som ingen af dem vovede at gi sig hen. Men barnet, som i begyndelsen også syntes sygt, kviknede til og var meget muntrere end det foregående, så det blev uimodståeligt for dem. De fik en ny, ren glæde istand; de kunde glemme, hvad der var hændt, når de sad hos det. Da barnet var to år gammelt, tog gud også det.

Enkelte mennesker er udvalgte af sorgen. Det er netop dem, som vi synes trænger mindst til den. Men det er også disse, som kan bære troens og forsagelsens vidnesbyrd sandest ud. De to her havde tidlig søgt gud sammen; herefter var deres eneste møde sat hos ham. Livet på Tingvold havde længe været tyst, nu blev det som i en kirke, før præsten træder ind. Arbejdet gik sin urokkelige gang, men mellem hver arbejdsstund havde de to en liden opbyggelsestime sammen, hvori de mødtes med hine hinsides. Det voldte ingen afbrydelse, at Randi kort efter det siste tab fik en datter; de to døde havde været gutter, og en jente var dem alt af den grund ukjær. Desuden vidste de ikke, om de skulde få beholde hende. Men den sundhed og glæde, som moderen havde nydt lige foran tabet af den siste gut, var kommet barnet, hun bar, tilgode; det viste sig snart at være en ualmindelig livlig jente med moderens fagre åsyn i knop. Fristelsen kom atter over de to ensomme folk til at sætte sig hen med barnet i håb og glæde; men det skjæbnesvangrn to-år var endnu ikke nåd, og da det nåddes, var det dem, som de kun havde fåt frist. De turde ikke.

De to gamle havde holdt sig meget afsides. Ti det sind,

som hine bar på, lod sig ikke nå af trøst eller andres glæde. Knut var desuden altfor verdsliglivlig til at sidde længe i en sørgestue eller stadig møde frem til opbyggelse. Derfor flyttede han over til et brug, han ejede, og som han hidtil havde pagtet bort; nu tog han det selv og indrettede det så let og vakkert for sin kjære Astrid, at denne, som dog helst vilde ha været på Tingvold, blev, hvor han var, og lo med ham i stedet for at gråte med børnene.

Da var Astrid en dag over hos svigerdatteren; hun så den lille Mildrid, og hun så, at barnet gik ganske for sig selv; moderen turde neppe røre ved hende. Hun så, da faderen kom ind, samme sørgmodige tilbageholdenhed mod hans eget, eneste barn. Hun dulgte sine tanker; men da hun kom hjem til sin egen, kjære Knut, lagde hun ud for ham, hvor galt det stod til på Tingvold; der var nu deres plads. Lille Mildrid måtte ha nogen, som turde være glad i hende; for der vokste noget så fint og fagert op for slægten i dette barn. Knut toges af hendes livlige iver, begge de gamle pakkede sammen og flyttede hjem.

Mildrid kom altså over til besteforældrene, og de to gamle lærte forældrene at elske hende. Men da Mildrid var fem år, fik de nok en datter, som de kaldte Beret, og dette gjorde, at Mildrid holdt mest til hos de gamle.

Nu turde de skræmte forældre atter begynde at tro på livet! Hertil bidrog ikke lidet den ændrede stemning rundt om dem. Efter tabet af det andet barn så folk altid, at de havde grædt, men aldrig, at de gråt; deres sorg var ganske stille.

Det vakre, gudfrygtige liv på Tingvold havde holdt tjenerne fast ved stedet, og idel lovord over husbondsfolket gik ud derifra. De fik selv følelsen heraf. Både slægt og venner begyndte at søge dem og blev ved, selv om Tingvold-folket ikke gjorde gjengjæld.

Men ved kirken havde de endnu ikke været siden hin bryllupsdag! De tog nadveren hjemme, de holdt selv sin opbyggelse. Men da de fik den anden jente, ønskede de selv at stå fadder, og da vågede de sig for første gang til kirke. Da søgte de sine barns grave sammen, da gik de forbi Ole Haugens sammen uden ord eller bevægelse, og hele almuen viste dem ærbødighed. Men for sig selv vedblev de at leve, og en from stilhed lå over deres gård.

422Her hos farmors sang lille Mildrid en dag brudeslåtten. I stor forskrækkelse stansede den gamle Astrid sit arbejde og spurte, hvor i alverden hun havde lært den. Barnet svarede, at hun havde lært den af hende.

Gamle Knut, som sad inde, kom i god latter; ti han vidste jo, at Astrid havde for vis at nynne på den, nar hun havde stillesiddende arbejde. Men nu blev lille Mildrid bedt af begge om aldrig at synge den, når forældrene hørte. Et barn spørger jo gjærne: "hvorfor?" Men på sine spørsmål fik hun intet svar. Da hørte hun, at den nye gjætergut sang den, mens han en kvæld huggede ved. Dette sagde hun til farmor, som også havde hørt det; men denne svarede bare: "Å, han blir ikke gammel her!" - og dagen efter måtte han ganske rigtig gå. Der blev ingen grund sagt ham; men han fik betaling og afsked. Nu blev Mildrid så spændt, at farmor måtte prøve at fortælle hende brudeslåttens historie. Den otteårige lille fattede den godt, og hvad hun ikke fattede den gang, gik senere op for hende. Den fik en indflydelse på hendes barndomsliv, som intet andet havde havt eller kunde få; den grundlagde forholdet til forældrene.

Barn har utrolig tidlig skjøn på og deltagelse for den, som ikke er lykkelig. Mildrid følte, at hos forældrene skulde det være stille. Det var ikke tungt at efterkomme; ti de var så milde, talte så uafladelig, men stille til hende orn den store barneven i himlen, at det lagde et trylleskjær over stuen. Men brudeslåttens historie gav hende en rørende forståelse af, hvad forældrene havde gjennemgået. De såre minder gik hun varsomt forbi og lagde en tilbageholdt, men inderlig kjærlighed for dagen i det, som hun turde dele med dem, og det var deres gudsfrygt, deres sandhed, deres stilhed, deres arbejds-somhed. Efterhånden som Beret vokste til, lærte hun det samme; ti kvindens opdragerkald er vågent lige fra barndommen af.

Hos besteforældrene strømmede det liv, som ikke fik slå ud i stuen. Her blev sunget og danset, her blev leget og fortalt eventyr. Og således deltes da søstrenes tid i opvæksten mellem den dybe hengivenhed for deres tungsindige forældre i den stille stue og det glade liv i besteforældrenes; men så lempelig deltes det, at det var forældrene, som bad dem gå til de gamle og more sig, og de gamle, som bad dem gå ind igjen "og rigtig være snille jenter."

Når en jente i alderen mellem 12 og 16 år tar en søster i alderen mellem 7 og 11 op i sin hele fortrolighed, får hun til gjengjæld en stor hengivenhed. Men den lille blir gjærne lidt for voksen af det. Mildrid selv derimod vandt meget ved at være overbærende, trøstefuld, meddelende, modtagende, og hun vandt forældrenes og besteforældrenes stille glæde.

Der er ikke mere at fortælle, før Mildrid kom i sit femtende år; ti da døde gamle Knut, hurtigt og let. Overgangen fra, at han sad og spøgte i stuen, til han lå lig, var så godt som ingen.

Det skjønneste, farmor siden vidste, var at ha Mildrid på barneskamlen ved sine fødder, som de var vante til, fra Mildrid var liden, og da enten selv at fortælle om Knut eller at få Mildrid til at småtralle brudeslåtten. I dens toner så Astrid hans kraftige, mørke hode dukke op i hendes barndom; i den kunde hun følge ham i lierne over gården, hvor han blæste slatten som gjæter; i den kjørte hun til kirke ved hans side, - i den levede hans muntre, kloge billede klarest op igjen! Men i Mildrids sjæl begyndte den at røre sig på en ny måde. Mens hun sad og sang for farmor, spurte hun sig selv: Skal den nogensinde spilles for mig?

Fra den stund spørsmålet var rejst, voksede det; slatten havde en stiltstrålende lykke. Hun så en brudekrone blinke i dens solskin, den gav en lang, lys fremtid at kjøre frem i. Seksten år - og hun spurte sig selv. "Skal jeg - ja, skal jeg nogensinde selv kjøre frem efter den, og far og mor efter mig, forbi en almue, som ikke ler, stige glad af, hvor mor gråt, gå forbi Ole Haugens blomstrende grav og op til altret i skinnende fryd, så far og mor får oprejsning!" -

Dette var den første række tanker, som hun ikke trodde til Beret. Efterhånden blev det flere. Beret, som nu gik i sit tolvte år, mærkede nok, at hun blev mere alene, men fattede ikke rigtig, at hun efterhånden var sat udenfor, før en anden var flyttet ind i hendes rettigheder. Det var den 18-årige, netop forlovede Inga, deres søskenbarn fra nabogården. Når hun så de to slyngede i hverandre, som unge jenter gjærne gar, hviskende og leende bortover

markerne, kunde hun kaste sig ned og gråte af skinsyge.

Mildrid gik til konfirmation; der lærte hun at kjende jævnaldrende, og nogle af dem kom om søndagen op til Tingvold. De holdt til ude på markerne eller i farmors stue. Tingvold

havde }o været et lukket, men forventningsfuldt sted for ungdommen. Der kom dog heller ikke nu andre end de, som havde et vist stilfærdigt lag; ti det kunde ikke nægtes, at der var noget dæmpet over Mildrid, som kun tildrog enkelte.

På denne tid var megen sang oppe blandt ungdommen. Sligt er aldrig tilfældigt; men det har dog sine tider, og disse tider har da igjen sine forsangere. Blandt disse var, mærkværdigt nok, atter en af Haugeslægten. I et folk, hvori engang, om også for mange hundrede år siden, næsten hver mand og kvinde har i sangen søgt og fundet udtryk for, hvad de stærkest levede og tænkte, og har selv kunnet lage det vers, der bar udbruddet, - der kan kunsten aldrig uddø anderledes, end at i et andet bygdelag må den leve endnu og kan let vækkes, hvor den nu ikke mere høres. Men i denne bygd var meget blevet digtet og meget sunget i umindelige tider; det var ikke af intet, ej heller for intet, at Ole Haugen netop var født her. Hans søns søn var den, som nu igjen havde fåt tonen. Ole Haugens søn havde været så meget yngre end den datter, som blev giftet ind på Tingvold, at denne som gift havde stat fadder til ham. Efter mange skjæb-nens omskiftelser havde han som meget gammel mand fåt faderens selvejerplads under fjældet, og, forunderligt nok, da først havde han giftet sig. Han fik flere barn og deriblandt en gut, som kaldtes Hans, og denne syntes at ha bestefaderens evne, dog ikke egentlig for felespil, skjønt han spillede, men snarere for at synge gamle og tildels lage nye viser. Sansen for dem øgedes ikke lidet derved, at så få kjendte ham selv, skjønt han levede midt iblandt dem. Ja, der var ligefrem ikke mange, som havde set ham. Sagen var den, at hans gamle far havde været skytter, og hans sønner var ikke store, før oldingen sad på bakken og lærte smågutterne sine at lade og at sigte. Hans glæde skal ha været overmåde stor, da de med geværet kunde tjene ind det krudt og de hagl, som de skjød væk. Længre kom han ikke med dem. Deres mor døde en stund efter ham, så børnene måtte skjøtte sig selv, og det gjorde de. Gutterne gik på skytteri, og jenterne drev pladsen under fjeldet. De vakte opsigt, når de en enkelt gang viste sig i dalen; men det var ikke ofte, for om vinteren var det uvejsomt for dem, så de lod sig nøje med de ture til bygden, som måtte foretages for at få solgt eller fragtet frem deres vildt, og om sommeren lå de på fjældene med rejsende. Pladsen lå højest af alle

gårde i bygden; den var berømt for at ha hin rene fjeldluft, som kan helbrede brystsvage og nerveslidte folk bedre end noget hidtil kjendt lægemiddel; derfor lå der hvert år fuldt af folk fra by og udland oppe hos dem. De byggede flere stuer; men fulde blev de alle. Fra fattigt, ja kummerligt fattigt folk havde denne søskenfamilje derved svunget sig op til velstand. Omgangen med alle de fremmede havde givet dem et særeget præg; de kunde endog lidt af fremmede sprog. Hans havde for flere år siden kjøbt pladsen af sine søsken, så det hele gik i hans navn; han var på denne tid 28 år.

Hos slægten på Tingvold havde ingen af dem sat sin fod. Endrid og Randi Tingvold gjorde sig det visselig ikke op; men de tålte ligeså lidt, at noget navn derfra blev nævnt, som de tålte slatten. Børnenes fattige far havde ved lejlighed erfaret det, og Hans havde derfor forbudt sine søsken at søge did. Men Tingvoldsjenterne, som var glade i sang, længtes utrolig efter ham og følte skam ved, at forældrene havde forsømt slægten. I de ny kvindfolkelag på gården blev spurt og fortalt mere om Hans Haugen og hans søsken end om noget andet.

I denne dejlige, sang- og selskabsfyldte tid blev Mildrid konfirmeret, henved 17 år gammel. En stund forud havde alt været stilt; en stund efter var det ligeså. Men til våren eller rettere sommeren skulde hun som alle jenter, når de var konfirmerede, ligge på sæteren med buskapen. Hun glædede sig utrolig! Hendes forlovede veninde Inga skulde ligge på nabosæteren.

Beret skulde så følge med til sæteren, og Mildrids længsel tog også hende. Men da de kom på sæteren, hvor

Beret blev fuldt optagen af alt det uvante, havde Mildrid samme uro. Stundesløst arbejde med kreaturerne og mælkestellet, - men den lange tid, hun fik tilovers, kunde hun ikke gjøre sig tillågs. I timevis var hun hos Inga og hørte om hendes kjære-ste, men i mange dage vilde hun så ikke derhen. Kom Inga til hende, var hun glad og kjærlig, som angrede hun sin tro-løshed, - men blev derpå snart kjed hende. Beret talte hun sjældent med, og ofte, når Beret talte til hende, fik hun intet andet svar end ja og nej. Beret gik gråtende op efter buskapen og slog følge med gjæterne. Mildrid følte, at der var noget i alt dette, som var gåt istykker; men hun kunde med sin beste vilje ikke få det sammen igjen.

Så sidder hun en dag i nærheden af sætervolden. Nogle gjeder havde set sin kans til at lure sig fra småfæflokken, og hun måtte passe på dem. Det var om formiddagen på en varm dag, hun sad i skyggen under en hej med småskog og birk; hun havde kastet trøjen af sig og taget bindingen fat. Hun ventede Inga. Det ruslede bag hende. "Der kommer hun," tænkte hun og så op.

Men en sværere støj opstår, end Inga synes hende at kunne gjøre, småbuskene brydes ned og knækkes, Mildrid blegner og rejser sig - og ser noget låddent og et par blink derunder; det må være et bjørnehode! Hun vil skrige, men kan ikke få målet op; hun vil springe, men kan ikke røre sig. Da hævede hint sig helt op, det var en høj, bredskuldret-mand med lådden hue og gevær i hånden. Han stansede tvært i små-skogen og så på hende. Et skarpt øje, men som straks skiftede, - han gjorde nogle skridt frem, et byks, og stod på marken ved siden af hende. Noget rørte ved hendes ben, hun gav et skrig; det var hans hund, som hun ikke havde set før nu.

"Huf!" sagde hun; "jeg trodde mest, det var en bjørn, som brød ned småskogen, derfor er jeg ble't skræmt." Hun prøvede at le.. "Ja, det er ikke frit," sagde han, og han talte påfaldende sagte; "Kvas og jeg var just på spor efter en bjørn; men nu har vi tabt det, - og er det noget vardøger,1 som følger mig, så er det bestemt en bjørn." Han smålo. Hun så på ham. Hvad er dog dette for en kar? Høi, bredskuldret; øjnene skiftede bestandig, så hun kunde ikke se i dem, og så stod han hende for nær, skudt op af jorden som han var med børse og bikkje; hun følte trang til at sige: "Gå fra mig!" men i dets sted gik hun selv et par skridt tilbage og spurte: "Hvem er du?" for hun var virkelig ræd. "Hans Haugen," svarede han åndsfraværende; for han lagde mærke til hunden, som åbenbart havde fundet sporet igjen. Han vendte sig hurtig mod hende for at sige farvel; men da han skulde se, stod jenten der, rød over kinder, hals og bryst, dryppende rød. "Nu da!" sagde han forundret. Hun vidste ikke, hvor hun skulde hen, om hun skulde springe eller vende sig eller sætte sig; - "hvem er du?" spurte han. Men én gang til blev hun

1 Den gamle tro, at hver mand har sit vardøger i følge med sig (usynligt, dyr, som udtrykker hans væsen), er endnu hyppig iblandt bønderne.

skyllende rød; ti at sige ham, hvad hun hed, var jo at sige ham det altsammen. "Hvem er du?" spurte han én gang til, som var det det naturligste spørsmål af verden og fortjente dog svar, - og hun kunde jo ikke vægre sig, hun følte skam over sig selv og forældrene, at de havde forsømt sin egen slægt, men navnet måtte siges; "Mildrid Tingvold," hviskede hun og brast i gråd.

Det var sandt: nogen af Tingvold-folket havde han med sin gode vilje neppe hilst på. Men dette, som nu skede, var andet, end han havde tænkt sig; han satte et par store øjne på hende. Der svævede noget forbi hans hukommelse om, at moderen havde grædt så i kirken den dag, hun blev viet; kanske det ligger til den slægten, tænkte han og vilde bort fra det. - "Du får undskylde mig, om jeg har skræmt dig," sagde han og gik efter hunden; det 'bar hastig opover hejen.

Da hun vovede sig til at se op, havde han netop nåd kammen og vendte sig om og så på hende. Det var kun i et øjeblik, for i det samme gjødde hunden på den andre siden, det gav et sæt i ham, geværet op og afsted. Mildrid stod endnu og så did, hvor han havde stat, da et skud skræmte hende. Skulde det være bjørnen? Skulde den ha været hende så nær? - Og afsted kløv hun, hvor han nylig havde kløvet, og stod, hvor han havde stat, skyggede for øjnene med hånden i solen, og - ganske rigtig: halvt bag et krat lå han på hug over en stor bjørn! Før hun vidste det, havde hun hoppet ned til ham: han lo imod hende, og han fortalte, men bestandig med lav, myg røst,

hvorledes det kunde være gåt til, at de havde tabt sporet, siden han dog fandtes her; han fortalte, hvorfor hunden ikke havde kunnet få vejre bjørnen, før han kom lige på ham, - og under dette havde hun glemt gråden og undseelsen, og han draget kniven; han vilde flå den straks. Kjødet var på dette lejte ingenting til, han vilde straks grave det ned; men huden vilde han ta med. Og hun holdt i, og han flådde; siden sprang hun til sæteren efter øks og spade til ham, og skjønt hun var ræd bjørnen, og skjønt den lugtede ilde, blev hun ved at hjælpe ham, til han var færdig. Da var det blevet over middag, og han bød sig selv til at spise med hende. Han vaskede både sig selv og hunden, hvilket var et drygt arbejde, og da han var færdig, satte han sig ind til hende i boden; ti hun var til sin skam ikke færdig endnu. Han

pratede om et og andet, let og hyggeligt, men meget lavmælt, som de folk gjærne gjør, der færdes så meget alene. Mildrid gav de knappeste svar, hun kunde; men da hun sad lige over for ham ved bordet, kunde hun hverken tale eller spise, så der ofte blev stilt. Da hun var færdig, vendte han sig på krakken, stoppede og tændte en snadde. Han var også blevet noget mere fåmælt, og om lidt rejste han sig. "Jeg har langt hjem," sagde han, og idet han gav hånden ud, lagde han endnu sagtere til: "Sidder du hver dag der, du sad idag?" Han holdt hånden lidt, som ventede han svar. Hun turde ikke se op, end sige svare. Da følte hun, han trykkede rask til; "tak for idag!" sagde han sagte, og før hun endnu kunde samle sig, så hun ham med bjørnehuden over skulderen, geværet i hånden, hunden ved siden gå bort over lynget. Hun så ham mod luften; ti fjældene lå til siden; hans lette kraftige gang bar ham raskt bort; hun gik ud og så efter ham, til han var forsvundet.

Nu først lagde hun mærke til, at hendes hjærte slog, så hun måtte presse hænderne over det. En stund efter, og hun lå på græsvolden med ansigtet på sin arm, - og på det aller-nøjagtigste eftergik hun dagens hændelser. Hun så ham dukke op i småskogen over hende, hun så ham stå skulderbred, med det snart skiftende øje lige foran sig; hun følte overtaget og sin egen frygt og den skamfulde gråd; hun så ham på hejkammen mod solen, hun hørte skuddet, hun stod på knæ foran ham, mens han flådde, hun hørte op igjen hvert ord, han sagde; og hans lave stemme, som lød så fortrolig, at det tog i hende, når hun tænkte på den, - den hørte hun igjen fra krakken foran gruen, mens hun kogte, og foran bordet mens hun spiste; hun kjendte, at hun da ikke længer turde se ham i øjnene, og hun kjendte, at hun tilsist også havde gjort ham forlegen, for han taug. Hun hørte ham tale en gang til, da han tog hendes hånd, og hun kjendte håndtrykket, - det gik hende endnu lige ned i foden! Hun så ham gå bort over lynget, gå, gå! - Kom han nogensinde igjen? Sådan som hun havde båret sig ad, - umuligt! Nej, hvor var det ikke stærkt, skjønt, selvhjulpet, alt det, hun havde set af ham, - og hvor var det ikke dumt og ynkeligt, alt det, han havde set af hende! Ja, ynkeligt fra første skrig for hunden til skamrødmen og gråden, fra den klodsede hjælp, hun gav ham, til maden, sgm hun ikke tidsnok fiK færdig! Og at hun ikke kunde

svare, ja, ikke engang, når han så på hende, - og så tilsist, da han spurte, om hun sad hver dag under hejen, at hun da ikke sagde nej, for hun sad jo ikke hver dag under hejen! Var ikke hendes taushed, som om hun bad, stiltiende bad ham se efter? - Hele hendes jammerlige hjælpeløshed - måtte den ikke mistydes på samme måde?------Å, hvor hun skammede sig! Det brændte over hendes legeme, især i ansigtet, som hun grov dybere og dybere ned, - og så atter manede hun frem det hele billede, hans herlighed og hendes ynkelighed, og derpå skammen endnu stærkere!

Endnu da bjælderne meldte, at buskapen kom, lå hun der, men skyndte sig nu og lagede til. Beret, som kom, så straks, at her var noget på færde; ti Mildrid gav bagvendte spørsmål og svar og bar sig i det hele så tullet ad, at Beret flere gange stansede og så! Og da de skulde spise tilkvælds, og Mildrid sagde, at hun ikke kunde spise, og i stedet satte sig udenfor, fejlede det bare, at Berets øren skulde bøje sig fremover, for at hun fuldkommen, skulde ligne en jagthund, som blir var. Beret spiste og klædte sig af, de lå i samme seng, og da Mildrid ikke kom, stod Beret oftere sagte op og så, om søsteren endnu sad der, og om hun sad alene. Jo, hun sad der, og altid alene. Klokken blev 11, den blev 12, den blev l, og Mildrid sad ude, og Beret sov ikke. Hun lod rigtignok så, da Mildrid endelig kom, og Mildrid for så stilt, så stilt; men søsteren hørte hende sukke, da hun var kommen til sengs, hun

hørte hende bede sin sædvanlige aftenbøn så tungt, hørte hende hviske: "Å, hjælp mig med dette, kjære, kjære gud!" "Hvad skal han hjælpe hende med?" tænkte Beret. Hun kunde ikke få sove, hun hørte også søsteren forgjæves lægge sig tilrette for søvnen, nu på den ene, nu på den anden side; hun så hende tilsist rent opgivet at skyve til åklædet og lægge hænderne under hodet og med åbne øjne at stirre ud for sig. Mere så eller hørte hun ikke, for nu sovnede hun. Da hun den næste morgen vågnede, var søsteren ikke længer i sengen. Hun sprang op; solen var højt på himlen, buskapen var længst på færde. Hun fandt sin mad sat af, skyndte sig at spise og gik ud og fandt Mildrid i arbejde; men hun så medtaget ud. Beret sagde hende, at hun straks vilde finde buskapen og følge med. Den andre svarede ikke, men gav hende et blik, omtrent som hun takkede. Beret grundede en stund og gik.

Mildrid så sig om; jo, hun var alene. Da skyndte hun sig

med at sætte koppene tilrette, med resten fik det gå, som det kunde. Hun vaskede og redte sig og skyndte sig til boden for at bytte klæder, tog sin binding og gik hen imod hejen.

Hun havde ikke den ny dags ny styrke, for hun havde jo næsten ikke sovet og så godt som intet spist på et døgn. Hun gik i en eneste drøm, og det var, som hun ikke kunde få klarhed i den, før hun kom på den plads, hvor hun havde siddet igår.

Men hun havde ikke vel sat sig der,før hun tænkte, om han kom og fandt mig her, han måtte jo tro? - Hun rejste sig uvilkårlig. Da så hun hans hund på hejen; den stansede og så på hende, hoppede nedover og kom logrende. Alt hendes blod stansede. Der! Der stod han med geværet i solen netop som igår; han var idag kommen en anden vej! Han smilte mod hende, stod en stund tøvende, så kløv han nedover og stod snart foran hende, Hun havde givet et let skrig, og så var hun sunken i sæde. Hun var med al sin magt ikke istand til at rejse sig, bindingen faldt, hun vendte sit ansigt bort. Han mælede ikke. Men hun hørte, at han lagde sig i græsset lige foran hende med øjnene op imod hendes, og hunden så hun på den anden side med øjnene på ham. Hun følte, at skjønt hun sad bortvendt, kunde han nu se hendes rødme, hendes øjne, hendes ansigt. Hans hastige åndedrag jog hendes op; hun trodde, hun kjendte hans ånde over sin hånd; men hun turde ikke røre sig. Hun ønskede ikke, han skulde tale, og dog var det forfærdeligt, at han taug. Han måtte jo skjønne, hvorfor hun nu sad der, og større skam end den, hun sad i, var ikke følt. Men det var heller ikke rigtigt af ham, at han var kommen, og endnu urigtigere, at han nu sad der. Da blev en af hendes hænder taget og holdt fast, og så en til, hun måtte vende sig lidt ved det, - og god og stærk drog han hende lempelig til sig med øje og hånd. Hun gled ned på marken ved hans side, således at hendes hode faldt ind til ham. Hun kjendte ham stryge hendes hår med den ene hånd, men hun vovede ikke at se op. Hele hendes færd var for dybt uværdig, - og så kom hun i den heftige gråd! - "Ja, gråt du, så skal jeg le," sagde han; "for det, som er hændt os to, er både til at le og gråte over!" Men hans stemme dirrede. Og nu hviskede han ned over hende, at han igår, da han gik fra hende, bare kom hende bestandig

nærmere. Og dette var blevet så stærkt, at da han kom frem til sin fjældhytte, kunde han ikke andet end lade tyskeren, sin fælle, skjøtte sig selv og drev afsted til fjælds. Således havde han inat dels siddet, dels gåt i højfjældene; han havde været hjemme til åbit, men afsted igjen. Han var 28 år, og altså ingen smågut; men det kjendte han, at enten måtte den jenten bli hans, eller det gik ikke. Han drev hen til det sted fra igår, han tænkte ikke at træffe hende, men at sidde der for sig selv en stund. Da han så hende, blev han først ræd, men skjønte så, at hun måtte ha det som han, og da var det straks afgjort, at han måtte prøve sig for, - og da han så, at hun virkelig havde det som han, så, -r- ja, så, -, og han løftede hendes hode op, og hun gråt ikke, og hans øjne havde stor glans, og hun måtte se i dem, og hun blev rød og bøjede sig. Men han talte igjen med den hviskende, myge røst. Solen stod i trætoppene over lien, bjørkene sitrede i en let bris, fugle-snakket blandedes med surlet af en bæk i stenrøjsen ved deres side. Hvor længe de sad der hos hverandre, førte ingen regning med; men hunden var det, som skræmte dem begge op. Den havde gjort flere rejser omkring og havde atter hver gang lagt sig på sin plads; men nu sprang den gjøende nedover. De sprang begge op og stod en stund og lyttede. Men der viste sig

ingenting. De så atter på hverandre, og da tog han hende på sin arm. Hun havde aldrig været båret, siden hun var barn, og der var noget ved det, som gjorde hende hjælpeløs. Han var hendes værn, hendes fremtid, hendes evige lykke, hun måtte lyde sin følelse. Der blev ikke talt. Han holdt, og hun holdt. Han gik med hende did, hvor han først havde siddet; der satte han sig og tog hende varsomt ned ved siden af sig. Hun bøjede sit hode dybere ned og bort for ikke at komme til at sees af ham nu, da hun var så tagen. Han vilde just vende hende mod sig, da der lige foran dem blev ropt: "Mildrid!" ret med et foruridringsrop. Det var Inga, som havde fulgt frem efter hunden. Mildrid sprang op, hun så på veninden et glimt af et øjeblik, gik så til hende, lagde den ene arm om hendes hals og sit sode på hendes skulder. Inga tog om hende; "hvem er han?" hviskede hun, og Mildrid kjendte, hvor hun skalv. Men Mildrid rørte sig ikke. Inga vidste jo, hvem han var, for Inga kjendte ham; men hun turde ikke tro sine egne øjne! Da kom Hans nærmere. "Jeg tænkte, du kjendte mig,* £agde han rplig; Jeg er Hans Haugen." - Ved

at høre hans røst løftede Mildrid sit hode. Han gav hånden ud, og hun gik hen og tog den og så på veninden med skam og glæde i højrød blanding.

Hans tog sit gevær og sagde farvel, idet han hviskede til Mildrid: "Du kan skjønne, jeg kommer snart igjen efter dette!" - Begge fulgte ham ned til stølen og så ham gå, der han gik igår. De stod, så længe de kunde se; Mildrid lænede sig til Inga, og denne følte, hun skulde ikke røre sig og ikke tale. Men da hun bøjede sig bort, ludede Mildrid sit hode mod Ingas skulder; "spørg mig ikke om noget," sagde hun, "for jeg kan ikke fortælle det." Hun stod en stund ind ved hende, og så gik de til boden. Der huskede Mildrid, hun havde ladet alting ufærdigt efter sig, og nu hjalp Inga hende. Under arbejdet talte de ikke synderligt med hverandre, i alle fald ikke om andet end arbejdet.

Hun satte frem nogen middagsmad, men kunde selv så lidet spise, skjønt hun følte trang både til mad og søvn. Inga forlod hende, så snart hun kunde; hun så, at Mildrid helst burde være ene. Da Inga var gåt, lagde Mildrid sig også på sengen og skulde just sove. Endnu engang vilde hun dog ta frem af dagens hændelser noget, han havde sagt, og som var det dejligste. Hun kom derved til at spørge sig selv, hvad hun svarede på dette. Og da stod det for hende, at hun havde ikke sagt et ord, - nej, under hele deres møde ikke et eneste ord! Hun rejste sig i sengen. Han måtte ikke ha gåt mange steg alene, før også han havde mærket det, - og hvad vilde han så tænke? At hun var et menneske, som gik viljeløst i søvne! Hvorledes kunde han i længden drages til hende? Det var også først, da han var kommen fra hende, han kunde finde ud, at han holdt af hende; - hun bævede for, hvad han måtte finde ud idag. - Hun satte sig atter udenfor som igår.

Mildrid havde jo sit liv igjennem været vant til at passe på sig selv; hun havde gåt i så vare forhold. Derfor fandt hun i alt, hun i dette døgn havde gjort, hverken takt eller overvejelse, neppe ærbarhed. Hun kjendte ikke af bøger eller omgang noget sådant; hun så med bondens syn, og ingen har strængere vedtægter. Det er sømmeligt at dæmpe sin følelse; det er ærbart at være sen med dens ytring. Hun, som fremfor nogen sit liv igjennem havde været det og derfor nydt alles agtelse, hun havde på en eneste dag overgivet sig til en mand,

hun aldrig før havde set! I længden måtte jo netop han dybest overse hende! Når det ikke engang lod sig fortælle, endog til Inga, - hvad måtte det så ikke være?

Da Beret kom med de første klokkelyd fra buskapen i det fjærne, fandt hun søsteren ligesom uden liv foran boden. Hun stod, til Mildrid var nødt til at løfte hodet og se på hende. Mildrids øjne var forgrædte, hele hendes udtryk lidende. Men det udtryk forvandlede sig, da hun så på Beret; ti Berets åsyn var oprørt; "hvad fejler dig?" udbrød hun. "Ingenting!" svarede Beret og blev stående med så ufravendte øjne på Mildrid, at denne måtte slå sine ned, vendte sig og rejste sig for at lage til. De mødtes ikke før ved kvældsmaden, hvor de sad lige over for hverandre. Da Mildrid ikke selv var god til at spise mere end et par skefulde, så hun nu og da åndsfraværende på de andre, men helst på Beret, som aldrig blev færdig. Hun spiste ikke, hun slugte som en sulten hund. "Har du

ikke fåt mad idag?" spurte Mildrid. "Nej," svarede Beret og blev ved. Mildrid igjen om en stund: "Har du ikke fulgt med gjæterne?" - Nej," svarede både hun og begge gjæterne. I disses nærvær vilde Mildrid ikke spørge videre, og senere gjorde hendes eget syge sind hende så lidet skikket til at passe på søsteren, også, som hun syntes, så lidet værdig. Dette blev kun et tillæg til de nagende bebrejdelser, som hun lod gå med slag forbi sin sjæl, én for én, der hun i kvælden og natten sad udenfor på sin plads ved boden.

I den blodrøde kvæld, i den isgrå nat ingen fred og slet ingen trang til søvn. Det arme barn havde aldrig før været i nød. Å, hvor hun bad! Hun slap, og hun tog på igjen, hun brugte bønner, som hun kunde, og hun brugte egne ord, og aldeles udmattet tog hun endelig sengen. Der samlede hun igjen hele sit hjærte, men hun havde ingen styrke længer; hun kunde bare ta op igjen: "Hjælp mig! Kjære, herre gud, å, hjælp mig!" - og hun vedblev med det, snart svagt, snart højt: for hun stred, om hun skulde slippe ham eller ej. Da skræmtes hun, så hun gav et skrig; ti Beret havde lynsnart rejst sig på knæ og stod over hende; "hvem er han?" hviskede hun, hendes store øjne sprudede ild, og hendes hede ansigt, korte åndedræt viste et stort sindsoprør. Mildrid, underkastet af sin selvpinsel, udmattet på sjæl og legeme, kunde ikke svare; hun var blevet så skræmt, at hun vilde gråte. "Hvem er han?" truede den andre, nærmere ved hendes ansigt; "det nytter dig

ikke at gjemme det længer; jeg har idag set eder hele tiden!" Mildrid holdt armene over sig som til forsvar; men Beret tog i dem og bøjede dem ned: "Hvem er han, siger jeg!" - hun så hende lige ind i øjnene. "Beret, Beret!" klagede den andre; "har jeg andet end været god imod dig, fra du var liden? Hvorfor er da du slem mod mig, nu jeg har det ondt?" - Beret gav armene fri, ti søsteren gråt. Men Berets ånde brandt, og åndedrættet gik, som skulde hun sprænges. "Er det Hans Haugen?" hviskede hun. Åndeløs stilhed opstod. "Ja," hviskede endelig søsteren og gråt. Da tog Beret hendes armer ned en gang til; hun vilde se hendes øjne; "hvorfor har du ikke sagt mig det, Mildrid?" spurte hun med samme brændende iver. - "Beret, jeg har jo ikke set ham før igår. Og straks jeg så ham, gav jeg mig hen til ham; det er jo det, som piner mig, så jeg tror, jeg må dø!" - "Har du ikke set ham før igår?" skreg Beret i højeste overraskelse, ja vantro. - "Ikke i mit liv," svarede Mildrid stærkt. "Kan du tænke dig en sådan skam, Beret!" Men da kastede Beret sig over hende og tog hende om halsen og kyssede hende; "søde, søde Mildrid, hvor det er dejligt!" hviskede hun og gnistrede af fryd; "nej, hvor det er dejligt!" gjentog hun og kyssede hende, "og hvor jeg skal tie, Mildrid!" hun knugede hende ind til sig, rejste sig derpå igjen. - "End du, som trodde, at jeg ikke kunde tie!" og hun faldt i pludselig bedrøvelse. "Jeg ikke tie, når det var noget om dig, Mildrid!" Hun gråt. "Hvorfor har du glemt mig på der siste? Hvorfor har du taget Inga for mig? Å, hvad sorg du har voldt mig! Når du vidste, hvor jeg holder af dig, Mildrid!" og hun gjemte sig hos hende. Men søsteren tog nu og kyssede hende, og så forsikrede hun, at hun havde ikke tænkt over det før nu, og hun skulde aldrig mere skyve hende tilside, og hun skulde just tro sig til hende, som var så god og sand, - og hun klappede hende igjen. Beret rejste sig atter på knæ; hun måtte se søsterens øjne i sommernattens lys, som alt tog på at rødme af morgenen. "Mildrid, hvor han er vakker!" var hendes første strålende udrop. "Hvorledes kom han? Hvorledes så du ham først? Hvad så' han? Hvorledes gik det til?" - Og hvad Mildrid for nogle timer siden trodde ikke kunde fortælles noget menneske, det fortalte hun nu søsteren; hun blev afbrudt ved, at Beret engang imellem kastede sig over hende og trykkede sig ind til hende; men Mildrid fik derved bare endnu mere fryd

af at fortælle; de lo, og de gråt; søvnen var gåt dem af minde, solen fandt dem således, den ene liggende eller støttende sig på albuen, henrevet af'sit eget eventyr, den andre på knæ foran hende med halvåben mund, tindrende øjne og nu og da i jubel kastende sig over søsteren.

De stod op sammen og gjorde sit arbejde sammen, og da de var færdige hermed og kun for et syns skyld havde spist, klædte de sig begge sammen til mødet. Han måtte jo snart komme! Begge satte de sig i sin højtidsdragt under hejen, og Beret synte hende, hvor hun havde ligget igår; - hunden havde ofte været borte hos hende. Den ene søsters fortælling løste den andens af, vejret var også idag godt, kun at nogle skyer viste sig. De havde snart snakket sig ud over den tid, hvori Hans var ventet; men de vedblev at samtale og glemte det for atter at huske det,

og Beret sprang et par gange op på kammen for at spejde; men hun hverken så eller hørte noget til ham. Begge blev utålmodige, og Mildrid blev det med én gang så stærkt, at Beret skræmtes. Hun forestillede hende, at han var jo ikke sin egen herre; to dage havde tyskeren måttet fiske og skyde og lage mad alene, det gik neppe den tredje, og Mildrid fandt nogen grund heri. "Hvad tror du, far og mor vil sige til dette?" sagde Beret for at bortlede hendes tanker. I samme stund hun havde sagt det, angrede hun det. Mildred blev bleg og stirrede på Beret, som stirrede igjen. Havde Mildrid ikke tænkt sig dette før nu? Jo; men som man tænker på noget fjærnt. Frygten for, hvad Hans Haugen måtte tro om hende, skammen over hendes egen svaghed og dumhed havde således optaget hende, at hun havde skjøvet alt andet tilside. Nu gik det omvendt: forældrene indtog med én gang og helt al hendes tænkning! - Beret forsøgte atter at trøste. Når de så ham, vilde de gi Mildrid ret; de vilde heller ikke gjøre hende ulykkelig, som havde været deres glæde; farmor vilde også hjælpe hende; intet menneske havde noget at sige på Hans Haugen, og han vilde ikke gi tabt! - Alt dette suste forbi, men Mildrid tænkte på noget andet, og for ret at få overveje det, bad hun Beret stelle til middag. Beret gik langsomt fra hende og vendte sig flere gange.

Men det, som nu Mildrid overvejede, var: Skal jeg straks sige det til far og mor? Opøst som hun var af disse dages uhyre spænding, vokste spørsmålet til et bjerg. Hun fandt, at

436 J@2hun begik en synd, hvis hun modtog ham nu. Hun burde jo ikke ha forlovet sig uden forældrenes samtykke; men hun havde ikke kunnet hjælpe det. - Var det nu sket, da straks til forældrene! Hun rejste sig, det lyste for hendes øjne. Hvad ret var, måtte gjøres. Når Hans stod her igjen, måtte hun ha talt med sine forældre. Ikke sandt? spurte hun ud, dog uden at spørge, og "ja!" syntes hun, det svarede, skjønt ingen svarede. Hun ilte til stølen for at sige det til Beret. Men Beret var ikke i boden, ikke på stølen. "Beret!" ropte hun. "Beret, - Beret!" Gjenlyden gav hende ropene fra alle sider; men ingen Beret. Rundt omkring efter søsteren uden at finde hende. Opøst var hun før, skræmt blev hun nu; Berets store øjne og spørsmål: "Hvad tror du, far og mor vil sige til dette?" blev bestandig større. - Beret skulde dog vel ikke være gåt til dem, hun? Det kunde ligne hende! Brusende som Beret var, vilde hun straks ha sagen afgjort og Mildrid trøstet. Ganske vist var hun gåt! - Men kom Beret før hende, vilde forældrene misforstaa alt, - og hun bøjede raskt ind paa vejen mod bygden. En gang på vejen gik hun fortere, båret af altid stigende spænding; hun lagde ikke mærke til det, kun suste det i hendes hode, pressede det for brystet, åndedrættet slog ikke til. Hun måtte sætte sig lidt og ta hvile. Men hun fik ikke hvile ved at sidde, hun måtte ligge. Hun kastede sig nedover sin arm, og dermed sovnede hun.

I to dage og nætter havde hun neppe sovet eller spist, og hvad magt dette havde fåt over et barns sjæl og legeme, som rolig og regelmæssig indtil da havde taget måltider og søvn i sit stille fædrenehus, forstod hun ikke.

Men Beret var ikke gåt til deres forældre, men afsted efter Hans Haugen! Hun havde langt at gå og tildels paa ukjendte steder, ved randen af en skog og senere højere opover fjældflader, som ikke var helt trygge for udyr, hvilket nylig havde vist sig. Men hun gik på, ti Hans måtte komme, eller det gik galt med Mildrid; hun kjendte jo ikke sin søster igjen!

Hun var frisk og glad, hendes søsters eventyr fulgte hoppende med. Hans Haugen var det fornemste, hun vidste i verden, og Mildrid måtte ha det fornemste! Det var ikke noget under, at Mildrid gav sig straks til ham, lige så lidt som at han blev tagen ved synet af Mildrid. Vilde forældrene ikke fatte dette, så måtte de gjøre, hvad de vilde, og de to true sig frem, som hendes oldefar havde gjort, hendes bestefar havde

gjort, - og hun istemte slægtens brudeslåt. Den jublede ud over de øde hejer og døde i en halvskyet dag. Ovenpå stansede hun og ropte hurra. Kun en strime af bygdens borteste og øverste del så hun, der hun stod; på denne side så hun den sidste rand af skogen, senere lyng og her, hvor hun stod, bare sten og stenflader i stivnet bølgegang. Hun fløj videre hen ad denne i den lette luft. Hun vidste, at i lige retning af det sne-fjæld, hvis top stod over de andre, skulde fjældhytten ligge, og om en stund skjønnede hun, at hun snart ikke havde langt igjen. For at retlede sig kløv hun op på en stor, løs sten og så da et fjældvand lige ned foran sig. Om det var en hytte eller en sten, det, som hun så ved vandet, kunde hun ikke afgjøre, ti somme tider var det en hytte og somme tider en sten. Men ved et fjældvand skulde hans fjældhytte ligge. Jo, det måtte være ved dette, ti der rodde en baad frem om odden! To

mænd sad i; det måtte være ham og tyskeren! Hun ned og afsted. Men det, som havde syntes så nær, var langt borte, og hun løb og løb. Det gav spænding at møde Hans Haugen!

Hans Haugen sad aldeles tryg i båden hos tyskeren, uvidende om alt det opstyr, han havde voldt. Hans havde selv aldrig været skræmt. Han var bare glad og sad og lagede en sang til brudeslåtten.

Han var ingen rar digter; men han fik noget istand om deres kirkefart, hvortil deres møde i skogen gav hvert vers omkvæd. Han fløjtede og fiskede og morede sig udmærket; tyskeren fiskede og lod ham ha fred.

De hørte det nu hauke fra stranden, og begge, både han og den skjæggede tysker så op og så en jente, som vinkede. De samtalede et øjeblik og rodde tillands. Her sprang Hans op og belagde båden, og begge bar de geværer, klæder, fisk og fiskeredskaber op; men mens tyskeren gik lige til hytten, gik Hans med sin bør op til Beret, som stod på en sten til siden. "Hvem er du?" spurte han. "Beret, Mildrids søster," sagde hun; han rødmede, og det gjorde hun med. Men straks blev han bleg: "Står noget på?" - "Nej, ikke andet, end at du må komme. Hun tåler ikke at være alene nu." Han stod en stund og så på hende. Derpå bøjede han og gik mod hytten. Tyskeren havde stanset udenfor og hængt fiskeredskaberne op; Hans gjorde nu det samme, mens de samtalede. Inde fra hytten havde, lige siden Beret haukede, to hunde gjøet af alle livsens kræfter. Mændene gik ind sammen; men idet de

åbnede døren, stormede de to hunde ud, Hans's og tyskerens, men blev begge strængt kaldt ind igjen. Det blev stilt, og det varede længe, inden Hans kom ud. Men da var han anderledes klædt, havde geværet og hunden med. Tyskeren fulgte ham udenfor. Og der tog de hverandre i hånd, som var det afsked for længere tid. Hans kom straks til Beret. "Kan du gå fort?" spurte han. "Ja, det er sikkert/' Og han gik, og hun løb; hunden foran.

Da han ikke havde tænkt andet, end at Mildrid måtte være ligeså tryg og glad ved deres forlovelse, som han selv havde været, kom dette bud efter ham som et bud efter nye tanker. Naturligvis, hun var urolig for forældrene! Hun var også opskræmt over den hast, hvormed alt var gåt til; naturligvis! Dette forstod han nu så godt, at han i høj grad forundrede sig over at han ikke havde forstått det før, - og han gik på! Selv paa ham havde samtræffet med Mildrid jo først gjort indtrykket af et overfald; hvad måtte så ikke hun, et barn, stille, tilbageholdent som forældrenes hus, føle ved at kastes ud i en storm? - Og han gik på.

Under denne jagende march havde Beret hoppet ved siden, så vidt med ansigtet vendt mod hans. Han havde nu og da skimtet hendes store øjne og blussende kftider; men tankerne havde slåt for tæt ring om ham, han havde ikke set hende tydelig, og tilsist så han hende slet ikke. Han vendte sig; hun var et godt stykke bag ham, men strævede efter, alt det hun orkede. Hun havde været for stolt til at sige, at hun ikke holdt denne march ud. Men da han nu stansede og ventede, til hun endelig anpusten kom efter, stod tårerne hende i øjnene. "Å! - gar jeg for fort?a og han gav hånden ud. Hun pustede, så hun ikke kunde svare. "Lad os sætte os lidt!" sagde han og drog hende til sig; "kom!" og han satte hende hos sig. Om muligt blev hun endnu rødere, og hun så ikke på ham; hun pustede, som skulde hun sprænges. "Jeg er så tørst," var det første hun fik sagt. De stod op igjen, og han så sig om; men der var ingen bæk i nærheden. "Vi må vente til længre frem; der er en bæk," sagde han; "du har heller ikke godt af at drikke netop nu." Han satte sig igjen, og hun på stenen foran ham. "Jeg sprang hele vejen hidover," sagde hun for at undskylde sig. - "Og så har jeg ikke spist til middag," lagde hun til om en stund; "heller ikke sovet inat," føjede hun atter til. I stedet for at ytre deltagelse spurte han hurtig: "Så har

439vel heller ikke Mildrid spist til middag og kanske heller ikke sovet inat?" - "Mildrid har vist ikke sovet den'forrige nat heller, hun, og spist har hun ikke, det jeg har set, nej, ikke på," - hun tænkte sig lidt om - "på aldrig så længe." - Han rejste sig. "Kan du nu gå videre?" - "Jeg tænker nok det." Og han tog hende ved hånden, den jagende march begyndte igjen. Om lidt så han, hun kunde ikke fortsætte på den måden, derpå tog han trøjen af sig, gav hende den og tog hende op og bar hende. Dette vilde hun på ingen måde. Men han bar hende så let afsted, og Beret holdt sig fast ved hans brystdugslinning, hun turde ikke røre ved ham selv. Om en stund mente hun, at nu havde hun pustet ud; nu kunde hun nok løbe igjen. Han satte hende ned, tog selv sin trøje og hængte

den over geværet, - og afsted. Ved bækken stansede de og hvilte lidt, før hun drak. Da hun rejste sig, smilte han og så på hende: "Du er en vakker liden en."

Det stundede mod kvælden, da de nådde frem. Beret søgtes forgjæves både ved stølen og foran hejen; ropene døde i det fjærne, og begge blev rædde, da Hans lagde mærke til, at hunden snøftede til noget. De løb til; det var hendes tørklæde. Straks gav Hans tegn til hunden, at den skulde søge hende, som tørklæcfet tilhørte, - og den i vej; De fulgte den frem fjældet mod den andre siden, altså nedover mod Tingvold-kanten. Skulde hun være gåt hjem? Beret fortalte om sit uforsigtige spørsmål og dets følger, og Hans svarede, at det kunde han tænke sig. Beret tog på at gråte. Skulde de gå efter hende eller ej? Beret istemte: "Ja, ja!" hun var rent forstyrret. De måtte først indom nabosæteren og få hjælp til at modtage kreaturerne. Meris de endnu talte herom, bestandig følgende hunden, så de den stanse og se sig tilbage med logrende hale. De sprang til, og der lå Mildrid!

På sin arm lå hun, med ansigtet halvt mod lynget. De trådte sagte til, hunden slikkede hende på hånd og kind, hun strøg sig og indtog en anden stilling, men sov videre. "Lad hende da sove!" hviskede Hans; "og gå du hen og tag mod kreaturerne; jeg hører bjælderne." Da Beret vilde løbe, kom han efter; "bring mad med dig, når du kommer tilbage," hviskede han. Nu satte han sig et stykke fra hende, tog hunden til sig, tvang den til at lægge sig, sad og holdt den for at hindre den i at gjø, om en fugl eller et dyr skulde stryge forbi.

Aftenen var skyet, hejerrie og bergfladerne lå grå, alt om-

kring var stilt; der hørtes ikke engang en småfugl. Han sad eller lå med hånden på hunden. Hvad der skulde aftales, når Mildrid vågnede, var han snart færdig med. Fremtiden havde ikke en sky; han lå ubekymret og så op i himlen. Han vidste, at deres møde var et vidunder; gud selv havde sagt dem, at de skulde gå livet sammen.

Han strævede atter med brudeslåtten; glæden lå dæmpet over hans sjæl, han fangede tankerne inde i den.

Klokken kunde være over otte, da Beret kom tilbage og bar mad med. Mildrid var endnu ikke vågnet, Beret satte fra sig, så på dem en stund, satte sig derpå selv, men et stykke fra de andre. Atter ventedes der vel en time, i hvilken Beret ofte rejse sig for ikke at falde isøvn. Henved ti vågnede Mildrid. Hun vendte sig nogle gange, slog endelig øjnene op, så hvor hun lå, rejste sig i sæde, så de andre. Hun var halv-drukken af søvn, hvorfor hun ikke klart fattede, hvor hun var, og hvad hun så, til Hans rejste sig og kom smilende derhen. Da gav hun begge hænderne ud imod ham.

Han satte sig ned ved hendes side: "Nu har du sovet, Mildrid.a - "Ja, nu har jeg sovet." - "Nu er du sulten." - »Ja, jeg er sulten," - og Beret kom med maden. Hun så på den og så på dem; "har jeg sovet længe?" spurte hun. - "Å ja; nu er klokken vel ni; - se på solen!" - Først nu syntes hun at gjenkalde sig det hele. - "Har I siddet længe her?" - "Å - nej; men spis nu!" Hun begyndte. "Du var nok på vejen ned til dalen?" spurte Hans sagte, idet han stak hodet nærmere. Hun blev rød; "ja," hviskede hun. "Imorgen, når du rigtig har sovet ud, skal vi gå derned begge to." Hendes øjne fæstede sig ved hans, - først store og forundrede, så smilende, fyldte af tak; men hun sagde intet. Herefter syntes hun at livne til; hun spurte Beret, hvor hun havde været, og Beret fortalte, hun havde været efter Hans, og han fortalte resten; Mildrid spiste og hørte, og det var synligt, at nu kom hun efterhånden ind i den gamle fortryllelse. Hun blev meget munter ved at høre, at hunden havde fundet hende og slikket hende i ansigtet, uden at hun havde vågnet. Hunden sad just og fulgte grådig hver bid, hun tog; nu begyndte hun at dele sin mad med den.

Straks hun var færdig, gik de langsomt mod sæteren, og ikke længe efter lå Beret. De to satte sig udenfor døren. Det begyndte at småregne; men taget var fremskudt, så de ænsede

det ikke. Tågen tættede til rundt om stølen, de sad som i en tryllering. Luften var selvfølgelig heller mørk end lys. Dæmpede ord faldt, og hvert førte fortrolighed. For første gang kunde de tale sammen. Han bad hende

vakkert om forladelse, fordi han ikke havde husket, at hun måtte være anderledes end han, og at hun havde forældre at rådføre sig med. Hun tilstod sin frygt og sagde, at fra den stund, hun havde mødt ham, havde hun ikke været sig selv, ja havde endog glemt forældrene; - hun havde vistnok mere at sige; men hun vilde ikke fuldføre. Men i deres bævende glæde talte alt, lige til det sagteste åndedræt. Den første fine overgang af sjæl i sjæl begyndte, den, som hos andre oftest går forud for og forbereder den første omfavnelse, men som hos disse kom efter. De første vare spørsmaal listede over i tusmørket, de første vare svar kom tilbage. Åndelette, myge som dun faldt ordene og viftedes således tilbage. Da var det, at Mildrid endelig, sagte, forsøgende, fik mod til at spørge, om han ikke syntes, hun ofte havde båret sig underlig ad. Han forsikrede, at det havde han ikke fundet, nej, ikke en eneste gang. Om han ikke havde lagt mærke til, at hun igår havde tiet stille ved det hele møde? Nej, han havde ikke mærket det. Om han ikke havde fundet (hun vilde ænge ikke sige det, men så kom det med bortvendt åsyn og hviskende), at hun havde været for snar på det? Nej, han havde bare tænkt på, hvor vakkert det var gåt til. Men hvad tænkte han ved, at hun havde grædt den første gang? Ja, den gang forstod han det ikke, men nu kunde han nok skjønne det, - og han var glad ved, at det var slig, hun var.

Alle disse svar gjorde hende så lykkelig, at hun trængte til at være alene. Og som han havde gjættet også dette, rejste han sig stille og bad hende sove. Hun rejste sig også. Han nikkede og gik langsomt til fjøset, hvor han skulde ligge; men hun ilede ind, klædte sig af, og først i sengen tog hun sine hænder sammen, takkede gud, - å, hvor hun takkede ham! takkede ham for Hans, for hans kjærlighed, hans overbærenhed, hans dejlighed, hun havde ikke ord nok; takkede så gud for alt, alt, altsammen, også for smerten i disse to dage; ti hvor havde den ikke gjort glæden stor! - takkede for ensomheden på fjældet og bad gud følge hende ud fra den og ned til forældrene, - vendte tanken atter til Hans og takkede for ham, hvor hun takkede!

Da hun om morgenen kom ud - Beret sov endnu - stod Hans på tunet; hunden havde fåt bank; den havde uroet en

rype og lå nu og gjorde sig lækker. Da Hans så Mildrid, løste han hunden af forbandelsen, den sprang op over ham og op over hende, den gjødde og hilste og var et levende udtryk for deres egen morgenlyse lykke. Hans hjalp hende og gutterne med morgenens stel, og da de endelig sad ved bordet for at spise, var Beret også opståt. Hver gang Hans så på Beret, blev hun rød, og da Mildrid efter bordet holdt i hans urkjæde, mens hun talte med ham, skyndte Beret sig ud. Hun var vanskelig at finde, da de skulde gå.

"Hør, Mildrid," sagde han et stykke på vejen, idet han kom nærmere og gik sagte; "jeg har tænkt på noget, som jeg ikke fik sagt dig igår." Stemmen lød så alvorlig, at hun så op på ham, han talte langsomt og uden at se på hende: "Jeg vil bede dig om, at du -, hvis gud vil, vi to skal få hverandre, .-efter brylluppet følger hjem til mit." Hun blev rød og svarede omsider undvigende: "Hvad vil far og mor sige til det?" Han gik en stund, før han svarede. "Jeg tænkte ikke, det kom så nøje an på dem, når vi to var enige." Det var første gang, han sagde noget, som gjorde hende ondt. Hun svarede ikke. Han syntes at vente på hende og føjede endelig sagtere til: "Jeg vilde, at vi to skulde være for os selv, - bli vant til hverandre." Hun begyndte nu bedre at forstå ham; men hun kunde ikke svare. Han gik som før, langsomt og uden% at se på hende; nu taug han ganske. Hun følte sig klemt og så spejdende op U ham. Da var han aldeles bleg. "Men Hans!" udropte hun og stansede, uden at hun selv vidste det. Hans stansede også, så flygtig på hende og siden på geværet, som han havde sat ned og nu stod og drejede. "Kan du ikke følge mig hjem?" Stemmen var dæmpet, men blikket kom med én gang fuldt og fast. "Jo, det kan jeg!" skyndte hun sig at svare. Hendes øjne hvilede rolig i hans, en rødme fløj over hans kinder, han skiftede geværet til venstre fra højre hånd, som han gav ud. "Tak!" hviskede han og trykkede hendes fast. De gik videre.

Den eneste tanke, hun tog af dette, spandt hun videre med sig, og endelig kunde hun ikke mere være alene om den: "Du kjender ikke mine forældre." Han gik en stund, før han svarede: "Nej, - men når du følger med hjem til mit, får jeg tid til at kjende dem." - "De er så gode," lagde hun til. - "Det har jeg hørt alle sige." - Han sagde det bestemt, men koldt.

Før hun fik tænke eller sige noget mere, begyndte han at

fortælle om sit hjem, om sine søsken, om den nød, de havde arbejdet sig op af, om søskenenes duelighed, troskab, munterhed, om de rejsende og det arbejde, disse gav, om husene og især om den nye bygning, som han nu vilde opføre, og som skulde være for dem, om, at hun nu skulde få opsyn over altsammen, men også hjælp til alt, ja at enhver vilde bære hende på hænderne, og han ikke mindst! Efter som han talte, gik de fortere; han talte varmt, kom hende nærmere og gik til slut med hendes hånd i sin.

Det var sandt: hans kjærlighed til sit og sine gjorde indtryk på hende, og det ukjendte drog; men der var noget igjen, noget, der føltes som uret mod hendes ejegode forældre. Hun begyndte derfor på igjen. "Du, Hans! mor, og især far, er ældre folk, de har lidt meget, - de trænger til hjælp; de har strævet meget, og -" hun vilde eller kunde ikke sige mere. Han gik langsommere og så smilende på hende. "Mildrid, du mener, de har bestemt gården til dig?" Hun blev rød, men svarede ikke. - "Nu ja - den tid den sorg. Vil de engang ha os til afløsning, så er det de, som skal bede os om det." - Han sagde det kjærligt; men hun kjendte nok, hvad der lå i det. Var som hun var og vant til at føle andres tanker før sine egne, bøjede hun sig. Men om en stund kom de så langt, at de så Ting vol d ligge nedenunder. Og da så hun fra gården op på ham, som skulde den selv tale! De store, lyse bakke-sletter i en ring af skog, husene stille i halvsolen, men store og stærke, tog sig herlig ud. Dalen lå nedenunder, elven bugtende, brusende igjennem den, gård i gård nede på sletten og borte på den andre fjældsiden, og gård i gård på denne side; men ingen, slet ingen som Tingvold, ingen så frodig, ingen så anselig for synet, ingen saa gjemt i sin egen hygge og dog så skinnende til alle sider! Da hun så, at han toges af synet, rødmede hun af glæde. - "Ja," svarede han, ti hun havde jo spurt! - "ja, det er sandt, Tingvold er en vakker gård; den har neppe sin mage." Han smilte og bøjede sig ned: "Men jeg holder mere af dig, Mildrid, end af Tingvold, - kanske også du holder mere af mig end af Tingvold?" - Når han tog det på den måden, kunde,hun jo bare tie. Han så ellers så glad ud, og han satte sig, og hun ved siden. "Nu vil jeg synge noget for dig," hviskede han. - Hun blev lykkelig; "jeg har aldrig hørt dig synge," sagde hun. - "Nej, du har ikke det, og skjønt der går ord af det, må du ikke tro, det er rart,

444 XD^?for det er bare det ved min sang, at jeg kjender det paa mig, nu må jeg synge." Og efter at ha siddet grundende en stund sang han brudefærden for hende til slægtens slåt. Ganske sagte sang han, men slig jubel i en stemme havde hun aldrig hørt! Gården lå for hende, den gård, de skulde kjøre ud ifra, vejen fulgte hun med øjnene helt til broen over elven, fulgte så vejen på den andre siden til kirken, inde i bjørkeskogen oppe på en høj, og gårdklyngen tæt ved. Synet strålede ikke, ti dagen var ikke klar; men det høvede best således til det dæmpede syn i hendes indre; ti hvor mange hundre gange havde hun ikke gjort denne færd i sine tanker, kun havde hun ikke vidst med hvem! Ord og tone fortryllede hende; den ejendommelige, varme, stille stemme lukkede op det dybeste, hun ejede; hendes øjne stod fulde, men hun gråt ikke, hun lo heller ikke; med hånden ovenpå hans sad hun og så, nu på ham, nu udover, og da der i det samme slog røg op af piben hjemme ved den første tænding under middagsgryderne, vendte hun sig og pegte. Hans var da færdig og blev selv siddende og se.

En stund efter var de atter på færden ned gjennem bjørkeskogen, og Hans havde nogen møje med hunden, at den skulde holde sig stille. Mildrids hjærte begyndte at klappe. Han aftalte med hende, at han skulde være i nærheden, men hun måtte gå frem alene. Han bar hende over et par sumpige steder, og det kjendte han, at hendes hånd var sved. "Tænk ikke på, hvad du skal sige,a hviskede han, "lad det bare komme, som det vil falde." Hun gav ikke en lyd til svar, ej heller så hun på ham. De kom ud af skogen, som her bestod af store, alvorlige furuer, hvor de havde gåt sagte, mens han hviskende fortalte om hendes oldefars frieri til hans faster Aslaug, gamle underlige historier, som hun bare halvt hørte, men som dog styrkede hende, - de kom ud af skogen i engenes og agrenes lysning, og da taug selv han. Nu så hun på ham, og hendes frygt var så synlig og stor, at han blev helt ilde ved. Han fandt intet ord til hjælp, sagen var for meget hans egen. De gik side om side; noget krat lige over for husene skjulte dem for beboerne. Da de kom så langt, at han syntes, hun måtte gå videre alene, fløjtede han sagte til hunden, og det skjønnede hun var tegn til, at de skulde skilles. Hun stansede og så så ulykkelig og forladt ud, at han måtte hviske: "Nu skal jeg bede for dig her, jeg, Mildrid! - og så skal jeg komme når du trænger mig." Hun takkede med øjnene, men ikke helt; ti

hun kunde hverken tænke eller se helt. Og så gik hun. Straks hun kom frem foran kjærene, så hun lige ned i den store stue i hovedbygningen, ja, tvært igjennem den; ti stuen havde vinduer på begge sider, både op mod skogen og ned mod bygden. Hans holdt på at sætte sig bag det nærmeste kjær med hunden ved siden, han kunde altså også se alt i stuen, ligesom hun; men stuen var nu tom. Hun så sig engang om, da hun kom til laven; da nikkede han til hende. Hun bøjede om laven - og ind i tunet.

Her stod alt i gamle, vante orden, og der var stille. Nogle høns gik på låvebroen. Op mod stabbursvæggen til venstre var hesjeveden sat frem siden sist, anden forandring så hun ikke. Hun vilde bøje til højre til farmors stue, det var vel frygten, som vilde ta denne frist før mødet med forældrene, men midt imellem begge stuer, ved huggestabben, stod hendes far og skjæftede en øks. Han stod i bindingstrøje med sælene spændt over. Hodet var bart; det tynde, lange hår blæste fremover i den bris, som netop begyndte at stryge op fra dalen. Han så frisk, næsten munter ud ved arbejdet, så hun fik mod ved at se ham. Han lagde ikke mærke til hende, så stilt og vart som hun kom gående hen over fliserne. Hun hviskede: "God dag!" Han så en stund forundret på hende: "Kjære, er det dig? - Står noget på?" føjede han hurtig til og udforskede hendes ansigt. "Nej," sagde hun og rødmede let. Men hans øjne blev hængende ved hendes, og hun slog ikke sine op. Han satte øksen fra sig; "lad os gå ind til mor," sagde han. På vejen did ind spurte han efter noget af hvert af stellet på sæteren og fik trøstelig besked. Nu ser Hans os gå ind, tænkte Mildrid, da de kom frem i gabet mellem laven og stabburet på den andre siden. Da de kom i stuen, gik han til kjøkkendøren og åbnede den; "du får komme ind, mor," sagde han ud gjennem døren; "Mildrid er kommet ned." - "Kjære, står noget på?" blev der svaret fra kjøkkenet. "Nej," svarede Mildrid bag faderen og kom nu selv frem i døren, gik derpå ud til moderen, som sad foran gruen og skrallede poteter og lagde i gryden. Moderen så nu ligeså forskende på Mildrid, som faderen før, og det havde samme virkning. Randi rejste sig efter at ha sat fadene fra sig, hun gik hen til døren på den andre siden, talte ud der, kom så igjen, tog kjøkkenforklædet af, vaskede sine hænder og kom frem; de gik alle ind i stuen.

Mildrid kjendte jo sine forældre, så hun vidste, at disse for-

446beredelser betydde, at de selv ventede paa noget ikke almindeligt. Hendes mod var ikke stort før, og det blev nu mindre. Faderen satte sig ved højsædet, altså lige ved det borteste af de vinduer, som vendte mod bygden. Moderen havde sat sig på samme bænk, men nærmere mod kjøkkenet. Mildrid tog plads på forsædet, d. v. s. langbænken foran bordet. Der kunde Hans se hende; han kunde også se faderen lige 5 ansigtet, men neppe moderen.

Moderen spurte, som faderen før, om sæterstellet, fik samme besked og lidt til; thi hun spurte nøjagtigere. Skjønt det var øjensynligt, at begge parter drog samtalen ud, var emnet snart tømt. I den stilhed, som faldt, så begge forældrene på Mildrid. Denne undveg og spurte om nyt fra bygden. Skjønt dette emne blev tøjet så langt som muligt, tog også d e t ende. Samme stilhed, samme forventende øjne på datteren. Denne havde ikke mere at spørge om, men begyndte at stryge med den flade hånd på bænken, hvorpå hun sad. "Har du været hos farmor?" spurte moderen, hun begyndte at bli ræd. - Nej, hun havde ikke det. Dette var en tilståelse af, at datteren havde et bestemt ærend hid, og nu kunde der ikke med sømmelighed ventes længer. - "Jeg havde nok noget, som jeg skylder at sige," fik hun endelig frem i bestandigt farveskifte og med nedslagne øjne. Forældrene så bekymrede til hverandre. Mildrid løftede hodet med stort, bønfaldende blik. "Hvad er det, barnet mit?" mødte moderen i angst. - "Jeg er forlovet," sagde Mildrid, sænkende hodet, og brast i gråd.

Der kunde ikke faldt mere bedøvende slag inden den stille ring! Blege, tause så forældrene på hverandre. Den stø, sagtmodige Mildrid, hvis varsomme væsen og lydighed forældrene så ofte havde takket gud for, havde uden deres råd, uden deres vidende foretaget livets vigtigste skridt, det, som også opgjorde forældrenes fortid og fremtid. Mildrid følte i samme stund hver tanke, de gjorde sig, og frygten stansede gråden. Mildt, langsomt spurte faderen: "Hvem er det så med, barnet mit?" - Efter en lang stilhed kom svaret hviskende: "Det er med Hans Haugen."

Noget navn eller nogen begivenhed fra Haugen var vel ikke nævnt der i stuen i over tyve år. Som forældrene så sagen, var der bare kommet ondt fra Haugen over denne gård. Mildrid skjønnede atter deres tanker; hun sad

ubevægelig, ventende sin dom. Men atter mildt og langsomt sagde faderen: "Vi kjender

ikke denne mand, - hverken jeg eller din mor. - Ej heller vidste vi, at du kjendte ham.a - "Nej, heller ikke jeg kjendte ham,a sagde Mildrid. De forbausede forældre så på hverandre.

- "Hvorledes gik da dette til?" Det var moderen, som spurgte.

- "Ja, det ved jeg ikke selv," sagde Mildrid. - "Men, kjære barn, en må da kunne styre sig!" Mildrid svarede ikke. - "Vi tænkte om dig," føjede faderen spagfærdig til, "at vi kunde være sikre på dig." Mildrid svarede ikke. - "Men hvordan gik det til?" gjentog moderen ivrigere; "du må da vide det!"

- "Nej, jeg ved det ikke, ... jeg ved bare, at jeg ikke kunde for det, nej, det kunde jeg ikke;" hun sad og holdt sig i bænken med begge hænder. - ."Gud trøste og bedre dig, hvad har der da været over dig?" - Mildrid svarede ikke. Da dæmpede atter faderen samtalen. I venlig rolighed spurte han: "Hvorfor talte du ikke til en af os, barnet mit?" Også moderen tog sig i det og sagde stille: "Du ved, hvor vi holder af børnene, vi, som har levet så ensomt, - og, vi tør vel sige det, især af dig, Mildrid; for du har været mest for os." - Mildrid kjendte ikke længer pladsen, hvorpå hun sad. - "Ja, vi tænkte ikke, at du vilde forlade os således." Det var faderen, som talte. Om ordene kom tyst, så gjorde de ikke mindre ondt. - »Jeg vil ikke forlade eder," stammede hun. - "Sådant må du ikke sige," svarede han alvorligere end før; "for du har jo allerede forladt os." - Mildrid følte, at det var sandt, og dog var det ikke sandt; men hun kunde ikke rede det. Moderen sagde: "Hvad har det nu nyttet til, at vi har levet kjærlig og gudfrygtig med vore barn? - I den første prøve," - hun vilde for datterens skyld ikke sige mere. Men nu kunde ikke Mildrid holde det ud: "Jeg vil ikke forlade eder, ... jeg vil ikke gjøre eder ondt, ... jeg kunde bare ikke, ... nej, jeg kunde ikke!" hun kastede sig ned over bordet på sin arm, vendt mod faderen. og hulkede.

Ingen af forældrene var god til at lægge noget bebrejdende ord til den anger, hun syntes at føle. Derfor blev der tyst. Dette kunde ha varet længe; men Hans Haugen skjønte, der han sad, at nu måtte hun ha hjælp. Hans jægerøjne havde set hende kaste sig over bordet, og han sprang op; - snart hørtes hans lette skridt i svalen. Han bankede på; alle så op, men ingen sagde: "Kom ind!" Mildrid rejste sig halvt, rød gjennem gråden; døren gik op, Hans med gevær og hund stod bleg, men rolig midt i den, vendte sig og lukkede, mens hunden gik

logrende mod Mildrid. Hans havde været for optaget til at mærke, at hunden fulgte.

"God dag!" sagde han. Mildrid sank tilbage i sædet, pustede langt ud og så befriet på ham; hendes frygt, hendes onde samvittighed var væk, hun havde jo ret, ja hun havde ret, - nu fik komme, hvad gud vilde.

Ingen havde svaret på hans hilsen; ej heller bad nogen ham træde nærmere. "Jeg er Hans Haugen," sagde han sagte satte geværet ned og stod siden og holdt det. Efter at foræl drene havde vekslet øjekast et par gange, blev han ved, men i kamp: "Jeg fulgte Mildrid hid; - for har hun gjort galt, så er skylden min." Noget måtte siges, moderen så på faderen, og denne sagde endelig, at dette var kommet uden deres vidende, og Mildrid kunde heller ikke give dem nogen forklaring om, hvorledes det var gåt til. Men Hans svarede, at det kunde heller ikke han gi. "Jeg er ingen gutunge," sagde han, "for jeg er 28 år, og alligevel gik det slig til, at jeg, som aldrig har syntes om nogen før, jeg kunde ikke mere tænke på noget andet i verden, fra den stund jeg så hende. Havde hun sagt nej, - ja, jeg ved ikke, - men da havde det vel ikke været stort med mig siden." - Den stille, sande måde, han sagde dette på, gjorde godt; Mildrid bævede, der hun sad, for hun kjendte, at dette gav et andet syn. Han havde huen på, for det var ikke skik der i dalen, at en farmand tog huen af, når han kom ind, men nu tog han den uvilkårlig af og hængte den over geværpiben og holdt hænderne over den. Der var noget ved hele gutten, som bad om høflighed. "Så ung som Mildrid er," sagde moderen, "havde ingen af os tænkt, at hun alt nu skulde begynde på noget sligt." - "Dette kan være sandt; men så er jo jeg så meget ældre," svarede han, "og styret hjemme hos mig er ikke stort; det rønner ikke synderlig på, - og hjælp har jeg nok af." - Forældrene så på hverandre, på Mildrid, på ham; "skulde hun følge med hjem til dit?" spurte faderen vantroende, næsten med lidt hån. "Ja," sagde Hans; "det er ikke gården, jeg frir til." Han blev rød; det samme blev Mildrid.

Om gården havde sunket, kunde forældrene ikke bli mere forundrede end over, at den blev forsmået, - og at Mildrid taug, viste dem, at hun var enig. Alligevel var det så, at denne de unges beslutning uvilkårlig satte forældrene noget udenfor den egentlige afgjørelse; de følte sig ydmygede. "Det var du,

449som så', du ikke vilde forlade os," bemærkede moderen i stille bebrejdelse, og det traf. Men Hans kom hende til hjælp. "Forlade eder? Ethvert barn, som gifter sig, må vel forlade sine forældre." Han smilte og føjede venlig til: "Rejsen blir ikke lang; der er lidt over tre fjerdinger herfra til Haugen." Men det er jo ikke egentlig ordene, det kommer an på ved slig lejlighed; tankerne tar sin vej trods dem. Forældrene følte sig forladte, ja forrådte ved de unges beslutning. At der kunde leves godt på Haugen, vidste de nok: de rejsende did havde givet stedet anseelse; der havde til og med stat om det i bladene; - men Haugen var dog Haugen, og at Mildrid, deres kjæreste barn, vilde gjøre slægtens rejse tilbage til Haugen, det var dog formeget! Under disse omstændigheder vilde måske andre ha været vrede, men disse to ønskede helst i stilhed at komme bort fra det, som de ikke likte. De vekslede derfor et forstaaende øjekast, og faderen sagde lempelig: "Dette er for mange ting på én gang, vi kan ikke godt svare til det endnu." - "Nej," sagde også moderen; "vi havde ikke tænkt at få så stor tidende - og få den således." Hans stod lidt, før han sagde: "Det er så, at Mildrid først skulde ha spurt sine forældre. Men når nu ingen af os vidste noget om det, før det var for sent? Således gik det nemlig til. - Vi kunde da ikke gjøre andet end at komme, straks det var gjort, begge to, og det har vi gjort. - I får ikke ta det for strængt."

Efter dette var der i grunden intet at sige på deres færd, og den rolige måde, han brugte, gjorde det endnu sandere. I det hele mærkede faderen, at han stod sig ikke mod ham, og liden tillid som han havde til sig selv, vilde han derfor så meget heller komme fra det. "Vi kjender dig ikke." sagde han og så på konen; "vi må få betænke os." - "Ja, det er vist det beste," mente Randi; "for den, vi skal gi vort barn, må vi jo kjende." Mildrid følte krænkelsen i disse svar, men så bedende på Hans. "Det er sandt," svarede Hans og begyndte at dreje geværet under den ene hånd, - "skjønt jeg tror ikke, der er mange i bygden, som er synderlig mere kjendt end jeg. Men kanske har nogen talt ondt om mig?" Han så op på dem. Mildrid sad forlegen på forældrenes vegne, og disse selv følte, at de havde kanske vakt mistanke, og det vilde de ikke. "Nej, vi har intet ondt hørt om dig," sagde derfor begge på en gang, og moderen lagde i skyndingen til, at det virkelig var så, at de slet ikke kjendte ham, for de havde så sjælden

spurt til folket på Haugen. - Hun mente intet som helst ondt med det; men først da det var kommet over hendes læber, fattede hun, at det var ikke heldig udtrykt, og hun mærkede både på manden og Mildrid, at de mente det samme. Svaret lod en stund vente på sig. - "Har slægten på Tingvold ikke spurt til folket på Haugen, så er skylden ikke vor; - for vi har været fattigfolk lige til de sidste årene." - I disse få ord lå en bebrejdelse, som af alle tre føltes at være sand, og det tilbunds. Men aldrig før nu var det faldt mand eller kone ind, sky og optagne af sin sorg som de havde været, at de her havde forsømt en pligt; aldrig havde de før nu tænkt over, at den fattige slægt på Haugen ikke burde ha lidt for deres vanheld; ti deri var den aldeles uskyldig. De skottede undselig til hverandre og blev siden siddende hver for sig i virkelig skam. Hans havde sagt det varsomt, og det endskjønt konens svar måtte ha tirret ham. Begge følte derfor, at de havde en brav kar for sig, og at her i tvefold forstand var noget at gjøre godt igjen. Således gik det til, at faderen sagde: "Lad os ta os noget mere tid; kan du ikke bli her og spise middag med os? Så kan vi aldtid tales lidt ved." - "Du får komme og sætte dig ind på," lagde moderen til. Begge rejste sig.

Hans satte geværet med huen på fra sig og kom frem did, hvor Mildrid sad, som straks rejste sig; hun vidste selv ikke, hvorfor. Moderen sagde, det var nok bedst at se til i kjøkkenet, og hun gik. Faderen lod til at ville slå følge; men Mildrid ønskede ikke at være alene med Hans, så længe forældrene nægtede sit samtykke, så hun gik mod den anden dør; de så hende siden gå over gården til farmors stue. Da kunde ikke manden lade Hans være alene, så han vendte om og satte sig igjen.

De to mænd talte sammen om ligegyldige ting; det var først om jagten og deres stel oppe på fjældet i sommerhytterne, om fortjenesten ved sligt o. s. v. Siden kom de til Haugen og til de rejsende der, til gårdsdriften

deroppe, og det hele gav faderen indtryk af, at der nu var velstand på Haugen og meget liv. Moderen gik af og til med sin tilberedelse til middagen, så hun ofte hørte på, og det var synligt på begge de gamle, at de fra at være sky følte sig efterhånden noget tryggere; ti spørsmålene kom lidt nærmere.

Der blev lagt mærke til Hans's belevne væsen ved middagsbordet. Han sad ved væggen, lige mod moderen og Mild-

rid; faderen sad for enden, i højsædet. Folkene havde spist før, og i kjøkkenet, hvor de også selv plejede at spise sammen med dem. Men sagen var nok den, at de idag nødig vilde vise Hans frem. Ved bordet følte Mildrid, at moderen så på hende, når Hans smilte. Han var af dem, som havde et alvorligt ansigt, men som blev godt, når det smilte. Flere slige ting lagde hun sammen hos sig selv til den sum, hun gjærne vilde ha ud. Men tryggere var hun dog ikke, end at spændingen i stuen var hende for stor, så hun for sin del gjærne vilde bort, hvorfor hun efter bordet atter gik til farmor.

Mændene tog en tur omkring på gården, dog således, at de kom ikke der, hvor arbejdsfolkene var, ej heller did, hvor farmor kunde se dem. Senere satte de sig atter i stuen, og da var også moderen færdig og kunde sidde med. Samtalen blev efter hvert fortroligere, som ventelig kunde være, og da det led på (men rigtignok ikke før mod kvælden), dristede moderen sig til at bede ham fortælle,, hvorledes det dog havde gåt til med ham og Mildrid; Mildrid havde jo selv ingen besked kunnet gi. Kanske var det mest af kvindelig nysgjærrighed, at moderen spurte, men for Hans var spørsmålet overmåde velkomment.

Han fortalte ikke om deres første møder, for det kunde han ikke; men omstændeligt og med dyb glæde fortalte han om gårdsdagen, om Beret, som i stormmarch hentede ham, fordi Mildrid sad i sjæleangst for forældrenes skyld; og da han kom til Mildrid selv og skildrede hendes flugt nedover til dem, og hvorledes hun, udmattet på sjæl og legeme, havde måttet hvile, og var sovnet ind, forladt og ulykkelig, - da tyktes det de gamle, at de kjendte sit barn igjen. Da var det heller ikke frit, at især moderen følte, hun havde været for Stræng.

Men imens gutten fortalte om Mildrid, fortalte han jo, uden at vide det, om sig selv; ti Hans's kjærlighed til Mildrid lyste ud af hvert ord og gjorde forældrene glade. Han følte det tilsist og blev selv glad, og de to, som var uvante til sådan jævn frejdighed og styrke, kjendte virkelig lykke. Denne steg bestandig, så moderen uvilkårlig spurte ham idet hun smilte "I er vel komne helt frem til brylluppet,, I to da, kan jeg tænke, - før nogen af os er spurt?" Faderen lo med for at hjælpe på spørsmålet, og Hans svarede, som lejligheden bød sig, idet han sagte nynnede en enkelt linje af brudeslåtten:

"Spil os frem, spil os frem, vi har hast, jeg og du!" - og lo; men var beskeden nok til straks at bøje bort i

noget andet. Ved et tilfælde så han op på Randi og så, at hun sad aldeles bleg. Hans følte i et blink, at han havde gjort noget galt, idet han mindede om hin tone, og det netop nu. Endrid så bange til hustruen, der var i stigende bevægelse, til den således gjærede op, at hun ikke kunde være inde; hun rejste sig og gik.

"Jeg gjorde nok galt, jeg," sagde Hans forskrækket. - Manden svarede ikke. Aldeles ulykkelig rejste Hans sig for at gå efter og gjøre undskyldning, satte sig dog igjen, idet han forsikrede, at han ikke havde tænkt det mindste ondt ved det. "Å, du kunde vel ikke så nøje kjende til det," svarede Endrid. - "Kan ikke du gå efter hende og gjøre det godt igjen!" Han havde fåt slig tiltro til denne mand, at han turde bede ham om dette. Men Endrid svarede: "Nej, lad hende være alene om det, jeg kjender hende." Hans, som nylig havde følt sig lige ved sine ønskers mål, følte sig nedstyrtet i skuffelse og var ikke til at få i lag, skjønt faderen strævede tålmodig dermed. Hunden hjalp ham, idet han kom frem til den; ti Endrid spurte vedholdende om den og fortalte siden med omstændelighed om en hund, han selv havde havt, og som han havde lagt stærkt mærke til, således som det er almindeligt med ensomme folk.

Men Randi var gåt udenfor døren og havde sat sig der på stenhellen. Datterens forehavende gjorde jo, at

brudeslåtten stødte endnu stærkere sammen med de minder, hun bar. Hun havde ikke som datteren givet sig selv hen til en mand, hun elskede! Skammen ved hendes kirkefærd havde jo været retfærdig, ti hun havde ikke siddet sand ved sin brudgoms side. Skammen og sorgen og børnetabene, lange års lidelser og kamp stormede atter løs. Alt, hun havde læst og bedt over denne smerte, havde altså ikke nyttet, hun sad i det voldsomste oprør! At dette endnu kunde hænde hende, kastede hende i fortvilelse ned i dyb selvanklage; hun følte atter almuens hån over hendes falske kirkefærd; hun piskede atter løs på sin egen usselhed: at hun ikke kunde stanse gråden den gang, ikke minderne nu, - at hun ved sin ustyrlighed havde kastet et falskt skin over sine forældre, ødelagt sin egen helbred og derved dræbt de to barn, hun bar, - og derunder hyklet en fromhed, hun ikke ejede, for det viste hun nu! Nej, at hun ikke var videre kommen! Så ussel, ussel følte hun sig, at hun ikke vovede at se op til gud; ti hvor havde hun ikke

skuffet sig selv og ham! Men hvorfor, måtte hun spørge, - hvorfor netop nu vække al den styghed, som havde slingret sig om hendes sind. Var hun misunderlig på Mildrid? Misunderlig på sin egen datter! Nej, det var hun ikke, det følte hun, - og hun begyndte igjen at rejse sig! Nu skulde datteren just gjøre hendes egen synd god igjen, det var dog en herlig tanke! Kunde børnene det? Ja, så sandt som de var et værk af os selv, kunde de det; ti den sandhed, som var i Mildrid, den havde dog hun, moderen, i sin skrøbelighed fostret. Men skulde den nu komme hende tilgode, så måtte hun også selv være med, i anger, i tak! - Og før Randi vidste af det, kunde hun atter bede, i dyb undseelse og sønderknuselse bøje sig for herren, som atter havde vist hende, hvad hun var uden ham. Nåde bad hun om, således som hun beder, der beder for sit liv; ti nu fik hun livet én gang til, det følte hun! Nu var summen strøget; dette havde været det siste opgjør, det havde bare overvældet hende! Og hun rejste sig og så op, mens tårerne strømmede; hun kjendte sig god; der var en, som nu havde løftet smerten af hende! Havde hun ikke også ofte før følt dette! Nej, aldrig som nu, her var først sejren vunden! Og hun gik frem, og hun kjendte det: hun ejede sig selv! Noget var brustet, som til nu havde bundet; i hver rørelse kjendte hun det, at nu var hun fri på sjæl og legeme! - Kunde hun næst gud takke datteren for dette, så skulde denne da også få nyde sin lyksalighed fuldt ud! Hun kom i svalen til farmors stue, men ingen derinde kjendte hendes skridt. Hun tog i klinken og åbnede, som havde det været en anden. "Mildrid, kom hid!" sagde hun, og Mildrid og farmor så på hverandre; ti det var jo ikke hende. - Mildrid sprang til: hvad var på færde? - Moderen trev hende ved armen, lukkede døren bag hende, så de var alene, og så kastede hun sig om hendes hals og gråt og gråt, mens hun favnede hende i en styrke og salighed, som Mildrid, højbåren af elskov, ret af hjærtet kunde gi igjen. "Gud evig velsigne og takke dig!" hviskede moderen.

De to i stuen så dem komme hånd i hånd over gården, og det så fort, at det drog anelser med sig. Døren gik op, og begge ind og frem. Men i stedet for at gi hende til ham eller sige noget til faderen eller ham, tog Randi bare én gang til datteren ind til sig, og i ny frembrydende bevægelse endnu en gang: "Gud evig velsigne og takke dig!"

En stund efter sad alle fire i farmors stue. Den gamle var blevet glad; hun havde jo længe af de unge været holdt i kundskab om, hvem Hans Haugen var, og hun opfattede straks denne pagt om en udsoning i hendes søns og svigerdatters liv. Den livsglade gamle syntes desuden, at Hans var så vakker! De blev alle hos hende, og dagen sluttede med, at faderen efter en salme læste af en bønnebog et sted, som begyndte: "Herren har været i vort hus!"

.3C-

Af deres liv videre frem skal jeg kun opsøge to dage, og i hver af dem kun nogle øjeblikke.

Den første er de unges bryllupsdag. Inga, Mildrids søskenbarn, som nu selv var hustru, var kommet for at pynte bruden. På stabburet fandt pyntningen sted; den gamle kiste, hvori slægtens brudesølv lå forvaret, krone, bælte, smække, søljer, ringer, var draget frem. Farmor havde nøglen til den, hun var selv med at åbne, og Beret fulgte hende som adjutant. Mildrid havde allerede iført sig sin brudekjole og al den stas, som tilhørte hende selv, da

herligheden (som Beret og farmor den foregående uge havde pudset) kom i dagen, skinnende og tung. Stykke efter stykke blev prøvet. Beret holdt spejlet for bruden. Den gamle fortalte om, hvor mange af hendes slægt der havde båret dette sølv på sin hædersdag, men lykkeligst af dem alle hendes egen mor, Aslaug Haugen. I det samme lød slægtens gamle brudeslåt udefra ind til dem; alle i stabburet stansede, lyttede, ilede derpå mod døren for at se, hvad det var. Den første, de så, var Endrid, brudens far. Han havde set Hans Haugen og hans søsken komme kjørende opover mod gården; det var sjældent, at Endrid havde noget indfald ud over det sædvansmæssige, - men denne gang faldt det ham dog ind, at disse burde modtages med slægtens slåt. Han fik spillemændene ud og til at stemme i; der stod han nu selv hos dem udenfor stabburet, med et sølvkrus i hånden, fyldt af bryllupsøllet. Nogle flere havde sluttet sig til. Hans og hans trofaste søsken kjørte i to vogne ind på gården, og det var synligt på dem, at denne modtagelse greb dem.

En time efter istemtes naturligvis slatten atter; det var, da brud og brudgom og brudens forældre og farmor og Beret og brudgommens søsken kom parvis ud med spillemændene foran sig for at stige i vognene. I enkelte øjeblikke i vort liv slår alle tegn til, og således kjørte brudefølget fra Tingvold idag

frem i strålende forårsvejr. Ved kirken var tilstrømningen så stor, at ingen mindedes ved nogen lejlighed at ha set magen. I denne almue kjendte hver og en slægtens historie, og hvorledes denne knyttede sig til slåtten, som jublende i solvejret nu kredsede over brud og brudgom og det glade følge.

Og fordi alles tanker mødtes i dette ene, tog præsten også en tekst for brudevielsen, som tillod ham at udvikle, at børnene er vort livs krone, som skinner af vor hæder, vor udvikling, vort arbejde.

På gangen fra kirken stansede Hans foran kirkedøren; han sagde noget; bruden hørte det ikke i sin overjordiske lykke, men hun anede det. Han vilde, at hun skulde se til Ole Haugens grav, som lå rigt klædt i blommer. Hun gjorde det, og de gik således ud, at de strøg lige forbi hans hovedstav. Forældrene efter.

Det andet øjeblik af deres liv, som må fremkaldes, er Endrids og Randis første besøg som besteforældre. Hans havde jo sat igjennem, at de nygifte flyttede til Haugen, skjønt han måtte love at ta Tingvold, når de gamle engang ikke kunde eller vilde mere, og den ældgamle farmor var død. Ved hele dette besøg er der alligevel kun en eneste ting, som vedkommer os her; det er, at da Randi efter god modtagelse og traktering sad med sin datters lille barn i fanget, begyndte hun at vugge det og nynne til, og det var brudeslåtten. Datteren førte hænderne sammen af forundring, men beherskede sig i samme stund og taug; Hans bad Endrid at drikke mere, hvilket denne afslog; men det var fra begge sider kun et påskud for at få veksle et øjekast.